

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE ZAMAN EKLERİ VE
FONKSİYONLARININ ÖĞRETİMİ

DOKTORA TEZİ

Hazırlayan
Salih Kürşad DOLUNAY

Ankara
Haziran, 2009

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
TÜRKÇE EĞİTİMİ ANA BİLİM DALI
TÜRKÇE ÖĞRETMENLİĞİ BİLİM DALI

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE ZAMAN EKLERİ VE
FONKSİYONLARININ ÖĞRETİMİ

DOKTORA TEZİ

Salih Kürşad DOLUNAY

Danışman: Yrd. Doç. Dr. Asiye DUMAN

Ankara
Haziran, 2009

Salih Kürşad DOLUNAY'ın “İlköğretim İkinci Kademedede Zaman Ekleri ve Fonksiyonlarının Öğretimi” başlıklı tezi 26.06.2009 tarihinde, jürimiz tarafından Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalında Doktora Tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı
 Başkan: Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL
 Üye : Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU
 Üye : Prof. Dr. Murat ÖZBAY
 Üye: Doç. Dr. Gıyasettin AYTAŞ
 Üye: Yrd. Doç. Dr. Asiye DUMAN

İmza
 Dr. Güzel
 İsmet Cemiloğlu
 Murat Özbay
 Gıyasettin Aytaş
 Asiye Duman

Onay

Yukarıdaki imzaların, adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylıyorum.

12...52/20.09

Prof. Dr. Mustafa Güçlü

ÖN SÖZ

Türkçe eğitimi ve öğretimi dinleme, okuma, konuşma ve yazma becerilerine dayanır. Bu dört temel beceri anlama ve anlatma becerileri olarak da ifade edilebilir. Dil bilgisi öğretimi de bu becerilerin geliştirilmesinde yardımcı ve destekleyici bir alan olarak düşünülebilir. Doğru ve etkili bir dil bilgisi öğretimiyle öğrenciler, kendilerini sözlü veya yazılı olarak ifade ederken daha dikkatli olma, okuduklarını ve dinlediklerini de daha iyi anlama konusunda beceri kazanırlar.

Türkçe dersi esas itibarıyla, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Başka bir deyişle, bu derste öğrencilerin, ana dilleri olan Türkçeyi etkili, doğru ve güzel bir şekilde kullanmaları için onlara birtakım beceriler kazandırılmaya çalışılır. Çocukların okul öncesi dönemde kullandığı dil ve farkında olmadan edindiği dil kuralları, özellikle Türkçe derslerinde onlara bazı metot ve teknikler yardımıyla sezdirilir ve fark ettirilir. Dil bilgisi öğretimi de ana dili eğitimi ve öğretiminin bir parçası yahut yardımcısı olarak Türkçe dersinin bu amacını gerçekleştirmek için vardır.

Türkçe dersinde dil bilgisi kuralları öğrenciye ezberlettirilerek değil, fonksiyon ve görevleri sezdirilerek ve fark ettirilerek kavratılmalıdır. Dil bilgisi öğretimi bu şekilde ezberlenecek bir kurallar yığını olmaktan çıkarılabilir. Bu bakımdan Türkçe öğretmenleri dil bilgisi öğretiminde kuralları “sezdirme” ve kuralların “fonksiyonundan hareket etme” ilkelerine dikkat etmelidir.

Bugün ülkemizdeki ilköğretim okullarında müstakil bir dil bilgisi dersi yoktur. Dil bilgisi öğretimine yönelik faaliyetler, Türkçe dersinin bütünlüğü gereği anlama ve anlatma faaliyetleri ile iç içe yapılmaktadır. Dil bilgisi kuralları, öğrencilere tümevarım metodu çerçevesinde, başka yöntem ve tekniklerden de yararlanılarak Türkçe dersinde işlenmiş metinlerden alınan örnekler ve öğrencilerin sözlü ve yazılı ifadelerinde yaptıkları yanlışlardan hareket edilerek verilmeye çalışılmalıdır. Ancak bu şekilde yapılan bir Türkçe ve dil bilgisi eğitim ve

öğretiminde kurallar kuru birer teorik bilgi olmaktan çıkarılacak; öğrencilere sezdirilip uygulamalı olarak kazandırılacaktır. Dil bilgisi öğretimiyle ilgili bu ilkelere hareketle, bu çalışmada ilk olarak Türkçeyi iyi kullandığı düşünülen bazı Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarının eserleri taranarak zaman ekleri ve bunların fonksiyonları tespit edilmiştir. İşlevler tespit edilirken cümledeki birtakım yönverenler de dikkate alınmıştır. Taranan eserlerde bazı işlevlerle ilgili olarak örnek cümleler bulunamadığında konunun daha iyi anlaşılması için örnek cümleler tarafımızdan verilmiştir. Daha sonra ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan zaman ekleri, bu eklerin kullanım sıklıkları ve kullanım oranları ortaya konulmuştur. Bundan maksat, öğrencilerin hangi zaman eklerini ne oranda kullandıklarını görmek ve buradan hareketle dil bilgisi öğretiminde zaman eklerinin ve kiplerin fonksiyonlarının kavratılmasına yönelik tespitlerde bulunmaktır. Aynı durum, Türkçe ders kitaplarındaki zaman eklerinin tespiti için de geçerlidir. Bu çalışmada Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde bazı zaman eklerinin ve kiplerin hiç kullanılmadığı görülmüştür. Dolayısıyla Türkçe ders kitabına alınan metinlerde bu duruma dikkat edilmesi gerektiği ortaya çıkmıştır.

Çalışmanın “Giriş” bölümü “Problem”, “Amaç”, “Önem”, “Varsayımlar”, “Sınırlılıklar”, “Tanımlar” ve “İlgili Araştırmalar” alt başlıklarından oluşmaktadır. “Problem” bölümünde araştırmanın teorik çerçevesini oluşturan dil bilgisi öğretiminin amacı ve önemi, Türkiye dışındaki bazı ülkelerde dil bilgisi öğretimi, dil bilgisi öğretimi ve dil bilimi, dil bilgisi öğretiminin Türkçe öğretimindeki yeri, dil bilgisi öğretiminde ülkemizdeki durum, dil bilgisi öğretiminde uyulması gereken ilkelere, ilköğretim Türkçe dersi programlarında dil bilgisi öğretimi, zaman kavramı, dil bilgisinde ve Türkçede zaman kavramı konularında açıklamalara yer verilmiştir.

Çalışmanın “Yöntem” başlığını taşıyan ikinci bölümünde ise “Araştırmanın Modeli”, “Evren ve Örneklem”, “Verilerin Toplanması” ve “Verilerin Analizi” ile ilgili açıklamalar yer almaktadır.

“Zaman Bildiren Kipler ve Zaman Eklerinin Fonksiyonlarına Dair Bulgular ve Yorum” çalışmanın üçüncü bölümünü oluşturmaktadır. Araştırmanın dördüncü

bölümünde “Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Bulgular ve Yorum” yer almaktadır. Çalışmanın beşinci bölümü “Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Kullanılan Zaman Eklerine Dair Bulgular ve Yorum” başlığını taşımaktadır. “6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinler ile 6, 7, 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılmasına Dair Bulgular ve Yorum” çalışmanın altıncı bölümünü oluşturmaktadır. Bu bölümlerde, araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle hazırlanmış tablo ve grafikler yorumlanmıştır.

Çalışmanın son bölümünde “Sonuç ve Öneriler”e yer verilmiştir. Bu bölümde ilk olarak araştırmada elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlara yer verilmiş, daha sonra da zaman eklerinin işlevleri ve bunların öğretimi üzerine bazı tekliflerde bulunulmuştur.

Her araştırma, araştırmayı yapanın yanı sıra birçok fedakâr insanın emeğini de taşır. Bu münasebetle, araştırma boyunca bana her türlü destek ve yardımda bulunan, fikirlerinden yararlandığım danışman hocam Yrd. Doç. Dr. Asiye DUMAN’a şükranlarımı sunuyorum. Hocalarım Prof. Dr. Abdurrahman GÜZEL ve Prof. Dr. Murat ÖZBAY’a araştırmam sırasında görüş ve tavsiyeleriyle destekleyici ve teşvik edici oldukları için minnet borçluyum. Hocam Prof. Dr. İsmet CEMİLOĞLU da bana zaman ayırarak karşılaştığım güçlükleri yenmemde çok yardımcı oldu. Kendisine müteşekkirim. Ayrıca hocam Yrd. Doç. Dr. Erol BARIN’ın görüş ve tavsiyeleri de benim için yol gösterici olmuştur. Ona da teşekkür etmek benim için yerine getirilmesi gereken zevkli bir görevdir. Hesaplamaların yapılmasında büyük emeği geçen, zaman zaman değişik konularda görüş alışverişinde bulunduğum dostum Yrd. Doç. Dr. Bayram BAŞ’a ne kadar teşekkür etsem azdır. Araştırmanın uygulama safhasında yardımlarını gördüğüm arkadaşlarım Yrd. Doç. Dr. Kemalettin DENİZ, Yrd. Doç. Dr. Yusuf DOĞAN, Arş. Gör. Deniz MELANLIOĞLU ve Arş. Gör. Kadir Kaan BÜYÜKİKİZ’e de ayrıca teşekkür etmeliyim.

Salih Kürşad DOLUNAY

ÖZET

İLKÖĞRETİM İKİNCİ KADEMEDE ZAMAN EKLERİ VE FONKSİYONLARININ ÖĞRETİMİ

Dolunay, Salih Kürşad

Doktora, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Asiye DUMAN

Haziran-2009, 512 sayfa

Bu çalışmada ilk olarak Türkçeyi iyi temsil ettiği düşünülen bazı şair ve yazarların eserleri taranarak zaman eklerinin fonksiyonları tespit edilmiştir. Daha sonra ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan zaman ekleri belirlenerek bunların kullanım sıklıkları ve kullanım oranları hesaplanmıştır. Böylece ilköğretim ikinci kademe öğrencilerin hangi zaman eklerini, ne sıklıkla ve hangi oranlarda kullandıkları ortaya çıkarılmıştır. Aynı işlem Türkçe ders kitapları için de yapılmıştır. Bu suretle Türkçe öğretiminde yardımcı ve destekleyici bir alan olan dil bilgisi öğretiminde zaman eklerinin sistematik bir şekilde öğretilmesi için kılavuzluk edebilecek sonuçlara ulaşmak amaçlanmıştır.

Çalışmada Ankara ilinden beş ilköğretim okulunda 450 öğrenciye yazılı anlatım çalışması yaptırılmış, ayrıca bu okullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerden yararlanılmıştır. Öğrencilerin yazılı anlatımlarından elde edilen bulgular ile Türkçe ders kitabından elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır. Böylece taranan edebî eserlerdeki zaman eklerinin, öğrencilerin yazılı anlatımları ile Türkçe ders kitaplarında kullanılıp kullanılmadığı da ortaya konulmuştur.

Sonuç olarak, bazı zaman eklerinin, öğrencilerin yazılı anlatımlarında ve ders kitaplarındaki metinlerde ya çok az kullanıldığı ya da hiç kullanılmadığı görülmüştür. Buna bağlı olarak da dil bilgisi öğretiminde zaman eklerinin öğrencilere kavratılmasına yönelik bazı tekliflerde bulunulmuş ve Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerde zaman ekleriyle ilgili dikkat edilmesi gereken hususlar vurgulanmıştır.

Anahtar kelimeler: Türkçe öğretimi, dil bilgisi, dil bilgisi öğretimi, zaman, zaman ekleri, fonksiyon, Türkçe ders kitabı, yazılı anlatım.

ABSTRACT

TEACHING OF THE TENSE SUFFIXES AND THEIR FUNCTIONS AT THE SECOND LEVEL OF PRIMARY EDUCATION

Dolunay, Salih Kürşad

Postgraduate, Department of Turkish Training

Thesis Advisor: Asst. Prof. Dr. Asiye Duman

June-2009

At that study first of all the works of some poets and authors that are known to be using Turkish quite well had been researched and the function of the tense suffixes in their works had been identified. Afterwards the time suffixes that the second level students of primary education use in their written expressions, and the time suffixes taking place at the Turkish lecture books for the second level of primary education had been identified, and their usage frequencies and usage rates had been calculated. Thus the tense suffixes that the second level students of primary education use, and the frequencies and the rates that they use these tense suffixes had been detected. The same work had been applied for the Turkish lecture books. The purpose here is to attain the outcomes that may provide guidance for the teaching of the tense suffixes systematically at the grammar teaching, which is an assisting and supporting field for Turkish teaching.

The study had been conducted on 450 students from 5 primary schools in Ankara Province. The students had been asked to present their written expressions. In addition the texts taking place at the Turkish lecture books being used at these schools had been exploited. The findings obtained from the written expressions of the students and the findings obtained from the Turkish lecture books had been compared. As a result it had been put forward whether or not the tense suffixes

taking place at the researched works of the concerned poets and the authors are being used at the written expressions of the students and at the Turkish lecture books.

As a result it had been seen that some of these tense suffixes have barely been used or have never been used at the written expressions of the students and at the texts taking place at the Turkish lecture books. Correspondingly, some suggestions had been made for making the students comprehend the tense suffixes at grammar teaching, and the issues that shall be observed concerning the tense suffixes that shall take place at the Turkish lecture books had been emphasized.

Keywords: Turkish Teaching, grammar, grammar teaching, tense, tense suffixes, function, Turkish lecture book, written expression.

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ	iv
ÖZET	vii
ABSTRACT	ix
İÇİNDEKİLER.....	xi
TABLolar LİSTESİ	xxiii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xxvii
KISALTMALAR.....	xxxii
I. BÖLÜM.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. PROBLEM.....	1
1.1.1. Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi.....	4
1.1.2. Türkiye Dışındaki Bazı Ülkelerde Dil Bilgisi Öğretimi	8
1.1.2.1. İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda’da Dil Bilgisi Öğretimi.....	9
1.1.2.2. Almanya’da Dil Bilgisi Öğretimi.....	11
1.1.2.3. Fransa’da Dil Bilgisi Öğretimi.....	11
1.1.2.4. Amerika Birleşik Devletleri’nde Dil Bilgisi Öğretimi	11
1.1.2.5. Rusya’da Dil Bilgisi Öğretimi	13
1.1.2.6. İtalya’da Dil Bilgisi Öğretimi	13
1.1.2.7. İspanya’da Dil Bilgisi Öğretimi	13
1.1.2.8. Japonya’da Dil Bilgisi Öğretimi	14
1.1.3. Dil Bilgisi Öğretimi ve Dil Bilimi	15
1.1.4. Dil Bilgisi Öğretiminin Türkçe Öğretimindeki Yeri.....	20
1.1.5. Dil Bilgisi Öğretiminde Ülkemizdeki Durum	23
1.1.6. Dil Bilgisi Öğretiminde Uyulması Gereken İlkeler.....	26
1.1.7. İlköğretim Türkçe Dersi Programlarında Dil Bilgisi Öğretimi.....	34
1.1.7.1. Birinci Kademe (1-5. Sınıflar)	34
1.1.7.2. İkinci Kademe (6-8. Sınıflar)	35
1.1.8. Zaman Kavramına Bakış	39

1.1.9. Dil Bilgisinde ve Türkçede Zaman Kavramı	43
1.2. AMAÇ.....	49
1.3. ÖNEM.....	50
1.4. VARSAYIMLAR.....	52
1.6. TANIMLAR.....	53
1.7. İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	54
1.7.1. Kitaplar.....	55
1.7.2. Makaleler.....	61
II. BÖLÜM	71
YÖNTEM.....	71
2.1. ARAŞTIRMANIN MODELİ	71
2.2. EVREN VE ÖRNEKLEM.....	71
2.3. VERİLERİN TOPLANMASI.....	72
2.4. VERİLERİN ANALİZİ	73
III. BÖLÜM.....	75
ZAMAN BİLDİREN KİPLER VE ZAMAN EKLERİNİN	
FONKSİYONLARI	75
3.1. GEÇMİŞ ZAMAN	75
3.1.1. Belirli (Bilinen) Geçmiş Zaman.....	83
3.1.1.1. Belirli (Bilinen) Yakın Geçmiş Zaman İşlevi.....	83
3.1.1.2. Tahmin Bildiren Geçmiş Zaman İşlevi	84
3.1.2. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zaman.....	84
3.1.2.1. Duyulan Geçmiş Zaman İşlevi.....	84
3.1.2.2. Sonradan Farkına Varılan veya Sonucuna Şahit Olunan Geçmiş Zaman İşlevi.....	85
3.1.3. İhtimal ve Kesinlik Bildiren Geçmiş Zaman.....	86
3.1.3.1. İhtimalî Geçmiş Zaman İşlevi.....	87
3.1.3.2. Kesinlik Bildiren Geçmiş Zaman İşlevi	88
3.1.4. Tahmin Bildiren Geçmiş Zaman	89
3.1.5. Belirli (Bilinen) Uzak Geçmiş Zaman (Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi/ Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi).....	89
3.1.6. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Rivayeti	95

3.1.6.1. Görülmeyen Şüpheli Geçmiş Zaman İşlevi.....	95
3.1.6.2. Pekiştirmeli Belirsiz Geçmiş Zaman İşlevi	97
3.1.7. Şimdiki Zamanın Hikâyesi.....	97
3.1.7.1. Belirli (Bilinen) Geçmişte Devam Eden Hareket İşlevi	98
3.1.7.2. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmemiş Hareket İşlevi	100
3.1.7.3. Belirli (Bilinen) Geçmişte Bir Süre Devam Edip Biten Hareket İşlevi	101
3.1.8. Şimdiki Zamanın Rivayeti.....	101
3.1.8.1. Duyulan Geçmiş Zamanda Devam Eden Hareket İşlevi	102
3.1.8.2. Sonradan Farkına Varılan ve Geçmişte Devam Eden Hareket İşlevi	104
3.1.9. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	104
3.1.9.1. Belirli (Bilinen) Geçmişte Devamlılık İşlevi.....	105
3.1.9.2. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmesi Muhtemel Hareket İşlevi	107
3.1.9.3. Belirli (Bilinen) Geçmişte Sürekliliği Bitmiş Hareket İşlevi	107
3.1.9.4. Varlıkların Belirli (Bilinen) Geçmişteki Özelliğini Bildirme İşlevi	108
3.1.9.5. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmesi Muhtemel Devamlılık İşlevi.....	109
3.1.9.6. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmesi Muhtemel Niyet İşlevi	109
3.1.10. Geniş Zamanın Rivayeti.....	110
3.1.10.1. Belirsiz (Duyulan) Geçmişte Devamlılık İşlevi.....	110
3.1.11. Gelecek Zamanın Hikâyesi	112
3.1.11.1. Belirli (Bilinen) Geçmişte Olumlu Niyet İşlevi.....	112
3.1.11.2. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmiş Niyet İşlevi.....	115
3.1.11.3. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmemiş Niyet İşlevi ..	116
3.1.11.4. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmemiş Gerekliklik İşlevi	117

3.1.11.5. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleştiği Sanılan Hareket İşlevi	117
3.1.12. <i>Gelecek Zamanın Rivayeti</i>	119
3.1.12.1. Geçmişte Gerçekleşmiş Hareketin Sonradan Farkına Varma İşlevi	120
3.1.12.2. Duyulan Geçmişte Gerçekleşmemiş Niyet İşlevi.....	121
3.1.12.3. Duyulan Geçmişte Niyet İşlevi	122
3.1.12.4. Gerçekleşmekte Olan Hareketi İnkâr, Reddetme ve Üsteleme İşlevi	122
3.2. ŞİMDİKİ ZAMAN.....	123
3.2.1. <i>Şimdiki Zaman</i>	129
3.2.1.1. Geniş Zaman İşlevi.....	129
3.2.1.2. Nitelikte Devamlılık İşlevi.....	130
3.2.1.3. Geçmişteki Olayları Aktarma İşlevi.....	130
3.2.1.4. Gelecek Zaman İşlevi	131
3.2.2. <i>Başlamış ve Devamlılık Gösteren Şimdiki Zaman</i>	131
3.2.3. <i>İhtimalî Şimdiki Zaman</i>	133
3.2.4. <i>Şimdiki Zamanın Rivayeti</i>	133
3.2.4.1. Belirsiz (Duyulan) Şimdiki Zaman İşlevi.....	134
3.2.4.2. Sonradan Fark Edilen Şimdiki Zaman İşlevi	134
3.3. GENİŞ ZAMAN.....	135
3.3.1. <i>Genel Hüküm Bildiren Geniş Zaman İşlevi</i>	142
3.3.2. <i>Özellik Bildiren Geniş Zaman İşlevi</i>	143
3.3.3. <i>Alışkanlık Bildiren Geniş Zaman İşlevi</i>	143
3.3.4. <i>Devamlılık Bildiren Geniş Zaman İşlevi</i>	143
3.3.5. <i>Geniş Zamanın Rivayeti</i>	144
3.3.5.1. Devamlılık Bildiren Hareketin Rivayeti.....	145
3.3.5.2. Sonradan Fark Edilen Süreklilik İşlevi.....	146
3.3.5.3. Meydana Gelebilecek Hareketin Rivayeti	147
3.4. GELECEK ZAMAN.....	147
3.4.1. <i>Belirsiz Gelecek Zaman İşlevi</i>	152
3.4.2. <i>Yakın Gelecek Zaman</i>	153

3.4.3. Gerekliklik Bildiren Gelecek Zaman İşlevi	155
3.4.4. Niyet ve İstek Bildiren Gelecek Zaman İşlevi	156
3.4.5. Emir Bildiren Gelecek Zaman İşlevi	157
3.4.6. Tavsiye, Nasihat, İhtar Bildiren Gelecek Zaman İşlevi.....	157
3.4.7. Ümit, Temenni, Hayal Bildiren Gelecek Zaman İşlevi.....	158
3.4.8. Kesinlik ve İhtimal Bildiren Gelecek Zaman	159
3.4.8.1. Kesinlik Bildiren Gelecek Zaman İşlevi.....	159
3.4.8.2. İhtimal Bildiren Gelecek Zaman İşlevi	160
3.4.9. Duyulan Gelecek Zaman (Gelecek Zamanın Rivayeti)	160
3.4.9.1. Başkasından Duyulan Niyet İşlevi	160
3.4.9.2. Gerçekleşecek Harekete İnanmama İşlevi.....	161
3.4.9.3. Geleceğe Yönelik Hayal ve Tasavvur Etme İşlevi.....	162
3.4.10. Gelecek Zamanın Hikâyesi	162
3.4.10.1. Niyet veya Tasarlama İşlevi.....	162
3.4.10.2. Hayal Etme İşlevi	163
3.5. Ek Fiil	163
3.5.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı	164
3.5.2. Ek Fiilin Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zamanı.....	166
3.5.3. Ek Fiilin Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanı	168
IV. BÖLÜM.....	171
ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIMLARINDAKİ ZAMAN	
EKLERİNE DAİR BULGULAR VE YORUM	171
4.1. 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMLARINDA ZAMAN EKLERİ	171
4.1.1. 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....	171
4.1.2. 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....	175
4.1.3. 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman	
Eklerinin Genel Değerlendirilmesi.....	176
4.2. 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMLARINDA ZAMAN EKLERİ	180
4.2.1. 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....	180
4.2.2. 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....	183
4.2.3. 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman	
Eklerinin Genel Değerlendirilmesi.....	184

4.3. 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMLARINDA ZAMAN EKLERİ	188
4.3.1. 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....	188
4.3.2. 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....	191
4.3.3. 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Genel Değerlendirilmesi.....	192
4.4. ZAMAN EKLERİNİN SINIF SEVİYELERİ BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	197
4.4.1. 6-7. Sınıfların Karşılaştırılması.....	199
4.4.1.1. Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	199
4.4.1.2. İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	203
4.4.1.3. Bütün Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	204
4.4.2. 7-8. Sınıfların Karşılaştırılması.....	206
4.4.2.1. Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	206
4.4.2.2. İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	210
4.4.2.3. Bütün Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	211
4.4.3. Zaman Eklerinin Sınıf Seviyelerindeki Kullanımlarına Göre Dağılımları.....	213
4.4.3.1. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zaman.....	216
4.4.3.2. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	217
4.4.3.3. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Rivayeti.....	218
4.4.3.4. Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zaman	219
4.4.3.5. Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zamanın Hikâyesi.....	220
4.4.3.6. -yor ile Yapılan Şimdiki Zaman.....	221
4.4.3.7. –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zaman.....	222
4.4.3.8. -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesi	223
4.4.3.9. -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayeti.....	224
4.4.3.10. –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesi	225
4.4.3.11. –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayeti	226
4.4.3.12. Gelecek Zaman.....	227

4.4.3.13. Gelecek Zamanın Hikâyesi	228
4.4.3.14. Gelecek Zamanın Rivayeti.....	229
4.4.3.15. Geniş Zaman	230
4.4.3.16. Geniş Zamanın Hikâyesi.....	231
4.4.3.17. Geniş Zamanın Rivayeti	232
4.4.3.18. Ek Fiilin Geniş (Şimdiki) Zamanı	233
4.4.3.19. Ek Fiilin Belirli (Bilinen) Geçmiş Zamanı	234
4.4.3.20. Ek Fiilin Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanı	234
V. BÖLÜM.....	236
TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERDE KULLANILAN	
ZAMAN EKLERİNE DAİR BULGULAR VE YORUM.....	236
5.1. 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE YER ALAN ZAMAN	
EKLERİ	236
5.1.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.	236
5.1.2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri	238
5.1.3. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil ve İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman	
Eklerinin Genel Değerlendirilmesi.....	240
5.2. 7. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE YER ALAN ZAMAN	
EKLERİ	242
5.2.1. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.	243
5.2.2. 7. Sınıf Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....	245
5.2.3. 7. Sınıf Ders Kitabındaki Fiil ve İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin	
Genel Değerlendirilmesi	246
5.3. 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDAKİ METİNLERDE YER ALAN ZAMAN	
EKLERİ	249
5.3.1. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.	249
5.3.2. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri	251
5.3.3. 8. Sınıf Ders Kitabındaki Fiil ve İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin	
Genel Değerlendirilmesi	253
5.4. 6, 7 VE 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARININ ZAMAN EKLERİ	
BAKIMINDAN KARŞILAŞTIRILMASI	256

5.4.1. MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	257
5.4.2. MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	261
5.4.3. MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bütün Zaman Eklerinin Karşılaştırılması	262
VI. BÖLÜM	268
6, 7, 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLER İLE 6, 7, 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMLARINDA YER ALAN ZAMAN EKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA DAİR BULGULAR VE YORUM	268
6.1. TÜRKÇE DERS KİTAPLARI VE ÖĞRENCİLER ARASINDA 6. SINIF SEVİYESİNDE ZAMAN EKLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA.....	268
6.1.1. Fiil Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma.....	269
6.1.2. İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma.....	273
6.1.3. Fiil ve İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Genel Bir Karşılaştırma	275
6.2. TÜRKÇE DERS KİTAPLARI VE ÖĞRENCİLER ARASINDA 7. SINIF SEVİYESİNDE ZAMAN EKLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA.....	279
6.2.1. Fiil Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma.....	280
6.2.2. İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma.....	285
6.2.3. Fiil ve İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Genel Bir Karşılaştırma	286
6.3. TÜRKÇE DERS KİTABI VE ÖĞRENCİLER ARASINDA 8. SINIF SEVİYESİNDE ZAMAN EKLERİ AÇISINDAN KARŞILAŞTIRMA.....	291
6.3.1. Fiil Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma.....	292
6.3.2. İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma.....	297
6.3.3. Fiil ve İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Genel Bir Karşılaştırma	298
VII. BÖLÜM.....	304
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	304
7.1. SONUÇ.....	304

<i>7.1.1. Taranan Eserlerdeki Zaman Ekleri ve Fonksiyonlarına Dair Sonuçlar.....</i>	<i>304</i>
<i>7.1.2. Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar.....</i>	<i>307</i>
7.1.2.1. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar.....	307
7.1.2.2. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar.....	309
7.1.2.3. İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar.....	310
7.1.2.4. Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerinin Sınıf Seviyeleri Bakımından Karşılaştırılmasına Dair Sonuçlar	312
7.1.2.5. 6 ve 7. Sınıfların Karşılaştırılması.....	313
7.1.2.6. 7 ve 8. Sınıfların Karşılaştırılması.....	315
7.1.2.7. Zaman Eklerinin Sınıf Seviyelerindeki Kullanımlarına Göre Dağılımları ve Bununla İlgili Sonuçlar	317
<i>7.1.3. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar</i>	<i>323</i>
7.1.3.1. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar	323
7.1.3.2. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar	324
7.1.3.3. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar	326
7.1.3.4. İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerinin Sınıf Seviyeleri Bakımından Karşılaştırılmasına Dair Sonuçlar	327
<i>7.1.4. İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Zaman Ekleri ile 6, 7, 8. Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Kullandıkları Zaman Eklerinin Karşılaştırılmasına Dair Sonuçlar</i>	<i>331</i>
7.1.4.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 6. Sınıf Öğrencileri Arasında Zaman Ekleri Açısından Yapılan Karşılaştırmaya Dair Sonuçlar	331
7.1.4.2. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 7. Sınıf Öğrencileri Arasında Zaman Ekleri Açısından Yapılan Karşılaştırmaya Dair Sonuçlar	334

7.1.4.3. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 8. Sınıf Öğrencileri Arasında Zaman Ekleri Açısından Yapılan Karşılaştırmaya Dair Sonuçlar	337
7.2. ÖNERİLER.....	340
KAYNAKÇA.....	345
1. TARANAN EDEBİ ESERLER	345
2. BİLİMSEL YAYINLAR.....	347
EKLER	361
Ek-1/A 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	361
Ek-1/B 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	365
Ek-1/C 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	370
Ek-1/D 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	375
Ek-1/E 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	379
Ek-2/A 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	384
Ek-2/B 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	386
Ek-2/C 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	388
Ek-2/D 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	389
Ek-2/E 6. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	391
Ek-3/A 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	393
Ek-3/B 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	398

Ek-3/C 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	404
Ek-3/D 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	408
Ek-3/E 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	413
Ek-4/A 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	417
Ek-4/B 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	419
Ek-4/C 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	421
Ek-4/D 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	423
Ek-4/E 7. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	425
Ek-5/A 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	427
Ek-5/B 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	431
Ek-5/C 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	437
Ek-5/D 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	441
Ek-5/E 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN FİİL CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	446
Ek-6/A 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	450
Ek-6/B 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	452
Ek-6/C 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	454

Ek-6/D 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	456
Ek-6/E 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN İSİM CÜMLELERİNDE KULLANDIKLARI ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	458
Ek-7 MEB 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN FİİL CÜMLELERİNDEKİ ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	460
Ek-8 MEB 6. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN İSİM CÜMLELERİNDEKİ ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	470
Ek-9 MEB 7. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN FİİL CÜMLELERİNDEKİ ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	473
Ek-10 MEB 7. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN İSİM CÜMLELERİNDEKİ ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	480
Ek-11 MEB 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN FİİL CÜMLELERİNDEKİ ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	483
Ek-12 MEB 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTABINDA YER ALAN İSİM CÜMLELERİNDEKİ ZAMAN EKLERİNİN TÜRLERİ VE SIKLIKLARI LİSTESİ.....	495
Ek-13 UYGULAMA FORMU ÖRNEĞİ	499
Ek-14 ÖĞRENCİLERE AİT YAZILI ANLATIM ÖRNEKLERİ	501
Ek-15 RESMÎ BELGELER	510

TABLOLAR LİSTESİ

<i>Tablo 2.1: Uygulama Yapılan Okullar ve Öğrenci Sayıları</i>	<i>72</i>
<i>Tablo 4.1: 6. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri..</i>	<i>172</i>
<i>Tablo 4.2: 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>175</i>
<i>Tablo 4.3: 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	<i>176</i>
<i>Tablo 4.4: 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>179</i>
<i>Tablo 4.5: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri .</i>	<i>180</i>
<i>Tablo 4.6: 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>183</i>
<i>Tablo 4.7: 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	<i>184</i>
<i>Tablo 4.8: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>187</i>
<i>Tablo 4.9: 8. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri..</i>	<i>188</i>
<i>Tablo 4.10: 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>191</i>
<i>Tablo 4.11: 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	<i>192</i>
<i>Tablo 4.12: 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>196</i>
<i>Tablo 4.13: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>199</i>

<i>Tablo 4.14: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>203</i>
<i>Tablo 4.15: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>204</i>
<i>Tablo 4.16: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>206</i>
<i>Tablo 4.17: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>210</i>
<i>Tablo 4.18: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>211</i>
<i>Tablo 4.19: Zaman Eklerinin Sınıf Seviyelerindeki Kullanımlarına Göre Dağılımları</i>	<i>213</i>
<i>Tablo 5.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>237</i>
<i>Tablo 5.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>239</i>
<i>Tablo 5.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>240</i>
<i>Tablo 5.4: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>243</i>
<i>Tablo 5.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>245</i>
<i>Tablo 5.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>246</i>

<i>Tablo 5.7: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>249</i>
<i>Tablo 5.8: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>252</i>
<i>Tablo 5.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>253</i>
<i>Tablo 5.10: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri</i>	<i>257</i>
<i>Tablo 5.11: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri</i>	<i>261</i>
<i>Tablo 5.12: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>263</i>
<i>Tablo 6.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerindeki Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>268</i>
<i>Tablo 6.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ...</i>	<i>269</i>
<i>Tablo 6.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ..</i>	<i>273</i>
<i>Tablo 6.4: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	<i>275</i>
<i>Tablo 6.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerindeki Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>280</i>
<i>Tablo 6.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ...</i>	<i>281</i>

Tablo 6.7: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ..285

Tablo 6.8: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....287

Tablo 6.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerindeki Toplam Zaman Eki Kullanımı.....292

Tablo 6.10: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ...293

Tablo 6.11: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ..297

Tablo 6.12: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri 299

GRAFİKLER LİSTESİ

<i>Grafik 4.1: 6. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.</i>	173
<i>Grafik 4.2: 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı.....</i>	175
<i>Grafik 4.3: 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	177
<i>Grafik 4.4: 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	179
<i>Grafik 4.5: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri</i>	181
<i>Grafik 4.6: 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı.....</i>	183
<i>Grafik 4.7: 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	185
<i>Grafik 4.8: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	187
<i>Grafik 4.9: 8. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.</i>	189
<i>Grafik 4.10: 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı.....</i>	191
<i>Grafik 4.11: 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	193
<i>Grafik 4.12: 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	196
<i>Grafik 4.13: Fiil Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Sayısı.....</i>	197
<i>Grafik 4.14: İsim Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Sayısı.....</i>	198
<i>Grafik 4.15: Bütün Zaman Eklerinin Dağılımı.....</i>	198

<i>Grafik 4.16: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>200</i>
<i>Grafik 4.17: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>203</i>
<i>Grafik 4.18: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>205</i>
<i>Grafik 4.19: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>207</i>
<i>Grafik 4.20: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri.....</i>	<i>210</i>
<i>Grafik 4.21: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı.....</i>	<i>212</i>
<i>Grafik 4.22: Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>217</i>
<i>Grafik 4.23: Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı</i>	<i>218</i>
<i>Grafik 4.24: Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>219</i>
<i>Grafik 4.25: Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>220</i>
<i>Grafik 4.26: Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı</i>	<i>221</i>
<i>Grafik 4.27: -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>222</i>
<i>Grafik 4.28: -mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Kullanım Sıklığı</i>	<i>223</i>
<i>Grafik 4.29: -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>224</i>
<i>Grafik 4.30: -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı</i>	<i>225</i>

<i>Grafik 4.31: –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı</i>	<i>226</i>
<i>Grafik 4.32: –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayeti</i>	<i>227</i>
<i>Grafik 4.33: Gelecek Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı</i>	<i>227</i>
<i>Grafik 4.34: Gelecek Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>228</i>
<i>Grafik 4.35: Gelecek Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>229</i>
<i>Grafik 4.36: Geniş Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>230</i>
<i>Grafik 4.37: Geniş Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı</i>	<i>231</i>
<i>Grafik 4.38: Geniş Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı</i>	<i>232</i>
<i>Grafik 4.39: Ek Fiilin Geniş Zamanının Kullanım Sıklığı</i>	<i>233</i>
<i>Grafik 4.40: Ek Fiilin Belirli (Bilinen) Geçmiş Zamanının Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>234</i>
<i>Grafik 4.41: Ek Fiilin Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanının Kullanım Sıklığı.....</i>	<i>235</i>
<i>Grafik 5.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>237</i>
<i>Grafik 5.2: : 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>239</i>
<i>Grafik 5.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>241</i>
<i>Grafik 5.4: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>243</i>
<i>Grafik 5.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>245</i>

<i>Grafik 5.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>247</i>
<i>Grafik 5.7: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>250</i>
<i>Grafik 5.8: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri.....</i>	<i>252</i>
<i>Grafik 5.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>254</i>
<i>Grafik 5.10: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Zaman Eklerinin Sayısı ..</i>	<i>256</i>
<i>Grafik 5.11: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri</i>	<i>258</i>
<i>Grafik 5.12: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri</i>	<i>261</i>
<i>Grafik 5.13: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bütün Zaman Ekleri</i>	<i>263</i>
<i>Grafik 6.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ...</i>	<i>270</i>
<i>Grafik 6.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ..</i>	<i>274</i>
<i>Grafik 6.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....</i>	<i>276</i>
<i>Grafik 6.4: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ...</i>	<i>282</i>
<i>Grafik 6.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ..</i>	<i>285</i>

Grafik 6.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....288

Grafik 6.7: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ...294

Grafik 6.8: : 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri ..297

Grafik 6.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri.....300

KISALTMALAR

1. Eser Adı Kısaltmaları

BBRB	: Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor
BŞ	: Beş Şehir
BŞM	: Boğaziçi Şingir Mıngır
BTR	: Bir Tereddüdün Romanı
Ç	: Çağlayanlar
Çk	: Çalığıuşu
ÇL	: Çile
Dİ	: Deli İbrahim
FBB	: Fahim Bey ve Biz
GG	: Gezerek Gördüklerim
GHa	: Gönül Hanım
GT	: Genç Temuçin
Ha	: Hatırlıyorum
HBSK	: Havuz Başı, Son Kuşlar
HD	: Han Duvarları
Hu	: Huzur

K	: Körduman
KA	: Küçük Ağa
KD	: Kùltür ve Dil
KDA	: Kaf Dağının Ardında
KGK	: Kendi Gök Kubbemiz
LİM	: Leylâ ile Mecnun
MR	: Monna Rosa
OA	: Orhan Asena
OTB	: O Topraklar Bizimdi
Oyn	: Oyunlar
Sa	: Sancı
SB	: Sinekli Bakkal
Seç	: Seçmeler
SS	: Semaver, Sarnıç
SSA	: Sana Seni Anlatmak
Yal	: Yalnızız
Yaz	: Yazsonu
YBe	: Yağmur Beklerken
Ybn	: Yaban

- YE** : Yalnız Efe
- YK** :Yıldız Karayel
- YÖ** : Yüksek Ökçeler
- ZET** : Zamanın Elinden Tutmak

2. Diğer Kısaltmalar

- A** : a / e ünlü değişimini gösterir.
- Bk.** : Bakınız
- C** : Cilt
- Çev.** : Çeviren
- D** : d / t ünsüz değişimini gösterir.
- Ed.** : Editör
- Haz.** : Hazırlayan
- I** : ı / i, u / ü ünlü değişimini gösterir.
- MEB** : Millî Eğitim Bakanlığı
- S** : Sıklık
- s.** : Sayfa
- T** : Toplam
- TDK** : Türk Dil Kurumu
- vd.** : ve diğerleri

- Yay.** :Yayınları
- ze 1** : Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman
- ze 2** : Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi
- ze 3** : Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti
- ze 4** : Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman
- ze 5** : Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi
- ze 6** : -yor eki ile yapılan şimdiki zaman
- ze 7** : -mAktA/-mAdA ekleriyle yapılan şimdiki zaman
- ze 8** : -yor eki ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi
- ze 9** : -yor eki ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti
- ze 10** : -mAktA/-mAdA ekleriyle yapılan şimdiki zamanın hikâyesi
- ze 11** : -mAktA/-mAdA ekleriyle yapılan şimdiki zamanın rivayeti
- ze 12** : Gelecek zaman
- ze 13** : Gelecek zamanın hikâyesi
- ze 14** : Gelecek zamanın rivayeti
- ze 15** : Geniş zaman
- ze 16** : Geniş zamanın hikâyesi
- ze 17** : Geniş zamanın rivayeti
- ze 18** : Ek fiilin geniş zamanı

ze 19 : Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı

ze 20 : Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı

: (Kelime listesinde) yüklem olarak kullanılan “deyim”leri gösterir.

***** : (Kelime listesinde yer alan) isim cümlelerinin yüklemine / yüklemine son kelimesini gösterir.

& : (Kelime listesinde) “atasözü”nün yüklemine / yüklemine son kelimesini gösterir.

I. BÖLÜM

GİRİŞ

Bu bölümde araştırmanın konusu olarak ele alınan problem, araştırmanın amacı, önemi, sınırlılıkları, araştırmaya dair varsayımlar ve tezde geçen önemli terimler açıklanmış; tezin teorik ve kavramsal çerçevesinin yanı sıra konuyla ilgili çalışmalar değerlendirilmiştir.

1.1. Problem

Eğitim bireyler için önemli olduğu gibi milletlerin geleceği açısından da önemli bir olgudur. Bu yüzden, günümüzde eğitime büyük yatırımlar yapılmakta ve projeler geliştirilmektedir.

Örgün eğitim kurumları, ülkelerin eğitim sisteminde temel vazifesi görür. Bu eğitim öğretim kurumlarında beden eğitimi, resim-iş eğitimi, matematik eğitimi, sosyal bilgiler eğitimi ve ana dili eğitimi gibi değişik alanlarda belli yaş gruplarındaki öğrencilere belli seviyelerde eğitim verilir. Bu alanlardan her birinin öğrenci için ayrı önemi vardır.

Bir toplumun değer hükümlerini ve kültürünü yaşatan, onu nesilden nesile aktaran dil olduğuna göre insanın sosyalleşmesinin ilk ve en önemli şartı da ana dili eğitimidir (Duman, 1998, s.413). Dilin, kültürü nesilden nesile aktarması onun millet hayatı için ne kadar önemli olduğunu gösterir. Milletlerin varlığını devam ettirebilmesi için sağlıklı bir kültür aktarımına ihtiyaç vardır. İşte bu aktarımın gerçekleştirilmesinde de ana dili eğitimi küçümsenemeyecek bir yere sahiptir.

Her şeyden evvel, aydın olmanın ilk şartı ana dilini layıkıyla bilmektir. İnsanın hayatta başarılı olabilmesi için dilini güzel kullanması, anlama ve anlatma

becerilerinde kendini geliştirmesi, dolayısıyla iyi bir ana dili ve dil bilgisi eğitimi alması gerektiğini belirten Ergin (1976, s.10) bu konuda şu açıklamaları yapmıştır:

“Aydın insan kendi dilini iyi kullanan insan demektir. Hayatta başarının ilk şartı da, kullandığı dile hakkıyla vâkıf olmak, onu iyice bile bile kullanmaktır. Onun içindir ki her millette bütün öğretimin temeli millî dilin öğretimidir. Hiçbir millet, çocuklarının yalnız çevrede öğrendiği pratik dil ile yetinmez. Her millet onları ayrıca okullarında kendi millî dilinin yapısını iyice belleten bir dil bilgisi öğretiminden geçirir. Böylece diğer bütün derslerin ve hayatta her sahadaki başarının temel şartı sağlanmış olur.

Çünkü insan dil ile düşünür; her şeyi dil ile anlar, anlatır, tasarlar, ifade eder. Diğer bütün öğretim alanları, diğer bütün dersler dil temeli üzerine oturur. Bütün bilgilerin ve ilimlerin müşterek vasıtası ve aleti dildir. İlk ve ortaöğretim okullarında bütün derslerin başında temel ders olarak millî dil derslerinin gelmesi bu sebeptendir.”

Dil bilgisini, bir dilin doğru yazılıp okunması ve doğru konuşulması usullerini gösteren pratik bir bilgi kolu olarak tarif eden Banguoğlu’na (1990, s.19) göre gramer

“Dili iyi kullanma (bon usage) sanatını öğretir. Düşünce ve duyguları daha düzgün ve tam olarak anlamamıza ve anlatmamıza yardım eder. Gramer bilgisi sayesinde daha doğru, daha mükemmel düşünmeye de alışırız. Bu bilgi dil düzeninin koruyucusudur.”

Dil eğitimi, kişilerin düşünme ve iletişim becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Dil yoluyla iletişimin bir yönünü anlatma, öteki yönünü de anlama oluşturur. Bu yüzden bütün ülkelerin eğitim sistemlerinde dil eğitimine, özellikle ve öncelikle ana dili eğitimine büyük önem verilir (Kavcar, 1998, s.12). Ana dili eğitiminin önemli boyutlarından birini de dil bilgisi öğretimi oluşturur.

Dil bilgisi, kısaca bir dili ses, şekil ve cümle yapıları bakımından inceleyip bunlarla ilgili kuralları tespit eden bir bilim dalı olarak tarif edilebilir. Dil bilgisi öğretimi ise dilin ses, şekil ve cümle yapılarını birtakım yöntemler kullanarak öğrencilere sezdirme ve bu yolla onların dili etkili, doğru ve düzgün kullanmalarını sağlamaya yönelik etkinlikler yapma sürecidir.

Dil bilgisi öğretimi, bugün dil öğretiminde tartışılan önemli konulardan biridir. Türkiye'nin ve dünyanın değişik ülkelerindeki öğretim programlarında, ana dili öğretimi ile ilgili yazılmış kitaplarda, öğrenciler ve öğretmenler üzerinde yapılan anket çalışmalarında bu konuyla ilgili tartışmaları görmek mümkündür.

Amerika Birleşik Devletleri'nde yapılan bazı araştırmalarda dil bilgisinin, öğrencilerin yazılı ve sözlü anlatım becerilerini geliştirmede çok da etkili olmadığı görülmüştür. Bununla birlikte dil bilgisi öğretiminin, ana diliyle ilgili becerilerin kazandırılmasında tamamıyla yetersiz olduğu da düşünülemez (Göğüş, 1978, s.337-338). Öğrencilerin yaptıkları yanlışlar, onlara dil bilgisinin tespit ettiği kurallar esas alınarak açıklanabilir. Mesela, anlatım bozukluklarının düzeltilmesinde dil bilgisi kurallarına başvurulmalı ve öğrenci bu kurallar çerçevesinde hatasının farkına varmalıdır.

Tompkins'e (1998, s.511) göre, Amerika Birleşik Devletleri'nde öğretmenler, veliler ve konuyla ilgili akademisyenler, dil bilgisinin nasıl ve ne zaman öğretilmesi gerektiği hususunda bir fikir birliği içinde değildir. Bazıları ilköğretimde gramer öğretimini gereksiz bulurken bazıları da onun dil becerileri eğitiminde vazgeçilmez bir yere sahip olduğunu düşünür.

Ülkemizde de dil bilgisi eğitimi ve öğretimi zaman zaman tartışma konusu olmuştur. Mesela, Beşir Göğüş (1978, s.339) ülkemizde dil bilgisi öğretiminin önemli bir problem olduğunu şu sözleriyle ifade etmektedir:

“Okullarımızda dil bilgisini, öğretmen ve öğrencilerimiz sevimsiz görmektedirler; bu yüzden, kimi sınıflarda [bu ders] okutulmamaktadır. Kimi öğretmenler de eskimiş bir anlayışla, ana dili derslerini dil bilgisi kurallarını inceleme ve ezberlemeye özgü kılmaktadır. Bizde dil bilgisinin önemi, niçin ve ne ölçüde okutulması gerektiği, bugün de açıklığa kavuşturulması gereken bir sorundur.”

Ülkemizde yapılan bir çalışmada (Onan, 2005, s.726-737) ise ilköğretim ikinci kademedeki Türkçe öğretiminde, dil yapılarının, öğrencilerin dinleme ve okuma becerilerini geliştirmedeki işlevleri ele alınmış ve Türkçenin dört temel dil yapısının (söz dizimi, fonetik, semantik ve morfoloji) gerek anlama sürecine zemin

hazırlama, gerek anlama becerilerini geliştirme açısından pek çok işlevi bulunduğu tespit edilmiştir. İşte bu çalışma da amaç bakımından Onan'ın (2005) çalışmasıyla aynı paraleldedir. Yapılan bu çalışmada zaman ekleri ve fonksiyonları üzerinde durulacak, bu eklerin kullanım sıklıkları tespit edilecektir. Bundaki amaç öğrencilerin zaman eklerini ve fonksiyonlarını tanıyarak dört temel dil becerisinde kendilerini geliştirmelerine yardımcı olmaktır. Eklerin kullanım sıklıklarının tespit edilmesindeki amaç ise öğrencilerin ve Türkçe ders kitaplarının bu konudaki durumunu ortaya koymaktır. Ayrıca kullanım sıklığının, çocuk kitapları ve ders kitabı yazacak olanlar için de yararlı olacağı düşünülmektedir.

1.1.1. Dil Bilgisi Öğretiminin Amacı ve Önemi

İlköğretim okullarında dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin ana dillerini etkili ve güzel bir şekilde kullanmayı öğrenip anlama ve anlatma becerilerini kazanarak birbirleriyle ve içinde yaşadıkları çevreyle iletişim kurmalarını amaçlar. Başka bir ifadeyle dil bilgisi öğretimi öğrencilerin dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerilerinin geliştirilmesinde yardımcı ve destekleyici bir alan olarak değerlendirilebilir.

Sinanoğlu (1958, s.438-439), dil bilgisini, “doğru konuşmak ve yazmak sanatı” olarak tarif eder. Ona göre temel edebiyat eserlerini okullardan başlayarak hayatları boyunca okuyanlar, yalnız hissî, fikrî veya zihnî eğitimlerini sağlamak ve geliştirmekle kalmaz, aynı zamanda dil duygularını ve anlatış yeteneklerini de geliştirmiş olurlar. Ancak edebiyat eserlerine gerçekten nüfuz edebilme imkânlarını sağlayan sanatın da dil bilgisi sanatı olduğunu ifade etmek gerekir. Burada dil bilgisinin başka bir açıdan da önemli olduğu görülür. Kültürlü veya kültürsüz her insanın kendine göre bir düşünme ve düşündüklerini ifade etme tarzı vardır. Bu yüzden her fert, başına buyruk bırakılırsa ister istemez genelleşmiş olan anlatış şekillerinden az da olsa ayrılır. İşte temel edebiyat eserlerinin okutulması ile birlikte dil bilgisi öğretiminin yapılması her topluluk için son derece önemlidir; çünkü bu suretle dil düzeninin korunması sağlanmış olur (Sinanoğlu, 1958, s.438-439). Dil düzeni bozulduğu takdirde insanların birbiriyle tam ve doğru olarak anlaşması gerçekleşemez.

Dil bilgisi öğretimi sayesinde öğrenciler ana dillerini doğru kullanma bilincine ulaşmalı ve dil bilgisinden yararlanarak her zaman etkili bir iletişim gerçekleştirebilmelidirler. Bu açıdan bakıldığında dil bilgisi öğretiminin, etkili iletişimin temelini oluşturma gayreti içinde olduğu görülür. Nitekim dil bilgisi öğretiminin esas gayesi, bilinçaltındaki dil bilgisini bilinç seviyesine çıkardıktan sonra iletişim sırasında kullanıma koyabilmek ve öğrencilerin, bilinmeyen dil kurallarının farkına varmalarını sağlamaktır. Böylece, öğrenciler etkili bir iletişim kurabilirler (Sezer vd., 1991, s.229-230).

Çocukların, konuşmayı ana dillerinin yapısını ve gramerini sezerek öğrendikleri bilinen bir gerçektir. Farkında olmadan gerçekleşen bu süreç, çocuklar anaokuluna girinceye kadar neredeyse tamamlanmış olmaktadır. Buradan hareketle dil bilgisi öğretiminin amacı, ana diliyle ilgili ve sezgiyle öğrenilmiş bilgiyi açık hâle getirmektir, denilebilir (Tompkins, 1998, s.512).

Bu noktada şu hususun vurgulanması yerinde olacaktır: Fertler, dil bilgisi eğitim ve öğretimiyle kazanacakları bilgi ve becerilerden, iş ve meslekleri ne olursa olsun, hayat boyu faydalanacaklardır. Hatta hayatını dili ve kalemiyle kazanan gazeteci, spiker, sunucu, şair, yazar gibi bazı meslek erbabı, konuşurken ve yazarken dil bilgisi konusunda hata yapmamak için iyi bir diksiyon, iyi bir Türkçe ve dil bilgisi eğitimi almalıdır. Bu konuda yeterli eğitim almamış kimselerin yaptıkları hataları her gün gazete ve televizyonlarda veya okuduğumuz kitaplarda görmek mümkündür.

Türkçe konusunda hassas ve dikkatli okuyucuların bazen kitap okurken karşılaştığı dil bilgisi hatalarına, Agâh Sırrı Levend yıllar önce temas etmiştir. Levend (1973, s.62), bir yazısında büyük ve önemli yazarların eserlerinde zaman zaman dil bilgisi hatalarıyla karşılaşmanın mümkün olduğunu, ancak bu hataların pek göze çarpmadığını ifade eder. Levend'e göre büyük yazarlar, anlatımda gösterdikleri ustalık, üsluplarındaki canlılık ve kıvraklıkla bu kusurları örtmesini bilirler; bu aşamaya yükselmemiş olanların yazılarında ise bu kusurlar gözeatar. İşte bu bakımdan dil bilgisi, yazı hayatında başarının ilk şartıdır. Yazarı yanlışlara düşmekten korur.

Sosyal bir varlık olan insan, bir çevre içine doğar ve o çevre içinde büyür. İnsanı sosyal çevreden tecrit etmek mümkün değildir. İnsan toplumla birlikte var olur. Toplumun yapıtaşı olan fert, toplumla iletişimini dil sayesinde kurar. Bu bakımdan dil, fert açısından son derece önemlidir. Okula gelinceye kadar sosyal çevresindeki dille konuşan kişinin, okula başladıktan sonra da alıştığı ve kullandığı dilin birtakım ağız özelliklerini bırakması zor olacaktır. İşte dil bilgisi öğretiminin gayelerinden biri de okula başlayan öğrencilerin bu ağız özelliklerini gidermeye çalışmak ve standart dilin özelliklerini öğrenciye kazandırmaktır.

Bugün artık yerini yeni bir programa bırakan 1981 tarihli Türkçe Eğitim Programı'nda da bu konuyla ilgili önemli açıklamalar bulunmaktadır. Adı geçen Program'a (1982, s.5-6) göre,

“Çocuklar, ana dillerini önce kulaktan, yaşayarak öğrenirler. Ana baba ve yakın çevreden öğrenilen bu dil, dilin ana kurallarına uygundur. Çocuk çeşitli bölgelerde birbirine göre pek az özellik gösteren bu kurallara farkında olmadan uyar; dilini kurallara uygun olarak kullanma becerisini yine farkında olmadan kazanır. İlköğretim döneminde okul, dil öğrenimini önce bir sistem içine sokar ve yavaş yavaş öğrencilere dilin kurallarını sezdirir; onların, dillerini bu kurallara uygun olarak kullanmalarında bir bilince varmalarını sağlar. Öğrenci bu bilinci kazandıktan sonradır ki dile saygı duyar. Dili kullanmada özen gösterir. Giderek, dilimizin özellik, incelik ve güzelliklerini sezip dilini sever.”

Dil bilgisi öğretimi yapılırken öğrencilere ana dilinin doğru anlaşılması ve doğru kullanılması için gerekli olan kurallar öğretilir. Ancak, bir dilin kurallarını öğrenmek, o dili öğrenmek anlamına gelmez. Bir dil, okuyarak ve dinleyerek anlayabilmekle; konuşarak ve yazarak anlatabilmekle öğrenilmiş sayılır. Bu sebeple, dil bilgisi kuralları, anlama ve anlatma faaliyetlerinde yardımcı bilgi olarak öğretilmelidir (Sezer vd., 1991, s.249). Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi, yukarıda da belirtildiği gibi anlama ve anlatma becerilerinin öğrencilere etkili bir şekilde kazandırılması için yardımcı ve destekleyici bir alan olarak görülebilir. Bu bakımdan dil bilgisi öğretimi, birtakım kuralları ezberletmeyi değil, onları kavratarak anlama ve anlatma becerilerinde kullandırabilmeyi hedefler.

Dil bilgisi eğitimi ve öğretimi teorik bilgiler vermez ve vermemelidir. Amaç, öğrenciye birtakım tanımlar ve kurallar belletmek de olamaz. Bu öğretim sayesinde birey; ana dilinin canlılığını, anlatım gücü ve imkânlarını görerek ondan sözlü ve yazılı anlatımda yeterince yararlanabilmelidir. Böylece bilginin kaynağı olan cümle kavranarak cümleyi oluşturan kurucular, kelime grupları, kelimeler ve sesler tanınmalıdır. Öğrenciler Türkçenin kullanılışını öğrenerek dilin birimleriyle anlam arasındaki ilgiyi kavramalı; sağlam anlatımın ne olduğunu sezerek dili o yönde kullanmaya yönelmelidirler (Sağır, 2002, s.32). Bu şekilde yapılan bir Türkçe ve dil bilgisi öğretimi ancak o zaman amacına ulaşmış olacaktır.

Özcan Başkan (2006, s.153), dil öğretiminde dil bilgisinden ancak öğrenilen dille ilgili birtakım yanlışlık ve aksaklıkları gidermek amacıyla yararlanılabileceği görüşündedir:

“Dil bilgisinin yararı, olsa olsa, bir kez dil öğrenildikten sonra, arada belirmiş olabilecek pürüzlerin düzeltilmesi ve aksaklıkların onarılması bakımından düşünülebilir. Özellikle yazı dilinde yapılması olanaklı uzun ve karmaşık cümlelerde, sözcükler arasındaki bağlantıların iyice belirtilmeyişi sonucunda ortaya çıkacak cümle düşüklüklerini yakalama bakımından belli bir duyarlılık, gözlem verebileceği için dil bilgisinden yararlanılabilir.”

Yukarıda da belirtildiği gibi ilköğretim okullarında, Türkçe dersleriyle öğrencilerin konuşma, yazma, okuma, anlama yönlerinden gelişmeleri ve gerekli alışkanlıkları, becerileri kazanmaları istenildiğine göre dil bilgisi öğretimi, bir amaç değil ancak amaca varabilmek için yararlanılacak, dille ilgili bir çalışma alanıdır. Çocuk, okula gelinceye kadar dilini nasıl dinleyerek, konuşarak öğrenmişse bundan sonra da yine dinleyerek, konuşarak, yazarak, okuyarak öğrenmelidir. Bu arada dil bilgisinin yardımı, çocuğun farkında olmadan kullandığı birtakım kuralları sezerek dili kullanmada güven kazanması; konuşma, yazma sırasında kendi kendisini kontrol imkânı elde etmesi şeklinde olacaktır. Bunun için bu derste, kural ezberleme yerine dil yanlışlarını düzeltme, dili kullanma ile ilgili alışkanlıklar, beceriler kazandırma önemlidir (Öz, 2001, s.259). Dolayısıyla Türkçe öğretmenlerinin, derslerinde yapacakları eğitim ve öğretim faaliyetlerinde dil bilgisinin amaç değil, araç olduğunu unutmamaları gerekmektedir.

Buraya kadar açıklanmaya çalışılan dil bilgisi öğretiminin amaçları kısaca şu şekilde belirtilebilir:

Dil bilgisi öğretimi;

1. Öğrencilerin bilinçaltı yapılarını bilinç seviyesine çıkarmayı ve bunları kullanım alanına getirmeyi,
2. Dilin işleyiş düzenini öğrencilere kavratmayı,
3. Öğrencilerin bir iletişim aracı olarak dili doğru ve etkili bir biçimde kullanmalarını sağlamayı amaçlar (Demirel, 2002, s.114).

Türkçe dersinin bilgi değil, beceri ve ifade dersi olduğunu bilen öğretmenler, dil bilgisi öğretiminin amaçlarını iyice özümsemeli ve derslerinde bu amaçlar çerçevesinde hareket etmelidirler. Değişik araştırmacıların yukarıda verilen görüşlerinde de esas olarak dil bilgisi öğretiminin bir amaç değil öğrencilere dört temel dil becerisini kazandırmada yararlanılabilecek bir alan olarak değerlendirildiği görülmektedir.

1.1.2. Türkiye Dışındaki Bazı Ülkelerde Dil Bilgisi Öğretimi

Dil bilgisi öğretiminin ülkemizdeki durumunu daha iyi kavrayabilmek ve değerlendirebilmek için başka ülkelerdeki dil bilgisi öğretime göz atmak faydalı olabilir. Dil bilgisi öğretimiyle ilgili hususlar diğer bazı ülkelerin ana dili öğretime yönelik olarak hazırlanmış ders kitaplarında yer almaktadır. Nitekim İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda, Almanya, Fransa, Amerika Birleşik Devletleri, Rusya, İtalya, Japonya ve İspanya'da okutulan ders kitaplarında değişik yöntem ve tekniklerle dil bilgisi öğretiminin yapıldığı görülmektedir.

1.1.2.1. İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda’da Dil Bilgisi Öğretimi

Adı geçen ülkelerde yaygın olarak okutulan Exploring Language (Dili Keşfetme) adlı ana dili ders kitapları ülkemizdeki kitaplarla karşılaştırmalı olarak ayrıntılarıyla incelenmiştir.

Bu ders kitapları, öğrencilerin ana dilleri olan İngilizcenin yapısını kavramalarına yardımcı olmak, onlara dil bilgisini şuurlu bir şekilde öğretmek ve ana dillerini şuurlu olarak kullanmalarını sağlamak gayesiyle kaleme alınmıştır (Şahin, 1998, s.104).

Gökdemir’in (1998, s.116) yaptığı bir değerlendirmeye göre de bu kitapların daha ziyade bir dil bilgisi kitabı özelliği gösterdiği belirtilmekte, ancak derslerde tek başına bir dil bilgisi kitabı olarak okutulmadığı, çeşitli etkinliklerle ve yardımcı materyallerle desteklendiği ifade edilmektedir. Kitaplarda, her üniteye ne işlendiği önceden belirtilmekte, konu kısaca işlenmekte ve örnekler verilmektedir. Bazen kural verilip uygulama safhasına geçilirken bazen de kural verilmeden öğrencilerin “neden, niçin” türünde sorular sorup fikir alışverişinde bulunarak kuralları bulmaları istenmektedir (Gökdemir, 1998, s.116). Nitekim Exploring Language (Dili Keşfetme) serisinin üçüncü kitabında, tümevarım ve tümdengelim metotları birlikte kullanılmıştır. Dil bilgisi konuları basitten karmaşığa ilkesine göre seçilmiş; aşamalı olarak dilin öğeleri tek tek ele alınıp daha sonraki konularla birlikte cümle içinde kullanılmıştır. Mesela yedinci üniteye kadar isimlerle ilgili ayrıntılı bilgiler öğretilip noktalama işaretlerine temas edildikten sonra yedinci üniteye cümleleri bir araya getirip paragraf yazma konusu işlenmiş, cümleler bir araya getirilirken ifadeyi güzelleştirecek dil bilgisi öğelerine yer verilmiştir (Şahin, 1998, s.106).

Karababa (2005, s.291, 298, 305), hem ülkemizdeki hem de İngiltere’deki üçüncü ve beşinci sınıf ana dili ders kitaplarını karşılaştırdığı çalışmasında, İngilizce ders kitaplarında herhangi bir dil bilgisi konusu öğretilirken çeşitli teknikler uygulandığını tespit etmiştir. Mesela bazen resimden yola çıkılmış, açıklamalar ve tanımlar yapılmış, bazen de konuyla ilgili bol örnekler verilmiştir. Öğrencilerin

verilen örneklerle günlük hayatlarında nerelerde ve hangi durumlarda karşılaşacakları belirtilerek dil bilgisi konularının hayatla ilişkilendirilmesi yapılmış ve böylece dil bilgisi öğretiminde fonksiyonellik ilkesine önem verildiği gösterilmiştir. Aynı çalışmaya göre, Türkçe ders kitaplarında daha çok soru, örnek, tanım, açıklama ve cümle tahlili gibi faaliyetler yer alırken İngilizce kitaplarında sorulara hiç yer verilmediği, tanımların çok az yer tuttuğu, bunun yanı sıra tümevarım, tümdengelim ve görsel materyaller kullanma gibi çağdaş öğretim tekniklerine uygun pek çok etkinliğin yer aldığı belirlenmiştir.

Öğrenciye dil bilgisi veya dille ilgili bilgiler verilirken mutlaka metinlerden hareket edilmiştir. Bu metinler genellikle çok kısadır. Kitaplarda, öğretilmesi hedeflenen dil bilgisi yapısının yer aldığı bu metinlerden başka, güncel materyaller de bulunmaktadır. Mesela öğrencilerin ilgisini çekecek reklamlar, tanıtım, sokak isimleri, broşür ve kullanma kılavuzu gibi materyallerde kullanılan dile dikkat çekilmiştir. Türkçe ders kitaplarının aksine, İngilizce ders kitaplarında dilin kuralları, çeşitli amaçlarla ve çeşitli alanlarda kullanımı, tarihî gelişimi gibi konularda mesajlar bulunduran tanımlayıcı ve açıklayıcı metinlere çokça yer verildiği ve bu suretle öğrencilere ana dili şuuru kazandırılmaya çalışıldığı görülmüştür (Karababa, 2002, s.35, 37; 2001, s.13).

İncelenen İngilizce ders kitaplarının öğretmen kitapları da vardır. Bu kitaplarda öğretmenin sınıfta işlemesi gereken bütün dil bilgisi konuları ve bu konuları işlerken yapabileceği çeşitli etkinlikler ve işlenen konuyla ilgili olarak kullanılabilecek başka kaynaklar bildirilmiştir. Öğretmenlere, dil bilgisi öğretimiyle ilgili olarak pek çok yol gösterici bilgi ve etkinlik sunulmuştur. “Bütün çocuklar için dili ve dil bilgisi kurallarını öğrenmek çok önemlidir.” görüşünden hareketle yazılan İngilizce ana dili ders kitaplarında çocuklara dilin işleyişi ve yapısını öğretmek temel hedef olarak belirlenmiştir. Ders kitaplarındaki dil bilgisi etkinliklerinin, öğretmen kitabında yer alan “Dil bilgisini iyi kavramak ve dille ilgili temel bilgileri edinmiş olmak çocuğun dili daha doğru, etkili ve düzgün kullanmasına yardımcı olacaktır.” düşüncesinden hareketle hazırlandığı görülmektedir (Karababa, 2001, s.13).

1.1.2.2. Almanya’da Dil Bilgisi Öğretimi

İlkokul ikinci sınıf Almanca ana dili ders kitabında her üniteye geçen dil bilgisi kuralları metin çalışmalarından sonra ele alınmaktadır. Ancak dil bilgisi konuları öğretilirken pek çok yardımcı unsurdan yararlanılmaktadır. Mesela dil bilgisi kuralları çeşitli hayvan figürleri kullanılarak verilmektedir. Yapılan alıştırmalar ve etkinlikler öğrenciyi motive eden, onun üretkenliğini teşvik eden çalışmalardır. Bu tür çalışmalar, dil bilgisi kurallarının öğrenilmesi mecburiyetini öğrenci için daha sevimli hâle getirmekte; böylece öğrencide mecburiyet değil, istek duygusu öne çıkarılmaya çalışılmaktadır. Kitapta her konunun sonunda o üniteye öğrenilenlerin başlıklar hâlinde özetlendiği bir sayfa da bulunmaktadır (Durak, 1998, s.36).

İlkokul dördüncü sınıf Almanca ana dili ders kitabında fazla uzun olmayan, öğrencilerin kolay anlayabileceği cümleler bulunmaktadır. Okuma parçaları güncel konulardan seçildiği için metinlerde daha çok şimdiki zaman kipi kullanılmaktadır. Konuların dil bilgisine ayrılan sayfasının başında hangi dil bilgisi konusunun işleneceği belirtilmektedir. Bu çalışmalar, resim ve metinler yoluyla yapılmaktadır. Mesela bir metin verilip öğrencilerden metindeki sıfat ve fiilleri bulmaları; ayrıca verilen resimleri fiiller ve sıfatlarla tarif ve tasvir etmeleri istenmektedir (Aktan, 1998, s.43).

1.1.2.3. Fransa’da Dil Bilgisi Öğretimi

İlkokul üçüncü sınıf Fransızca ana dili ders kitabı üzerinde yapılan bir incelemede dil bilgisi konularının metinden hareketle işlendiği tespit edilmiştir (Güngör, 1998, s.56). Güngör’ün (1998) makalesi dışında Fransa’daki dil bilgisi öğretimi ile ilgili olarak ülkemizde başka bir kaynağa ulaşılammıştır. Bu çalışma dil bilgisi konularının metinden hareketle ele alındığını belirtmesi bakımından önem taşımaktadır.

1.1.2.4. Amerika Birleşik Devletleri’nde Dil Bilgisi Öğretimi

Amerika Birleşik Devletleri’nde ilköğretim ikinci sınıfta okutulan *World of Language* (Dilin Dünyası) adlı kitapta, dil bilgisi konuları resimler ve örnekler

yoluyla verilmekte; daha sonra öğrencilerin bunları aktif bir biçimde kullanabilmesi için okuma parçasına dille ilgili bu hususlar sindirilerek konuyla ilgili yazı çalışması yaptırılmaktadır. Verilen dil bilgisi kurallarını kullanılabılır hâle getirebilmesi için öğrenciyi motive edici resimler ve onların hayal gücünü, yaratıcılığını ön plana çıkarmaya yarayan yönlendirici sorular sorulmaktadır (Ünlü, 1998, s.121, 123).

Amerika’da okutulan ilkokul üçüncü sınıf İngilizce ders kitabında kelime servetinin zenginleştirilmesi, noktalama işaretlerinin doğru kullanılması, okunan edebî eserlerin değerlendirilmesi gibi hedeflerin yanı sıra kelime serveti ve dil bilgisi kurallarının yazılı ve sözlü anlatımda doğru bir şekilde uygulanarak düşüncelerin ifade edilmesi üzerinde durulmuştur. Kitaptaki üniteler iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde dil bilgisi ve kelime serveti üzerinde durulmakta; ikinci bölümde ise okuma ve yazma becerilerine ağırlık verilmektedir (Balamir, 1998, s.130).

Aynı sınıfa yönelik olarak hazırlanmış ek materyallerden birinde ise her ünite için çoktan seçmeli bir ön test ve son test yer almaktadır. Bunlar, otuz dört sorudan oluşmuş, süreleri otuzar dakika olan dil bilgisi ve kelime serveti testleridir. Bu testler üniteye başlamadan önce ve sonra ya da ünite bittikten sonra her ikisi birden iki bölümlü bir son test olarak verilebilir. İlk dört üniteden sonra yarıyıl testi, sekiz ünitenin sonunda ise bir yıl sonu testi uygulanır. Bunlar bir saat on beş dakika sürer ve altmış dört sorudan oluşur. Öğretmen isterse sınavı kırkar dakikalık iki bölüm hâlinde yapabilir (Balamir, 1998, s.131).

Üçüncü sınıfta kullanılan yardımcı materyallerden biri de kasetlerdir. Kasetlerin birinde isim, sıfat, fiil gibi kelime türlerini anlatan şarkılar vardır. Ancak bu şarkıların amacı öğrenciye dil bilgisi öğretmek değil, onu derse motive etmektir (Balamir, 1998, s.133-134).

Amerika’da okutulan dördüncü sınıf kitabında da üniteler iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde dil bilgisinde öğretilecek yeni yapı tanımlanır ve örnek cümlelerde gösterilir. Daha sonra da bu yapının tanımını özet şeklinde bir kutu içine alınarak belirginleştirilir. Son aşamada da örnek cümleler verilerek öğrenilen yeni dil bilgisi yapısının bu cümlelerde gösterilmesi istenir. Uygulama kısmında ise

öğrencilere konuyla ilgili uygulama yaptırılır. Burada dikkat çeken bir husus, örnek cümlelerin tematik bir bütünlük göstermesi, yani üniteye işlenen edebiyat konusuyla paralel olmasıdır (Gürelık, 1998, s.137).

1.1.2.5. Rusya’da Dil Bilgisi Öğretimi

Rusya’da okutulan ilkokul birinci sınıf ders kitabında ağırlıklı olarak tümdengelim metodu kullanılmıştır. Kelimelerin başına ve sonuna gelen ekler ve fiil çekimleri öğrenciye âdeta bir yabancı dil öğretir gibi verilmekte, konular boşluk doldurma alıştırmalarıyla desteklenmektedir. İkinci sınıfın ders kitabında ise dil bilgisi konuları, yine tümdengelim metoduyla verilmektedir. Bu yüzden, kitaptaki okuma parçaları, öğretilmesi hedeflenen dil bilgisi kurallarının bulunduğu metinlerden seçilmiştir. Kitapta her konuyla ilgili pek çok alıştırmaya yer almaktadır. İlkokul üçüncü sınıf kitabında tümevarım yöntemi kullanılmaya başlanır. Dördüncü sınıfta tümevarım metoduna devam edilir. Netice itibarıyla, Rusya’daki ana dili ders kitaplarının, öğrencilere dil bilgisini eksiksiz öğretmek gayesiyle hazırlandığını söylemek mümkündür (Gözkan, 1998, s.161-168).

1.1.2.6. İtalya’da Dil Bilgisi Öğretimi

İtalya’da birinci sınıfta “olmak” ve “sahip olmak” gibi çok basit fiillerden başlanıp çok fazla ayrıntıya girilmeden dil bilgisi dersleri verilir. Başka bir deyişle birinci sınıftaki gramer dersleri, dil bilgisi öğretimine yönelik giriş mahiyetindedir. İkinci sınıfta temel dil bilgisi dersleri vermeye başlanır. Üçüncü sınıfta ayrıntılı olarak dil bilgisi derslerine girilir; cümle yapıları ve değişik cümle kuruluşları üzerinde durulur. Dördüncü ve beşinci sınıflar dil bilgisi derslerinin derinlemesine verildiği sınıflardır (Piacentini, 1998, s.174). Rusya örneğinde gördüğümüz gibi İtalya’da da dil bilgisi öğretimine son derece önem verildiğini söyleyebiliriz.

1.1.2.7. İspanya’da Dil Bilgisi Öğretimi

İspanya’daki ana dili öğretiminde tümdengelim metodu uygulanmaktadır. Derste işlenen metnin anlamı kavrandıktan sonra dil yapısı incelenmeye başlanır. Dil öğrenimi diğer derslerde de çeşitli alıştırmalar yapılarak devam eder. Ana okullarının

3-6 yaş grubuna hitap eden bölümünde dil öğretimi; ses bilgisi, şekil bilgisi, cümle bilgisi ve kısmen de metin incelemesi şeklinde yapılmaktadır (Şıklar, 1998, s.195-196).

1.1.2.8. Japonya’da Dil Bilgisi Öğretimi

Dil bilgisi öğretimine yer vermeden yazı çalışması ve yazım kurallarını öğretmek, Japonya’daki ana dili eğitiminin hedefleri arasında bulunmaktadır. Japonya’da ana dili ders kitaplarında tümdengelim metodu uygulanmaktadır (Başaran, 1998, s.187-188). Görüldüğü gibi, Japonya dil bilgisi öğretiminde takip ettiği anlayışla İngiltere, İtalya, Almanya, İspanya, Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri’nden ayrılmaktadır.

Yukarıdaki tespitlerden hareketle, ülkemizdeki ders kitaplarının, özellikle İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri’nde okutulan ders kitaplarına nazaran dil bilgisi öğretiminde öğrencilerin ilgisini çekebilecek, onları derse motive edici ve hayata hazırlayıcı özelliklere sahip olmadığı ifade edilebilir. Ancak ülkemizde 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konulan İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu ile 2006-2007 öğretim yılında uygulamaya konulan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu çerçevesinde hazırlanan yeni ders kitaplarında Batı ülkelerindeki standardı yakalama gayreti görülmektedir. Ders kitabı, çalışma kitabı ve öğretmen kılavuz kitabı şeklinde hazırlanan Türkçe ders kitapları, ülkemizdeki ana dili eğitiminde Batı standartlarına ulaşmak için atılmış önemli adımlar olarak görülmelidir. Nitekim yeni ders kitaplarıyla ilgili olarak görüşlerine başvurulmuş Türkçe öğretmenleri, önceleri yeni ders kitaplarına alışmakta zorlandıklarını ifade etmişlerdir. Ancak zaman ilerledikçe ders kitaplarının hem iç yapı hem de dış yapı bakımından eskiye göre daha kullanışlı ve faydalı olduğunu görmüşlerdir.

1.1.3. Dil Bilgisi Öğretimi ve Dil Bilimi

Ülkemizde dil bilgisi öğretimi yapılırken dil biliminin verilerinden yararlanılmadığı uzun bir süredir ifade edilmektedir. Bu yakınma özellikle konunun uzmanı olan dil bilimciler tarafından dile getirilir. Gerçekten de dil bilgisi öğretimini, dil biliminin verilerinden soyutlamak son derece yanlış bir tutumdur. Geleneksel dil bilgisi ve buna bağlı olarak yapılan dil bilgisi öğretimi, dil bilimini göz ardı etmemeli; dil biliminin yapacağı rehberliğe kayıtsız kalmamalıdır.

Bugün dil bilgisi öğretiminde yer alan dil bilgisi türü geleneksel veya klasik dil bilgisi türüdür. Dil bilgisi dersleri de bu derslerde okutulan kitaplar da geleneksel anlayışla yürütülen dersler, yazılan kitaplardır. Tenkit edilmesi gereken başka bir husus da dil bilimi konularına dil bilgisi öğretiminde yeterince yer verilmemesidir. Bu tip problemler yüzünden dil bilgisi öğretiminde birtakım anlayış ve yorum farklılıkları ortaya çıkmakta; bunlara bağlı olarak da dil bilgisi öğretime zarar verilmektedir (Sağır, 2002, s.27). Geleneksel dil bilgisinin, dil bilimine uzak kalmasıyla ortaya çıkan bu durum, ülkemizdeki dil bilgisi öğretiminde karşılaştığımız problemlerden belki de en önemlisidir.

Türkçe öğretimini etkili kılmak için yapılacak işlerden birincisi, ders kitaplarını dil bilimi yaklaşımıyla hazırlamaktır. Bundan başka, dil bilimi ile Türkçe öğretimi arasındaki ilişkiyi sürekli ve canlı tutmak gerekmektedir. Bu, dil biliminin elde ettiği bulguların dil öğretime aktarılabilmesi için gereklidir. İlişkiyi sürekli ve canlı tutabilmek, şüphesiz dil bilimci ile dil öğretmeninin işbirliğini gerektirecektir (Sezer, 1988, s.50). Bu işbirliği, öğretmenin dil bilimi kaynaklarını takip etmesiyle veya dil bilimcilerin öğretmene yahut eğitime yönelik çalışmalar yayımlamasıyla yapılabilecektir. Aslında daha da önemlisi Türkçe dersinin program hazırlayıcıları bu konuda dil bilimcilerle işbirliği içinde olmalıdırlar.

Yukarıda da zaman zaman temas edildiği gibi dünyada ve Türkiye’de de dil bilgisi öğretiminde geleneksel anlayış ile çağdaş anlayış çatışmaları yaşanmaktadır. Çağdaş kuramlardan haberdar olmayan öğretmenlerdeki dil bilimi açısından bakış eksikliği en kısa zamanda giderilerek dil bilimi kılavuzluğunda çağdaş bir dil bilgisi

öğretimine geçilmelidir (Sağır, 2002: 32). Geleneksel dil bilgisi anlayışı, daha çok şekle, başka bir ifadeyle yüzey yapıya önem vermektedir. Çağdaş dil bilimi araştırmalarında ise yüzey yapı ihmal edilmemekle birlikte derin yapı üzerinde de durulmaktadır. Dil bilgisi öğretiminde sadece yüzey yapıdan hareket edildiğinde birtakım eksik ve yanlış değerlendirmeler ortaya çıkmakta, bu da öğretimde birtakım problemlere, mesela kavrama güçlüklerine sebep olmaktadır. Hâlbuki derin yapıdan da faydalanıldığı zaman dil bilgisi öğretimi daha da verimli hâle gelecektir.

Dil bilgisi öğretiminde çağdaş bir seviyeye ulaşılabilmesi için ders kitaplarının ve eğitim programlarındaki düzenlemelerin yanı sıra Türkçe öğretmenlerine de önemli görevler düşmektedir. Aslında öğretmenlere düşen sorumluluğun karşısında dil bilimcilere düşen sorumluluk da dil bilimi kuramlarını dil öğretimine uygulamak, bu kuramları öğretmenlere tanıtmak olmalıdır (Aydın, 1999, s. 25).

İyi bir dil öğretimi için öncelikle öğretilecek dili iyi öğrenmek gerekir. En iyi öğretim yöntemi de kullanılsa, en son eğitim teknolojisinden de faydalanılsa öğretilen şey bütün ayrıntılarıyla tanınmıyorsa başkasına öğretilemez. İyi öğretilen dillerin öncelikle iyice araştırıldığı, bütün yapılarının formüllendirildiği görülür. Batıda bu araştırmalar yapılırken yani dilin kuralları tespit edilirken yaşayan dilden hareket edilmiş; yüzeysel yapının sadece bir araç olduğu unutulmamış, derin yapıya ulaşmak birinci amaç olarak belirlenmiştir. Buna karşılık Türkçenin sistemini oluşturan yapılar henüz ortaya konmamıştır. Değişik birleşimlerle değişik kavramları karşılayan anlam ve görev elemanları derin yapıdan değil de yüzeysel yapıdan hareketle adlandırılmakta; araç, amaç hâline gelmektedir (Börekçi, 1999, s. 28). Böyle olduğu için de Türkçe dil bilgisi öğretiminde, öğretmenler ve öğrenciler açısından birtakım problemlerle karşılaşmakta; dil bilgisi öğretimi de gerekli seviyeye çıkamamaktadır.

Türkiye'deki dil bilgisi öğretiminde, en büyük problemlerden biri Türkçe ders kitaplarıdır. Börekçi'ye (1999, s.29) göre Türkçe dil bilgisi kitaplarındaki sınıflandırmalar, adlandırmalar, tanımlar hep şekilden hareket edilerek yapılmakta; yaşayan dilin kurallarının belirlenmesi gerekirken dilin bazı kurallara uydurulmaya

çalışıldığı görülmektedir. Bu da aslında hiç istisna barındırmayan Türkçede pek çok istisnanın ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. İstisnalar da dil öğretimini zorlaştıran önemli hususlardan biridir. Devamlı olarak istisnalarla karşılaşan öğrenci, öğrendiklerini tam olarak zihnine yerleştirmekte ve kullanmakta zorluklarla karşılaşmaktadır.

İlk ve ortaöğretimdeki dil bilgisi öğretiminde dil biliminden faydalanmamanın neticesi olarak bazı terimlerde anlaşmazlıklar yaşandığı görülmektedir. Bu konuda pek çok örnek vermek mümkündür. Mesela, geleneksel dil bilgisi öğretiminde kip (modus) ve zaman (tempus) kavramları birbirine karıştırılmakta, zaman zaman ses ve harf kavramları karışarak sesler için sesli harf, sessiz harf terimleri kullanılmaktadır. Sert sessiz, yumuşak sessiz, kalın ünlü, ince ünlü gibi dil biliminde hiç kullanılmayan terimlerle karşılaşmaktadır (Aksan 2004, s.380). Dil bilgisi öğretiminde yaşanan bu terim karmaşası, öğretmenler için olduğu kadar öğrenciler için de birtakım anlama ve anlatma problemlerini beraberinde getirmektedir. Sonuçta da bundan dil bilgisi öğretimi zararlı çıkmaktadır.

Dil bilgisi öğretimindeki meselelerin kaynağının geleneksel yöntemler olduğunu söyleyen Doğan Aksan (2004, s.274), hâl çaresi olarak da dil bilimini işaret eder:

“Ana dili eğitiminde dil bilgisi, bugün bütün dünyada sorunları olan bir konudur. Bu konuda yurdumuzda daha da büyük sorunların olduğu kanısındayız. İlkokuldan yükseköğretime kadar dil bilgisi kavram ve konularının öğrenilmesi ve öğretilmesi, ancak, dilin niteliklerinin bilinmesi, dile ilişkin kavramların bellemeye değil, düşünmeye dayanılarak öğrenilmesinin sağlanmasıyla gerçekleşmelidir. Bugün ilk ve ortaöğretimde ve hatta yüksek öğretimin büyük bir bölümünde dil bilgisi öğretiminin planlama ve uygulanması geleneksel yöntemlerle yapılmaktadır. “Ses” kavramıyla “harf”i karıştıran dil kitapları vardır; sözcükler çoğu zaman tek tek ele alınır. Bu konuda dilbilim kılavuzluk edebilir. Hollanda’da ana dili öğretmenlerinin % 80’inin dilbilim öğrenimi gördükleri göz önünde tutulursa konunun gereği kendiliğinden ortaya çıkacaktır.”

Bugün ülkemizde, gerek 2006-2007 akademik yılında uygulamaya konulan Eğitim Fakültelerinin Türkçe Öğretmenliği lisans programında gerek daha önceki

lisans programlarında, dil bilimi derslerine yeteri kadar yer verilmediği bilinmektedir. Böyle bir öğretmenlik formasyonu ile yetişen Türkçe öğretmenlerinin de dil bilgisi öğretiminde dil biliminden faydalanmaları ve dil biliminin verilerinden haberdar olmaları beklenemez. Bu açıdan bakıldığında Doğan Aksan'ın yukarıda verdiği Hollanda örneği, ülkemiz açısından dikkate alınması gereken manidar bir örnektir.

Okuduğu bölümde dil bilimi öğrenimi görmeyen öğretmenler, dil bilgisi eğitim ve öğretiminde tam manasıyla verimli olamadıkları için bugün ülkemizde hem ana dili eğitiminde hem de yabancı dil öğretiminde birtakım olumsuzluklarla karşılaşmaktadır. Bilindiği gibi yabancı dil öğretiminde başarılı olmanın şartlarından belki de en önemlisi ana dilini iyi bilmektir. Dilin temel nitelikleri, dili oluşturan sistemler ve bunların birbirleriyle ilişkileri, dil biliminin temel kavramları, öğretmenlerimizin lisans öğrenimleri sırasında almaları gereken bilgiler arasındadır. Dil bilimi bakımından yeterli eğitim almayan öğretmenler, bu konulara girmeden dil bilgisi kavramlarını ele almakta veya dil bilgisini hemen bütünüyle bir yana bırakmaktadırlar. Başka bir deyişle, öğrencilere dilin önemi, yapısı, değişik sistemleri üzerinde yeterince bilgi verilememektedir. Bu da ana dili eğitiminin, dolayısıyla yabancı dil öğretiminin ülkemizde yetersiz kalmasındaki faktörlerden birini oluşturmaktadır. Bu bakımdan dil bilgisi eğitim ve öğretiminde dil biliminin kılavuzluğuna başvurulmalıdır. Burada ilgi çekici bir nokta da üniversiteye giriş sınavlarında anlam bilimiyle ilgili birçok soru çıkarken öğretimde bu alana gerekli önemin verilmemesidir. (Aksan, 2004, s.350, 380). Bu durum, ülkemizdeki eğitim öğretimin çarpıcı başka bir boyutunu göstermektedir. ÖSYM'nin hazırladığı sorularla Millî Eğitim Bakanlığı'nın uygulamaya koyduğu müfredat programı birbiriyle tam olarak örtüşmemektedir. Bu sebeple öğretmenler ve öğrenciler okul ile dersane arasında sıkışıp kalmaktadır. Dolayısıyla ülkemizdeki dil bilgisi öğretiminin, âdeta iki farklı bakış açısıyla ele alınması mecburiyeti ortaya çıkmaktadır. Öğrenci devam ettiği okulda farklı bir bakış açısıyla dil bilgisi öğrenimi görürken dershanede farklı bir bakış açısıyla karşılaşmaktadır.

Börekçi, 1997 ve 1999 yıllarında yayımladığı iki ayrı makalede ülkemizdeki Türkçe öğretimini sert ifadelerle tenkit etmektedir. Yirminci asrın başlarından bugüne hızlı bir şekilde gelişen dil bilimi, klasik dil bilgisi yöntemlerini bir yana bırakarak dili yeni bakış açıları, yeni ilmî yöntemlerle incelemeye başlamış; bunda da büyük ölçüde başarı sağlamıştır. Ancak Türkçe öğretimi, bu gelişmelerin dışında kalmış; ilmî bakış açıları hiçbir seviyede Türkçe ve dil bilgisi öğretimine yansımamıştır. Bu yüzden de Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde, çağımızın getirdiği yeniliklerden faydalanılmalı, dil biliminin ortaya koyduğu yeni yöntemler ve yaklaşımlar göz ardı edilmemelidir. Türkçenin yapıları araştırılırken işlevden hareket edilmeli, her işlev adlandırıldıktan sonra o işlevi ifade edebilecek farklı biçim birimler öğrencinin dikkatine sunulmalı ve hangi biçim birimin hangi durumda kullanılacağı öğretilmelidir. Bugün ülkemizde, Türkçeyi oluşturan yapılar dilden hareketle belirlenmediği için dilimiz tam olarak öğretilmemekte ve öğrenilememektedir. Türkçe, ancak dil bilimi yöntemleriyle yazılacak Türkçe dil bilgisi kitapları ve dil bilimi zihniyetine sahip dil öğretmenleri sayesinde öğretilbilecektir (Börekçi, 1997, s.12-17; 1999, s.34).

Dil bilimine göre bir dilin hem şekil hem de anlam yönü vardır. Dil bilgisi öğretiminde dilin bu özelliği göz ardı edildiği için konulara ya şekil bakımından ya da anlam bakımından yaklaşılmaktadır. Bu da öğretimde birtakım çelişkilerin ortaya çıkmasına sebep olmaktadır. Yüzeysel yapısı aynı olan pek çok dil bilgisi biçim birimi farklı birleşimlerde farklı fonksiyonlarda kullanılabilir. Bu sebeple, yapılması gereken şey, bu farklı derin yapıların tespit edilerek hangi anlamın hangi görev elemanı ile en iyi şekilde dile aktarılabilceğini ortaya koymaktır. Böylece öğrencilerin sözlü ve yazılı ifadelerinde yanlış anlam veya görev elemanı seçmesi engellenmiş, doğru biçim birimleri seçmesi sağlanmış olacaktır (Börekçi, 1997, s.14; 1999, s.29). Ülkemizde Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde karşılaştığımız sorunların temelinde de bu tip çalışmaların yapılmaması yatmaktadır. Öğretimdeki çelişkileri ortadan kaldırmak için Türkçedeki dil yapılarının şekil ve fonksiyon yönünden tespit edilerek dil bilgisi öğretimine uygulanması gerekmektedir.

Dil bilgisi öğretiminde ülkemizde yıllardır devam eden metot, teknik ve terim farklılığı gibi bazı meseleler; dil bilimini rehber edinen, Türk dil bilimi çalışmalarının dil bilgisi öğretimine yansıtıldığı bir dil bilgisi öğretimiyle çözülebilecek ve dil bilgisi öğretimi ancak bu şekilde daha verimli ve etkili olacaktır.

1.1.4. Dil Bilgisi Öğretiminin Türkçe Öğretimindeki Yeri

Bilindiği gibi Türkçe eğitimi ve öğretimi dört temel dil becerisine dayanır. Bunlar dinleme, konuşma, okuma ve yazma becerileridir. Bu beceriler esas itibarıyla anlama ve anlatma becerileri olarak belirtilebilir. Dil bilgisi de işte bu becerilerin geliştirilmesinde yardımcı ve destekleyici bir alan olarak düşünülebilir. Doğru ve etkili bir dil bilgisi öğretimi sayesinde öğrenciler, yazılı ve sözlü ifadelerinde daha dikkatli davranma, okuduklarını ve dinlediklerini de daha iyi anlama konusunda beceri edinirler.

Anlama ve anlatma faaliyetleri ana dili dersinin temel çalışma alanlarını oluşturur. Dil bilgisi de yukarıda ifade edildiği gibi bu faaliyetleri destekleyen konu alanıdır. Bireyin kavram alanı konuşma, dinleme, yazma ve okuma faaliyetlerinin birbiriyle olan etkileşimiyle meydana gelir. Bu faaliyetler bilinçli yahut bilinçsiz olarak kullanılan dil bilgisi kuralları çerçevesinde gelişir. Başka bir deyişle, birey dili birtakım dil bilgisi kuralları çerçevesinde kullanarak yazılı ve sözlü iletişim kurar. Çocuk ana dilini öğrenirken onun kurallarını da öğrenir. Bu süreç okul öncesinde bilinçsizken okula başladıktan sonra bilinçli bir hâle gelir. Birey, hayatı boyunca bu faaliyetler aracılığıyla bilgi, duygu ve düşünce yapısını şekillendirir (Aydın, 2009, s.36)

Türkçe, bireyin anlama ve anlatma gücünü geliştirmeyi amaçlayan bir derstir. Bu derste ana dili eğitimi ve öğretimi verilerek bireyin bu alanlarda, dilin kullanımı konusunda yüceltilmesi, güçlendirilmesi amaçlanır. Bir bakıma okul öncesinde farkında olmadan edinilen ve kullanılan dil; okullarda, özellikle Türkçe derslerinde, bir sistem içinde verilerek incelik ve güzellikleriyle sezdirilmeye ve kullanılmaya çalışılır (Sağır, 2002, s.6). Dil bilgisi öğretimi de ana dili eğitimi ve öğretiminin bir

parçası yahut yardımcısı olarak Türkçe dersinin bu amacını gerçekleştirmek için vardır.

Dil bilgisi öğretimi yapılırken Türkçe dersinin kendi içinde bir bütün olduğu unutulmamalıdır. Bu ders, her ne kadar okuma, yazma, anlatım vb. gibi birtakım konulara ayrılmışsa da öğretim sırasında bu alanları ayrı birer dersmiş gibi düşünmek, haftalık çalışmaları böyle bir anlayışa göre düzenlemek ve yürütmek doğru değildir. Aksine, bütün faaliyetler esnek bir plan ve çalışma düzeni içinde birbirini pekiştirmeli ve tamamlamalıdır. Mesela, bir okuma parçası incelenirken metnin özelliği ya da öğrencilerin sorduğu bazı sorular, ders saatinin önemli bir bölümünü dil bilgisi çalışmalarına ayırmayı gerektirebilir. Ancak bu gibi durumlarda bile dil öğretiminin bir bütünlük içinde yapılması gerektiği gözden ırak tutulmamalıdır (Kavcar vd., 1995, s.11).

Öğrencilerin zihin ve ruh gelişimlerinde iyi bir ana dili eğitimi ve öğretiminin rolü hiçbir dersle ölçülemeyecek kadar büyüktür. Türkçe dersi çerçevesinde dil bilgisinin gerekli ayrıntılarına yer verilerek güzel ifade ve metinlerin oluşturulmasında ana dilinin doğrudan katkısı öğrencilere hissettirilmelidir. Okuma-dil, dinleme-dil, anlama-dil, anlatma-dil ilişkileri sezdirilip kavratılmadan sağlıklı bir ana dili eğitimi ve öğretiminin gerçekleştirilmesi mümkün değildir. Bunları gerçekleştirme alanı da Türkçe dersidir (Sağır, 2002, s.7). Bu sebeple dil bilgisi öğretiminin, Türkçe dersinin bütünlüğü içinde öğrencilere kazandırılması gereken dil becerilerini geliştirmede önemli olduğu düşünülmelidir.

Dil bilgisinin, öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerindeki önemi yukarıda belirtilmişti. Buna göre, konuşulanları, okunanları, izlenenleri anlama, önce dil bilgisinin konularıdır. Önce kelimelerin, kelime gruplarının, cümlelerin, paragrafların anlamlarını; anlam ve yapı ilişkilerini bilmek gerekir. Ancak bu sayede metin veya verilmek istenen mesaj iyi anlaşılabilir. Bu birimlerle anlam arasındaki ilgi kavratılarak, sağlam ve tutarlı anlatımın ne olduğu sezdirilerek dilin kullanımı konusunda öğrenciye güven kazandırılmalıdır (Sağır, 2002, s.7). Dil becerileri yönünden iyi yetişmiş kişilerin, sosyal ilişkilerinde başarılı olmalarının bir sebebi de

kendilerine duydukları güvendir. Güven duygusunun insanlara kazandırılmasında Türkçe dersinin önemli bir rolü olduğu da unutulmamalıdır.

Sağır'a (2002, s.7) göre Türkçe dersinde dil bilgisi öğretimiyle aslında doğrudan ilgili pek çok konu vardır. Mesela, kelimelerin doğru, düzgün ve seri bir biçimde okunması da dil bilgisi eğitimi ile gerçekleştirilebilen bir çalışmadır. Anlayarak okumak da yine önce dil bilgisi konu alanının, sonra da Türkçe dersinin konusudur. Cümle içinde kelimelerin, paragraf içinde cümlelerin, metin içinde paragrafların anlamına ve bunların genel anlama katkısına yer verilerek metnin bütünüyle anlaşılması, dil bilgisi yeterliliğiyle sağlanabilir. Kelimelerin temel, yan, terim ve mecaz anlamlarını bilmek; deyimleri, özlü sözleri, atasözlerini gerektiğinde yerli yerinde kullanmak da yine dil bilgisi kültürüyle ilişkili konulardır (Sağır, 2002, s.7).

Türkçe öğretiminde doğru konuşma, doğru yazma, doğru anlama becerilerinin ancak dil bilgisi etkinlikleriyle sağlanabildiğini belirten Sağır'a (2002, s.7) göre Türkçe dersinde dil bilgisi kuralları sıralanarak, ezberlettilerle değil, her bir dil bilgisi biçim biriminin fonksiyonu sezdirilip anlatıma katkısı kavratılarak hem iyi bir dil bilgisi öğretimi gerçekleştirilmiş, hem de başarılı bir Türkçe öğretimi sağlanmış olur. Bu bakımdan Türkçe öğretmenlerinin dil bilgisi öğretiminde “sezdirme” ve “fonksiyondan hareket etme” ilkelerine dikkat etmesi son derece önemlidir.

Burada sonuç olarak bir hususu tekrar belirtmekte fayda vardır. Türkçe öğretiminde dil bilgisi, bağımsız bir ders olarak değil okuma-anlama işi ile birlikte yürütülmelidir. Bu dersle ilgili çalışmalar, öğrencilerin anlama, konuşma, yazma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Dil bilgisi kavramları, her zaman vurgulandığı gibi öğrencilere kural ezberleterek değil, sezdirme ve uygulama yoluyla verilmelidir. Başka bir ifadeyle, dil bilgisi çalışmalarında esas olan, kural belletmek değil, gösterme ve uygulamalar sonucu kuralı sezdirmek, kurala uygulamalar sonucu ulaşmaktır (Kavcar vd., 1995, s.80).

Ülkemizde yıllardır devam eden Türkçe ve dil bilgisi öğretimindeki yetersizlik, başarısızlık ve yanlışlıkların kaynağında, yukarıda belirtilen hususların

gerektiği kadar önemsenmemesi, pek fazla dikkate alınmaması bulunmaktadır. Başka bir deyişle, öğrencilerin dört temel dil becerisindeki yetersizliklerinin temelinde esasen bu sebep yer almaktadır. Türkçe ve dil bilgisi öğretimindeki bu problemlerin çözülmesinde; sorumluluk sahibi, mesleğini seven öğretmenlere büyük görevler düşmektedir. Bu bakımdan, Türkçe öğretmenlerinin, alanlarındaki gelişmeleri takip etmeleri veya gerektiğinde hizmet içi eğitimden geçirilerek alan bilgisi, yöntem ve teknik bakımından ilerlemeleri sağlanmalıdır.

1.1.5. Dil Bilgisi Öğretiminde Ülkemizdeki Durum

Yukarıda dil bilgisi öğretiminin değişik yönlerinin ele alındığı bölümlerde, Türkiye’de dil bilgisi öğretiminde birtakım problemlerle karşılaşıldığı ifade edilmişti. Burada ülkemizdeki dil bilgisi öğretiminin durumunu göstermek için bazı hususların tekrar belirtilmesinde fayda vardır.

Sağır, 2002 yılında yayımladığı araştırmasında ülkemizdeki dil bilgisi öğretiminin belirli tanımları, kuralları, sayılı ve sınırlı örneklerle söz konusu etmekten ileri gidemediğini belirtmektedir. Ona göre, dilin kuralları öne çıkarılarak bu eğitimle yeterli ve etkili bir biçimde anlaşmanın amaç olduğu unutulmakta, öğrencilere beceri ve alışkanlığa dönüşemeyen bilgiler ezberlettirilmektedir (Sağır, 2002, s.30). Ancak bugün ülkemizde durum farklıdır. Nitekim 2005-2006 öğretim yılında uygulamaya konulan İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu ile 2006-2007 öğretim yılında uygulamaya konulan İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu’na göre hazırlanan yeni ders kitaplarında geçmiş yıllara nazaran farklı yöntem ve teknikler kullanılmaktadır.

Sezgiye dayalı olarak öğrenilen dil bilgisini bilinç seviyesine çıkarma görevini görecektir dil bilgisi öğretiminin sağlıklı olarak yapılabilmesi için iyi bir sunuma ihtiyaç vardır. Geleneksel dil bilgisi, sunum bakımından, iyi bir durum sergilemez. Ülkemizdeki Türkçe dil bilgisi kitapları geleneksel dil bilgisi anlayışına paralel olarak hazırlanmıştır. Bu sebeple, öğretmenler de dil bilgisini kendilerine öğretildiği veya kitaplarda gösterildiği şekilde öğretmektedirler. Dolayısıyla buradaki

anlayış da geleneksel dil bilgisi anlayışından başka bir şey değildir (Aydın, 1999, s.24-25).

Daha önce de vurgulandığı gibi Türkiye'deki dil bilgisi öğretiminde, dil biliminden gerektiği gibi faydalanılmamakta, bu yüzden de Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde birçok anlayış farklılığı ile karşı karşıya gelinmektedir. Bu durumdan da dil bilgisi öğretimiyle birlikte yeterli bir Türkçe ve dil bilgisi eğitimi alamayan öğrenciler zarar görmektedir. Eğitim ve öğretimin en önemli unsuru olan öğrencilerin bu olumsuz durumdan etkilenmemesi için, ilk olarak geleneksel yöntemin bırakılması ve daha sonra da dil biliminin bulgularından yararlanılması gerekir.

Ülkemizdeki Türkçe ve dil bilgisi öğretimiyle ilgili olarak vurgulanması gereken bir başka husus da Türkçe derslerinin araç gereç kullanımı açısından verimsiz geçmesidir. Bilindiği gibi, Türkçe öğretmenleri, derslerde genellikle yazı tahtası ve ders kitabı kullanmayı tercih etmektedirler. Ancak bunun yeterli olduğunu söylemek mümkün değildir. Bir Türkçe öğretmeni, amaçlarına daha kısa ve etkili yoldan ulaşmak istiyorsa, öğrencilerinin görme, işitme veya hem görme hem işitme duyularına hitap eden araç ve gereçlerden istifade edebilmelidir. Her zaman kullandıkları yazı tahtası ve ders kitabından farklı olarak başka ders araç ve gereçlerinden faydalanan öğrenciler, bu suretle bilgi ve becerilerini daha kalıcı hâle getireceklerdir.

Dört temel dil becerisinin ve dil bilgisinin eğitim ve öğretiminde fonksiyonellik kavramına pek dikkat edilmediğini görülmektedir. Türkçe öğretmenleri, fonksiyonelliğe gereken önemi verdikleri zaman öğrenci başarılarında artış olacağı rahatlıkla söylenebilir. Peki, bu nasıl mümkün olacaktır? Fonksiyonellik, dil bilgisi konuları ile öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçları arasında bir ilişki kurularak sağlanabilir. Ancak bu şekilde Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde başarıya ulaşılabilir. Öğrenci, okulda öğrendiklerini ve kazandığı becerileri okul dışında, gerçek hayatta kullanabildiği ve bunları uygulayabildiği takdirde aldığı eğitime kayıtsız kalmayacak, okula ve derse olan ilgisi artacaktır.

Bilindiği gibi, Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde metin çözümlemeleri, kelime servetinin zenginleştirilmesi, okunan metnin dilinin, anlatımının ve türünün incelenmesi, yazılı ve sözlü anlatım çalışmaları yoluyla öğrencilerin anlama ve anlatma yeteneklerinin geliştirilmesi amaçlanmıştır. 1982 tarihli Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programında belirtilen amaçlara ulaşılabilmesi için bu çalışmalar nasıl birbiri içinde, birbirini destekler ve tamamlar biçimde verilecekse dil bilgisi çalışmalarının da bunlarla birlikte, o etkinlikler içinde, onlarla kaynaştırılmış olarak yürütülmesi gereklidir. Bu şekilde yapılmayan bir dil bilgisi öğretimi, 6, 7, 8. sınıflarda, ne kadar iyi yapılsa yapılsın, çocuğun her gün kullandığı dil ile ilgisi kurulamamış, ezbere bilgiler hâline getirilmiş birtakım soyut kurallar, soyut tanımlar yığını öğrencilerin belleklerine zorla aktarmaktan başka sonuç vermez (Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, 1982, s.77). Bunca zararlı yönü belirtilmesine rağmen, bugün Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde bazı öğretmenlerin hâlâ ezberci ve kuralcı yaklaşımlardan, metot yanlışlığından vazgeçemediği görülmektedir.

Ülkemizdeki dil bilgisi öğretiminde, genel olarak klasik ders işleme yöntem ve tekniklerinin dışındaki buldurma, tartışma, gösterip yaptırma, gösteri, soru cevap, rol yapma gibi yöntem ve tekniklere çok az yer verilmektedir (Sağır, 2002, s.30-31). Bu da uygulamada yöntem ve teknik çeşitliliğine yer verilmediğini göstermektedir. Mesela ülkemizdeki Türkçe ders kitaplarında yöntem ve teknik bakımından çeşitliliğe dikkat edilmediği “Türkiye Dışındaki Bazı Ülkelerde Dil Bilgisi Öğretimi” başlığı altında ifade edilmişti. Hâlbuki, sadece Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde değil, diğer derslerde de uyulması gereken en önemli ilkelerden biri, yöntem ve teknik tespitinin konuya göre yapılması ve bu suretle çeşitlilik sağlanması gerektiğidir.

Bugün ilköğretim okullarında kullanılan Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, aslında dersin amaçlarına ulaşmak için birer araç olduğu bilinmektedir. Ancak bu metinler incelendiğinde onların birçoğunun dil bilgisi konularını desteklemediği, özellikle örnek bakımından yetersiz kaldıkları görülür. Bu bakımdan

Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin, dil bilgisi öğretiminde rahatlıkla kullanılabilecek, içinde bol örneklerin bulunduğu eserlerden seçilmesi gerekir.

Bugün Türkiye’de dil bilgisi öğretimine, ilköğretim okullarında ayrı bir ders saati tahsis edilmemiştir. Buna karşılık dil bilgisi öğretiminde yapılacak faaliyetler, Türkçe dersinin bütünlüğü gereği anlama ve anlatma faaliyetleri ile iç içe yapılmaktadır. Dil bilgisi kuralları, tümevarım metodu çerçevesinde, ancak başka yöntem ve teknikler de kullanılarak Türkçe dersinde işlenmiş metinlerden alınan örnekler ve öğrencilerin sözlü ve yazılı ifadelerinde yaptıkları yanlışlardan hareket edilerek verilmeye çalışılmalıdır. Türkçe ve dil bilgisi eğitim ve öğretiminde bu şekilde hareket edilerek kurallar kuru birer teorik bilgi olmaktan çıkarılmalı ve öğrencilere uygulamalı olarak kazandırılmalıdır.

1.1.6. Dil Bilgisi Öğretiminde Uyulması Gereken İlkeler

Türkçe ve dil bilgisi öğretiminin birtakım amaç ve kazanımları bulunmaktadır. Bu amaç ve kazanımlar 2006 yılında yayımlanan Türkçe Dersi Öğretim Programı’nda her sınıf seviyesinde ayrı ayrı açıklanmıştır. İşte bu amaç ve kazanımları gerçekleştirebilmek için Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde dikkat edilmesi ve uyulması gereken bazı ilkeler bulunmaktadır. Ancak bu ilkeleri açıklamaya geçmeden önce, “ilke” kelimesinin ne anlama geldiğini belirtmek gerekir. İlke, Türkçe Sözlük’te (2005, s.957), “ temel düşünce, temel inanç, umde, unsur, prensip; temel bilgi; başka şeylerin kendisinden türediği ilk madde, öge; her türlü tartışmanın dışında sayılan öncül, mebde; davranış kuralı” şeklinde açıklanmıştır.

İlkeler; Türkçe eğitim ve öğretiminde öğrencilere kazandırılacak bilgi ve becerilere, bunlar için hazırlanacak programlara, kullanılacak metot ve tekniklere, ders araç ve gereçlerine, verilecek hazırlık ve alıştırmaya ödevlerine, yapılacak ana ve alt çalışma çeşitlerine ışık tutmaları, bu hususlarda dikkate alınacak çeşitli ve önemli incelikleri işaret etmeleri bakımından gayet önemlidir (Firengiz, 1988, s.91).

Bilindiği gibi dil bilgisi dersinin amacı, teorik bilgi değil, öğrencilerin anlama ve anlatma güçlüklerini gidermeye yardım etmek ve onlara uygulama gücü kazandırmaktır. Amacı bu şekilde tespit edip programı da buna göre düzenleyince öğretim yönteminin de bu becerileri kazandırmaya yönelik olması gerekir (Göğüş, 1978, s.348-349). Bu sebeple, uygulanacak yöntemin iyi seçilmesi, eğitim öğretim faaliyetlerinde başarıyı getirecektir.

Dil bilgisi öğretiminde uygulanmaması gereken tümdengelim yöntemi senelerce kullanılmış ve belki de hâlâ bazı öğretmenler tarafından kullanılmaktadır. Dil bilgisi konuları, tümdengelim metodu izlendiğinde, yani tanımdan kurallara, oradan da özelliklere ve örneklere doğru gidildiğinde soyutluktan kurtarılamaz ve soyutluktan arındırılmadığı sürece de kavratılması ve öğretilmesi, sonuç olarak kazanılması mümkün olmaz. O bakımdan, örnekler üzerinde, öğrencinin bildiklerinden yola çıkan ve bilinenle bağlantılı bilinmeyeni buldurarak kademe kademe bütünlüğe doğru ilerleyen bir metotla yeni bilgilere ulaşmak, yani onları âdeta yeniden keşfettirmek gerekecektir. Ulaşılan bu yeni bilgiler, planlı ve düzenli bir ilerleyişle çeşitlendirilip gruplandırılacak ve sonuçta kurala ve tanıma ulaşılacaktır (Cemiloğlu, 2001, s.167). Görüldüğü gibi, öğrencilerin Türkçe derslerinde birtakım bilgi ve becerileri kazanmaları açısından tümevarım yönteminin esas alınması, ancak gerektiği zaman da başka yöntemlere başvurulması, dil bilgisi öğretiminde dikkat edilmesi gereken en önemli hususlardan biridir.

Tümevarım metodunu kullanan bir öğretmenin öncelikle konusuna hâkim olması, son derece iyi bir hazırlık ve ayrıntılı bir plan yapması gereklidir. Ayrıca konunun öğretiminde takip edeceği basamakları iyi tespit etmelidir. Bu şekilde yapılan bir öğretimde, konunun küçük birimler hâlinde keşfettirilmesi ve keşfettirilen bu birimden yola çıkılarak başka yeni bir birimin daha buldurulması esas olduğu için öğrencilerin belirli istasyonlarda duraklayarak yoluna devam eden bir tren gibi sonuca ulaştırılması lâzımdır. Ulaşılan bu son istasyonda bütünlük ifade eden bir kavrama işlemi gerçekleştirilmiş olacaktır (Cemiloğlu, 2001, s.168).

Türkçe dersinde yapılacak faaliyetler, şüphesiz ki birbirinden soyutlanamayacak kadar iç içedir. Zaten Türkçe dersi kendi içinde bir bütünlük taşır.

Uygulamada kolaylık olsun diye okuma, anlama, anlatım, dil bilgisi, imla gibi bölümlere ayrılmış görünen etkinlikler arasında sıkı bir bağlantı bulunmalı ve bu etkinliklere birbirlerini tamamlayıcı birer unsur olarak bakılmalıdır. Bu amaçla, söz gelimi, anlama çalışmalarında gerektiğinde diğer etkinliklerle ilgili çalışmalara yer verilmeli, anlatım konuları işlenirken dil bilgisi ya da imla kuralları üzerinde durulmalıdır. Bunun için Türkçe derslerinde haftanın belli günlerinde okuma, anlama, belli saatlerde dil bilgisi, anlatım çalışmaları yapılarak kesin ayrımlara gidilmesi doğru değildir. Ancak, çalışmalarda bir plansızlıktan da dikkatle kaçınılması gerekir (Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, 1982, s.8-9). Türkçe öğretmenlerinin bu tip ayrımlara gitmesi, öğrencinin edinmesi gereken dil becerileri arasında kopukluğa yol açacak, yapılan öğretim faaliyetleri de boşa gidecektir. Mesela dil bilgisinden kopuk bir yazma eğitiminin başarılı olamayacağı kesindir.

Dilâçar (1961, s.516) dil bilgisi öğretiminin cümleyi temel alan bir yaklaşımla yapılması gerektiğini ifade etmektedir. Çünkü insan, esas itibarıyla, duygu ve düşüncelerini cümleler hâlinde ifade eder. Bu sebeple dil bilgisi öğretiminde kelimelerden hareket etmek yanlıştır. Çünkü kelimeler ancak cümleye girip görev aldıkları zaman tam ve kesin değer kazanır. Onlar bir dilin kelime hazinesinde, içleri saklı bir güçle dolu, fakat görevleri belirsiz ve genel olarak bir kavram veya fikir anlatan hareketsiz (statik) varlıklardır. Bu durumda olan kelimeler, kışlalarda ayrı ayrı odalarda görevsiz olarak bekleyen birer askere benzetilebilir. Cümleye girdikleri zaman ise bir diziliş sistemine ve karşılıklı bağıntı esasına göre cephede görevlendirilmiş bir bütünün unsurları olurlar (Dilâçar, 1961, s. 516). Dolayısıyla da metin bir bütün olarak değerlendirilirse, cümleler o bütünü oluşturan ve anlamlandıran yapılardır. Dil bilgisi öğretiminde cümleden hareket edildiği için örnek cümleler, derste işlenen metinlerden alınmalıdır. Dil bilgisi çalışmalarında öğretmenin oluşturacağı yapay cümleler örnek olarak kullanılmamalıdır.

Fonksiyonellik, dil bilgisi öğretiminde dikkate alınması gereken önemli ilkelerden biridir. Kişi, dil eğitimi sonunda elde ettiği bilgileri uygulayabiliyorsa dil eğitimi hedefine ulaşmış olacaktır. Son yıllarda üzerinde çok durulan ve başlı başına

bir yöntem gibi kabul edilen dil eğitiminde bilginin kullanılabilirliği, diğer kavramlarla (algılamaya, iletişime ve planlamaya yönelik olmak) birlikte değerlendirilmelidir. Özellikle ülkemizde bu durum göz ardı edilmektedir. Öğrenci Türkçeyi öğrenirken kendisi için geçerli ve kullanılabilecek bilgilerle donatılmadığı için başarılı olamamaktadır. Bu da onu Türkçenin geçersiz bir dil olduğu kanaatine götürmektedir. Gerek gramer eğitiminde gerek dört becerinin eğitiminde mutlaka edinilen bilgi ile başarı arasında bir ilgi kurulmalıdır. Derste öğrendiği bilgileri yaşayışına ve davranışlarına yansıtan bir öğrenci, bunun kendisine kazandırdıklarının önemini hissettikçe ana dilini öğrenmeye ve bunu davranışlarına yansıtmaya daha çok özen gösterecektir (Yalçın, 2002, s.34). Böylece dil öğretiminde, dolayısıyla dil bilgisi öğretiminde, elde edilen bilgi ve becerilerin fonksiyonellik ilkesi gereği hayata uygulanabilir olması sağlanmalıdır. Çünkü öğrenciler, öğrendiklerinin gerçek hayatta işlerine yarayacağını gördüklerinde derse olan ilgileri artacak ve böylece daha da başarılı olacaklardır.

Batı'daki dil bilgisi öğretiminden bahsedilirken belirtildiği üzere, bilhassa İngiltere, Galler, İskoçya ve Kuzey İrlanda'da okutulan İngilizce ana dili ders kitaplarında fonksiyonellik ilkesine büyük bir önem verildiği görülmektedir. Nitekim kitaplardaki örneklerle öğrencilerin günlük hayatlarında ne zaman, nasıl, nerelerde ve hangi durumlarda karşılaşabilecekleri belirtilerek dil bilgisi konularının hayatla bağlantısı kurulmuştur

Dil bilgisi öğretiminde ezbercilikten kaçınmak gereklidir. Temel amacı öğrencilerin anlama ve anlatma güçlüklerini gidermeye yardım etmek olan dil bilgisi öğretiminde, öğrenciler kendilerine verilen birtakım kuralları ezberleyici değil, doğrudan kuralları keşfedici olmaya ve sonra da onları dili kullanırken uygulamaya yöneltilmelidir. Bu sebeple, öğretmenler kendilerini kural verici olarak değil, öğrencilerin kuralları bulmalarına ve uygulamalarına yardım edici kişi olarak görmelidirler (Sezer vd.,1991, s.230-231). Zaten bu durum Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda, öğrencinin aktif hâle getirilmesi ve öğretmenin öğrencilere rehberlik etmesi gerektiği şeklinde de belirtilmiştir.

Ezberciliğin Türkçe ve dil bilgisi öğretiminde zararlı bir yol olacağı, 1982 tarihli Türkçe Eğitim Programı'nda da dile getirilmiştir. Buna göre,

“Bir öğrencinin, noktanın ve büyük harfin nerelerde kullanılacağını, sıfatın ve zarfın tanımını, fıkranın ve makalenin özelliklerini ezbere bilmesinin bir yararı yoktur. Böyle bir yol tutulması, belleği yıpratılmaktan, zamanı boşa harcamaktan, dersi öğrenci için sevimsiz kılmaktan başka bir şeye yaramaz. Türkçe öğretiminin amaçlarına ters düşer. Önemli olan, öğrencinin Türkçeyi doğru olarak, bilinçle ve güvenle kullanmayı alışkanlık hâline getirmesi, okuduğu veya dinlediği bir parçada işlenen fikri ya da duyguyu kavrayıp sezebilmesi, ondan zevk alabilmesidir.” (Temel Eğitim Okulları Türkçe Eğitim Programı, 1982, s.8)

Cemiloğlu (2001, s.168), dil bilgisi çalışmalarında kullanılacak örneklerin okunup değerlendirilmiş, öğrenciye kavratılmış metinlerden seçilmesi gerektiğini belirtmektedir. Öğrenci ancak bu sayede ilişkiler bütünlüğünü kavrayacak ve bildiklerinin yardımıyla bilmediklerine ulaşarak onları sistemleştirecek ve bu yolla kalıcı öğrenme gerçekleşecektir. (Cemiloğlu, 2001, s.168). Buradan da dil bilgisi öğretiminde, bilinenden bilinmeyene ilkesine ayrıca dikkat edilmesi gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır.

Uygulamayla edinilen bilgi ve becerilerin çok daha kalıcı olduğu bilinmektedir. Dil bilgisi öğretiminde de öğrencilere metinler üzerinde uygulama yaptırılarak onların kalıcı bilgi ve beceriler edinmesine gayret gösterilmelidir. Ancak bu uygulamalar sadece yazılı metinler üzerinde değil, öğrencilerin konuşma becerileri üzerinde de yapılmalıdır.

Dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin anlama, konuşma ve yazma becerilerini geliştirmeye yönelik olmalıdır. Çocukların konuşurken ve yazarken yaptıkları yanlışlara anında müdahale edilmeli, doğru telaffuz ve imla gösterilerek dili yanlış kullanmalarının önüne geçilmeye çalışılmalıdır. Verilen örnekler çocukların hayatta karşılaşacakları, onlara yabancı olmayan hususlardan seçilmelidir. Mesela zaman kavramı ve kip konusu öğretilirken basit şarkı sözleri yahut yemek tarifleri gibi etkinliklerden yararlanılabilir (Aydın, 2009, s.33).

Dil bilgisi öğretimiyle ilgili olarak bir kısmı yukarıda açıklanmaya çalışılan ilkeler maddeler hâlinde şu şekilde sıralanabilir (Göğüş, 1978, s.348-352):

1. Dil bilgisi öğretiminde, tümevarım yöntemi uygulanmalıdır. Dil, öğrencinin de kullandığı bir sistemdir; bu sisteme hâkim olan birçok kural vardır. Dil bilgisi dersi, bu sistemin kurallarını açıklamalıdır.

Dil bilgisi kuralları, sözden ve yazıdan ayrı, hazır sonuçlar olarak öğretilmez; böyle bir öğretim, ezberlemeye alıştıırır, uygulama gücü kazandırmaz. Öğretmen önce, öğreteceği sorunu tespit eder. Bu sorun üzerinde örnekler bulur. (Örnekler konuşmalardan, okuma parçalarından, dil bilgisi ile ilgili kitaplardan alınabilir.) Bunları öğrencilere inceletir, benzerliklere dikkat çeker. Benzerlikler, bir kural olarak öğrencilerle birlikte tespit edilir. Böylece öğretimde, gözleme dayanan bir tümevarım yöntemi izlenmiş olur.

Gözlemlerde, kural çıkarmalarda öğrencilerin eski bilgilerine dayanılır; başka deyişle, bilinenden bilinmeyene gidilir.

2. Yalnız dil bilgisi kurallarının öğretilmesiyle yetinilmez. Bunların öğrencide birer beceri ve alışkanlık durumuna gelmesi için alıştırmalar yaptırılmalıdır. Öğrencinin yazma ödevlerinde ve başka etkinliklerinde bu kurallara uyması izlenmelidir. Yaptığı yanlışlar bu kurallarla açıklanıp düzeltilmelidir.

3. Öğretimde çıkış noktası, öğrencinin karşılaştığı dil sorunları olmalıdır; başka ifadeyle, öğrenci hangi kuralları bilmiyorsa, o kuralların ders konusu yapılması gerekir. Ancak bu şekilde öğrencilerin öğrenme ihtiyaçlarına karşılık verilebilir ve ilgileri çekilebilir. Sorundan hareket etmek, fonksiyonel bir öğretim yoludur.

Öğretmen, dil bilgisi konularını ve sorunlarını yalnız yazma ödevlerinden almayabilir. Öğretmek istediği konuları, okuma dersinde incelenen yazılarda da gösterip bunları öğrenmeyi bir ihtiyaç olarak öğrencilere duyurabilir. ...Sorunların işleniş sınırlarını öğrencilerin sınıf seviyeleri ve ilgileri belirler. Dil bilgisi konuları, bir sınıfta bitecek yalın sorunlar değildir.

Konuların sırasını bozmayan, söz gelişi seslerden, harflerden başlayan bir dil bilgisi öğretimi yararlı olmaz. Çünkü böyle bir öğretimde pek belli bilgiler tekrarlanarak boşuna vakit geçirilir ve öğrencilerin gerçek ihtiyaçları gölgede kalır. Böyle bir program çokluk bitirilemez, sona konmuş olan cümle gibi önemli bir konuya da sıra gelmez.

4. Kuralların öğretilmesinde öğrenciyi doyuracak ve kuralı doğru kullanmasına yetecek derinlikte bilgi verilmelidir; sorunu açıklayacak, tanıtacak zengin örnekler ve değişik durumlar üzerinde çalışılmalıdır. Mesela, nesneyi “Ali camı kırdı.” cümlesinde tek bir kelime (camı) olarak öğrenen öğrenci, bu ögeyi hep tek kelime olarak arar. Oysa Türkçede bu nesne “pencerenin camını, bizim evin penceresinin camını, okulun alt katında 3 / C sınıfının batı yönündeki birinci pencerenin camını” biçimlerinde görülebilir. Ancak böyle örneklerle zenginleşmiş bir öğretim, öğrencinin dile hâkimiyetini sağlayacaktır.

5. Dil bilgisinin bütün sorunları, yalın değil, cümle içinde ele alınmalıdır. Çünkü düşüncelerimiz, cümle olarak anlatılır ve cümle olarak biçimlenir; sorunlar da bu biçimlenmelerde, cümle içinde belirir: Noktalama işaretleri cümle dışında açıklanamaz. İsmi hâlleri, fiil çekimleri... cümleye kolayca bağlanır. İsimle, sıfatla yapılan tasvirler de örnek olarak alınacak cümle içinde açıklanmalıdır.

6. Dil bilgisi gözlemleri, alıştırmaları yapay örnekler üzerinde yaptırılmamalıdır. İncelenecek örnekler, yazarlardan seçilmelidir. Ayrıca konuşmalarda geçen sözler de örnek alınabilir.

7. Dil bilgisi öğretimi, başka ana dili etkinliklerine bağlı olarak yapılmalıdır. Dil bilgisi kuralları dilde yaşar ve dilin kullanılışını düzenler. Bu niteliğiyle dil bilgisi öğretimi, dilin incelendiği okuma dersine ve dilin kullanıldığı anlatım etkinliğine kendiliğinden bağlıdır. Öğretmen, dil bilgisi çalışmalarını, okuma ve anlatım etkinliklerine gözlem, sorun bulma, alıştırma, uygulama ve yanlışları düzeltme yönlerinden bağlamalıdır.

Bunlardan başka dil bilgisi öğretiminde konunun özelliğine göre “tamamlama, birleştirme, gruplandırma, kelime bankası, listeleme, yerine koyma, şema oluşturma, boşluk doldurma, eşleştirme, tasvir etme, cümle tamamlama, ayırt etme, dolaylı anlatma, dönüştürme, altını çizme” gibi etkinliklerden de yararlanılmalıdır (İlköğretim Türkçe Dersi 6, 7, 8. Sınıflar Öğretim Programı ve Kılavuzu, 2006, s.41-50)

Dil bilgisi öğretiminde “reklamlar, kullanma kılavuzu, tanıtım broşürü” gibi güncel materyallerin yanı sıra öğrencilerin ilgisini çekebilecek karikatürlerden ve resimlerden istifade edilmelidir. Ayrıca değişik konuların öğretimine yönelik olarak hazırlanmış şarkı kasetlerinden de yararlanılabilir. Nitekim bu tip materyallerin özellikle İngiltere, Galler, İskoçya, Kuzey İrlanda, Almanya ve Amerika Birleşik Devletleri’ndeki ders kitaplarında çokça kullanıldığı görülmektedir.

Bu bölümde zaman zaman ülkemizdeki dil bilgisi öğretiminde birtakım problemlerle karşılaşıldığı ifade edilmişti. Yukarıda yeri geldikçe temas ve tespit edilen bu problemlerin çözülmesine yönelik bazı teklif ve tavsiyeleri maddeler hâlinde şu şekilde sıralamak mümkündür (Özbay, 2006, s.162-163):

1. Dil bilgisi öğretiminde hazır, soyut bilgilerden kaçınılmalı; bilgiler öğrencilerin yaşantılarından hareketle verilerek somutlaştırılmalıdır.
2. Dil bilgisi ayrı bir ders saatinde değil, konuşma, dinleme, okuma, yazma çalışmaları içerisinde fonksiyonel olarak yer almalıdır.
3. Dil bilgisi, anlama ve anlatmanın tam, kusursuz olmasını sağlamak için bir araç olarak kullanılmalıdır.
4. Üzerinde çalışılmakta olan dil konuları, her zaman cümle içinde ve her zaman o cümlenin de yer aldığı metnin anlam bütünlüğü içinde düşünülmelidir.
5. Dil bilgisi öğretiminde tek bir yöntemden hareket edilmemeli, yöntem ve teknikler konuya göre belirlenmelidir.

6. Dil bilgisi konuları, birbirinden bağımsız olarak değil, birbirine dayandırılarak, birbirinin anlamını tamamlayacak biçimde işlenmelidir.

7. Öğrencilerin dil bilgisi kurallarını ezberlemesi değil, bu kuralları örneklerden hareketle sezmesi sağlanmalıdır.

8. Türkçenin yapı ve işleyişine uygun olarak gerek ders kitaplarında gerek Türkçe dersinde dil bilgisi öğretimi yapılırken şekil ve fonksiyon birlikte alınmalıdır. Dil bilgisi konuları yalnız şekle ya da yalnız fonksiyona dayalı olarak ele alınmamalıdır.

9. Dil bilgisi öğretimi öğrenciye dil bilinci ve sevgisini aşılacak şekilde yapılmalıdır.

10. Öğrencilerin kullanacağı kitaplar dil biliminin ortaya koyduğu yaklaşımlardan hareketle yazılmalıdır.

11. Ders kitaplarındaki kavramlar, terimler, sınıflandırma konusundaki tutarsızlıklar ortadan kaldırılmalı, bu konuda ortak bir noktada buluşulmalıdır.

12. Dil bilgisi öğretiminde de Türkçe programının tavsiye ettiği yaklaşım, yöntem ve teknikler göz önünde bulundurulmalıdır.

1.1.7. İlköğretim Türkçe Dersi Programlarında Dil Bilgisi Öğretimi

1.1.7.1. Birinci Kademe (1-5. Sınıflar)

Hazırlanırken çoklu zekâ yaklaşımı, yapılandırıcı yaklaşım, öğrenci merkezli öğrenme, ferdî farklılıklara duyarlı öğretim gibi çağdaş eğitim yaklaşım ve modellerinin göz önünde bulundurulduğu belirtilen İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda (2005, s.23) dil bilgisi, ayrı bir öğrenme alanı olarak ele alınmamış; diğer alanlar içerisine dağıtılmıştır. Çünkü ilköğretim 1-5. sınıf öğrencilerinin gelişim özellikleri dikkate alındığında, bu yaş grubundaki öğrencilere dille ilgili kuralları aktarmak yerine; onların dinleme, konuşma, okuma, yazma, görsel okuma ve görsel sunu becerilerini geliştirmelerine imkân sağlamak

yerinde olacaktır. Bu sınıflar seviyesinde dil bilgisi kural ve ilkelerinin sezdirilmesi yolu benimsenmiştir. Bu durum 6-8. sınıflarda ayrı bir başlık altında ayrıntılı bir şekilde ele alınmış olan dil bilgisine temel teşkil edecek yapıdadır.

1.1.7.2. İkinci Kademe (6-8. Sınıflar)

2005 yılında taslak basımı yapılan, ancak 2006 yılında birtakım değişikliklerle birlikte bu defa Talim ve Terbiye Kurulu'nun internet sayfasında yayımlanan İlköğretim Türkçe Dersi (6-8. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu'nda dil bilgisi, ayrı bir başlık altında ele alınmıştır. Program'da (2006, s.7-8) dil bilgisi, “bir dilin dinleme/izleme, konuşma, okuma, yazma temel becerilerini destekleyen kurallar bütünü” şeklinde tarif edildikten sonra şu açıklamalara yer verilir:

“Öğrenci açısından Türkçenin yapısını oluşturan ve işleyiş kurallarını tanımlayan bilgilere sahip olmak oldukça önemlidir; ancak daha da önemli olan bu kuralların konuşma, yazma, dinlemeyle ilgili dil etkinliklerinde uygulanmasıdır. Dolayısıyla dil bilgisi öğretimi kuramsal bilgilere değil, uygulamaya dayanmalıdır. Bu amaçla dil bilgilerinin öğretiminde, kuralların verilmesinin yanında, bu kuralların kelime, cümle ve metin düzeyindeki uygulamaları amaçlanmıştır.”

Türkçenin kurallarıyla ilgili kazanımların, öğrencilerin seviyelerine uygun olarak ve aşamalı bir şekilde verildiği Program'da dil bilgisi konuları sıralanırken kolaydan zora ilkesi izlenmiş; konuların birbiriyle olan ilişkilerine dikkat edilmiştir. Program'da (2006, s.7-8) dil bilgisi öğretimiyle ilgili şu tavsiyelerde bulunulmuştur:

“Türkçeyle ilgili kural ve bilgilerin örneklerden hareket edilerek verilmesi daha doğru olacaktır. Derslerde konularla ilgili farklı uygulama örneklerinin yer aldığı çalışma kâğıtlarının kullanılması ve konuların görsel materyallerle desteklenmesi öğrenimi kolaylaştıracaktır. Ayrıca dil bilgisi konularının anlama olan katkısına özellikle dikkat edilmesi, konuların birer beceriye dönüşmesine yardımcı olacaktır. Bu bağlamda konuların konuşma ve yazma becerileriyle ilişkilendirilmesi gerekmektedir.

Dil bilgisiyle ilgili kazanımların değerlendirilmesinde, kuralların metin veya cümle bütünlüğü ve bağlamı içerisinde ele alınması, diğer becerileri desteklemesi açısından oldukça önemlidir.”

Dil bilgisiyle ilgili amaç ve kazanımlar, Program'da (2006, s.38-47) şu şekilde yer almaktadır:

6. Sınıfa Ait Dil Bilgisi Amaç ve Kazanımları

1. Kelimenin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Kök ve eki kavrar.
2. İsim kökü ile fiil kökünü ayırt eder.
3. Yapım eki ile çekim ekini ayırt eder.
4. Gövdeyi kavrar.
5. Yapım eklerinin işlevlerini ve kelimeye kazandırdığı anlam özelliklerini kavrar.
6. Birleşik kelimeyi kavrar.
7. Basit, türemiş ve birleşik kelimeleri ayırt eder.

2. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. İsimlerin cümledeki işlevlerini kavrar, isimleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
2. Zamirlerin cümledeki işlevlerini fark eder, zamirleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
3. Hâl eklerinin işlevlerini kavrar.
4. İyelik eklerinin işlevlerini kavrar.
5. İsim tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
6. Sıfatların cümledeki işlevlerini fark eder, sıfatları işlevlerine uygun olarak kullanır.
7. Sıfat tamlamalarının kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
8. Edat, bağlaç, ünlemlerin işlevlerini ve cümleye kazandırdıkları anlam özelliklerini kavrar; bu kelimeleri işlevlerine uygun olarak kullanır.
9. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

7. Sınıfa Ait Dil Bilgisi Amaç ve Kazanımları

1. Kelime türleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Fiillerin anlam özelliklerini kavrar.
2. Kip ve çekimli fiili kavrar.
3. Bildirme kipleriyle dilek kiplerini ayırt eder.
4. Bildirme kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
5. Dilek kiplerinin kullanım özelliklerini kavrar.
6. Fiillerin olumlu, olumsuz, soru ve olumsuz soru çekimleriyle ilgili uygulamalar yapar.
7. Zarfların cümledeki işlevlerini fark eder, zarfları işlevlerine uygun olarak kullanır.
8. Kelimeleri cümlede farklı görevlerde kullanır.

2. Fiillerin yapı özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Basit, türemiş ve birleşik fiillerin kuruluş ve anlam özelliklerini kavrar.
2. Farklı yapı özelliklerindeki fiilleri anlam özelliklerini dikkate alarak kullanır.

3. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasıyla ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Cümlede zaman kavramını belirleyen/destekleyen zarfları fark eder.
2. Fiil kiplerinde zaman ve anlam kaymasının nasıl gerçekleştiğini kavrar.
3. Fiil kiplerini farklı zaman ve anlamları ifade edecek şekilde kullanır.

4. Ek fiille ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. İsim türünden kelimelerin kip ve kişi açısından biçimlenerek çekimlenebildiğini kavrar.

2. İsimlerin kip eki almasında ek fiilin rolünü kavrar.

3. İsimlerin ek fiil aracılığıyla hangi kiplerde çekimlenebildiğini kavrar.

4. Ek fiili işlevine uygun olarak kullanır.

5. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların özellikleriyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların oluşumunda ek fiilin işlevini kavrar.

2. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıların işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.

3. Zaman ve kip çekimlerindeki birleşik yapıları özelliklerine uygun biçimde kullanır.

8. Sınıf Ait Dil Bilgisi Amaç ve Kazanımları

1. Fiilimsiler ile ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Fiilimsiyle, fiil ve isim soylu kelimeler arasındaki farkları kavrar.

2. Fiilimsilerin işlevlerini ve kullanım özelliklerini kavrar.

3. Fiilimsileri özelliklerine uygun biçimde kullanır.

4. Cümlede, fiilimsiye bağlı kelime veya kelime gruplarını bulur.

2. Cümleyle ilgili bilgi ve kuralları kavrama ve uygulama

1. Cümlelerin temel öğelerini ve özelliklerini kavrar.

2. Cümlelerin yardımcı öğelerini ve özelliklerini kavrar.

3. Cümlede vurgulanmak istenen ifadeyi belirler.

4. Cümledeki fiillerin çatı özelliklerini kavrar.

5. İsim ve fiil cümlelerini, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.

6. Kurallı ve devrik cümleleri, anlam ve kullanım özelliklerine uygun biçimde kullanır.

7. Cümlelerin yapı özelliklerini kavrar.

8. Kalıplaşmış cümle yapılarının kuruluş ve kullanım özelliklerini kavrar.

9. Cümlelerin ifade ettiği anlam özelliklerini kavrar.

10. Cümleler arasındaki anlam ilişkilerini kavrar.

11. Cümleye hâkim olan duyguyu fark eder.

3. Anlatım bozukluklarını belirleme ve düzeltme

1. Cümlede anlatım bozukluğuna neden olan kullanımları belirler.

2. Anlatım bozukluklarını düzeltir.

1.1.8. Zaman Kavramına Bakış

Zaman, tanımlanması zor, başı ve sonu belli olmayan soyut bir kavramdır. Bu konuda filozoflar ve bilim adamları asırlardan beri görüşlerini ifade etmektedirler. Bu da zamanın basit bir kavram olmadığını göstermektedir.

Bu bölümde bazı kaynaklardaki “zaman” ile ilgili görüşlere ve tanımlamalara yer verilecektir:

Ahmet Cevizci (1997, s.736) zamanı

“Ölçülebilir nicelik olarak düşünülen süre. Tüm olayların bir dizi oluşturacak şekilde ortaya çıktığı, art arda geldiği genel ortam; geçmiş, şimdi ya da gelecek gibi zaman dilimlerinin, kendisinin parçaları olduğu sürekli bütün. Bir yandan sonsuzca geriye giden ve sürekli olarak ileriye doğru akan doğru çizgi. Parçaları önce ve sonra, başlangıç ve son gibi ilişki bildiren terimlerle ifade edilen ve değişmeden ayrılmaz olan yapı ya da bütün.”

olarak tanımlamıştır.

Ana Britannica (C. XXII, s.527)’da zaman şu şekilde açıklanmıştır:

“Zaman, ölçülen ya da ölçülebilen süre, uzaysal boyutları olmayan sürem. Felsefi açıdan büyük önem taşıdığı gibi matematiğin ve fiziğin de inceleme alanına girer. Aziz Augustinus 5. yüzyılda

zamanın düşünce ve eylemlerin düzenlenişi açısından en alışılmış, ama tanımlanması en zor kavram olduğunu vurgulamış, yalın bir biçimde tanımlanamayan bu kavram, birbirinden çok farklı biçimlerde ele alınmıştır. Örneğin bazı Eski Yunan filozofları zamanı gök cisimlerinin hareketi ile açıklamaya çalışmış; Platon, zamanın, ruhun yaratılışından önce yaratıldığını, Aristoteles de hareketin ölçüsü olduğunu kabul etmiştir. Soruna eğilen filozofların genel olarak iki konuya ağırlık verdiği söylenebilir. Bunlardan birincisi zaman ile fiziksel dünya arasındaki ilişki, öbürü ise zaman ile bilinç arasındaki ilişkidir.”

Gelişim Hachette Genel Kültür Ansiklopedisi (C.XII, s.4821)’nde, zamanı tanımlamanın felsefenin en zor sorunlarından biri olduğu ve zaman-mekân sürekliliğinin bulunduğu ifade edilir:

“Zamanı tanımlamak, felsefenin en güç sorunlarından birini oluşturur. İlk anlamıyla zaman, saptanabilir iki olay arasındaki aralıktır ve bu durumda az ya da çok olduğundan söz edilebilir. Bu anlamı genişletirsek zamanın uzama (mekân) benzer bir ortam olduğunu ve uzamın, içindeki nesnelerden bağımsız olduğu gibi, zamanın da içinde geçen olaylardan bağımsız olduğunu düşünebiliriz. Bu ortam, mutlak bir gerçek (Newton), duyarlılığımızın önsel bir biçimi (Kant) ya da zihnimizin bir kurulumu (kuruşu) olarak görülebilir. Fizikteki bağıllık kuramı, mutlak zaman kavramının bir yana atılmasına yol açtı (Bu kuram, her fiziksel referans sisteminin “kendine özgü” bir zamanı olduğunu söylüyordu.) ve zamanın, uzamdan bağımsız olarak tanımlanamayacağını ve aslında bir zaman-uzam sürekliliği olduğunu ileri sürdü.”

Meydan Larousse (C.XII, s.897)’ta zamanın tanımı “Daha önce olan ve bundan sonra olacak olayların ardışıklığının düşüncemizde yarattığı, başı ve sonu bilinemeyen soyut kavram” şeklinde yapılmıştır. Ayrıca aynı ansiklopedi (C.XII, s.898)’de “gün, ay, yıl” gibi ölçülerin niçin ortaya çıktığı ifade edilmektedir: “Zamanın değerlendirilmesinde evrenselliğe ulaşmak amacıyla tek ve nesnel bir ölçünün bulunması zorunlu olmuştur. Yani, bu değerlendirmeyi insanlardan bağımsız ve dış hareketlere dayandırmak gerekmiştir (günler, aylar, yıllar v.b.).”

Yine aynı ansiklopedide (C.XII, s.898-899) bazı bilim adamı ve felsefecilerin zaman konusundaki görüşleri şu şekilde özetlenmiştir:

“Clarke ve Newton’a göre, zaman Tanrı’nın bir sıfatıdır ve Tanrı’nın sonsuz süresidir. Descartes ise zamanın, “eşyadan

ayrılması mümkün olmayan bir kip” olduğunu ileri sürer ve olayların süresi olduğunu söyler. Leibniz, zamanı, nesnelerin bir özelliği olarak görmez ve bir ilişkiye indirgeyerek şöyle tanımlar: ‘Art arda gelen olayların düzeni.’ Ayrıca, zamanın sonsuz bir şey olarak görünmesinin, art arda gelişlerin zihin tarafından a priori olarak sınırlandırılmasının mümkün olmayışından doğduğunu söyler. Bu düşünceyi geliştiren Kant, zamanın, bir kavram değil, duyarlığın a priori bir biçimi, yani her çeşit deneyin zorunlu bir şartı olduğunu ama deney dışında hiçbir değer taşımadığını ileri sürer. Renouvier, zamanı, duyarlığın biçimi olarak kabul etmez ama anlığın bir kategorisi olarak görür. Lotze, zamanın zihnî bir gerçek olduğunu ve oluşu psikolojik açıdan dile getirdiğini savunur. Bergson, psikolojik art arda geliş veya süre, sürekli ve hür yaratış olarak gördüğü gerçek zamanı, determinizme uyan matematik zamandan; yani gerçek zamanın uzaya aktarılmış şeklinden ayırt eder.”

Akoğlu’na (2000, s.24-25) göre günlük hayatta, geçmiş, şimdi ve gelecek tamamen farklı anlamlar taşır. Geçmiş, geride kalmıştır; asla geri gelmez, değiştirilemez. Geçmişe ait bilgilerimiz, çoğunlukla anılardan, birtakım kayıtlardan kaynaklanır. Geçmişin gerçek olup olmadığını pek düşünmeyiz. Belki de gerçek olan, yaşadığımız andır. Gelecek ise henüz gerçekleşmemiştir ve açıktır, her şey olabilir. Belki gelecekte olabilecek bazı olayların yönünü aldığımız kararlarla belirleyebiliriz. Ama başka faktörler, onun tamamen farklı bir biçimde gelişmesine yol açabilir. Bunlar, hemen herkesin hissettiği şeyler. Ancak, bazı bilim adamları, özellikle de düşünürler, bu yaygın inancın yanlış olabileceğini belirtirler. Hatta bunlar arasında zamanın olmadığını öne sürenler bile bulunmaktadır.

Osman Turan (1941, s.3), zaman kavramının doğmasında toplumlardaki mistik unsurların tesiri olduğunu belirtir ve bu kavramın idrak edilmeye başlanmasıyla, insan topluluklarının, olayları bir zaman seyri içinde ifade ettiğini söyler:

“Bugünkü iptidâî kabîlelerin tedkiki ile içtimaiyatçılar sıhrî ve dinî âyîn ve merasimlerin, yâni âfâkîden ziyade mistik unsurların, zaman mefhumunun ve onunla alâkalı tasavvurların doğmasında ve inkişafında rol oynadığını kabul etmektedirler. Bu idrâkin başlamasıyla, insan toplulukları, hâdiseleri, cemiyetin kadrosuna göre, mühim ve müessir birtakım vak’alara nisbet ederek onlara zaman seyri (continuité) içinde bir yer verir. Eğer cemiyet zamanla başka mühim bir inkılâba, büyük bir âfete uğramış veya yüksek bir

kurtuluşa kavuşmuşsa, bu ikinci önemli günler hafızalarda yerleşir. Bu suretle ikinci bir tarih başlangıcı doğar.”

Eflatun, zamanın, “sonsuzluğun bir kopyası ve sembolü” olduğunu belirtmiş; Gazâlî ise “dünyanın, zamana bağlı bir başlangıç ve sonu bulunduğu hakkındaki nazariyeyi” savunmuştur (İslâm Ansiklopedisi, C.XIII, s.461).

Ülken (1968, s.401-402), zaman konusunda şu açıklamayı yapar:

“...Mutlak Varlık sonsuzdur. Öncesi ve sonrası olmadığı için geçmiş ve geleceği de olamaz. Öyle ise zamanı yoktur. Mutlak varlık zamansız varlıktır. Bütün izafi varlıklar zamana bağlıdır. Fakat zaman da bu zamansız varlığa bağlıdır. Öyleyse zaman sonsuzluğun içinde bir kesit, sonsuzluğa göre sonlunun değişme ölçüsüdür.”

Uysal (1958, s.381), edebiyat-zaman ilişkisi üzerinde durmuştur. Ona göre

“Edebiyatın ‘zaman’la ilgisi insan hayatı ile olan ilgisinin tabii bir neticesidir; çünkü hayat, ‘zaman’ içinde bir akış ve sürekliliktir. İnsanın hayat hakkında düşünürken en çok öğrenmek istediği şey bu akışın ne zaman başladığı ve ne zaman biteceğidir. Bu hususta insanın aklını kurcalayan öteki sorular şunlardır: ‘Zaman’ denilen bu akış hakikaten var mıdır, yoksa sadece bir aldaniş mıdır? Doğum, ölüm ve kaderin ‘zaman’la münasebeti nedir? Edebiyat en eski çağlardan beri bu konularla ilgilenmektedir. Zaten edebiyat bütün güzel sanatlar gibi, ‘zaman’ın kölesi olan fâni insanın kendinden daha devamlı bir şey yaratmak, başka bir deyimle ‘ebedileşmek’ arzusundan doğmuştur.”

Aynı araştırmacı (Uysal, 1958, s.382), mistik şairlerin zaman hakkındaki görüşlerini şu şekilde ifade eder:

“Mistiklere göre ‘zaman’ yalnız zihinde vardır ve olayların oluş anlarının birbiriyle mukayesesinden doğan ‘zaman hissi’ hakikatte bir aldaniştan başka bir şey değildir. Bütün varlıklar her an doğmada ve her an yine Vücut-u Mutlak’ta birleşmektedir. Fakat biz bu hareketin ani ve daimî oluşu dolayısıyla âlemi sürekli olarak görürüz ve değiştiğini ancak uzun bir zaman sonra anlayabiliriz. Kâinat daimî bir değişme hâlinde. Bütün âlem her an yok olup her an yeniden tecelli etmektedir.”

Yukarıda sadece bir kısmını vermekle yetinilen görüşlerden hareketle zaman konusunda çok farklı anlayış ve görüşler bulunduğu ve bazı sorulara tatmin edici cevaplar verilemediği söylenebilir. Filozoflar ve bilim adamları zaman gibi soyut bir

kavram üzerinde asırlardır düşünmekte, araştırmalar yapmaktadırlar. Öyle görülüyor ki insan var oldukça da bu konuda farklı görüşler ortaya çıkmaya devam edecek ve belki de bir gün zamanın ne olduğu veya ne olmadığı tam olarak ortaya çıkarılabilecektir.

1.1.9. Dil Bilgisinde ve Türkçede Zaman Kavramı

Zaman kavramı dil biliminin ve gramerin de konusu olduğu için bu alanlarda çalışan araştırmacılar zaman kavramıyla ilgili görüşlerini ortaya koymuşlardır.

Bilgegil (1963, s.263), “fiillerde zaman” başlığı altında şu bilgileri vermektedir:

“Madde için hayyiz (etendue) ne ise, hareket için de zaman aynı hükümdedir. Zira hareket bir ‘önceki’, bir de ‘sonraki’ durum veya durumları zaruri kılar. ‘Önce’ ile ‘sonra’ ise zaman kavramına girdiğine göre zaman varlıkların bunlar arasında alacağı bütün durumları kucaklar. Fiil, varlık ve kavramların bir durumdan diğer duruma intikalini veya önceki durumu muhafazasını ifade eden sözdür. Bu ‘intikal’ ve ‘muhafaza’ için gereken süre de ‘zaman’ oluyor. Şu hâlde eylem zamanla kaimdir diyebiliriz.

Fiil üç zamandan biriyle ilgili bulunur: Bunlar; başlangıç, sözün söylenişi olmak üzere; geriye doğru geçmiş (mazi), ileriye doğru gelecek zaman (istikbal), söylenme anıyla hâlden teşekkül eder. Türkçede bir de bu üç zamanı içine alan geniş zaman (muzari) vardır.

Dilimizin söz konusu dört daire içine giren başlıca zamanları şunlardır:

Hâli ifade eden şimdiki zaman,

Geleceği ifade eden gelecek zaman, emir, gereklilik, istek kipleri,

Geçmişi ifade eden –di’li geçmiş, –miş’li geçmiş zamanlar,

Hepsini kavrayan geniş zaman,

Anlamındaki faraziyeğe göre zamanı değişen dilek-şart kipi.”

Ergin’e (1998, s.133-134) göre

“Zaman fiilin gösterdiği hareketin hangi zamanda yapıldığını veya olduğunu ifade eden gramer kategorisidir. Fiil kipleri dediğimiz bu kalıplar, fiil kök ve gövdelerinin bu çekimli şekilleri hareketin kipini yani yapılış ve oluş şeklini ifade ederler. Bu gramer fonksiyonu, bu şekil ifadesi bütün fiil kiplerinde vardır. Fiil kiplerinin bir kısmında ise bu şekil ifadesinden başka, biraz yukarıda da söylediğimiz gibi, bir de zaman ifadesi vardır. Yani fiil kiplerinin bir kısmı yalnız kip ve şekil kategorisini karşılarken diğer kısmı şekil kategorisi ile birlikte zaman kategorisini de karşılarlar. Demek ki zaman kategorisi fiil kök ve gövdelerinin ayrı bir çekim şekli ile değil kip şekillerinin bir kısmı ile ifade edilir. Kip eklerinin bir kısmı da aynı zamanda zaman ekleridir. Şu hâlde fiillerin iki kategorisinin, yani kip ve zaman kategorilerinin ekleri ayrı ayrı değil müşterektir. Kip yahut şekil ekleri dediğimiz bu ekleri gramer fonksiyonlarını belirtmek üzere şekil ekleri ve zaman ekleri diye ikiye ayırabiliriz. Şekil ekleri yalnız şekil ifade eden, zaman ekleri ise hem şekil hem zaman ifade eden kip ekleridir.”

Hatiboğlu (1982, s.140), zaman kavramını “Eylemlerin belirttikleri geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman, gelecek zaman kavramı.” şeklinde tanımlamıştır.

Topaloğlu (1989, s.165), zamanı “Fiilin belirttiği sürenin çeşitli parçalarını bildiren kategori ve bu kategoriye bağlı olarak ortaya çıkan alt bölümlerin her biri.” şeklinde açıklamaktadır.

Korkmaz’a (1992, s.177) göre zaman kavramı “Çekimli fiilin karşıladığı kılış veya oluşun içinde geçtiği zaman dilimi”dir. Ayrıca Korkmaz (2003, s.570) “Fiilde zaman, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın, başı ve sonu belli olmayan zaman çizgisinin neresinde gerçekleştiğini bildiren bir gramer kategorisidir.” demektedir.

Doğan Aksan başkanlığında hazırlanan Sözcük Türleri (1983, s.232) adlı eserde zaman konusunda şu bilgiler verilmektedir:

“Bu kavram, eylemin içinde olduğu zamanı gösterir. Eylemin temel ana konusunu içerir. Eylem bir oluş, kılış, yargı bildirirken zamanı da belirler. Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman eylemlerin oluş zamanlarının başlıcalarıdır.”

Yine aynı eserde (1983, s.233),

“Eylem çekiminde zaman önemli bir rol oynamaktadır. Eylemlere, türlü zaman kavramı taşıyan eklerin getirilmesiyle, eylemin bildirdiği işin, oluşun, hareketin, anlatılmak istenilen yargının zamanı belirlenir. Eylemin şimdi ya da geçmişte yapıldığını, yapılmakta olduğunu, kısacası zamanı, bu ekler belirtir. Türkçede eylemler, zaman açısından yalın zamanlı, bileşik zamanlı olmak üzere ikiye ayrılır.”

denilmektedir.

John Lyons (1983, s.273), “zaman” ile ilgili olarak şunları söylemektedir:

“Geleneksel dilbilgisi uzmanlarınca Yunanca ve Latince’nin çözümlenmesinde bu konuda üç karşıtlık benimsenmişti: ‘geçmiş’, ‘şimdi’ ve ‘gelecek’. Bu üçlü zaman karşıtlığının dilin evrensel bir özelliği olduğu düşünülmüştür. Durum böyle değildir. Gerçekte zaman bütün dillerde bulunmaz ve göreceğimiz gibi, ‘geçmiş’, ‘şimdi’ ve ‘gelecek’ karşıtlığı Yunanca ve Latince’de bile salt bir zaman konusu değildir. Zaman ulamının temel özelliği, tümcede gönderimde bulunulan iş, olay ya da oluşun süremini sözcenin zamanına (sözce zamanı ‘şimdi’dir) bağlamasıdır. Bu bakımdan zaman aynı zamanda hem tümce hem de sözcenin özelliği olan gösterici bir ulamdır. Çeşitli zaman incelemeleri, ‘geçmiş’, ‘şimdi’, ‘gelecek’ biçimindeki doğal zaman bölümlenmesinin, zorunlu olarak bütün dillere yansıdığı varsayımı ile güçsüzleşmiştir.”

Ediskun’a (1999, s.171) göre

“Dilbilgisinde terim olarak zaman denince, akla, eylemin yapılmakta olduğunu, yapıldığını, yapılacağını haber veren soyut süre kavramı gelir. ... Eylemin yapılmakta olduğunu bildiren soyut süre şimdiki zaman, eylemin yapılmış olduğunu bildiren soyut süre geçmiş zaman, eylemin yapılacağını gösteren soyut süre ise gelecek zamandır. Bunlar dil bilgisinde üç zamandır. Bu üç ana zamandan geçmiş zaman eylemin yapıldığını ya kesin ya da şüpheli olarak bildireceğine göre, onu iki anlamlı bir geçmiş zaman olarak benimseyebiliriz. Bundan başka geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanları kapsayan bir de her zaman ya da geniş zaman vardır.”

Zaman kavramı terim olarak Türkçe Sözlük (2005, s.2221)’te “fiillerin belirttikleri geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman, geniş zaman kavramı” şeklinde açıklanmıştır.

Banguoğlu (1990, s.441-442), “fiillerde zaman” başlığı altında şu bilgileri vermektedir:

“Bir kılış, veya oluşun içerisinde geçtiği zaman parçasına fiilin zamanı diyoruz. Çekimde zaman fiil tabanına gelen birinci ekle gösterilir. ... Fiil çekiminde zaman esastır. Çekim kipleri aslında zaman bölümlerine göre adlandırılırlar (geçmiş kipi, gelecek kipi). Bu sebeple kip yerine zaman terimini de kullanırız. Ama dikkat edelim, aşağıda göreceğimiz gibi biz Türkçede her zaman içinde dört kip sayarız. Başlıca zaman bölümleri üç olmakla beraber bunların yanı başında onlardan birine uygun, fakat özellik gösteren fiil gövdeleri de vardır. Öncekiler üç zamanı salt olarak kapsarlar ve ana zamanlar (temps principal) adını alırlar. Yeni Türkçede ana zamanlar şunlardır:

1. bil-di *geçmiş (passé)*
2. bil-iyor *şimdiki zaman (présent).*
3. bil-ecek *gelecek (futur).*

Sonrakilerden biri geçmiş bölümünde olup o zamanda geçen fiili vasıtalı olarak anlatmaya yarar. İkincisi şimdiki zaman bölümünde olmakla birlikte geçmişe ve geleceğe doğru kullanışları vardır. Bunlara da yan zamanlar (temps secondaire) adını veririz:

1. bil-miş *dolaylı geçmiş (dubitatif).*
2. bil-ir *geniş zaman (aoriste).*

Bu beş fiil gövdesi dilimizde asıl zaman kiplerini (temps proprement dit) meydana getirirler.”

Gencan’a (1979, s.272-273) göre,

“Eylemlerin temel anlamlarından birisi de zamanla ilgisidir. Zaman, başlangıcı, sonu olmayan; başlangıç ve son düşünölemeyen soyut bir süre kavramıdır, bir akıştır. Bu dinmez akışı sınırlandırmak, bölümlere ayırmak; onu durdurmaya kalkışmak gibi boş bir tutumdur.

Durdurulması, sınırlanması usa bile sığmayan zamanı kişioğlu, edimin yapılarıyla anlatılışı bakımından -daha kısası- dil bakımından üçe ayırmıştır:

1. Geçmiş zaman
2. Şimdiki zaman
3. Gelecek zaman”

Zaman kategorisi bazı dillerde isimlerde de bulunduğu hâlde bizde yalnız fiillerde kullanılır. Eskiden hemen hemen bütün dillerde zamanın bitmişlik ve

bitmemişlik olmak üzere iki türü bulunmaktaydı. Geleceklik, şimdikilikle birlikte bitmemişlik sayılırdı. Zamanla bu kavram geçmişlik, şimdikiplik ve geleceklik şeklinde üçe ayrıldı. Ayrıca geniş zaman, süreklilik, geçmiş öncesi, gelecek öncesi, salt zaman, görelî zaman ve bunların katışık şekilleri gibi zaman kavramları türeyip gelişti. Bunları mecburen -di, -miş gibi eklere bağlamak, buna karşılık bu eklere birer belli görev yüklemek, isim çekimi eklerinde görüldüğü gibi, dil bilimi ilkelerine göre doğru olmayacaktır. Önemli olan nokta zaman eklerini külçeleşmiş bir şekil olarak tanımak değil, fiilde zaman kavramını ve zaman bölümlerini tanımdır; önce zaman kavramının ayrıntılarını, sonra ekleri ve onların türlü görevlerini ayırt etmek gerekir (Dilâçar, 1989, s.111).

Berke Vardar yönetiminde hazırlanan “Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü” (1998, s.236) adlı eserde zaman kavramı şu şekilde açıklanmaktadır:

“Eyleme bağılı olarak gerçek ya da doğâl sürenin çeşitli dilbilgisel bölümlerini belirten ulam ve bu ulama bağılı olarak ortaya çıkan alt ulamlardan her biri. Zamana ilişkin olarak en sık rastlanan bölümlenme türü şimdiki, geçmiş ve gelecek zaman bölümlenmesi olmakla birlikte, bu ayırım evrensel nitelik taşımaz. Zaman ulamının temel özelliğı, tûmcede belirtilen oluş anını konuşucunun söyleme, sözceleme anına bağlamasıdır. Eylem diziminin bir ulamı olan zaman çoğı kez kip, kiplik, görünüş ulamlarıyla keşişir. Öte yandan, çeşitli dillerin zaman dizgeleri arasında da büyük ayrılıklar vardır. Salt nitelikli zamanlar konuşucunun konuştuğı ana, görece zamanlarsa geçmiş ya da gelecekte yer alan bir olaya göre değerdendirilen zamanlardır. Türkçede eylemler yalın ve bileşik zamanlar olmak üzere ikiye ayrılır. Yalın zamanlar şunlardır: Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman ve geniş zaman. Bileşik zamanlarsa hikâye, rivayet, koşul bileşik zamanlarıdır. Bunlara bir de katmerli bileşik zaman eklenir.”

Fiillerin ifade ettiğı işin ne zaman meydana geldiğini çekimlerden veya daha doğrusu çekim eklerinden anlamak mümkündür. Fiillerin ifade ettikleri iş, durum, hüküm vs. esas itibarıyla hâl, geçmiş zaman, gelecek zaman ve geniş zaman olmak üzere dört zamanda meydana gelir. Bununla birlikte Türkçede ve diğer dillerde zamanları göstermeğe yarayan ekler sadece zamanı belirtmez; kiplerin belirmesine de az çok yardım eder. ...Türkçede olduğu gibi, başka dillerde de esas olarak yukarıda belirtildiğı gibi dört zaman vardır. Şuhudî mazi, naklî mazi (rivayet), hikâye

gibi terimler zamandan daha ziyade kipi, yani işin yapılış şeklini belirtmeğe yarar. (Üçok, 2004, s.129-130).

Bozkurt’a (2000, s.21) göre dil bilgisinde zaman türleri genellikle şimdiki, geçmiş ve gelecek zaman olarak anılırsa da bu ayırım bütün diller için geçerli değildir. Türkçede zamanlar yalın ve birleşik zamanlar olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Yalın zamanlar şunlardır: Geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman ve geniş zaman. Birleşik zamanlar ise “öykü, söylenti ve koşullu” birleşik zamanlardır. Bunlardan başka bir de katmerli birleşik zamanlar vardır.

Dil bilgisi açısından zaman insanoğlunun, olayın gerçekleşme sürecini algılama ve yansıtma biçimidir. Bu yüzden zamanlar dilden dile değişebilmektedir. Bazı dillerde olaylar daha az zaman kuruluşu içinde anlatılır. Buna karşılık Türkçe zaman kullanımı bol olan dillerden biridir. Olaylar bu zaman bolluğu içinde anlatılır. Ancak dilde zaman kullanımı ile olayın gerçekleşme süreci arasında kesin bağlantı bulunmaz. Mesela geçmişte meydana gelmiş bir olayı başka bir zamanla anlatmak mümkündür (Bozkurt, 2000, s.73).

Zaman başı, ortası ve sonu olmayan, kesintisiz sürüp giden bir akıştır. Ancak zamanı gerçekteki bu akışkan niteliğiyle ele almak dünyayla başa çıkabilmek açısından son derece engelleyicidir. İnsanlar, zaman kavramına kendi sınırlı hayatları açısından bir düzen getirmişler; geçmiş, şimdi ve gelecek olmak üzere üç temel alt zaman dilimi oluşturmuşlardır. İnsanların, geçmişi hatırlama ve değerlendirme, şimdi ve şu anda olanı geçmişten ayırabilme ve geleceği tasarlama yetisi bulunmaktadır. Bu yeti dünya işlerini düzenlemede onlara büyük kolaylıklar sağlar. Zamanı “dilimlenmemiş zaman” ve “dilimlenmiş zaman” olarak ikiye ayıran Erkman-Akerson, “geniş zamanı” dilimlenmemiş zaman içinde değerlendirmektedir. Geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanlar ise dilimlenmiş zaman içinde yer alır. Ancak bu sınıflandırma konuşma anına göre yapılmıştır. Yani konuşmacı, zamanı aktarırken, konuştuğu ana göre bir değerlendirme yapar ve dilimleri konuşma anını merkeze alarak yerleştirir. Hâlbuki merkez her zaman konuşma anı olmak zorunda değildir. Merkez, eskiden gerçekleşmiş bir olay anlatılırken geçmişteki bir noktada da bulunabilir. Merkezin böyle geçmişteki bir noktaya alınması hâlinde geçmiş, şimdi

ve gelecek, hatta geniş zaman geçmişteki bu anlatı noktasına göre değerlendirilecektir (Erkman-Akerson, 2000, s.142-143).

Merkez, geçmişteki bir noktaya alındığında, Türkçede ekler değişmekte, dilimler geçmişte seçilen o noktanın çevresine yerleşmektedir. Buna göre, -irdi şeklindeki yapı dilimlenmemiş zaman içerisinde yer alır. –diydi/ -mişti, -mişmiş; -yordu, -yormuş; -ecekti, -ecekmiş yapıları ise dilimlenmiş zaman kategorisinde değerlendirilir (Erkman-Akerson, 2000, s.143).

Araştırmacıların bu açıklama ve tanımlarından da anlaşılacağı gibi, zaman konusunda söylenenler bazen birbiriyle örtüşmekte, bazen de farklı tespit ve görüşler ortaya çıkmaktadır. Çalışmanın üçüncü bölümünde hem araştırmacıların görüşlerinden hem de ulaşılan tespit ve incelemelerden hareketle Türkiye Türkçesinde zaman tasnif edilmeye çalışılacak, zaman eklerinin fonksiyonları üzerinde durulacaktır.

1.2. Amaç

Bu çalışmanın amacı, Türkçeyi iyi temsil ettiği düşünülen Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarının bazı eserlerini taramak suretiyle Türkçedeki zaman eklerinin fonksiyonlarını tespit etmek ve ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kullanılan zaman eklerinin kullanım sıklıklarını ve oranlarını karşılaştırmak, böylece dil bilgisi öğretimine yönelik tekliflerde bulunmaktır.

Belirtilen amaçla ilgili olarak bu çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

1. İlköğretim ikinci kademe dil bilgisi öğretiminin konuları arasında yer alan zaman eklerinin fonksiyonları (işlevleri) nelerdir?
2. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında yer verdikleri zaman eklerinin kullanım sıklıkları ve kullanım oranları nedir?
3. İlköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan zaman eklerinin kullanım sıklıkları ve kullanım oranları nedir?

4. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan zaman eklerinin kullanım sıklıkları ve oranları aynı mıdır?

5. Zaman eklerinin öğrenciye kavratılmasında nelere dikkat edilmelidir?

6. Dil bilgisi öğretiminde zaman ekleri ve fonksiyonları öğrencilere kavratılırken hangi metot ve teknikler kullanılabilir? Öğretim sürecinde ne gibi etkinlikler yapılabilir?

7. Türkçe ders kitabındaki metinlerde bütün zaman ekleri kullanılmış mıdır?

1.3. Önem

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu özelliği münasebetiyle o, ana dilini doğru ve etkili bir şekilde kullanarak diğer insanlarla sağlıklı bir iletişim kurabilir. Zaten dilin en önemli varlık sebebi, insanlar arasındaki iletişimi sağlamaktır.

İnsan doğar doğmaz kendisini ana diliyle kuşatılmış bir dünyada bulur. Böylece o, ana dilini önce ailesinden sonra da yakın çevreden öğrenmeye, dilin kurallarını da farkında olmadan kavramaya başlar. Aileden ve yakın çevreden öğrenilen bu dil, dinlemeye dayanır. Başka bir ifadeyle, çocuk ana diline önce dinleyerek aşina olur. Çocuğun isteklerini, hislerini önce çok kısa ifadelerle, hatta kelimelerle anlattığı hâlde zaman geçtikçe uzun cümleler kurduğu görülür. Ancak çocuğun ana dilini bütün yönleriyle öğrenebilmesi, dilini etkili ve doğru kullanabilmesi için iyi bir ana dili eğitimine ihtiyaç vardır.

İlköğretim okullarındaki Türkçe eğitimi, öğrencilerin konuşma, yazma, dinleme ve okuma becerilerini geliştirmeyi amaçlar. Başka bir deyişle ilköğretim okullarındaki Türkçe eğitiminin temel gayesi öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerini geliştirmektir. Temel eğitimden geçen her fert; Türkçe eğitimi sayesinde kazandığı ve geliştirdiği becerileri hayata atıldıktan sonra da ihtiyaç duyduğu zaman kullanabilmelidir.

İlköğretim okullarındaki Türkçe ders kitaplarının öğrenci seviyesine uygunluğu ve niteliği, bu okullardaki eğitimin kalitesini de etkilemektedir. Türkçe ders kitapları bu bakımdan önemlidir. Ders kitapları hazırlanırken hedef kitleye yönelik olarak yapılmış araştırmalar dikkate alınmalı ve ilmî kıstaslardan hareket edilmelidir.

Türkçede zaman eklerinin pek çok fonksiyonu bulunmaktadır. Kip ekleriyle ifade edilen zamanların hangi fonksiyonlarda kullanıldığını kavrayamayan öğrenciler, konuyla ilgili terimleri de anlamakta zorluk çekmektedirler. Zira kip ekiyle yapılan zamanlara verilen isimler morfolojik bir yaklaşımın ürünüdür ve kullanılan zaman ekinin taşıdığı fonksiyonu tam olarak ifade edememektedir. Mesela şimdiki zamanın hikâyesi, duyulan geçmiş zamanın hikâyesi gibi. Bu sebeple, hazırlanacak ders kitaplarında zaman eklerinin bütün fonksiyonları öğrencilere kavratılmalıdır. Bu suretle öğrencilerin anlama ve anlatma becerilerinde bir gelişme görülecektir.

Türkçe programı hazırlanmadan ve Türkçe ders kitapları yazılmadan önce yukarıda ifade edildiği gibi birtakım araştırma ve uygulamalar incelenmelidir. Bu bakımdan öğrencilerin yazılı anlatım becerilerinden elde edilecek veriler de önemli bir kaynak teşkil etmektedir. Dil bilgisi öğretimi ile ilgili hususlarda öğrencilerin yazılı anlatımları âdeta bir kılavuz rolü üstlenir. Zaman konusunda da öğrencilerin yazılı anlatım becerileri dikkate alınmalı, onların zaman eklerini hangi sıklıkla ve ne oranda kullandıkları incelenmelidir. Türkçe ders kitapları da bu araştırma ve uygulamalardan elde edilen bulgu ve sonuçlara göre hazırlanmalıdır.

Türkçe dil bilgisinde zaman eklerinin öğretimi, bu eklerin kullanım sıklığı ve kullanım oranları konusunda bugüne kadar müstakil herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Hâlbuki İngilizler, dillerini yabancılara ve kendi vatandaşlarına öğretme konusunda büyük mesafe katetmişlerdir. Dünyanın pek çok ülkesinde İngilizce, değişik ders materyalleri, değişik yöntem ve teknikler kullanılarak öğretilmektedir. İngilizler, dil bilgisinin önemli bir yönünü oluşturan zaman (tense) konusunu da hazırladıkları gramer kitaplarıyla bir sistem dâhilinde farklı metotlarla

vermeye çalışmaktadır. Bu açıdan ülkemizde de buna benzer çalışmalara ihtiyaç vardır.

Zaman eklerinin fonksiyonları, sınıf içinde birtakım etkinliklerle gösterilebilir. Fakat öğrencilere sezdirme ve fark ettirme açısından zaman eklerinin ders kitaplarındaki metinlerde kullanılması daha büyük önem taşımaktadır. Türkçe dil bilgisinde zaman eklerinin öğretime katkı sağlayacağı inancıyla yapılan bu çalışmadan Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerin tespiti ve yazılmasında yararlanılacak ve metinler belli bir sistem dâhilinde ders kitabına yerleştirilebilecektir. Bu şekilde, öğrencilerin zaman konusunu daha ayrıntılı ve sistematik olarak kavramaları ve gerektiğinde de kullanmaları kolaylaşacaktır. Çalışma bu bakımdan önemlidir.

Bu araştırma, anlama ve anlatma becerileri ile de yakından ilişkilidir. Çünkü zaman eklerinin bütün işlevlerini kavramış öğrenci; duygu, düşünce ve hayallerini, yaşadıklarını, gözlemlerini daha etkili bir şekilde anlatacak ve böylece kendi üslubunun temellerini atacaktır. Ayrıca okuduklarını ve dinlediklerini daha iyi anlayacaktır.

1.4. Varsayımlar

Araştırmada;

1. Öğrencilerin yazılı anlatım sorularına samimiyetle cevap verdikleri,
2. İlköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımları ile ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin, çalışma için gerekli verilerin sağlanması bakımından uygun olduğu,
3. Çalışma konusuyla ilgili olarak taranan edebî eserlerin, zaman eklerinin fonksiyonlarını tam olarak yansıttığı varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Bu araştırma;

1. Zaman eklerinin fonksiyonlarını tespit etmek maksadıyla taranan ve Türkçeyi iyi temsil ettiği düşünülen Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarına ait 39 edebî eserle,

2. Bildirme (haber) kipleri, hikâye ve rivayet ekleri, ek fiilin geniş, belirli ve belirsiz zamanlarını oluşturan eklerle,

3. Ankara ili merkez ilçelerinde sosyoekonomik bakımdan farklı çevreleri temsilen seçilen 5 okul ve 450 öğrencinin yazılı anlatımlarıyla,

4. Ankara ili merkez ilçelerinde sosyoekonomik bakımdan farklı çevreleri temsilen seçilen 5 okulda okutulan ilköğretim Türkçe ders kitaplarıyla sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Ders kitabı: “a. Her türden öğretim el kitabı. b. Kesin olarak belli bir dersi ele alan kitap. Sistemli bir biçimde düzenlenmiş ve belli bir derste kullanılmak üzere hazırlanmıştır. Belli bir ders için başlıca kaynak görevi görür.” (Öncül, 2000, s.308)

Fiil cümlesi: Yükleme çekimli bir fiil olan cümleye fiil cümlesi denir. (Banguoğlu, 1990, s.532)

Fonksiyon (İşlev): “1. Dilin, dil birimlerinin dış dünya, düşünce, konuşan bireyler vb. açısından yerine getirdiği, üstlendiği iş; dilin, dil birimlerinin belli bir amaçla kullanılışı. (Görev de denir.)... 2. Bir tümcede bir dil biriminin öbür birimlerle ilişkisi aracılığıyla yerine getirdiği iş, görev (örn. özne işlevi). (Vardar, 2002, s.122)

Hikâye: “Fiil kipinin gösterdiği oluş ve kılışın geçmiş zamanda gerçekleştiğini bildiren birleşik çekim şekli. (Korkmaz, 1992, s.80)

İsim cümlesi: Yükleme bir isim olan cümleye isim cümlesi denir. (Banguoğlu, 1990, s.535)

Kip: “Fiil kök veya gövdesinin gösterdiği oluş ve kılışın zaman ve şahıs kavramlarına bağlı olarak ne şekilde yağıldığını veya olduğunu gösteren gramer kategorisi.” (Korkmaz, 1992, s.103)

Öğretim programı: “a. Herhangi bir örgün yetiştirme çabasında yetiştirmek isteyen kazandırılması düşünülen bilgi, beceri ve tutumları belirten yazılı belge. b. Okul ve kurslarda ulaşılması istenen amaçları, bunları gerçekleştirecek dersleri ve konuları sıralayan, öğretmene bu işte kılavuzlukta bulunacak düşünceleri de kapsayan kılavuz. c. Belli bir okulun, öğretmenin, belli bir süre içinde okuttuğu dersler ya da konular dizisi.” (Öncül, 2000, s.865)

Rivayet: “Bu şekil, asıl fiil kiplerine i- fiilin öğrenilen geçmiş zamanının getirilmesi ile yapılan birleşik çekimdir.” (Ergin, 1998, s.323)

Tümevarım: “Öğretimde örneklerden, sorunlardan, olaylardan ve özel durumlardan başlayarak genel sonuçlara, kurallara veya kanılara varma metodu. Tümevarım metoduyla çalışırken yalnız öğretmen değil, öğrenciler de etkinlik gösterirler, sürekli bir ilgi ile konu üzerinde çalışırlar. Bu metot, öğrencilerin inceleme, deney, karşılaştırma ve uygulama yapmalarına geniş ölçüde imkân verir.” (Alaylıoğlu ve Oğuzkan, 1976, s.316)

Yazılı anlatım: “1. Duygu ve düşüncenin bir düzen içinde yazıyla bildirilmesi yolu. 2. Bu amaçla yazılmış yazı.” (Göğüş, 1998, s.146)

Zaman eki: “Çekimli fiillerde zaman kavramını veren ve fiil tabanına gelen birinci ek: -DI, -AcAK, -mİş, -Iyor, -r, -Ir.” (Korkmaz, 1992, s.177)

Zaman: “Eylemde zaman, tümce içinde yüklem bildirdiği eylemin ilgili olduğu zaman kesitidir.” (Eker, 2005, s.374)

1.7. İlgili Araştırmalar

Türkiye Türkçesiyle ilgili olarak yazılmış dil bilgisi kitaplarında zaman bildiren kipler ve zaman ekleri ile bunların fonksiyonları hakkında bilgiler verilmektedir. Ancak bunlardan bazıları konuyu ayrıntılarıyla ele almamakta ve

bilhassa her kaynakta zaman eklerinin fonksiyonlarından bahsedilmemektedir. Ancak zaman bildiren kipler, zaman ekleri ve fonksiyonları üzerine yazılan makalelerde sınırlandırılmış bir konu üzerinde çalışıldığı için daha doyurucu bilgilere ulaşmak mümkün olabilmektedir. Dil bilgisi kitapları, Türkçeyi bütün yönleriyle ele aldığı için makalelerde olduğu gibi konuyla ilgili ayrıntılı bilgilere ulaşmak zor olmaktadır. Burada çalışma boyunca faydalanan kaynaklar iki alt başlığa ayrılarak kısaca tanıtılacaktır.

1.7.1. Kitaplar

J. Deny'nin (1941), Fransızlara Türkçeyi öğretmek için kaleme aldığı ve Ali Ulvi Elöve tarafından da dilimize tercüme edilen gramer kitabı Türkçe için önemli bir kaynak niteliğindedir. Eserin fiil bahsinde özden (cevher) fiiller, şimdiki zaman, belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman, geniş zaman ve gelecek zaman ekleri ve bunların esas fonksiyonları hakkında bilgiler verilmiş ve fiil çekimi örnekleri gösterilmiştir. Aynı şekilde birleşik kipli fiillerin nasıl çekimlendiği ve hangi anlamları ifade ettikleri üzerinde durulmuş; bunlarla ilgili örnek cümleler ve fiil çekimleri verilmiştir. Açıklamalar yapılırken Fransız öğrencilerin Türkçe ile mukayese edebilmesi için örnek Fransızca cümleler ve ifadeler de eklenmiştir.

M. Kaya Bilgegil (1963), eğitim enstitüleri için hazırladığı Türkçe Dilbilgisi adlı eserinde dil bilgisiyle ilgili diğer konuların yanı sıra fiillerde kip, zaman, basit zamanlı fiiller, birleşik zamanlı fiiller, birleşik kipler ve ek fiil gibi konularda da bilgiler vermiştir. Bilgegil, eserinde şimdiki zamanın asıl görevi dışında beş fonksiyonuna da temas etmiştir. Kitapta diğer bildirme kiplerinden duyulan geçmiş zamanla ilgili beş, bilinen geçmiş zamanla ilgili iki, gelecek zamanla ilgili beş, geniş zamanla ilgili on fonksiyondan bahsedilmiştir.

Tahir Nejat Gencan'ın hazırladığı Dilbilgisi (1979) adlı hacimli eserde Türkiye Türkçesi bütün yönleriyle ele alınmıştır. Eserin "Eylemler" başlığını taşıyan geniş bölümünde fiillerle ilgili her şey örnekler verilerek anlatılmaktadır. Buna göre eserde fiil kipleri, ek fiiller, fiil çekim çizelgesi vs. gibi hususlara yer verilmiştir.

Zülfikar'ın (1980), yabancılar için yazdığı Türkçe Dilbilgisi adlı eser de burada kaydedilmesi gereken bir kaynaktır. Bu eserde, fiillerde zaman çekimleriyle ilgili olarak şimdiki zaman, geniş zaman, belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman, gelecek zaman, birleşik fiil zamanları, ek fiil (imek fiili) gibi konularda açıklamalar yapılmış, bu kiplerin kullanıldığı yerler belirtilmiş ve örnek cümleler ve alıştırmalar verilmiştir.

Hatiboğlu'nun, ikinci baskısı 1981 yılında yayımlanan Türkçenin Ekleri adlı eseri kaydedilmesi gereken bir eserdir. Adı geçen eserde Türkçedeki isim ve fiil çekim ekleri ile bütün yapım eklerini sözlük hâlinde vermektedir. Madde başı olan her ekin görevi kısaca açıklanmakta ve o maddeyle ilgili örnekler verilmektedir. Eserde, tabiatıyla zaman bildiren kip ekleri ve fonksiyonları da kısa kısa açıklanmaktadır.

Tahsin Banguoğlu'nun 1990'da üçüncü baskısı yapılan Türkçenin Grameri adlı eseri Türkiye'de bu sahada zikredilmesi gereken ilk kaynaklardan biridir. Banguoğlu'nun konularla ilgili açıklamalarında değişik tasnif denemeleri yaptığı ve farklı terimler kullandığı görülür. Eserin yapı bilgisi bölümünde yer alan fiil bahsinde fiillerde zaman, fiil kipleri, ek fiil gibi birçok konu örnekler verilerek açıklanmıştır.

Ülkemizdeki dil bilgisi kitaplarından biri de Nurettin Koç'un Yeni Dilbilgisi (1996) adlı kitabıdır. Eserin "Tümcenin Kurucuları" adlı bölümünde kip, görünüş, fiil kipleri ve fonksiyonları ile fiil çekimleri geniş bir şekilde örneklerle işlenmiştir.

Türkiye'deki Türkoloji çalışmalarının önemli isimlerinden Muharrem Ergin'in bugüne kadar pek çok baskısı yapılmış olan Türk Dil Bilgisi (1998) adlı eseri de burada zikredilmelidir. Zira dil bilgisi alanındaki araştırmalara senelerce kaynaklık eden bu eser hâlâ önemli bir kaynak durumundadır. Eserin "Fiiller" bahsinde fiil kipleri, zaman ekleri, fiil çekimleri, ek fiil ve birleşik çekimler üzerinde geniş bir biçimde durulmuştur.

Türk dil bilimi üzerine yaptığı araştırmalarla tanınan Doğan Aksan, Anlambilim (1999) adlı eserinde Türkiye Türkçesini, kelime anlam bilimi ve cümle anlam bilimi bakımlarından incelenmiştir. Eserin cümle anlam bilimiyle ilgili olan bölümünde bildirme kipleri, isteme kipleri, fiillerde birleşik zamanı meydana getirirken kullanılan morfemler ve fonksiyonları, zaman açısından sınırlama anlatımı gibi konulara yer verilmiştir.

Haydar Ediskun'un 1999 yılında yedinci baskısı yapılan Türk Dilbilgisi kitabı ses bilgisi, şekil bilgisi ve cümle bilgisi olmak üzere üç ana bölümden oluşmaktadır. Eserin "Biçimbilgisi" bölümünün alt başlıklarından biri de fiiller konusudur. Diğer gramer kitaplarında olduğu gibi bu kitapta da fiillerle ilgili diğer konuların yanı sıra fiillerde zaman, bildirme kipleri, birleşik kipli fiiller ve ek fiil konularında açıklamalar ve örnekler bulunmaktadır.

Türkçede zaman konusunda doğrudan yapılan çalışmalardan biri de Ertuğrul Yaman'a aittir. Onun Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları (1999) adlı çalışması, değişik edebî eserlerden derlenen cümlelerdeki zaman kaymalarını ortaya koymaktadır. Yaman, bu eserde kip ve zaman kavramları üzerinde durduktan sonra bildirme kiplerindeki zaman kaymaları ve işlev değişmelerini vermektedir.

Ülkemizde dil bilgisi sahasındaki kitaplardan birini de Fuat Bozkurt kaleme almıştır. İkinci baskısı 2000 yılında yapılan Türkiye Türkçesi adlı eser "Dilbilgisi" ve "Anlatım" olmak üzere iki temel bölümden oluşmaktadır. Eserin dil bilgisi bölümünü oluşturan alt başlıklara alışılmışın dışında isimler verilmiştir. Fiil, kip, bildirme kipleri gibi konular "Devinim" alt başlığı altında; ek fiil konusu "Durum" alt başlığı altında; birleşik zamanlı (kipli) fiiller "Süreç" alt başlığı altında ele alınmıştır.

Fatma Erkman-Akerson'un kaleme aldığı Dile Genel Bir Bakış (2000) adlı eserde genel olarak dile, özel olarak da Türkçeye farklı bir bakış açısından yaklaşmıştır. Dille ilgili konular fazla ayrıntıya girilmeden ele alınmıştır. Dolayısıyla eserde ilgi çekici yorumlar ve açıklamalar yer almaktadır. Bunda, yazarın Alman Dili ve Edebiyatı bölümünden mezun olması, başka bir ifadeyle

Türkoloji mezunu olmaması etkili olmuş olabilir. Eserin “Zaman, Görünüş ve Kip” başlıklı bölümünde, genellikle iç içe bulunan bu üç kavram ayrı ayrı ele alınmış ve Türkçeden örnekler verilmiştir.

Türkiye’nin yetiştirdiği önemli Türkologlardan biri olan Zeynep Korkmaz, 2003 yılında Türkiye Türkçesinin Grameri (Şekil Bilgisi) adlı eserini yayımlamıştır. Bu eserde Türkiye Türkçesinin şekil bilgisi ayrıntılı bir şekilde ele alınmaktadır. Eserin “Fiiller” başlığını taşıyan bölümde zaman konusuyla ilgili olarak fiillerde kip, zaman, fiil çekimi, bildirme kipleri ve işlevleri, ek fiil, birleşik kipli fiiller vs. konularında örnekler ve açıklamalar verilmektedir.

Neşe Atabay, Sevgi Özel ve İbrahim Kutluk tarafından hazırlanmış olan Sözcük Türleri (2003) adlı eser de Türk dil bilgisi araştırmalarında zikredilmesi gereken bir eserdir. Adından da anlaşılacağı gibi eserde Türkçedeki kelime türleri bölümler hâlinde ele alınmıştır. Fiilin tanımı, kılınış ve görünüş terimleri, ek fiil, fiilde zaman ve kip gibi konular edebî eserlerden alınan örnek cümlelerle açıklanmıştır.

Süer Eker tarafından yazılan ve 2005 yılında üçüncü baskısı yapılan Çağdaş Türk Dili isimli eser de dil bilgisi sahasında kaleme alınmış hacimli bir eserdir. Eserin “Biçim Bilgisi” bölümünde yer alan ek fiil, fiil çekimleri, kip ve zaman konularında ayrıntılı olmayan bilgiler verilmiştir.

Tufan Demir’in Türkçe Dilbilgisi isimli eserinden de bahsetmek gerekmektedir. Eserin kapağında ne zaman yayımlandığı belirtilmese de kitabın başındaki sunuş yazısından onun 2005 yılında yayımlandığını tahmin etmek mümkündür. Eser, giriş bölümü hariç yedi bölümden oluşmaktadır. “Sözcük Türleri”, eserin dördüncü bölümünü oluşturmaktadır. Burada fiillerle ilgili olarak zaman, kip, bildirme kipleri, birleşik zamanlı (kipli) fiiller, fiil çekim tabloları, kip kayması, ek fiil ve çekimleri değişik görev ve fonksiyonları belirtilerek örnek cümlelerle ele alınmıştır.

Türkiye’de modern dil biliminin bakış açısıyla yazılmış birtakım eserler de bulunmaktadır. Bunlardan biri de N. Engin Uzun tarafından yazılmış olan “Dilbilgisinin Temel Kavramları, Türkçe Üzerine Tartışmalar” (2004) adlı çalışmadır. On bölümden oluşan eserin yedinci bölümü “görünüş, kip, zaman” konusuna ayrılmıştır. Türk dil bilgisiyle ilgili olarak bu üç kavram çerçevesinde dünya dillerinden ve Türkçeden örnekler verilerek tartışmalar yapılmaya çalışılmıştır. Özellikle Türkçedeki bildirme kipleri ve birleşik kipli fiiller üzerinde durularak bunların klasik dil bilgisindeki isimlendiriliş şekilleri sorgulanmıştır.

Çağdaş dil biliminin verilerinden hareketle Oya Adalı’nın hazırlanmış olduğu ve Türkiye Türkçesindeki morfemler (biçimbirimler) üzerine bilgiler veren Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler (2004) adlı çalışmayı da burada kaydetmek gerekir. Eserin “İşletim Ardılları” isimli bölümünde yer alan “Birincil Zaman Ardılları”, “İkincil Zaman Ardılları” ve “Yükleç Ardılları” başlıkları altında zaman bildiren ekler ve bu eklerin fonksiyonları hakkında kısa bilgiler verilmektedir.

Necip Üçok, Genel Dilbilim (Lengüistik) (2004) adlı eserinde genel olarak dil bilimiyle ilgili birçok konuya temas ederken kip, zaman, şimdiki, zaman, geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman gibi konuları da kısaca açıklamıştır.

Nurettin Demir ve Emine Yılmaz’ın 2005 yılında ikinci baskısı yapılan Türk Dili El Kitabı’nın beşinci bölümü “Türkiye Türkçesinin Kısa Dilbilgisi” başlığını taşımaktadır. Bu bölümde dil bilgisinin diğer konuları yanında ek fiil, aspekt, zaman ekleri, fiil çekimleri, kılınış ve kip konularına kısaca yer verilmiştir.

Gülensoy (2005), ikinci baskısı yapılan Türkçe El Kitabı’ndaki “Türkçede Fiil Çekimleri” başlığı altında fiilin tanımını vermiş; fiilleri yapılarına, çatılarına ve nesnelere göre incelemiştir. Araştırmacı, tasarlama ve bildirme kiplerini kısaca açıkladıktan sonra bunların eklerini ve başlıca fonksiyonlarını belirtmiştir. Gülensoy, ayrıca fiillerin birleşik çekimleri ve ek fiille ilgili açıklamalar ve örnekler de vermiştir.

Bilgin (2006), Anlamdan Anlatıma Türkçemiz adlı eserinde belirli geçmiş zaman kipinin dört, belirsiz geçmiş zaman kipinin beş, şimdiki zaman kipinin üç, gelecek zaman kipinin dört, geniş zaman kipinin yedi fonksiyonunu örnek cümleler vererek göstermiştir. Ek fiil ve birleşik zamanlı fiiller de fiil bahsinde açıklanan diğer konular arasında yer almaktadır.

Süleymanoğlu'nun (2006) hazırladığı Türkiye Türkçesi'nin ters sıklık sözlüğü de haber kipleri ve birleşik fiil çekimleriyle ilgili istatistikî bilgiler verdiği için burada kaydedilmelidir. Araştırmacı, 20 yüzyılın ikinci yarısında yayımlanmış olan bazı sanat eserleri, dergi ve gazeteler ve değişik bilim alanlarıyla ilgili ders kitaplarından oluşturduğu 500.000 kelimelik havuz üzerinde çalışarak Türkçenin ters sıklık sözlüğünü oluşturmuştur. Eserin giriş bölümünde ters sıklık sözlüklerinin tarihçesi ve bunların özellikleri hakkında bilgiler verilmiştir. Hazırlanan sözlük üzerine açıklamalar yapılırken Türkçenin fonetik ve morfolojik yapısıyla ilgili istatistikî bilgiler verilmiş ve elde edilen veriler tablolar hâlinde gösterilmiştir. Eserin sözlük bölümü ters alfabetik dizin, sıklık dizini ve alfabetik dizin olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Süleymanoğlu'nun haber kipleriyle ilgili olarak ulaştığı sonuçlara göre, sırasıyla bilinen geçmiş zaman % 41,59; geniş zaman 22,03; duyulan geçmiş zaman % 11,11; şimdiki zaman % 9,73; gelecek zaman % 4,48; daimî şimdiki zaman % 1,47 sıklıkla kullanılmıştır. Birleşik fiil çekimlerinden hikâye ve rivayet ve şart şekilleriyle ilgili olarak da şu sonuçlar verilmiştir: Birleşik fiil çekimlerinde en çok % 84,30 oranla hikâye biçiminin kullanıldığı, rivayet biçiminin ise % 0,30'da kaldığı görülmüştür. Şart kipi ise % 15,40 olarak tespit edilmiştir. En çok kullanılan birleşik kipli fiil çekimleri sırasıyla şimdiki zamanın hikâyesi, duyulan geçmiş zamanın hikâyesi, geniş zamanın hikâyesi ve gelecek zamanın hikâyesidir. Şimdiki zamanın, duyulan geçmiş zamanın ve gelecek zamanın rivayetlerine rastlanmamış, geniş zamanın rivayeti ise sadece 6 adet fiilde kullanılmıştır. Şartlı çekimlerde en çok geniş zamanın şartı kullanılmıştır. Şimdiki zamanın ve duyulan geçmiş zamanın şart çekimleri ise 6'şar adetle eşit oranda kullanılmıştır. Gelecek zamanın şartına rastlanmamıştır.

Barın ve Demir (2008), Türk Dil Bilgisi 2- Biçim Bilgisi isimli eserde fiil çekim ekleri üzerinde de geniş bir şekilde durmuşlardır. Konu ile ilgili açıklamalar yapılırken zaman eklerinin neler olduğu ve bunların kullanıldıkları yerler örneklerle gösterilmiştir. Buna göre eserde fiillerin basit çekimlerinden başka birleşik çekimleri ve ayrıca ek fiil konuları ele alınmıştır.

1.7.2. Makaleler

Mecdut Mansuroğlu, “Türkçede –mış Ekinin Fonksionları” adlı makalesinde bu ekin fonksiyonlarını tespit etmeye çalışmıştır. Bunu yaparken de Türk dilinin değişik dönemlerinde yazılmış eserlerden aldığı örnekleri kullanmıştır. Makalede, -mış ekinin sıfat fiil şeklindeki kullanımları ve fiillerle kullanımı üzerinde durulmuştur. Araştırmacıya göre bu ekin çekimli fiille kullanılırken ifade ettiği anlam, “anlatılan, şüphe ve benzerleri olmayıp işleyen (subjektum) bilmediği veya farkında olmadığı bir şeyi başkasından veya kendi kendine öğrenmesidir.” Bu ek zaman bildirebilmesi bakımından Türkçedeki diğer sıfat fiil ekleri ile yakınlık içindedir. Araştırmacıya göre ekin geçmiş zaman bildirmesi, “öğrenilen bir şeyin çok defa geçmişe mal edilmesi yüzünden olabilir.” (Mansuroğlu, 1953, s.350)

Türk Dil Kurumu tarafından 1967 yılında yayımlanan Dilbilgisi Sorunları adlı eserde Konstantin Lüvimov’un birkaç makalesine yer verilmiştir. Bu makalelerden biri de iki bölüm hâlinde yayımlanan “Çekim Teriminin Anlamı Nedir? (Gramer Terimleri Meselesinin Hâlline Doğru) I-II” isimli makaledir. Bu makalelerden ikincisinde Lüvimov, Türkçedeki isim ve fiil çekimleri üzerinde durmuş, çekim örnekleri vermiş ve çekimle ilgili terim tekliflerinde bulunmuştur.

Özdemir (1968), TDAY Belleten-1967’de çıkan “Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış” isimli geniş makalesinde fiil, zaman, kip, fiil çekimleri, tasarlama ve bildirme kipleri, birleşik kipler ve çekim şekilleri ile bunlardan bazılarının fonksiyonları belirtmiştir. Onun bu konudaki açıklamaları klasik dil bilgisi kitaplarında verilen bilgilerin tekrarı ve özeti gibidir.

Acarlar'ın (1968), Türk Dili dergisinde yayımladığı “Türkçede Geniş Zaman (Muzari)” adlı makalesinde ilk olarak geniş zaman ekinin tarihî devirlerden günümüze kadar olan macerası kısaca anlatılmış ve hangi fiil kök veya gövdelerine hangi geniş zaman ekinin getirileceği tartışılmıştır. Daha sonra da geniş zamanın dört fonksiyonu örnek cümleler verilerek açıklanmıştır. Acarlar'a göre geniş zaman; bütün zamanların, geçmiş zamanın, şimdiki zamanın ve gelecek zamanın yerine kullanılmaktadır.

Aynı araştırmacının 1969 yılında yine Türk Dili dergisinde yayımlanan “Fiil Kiplerindeki Anlam Kaymalarının Nedenleri” başlıklı makalesinde bu defa fiil kiplerinin, birbirlerinin yerine kullanılmasındaki muhtemel sebepler birtakım örnek cümleler yoluyla açıklanmıştır. Açıklamalar yapılırken de kiplerin ifade ettiği fonksiyonlardan bazıları belirtilmiştir.

Dilâçar'ın (1974), “Türk Fiilinde Kılınışla Görünüş ve Dilbilgisi Kitaplarımız” adlı makalesi de özellikle fiiller ve fiillerde zaman söz konusu olduğunda zikredilmesi gereken bir çalışmadır. Bu çalışmada Dilâçar, kılınış ve görünüş terimlerini kısaca tanıtarak bunların ülkemizdeki dil bilgisi kitaplarına girmesi gerektiğini dile getirmiştir.

Gencan (1974), “Geniş Zaman Kipi” başlıklı yazısında geniş zaman eki “-r'den önce hangi durumlarda geniş, hangi durumlarda dar ünlünün geldiğini” Türkçenin tarihî devirlerinden örnekler vererek ortaya koymaya çalışmıştır. Ancak bu makalede geniş zaman ekinin görev ve fonksiyonlarından hiç bahsedilmemiştir.

Altıntaş (1975), “Geçmiş Zaman Kiplerinin Adlandırılması” isimli makalesinde Türkçe ders kitaplarında kullanılan “-di'li geçmiş zaman kipi ile -miş'li geçmiş zaman kipi” terimlerinin yanlış olduğunu belirterek bunların yerine “bilinen geçmiş zaman kipi” ve “bilinmeyen geçmiş zaman kipi” terimlerini teklif etmekte ve bu kiplerin önemli fonksiyonlarını tekliflerine dayanak olarak göstermektedir.

Kocaman (1984), “Türkçede Kip Olgusu Üzerine Görüşler” adlı makalesinde Türkiye Türkçesindeki kip konusuyla ilgili olarak görüşlerini dile getirmektedir.

Makalede 31 adet örnek cümle verilmiş ve bu örneklerden hareketle Türkçedeki kip olgusunun değişik yönleri üzerinde durulmuştur. Kocaman’a göre dil birimlerinin sadece yapı bakımından incelenmesi yeterli değildir; bu sebeple dil birimlerinin dil açısından ifade ettikleri değerlerin anlaşılması için dil içi ve dil dışı faktörlerin de göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Zaman ekleri de birer kip eki olduğuna göre bu makale zaman ekleri konusunda önemli bir kaynak olarak kaydedilmelidir. Kocaman, kip olgusunun geniş bir bakış açısıyla ve cümleler üstü birimler açısından ele alınması gerektiğini ifade etmektedir.

Talât Tekin (1988), A. N. Kononov’un Çağdaş Türk Edebî Dilinin Grameri isimli eserini tanıttığı uzun bir yazıda, Rus araştırmacının Türkçedeki fiil kip ve zamanlarını nasıl incelediğini de aktarmaktadır. Buna göre Kononov, bildirme kiplerini iki ana başlık altında incelemiştir. Kononov, basit şekiller adını taşıyan ilk başlıkta şimdiki zaman, şimdiki-gelecek zaman (gelecek zaman), sürekli şimdiki zaman (tam şimdikilik: -maktayım şekli), kesin geçmiş zaman (-di’li geçmiş), subjektif geçmiş zaman (-miş’li geçmiş), geçmiş-şimdiki zaman (-mışımdır, -mışsındır, -mıştır... tarzındaki şekil), kesin gelecek zaman, yakın gelecek zaman (-mak üzereyim... tarzındaki şekil) adını verdiği kipleri incelemiştir. Birleşik şekiller isimli ikinci başlık altında ise belirli imperfekt (geçmişte şimdikilik: -ıyordum... şekli), belirsiz imperfekt (geçmişte geniş zaman: -ardım... şekli), sürekli geçmiş zaman (geçmişte şimdikilik:-maktaydım... şekli), geçmiş öncesi (plus-que parfait: -dıydım ve -mıştım... şekli), gelecek-geçmiş zaman (geçmişte gelecek: -acaktım.... şekli), tamamlanmamış gelecek zaman (-mak üzereydım... şekli) kiplerini incelemiştir. Bu başlıklardan da anlaşılacağı üzere Kononov, yeni bir tasnif denemesi yapmış ve fiil zaman ve kipleriyle ilgili olarak da ilgi çekici isimler kullanmıştır.

A. Dilâçar (1989), “Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi” isimli önemli makalesinde Türkçedeki fiillerde kip, zaman, görünüş ve kılınış gibi hususlar üzerinde de durmuş ve birtakım örnekler vererek açıklamalar yapmıştır. Araştırmacı, fiillerin başlıca 15 çeşit zamanı bulunduğunu ifade etmiştir (1989, s.111-112) : 1. Saltık zamansızlık, 2. Alışkı geniş zamanı, 3. Şimdikilik, sürekli şimdikilik, 4. Tamamlanmış şimdikilik, 5.

Tamamlanmış geçmişlik, 6. Alışkı geçmişliği, 7. Geçmişte süreklilik, 8. Tümlenişli geçmiş öncesi, 9. Geçmiş öncesi sürekliliği, 10. Geçmiş gelecekliliği, 11. Geçmişte gelecek öncesi, 12. Geleceklik, 13. Gelecek öncesi, 14. Gelecekte süreklilik, 15. Gelecek gelecekliliği. Dil bilgisinin eğitimdeki yeri üzerinde de duran Dilâçar, ülkemizdeki dil bilgisi öğretiminde şekilciliğin hâkim olduğunu ve bunun da gramer öğretimine zarar verdiğini dile getirmiştir (1989, s.94). Dilâçar’a (1989, s.96) göre gramer öğretiminde tek çıkar yol fonksiyonel morfoloji, başka bir deyişle görevsel şekil bilgisidir.

Yaman (1992), kip ve zaman terimlerini ele aldığı makalesinde değişik gramer ve dil bilimi kaynaklarındaki açıklamalara yer vermiş ve bu terimlerin benzer ve farklı yönlerini belirtmiştir. Yaman’a göre, kip ve zaman terimleri birbiriyle ilgili fakat ayrı ayrı terimlerdir. Bildirme kiplerinde zaman ifadesi açıktır ve kip olarak iş, hareket ve olayın geçmiş, şimdiki, gelecek veya geniş bir zaman içinde meydana geldiği, meydana gelmekte olduğu veya meydana geleceği ifade edilir. Ancak tasarlama kiplerinde zaman kavramı ikinci planda kalmakta ve kip kavramı ön plana çıkmaktadır.

Yaman (1994), başka bir makalesinde zaman kaymaları ve fonksiyon değişimleri üzerinde durmaktadır. Çalışmada, zaman kaymaları ve fonksiyon değişimleri örnek cümleler verilerek kısaca açıklanmaktadır. Zaman kaymalarında bir ek, asli görevi dışında başka bir zaman anlattığı için değişik fonksiyonlar ortaya çıkmaktadır. Anlatımı tekdüzelikten kurtaran zaman kaymaları, bu yönüyle üslup açısından da önem kazanmaktadır.

Çakır (1992), “Türkçede Kiplik” adlı makalesinde esas olarak “kiplik”in hangi yapılarla anlatıldığını ortaya koymaya çalışmıştır. Makalenin başında kiplik, zaman ve görünüşün her zaman birbirinden kesin olarak ayrılmadığını, bu sebeple de bu terimlerin zaman zaman birbirinin yerine kullanılabildiğini belirtmiştir. Araştırmacı daha sonra Türkçedeki dört kiplik türü hakkında örnek cümleler de vererek açıklamalar yapmıştır.

Osam (1995), bazı Türkçe dil bilgisi kitaplarında kip konusunun nasıl ele alındığını inceledikten sonra kip konusundaki görüşlerini dile getirdiği makalesinde, Türkçenin fonksiyonel yönden zengin bir dil olduğunu, ancak bunun dil bilgisi kitaplarına yansımadığını belirtir. Araştırmacıya göre, dinamik bir özellik gösteren dilin düzenli yapısının temelinde, değişmeyen ancak fonksiyonel bakımdan değişik kullanımlara imkân veren bir özelliği bulunmaktadır. Türkçedeki morfepler bu açıdan incelendiğinde onların fonksiyon bakımından değişik bağlamlarda birçok özellik gösterdiği de görülecektir. İşte bu özellik, Türkiye’deki dil bilgisi kitaplarında dile getirilmemektedir. Bu görüşlerden hareketle araştırmacı, dil bilgisi kitaplarının yazılmasında dikkate alınması gereken birtakım tekliflerde bulunmuştur.

Bassarak (1995), “Türkçe Zaman Kiplerinin Doğallık Dereceleri” adlı makalesinde doğrudan doğruya zaman ifade eden bildirme kipleri ile birleşik kipli zamanlardan hikâye ve rivayet kiplerini “morfolojik doğallık teorisi”ne göre incelemiştir. Makalede bildirme kipleri; güncel zamanlar, geçmiş zamanlar ve gelecek zaman olmak üzere üçe ayrılmaktadır. Güncel zamanları –yor’lu şimdiki zaman ile –(a/ı)r’lı geniş zaman; geçmiş zamanları –dı’lı kesin geçmiş ve –mış’lı sanılı geçmiş; gelecek zamanı ise –(y)acak’lı gelecek zaman oluşturmaktadır. Bu tasnife hikâye ve rivayet biçimleri de dâhil edildiğinde, araştırmacının zaman ifade eden toplam 15 biçimi incelediği görülmektedir.

Şahin (1997), “Kutadgu Bilig’de Şimdiki Zaman” isimli makalesinin giriş kısmında kılınış, görünüş, anlam kayması, zaman kayması gibi terimler hakkında birkaç kaynaktan hareketle çok kısa bilgi verdikten sonra Kutadgu Bilig’de şimdiki zaman yerine kullanılan geniş zaman ve belirli geçmiş zaman üzerinde durmuştur. Araştırmacı, tespitlerini eserden aldığı örnek beyitlere dayandırmıştır.

Nurettin Koç (1998), “-makta/-mekte Üzerine” isimli makalesinde Rus Türkolog A. N. Kononov’un yazdığı Türkçe gramerdeki iki hususla ilgili itirazlarını ve bunların sebeplerini örnek cümleler vererek açıklamaya çalışmaktadır. Koç’a göre, Türkçede –makta yapısında şimdiki zaman veya Kononov’un dediği gibi sürekli şimdiki zaman anlamı veren bir ek yoktur. Eke süreklilik anlamı veren bulunma hâli eki –da ve bu ekten sonra gelen ek fiilin geniş zaman ekidir. Koç’a

göre –makta yapısı bir kip eki sayılırsa –mada yapısının da bir kip eki olarak kabul edilmesi gerekir. Çünkü bu iki yapı arasında mana ve görev bakımından hiçbir fark bulunmamaktadır. Sonuç olarak araştırmacı, -makta yapısında bir fiil çekim ekinin bulunmadığını ifade etmektedir. Koç, bu makalede Kononov’un yakın gelecek zaman belirttiğini söylediği “-mak üzere” yapısının da yakın gelecek değil, tezlik ifade ettiğini söylemektedir.

Nadir Engin Uzun (1998), “Türkçede Görünüş/Kip/Zaman Üçlüsü” adlı makalesinde görünüş, kip ve zaman kavramlarını dil bilimi açısından ele almaktadır. Bu yönüyle klasik dil bilgisinin görünüş, kip ve zaman anlayışlarını eleştirmekte ve yeni teklifler sunmaktadır. Bu çalışmasında Uzun, tek ek-çok işlev yaklaşımına karşı çıkmakta ve tek ek-tek işlev ilkesini esas alarak sıfır ek teklifini getirmektedir. Araştırmacıya göre Türkçede zaman bildiren tek ek hikâye eki -(y)di’dir. Diğer ekler ancak görünüş ve kip eki olarak değerlendirilmelidir.

Akaslan (1999), Türkçedeki şimdiki zamanı, sözceleme işlemleri kuramı açısından ele aldığı makalesinde –yor ekinin zaman yönünden istikrarsız bir ek olduğunu belirterek şimdiki zamanla ilgili birtakım sorulara dil bilimi açısından cevap aramaktadır. Araştırmacı, -yor ekinin şimdiki zaman eki olmadığını, zaman bakımından tamamen belirsiz bir ek olduğunu, cümlede ifade edilen iş, hareket veya oluşu zaman çizgisi üzerinde özel bir yere yerleştiremediğini, bunu ancak birtakım zarflar ve yön verenlerle yapabildiğini belirtmektedir. Akaslan’a göre, fiilin leksik muhtevası –yor eki üzerinde etkili olmaktadır. Bu ek zaman açısından olduğu gibi, görünüş açısından da belirsiz bir ektir ve ifade ettiği “bitmemişlik” veya “sürme” görünüş değeri de fiilin leksik muhtevasına bağlı olarak sözceleme bağlamı içinde ortaya çıkmaktadır. Bu bakımdan aslında Türkçede ve diğer dünya dillerinde şimdiki zaman çekimi yoktur. Akaslan’ın, bu çalışmada Fransız dil biliminin tesiri altında kaldığı görülmektedir.

Türk (1999), “Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri” isimli geniş makalesinde şimdiki zamanın Türkçenin ilk yazılı metinlerinden itibaren dilimizde nasıl karşılandığını yazı dilinden verdiği örneklerle ortaya koymaya çalışmıştır. Buna göre Türkçedeki şimdiki zaman kavramının Eski Türkçe, Orta

Türkçe (Karahanlı sahası, Harezmi sahası), Yeni Türkçe (Kıpçak sahası, Çağatay sahası, Eski Anadolu sahası, Klasik Osmanlı sahası), günümüz Türk şiveleri (Türkiye Türkçesi, Azeri Türkçesi, Türkmen Türkçesi, Uygur Türkçesi, Özbek Türkçesi, Kazak Türkçesi, Tatar Türkçesi, Kırgız Türkçesi, diğer bazı şiveler ve Anadolu ve Rumeli ağızlarındaki veriliş şekilleri gösterilmiştir. Araştırmacı, Anadolu ve Rumeli ağızları hariç olmak üzere, Türkçede şimdiki zaman kavramı veren, geçmişte kullanılmış ve şu anda kullanımda olan altmış dört yapı tespit etmiştir. Bu yapıları da sahip oldukları müşterek yönleri dikkate alarak dört madde hâlinde ifade etmiştir: 1. Geniş zaman ekleriyle ifade edilen şimdiki zaman, 2. -a/-e, -y ile ifade edilen şimdiki zaman, 3. Tasvir fiilleriyle ifade edilen şimdiki zaman, 4. Mastar eki + bulunma hâli eki şeklinde ifade edilen şimdiki zaman.

Gülsevin (2000), “Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine” başlıklı makalesinde Türkiye Türkçesindeki fiil zaman ve kip çekimlerini yeniden inceleyerek ayrıntılı sınıflandırmaların yapıldığı tablolar geliştirilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu yapıldığı takdirde hem ülkemizdeki ana dili öğretiminde karşılaşılan zorluklar, hem de yabancılara Türkçe öğretirken yapılan yanlışlıklar ortadan kaldırılabilir. Gülsevin, bu makalede “birleşik zaman” teriminin yanlış olduğunu ve değiştirilmesi gerektiğini dile getirmektedir. Gelecek zamanın hikâyesi yerine “geçmiş zamanda gerçekleşmemiş niyet kipi”, geniş zamanın hikâyesi yerine de “geçmiş zamanda terk edilmiş alışkanlık kipi” gibi terimler kullanılmalıdır. Araştırmacı ayrıca “giderdi” şeklindeki çekimlerin yanı sıra “gider oldu” şeklindeki yapıların da fiil çekimi tablolarına alınması gerektiğini belirtmektedir. Çünkü “imek” fiili ile “olmak” fiili Türkçede aynı görevde kullanılmaktadır.

Sebzecioğlu (2004), “Türkçede Kip Kategorisi ve -yor Biçimbiriminin Kipsel Değeri” adlı makalesinde önce kip terimi üzerinde durmuş ve Türkçedeki kip sınıflandırmasıyla ilgili olarak birkaç teklifte bulunmuştur. Ayrıca kip, zaman ve görünüş ilişkisi ele alınmış ve bunlar da kendi içinde sınıflandırılmıştır. Makalede, esas olarak -yor morfeminin kip bakımından ifade ettiği değer ve cümledeki görevi belirtilmiş, bu ekle çekimlenmiş cümlelerde kipi -yor ekinin mi yoksa diğer

morfemlerin mi oluşturduğu örnek cümleler yoluyla incelenmiştir. Buna göre, incelediği cümlelerde Sebzecioğlu, -yor'un cümlelerin kipi üzerinde doğrudan bir etkisi olmadığını tespit etmiştir. Ayrıca -yor eki, zaman bildirmemekte, sürerlilik bildiren görünüş kategorisi içinde yer almaktadır.

Karabağ (2000), Türkçedeki kip ve kiplik kavramları üzerinde durduğu çalışmada bu kavramlar hakkındaki görüşlerini dile getirirken birtakım örnek cümleler de vermiştir. Araştırmacıya göre kip, bir ifadenin kabul edilen veya düşünülen şeklini belirlemektedir. Kiplik ise fiilin nasıl meydana geldiğini veya nasıl düşünüldüğünü ifade eder. Kiplik genellikle karşılıklı konuşma süreci içinde ortaya çıktığı için dildeki karşılıklı etkileşimleri de gösterir. Zira konuşan kişi, bir olay veya durum karşısında kendi sübjektif bakış açısını, düşünce ve duygusunu, istek veya niyetini kiplik yoluyla ifade eder. Karabağ, kiplin bazen birden çok anlam ifade edebildiğini belirtmektedir. Bunlar kiplin kipsel değerleridir. Burada konuşmacının söyledikleri ve anlatmak istediklerinin yanı sıra dinleyicinin de duyduklarını algılama biçimi önem kazanmaktadır. Bu sebeple de özellikle kiplik ile ilgili yapılacak araştırmalarda diyaloglara önem verilmesi gerekmektedir.

Uğurlu (2003), "Türkiye Türkçesinde 'Bakış' ('Aspektotempora') isimli makalesinde Türkiye Türkçesinde "bakış (aspekt)" konusundaki en önemli çalışmayı yapan Lars Johanson'un konuyla ilgili görüşlerini ana çizgileriyle belirtmeyi ve bu konuda kullanılabilecek terimleri tartışmayı gaye edinmiştir. Makalede belirtildiğine göre, Türkiye Türkçesiyle ilgili gramerlerde yer verilen zaman sisteminin, geçerli zaman kıstaslarıyla izah edilemeyeceğini gören araştırmacılarından biri ve belki de en önemlisi Lars Johanson'dur. Johanson, Türkçedeki zaman sistemini açıklarken "zamanlar", "tarzlar" veya "anlatma tipleri"nin yanı sıra "bakışlar" konusunun ihmal edilmemesi gerektiğini belirtir.

Şahin (2004, s.391-392), "Birleşik Çekimli Fiillerin Zaman ve Anlam Açısından Gösterdiği Çeşitlilikler" üzerine yazdığı makalede, fiillerin birleşik çekimlerini örnek cümlelerden hareketle değerlendirmiş ve birleşik çekimlerle ilgili olarak şu sonuçlara ulaşmıştır:

“1. Türkçede birleşik çekim eklerinin hepsi zaman kavramı taşımaz. -miş eki bazen, -DI eki her zaman basit çekimli fiili geçmiş zamana götürür. 2. Zaman kavramı veren eklerle kullanıldığında çekimli fiil geçmiş zamandadır. Zaman kavramı vermeyen eklerle kullanıldığında fiilin zamanı basit çekim ekinin aktardığı zamandır. 3. -sA ekinin fiile zaman kavramı yüklemesi hiçbir zaman söz konusu değildir. 4. Gelecek zaman ve tasarlama kipleriyle -DI ekinin oluşturduğu birçok yapı olumsuz anlam aktarmaktadırlar. 5. Birleşik çekimli fiiller anlam açısından alay, küçümseme, tehdit, pişmanlık vb. duyguları aktarırlar. 6. Tasarlama kiplerinin zaman kavramı taşımadıklarına ilişkin genel yargıya rağmen bu eklerde ileriye yönelik bir zaman kavramı sezilmektedir. Zaman bildirmeyen tasarlama kiplerinden gereklilik kipiyle -sA şart eki birlikte kullanıldığında gelecekle ilgili bir zaman kavramı verir. Başka bir deyişle zaman kavramı taşımayan iki ek fiile ilk gelen tasarlama kipi eki nedeniyle dolaylı bir zaman kavramını yapıya aktarır. 7. Tasarlama kiplerindeki zamansızlık durumu hikâye ve rivayet çekimlerinde ortadan kalkar ve fiil bu çekimlerde geçmiş zamana bağlanır. Yani istek, dilek, gereklilik; basit çekimde geleceğe yönelik bir tasarımı anlatırken birleşik çekimde genel olarak geçmiş zamandaki bir tasarımı anlatmaktadır. 8. -miş eki basit çekimde de birleşik çekimde de fiilin ifade ettiği harekete tanık olmamayı başkasından duymayı anlatır. Ancak öğrenilen geçmiş zamanın hikâye çekimi bazı örneklerde farklı bir biçimde vurgulama ve pekiştirme görevi üstlenir.”

Akçataş (2004), gramerde zaman tespitinde ilk olarak eklere bakıldığını, ancak bu eklerin dışında cümlede zamanı belirleyen zaman zarfları, zarf fiiller, sıfat fiiller, bazı zaman isimleri ve cümlenin anlamı gibi unsurların da dikkate alınması gerektiğini belirtmiştir. Araştırmacı, zamanı genel olarak dört başlık altında incelemiştir (Akçataş, 2004, s.98): Geçmiş, bulunulan an, gelecek, sınırsızlık (geniş). Bu zaman dilimlerinin her birini de sekiz alt başlık hâlinde süre bakımından ele almıştır: 1. Bitmişlik/Bitmemişlik, 2. Süreklilik/Süreksizlik, 3. Belirlilik/Belirsizlik, 4. Kesintililik/Kesintisizlik, 5. Mutlaklık/ İtibarîlik, 6. Bağımlılık/Bağımsızlık, 7. Eşzamanlılık/Artzamanlılık, 8. Uzaklık/Yakınlık. Akçataş, zamanı tespit ederken cümlenin tamamını anlam ve yapı bakımından ele almak gerektiğini vurgulamıştır.

Bacanlı (2008), “Türkiye Türkçesindeki -miş Ekinin Dolaylılık ve Dolaylılık-Dışı Kullanımlarında Zamansal Atıf” isimli makalesinde, -miş ekinin dolaylılık ve dolaylılık-dışı kullanımlarında görülen zaman ilişkilerini konu edinmiştir. Araştırmacı bu makalede, -miş ekinin olay zamanı, konuşma zamanı ve atıf zamanı şeklindeki farklı zaman sıralanış ilişkilerini hangi anlamlar ve duygu değerleriyle

iletteğini örneklerle göstermiştir. Yazara göre, zaman sıralanış ilişkileri, görünüş-zaman kavram ve kategorilerine göre değişebilmektedir. Bacanlı (2008, s.19), -miş eki ile ilgili olarak ulaştığı neticeleri üç madde hâlinde ifade etmiştir:

“1. Bu ek, dolaylılık-dışı kullanımlarda, sonuçsallığı ve kurgusal bir tarzda geçmişteki bitmişliği de iletebilen bir bitmişlik ekidir. 2. İdrakî altyapıya işaret eden algılamalı ve çıkarsamalı dolaylılık iletteği durumlarda, bitmişliğe yakın duran bir sonlanmışlık ekidir. 3. Söylentiler ve aktarmalarda ise tıpkı dolaylılık karşıtı –di eki gibi ‘basit geçmişe daha yakın duran bir genel geçmiş’ ekidir.”

Aydın (2009), “Anadili Dersinin Etkinlik Alanları ve Dilbilgisi” adlı iki bölümden oluşan makalesinin ilk bölümünde ana dili dersinin temel faaliyet alanları olan anlama ve anlatma becerileri ile dil bilgisi konu alanının önemi üzerinde durmuştur. Bunu yaparken de ele aldığı konu ile ilgili olarak birtakım teklif ve tavsiyelerde bulunmuştur. Çalışmanın ikinci bölümünde ise ana dili öğretiminde konu alanı olarak değerlendirilen dil bilgisi alanı üzerine örnek bir dil bilgisi çözümlemesi yapmıştır.

II. BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırmanın yöntemiyle ilgili olarak “Araştırmanın Modeli”, “Evren ve Örneklem”, “Verilerin Toplanması” ve “Verilerin Analizi” başlıklarına yer verilmiştir.

2.1. Araştırmanın Modeli

Bu çalışmada alan araştırması yöntemi kullanılmıştır. Alan araştırması hem ilköğretim ikinci kademe öğrencileri hem de ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitapları üzerinde yapılmış; öğrencilerden ve Türkçe ders kitaplarından elde edilen veriler karşılaştırılmıştır.

Çalışmanın öteki boyutunu literatür taraması yöntemi oluşturmaktadır. Zaman eklerinin fonksiyonlarını tespit amacıyla ilgili literatürün yanı sıra bazı Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarının eserleri zaman eklerinin fonksiyonlarını tespit etmek amacıyla taranmıştır.

2.2. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini;

1. Ankara ili merkez ilçelerinde (Altındağ, Etimesgut, Yenimahalle) öğrenim gören ilköğretim 6, 7, 8. sınıf öğrencileri,
2. Bu okullarda okutulan ilköğretim 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitapları,
3. Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarına ait 39 edebî eser oluşturmaktadır.

Bu tür araştırmalarda, araştırma evreninin tamamına ulaşmak mümkün olmadığından bu çalışmada da örneklem alma yolu tercih edilmiştir. Evreni daha iyi yansıtacağı fikrinden hareketle farklı sosyoekonomik çevrelerdeki okullardan 450 ğrenci araştırma örneklemine alınmıştır. Bu sayının evreni temsil edecek büyüklükte olduğu dşnlmştir.

Sosyoekonomik etkenlerin, öğrencilerin akademik başarısını etkileyebileceği düşüncesiyle öğrenciler farklı sosyoekonomik çevrelerden seçilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla üst sosyoekonomik gelişmişlik düzeyini temsil etmek üzere Yenimahalle, orta sosyoekonomik gelişmişlik düzeyini temsil etmek üzere Etimesgut, alt sosyoekonomik gelişmişlik düzeyini temsil etmek üzere Altındağ ilçelerinde bulunan okullarda uygulama yapılmıştır. Belirtilen ilçelerdeki okullarda gönüllülük esasına dayalı olarak eşit sayıda öğrenciye yazılı anlatım çalışması yaptırılmıştır.

Tablo 2.1: Uygulama Yapılan Okullar ve ğrenci Sayıları

Okul Adı	Sosyoekonomik Düzey	ğrenci Sayısı
Gülpınar İlköğretim Okulu	Alt	90
Eryaman Bahar İlköğretim Okulu	Orta	90
Batıkent Ergazi İlköğretim Okulu	st	90
Atakent İlköğretim Okulu		90
Harzemşahlar İlköğretim Okulu		90

2.3. Verilerin Toplanması

Tezin konusunu oluşturan verileri toplamak için önce Türkçeyi iyi temsil ettiği düşünülen Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarının bazı eserleri taranarak zaman eklerinin fonksiyonları tespit edilmiştir. Daha sonra Ankara ilindeki beş ilköğretim okulunda 450 öğrenciye yazılı anlatım çalışması yaptırılmıştır. Bu amaçla ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf için uygulama kâğıtları hazırlanmıştır. Öğrencilerden uygulama

kâğıtlarındaki konulardan birisini seçerek bir kompozisyon yazmaları istenmiştir. Uygulama kâğıdındaki kompozisyon konuları şunlardır:

1. Başınızdan geçen ve hiç unutamadığınız bir olayı anlatınız.
2. Seyrettiğiniz bir filmi veya tiyatroyu anlatınız.
3. Sevdiğiniz bir arkadaşınızı veya değer verdiğiniz bir insanı her yönüyle anlatınız.
4. Beğendiğiniz bir masal, hikâye veya romanı anlatınız.
5. Arkadaşlığın ne olduğunu ve nasıl olması gerektiğini anlatınız.
6. “Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir.” sözünü açıklayınız.
7. “Kitap” kavramı hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.
8. Yukarıdakilerin dışında istediğiniz herhangi bir konuda bir kompozisyon yazınız.

Araştırmaya daha objektif veriler sağlayabileceği düşüncesiyle öğrencilere farklı konularda kompozisyon konuları verilmiştir. İlk yedi konuda yazı yazmak istemeyen öğrenciler için de herhangi bir konuda bir kompozisyon yazmaları istenmiş; böylece daha rahat yazmaları ve kendilerini ifade etmeleri sağlanmıştır.

Öğrencilere yaptırılan yazılı anlatım çalışmaları ile uygulama yapılan okullarda okutulan Türkçe ders kitaplarındaki metinler zaman ekleri bakımından değerlendirilmiştir.

2.4. Verilerin Analizi

Zaman eklerinin fonksiyonlarını göstermek üzere tarama yapılan edebî eserlerden birçok cümle fişlere yazılmış; bunlar zaman ekinin çeşidine ve fonksiyonuna göre tasnif edilerek gruplandırılmıştır. Daha sonra bu fişler, araştırmacıların verdiği bilgilerden de yararlanmak suretiyle yazıya geçirilmiştir.

İlköğretim öğrencilerinden alınan yazılı anlatımlar, okullara ve sınıflara göre tek tek numaralandırılmış ve hepsi bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Bilgisayara geçirilen yazılı anlatımlar, öğrencilerden alınan yazılı anlatımlarla tekrar karşılaştırılarak bir yanlışlık olmamasına dikkat edilmiştir. Bu işlem bittikten sonra

metinler okunarak zaman eklerinin kullanıldığı kelimeler işaretlenmiştir. Daha sonra işaretlenen bu kelimeler Microsoft Excel ve Simple Concordance Program 4.07 yazılımları yardımıyla listelenmiş; hangi eklerin, ne sıklıkla, hangi oranda kullanıldıkları hesaplanmıştır. Tablo ve grafikler oluşturulmuş ve bunlar yorumlanmıştır.

Öğrencilerin yazılı anlatımlarıyla ilgili olarak yapılan yukarıdaki işlemler ilköğretim ikinci kademe Türkçe ders kitaplarındaki metinler için de aynen ve sırasıyla yapılmıştır.

III. BÖLÜM

ZAMAN BİLDİREN KİPLER VE ZAMAN EKLERİNİN FONKSİYONLARI

Bu bölümde Türkiye Türkçesindeki zaman ifade eden kipler ve zaman eklerinin fonksiyonları incelenmiştir. Zaman eklerinin işlevleri tespit edilirken Türkiye Türkçesiyle kaleme alınmış birtakım edebî eserler taranmıştır. Taranan eserlerin Türkçeyi iyi kullandığına inanılan Cumhuriyet Devri şair ve yazarlarına ait olmasına dikkat edilmiştir.

3.1. Geçmiş Zaman

Bu başlık altında ilk önce Türkiye Türkçesi üzerine yazılmış gramer kitaplarında geçmiş zamanın nasıl ele alındığı gösterilecek ve daha sonra konu ile ilgili olarak bir tasnif yapılmaya ve zaman eklerinin fonksiyonları açıklanmaya çalışılacaktır.

Gramer kitaplarında geçmiş zamanla ilgili olarak “görülen geçmiş zaman” (Ergin, 1988, s.298), “görülen geçmiş zaman kipi” (Korkmaz, 2003, s.584), “-di’li geçmiş zaman kipi (kesin geçmiş)” (Gencan, 1979, s.275), “-di’li geçmiş zaman” (Ediskun, 1999, s.175), “belirli geçmiş zaman” (Barın ve Demir, 2008, s.133; Bozkurt, 2000, s.21), “şuhudî mazi (görgü geçmişi)” (Banguoğlu, 1990, s.458), “belirli (-di’li) geçmiş zaman” (Demir, Tarihsiz, s.381), “duyulan geçmiş zaman kipi” (Korkmaz, 2003, s.599), “-miş’li geçmiş zaman” (Ediskun, 1999, s.176), “-miş’li geçmiş zaman kipi (sanılı geçmiş)” (Gencan, 1979, s.276), “belirsiz geçmiş zaman” (Barın ve Demir, 2008, s.134; Bozkurt, 2000, s.22), “naklî mazi (işitme geçmişi)” (Banguoğlu, 1990, s.460), “belirsiz (-miş’li) geçmiş zaman” (Demir,

Tarihsiz, s.383) ve “öğrenilen geçmiş zaman” (Ergin, 1998, s.300) terimleri kullanılmaktadır. Görüldüğü gibi burada zikredilen terimlerin bütün gramer kitaplarında ortak olduğu söylenemez. Dolayısıyla araştırmacılar konuyla ilgili farklı terimler kullanmayı tercih etmektedirler.

Burada ilk olarak bazı araştırmacıların görülen geçmiş zamanla ilgili görüşleri belirtilecek, daha sonra konu ile ilgili bulgulara yer verilecektir.

Bilgegil (1963, s.266), görülen (belirli) geçmiş zamanla ilgili olarak “Söz söyleyen, vukuunu gördüğü ve görmüş kadar kesinlikle bildiği -geçmişe ait- bir eylemi haber verirken bu kipe başvurur.” diyerek bazı tekerlemelerde vukuu farazi olan iş ve oluşların da belirli geçmiş zamanla ifade edildiğini belirtir.

Görülen geçmiş zaman terimini kullanmayı tercih eden Ergin (1998, s.298), bu ekin hem şekil, hem zaman ifade eden bir ek olduğunu vurgulamaktadır. –DI eki şekil bakımından bildirme, zaman bakımından görülen geçmiş zaman ifade eder. Başka bir deyişle bu ek hareketin görülen geçmiş zamanda ortaya çıktığını haber veren bir şekil ve zaman ekidir. Bu ekin ifade ettiği zamana görülen geçmiş zaman denilmesinin sebebi hareketin geçmiş zamanda, konuşanın gözü önünde yapılmış olmasıdır. Konuşanın gözü önünde ifadesinde kastedilen anlam konuşanın gözü, bilgisi, şuuru önünde demektir. Geçmişte olan bir hareket konuşanın gözü önünde olmuşsa o hareketi ifade için görülen geçmiş zaman eki kullanılır. Görülen geçmiş zaman eki hareketin olup bittiğini bildirir. O hâlde bu ek, geçmişte göz önünde olup biten bir hareketi bildirmek için kullanılan bir şekil ve zaman ekidir.

Deny (1941, s.374), “muayyen mazi” terimini kullanarak belirli geçmiş zamanın, yapıldığı görülen veya yapıldığından emin olunan bir fiili ifade ettiğini belirtir.

Hatiboğlu (1982, s.21), “belirli geçmiş kipi”ni “Eylemin belirttiği kavramın, içinde bulunulan zamandan önce olup bittiğini kesinlikle bildiren kip” olarak tarif etmiştir.

Topaloğlu, (1992, s.36) görülen geçmiş zamanı “fiilin belirttiği kılış veya oluşun, içinde bulunulan zamandan önce olup bittiğini kesinlikle bildiren zaman.” şeklinde açıklar.

Görülen geçmiş zaman kipi, Korkmaz’a (1992, s.74) göre “Fiilin karşıladığı oluş ve kılışın geçmişte olup bittiğini anlatan kip”tir. Görülen geçmiş zaman ise “Fiilin karşıladığı hareketin geçmişte kişinin görgüsü ve bilgisi altında olup bittiğini anlatan zaman”dır. Korkmaz’a (2003, s.584) göre

“Görülen geçmiş zaman kipi, özel kullanımları dışında, genel olarak fiildeki oluş ve kılışın söylendiği andan yani içinde bulunulan zamandan daha önceki bir zamanda bitmiş, tamamlanmış olduğunu gösteren bir zaman kesimini içine alır. Bu zaman kesimindeki oluş ve kılışın bitmişliğine, konuşan ya tanık olmuştur; bitmişlik onun gözleri önünde gerçekleşmiştir yahut da bu bitmişlik konuşanın kesin bilgi ve kanısına dayanmaktadır. Bu bakımdan konuşan tarafından görülmemiş olsa da gerçekleştiği görülmüş kadar kesin olarak bilinen ve kaynaklarda tarihe geçmiş belgeler bu kiple karşılanır.”

Korkmaz (2003, s.585-596) görülen geçmiş zaman kipinin bazı işlevlerinden söz etmektedir. Zaman konusuyla doğrudan ilgili olan işlevler şunlardır:

“Konuşan veya dinleyen tarafından bilinen ve konuşma anında bitmiş, tamamlanmış olan bir olayın anlatılması;

Konuşma anında tamamlanmış bulunan, konuşanın görüp tanık olduğu veya bildiği, ancak dinleyen veya dinleyenlerin bilmediği bir oluş ve kılışın ya da bir düşüncenin anlatılması;

Konuşanın tanık olmadığı, ancak konuşanca gerçekleştiği kesin olarak bilinen olay ve bilgilerin anlatılması;

Bazen tahmine dayanan bazen de gerçekleşmediği hâlde gerçekleşmiş gibi farz edilen durumların anlatılması.”

Korkmaz’ın (2003, s.597-599) görülen geçmiş zaman kipindeki zaman kaymaları başlığı altında, bu kipi yakın geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman, geniş zaman ve gelecek zaman anlamında kullanıldığını da belirtmektedir.

Aksan'ın başkanlığında hazırlanan Sözcük Türleri adlı eserde belirli geçmiş zaman terimi kullanılmakta ve “Eylemin anlattığı kavramın, içinde bulunulan zamandan daha önce yapıldığını kesin olarak belirten kiptir.” (Aksan, 1983, s.241-241) açıklamasına yer verilmektedir.

Banguoğlu'na (1990, s.459) göre geçmiş zaman kipi bildirme tarzında basit bir kip olarak geçmiş zaman kesimini geniş olarak içine alan bir ifade taşır. Konuşanın görgüsüne bazen de kesin kanaatine dayanır. Bu sebeple “şuhudî mâzî (görgü geçmişî)” adını almıştır. Burada oluş veya kılış başlayıp bitmiş yahut bitmemiş olabilir.

Ediskun (1999, s.175), “-di'li geçmiş zaman”da “eylemin konuşma anından önce yapıldığını” ve “konuşanın, eylemin yapılp bittiğini kesin olarak bildirdiğini” söyler.

Gencan (1979, s.276) da Ediskun gibi “-di'li geçmiş zaman (kesin geçmiş)” terimini kullanır ve bu kipi iki fonksiyonu olduğunu belirtir. Buna göre “-di'li geçmiş zaman”, işin sözden önce yapıldığını bildirir. İşin yapıldığı da söyleyenin duyularıyla yahut inancıyla kesin olarak bilinmektedir.

Bozkurt'un belirli geçmiş zaman konusundaki açıklamaları da yukarıdaki görüşlerden farklı değildir. Belirli geçmiş zamanda meydana gelmiş hareket, olay veya işlere şahit olunmuştur yahut o işin yapıldığı kesin olarak bilinmektedir. Belirli geçmiş; yaşanmış bir olayı anlatma, bir olaya tanıklık etme ve kesinlik belirtme gibi durumlarda kullanılır. (Bozkurt, 2000, s.21)

Aksan'a (1999, s.85-186) göre görülen geçmiş zaman “Gerçekleşmesine çoğunlukla tanık olunan eylemin, işin, içinde bulunulan zamandan önce olduğunu belirtir; kesinlik taşır”. Ayrıca “tanık olunmayan, ancak bilinen, geçmişteki bir olayı belirtir.” Aksan, görülen geçmiş zamanla ilgili olarak araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden farklı bir işlev üzerinde de durarak bu kipi “gelecek zamanda ortaya çıkabilecek bir durumu, bir olasılığı belirtmek, bir varsayımı dile getirmek üzere koşul bileşik zamanı” ifade etmek için kullanıldığını tespit etmiştir.

“Belirli geçmiş zaman” terimini kullanmayı tercih eden Barın ve Demir’e (2008, s.133) göre de bu zaman eki, “Anlatılan fiilin anlatımdan önce gerçekleştiğini ifade eder. Ancak anlatan kişinin, fiilin gerçekleştiğine şahit olduğunu veya gerçekleştiğinden şahit olma derecesinde emin olunduğunu bildirir.”

Görülen (bilinen, belirli) geçmiş zamanla ilgili olarak bazı araştırmacıların görüşleri verildikten sonra duyulan (öğrenilen, belirsiz) geçmiş zamanla ilgili olarak da bazı araştırmacıların görüşlerine göz atmak yararlı olacaktır. Araştırmacıların, aşağıdaki görüşlerinden de anlaşılacağı gibi duyulan (öğrenilen, belirsiz) geçmiş zaman konusunda da bir terim birliği içinde olmadığı görülmektedir.

Banguoğlu (1990, s.460), duyulan geçmiş zamanı “dolayılı geçmişin bildirme kipi” olarak adlandırır ve “kişinin başkasından duyduğu, sonradan gördüğü veya farkında olmadan işlediği bir kılışın ifadesine yarar” tanımlamasını yapar. Banguoğlu’na (1990, s.460) göre

“ilk görgüye dayanmayan ve bu sebeple nakli mazi (işitme geçmiş) adını alan bu kip anlatımca bir hayli daha geniştir. Fiilin oluşunu kesinlikle doğrulayamayacağımız hallerde de dolayılı geçmiş kipini kullandığımız için (Galiba biraz içmişsin. Ali borcunu ödemiş) buna yabancılarca şüpheli geçmiş adı verilmiştir. Gerçekten tarih üslubunda salt geçmiş, masalda ve fıkrada dolayılı geçmiş kiplerini kullanmamız da bu anlatım farkından ileri gelir.”

Bilgegil (1963, s.266-267), öğrenilen (belirsiz, duyulan) geçmiş zamanın “söz söyleyenin işitmek veya sonradan farkına varmak suretiyle bildiğini haber veren eylemlere mahsus” olduğunu ifade etmiştir. -mİşİr eki, teklik üçüncü şahıslara eklendiğinde anlamı pekiştirici bir özellik kazanmaktadır. -mİş’lı geçmiş kipinin, küçümseme anlamı taşıdığı ifadeler de vardır. Meydana geldiğine inanılmayan hareket, iş veya hükümler yine bu kiple ifade edilir. Bu kip övünme maksadıyla da kullanılabilir.

Deny (1941, s.370), “gayri muayyen mazi”nin geçmiş bir fiili ifade ettiğini, “kat’î ve sabit bir manası” olmadığı için de belirli geçmiş kipinden ayrıldığını belirtmiştir. Bu kipin ifade ettiği harekete ve işe tanık olunmayıp iş veya hareket başkasından duyularak nakledilmektedir.

Ergin'e (1998, s.300) göre –miş eki

“görülmeyen geçmiş zamanda yapılan bir hareketi haber veren şekil ve zaman ekidir. Görülmeyen geçmiş zamanda yapılan hareket demek geçmişte olan ve konuşanın, o hareketi bildirenin önünde cereyan etmeyen hareket demektir. Hareket, konuşanın gözü, bilgisi, şuuru önünde vuku bulmamıştır. Konuşan onu sonradan duymuş, öğrenmiş veya onun sonradan farkına varmıştır.”

Hatiboğlu (1982, s.21), duyulan (belirsiz, öğrenilen) geçmiş zaman kipini “Eylemin belirttiği kavramın, içinde bulunulan zamandan önce olup bittiğini başkasından duyarak veya belirsiz olarak bildiren kip.” şeklinde açıklamaktadır

Belirsiz geçmiş zaman terimini kullanan Topaloğlu (1992, s.37) ise “ Fiilin belirttiği kılış veya oluşun içinde bulunulan zamandan önce olup bittiğini belirsiz olarak gösteren veya başkasından duyularak öğrenildiğini bildiren zaman.” açıklamasını yapmıştır.

Korkmaz, duyulan geçmiş zamanı “Fiilin karşıladığı oluş ve kılışı, kişinin başkasından duyduğunu, sonradan gördüğünü veya farkında olmadan işlediğini anlatan zaman.” (1992, s.49) olarak açıklamaktadır.

Korkmaz (2003, s.599-600), duyulan geçmiş zaman kipinin

“fiilin karşıladığı oluş ve kılışın içinde bulunulan zamandan daha önce gerçekleştiğini; ancak, konuşanın bunu görmediğini, bilmediğini, başkasından duyup öğrendiğini veya farkında olmadan işlediğini ve sonradan fark ettiğini ya da gördüğünü bildiren bir şekil ve zaman kalıbıdır. Görülen geçmiş zaman ile duyulan geçmiş zaman arasındaki en önemli fark, gerçekleşen olayı görüp-görmeme, bilip-bilmeme ve duyuma dayanma noktasında toplanmaktadır.”

Korkmaz'a (2003, s.600-608) göre duyulan geçmiş zaman kipi şu görevlerde kullanılmaktadır:

“Konuşan tarafından görülüp bilinmeyen ve başkasından duyulan veya öğrenilen oluş ve kılışların anlatımında;

Konuşanca sonradan görülen, sonradan fark edilen, oluş ve kılışların anlatımında;

Şaşma, hayıflanma, yakınma, pişmanlık, sitem, küçümseme ve teslimiyet bildiren anlatımlarda;

Kızgınlık, karşı koyma (itiraz), olmazlık bildiren anlatımlarda;

Fiilin oluşumu tahmine, öyle kabullenmeye, varsayıma dayanan anlatımlarda;

İşitmeye dayanan bir oluş ve kılışın değil, gerçekleştiği kesin olarak bilinen bir hareketin, işin, oluşun dile getirilmesinde.”

Korkmaz (2003, s.608-611), duyulan geçmiş zamanın, görülen geçmiş zaman, geniş veya gelecek zaman gibi anlatımlarda da kullanıldığını belirtmektedir.

“Sözcük Türleri” adlı eserde belirsiz geçmiş zaman için “Eylemin anlattığı işin daha önce yapıldığını, bir başkasından aktararak belirsiz biçimde bildiren çekimdir.” (Aksan, 1983, s.241) açıklaması yapılmıştır.

Ediskun (1999, s.176), -miş’li geçmiş zamanın iki işlevi bulunduğunu belirtmiştir: “1. Eylemin konuşma anından önce yapıldığını, 2. Konuşanın, eylemin yapıp bittiğini kesin olarak bilmediğini, ya başkasından işittiğini, ya da sonradan farkına vardığını haber verir.” Ediskun (1999, s.177), duyulan geçmiş zamanın “öğünme, küçümseme, olmazlık, -Dİr ekiyle kullanıldığında kesinlik veya ihtimal” gibi “özel kullanılışları” olduğunu da dile getirmiştir.

“-miş’li geçmiş zaman (sanılı geçmiş)” terimini kullanan Gencan’a (1979, s.277-278) göre bu kip, zaman bakımından -di’li (kesin) geçmiş kipine benzer; işlerin sözden önce olduğunu bildirir. Ancak iki kip kesinlik bakımından birbirinden ayrılmaktadır. -miş’li (sanılı) geçmişte kesinlik yoktur. Ancak -Dİr ek fiili bu kipe kesinlik anlamı verir. Söyleyen olayı, işi kendisi görüp duymamış; başkalarından işitmiştir yahut işitip okuduğuna inancı kesin olarak bulunmamaktadır. Bu kip, işin yapıldığını kesinlikle kavrayamama ve farkında olmadan yapma anlamlarında da kullanılır. Bu özellik, -miş’li geçmişin rivayetinde daha açık olarak görülür. Masallarda çok kullanılan -miş’li geçmiş kipine; şaşma, şaşırtma, acıları ve üzüntüleri ifade etmede başvurulabilir. Bu kip, öğünme ve böbürlenme amacıyla da kullanılabilir.

Bozkurt’a (2000, s.22) göre

“Belirsiz geçmiş zaman bir işin, bir hareketin, bir oluşun geçmişte yapıldığını anlatır. Ama bu işleri kendimiz görmemiş, başkasından işitmişizdir. Bu bakımdan belirsiz geçmiş zaman işlevini veren –miş eki iki kavram taşır: geçmiş, söylenti.”

Bozkurt (2000, s.22), belirsiz geçmişin “işitilmiş bir olayı anlatma, bilmeden yapma, kesinlik bulunmama, sonradan anlama, kuşku belirtme, eski bir geçmiş anlatma” gibi görevleri karşıladığını ifade etmektedir.

Aksan’a (1999, s.186) göre duyulan geçmiş zamanın temel fonksiyonu “Konuşan kişinin tanık olmadığı; ancak, gerçekleşmiş olduğunu aktardığı bir eylemi anlatmaktır.” Aksan (1999, s.186), masallarda da genellikle bu zamanın kullanıldığını vurgulamıştır.

Duyulan geçmiş zaman, “insanın farkına varmadığı, özellikle kendisine ait olayların anlatımında kullanıldığı” gibi “seyrek olarak, tanık olunan, insanın başından geçen olayların anlatımında” da kullanılabilir. –Dir bildirme ekiyle birlikte kullanıldığında ise “resmî anlatımlarda olayları kesinlikle bildirmede ve resmî olmayan anlatımlarda olasılık belirtmede” kullanılır. Bunlardan başka -miş ekinin bir olumlu, bir de olumsuz çekimiyle kurulan cümlelerde iş, hareket veya olayın geçmişte gerçekleşmiş olduğu kesinlikle belirlenmeksizin bir olay, bir durum tespiti yapılmaktadır (Aksan, 1999, s.187-188).

Barın ve Demir (2008, s.134-135), belirsiz geçmiş zamanın üç fonksiyonu olduğunu belirtmişlerdir. Buna göre, gerçekleştiğini bilmediğimiz, başkasından duyup öğrendiğimiz veya sonradan fark ettiğimiz durumları ifade etmek için bu kipe başvurulduğu gibi masal ve fıkra türü anlatımlarda da belirsiz geçmiş zaman kullanılır.

Araştırmacıların yukarıda verilen görüşlerinden hareketle, gramer kitaplarında ve konu ile ilgili diğer kaynaklarda geçmiş zaman kipinin basit zamanlar başlığı altında değerlendirildiği görülmektedir. Hâlbuki birleşik kip denilen çekimli fiillerde de bir geçmiş zaman ifadesi, yani bir hikâye ve rivayet bulunmakta, dolayısıyla

bunlar da geçmiş zamanı ifade etmektedir. Bu sebeple geçmiş zaman anlamı taşıyan birleşik zamanlı fiiller de “geçmiş zamanı anlatan kipler” başlığı altında işlenecektir. Bu açıklama doğrultusunda Türkiye Türkçesinde geçmiş zaman ifade eden kipler aşağıdaki gibi sınıflandırılmaya çalışılmıştır:

3.1.1. Belirli (Bilinen) Geçmiş Zaman

Belirli geçmiş zamanla ilgili olarak tespit edilen fonksiyonlar aşağıda açıklanmıştır:

3.1.1.1. Belirli (Bilinen) Yakın Geçmiş Zaman İşlevi

Belirli yakın geçmiş zaman, -DI ekiyle çekimlenmiş fiillerin ifade ettiği zamandır. Nispi bir yakınlık ifade eder. Burada bildirilen hareket nispi yakın bir geçmişte meydana gelmiştir. İş, hareket veya oluş nispi yakın bir geçmişte, konuşanın gözü önünde ve bilgisi dâhilinde gerçekleşmiştir.

“Hasan atı hamuttan **kurtardı**, duvara **bağladı**, başı ucuna bir kucak ot **koydu**, avludan **çıktı**.” (OTB, 22)

“Sotiri, kayığın içinde batmış güneşin bir parçası gibi **kımıldadı**.” (HBSK, 184)

“Yerinden **kalktı** ve sürünerek odanın kapısına **geldi**.” (BTR, 26)

“Bizler kopmuş bir çığ üstünde, dişlerimiz ve tırnaklarımızla tutunmağa **çalıştık**.” (GG, 21)

“Bana sükûn kadar güzel ve sevimli **geldi**.” (GG, 25)

“Kalkıp mühendis Sermet’e gitmeyi **düşündüm**.” (YÖ, 31)

3.1.1.2. Tahmin Bildiren Geçmiş Zaman İşlevi

Bu kip de –DI ekiyle yapılır. Hareketin gerçekleştiğine tanık olunmamakta, ancak hareketin meydana geldiği, kuvvetli bir tahminle dile getirilmektedir. Burada konuşanın harekete şahit olması veya hareketin, konuşan kişinin bilgisi ve şuuru dâhilinde gerçekleşmesi söz konusu değildir.

“Sen de işte mutlaka sabahleyin nezle olacağını düşünmeden pencereni **açtın**.” (YÖ, 27)

“O gün tesadüf ettiğin bir kadına âşık oldum zannına **kapıldın**.” (YÖ, 27)

“O baştan çıkarıcı çiçek kokularını, şehvet gıcıklayan rutubeti **duydun**.” (YÖ, 27)

“Kapıyı **açtın**, sessizce içeri **girdin**. Ve sonra...”

“Onları görünce hemen bir taksiye **bindin** ve oradan hızla **uzaklaştın**, öyle mi?”

3.1.2. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zaman

Bu kiple ilgili olarak iki fonksiyon tespit edilmiştir.

3.1.2.1. Duyulan Geçmiş Zaman İşlevi

-**mİş** ekiyle yapılan bu kipte geçmişte gerçekleşen hareket başkasından duyulmuştur; yani hareket konuşanın gözü önünde, bilgisi ve şuuru dâhilinde meydana gelmemiştir. Konuşan; iş, hareket veya oluşu başkasından duymuş veya öğrenmiştir.

“Mehmet orada konuştuklarına soğuktan **bahsetmiş**.” (YÖ, 30)

“Herif ekinleri Himmet Çavuş’tan **almış**.” (K, 13)

“Targutay Kurulduk seni **tutsak etmiş**, senin boynuna boyunduruk geçirip kollarını **zincirlemiş**.” (GT, 234)

“Tarlasının ekinini kendisi biçmek **istemiş**.” (OTB, 14)

“Gençlerin davranışlarının, eylemlerinin sizlerin, yani öğretim üyelerinin üzerindeki psikolojik etkilerini **konusmuşsunuz**.” (Sa, 36)

“Mengili Giray Bahçesaray’da ölen zevcesine bu namda bir çeşme **yaptırmış**.” (Ç, 139)

3.1.2.2. Sonradan Farkına Varılan veya Sonucuna Şahit Olunan Geçmiş Zaman İşlevi

-**mİş** ekiyle çekimlenmiş fiillerde bildirilen hareket, iş veya oluşu, cümledeki özne unsuru sonradan fark etmekte ve öğrenmektedir. Hareket gerçekleşmiştir, ancak gerçekleşen hareket başkasından duyularak değil de konuşanın kendisi tarafından sonradan fark edilmekte veya öğrenilmektedir.

“Kalafat, yırtık paltosuna girip kaybolduktan sonra **uyuyakalmışım**.” (HBSK, 189)

“Hakikat de şudur ki, ben, bilmeyerek bu kadınla senelerden beri dost **yaşamışım**; aynı heyecanları aynı günde beraber **geçirmiştir**.” (BTR, 133)

“Yirmi yedi yılda hemen hemen yarıya **düşmüşüz**.” (GG, 23)

“Sever gibi olduğu bir genç tarafından **terkedilmiş** ve bende tesellisini **aramış**.” (Yal, 309)

“Böyle düşünerek, geceye kadar derenin kıyısında çömelmiş **kalmışım**.” (Ybn, 105)

“Benim kolum kanadım **kırılmış**. Yere **çökmüşüm**.” (K, 82)

“Böyle kaybettiğim eski “kendimi” araya araya, farkında olmadan, taraçadan içeri **girmişim**.” (YE, 11)

-mİş eki aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi bazen bir iş, hareket veya oluşun sonucunu bildirmektedir. Konuşan kişi hareketin meydana gelişini görmemekte, sadece sonucuna şahit olmaktadır. Fiilde duyulan geçmiş zaman değil, gerçekleşmiş bir hareketin sonucuna şahit olma söz konusudur.

“Aa! Kar **yağmış**.”

“Ağaçların yaprakları **sararmış**.”

“Bir de ne göreyim. Odamdaki bütün eşyalarım **çalınmış**.”

“Lâcivert takım elbise sana çok **yakışmış**.”

“Okulun bahçesindeki bütün çiçekler **açmış**.”

Dilekçi’nin (2000, s.8-9) konu ile ilgili olarak verdiği örnekler şunlardır:

“Daha, bıyığın sakalın **çıkmamış**.”

(Yaban, Y.K.Karaosmanoğlu, s.82)

“Yüzünün kanı **çekilmiş** ve çizgileri heykelî bir safiyetle **incelmiş**.”

(Bir Tereddüdün Romanı, P. Safa, s.94)

“Mişel diye bir vehme **kapılmışım**, boş yere kendimi Kâmuran’a **rezil etmişim**.”
(Çalıkluşu, R.N. Güntekin, s.55)

3.1.3. İhtimal ve Kesinlik Bildiren Geçmiş Zaman

Bu fonksiyon –mİş ekinden sonra –tİr şekli getirilerek yapılmaktadır. İhtimal ve kesinlik anlamı cümlelerin gelişinden anlaşılmaktadır. Nitekim Ergin (1998, s.330-332) –tİr ekinin “kuvvetlendirme ve ihtimal” fonksiyonu üzerinde durmuş, ekin bu

fonksiyonuyla ilgili olarak Türkiye Türkçesindeki hangi fiil çekimlerinde kullanıldığını da belirtmiştir. Buna göre –tIr eki geniş zamanın teklik ve çokluk birinci, ikinci şahıslarında; şimdiki zamanın teklik ve çokluk bütün şahıslarında; belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın bütün şahıslarında, gelecek zamanın teklik ve çokluk ikinci, üçüncü şahıslarında, nadiren çokluk birinci şahısta; istek kipinin teklik ve çokluk ikinci şahıslarında, gereklik kipinin bütün şahıslarında kullanılabilmektedir. Ek fiilin geniş zaman çekiminde teklik ve çokluk birinci, ikinci şahıslara da bu ek getirilebilir. Ancak bu ek, belirli (bilinen) geçmiş zaman, emir ve şart çekimlerine getirilmez. (Ergin, 1998, s.331)

3.1.3.1. İhtimalî Geçmiş Zaman İşlevi

İhtimalî geçmiş zaman adı verilen bu kipte ihtimal anlamını veren ek -Dİr ekidir. –mİş ekinden sonra -Dİr ekinin gelmesiyle bir hareketin gerçekleştiği tahmin edilmektedir. Bu durumu Doğan Aksan, “tahmin yürütme, olasılık belirtme” şeklinde ifade etmektedir (Aksan, 1999, s.180).

“Canım adını **değiştirmiştir.**” (Oyn, 252)

“Ankara’dan Mustafa paralı **gelmiştir.** Kariyi elimden alır.” diye korktu besbelli.” (K, 47)

“Seni marazlanmış görünce yüreği **kabarmıştır.**” (K, 49)

“Ve sanılır ki Yeşil Türbe, rengini, eski Bursa baharlarının ılık sabahlardaki en taze yeşillerinin özünden **emmiştir.**” (GG, 12)

Aksan’ın (1999, s.180) konu ile ilgili verdiği örnek cümleler şunlardır:

“Çocuk **uyumuştur**; kapıyı yavaş çal.”

“İstanbul’a **varmışlardır**; şimdi sizi ararlar.”

“Burada aramayın evde **unutmuşsunuzdur.**”

3.1.3.2. Kesinlik Bildiren Geçmiş Zaman İşlevi

Bu kipte bir kesinlik söz konusudur. Bu yapıdaki fiillerde ihtimal mi, kesinlik mi olduğu cümlelerin gelişinden ve metnin tamamı göz önünde bulundurularak çıkarılabilmektedir.

Bu kipin kullanıldığı cümlelerde fiilin gösterdiği hareket öznenin şahit olduğu veya şahit olmasa bile gerçekleştiğinden emin olduğu bir işi, bir durumu, bir hareketi karşılar. -mişDir eki “daha çok kitabî” üslûpta kullanılmaktadır. (Yaman, 1999, s.52).

“Dayatış, güney şehirlerinde ve bu sabah soğuk ve bulutlu kurtuluş gününde uyandığımız Antep’te bir yıkılmaz kale gibi, yekpare ve dimdik yerinden **fırlamıştır.**” (GG, 9)

“Düşman vatana ayak **basmıştır.**” (GG, 9)

“Stendhal, romanı cadde üzerinde gezdirilen bir aynaya **benzetmiştir.**” (KD, 10)

“İslâmiyette ruhban sınıfı olmamakla beraber medrese yapmış olduğu öğretim ve bu öğretime dayalı sosyal fonksiyonlarla, halktan ayrı bir sınıf **doğurmuştur.**” (KD, 17)

“O bütün Orta Anadolu’ya bir iç kale vazifesini görmüş, eteklerinde daima tarihin büyük düğümleri çözülüp **bağlanmıştır.**” (BŞ, 3)

“II. Sultan Murat çağında (1421-1451) Fransız Elçisi Marquis de la Brouquiére’e çekilen bir şölende sadece parça etli pilav **çıkartılmıştır.**” (BŞM, 104)

3.1.4. Tahmin Bildiren Geçmiş Zaman

-mİş olacak: Birleşik fiil yapan “-mİş olacak” yapısı da tahminî geçmiş zaman ifade eder. Buradaki –AcAk eki bu yapının kullanıldığı fiile tahmin anlamı vermektedir. Dolayısıyla burada bir gelecek zaman söz konusu değildir. Bu yapının kullanıldığı cümlelerde ifade edilen iş, hareket veya oluşun geçmişte meydana gelmiş olduğu tahminî bir şekilde belirtilmektedir.

“Gazelden, Gönül Hanımın karanlık gururu **incinmiş olacak** ki, vakur kız, kardeşine karşı sitem edici bir tavır takındı.” (GHa, 101)

“Yemeğe başladı başlayalı söze karışmayan Yakup Ağa biraz **doymuş olacak** ki kaşığının sapıyla kazılan çukuru gösterdi.” (K, 290)

“Eski ordu hayatından, ondan biraz askerlik gururu **kalmış olacak.**” (Ybn, 154)

“Bu sırada, düşman askerleri ikinci bir kurbana pençe **sallamış olacaklar** ki, bir çığlık daha kopuyor.” (Ybn, 214)

“Kalafat’ın bedeni **çürümüş olacak** ki, çekip çekip koparıyor, atıyordu.” (HBSK, 189)

3.1.5. Belirli (Bilinen) Uzak Geçmiş Zaman (Duyulan Geçmiş Zamanın Hikâyesi/ Görülen Geçmiş Zamanın Hikâyesi)

Gramer kitaplarında ve konuyla ilgili diğer kaynaklarda “görülen geçmiş zamanın hikâyesi” (Ergin, 1998, s.322), “geçmişin anlatması” (Banguoğlu, 1990, s.459), “-di’li geçmişin hikâyesi” (Ediskun, 1999, s.196) ve “öğrenilen (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi” (Ergin, 1998, s.323), “dolaylı geçmişin anlatması” (Banguoğlu, 1990, s.460), “-miş’li geçmişin hikâyesi” (Ediskun, 1999, s.197) gibi adlarla incelenen bu kipler, bu çalışmada belirli uzak geçmiş zaman olarak adlandırılmıştır. Yapılan araştırmada her iki kipin de uzak bir zamanı ifade ettiği görülmüştür. Ancak bu “uzak”lık nispi bir uzaklıktır.

a) –mİştİ: Bu yapıda çekimlenmiş fiil kipleri kaynaklarda “belirsiz geçmişin öyküsü” (Bozkurt, 2000, s.75), “belirli geçmiş zamanın hikâyesi” (Barın ve Demir, 2008, s.162), “duyulan geçmiş zaman kipinin hikâyesi” (Korkmaz, 2003, s.733), “-miş’li geçmişin hikâyesi” (Bilgegil, 1963, s.272) gibi adlarla incelenir. –mİştİ yapısında başkasından duyma ve öğrenme durumu yoktur. Bu sebeple bu kipin duyulan geçmiş zamanın hikâyesi olarak adlandırılması pek doğru görünmemektedir.

Aşağıda ilk olarak araştırmacıların konu ile ilgili görüşleri belirtilmiş, daha sonra da bu çalışmada ulaşılan tespitlere yer verilmiştir.

Ediskun (1999, s.197), bu kiple ilgili olarak “Konuşan kimsenin -miş’li geçmiş zamanla ilgili bir eylemi, şimdi kesinlikle hikâye etme, anlatma biçimidir.” tanımlamasını yapmaktadır.

Aksan (1999, s.196), “Bu biçim birimin bulunduğu eylem çekiminde [-mİş]’in görülmeyen geçmiş zamanı anlatımında, yalın zamandaki işlevi yitirilmekte; yapılan eyleme, gerçekleşen işe konuşucunun tanık olduğu anlamı çıkarılmaktadır.” tespitinde bulunmuştur.

Bozkurt (2000, s.75), “belirsiz geçmişin öyküsü genellikle bir vurgulama, bir pekiştirme anlatır. Belirli geçmişin öyküsüne göre daha yakın bir zamanı anlatır.” tespitinde bulunur ki bu görüşe katılmak mümkün değildir.

Banguoğlu’na (1990, s.460-461) göre

“Dolayılı geçmişin anlatması kipinde salt ve dolayılı geçmiş gövde ekleri salt geçmişin söylenti kipinde olduğu gibi, fakat sıra farkıyla üst üste gelip anlatımca çelişme meydana getirdikleri için bunun da kullanılmaz olması gerekirdi. Ancak burada gövde sıfat-fiilde olduğu gibi salt geçmiş anlamını muhafaza ettiğinden, dolayılı geçmiş üzerine yapılan bu birleşik de anlatma tarzındaki salt geçmiş anlamına gelmiş ve onunla anlamdaş olmuştur.”

Ergin (1998, s.322) ise konuyla ilgili açıklama yapmaz ve örnek vermekle yetinir.

Uzun’a (1998, s.126) göre “Gösterimselliğin hedefi de geçmiş zamanı göreceli olarak daha uzak geçmişi anlatmak üzere pekiştirmektir.” Böylece –mİş kendi kipini değil -DI ile aktarılan zamanı pekiştirmek amacıyla kullanılmaktadır.

Barın ve Demir (2008, s.163), belirli geçmiş zamanın hikâyesi ile belirsiz geçmiş zamanın hikâyesinin aynı anlamda kullanıldığını; ancak, yapılan işten hemen sonra konuşuluyorsa genellikle belirli geçmiş zamanın hikâyesine başvurulduğunu belirtirler. Belirsiz geçmiş zamanın hikâyesinde bir hatırlatma işlevi de bulunmaktadır.

Korkmaz (2003, s.737), bu kipi her ne kadar şekil bakımından duyulan geçmiş zamanı gösterse de yüklendiği görev bakımından bu işlevini yitirerek görülen geçmiş zamanın hikâyesini karşıladığını belirtmektedir. “Bu bakımdan, duyulan geçmiş zamanın hikâye çekimi, şekilce var olan ama işlevce var olmayan bir birleşik kip olarak kabul edilmelidir.”

Bazı araştırmacıların –mİştI yapısı ile ilgili görüşlerini aktardıktan sonra, bu çalışmada incelenmiş metinlerden hareketle –mİş’in asıl fonksiyonunu kaybettiği ve kendisinden sonra gelen –DI ekinin ifade ettiği zamanı pekiştirmek suretiyle daha uzak bir geçmiş zaman anlamının ortaya çıktığı söylenebilir. Burada görülmeyen, şahit olunmayan, duyulan bir hareket söz konusu değildir. Aksine görülen, tanık olunan, bilinen bir hareket, iş, oluş vardır. Konuşucu uzak ve bilinen bir geçmişteki olayı ifade etmektedir. Bu kipte ayrıca bir hatırlama, hatırlatma fonksiyonunun bulunduğu da görülmektedir.

“Yatak odamın balkonundaki şezlonga **uzanmışım.**” (Yal, 40)

“Oysa ben, Batı Anadolu’da ne güzel, ne yeşil bostanlar **görmüşüm.**” (Ybn, 45)

“Kürt Mustafa’nın hapsine **atılmışım.**” (GG,18)

“Emniyet Müdürüne gereken cevabı **vermişim.**” (Sa, 47)

“Bir tevkif için emir **almıştık**.” (KA, 537)

“Gönül Hanım devetüyü renginde uzun ve bol bir manto **giymişti**.” (Gha, 33)

“Masume Hanım, talihsizliğin karanlık hatırası içinde doğan yeni hülya aydınlıklarına **dalmıştı**.” (YÖ, 19)

-mişDI ile çekimlenmiş fiillerde hatırlama, hatırlatma fonksiyonu olduğu aşağıdaki örneklerde tespit edilmiştir:

“KADIN: Tanrım, hiç de aklıma **gelmemişti**. O kadar göz önünde bir yerde.” (OA, 101)

“İKİNCİ TEĞMEN (aynı alaycılıkla): Sizi ökse olarak tutuyorum **demişti** değil mi? Elimin kolumun ulaşacağı bir yerde.” (OA, 102)

“KADIN (birden hatırlamış): Bir planım var **demişti** teğmen, öyle ya aynen böyle **demişti**, sonra albay giriverince susmak zorunda kaldı, (Yaşlı Kadın’a) bir planı varsa, gerçekten bir planı varsa bana söylemesi gerekmez miydi?” (OA,99)

“Selim Han’ın hal’inden sonra hayatınızı tehlikede görerek birer birer kopup bana geldiğinizde size **söz vermiştim** hatırlar mısınız: “Ya devlet başa, ya kuzgun leşe!” diyerek.” (OA, 170)

“Silahtar Yusuf: Bu gün arz odasına gitmeyecektiniz ki, efendimiz; birazdan sadrazam kendisi gelecek buraya.

Sultan İbrahim: Yaa! Arz odasına gitmeyeceğim **demiş miydim** ben?” (Dİ, 57)

-mişTI ile çekimlenmiş fiillerin kullanıldığı şartlı birleşik cümlelerde gerçekleşmemiş hareket anlamı ortaya çıkar. Böyle cümlelerde şart yerine getirilirse hareketin gerçekleşeceği bildirilmiş olmaktadır.

“Anasını kandırıp her gün **getirebilse**, çoktan duvar örülmüş **bitmişti**, çayın kıyısına.” (YK, 55)

“Gece gündüz **çalışsalar**, bu iş **bitmişti**. Ama nerde?”

“Ödevimi zamanında yapıp **teslim etseydim**, çok iyi bir **not almıştım**.”

“Yola erken **çıksaydı**, bu saate kadar **gelmişti**.”

“Söylediklerimi yapmış **olsaydı**, bunlar başına **gelmemiştir**.”

b) –DI(y)DI: Bu yapı kaynaklarda “görülen geçmiş zamanın hikâyesi” (Ergin, 1998, s.322), “belirli geçmişin öyküsü” (Bozkurt, 2000, s.74), “dolaylı geçmişin anlatması” (Banguoğlu, 1990, s.460), “-di’li geçmişin hikâyesi” (Bilgegil, 1963, s.272), belirli geçmiş zamanın hikâyesi” (Barın ve Demir, 2008, s.162), görülen geçmiş zaman kipinin hikâyesi (Korkmaz, 2003, s.733) gibi isimler altında incelenir.

Aşağıda ilk olarak araştırmacıların konu ile ilgili görüşleri belirtilmiş, daha sonra da bu çalışmada ulaşılan tespitlere yer verilmiştir.

Ergin’in (1998, s.322) bu kipi morfolojik açıdan ele aldığı görülmektedir:

“Görülen geçmiş zaman çekiminin sonuna idi getirmek suretiyle yapılan bu şekilde her hâlde görülen geçmiş zaman kipinin daima çekimli fiil hüviyetinde bulunması, görülen geçmiş zaman ekinin partisip eki olarak kullanılmağa elverişli olmaması rol oynamıştır. İşte bu eski şekil zamanımıza kadar sürüp gelmiştir.”

Bozkurt’a (2000, s.74) göre “Belirli geçmişin öyküsü, daha çok eskide geçmiş, anılarda kalmış bir olayı anlatırken kullanılır. Bir anımsatma egemendir. Olay epeyce uzak bir zamanda geçmiştir, ama belleklerde canlıdır.”

Banguoğlu (1990, s.459),

“Geçmişin anlatması (perfectif du passé) geçmiş plânında bir geçmiştir. Daha ziyade hatırlama üslûbunda kullanılır. Bu kip daha çok kullanılan ve artık işitme geçmiş anlamı taşımayan dolaylı geçmişin anlatmasıyla çoğu zaman anlamdaş olur.”

demektedir.

Ediskun (1999, s.196), -DI(y)DI ekiyle çekimlenmiş fiilleri “Konuşan kimsenin geçmişte gördüğü –di’li geçmiş zamanla ilgili bir eylemi, şimdi kesinlikle hikâye etme, anlatma biçimidir.” şeklinde yorumlar.

Uzun (1998, s.126) ise belirli geçmiş zamanın hikâyesini “Bu zaman ile aktarılanın da yuvarlak bir anlatımla, geçmişin pekiştirilmesi, göreceli olarak daha uzağa yerleştirilmesi olduğunu söyleyebiliriz.” şeklinde değerlendirir.

Korkmaz’a (2003, s.733-737) göre, görülen geçmiş zaman kipinin hikâyesi, “-DI / -DU eki alarak geçmiş zamanda gerçekleşmiş bulunan ve tarz bildiren bir oluş ve kılışın yine geçmiş zamana aktarılarak anlatılmasıdır.” Günümüz yazı dilinde görülen geçmiş zamanın hikâyesinin kullanımdan düştüğü ve –mİş ekiyle kurulan hikâye şeklinin –DI ekiyle kurulan hikâye kalıbının yerini aldığı görülmektedir. –mİş ile yapılan çekim kalıbında ekteki “duyuma ve rivayete” dayanan geçmiş zaman fonksiyonu iyice zayıflamış ve görülen, bilinen bir geçmiş zamanı anlatır olmuştur (Korkmaz, 2003, s.736).

Yukarıda görüşleri verilen bazı araştırmacıların tespitlerinden hareketle ve incelenen metinlerden de yararlanarak denilebilir ki görülen geçmiş zamanın hikâyesi şeklinde adlandırılan bu kip, uzak bir geçmişi anlatmak için kullanılmaktadır. Bu kipi ayrıca bir hatırlama-hatırlatma işlevi de bulunmaktadır.

“Biraz ekin **sattıktı.**” (K, 133)

“Eve on lira **gönderdimdi.**” (K, 41)

“Buraya, bir akşamüstü, alacakaranlıkta **geldikti.**” (Ybn, 38)

“Seninle bir daha **konuştuktu.**” (Yal, 28)

“Sana söylemeyi **unuttumdu.**” (Yal, 338)

“Hep doğru yolda **gittiydi.**” (YBe, 106)

“Hâkimliğinde de üstüne söz **getirtmediydi**.” (YBe, 106)

Aşağıdaki örneklerde bu kipin hatırlama-hatırlatma işlevi olduğu görülmektedir.

“Galatasaray’da imtihana çalışırken bana da böyle bir baş ağrısı **geldiydi**. Hatırlıyor musun? Doktor bir morfin yaptı, hemen **rahatladım**.” (Yal, 76)

“İşte ben böyleyim, vallahi unutuyorum hep... Son zamanlarda çoğaldı bu bende. Birkaç gün evvel de **rastladım** ona.” (Yal,184)

“Akşam başında Almanlar köyü boşalttılar **dediydin** bana.” (OTB, 292)

“Aklında mı? Ayşe’nin de yolunu **kestikti**.” (K, 52)

3.1.6. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Rivayeti

Bu kipi oluşturan –mİşmİş ekiyle ilgili olarak tespit edilen iki işlev aşağıda açıklanmıştır:

3.1.6.1. Görülmeyen Şüpheli Geçmiş Zaman İşlevi

-mİşmİş: Gramer kitaplarımızda “belirsiz geçmişin söylentisi” (Bozkurt, 2000, s.78), “dolayılı geçmişin söylentisi” (Banguoğlu, 1990, s.461), “belirsiz geçmiş zamanın rivayeti” (Barın ve Demir, 2008, s.169; Gülensoy, 2005, s.418), “öğrenilen geçmiş zamanın rivayeti” (Ergin, 1998, s.324), “belirsiz geçmiş zamanın söylentisi” (Bilgin, 2006, s.392) ve “-miş’li geçmişin rivayeti” (Ediskun, 1999, s.201), “duyulan geçmiş zaman kipinin rivayeti” (Korkmaz, 2003, s.754) gibi isimlerle anılan bu kiple ilgili bazı araştırmacıların verdikleri bilgiler şöyledir:

Ediskun (1999, s.201), bu kipin geçmiş zamanı aktardığını söyler: “Konuşan kimsenin: 1. Geçmiş zamanda yapılan bir eylemden o zamandaki habersizliğini; 2. Geçmiş zamanda yapılan bir eylemden şimdiki zamandaki habersizliğini anlatma biçimidir.”

Bozkurt (2000, s.78) bu kipin alaycı ifadelerde kullanıldığını dile getirerek “Böyle bir kullanımda gerçekte söylemediği bir sözün ya da yapmadığı bir işin, kişinin üstüne yıkılması söz konusudur.” demektedir.

Uzun (1998, s.125-126), bu kiple ilgili olarak yapılan iş veya hareketi görmeme, küçümseme ve olaya inanmama işlevlerinden bahsetmiştir.

Banguoğlu (1990, s.461) da bu kipin şüpheli bir geçmiş ifade ettiğini; işi, hareketi şüpheli göstermeye, yalanlamaya yaradığını, bununla birlikte bazen olumlu anlamda da kullanılabildiğini ifade etmiştir.

Korkmaz’ın (2003, s.755) bu kiple ilgili tespitleri şöyledir:

“Duyulan geçmiş zamanın rivayetinde, önce gelen –mİş geçmiş zaman eki duyulan geçmiş zaman gösterdiği hâlde, ikinci –mİş ekinde, görülen ve duyulan geçmiş zamanın hikâyesinde olduğu gibi açık bir zaman kavramı yoktur. Yalnızca başkasından duyma ya da sonradan farkına varma gibi bir şekil ifadesi vardır. Esasen kipin kullanımı da oldukça seyrektr.... Bu birleşik kipte, duymaya veya sonradan farkına varmaya dayanan iki –mİş ekinin üst üste gelmiş olması, kipteki oluş ve kılışa bir şüphe ve küçümseme ifadesi de katmıştır.”

Demir (Tarihsiz, s.413), “bu kipte geçmiş zamandaki bir eylemi unutma, o eylemin farkında olmama, söylenilen söze inanmama, küçümseme, alay gibi anlamları” ifade ettiğini belirtmiştir.

Gencan (1979, s.356), duyulan geçmiş zamanın rivayetine dair “Kuşkulu bir anlatış eylemi olan –miş’li geçmiş kipinin söylentisinde bu kuşku anlamı katmerleşiyor.” demekte ve kipin inanmayış, küçümseme, alay anlamlarını da ifade ettiğini belirtmektedir.

-mİşmİş ekiyle çekimlenmiş fiillerde bazı araştırmacıların da belirttiği gibi harekete şüpheyile bakma, inanmama, aldırış etmeme ve alay etme söz konusudur. Hareket gerçekleşmiştir, ancak hareketin gerçekleşmesine şahit olunmamıştır.

“Rahmetli babamın 300 lirasını **vermişmiş**.” (K, 248)

“Yunan ordusu insanlığın eşini görmediği bir zulüm fırtınası gibi içperlere kadar **dayanmışmış**.” (KA, 339)

“Payitahta düşman askeri **girmişmiş**.” (KA, 339)

“Beni **görmüşmüş**, arkamdan **yetişememişmiş**. Kim inanır bunlara?”

“Geç **uyumuşmuş** da erken **kalkamamışmış**.”

“Görüşmeye **gitmişmiş** de **bulamamışmış**.”

3.1.6.2. Pekiştirmeli Belirsiz Geçmiş Zaman İşlevi

-mişmiş: Bu ek geçmişte gerçekleşmiş, ancak başkasından duyulan bir iş, oluş veya hareketin zamanını pekiştirmeli bir şekilde de ifade edebilmektedir. Aşağıda ekin bu işleviyle ilgili örnek cümleler yer almaktadır.

“Badehu, Reşat Efendi geldiği sırada Zat-ı Şahaneye baygınlık **gelmiş imiş**.” (BŞM, 127)

“Bir gün sevgili aramaya **çıkılmışmış**.” (Oyn, 187)

“Meğer birkaç gün önce bu işi yapacağını haber **vermiş imiş**.” (Ybn, 89)

“Kaza yapmadan önce onunla **konusmuşmuş**.”

“Dayım, deprem olmadan iki gün önce oradan **ayrılmışmış**.”

3.1.7. Şimdiki Zamanın Hikâyesi

Şimdiki zamanın hikâyesi olarak adlandırılan –yordu ekinin işlevleri aşağıda belirtilmiştir:

3.1.7.1. Belirli (Bilinen) Geçmişte Devam Eden Hareket İşlevi

-yordu: Bu kip belirli (bilinen) geçmişte devam eden hareket ifade eder. Gramer kitaplarımızda “şimdiki zamanın hikâyesi” (Ergin, 1998, s.322; Ediskun, 1999, s.195; Barın ve Demir, 2008, s.164; Gülensoy, 2005, s.417), “şimdiki zamanın öykülemesi” (Bilgin, 2006, s.391), “şimdiki zaman kipinin hikâyesi” (Korkmaz, 2003, 756), “şimdiki zamanın öyküsü” (Bozkurt, 2000, s.76), “şimdiki zamanın anlatması” (Banguoğlu, 1990, s.464) gibi adlar altında incelenir.

Aşağıda ilk olarak araştırmacıların konu ile ilgili görüşleri belirtilmiş, daha sonra da bu çalışmada ulaşılan tespitlere yer verilmiştir.

Ediskun (1999, s.195), bu kipin “Konuşan kimsenin geçmişte gördüğü şimdiki zamanla ilgili bir eylemi, şimdi kesinlikle hikâye etme, anlatma biçimi” olduğunu belirtmiştir.

Banguoğlu’na (1990, s.464) göre bu kip “geçmişte sınırlı ve sürmekte bir zaman gösterir.”

Bozkurt (2000, s.76), -yordu yapısının “geçmişte belirli bir sürede yapılan işin, oluşun öykülenmesinde kullanıldığını” ifade eder.

Aksan (1999, s.195), bu kipin geçmişte devamlılık gösteren bir hareketi veya işi karşıladığını ve temel işlevinin bu olduğunu dile getirmiştir. Ancak bazı durumlarda, geçmişte devamlılık ifadesinin zayıfladığı ve görülen geçmiş zaman çekimiyle aşağı yukarı eşzamanlı olarak bir arada kullanıldığı görülmektedir.

Uzun (1998, s.112-113) -yor+-DI ile çekimlenmiş fiillerde -DI’nın geçmiş zaman bildirdiğini, -yor’un ise sürme, devam etme anlattığını ifade etmiştir.

Barın ve Demir’de (2008, s.164-165), şimdiki zamanın hikâyesinin dört fonksiyonu bulunduğu belirtilmektedir. Dolayısıyla bu kip “bir işin daha önceki bir zaman dilimi içinde yapıldığını ya da daha önce başlayıp o anda devam ettiğini belirtmek için” kullanılmaktadır. Ayrıca bu kip “-ken” ve “-dığı” zarf-fiillerinin

anlamalarını da vermektedir. “Az daha, az kalsın, tam” gibi cümleye yön veren ifadelerle kullanıldığında da “-mak üzereydi” anlamı ortaya çıkmaktadır.

Korkmaz (2003, s.739), şimdiki zamanın hikâyesini “içinde bulunulan zamanda sürmekte olan bir oluş ve kılışı geçmişe aktararak anlatan birleşik bir kip” olarak tanımlamaktadır. -mAktAydI eki ise -yordu ekine göre çok daha sınırlı bir kullanımdadır. Bir üslup özelliği olarak bazı yazarlarca tercih edilir. Fonksiyon bakımından -yordu ekinden farkı yoktur.

Bu çalışmada “belirli geçmişte devam eden hareket” ifadesi kullanılacaktır. Çünkü “şimdiki zamanın hikâyesi” şeklindeki bir adlandırma kipin işlevini yansıtmada yetersiz kalmaktadır. Bu şekildeki adlandırmalar öğrenme-öğretme sürecinde zaman konusu işlenirken güçlükler ortaya çıkarmaktadır.

Belirli geçmişte devam eden hareket kipinde, hareket, bilinen ve belirli bir geçmişte gerçekleşmektedir. Geçmişteki bu hareket aynı zamanda devam eden bir harekettir. Burada -DI eki bilinen geçmiş zamanı aktarırken -yor eki şimdiki zaman anlamını kaybetmekte ve harekete bir devamlılık anlamı katmaktadır. Belirli geçmişte devamlılık ifade eden -mAktA(y)dI yapısı için de aynı şeyler söylenebilir.

-yordu ile ilgili örnekler aşağıda yer almaktadır:

“Yamören’ de bir iki haftadan beri kimsenin ağzını bıçak **açmıyordu.**” (K, 320)

“Ve Mehmet Ali hiç cevap vermeksizin yağız erkek çehresinin ortasındaki o çocuk tebessümüyle **gülümsüyordu.**” (Ybn, 36)

“Bir ilkbahar Markiz’de **oturuyordum.**” (Yal, 308)

“Daha akşam başında eve sokuluyor, yatağa yatıyor, başını battaniye ile örtüp **uyuyordu.**” (OTB, 165)

“Onun da apartmanına gizli bir anahtarla girip **çıkıyordum,** onunla da buralara geldiğimiz vakit beş altı adım mesafe ile **yürüyorduk.**” (BTR, 114)

“Kızlar, delikanlıların koluna girmişler, kızların koluna girmediği gençler, gürültülü ve şarkılı, erkeksiz kızlara laf atarak **geçiyorlardı.**” (SS, 31)

“Okula artık başka yoldan **gidiyordu.**” (YBe, 9)

“İkinci uğradığı evde hakikaten bir hastabakıcı **oturuyordu.**” (Hu, 16)

“Çılaydı Eke’nin önü açık çadırında ateş **yanıyordu.**” (GT, 61)

-mAktA(y)DI ile çekime girmiş fiillerle ilgili olarak tespit edilen örnek cümleler şunlardır:

“Her bölgenin Kuvayı Milliye müfrezesi varlığının beş misli **iş görmekteydi.**” (KA, 558)

“Çini bir kâsede bir Çin çayı **içmekteydi.**” (KGK, 146)

“Kumlar üstünde, çakıllarda denizden sessiz,

Yürümekteydi bu parlak ve karanlık iki iz.” (HD, 115)

“Edebiyat bilgi alanı, Türkiye’imizde XIX. yüzyılın ilk çeyreği biterken manzum olana ait sorular ile **uğraşmaktaydı.**” (ZET, 22)

“Gittikçe büyüyerek bütün bu kuşkular

Kays’ı yavaş yavaş çığrından **çıkarmaktaydılar.**” (LİM, 27)

3.1.7.2. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmemiş Hareket İşlevi

-yordu eki geçmişte devam eden hareket yanında, geçmişte gerçekleşmemiş bir hareket, bir oluş da bildirir. Ancak tespit edilen örneklerdeki “tam” kelimesinin hareketin gerçekleşmediğini belirtmede etkili olduğu görülmektedir. Bu gibi cümlelerde ayrıca anlam bakımından bir olumsuzluk da sezilmektedir.

“Tam gezmeye **çıkıyorduk**, çocuk hastalandı.”

“Tam **çıkiyordum**, misafır geldi.” (Banguoğlu,1990, s.465)

3.1.7.3. Belirli (Bilinen) Geçmişte Bir Süre Devam Edip Biten Hareket İşlevi

-yordu ekinin başka bir işlevi de belirli geçmişte devam eden hareket kipinden farklı olarak hareketin geçmişte bir süre devam edip bittiğinin kesin olarak bilinmesidir. Oysa belirli geçmişte devam eden hareket kipinde, hareket geçmişte devam etmekte, hareketteki sürekliliğin bitip bitmediği bilinmemektedir. Verilen örneklerdeki “yakın zamana kadar, vaktiyle, şimdiye kadar” gibi zarflardan hareketteki sürekliliğin ortadan kalktığı görülmektedir. Böyle cümlelerde hareket olumlu ise cümlenin anlamı olumsuz, hareket olumsuz ise cümlenin anlamı olumlu olmaktadır.

“Siz Macarlar yakın zamana kadar ne olduğunuzu **tamamıyla bilmiyordunuz.**” (Gha, 48)

“Şimdiye kadar hayatın insanlara yaşamak, sevmek için, çalışmak için, Tanrı tarafından verildiğini **saniyordu.**” (OTB, 66)

“Mutfağında kızarmış ördek, suyuna bulgur ve irmik helvası hazırlanmış köy evine niçin gittiğimizi o gün **bilmiyordum.**” (SS, 36)

“Dünkü neferimin hüviyetinde müşahade ettiğim bu geriye doğru gelişme, ilk zamanlar, beni çok hayrete **düşürüyordu.**” (Ybn, 42)

“Vaktiyle kümise **girmiyorlardı.**” (YÖ, 56)

3.1.8. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Çalışmanın bu bölümünde “geçmiş zaman” ifade eden şimdiki zamanın rivayeti üzerinde durulmuştur. Şimdiki zamanın rivayetini oluşturan –yormuş ekiyle ilgili olarak tespit edilen işlevler aşağıda açıklanmıştır:

3.1.8.1. Duyulan Geçmiş Zamanda Devam Eden Hareket İşlevi

-yormuş: Bu ek duyulan geçmiş zamanda devam eden hareket bildirir. Şimdiki zamanın rivayeti şeklindeki adlandırma, bu kipin işlevini yansıtmadığı için bu çalışmada kullanılmayacaktır.

Aşağıda ilk olarak araştırmacıların konu ile ilgili görüşleri belirtilmiş, daha sonra da bu çalışmada ulaşılan tespitlere yer verilmiştir.

Bu kip, Ediskun’a (1999, s.200) göre “Konuşan kimsenin bir eylemi: 1. Şimdiki zamanda habersiz olarak ya da başkasından işitmiş gibi, 2. Geçmiş zamanda, habersiz olarak ya da başkasından işitmiş gibi anlatma biçimidir.”

Bozkurt (2000, s.78), adı geçen kipi “geçmişte belirli bir zaman diliminde yapılan bir olayı yansıtmada” kullanıldığını ifade etmiştir.

Banguoğlu (1990, s.465), “şimdiki zamanın söylentisi”nin “geçmişte süren, fakat anlamca geniş zamanın söylentisi gibi şimdiki zamana da geçebilen bir kip” olduğunu söyler.

Ergin’e (1998, s.323) göre rivayet eki –miş’in bu çekimde zaman fonksiyonu yoktur ve nakil eki olarak kullanılır.

Gencan (1979, s.356), “öyküleme ve söylenti biçimlerinde zaman” başlığı altında “çok kez ikinci takı, eylemi geçmiş zamana bağlar”, “kimi durumlarda birinci takıların daha etkin olduğu görülür” demektedir.

Barın ve Demir (2008, s.171), şimdiki zamanın rivayetinde dört fonksiyon bulunduğunu belirtmektedirler. Dolayısıyla bu kip “bir işin daha önceki bir zaman dilimi içinde yapıldığını ya da daha önce başlayıp o anda devam ettiğini başkasına aktarırken” kullanılmaktadır. Ayrıca bu kip “-ken” ve “-dığı” zarf-fiillerinin anlamlarını da vermektedir. “Az daha, az kalsın, tam” gibi cümleye yön veren ifadelerle kullanıldığında da “-mak üzereymiş” anlamı ortaya çıkmaktadır.

Korkmaz (2003, s.756), şimdiki zamanın rivayetini “hâlen sürmekte olan bir oluş ve kılışın, duyuma veya sonradan fark etmeye dayanılarak anlatılması” şeklinde tanımlamaktadır. –mAktAymIş ekiyle kurulan rivayet şekli de hâlen gerçekleşmekte olan bir oluş ve kılışın, duyuma veya sonradan farkına varmaya dayanan anlatıdır. Ancak bu ek, -yormuş eki gibi yaygın değildir. –mAktAymIş ekinde ayrıca, “duyuma rağmen şimdiki zamanda süregelme özelliği daha ağır basan bir işlev sezilmektedir” (Korkmaz, 2003, s. 758)

Şimdiki zamanın rivayetinde, hareket, konuşucunun şahit olmadığı bir geçmişte devam etme özelliği gösterir. Burada –mIş eki hem bir görülmeyen geçmiş, hem de bir rivayet ifade eder. –yor ekinin burada bir zaman bildirme fonksiyonu yoktur; sadece devam etme bildirir. Geçmiş zaman kavramı cümlelerin gelişinden veya metnin tamamından çıkarılabilmektedir.

–mAktA+(y)-mIş şeklindeki çekim için de aynı şeyler geçerlidir. –mAktA bu durumda “sürme” bildirirken, -mIş duyulan geçmiş zamanı bildirir.

“Çagan Sara, yani Ak Şabek, bir gün Naymanların bu otlaklara gelip hayvanlarını otlatacaklarını **biliyormuş**.” (GT, 13)

“Dağdan aşağıdaki vadiye **bakıyormuşlar**.” (GT, 65)

“Çadırlarını en güvenli yerlere **kuruyorlarmış**.”

“Mektupta gerek kişiliğim, gerekse yazarlığım hakkında bir dolu sövgü **sıralanmaktaymış**.” (Ha, 256)

“Yürümek’i **yazıyormuş**.” (Ha, 261)

“O sırada arkadaşıyla **konusmaktaymış**.”

3.1.8.2. Sonradan Farkına Varılan ve Geçmişte Devam Eden Hareket İşlevi

-yormuş: -yormuş, sonradan farkına varılan ve geçmişte devam eden hareket işlevinde de kullanılabilir. Bu fonksiyon, hareketin geçmişte gerçekleştiğini, ancak konuşucunun bunu sonradan fark ettiğini göstermektedir. Ayrıca hareket bu kipte de geçmişte sürme özelliği taşır. Bu işlev cümlelerin gelişinden veya metnin bütününden faydalanılarak ortaya çıkarılabilmektedir.

-yormuş ile ilgili bu işlev –mAktAymış eki için de geçerlidir.

“Meğerse o bey de, yirmi sene evvel alamadığı komşu köşkün kızını **seviyormuş.**” (YÖ, 102)

“Meğer asıl facia bundan sonra **başlıyormuş.**”

“Onu ne kadar çok **seviyormuşum.**”

“Başımızdaki bütün felâketler o olaydan sonra **başlıyormuş.** Nereden bilebilirdim ki.”

“Benimle başka bir sebepten dolayı **konusuyormuş.** Onu tanıyınca anladım.”

“Ben dışarıda beklerken o, odada arkadaşıyla gizli gizli **konusmaktaymış.** İçeri girince fark ettim.”

“Ahmet’in geldiğini görmedim. O geldiğinde bilgisayarda yazı **yazmaktaymışım.**”

3.1.9. Geniş Zamanın Hikâyesi

Geniş zamanın hikâyesi ile ilgili olarak tespit edilen işlevler aşağıda açıklanmıştır:

3.1.9.1. Belirli (Bilinen) Geçmişte Devamlılık İşlevi

-ArdI, -rdI: Bu kipte zaman belirli ve bilinen bir geçmiştir. –DI ekinden önceki ek (-Ar eki) burada hareketin bilinen geçmişte birden çok veya sık sık yapıldığını bildirmektedir. Yani bir sürekli yapılma ifadesi vardır. –yordu ile –ArdI birbirine süreklilik bakımından benzer, ancak aralarında fark vardır. Meselâ “Ali caddede geziyordu.” cümlesi ile “Ali caddede gezerdi.” cümlesi karşılaştırıldığında birinci cümlede hareket geçmişte başlamış ve devam etmektedir; ikinci cümlede hareket geçmişte sık sık veya birden fazla yapılmaktadır, harekette başlama özelliği yoktur. Ayrıca ikinci cümledeki geçmiş zamanın, birinci cümledeki geçmiş zamana göre daha uzak bir zaman ifade ettiği sezilmektedir.

Aşağıda bazı araştırmacıların konuyla ilgili görüşleri verilmektedir:

Korkmaz (1992, s.69), “geniş zamanın hikâyesi”ni “Geniş zamanın ifade ettiği anlamların geçmişte olduğunu gösteren, geçmişe aktarılmış sınırsız bir şimdiki zaman anlatan, ayrıca geçmişte süren bir hareketin, bir oluş ve kılışın artık devam etmediğini veya gerçekleşmediğini belirten birleşik zaman.” şeklinde açıklamıştır.

Korkmaz (2003, s.743), geniş zaman kipinin hikâyesini, “geçmişten geleceğe uzanmış geniş bir zaman kesitinde gerçekleşeceğini bildiren bir oluş ve kılışı, geçmiş zamana aktararak bildiren birleşik kip” olarak açıklamaktadır.

Banguoğlu (1990, s.462-463), bu kipin “geçmişte bir geniş zaman, bir sınırsız şimdiki zaman” ifade ettiğini, ayrıca “geçmişte süren bir kılışı anlatmaya yaradığını”, “o kılışın devam etmediğini, hatta gerçekleşmediğini ima için de kullanılabildiğini” belirtir.

Ediskun’a (1999, s.83) göre bu kip “Konuşan kimsenin geçmişte gördüğü geniş zamanla ilgili bir eylemi, şimdi kesinlikle hikâye etme, anlatma biçimidir. “

Bozkurt (2000, s.75), bu kipin “geçmişte birden çok ya da sık sık yaptıklarımızı öykülemeye” yaradığını belirtir.

Barın ve Demir (2008, s.166-167), geniş zamanın hikâyesinin, geçmişte sık yapılan ve alışkanlık hâline gelen durumları anlatmak için kullanıldığını belirtmişlerdir. Bu kip, ayrıca dilek kipinin hikâyesiyle kullanıldığında da işin gerçekleşmediğini anlatmaktadır; ancak olumsuz cümlelerde bu anlam ortaya çıkmaz.

Aksan’a (1999, s.196-197) göre bu kipin temel fonksiyonu, “sürekli gerçekleşen bir eylemi” anlatmaktır. Aksan, -ArdI yapısının -yordu birleşik biçim birimleriyle eşanlamlı olabileceğini düşünmektedir. Ancak –ArdI yapısındaki süreklilik daha belirgindir.

Demir’e (Tarihsiz, s.407) göre geniş zamanın hikâyesi, “Geniş zamanlı bir eylemin bildirdiği iş, oluş ve durumun geçmişte gerçekleştiğini belirtir.”

Aşağıdaki örneklerde hareketin bilinen geçmişte sık sık veya birden çok yapıldığı anlaşılmaktadır. İşlevler tespit edilirken örnek cümlelerin metinlerdeki bağlamı önem kazanmaktadır.

“Çoğu zaman faytona binmez, Alâeddin Tepesi’nin karşısındaki konağından Vilâyete yürüyerek gider **gelirdi**.” (KA, 69)

“Kaymakam beyin kızına **özenirdi** Müberrrer ve hep o dille **konusurdu**.” (Ybe, 102)

“Hele, yeni yetişen delikanlılarla genç kızlara ne yapıp yapıp mutlaka bu eksikliğimi hissettirmeye **çabalardım**.” (Ybn. 35)

“Gelen kaymakamları evlerinde bedava oturtur, zaptiyeleri kendi çiftliklerinde aylarca misafir **ederdi**.” (YE, 138)

“Konağın altındaki dükkânların birinde bedava **otururdu**.” (YÖ, 64)

“Her akşam bir hendeğin kenarında ateşlerini yakarlar; cin-dev hikâyeleri anlatarak gecenin içinde sabahı beklerler, türkü **söylerlerdi**.” (HBSK, 97)

3.1.9.2. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmesi Muhtemel Hareket İşlevi

-**ArdI**, -**rdI** bazen belirli (bilinen) geçmişte gerçekleşmesi muhtemel olan, ancak gerçekleşmemiş muhtemel bir süreklilik ifade edebilmektedir. Başka bir deyişle, bu işlev geçmişte gerçekleşmesi istenen, ancak gerçekleşmeyen hareketlerde kullanılabilmektedir. Böyle cümlelerde olumsuzluk veren bir ek veya kelime olmamasına rağmen cümlenin olumsuz bir anlam taşıdığı anlaşılmaktadır.

“Ömer’in, Fûruzan’ın öyküsünden gerçekleştireceği Ah Güzel İstanbul’unda seve seve **çalışırdım**.” (Ha, 217)

“Belki yazıya Kemal Tahir’le yaptığımız tek, ilk ve son konuşmayı ekleyerek başlamam yerinde **olurdu**.” (Ha, 81)

“Oturaklı bir kadın olmak **isterdim**; inanmayacaksınız.” (Ha, 264)

“Ah Çehov! Neden öldünüz? Sizinle akşamları karşılıklı oturup, hayattan **söyleşebilirdik**...” (Ha, 242)

“Mehmet’i anlatabilmem için, “insaf”ı da bilmem, bulmam, yaşamam **gerekirdi** oysa.” (KDA, 281)

“Eczacı Mektebini de **bitirirdim**.” (HBSK, 21)

“Bir paşa kızı bile **alırdım**.” (HBSK, 21)

3.1.9.3. Belirli (Bilinen) Geçmişte Sürekliliği Bitmiş Hareket İşlevi

-**ArdI**, -**rdI**’nın sahip olduğu işlevlerden biri de belirli (bilinen) geçmişte sürekliliği bitmiş hareket ifade etmesidir. Bu ekin kullanıldığı bazı cümlelerde hareket geçmişte sık sık veya birden fazla yapılmakta iken daha sonra bu sürekliliğin ortadan kalktığı görülmektedir. Burada “-mAdAn, -ken, eskiden, o zamanlar” gibi zarf unsurları belirleyici olabilmektedir. Ayrıca bu cümlelerde olumsuz bir anlam da sezilebilmektedir.

“Cemiyet medenîleşmeden, fertlerin, hele böyle yüksek tabakadan çıkmış seçkin kimselerin, medenî olduklarını **sanırdım**.” (GHa, 102)

“Eskiden, bilmeyerek böyle yaptığınızı umar, saffetinize saygı **duyardım**.” (HBSK, 67)

“Çocukken gazetelerde kırk yaşlarında bir adamın ölüm haberini okurken rahatlık **duyardım**.” (GG, 19)

“Küçükken, dünyanın en güçlü adamı **sanırdım** sizi.” (Sa, 285)

“Fakat o zamanlar bunu pek az **duyardım**.” (BTR, 145)

“Eskiden bu dağılma Mustafa’nın pek hoşuna **giderdi**.” (K, 363)

3.1.9.4. Varlıkların Belirli (Bilinen) Geçmişteki Özelliğini Bildirme İşlevi

-**ArdI**, -**rdI** varlıkların özelliklerini bildiren belirli geçmiş zaman işlevinde kullanılabilmektedir. Bu yapıda -DI eki, bilinen veya belirli bir geçmiş zamanı bildirirken -Ar (-r) eki bir varlığın özelliğini işaret eder. İşaret edilen bu özellik de bir süreklilik gösterir.

“Kavalalı Mehmet Ali Paşa Arnavutça **bilmezdi**.” (Yal, 138)

“Eskiden, ama çok eskiden, belki de bir asır, beş asır önce de böyle günler **olurdu**.” (KA, 63)

“Derbederliği, bilhassa umursamazlığı iğreti bir elbise gibi üzerinde **sırıttırdı**.” (Sa, 301)

“Hayri bütün kumar raconunu **bilirdi**.” (HBSK, 18)

“Kaplanoğulları Sibiryâ’nın zengin ailelerinden **sayılırlardı**.” (GHa, 10)

“Kendi ana dilinden ve Rusçadan başka gayet güzel Fransızca bilir, Almanca da anlar ve **konusurdu**.” (Gha, 11)

“Dayım fevkalade iyi Türkçe ve Acemce **bilirdi**.” (BTR, 175)

3.1.9.5. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmesi Muhtemel Devamlılık İşlevi

-**ArdI**, -**rdI** yapısı bilinen geçmişte gerçekleşmesi muhtemel süreklilik fonksiyonunda kullanılabilmektedir. Bu durumda fiil geçmişte gerçekleşebilecek, gerçekleşme ihtimali olan bir hareket, iş, oluş bildirir. Hareket geçmişte gerçekleşebilirse süreklilik gösterme özelliğine de sahip olacaktır.

““Mustafa başımızda Cumhurreisi olsa, ilim sayesinde muharebe etmeden zafer **kazanırdı**. Milletin yüzünü **güldürürdü**.” dedim.” (K, 69)

“Belki, Bir Çağ Yangını üzerine **konusurduk**.” (Ha, 171)

“Kendisi **idare edemez miydi** Çukurca’yı?” (OTB, 64)

“Belki de atından inip arabaya çıkar, Bortay’ın yanına otururdu; Bortay’ın küçücük elini avucu içine alıp gülen gözleriyle Bortay’ın yüzüne **bakardı** belki.” (GT, 270)

“Hele bu roman, solculuğumuzun oluşum koşulları üzerinde düşünmek isteyenlere çok şey **söyleyebilirdi**.” (Ha, 295)

“Bilir misin, iki ay önce bunları **söylemezdim** sana.” (OTB, 206)

3.1.9.6. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmesi Muhtemel Niyet İşlevi

Bilinen geçmişte gerçekleşmesi muhtemel niyet, -**ArdI**, -**rdI** yapısı ile ifade edilebilmektedir. Bu durumda hareket geçmişte yapılan bir niyeti, tasarlamayı, isteği bildirir. Böyle cümlelerde bir ihtimal anlamı da görülebilir.

“Elbet bir yerde **kıstırırdı** Muhtar’ın gelinini.” (YK, 37)

”**Kaçardı** buralardan.” (YK, 37)

“Yarın öbür gün motor sahibi de olur, ormandan indirdiklerini biçer, İstanbul’a tahta olarak **yollardı**, hem de kendi motoruyla...” (YK, 36)

“Emine’sinin artık yok olduğuna yemin **edebilirdi**.” (KA, 560)

“Ben, Tatarların birçok hasletlerinin Ruslar’da da bulunmasını **isterdim**.” (OTB, 38)

“Hafız Esat alıp başını gidiyordu. İlerde ona da dur demeyi düşünürdü. Daha olmazsa partiye girer, karşısına **geçerdi**...” (YK, 38)

3.1.10. Geniş Zamanın Rivayeti

Bu başlık altında “geçmiş zaman” ifade eden geniş zamanın rivayeti üzerinde durulmuştur. Geniş zamanın rivayetini oluşturan –Armİş/-rmİş ekiyle ilgili olarak tespit edilen işlev aşağıda açıklanmıştır:

3.1.10.1. Belirsiz (Duyulan) Geçmişte Devamlılık İşlevi

-Armİş, -rmİş: Bu kipte hareket geçmiş zamanda gerçekleşmektedir. –Ar eki burada hareketin devamlılığını gösterir. Konuşan kişinin görmediği, şahit olmadığı bir geçmişte sık sık veya birden fazla yapılan hareket söz konusudur.

Duyulan geçmişte devamlılık kipi adının tercih edildiği bu çalışmada adı geçen kipin duyulan geçmiş zamanda devam eden hareket kipiyle (-yormuş) benzerlik gösterdiği düşünülebilir. Ancak şu iki cümleye bakıldığında aradaki fark görülebilir:

1. Onunla şirketin malî meselelerini konuşuyormuş.
2. Onunla şirketin malî meselelerini konuşurmuş.

Verilen ilk cümlede fiil görülmeyen bir geçmişte başlamış ve devam etmektedir. Hareketin ne kadar devam ettiği de belli değildir; ikinci cümlede ise hareket, yine görülmeyen bir geçmişte gerçekleşmekte ancak bu defa sık sık veya

birden fazla yapılmaktadır. Ayrıca ikinci cümlede “konuşma işine başlama” yoktur. Birinci cümlede konuşma işine başlanmış ve bu hareket geçmişte devam etmektedir.

Konuyla ilgili olarak bazı araştırmacıların görüşleri şöyledir:

Banguoğlu (1990, s.463), bu kiple ilgili olarak “geniş zamanın söylentisi” terimini kullanır ve “Geniş zamanın söylentisi bu zaman anlatmasının görgüye dayanmayan çeşididir, hikâyede çok kullanılır.” der.

Bozkurt (2000, s.78), bu kipin “geçmişte birden çok kez gerçekleşen bir olayın söylenti biçimini yansıttığını” bildirir ve “yapılan iş ya birisinden işitilmiştir ya da bilinmeden yapılmıştır.” tespitinde bulunur.

Korkmaz (1992, s.69), bu kipin, “geniş zamanın hikâyesinin bilgiye, görgüye dayanmayan, rivayete dayanan türü” olduğunu belirtir. “Geniş zamanın rivayeti geniş bir zaman kesiminde gerçekleşen oluş ve kılışları duyuma dayanarak anlatan bir birleşik kiptir. (Korkmaz, 2003, s.761)

Ediskun (1999, s.203), “geniş zamanın rivayeti”, “konuşan kimsenin bir eylemi her zaman, farkında olmayarak ya da başkasından işitmiş gibi yapar olduğunu anlatma biçimidir.” demektedir.

Barın ve Demir’de (2008, s.173) ise bu kipin “geçmişte sık yapılan ve alışkanlık hâline gelen durumlar başkasına aktarılırken kullanıldığı” belirtilir. Bu kip ayrıca “dilek kipinin rivayetiyle kullanıldığında sonucun fark edildiğini ya da başkasından öğrenildiğini” ifade etmek için kullanılmaktadır.

Demir’e (Tarihsiz, s.416) göre geniş zamanın rivayeti, “Eylemin geçmişte sürekli yapıldığının başkalarından duyulduğunu belirtir.”

Bazı araştırmacıların konu hakkındaki görüşlerinden sonra bu çalışmada metinlerden tespit edilen örnek cümleler aşağıda verilmiştir:

“Bağdat fatihinin, Bağdat’ın bir türlü düşmemesine canı çok sıkılmış.”
(HBSK, 83)

“Zaten o vakit böyle dertlere doğrudan doğruya namussuzluk **derlermiş.**” (YÖ,102)

“Seksenini çoktan aşan bu iki ihtiyar, yalnız cumaları öğle yemeğinde **buluşurlarmış.**” (GG, 24)

“Seferlerinde bile yanına bir kütüphane **alırmış.**” (GG, 109)

“Prenses Zehra, o zamanlar Mısırlı Hanımefendi diye **anılrılmış.**” (BŞM, 308)

“Kendisi hatun **sevmezmiş**; ihtiyaç da **hissetmezmiş** hatuna, ama kardeşi Doben için hatun bulmağa **çırpınırmış...**” (GT, 65)

“O, gözlerini yerden kaldırır, uzaklara bakar, dudaklarının sağ yanı hafifçe kayar, gülümser gibi **olurmuş.**” (Sa, 103)

3.1.11. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Çalışmanın bu bölümünde “geçmiş zaman” ifade eden gelecek zamanın hikâyesi üzerinde durulmuştur. Gelecek zamanın hikâyesini oluşturan -AcAktI ekiyle ilgili olarak tespit edilen işlevler aşağıda açıklanmıştır:

3.1.11.1. Belirli (Bilinen) Geçmişte Olumlu Niyet İşlevi

-AcAktI: Gramer kitaplarımızda ve bazı kaynaklarda “gelecek zamanın hikâyesi” (Ergin, 1998, s.322; Ediskun, 1999, s.197; Gülensoy, 2005, s.417; Barın ve Demir, 2008, s.165), “gelecek zamanın öykülemesi” (Bilgin, 2006, s.391), “gelecek zamanın öyküsü” (Bozkurt, 2000, s.76), “geleceğin anlatması” (Banguoğlu, 1990, s.466), “gelecek zaman kipinin hikâyesi” (Korkmaz, 2003, s.741) gibi terimlerle ifade edilen bu kipte zaman bilinen bir geçmiştir. –AcAk eki burada bir tasarlama, niyet, plânlama bildirir. –AcAk eki –AcAktI yapısında zaman ifade etmemektedir. Çünkü hareket iki zamanda birden gerçekleşemez; geçmiş zamanla gelecek zaman bir arada bulunamaz. Burada var olan, belirli (görülen) geçmiş zamandır.

–AcAktI yapısıyla çekimlenmiş fiillerde bazen gerçekleşmemiş iş, hareket, niyet bildirilirken bazen de geçmişte yapılan niyet, tasarlama ve plânlama ifade edilir. Niyet veya tasarlamanın gerçekleşip gerçekleşmediği cümlelerin gelişinden veya metnin bütününden çıkarılabilmektedir. Burada geçmişte yapılan niyeti, tasarlamayı anlatan ancak gerçekleşip gerçekleşmediği bilinmeyen kip üzerinde durulacaktır. Ama önce bazı araştırmacıların konuyla ilgili görüşleri verilecektir:

Korkmaz (1992, s.67), bu kipi “geleceğe yönelik olarak meydana gelecek bir hareketin, bir oluş ve kılışın gerçekleşmediğini gösteren birleşik zaman” olduğunu belirtir. Gelecek zamanın hikâyesi “ileride gerçekleşecek olan bir oluş ve kılışı geçmişe aktararak bildiren, yani geçmişte gelecek niteliği taşıyan bir birleşik kiptir.” (Korkmaz, 2003, s.741) “Cümle yapısına ve kullanım özelliğine bağlı olarak ara sıra, -AcAktI ekinin geçmişe aktarılmış bir gelecek zamandan çok, tahmine dayanan bir yargıyı ifade ettiği de olur.” (Korkmaz, 2003, s.743)

Ediskun (1999, s.197), bu kip ile ilgili görüşünü “Konuşan kimsenin geçmişte gördüğü gelecek zamanla ilgili bir eylemi, şimdi kesinlikle hikâye etme, anlama biçimidir.” şeklinde açıklar.

Aksan (1999, s.196), bu kipi “temel işlev”inin, “geçmişte geçen, ileriye dönük bir tasarlamayı anlatmak” olduğunu ifade eder. Aksan’a (1999, s.196) göre –AcAkDI yapısının –yordu yapısıyla benzerlik gösterdiği kullanımlar da vardır. Kipi “bu kullanımında geçmiş kavramı zayıflamakta, bir tasarlama anlatan ilk önermeyle ikinci önerme daha yakın bir geçmişe, âdeta şimdiki zamana ait izlenimi vermektedir.”

Bozkurt’a (2000, s.76) göre “gelecek zamanın öyküsü”nü “geçmişte yapmayı düşündüğümüz, ama gerçekleştiremediğimiz bir olayı anlatmada kullanırız. Bir an kendimiz geçmişte yaşar, o anda yapmak istediklerimizi yansıtırız.”

Banguoğlu (1990, s.466), “Geleceğin anlatması genel olarak geçmiş bir zamanda gelecek olan bir kılışı anlatır. Ancak kullanışta çeşitli anlatımları vardır.” diyerek bu kipi “gerçekleşmemiş bir gerekliliği”, “kılışın gerçekleştiği”ni veya

“kılışın gerçekleşmediği”ni de ifade edebildiğini belirtir. Banguoğlu ayrıca bu kipin şartlı birleşik cümlelerdeki durumunu ele alır ve “özellikle olmayası şartın ceza cümlesini kurmaya yaradığını” söyler.

Barın ve Demir’de (2008, s.165-166) bu kipin altı fonksiyonu bulunduğu belirtilmiştir. Buna göre gelecek zamanın hikâyesi “daha önce planlanan bir işin ya gerçekleşmediğini veya gerçekleşip gerçekleşmediğinin bilinmediğini” ifade eder. Ayrıca dilek kipinin hikâyesiyle aynı cümlede bulunduğu geniş zaman anlamı verebilir. Bu kip, cümlede bazen –ken zarf-fiili gibi de kullanılabilir. İş, hareket veya oluşun niçin yapıldığını anlatmak için de –AcAkDI ekine başvurulabilir, o takdirde anlam olumsuz değildir. Gelecek zamanın hikâyesi, gereklik kipinin hikâyesi gibi de kullanılabilir. Bu ek, “az daha”, “az kalsın”, “tam” gibi cümleye yön veren ifadelerle kullanıldığında “-mak üzereydi” anlamı verir.

Demir (Tarihsiz, s.406), gelecek zamanın hikâyesini şu şekilde açıklamaktadır: “Gelecek zamanlı bir eylemin eylem gerçekleşmeden anlatılmasıdır. Gelecek zamanın hikâyesinde ‘eylemin yapılması tasarlanmış; ancak eylem gerçekleşmemiş’ anlamı vardır.”

Aşağıdaki örnek cümlelerde hareketin gerçekleşmemesi söz konusu değildir. Geçmişte yapılan, geleceğe yönelik bir tasarlama, bir niyet görülmektedir.

“Ömrümde ilk defa olarak Viyana’yı, Berlin’i, Paris’i, Londra’yı **görecektim.**” (YE, 7)

“Bu zavallı ihtiyar yakında **ölecekti.**” (YÖ, 132)

“Öğle yemeğini dağın eteğindeki Bektaşî tekkesinde **yiyecektik**” (GG, 195)

“Yol, yüz on kilometre **yapılacaktı.**”(HBSK, 93)

“Artık kardeş kardeşi, birbiriyle boğuşup kanlanmak için değil, atalar yurdunu köle edenlerle savaşmak için **arayacaktı.**”(GT, 261)

“Bilgi Yayinevi’nde Attilâ İlhan’a o zamanki adıyla Bu Gece ve Her Gece’yi **teslim edecektim.**”(Ha, 253)

“Bir gün, mavi gözlü bir küçük çocuk, uzaktan aydınlığını ve ebedî yangınını seyrettiği şehrin merkezine **gidecekti.**” (SS, 133)

3.1.11.2. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmiş Niyet İşlevi

-AcAktI yapısının belirli (bilinen) geçmişte gerçekleşmiş niyet fonksiyonunda da kullanıldığı görülmektedir. Bu fonksiyonda geçmiş zamanda gerçekleşmiş bir hareket görülmektedir. Hareketin gerçekleştiği, cümlenin gelişinden veya metinden anlaşılabilir. Bu durumu Banguoğlu (1990, s.466) “Burada açıktan veya söz gelişi ile kılışın gerçekleştiği anlaşılır.” şeklinde ifade etmektedir.

“Vedat Hoca bizleri Yakacık’ta **bekleyecekti.**” (Ha, 69)

“Halide Edip, sınıf arkadaşlarımdan birinin halasına **gelecekti.**” (Ha, 54)

“Behçet Necatigil’den alıp karıştırdığım, okuduğum cilt cilt dergiler arasında, Yenilik’te Sevim Burak’ın bir öyküsüne **rastlayacaktım**, çok daha önceleri.” (Ha, 167)

“Paşa’nın maiyeti ile birlikte onu da götüren tren masmavi bir Mayıs sabahı son virajı aldığı zaman, karşısında beliriveren vadiyi görünce, kalbinin nasıl çatlamadığına, Küçük Ağa, yıllarca sonra bile **şaşacaktı.**” (KA, 560)

“Çok yıllar sonra, Ali’nin menekşe gözlü ablasını görünce belli belirsiz o bilyeyi **hatırlayacaktı**, ne olduğunu bilip çıkaramadan.” (Sa, 98)

“-Bana bu lâfları hani **söylemeyecektin.**” (K, 317)

“Gerçekten içtenlikle yapılan bu yakınmalar günlerce **sürecekti.**” (YK, 236)

3.1.11.3. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmemiş Niyet İşlevi

-AcAktI: Bu yapının kullanıldığı bazı cümlelerde hareketin gerçekleşmediği anlaşılmaktadır. Bu durum cümlenin gelişinden, cümledeki “neredeyse, azıcık daha” gibi ifadelerden veya şartlı birleşik cümlelerdeki şart cümlesinden ortaya çıkabilmektedir. -AcAktI yapısının gerçekleşmeyen hareketlerde de kullanıldığını, bazı araştırmacıların daha önce nakledilen görüşlerinde de bulmak mümkündür. Korkmaz (1992, s.67), Banguoğlu (1990, s.466) ve Bozkurt’un (2000, s.76) verdiği bilgilerde bu kipin gerçekleşmemiş hareketlerin anlatımında da kullanıldığı ifade edilir.

Aşağıya verilen örneklerde iş, hareket, oluş veya niyetin gerçekleşmediği görülmektedir.

“Yani Ferhad’ı sevebilseydin bu mücadele aşkı derhal **sona erecekti.**” (Yal, 315)

“Birşey **söyleyecekti**, ama söyleyemedi.” (OTB, 12)

“İsmail, bu sert hareketim karşısında o kadar şaşırıldı kaldı ki, az kalsın haline **gülecektim.**” (Ybn, 102)

“Mustafa az kalsın, ‘Nail Ağa!’ diye **seslenecekti.**” (K, 40)

“Kendini bir bırakıverse hemen **uyuyacaktı.**” (BTR, 67)

“Aralarındaki bağı koparabilmek için belli etmeden, ustalıkla onu baştan **çıkaracaktı.**” (Ha, 125)

“Vapura binseydim, sessiz bir iskeleye **varacaktım.**” (HBSK, 116)

“Kendisini tutmasa şapkayı önüne yıkıp bacaklarını keyifle **sallayacaktı.**” (K, 293)

3.1.11.4. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleşmemiş Gereklilik İşlevi

-**AcAktI** yapısı belirli (bilinen) geçmişte gerçekleşmemiş gereklik fonksiyonunda da kullanılabilir. Bu yapıda zaman bilinen bir geçmiştir. -AcAk eki burada bir niyet, tasarlama değil gereklik bildirir. -AcAktI yapısı ise bu gerekliliğin gerçekleşmediğini ifade eder. Bu yapının pişmanlık, ikaz etme ve nasihat işlevlerinde de kullanıldığı görülmektedir.

Banguoğlu (1990, s.466) da bu kipin “gerçekleşmemiş bir gereklik için kullanıldığını” belirtir ve şu iki örneği verir:

“İşin sonunu **düşünecektin**.

Daha soğukkanlı **olacaktınız**.”

Bu çalışmada tespit edilen diğer örnekler ise şunlardır:

“Yüzüğü Fadik’e **vermeyecektik**.” (K, 284)

“Karda yürünecekti de iz belli **edilmeyecekti**” (K, 339)

“Sevim Burak’ın yüreği bana bunu **yapmayacaktı**.” (Ha, 169)

“Ustanın sözünü **tutacaktın!**” (K, 35)

“Olmamış Nail Ağa... Ablama **vurulmayacaktı**” (K, 43)

3.1.11.5. Belirli (Bilinen) Geçmişte Gerçekleştiği Sanılan Hareket İşlevi

a) **-mİş olacaktı**: Analitik kiple ilgili bir fonksiyondur. Bu yapıyla çekimlenmiş cümlelerin yüklemelerinde hareketin, iş veya oluşun geçmişte gerçekleşmiş olduğu tahmin edilmektedir. Hareketin zamanı bilinen bir geçmiştir. -AcAk eki burada harekete tahmin anlamı vermektedir; bir niyet, tasarlama anlamı yoktur, ayrıca “olacaktı” çekimli fiilinden önceki -mİş sıfat fiil ekinden de hareketin geçmişte gerçekleşmiş olduğu tahmin edilebilmektedir.

Ergin (1998), Banguoğlu (1990) ve Bozkurt (2000) gibi araştırmacıların incelenen eserlerinde böyle bir işlevden bahsedilmediği görülmüştür.

“Beraber gitmeyi teklif etmem ihtimalini de evvelce **düşünmüş olacaktı** ki hemen ilâve etti.” (Yal, 346)

“Yüzü **sararmış olacaktı** ki dayısı ona dikkatle bakarak sordu.” (Yal, 80)

“Ağabeyim onun her şeyi öğrenmesinde mahzur **görmemiş olacaktı** ki hâdiseden bahsetmeğe başladı.” (Yal, 126)

“Ötekiler Bilâl Reis’i uzaktan **görmüş olacaktı** ki, ellerini kaldırarak bağırırdılar.” (OTB, 61)

“Bacaklarını savaşın ilk haftasında **kaybetmiş olacaktılar** ki, ikisinin de yüzünde sıhhatli bir renk vardı.” (OTB, 193)

“Bunu bindikleri atlar da **sezinlemiş olacaktılar** ki, arada duruyor, kafalarını sallıyor, kafalarını kaldırıp kişniyorlardı.” (GT, 110)

Yukarıdaki örneklerde “-miş olacaktı” yapısının ki’li bağlı cümlelerde kullanıldığı görülmektedir. Aşağıda verilen örneklerde ise bu yapı basit cümlelerde kullanılmıştır.

“Mutlaka dört gündür bir şey **yememiş olacaktı**.” (YÖ, 95)

“Ekmek çıkını koltuğunun altına **sıkıştırmış olacaktı**.” (YK, 10)

“Kızıyla karısı, ineklere bakmaya **inmiş olacaktı**.” (YK, 75)

“Bir taraftan bulutlu gök, diğer taraftan yolun tozları ve hendekleri, sınırlarını adamakıllı **germiş olacaktı**.” (SS, 36)

“Bu Gece ve Her Gece’yi Attilâ İlhan bir bozkır sabahında **okumuş olacaktı**.” (Ha, 258)

“Bekçi de uyandırmaktan **usanmış olacaktı.**” (HBSK, 101)

b) olacaktı: “-miş olacaktı” yapısı bir üslûp özelliği olarak ki’li bağlı cümlelerde ve basit cümlelerde kullanılabilmektedir. Aşağıdaki örnekler de basit cümle yapısındadır, ancak “-miş olacaktı” değil sadece “olacaktı” yapısı kullanılmaktadır. Böyle cümlelerde zaman, yine belirli (bilinen) geçmiş zamandır. Tahmin edilen şey ise bir varlığın nerede veya nereye ait olduğu, o varlığın var olup olmadığı hususudur.

“Mühendis de İstanbullu **olacaktı** herhalde.” (YK, 76)

“Nacile yatak odasında **olacaktı.**” (Yal, 452)

“Aradığın kitap masanın üstünde **olacaktı.**”

“Depoda yeteri kadar benzin **olacaktı.**”

“Bankada on milyarı **olacaktı.**”

3.1.12. Gelecek Zamanın Rivayeti

Gramer kitaplarında “gelecek zamanın rivayeti” (Ergin, 1988, s.324; Ediskun, 1999, s.200; Korkmaz, 1992, s.67; Barın ve Demir, 2008, s.171; Gülensoy, 2005, s.418), “gelecek zamanın söylentisi” (Bilgin, 2006, s.392; Bozkurt, 2000, s.79), “gelecek zaman kipinin rivayeti” (Korkmaz, 2003, s.758), “geleceğin söylentisi” (Banguoğlu, 1990, s.467) gibi terimlerle ifade edilir.

Bozkurt (2000, s.79), bu kipin geçmişte, bilmeden, farkında olmadan yapılacak hareketleri ifade etmede kullanıldığını belirtmektedir.

Korkmaz (1992, s.67), gelecek zamanın rivayetini, geçmişte gerçekleşmesi beklenen, ümit edilen bir hareketi, oluş ve kılışı gösteren fiilin birleşik zamanı olarak açıklamıştır. Korkmaz (2003, s.758-760), başka bir çalışmasında bu kipin gelecek zamanda gerçekleşecek bir oluş ve kılışın duyuma dayanılarak anlatılmasında kullanıldığını ifade etmektedir. Ayrıca gelecek zamanın rivayeti; ne, neden, neyinden

gibi soru zamirleriyle birlikte kullanıldığında gelecekte gerçekleşecek bir hareketi, oluş ve kılışı, duyuma dayanarak sorma işlevi yanında, aynı zamanda soru yoluyla rivayeti reddeden bir işlev inceliği de taşımaktadır.

Barın ve Demir (2008, s.172), gelecek zamanın rivayetinin çeşitli işlevlerinden bahsederler. Bu kip daha önce planlanan bir işin ya gerçekleşmediğini veya gelecekte gerçekleşeceğini aktarırken kullanılmaktadır. Gelecek zamanın rivayeti, dilek kipinin rivayetiyle kullanıldığında biraz daha kesinlik ifade eder. –ken zarf-fiili gibi kullanılır. Bazen sebep anlatmak için kullanılır ve böyle durumlarda anlam olumsuz değildir. Gereklik kipinin hikâyesi gibi kullanılır. “Az daha”, “az kalsın”, “tam” gibi cümleye yön veren ifadelerle kullanıldığında “-mak üzereydi” anlamı verir.

Ediskun (1999, s.202), bu kipin şu iki işlevde kullanıldığını belirtir: “Konuşan kimsenin bir eylemi yapmaya niyetli ya da zorunlu oluşu yanında 1. Gelecek zamanda o eylemi yapması gerekeceğinin; 2. Geçmiş zamanda o eylemi yapmış olması gerektiğinin rivayet edildiğini anlatma biçimidir.”

Demir’e (Tarihsiz, s.415) göre gelecek zamanın rivayeti, hareketin gelecek zamanda yapılacağının başkalarından duyulduğunu belirtmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde “geçmiş zaman” ifade eden gelecek zamanın rivayeti üzerinde durulmuştur. Gelecek zamanın rivayetini oluşturan –AcAkmlş ekiyle ilgili tespit edilen işlevler araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden de yararlanılarak aşağıda açıklanmıştır:

3.1.12.1. Geçmişte Gerçekleşmiş Hareketin Sonradan Farkına Varma İşlevi

-AcAkmlş: Bu yapıdaki fiillerde, geçmişte meydana gelmiş bir hareket, iş veya oluşun sonradan fark edilmesi söz konusudur. –mlş eki burada hareketin geçmişte gerçekleştiğini ve sonradan farkına varıldığını bildirir. –AcAk’ın bu kipte bir niyet ve tasarlama bildirmediği düşünülmelidir. Çünkü insan, bir şeyi

gerçekleştirmek için niyet edebilir; ancak bu, şuurlu ve iradi bir davranıştır. Niyet sonradan farkına varılacak bir davranış değildir.

Bozkurt (2000, s.79), bu kiple ilgili olarak "Gelecek zamanın söylentisinde, geçmişte bir işi düşünmüşüz, onu yapmak istemiştik. Ama bu işi yapacağımızdan bilğimiz yok. Bunun ayrımında değiliz." şeklinde bir değerlendirme yapmıştır.

Bu kiple ilgili açıklamalardan sonra tespit edilen örnek cümleler aşağıda verilmektedir:

"Bundan böyle Ankara'ya gelişlerim bir türlü yayınlanmayan kitaplarımın kaderini sormak, deşmek, soruşturmak için **olacaktı**." (Ha, 274)

"Ne tören, ne olaylar meğerse Pera Palas'ta **noktalanmayacaktı**." (Ha, 257)

"Meğer bu, onu son görüşüm **olacaktı**."

"Ayşe ile tanışmak beni hiç beklemediğim mutluluklara **götürecekti**."

"Ona verdiğimiz borcu **alamayacaktınız**. Nereden bilebilirdik ki..."

3.1.12.2. Duyulan Geçmişte Gerçekleşmemiş Niyet İşlevi

-AcAkItı: Bu yapıda –Itı eki, görülmeyen, duyulan, belirsiz bir geçmiş zamanı bildirir. –AcAk ise bir niyet veya tasarlama ifade eder. Hareketin gerçekleşmediği başkasından duyularak aktarılmaktadır. Böyle cümlelerde "az kalsın, az daha, neredeyse" gibi ifadeler hareketin gerçekleşmediğini anlamaya yardımcı olmaktadır. Ayrıca cümlenin gelişi veya metnin tamamından da hareketin gerçekleşmediği anlaşılabilmektedir.

"Geçen gün az daha bir kaza **çıkacaktı** elinden." (YK, 133)

"**Bağıracaktı** az kalsın." (Yal, 361)

“Halıları tutuşturmuş bir gece, kendi de, ev de yanıp **kül olacaklarmış** nerdeyse, konu komşu yetişmiş, itfaiye çağırmışlar.” (KDA, 25)

“Otobüsü **kaçıracakmış**, son anda yetişmiş.”

“Bütün bunları ona **söyleyecekmiş**, ama vazgeçmiş.”

3.1.12.3. Duyulan Geçmişte Niyet İşlevi

-AcAkmlş: Bu yapıyla çekimlenmiş fiillerde –mlş eki hareketin geçmişte gerçekleştiğini nakil yoluyla bildirir. Sonradan farkına varma fonksiyonu yoktur. –AcAk eki niyet, tasarlama, planlama ve geleceğe yönelik hareket ifade eder.

Korkmaz (1992, s.67), “gelecek zamanın rivayeti” başlığı altında verdiği bilgide bu kipin “geçmiş zaman” fonksiyonu olduğundan bahsetmez.

Ediskun (1999, s.202) ise bu kipin geçmiş zamanla ilgili fonksiyonunu “konuşucunun geçmiş zamanda o eylemi yapmış olması gerektiğinin rivayet edildiğini anlatma biçimidir.” şeklinde açıklar.

“Gayri o, Zile’nin Ulu Camii’ne **imamlık edecekmiş**.” (Sa, 103)

“Atatürk, o yıllarda artık inkılâplarını yapmaya **başlayacakmış**.”

“Adam yıllar sonra köyünü **ziyaret edecekmiş**. Gittiğinde bir de ne görsün ?”

“Kızılay’da buluşup alış veriş **edeceklermiş**. Geç de olsa buluşmuşlar ve bir mağazaya girmişler.”

“Bir gün ordu sefere **çıkacakmış**”

3.1.12.4. Gerçekleşmekte Olan Hareketi İnkâr, Reddetme ve Üsteleme İşlevi

-AcAkmlş: Bu yapıda -mlş ekinin inkâr veya reddetme işlevinde kullanıldığı tespit edilmiştir. Zira cümlelerin gelişinden böyle bir anlam ortaya çıkmaktadır.

Buradaki –AcAk eki ne bir gelecek zaman, ne de bir niyet veya tasarlama bildirmektedir. -AcAkmiş yapısı bir soru kelimesi ile kullanıldığında inkâr veya reddetme işlevi daha da belirginleşmektedir. Gerçekleşmekte olan hareket inkâr veya reddedilmektedir.

“-Gülersin kahpe!

-Neye **gülecekmişim?**” (K, 317)

“-Öv bakalım, kahpe...

-Nesini **övecekmişim?**” (K, 316)

“-Konuş... Konuş da rahatla.

-Niçin **konuşmayacakmışım?**”

“-Bir de sinirlenirsin. Ne var ki bunda?

-Niye **sinirlenmeyecekmişim?**”

“-Bağırıp duruyorsun.

-Niçin **bağırmayacakmışım?**”

3.2. Şimdiki Zaman

Gramer kitaplarında ve konu ile ilgili diğer çalışmalarda araştırmacılar şimdiki zaman kipi hakkındaki görüşlerini ortaya koymuşlardır. Aşağıda araştırmacıların bu kiple ilgili görüşleri verildikten sonra bu çalışmada ulaşılan görüşler örnekler yoluyla ortaya konulacaktır.

Bilgegil (1963, s.264), şimdiki zamanı şu şekilde açıklar:

“Şimdiki zaman bir eylemin ihbar sırasında vuku bulduğunu ifade eder. Gerçekte ise, bazı eylemler daha haber verirken bitmiş, bazıları da başlamak üzere bulunur; şüphesiz ki devam hâlinde olanları da vardır. Bu bakımdan, söz konusu zamana has ekin, o

zamandan ziyade, o zamanı çevreleyen kipe delâleti daha kesindir.”

Bu bilgileri verdikten sonra Bilgegil (1963, s.265), şimdiki zamanın “alışkanlık, bir nitelik veya durumun devamlılığını bildirme, bir olayın tekrarını anlatma, -Dİr bildirme eki ile kullanıldığı zaman tahmin, gelecek zaman” gibi başka işlevleri üzerinde de durmuştur.

Bu ekin de hem şekil hem zaman ifade eden eklerden biri olduğunu belirten Ergin (1998, s.298), -yor ekinin şekil eki olarak bildirme, zaman eki olarak da şimdiki zaman görevinde kullanıldığını söyler. Ergin’e göre “bu ek hareketin şimdiki zamanda ortaya çıktığını bildirir.” Ergin (1998, s.296), şimdiki zaman için geniş zaman eklerinin de kullanıldığını ifade eder. Çünkü “bir şekil veya zamanın kendisine yakın başka bir şekil veya zaman eki ile ifadesi daima olagelen bir hâldir.”

Şimdiki zaman eklerinin devamlılık ifade etmesi, Ergin (1998, s.298)’e göre bu ekin bir geniş zaman anlamının bulunduğu da gösterir. “Fakat bu geniş zaman, hareketin şimdiki zamanda devam ettiği esasına dayanır. Yani yine de şimdiki zaman ifadesi hâkimdir.”

Banguoğlu (1990, s.464), “şimdiki zamanın bildirmesi, sınırlı ve sürmekte olan şimdiki zaman kipidir” demekte ve şimdiki zaman kipinin “ivedilik anlatımı ile yakın gelecek için de kullanıldığını belirtmektedir.

Aksan’a (1999, s.183-184) göre şimdiki zamanın temel fonksiyonu hareketin, iş ve oluşun içinde bulunulan zamanda geçtiğini bildirmektir. Ancak şimdiki zamanın bu temel fonksiyonunun yanı sıra “gelecek zaman, geniş zaman, geçmişin anlatımı, masal anlatımı, -ken zarf-fiili yerine kullanılması, emir bildirme, -Dİr bildirme ekiyle birlikte kullanıldığında gerçekleştiğine inanılan bir ihtimali belirtme” gibi fonksiyonlarından da bahsetmektedir.

Bozkurt (2000, s.23), şimdiki zamanı, ”eylemin belirttiği iş, oluşun içinde bulunulan zamanda yapıldığını gösterir.” şeklinde tanımlamaktadır.

Gencan (1979, s.273) şimdiki zamanı, “İşin (edimin) yapılmakta olduğunu - başka bir deyişle- işle anlatışın birlikte olduğunu bildiren eylemin zamanı” olarak açıklamakta ve bu kipin “geçmişten süregelen olayların anlatımında” da kullanıldığını belirtmektedir (Gencan, 1979, s.279). Aynı araştırmacı (Gencan, 1979, s.374), “Eylem Kiplerinde Anlam Kayması” başlığı altında, şimdiki zaman kipinin geniş, gelecek ve belirli (bilinen) geçmiş zaman yerine kullanıldığını açıklamaktadır. Bu işlevlerden başka, şimdiki zamanın “geçmişteki olaya bir yakınlık, bir şimdiki zaman ayırtısı katmak” amacıyla kullanıldığı da görülmektedir (Gencan, 1979, s.177).

Ediskun’a (1999, s.177) göre şimdiki zaman “Genellikle eylemin konuşma anında yapılmakta olduğunu ya da yapılmaya başlanacağını bildirir.”

Ediskun (1999, s.178), şimdiki zamanın “özel kullanılışları” hakkındaki tespitlerini sıralamıştır. Buna göre şimdiki zaman, gelecek zaman anlamı verebilir. Alışkanlık anlatır. Belirli (bilinen) geçmiş zaman anlamı verebilir. –dir ekiyle birlikte kullanıldığında tahmin anlatır. –mekte biçimi de şimdiki zaman anlamı verir. Ancak –yor’lu şimdiki zaman, bazen hareketin başlamadığını, -mekte’li şimdiki zaman ise hareketin kesin olarak başladığını gösterir. Şimdiki zamandan sonra sanmak, saymak (addetmek), bilmek (sanmak) gibi kesin yargılara dayanmayan fiillerden biri gelirse şimdiki zaman –mekte olduğu yahut –eceği sıfat-fiili gibi düşünülmüş olur. Olumsuz soru biçimi, bazen “-dığında, -dığı zaman, -ınca” zarf-fiili yerine kullanılabilmektedir. Şimdiki zamanlı fiilin arka arkaya tekrar edilmesi bazen kızgın bir itiraz anlamı verebilmektedir.

–yor ekini “süremlî” ve “zamanelik” olarak nitelendiren Deny (1941, s.366), hareket veya oluşun, konuşma yapılırken de devam ettiğini bildirmektedir.

Aksan’ın başkanlığında hazırlanan Sözlük Türleri (1983, s.242) adlı eserde şimdiki zaman “Eylemin gösterdiği devinim, iş ve oluşun, içinde bulunulan zamanda başladığını ya da sürdürüldüğünü anlatır” denilmektedir.

Topaloğlu (1992, s.137), şimdiki zamanı “Fiilin belirttiği kılış veya oluşun, içinde bulunulan zamanda yapılmakta ve devam etmekte olduğunu bildiren zaman.” şeklinde tarif ederken Korkmaz (1992, s.142), “Fiilin gösterdiği iş, oluş ve kılışın içinde bulunulan zamanda yapıldığını ve süregelmekte olduğunu gösteren zaman.” olarak açıklamıştır. Korkmaz’a (1992, s.143) göre şimdiki zaman kipi ise “Fiilin gösterdiği oluş ve kılışın içinde bulunulan zamanda başladığını ve sürmekte olduğunu bildiren kip.”tir.

Korkmaz (2003, s.611), Türkiye Türkçesinde şimdiki zaman kipini karşılayan üç ek bulunduğunu, bunların da -(I)yor, -mAktA ve -mAdA ekleri olduğunu ifade etmektedir. “-(I)yor eki, şimdiki zaman kipi için kullanılan en yaygın ektir. Bu ekin temel görevi, içinde bulunulan zamandaki oluş ve kılışları anlatmaktır. Ancak, ekin yapısından gelen özellik, -(I)yor ekini belirtilenden çok daha geniş bir zaman çerçevesi içine almıştır.” Korkmaz (2003, s.614-621), -yor ekinin görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, gelecek zaman, geniş zaman işlevlerinde de kullanıldığını örnekler vererek göstermektedir.

Hatiboğlu (1982, s.114), şimdiki zaman kipini “Eylemin belirttiği kavramın, içinde bulunulan zamanda başladığını ve devam etmekte olduğunu bildiren kip.” olarak değerlendirmektedir.

Acarlar (1969, s.251), şimdiki zamanın “kavrama kesinlik verebilmek için gelecek yerine kullanıldığı”nı belirtmiştir: “Geleceğim yerine geliyorum demek en doğal bir gelecek söyleyişi gibidir. Gelecekte yapılacak işe şimdiden başlamış görünmekle söz kesinleştirilmiştir.” Acarlar (1969, s.252), ayrıca şimdiki zamanın, geniş zaman ifade edebileceğini de belirtmiştir.

Bassarak (1997, s.33), şimdiki zamanı “güncel zamanlar” başlığı altında geniş zamanla karşılaştırarak şimdiki zamanın, anlam bakımından geniş zamana göre daha sınırlı olduğunu ifade etmektedir. Şimdiki zamanda hareket ile anlatış aynı zaman içinde gerçekleşmektedir. Geniş zaman ise uzun süre geçerli olan durumlar hakkında genel ifadeler, genel hükümler kullanılmasına hizmet eder ve şimdiki zamanda olduğu gibi hareketle anlatış aynı zamanda meydana gelmez.

Dilâçar (1974, s.163), -yor ekinin “gerçekte zaman kılınışı eki” olduğunu söyler ve “kılınış” başlığı altında şu değerlendirmeyi yapar: “İşte çekime uğramış iki fiil: başlıyorum ve yürüyorum. Dilbilgisi kitaplarımıza göre –yor eki süreklilik gösterir, ama bu iki fiildeki süreklilik aynı değil, çünkü başlamak ve ‘yürümek’ in kılınışları birbirinden farklıdır: başlamak sürekli olamaz, yürümek ise daima sürekli dir.”

Aynı araştırmacı “görünüş” başlığı altında ise –yor ekiyle ilgili şu örnekler üzerinde durur (Dilaçar 1974, s.164):

“‘Anne, ben teyzeme gidiyorum.’ ile ‘Günaydın, böyle acele nereye gidiyorsun?’ Birincide yalnız niyet var, eyleme geçilmemiş; ikincide ise –yor eki tam görevinde, eyleme geçilmiş, yürüyüş devam etmektedir. Başka bir örnek: ‘Bilmek’ fiili kılınış bakımından ‘zamansız’dır. ‘Yer, güneşin etrafında döner’de, döner’in ‘zamansız’ (geniş zamanın en genişi) olduğu gibi, doğada durmaksızın süregelmekte olan bir olayı anlattığı gibi. Fakat bu fiilin kullanıldığı şu iki deyi ve yanıtı alalım: 1. Ahmet çok çalışkan, öğretmeni memnun; yanıt: Bilirim, bilirim; 2. İşittin mi? Ahmet evden kaçmış; yanıt: Biliyorum, biliyorum. Bu örneklerden ilkinde, yani ‘bilirim, bilirim’de kılınış zamansız’dır; ikincisinde, yani ‘biliyorum, biliyorum’da ise öznel bir ‘görünüş’ vardır ve bu görünüş, kılınışı da renkleyerek, eyleme ‘zamanlılık’ katmıştır; ‘bilirim, bilirim’de bir ‘devam’, ‘biliyorum, biliyorum’da ise bir ‘an’ kavramı var.”

Özdemir’e (1968, s.180) göre şimdiki zamanda bir “sürerlilik niteliği” vardır. Hareket başlamış, bitmemiştir. Fakat bazı durumlarda gelecek zaman yerine de kullanılmaktadır. Ancak bu, yakın bir gelecek zamanı, başlamak üzere olan bir gelecek zamanı bildirir. Asıl gelecek zamandan farkı budur. Özdemir (1968, s.180), -mAktA ekinin “–yor’a göre daha belirli ve kesin bir şimdiki zaman anlamı” olduğunu da belirtmektedir.

Diğer bir şimdiki zaman eki olan -mAktA ve –mAdA ile ilgili olarak Ergin (1998, s. 298) –mAktA ve –mAdA’lı şekille –yor çekimi arasında belirli bir fonksiyon farkı bulunmadığını ifade etmiştir. Her iki ek de hareketin şimdiki zamanda yapılmakta olduğunu gösterir. Yalnız –makta ve -mAdA’lı şekilde bildirilen hareketin mutlaka başlamış olduğu anlamı vardır. Bu anlam, lokatif (-da, -de bulunma hâli eki)’in “bulunma”, “içinde bulunma” fonksiyonu ile ilgilidir. –yor

ise bazen başlamamış, ancak başlamak üzere olan hareket için de kullanılabilir. Demek ki –yor’da başlamak üzere olan bir gelecek zaman ifadesi de vardır. Yani lokatifli şekil daha belirli, daha kesin bir şimdiki zaman bildirir. İşte bu iki şekil arasındaki başlıca fark zaman farkıdır. Arada bir devamlılık farkı yoktur. Devamlılığı, hareketin devam etmekte olduğunu her ikisi de ifade eder. Hareket bitmemiştir. Çünkü şimdiki zaman içindedir. Şimdiki zaman gösterdiklerine göre her ikisi de devamlılık ifade eder. –mAktA ve –mAdA’lı şekil hemen hemen sadece yazı dilinin malı olup konuşma dilinde pek kullanıldığı görülmez.

Aksan (1999, s.185) ise –mAktA ekinin “başlayıp da sürmekte olan bir işin anlatılışı”nda, “resmi anlatım”larda ve “süreklilik” gösteren olaylarda kullanıldığını, ayrıca “[-(İ)yor] a oranla daha kitabî, daha resmi nitelikte olduğu”nu belirtmektedir.

Barın ve Demir’e (2008, s.135-137) göre şimdiki zaman “Anlatılan fiilin içinde bulunduğumuz zaman dilimi içerisinde gerçekleşmekte olduğunu belirtir. Yani bu ek hâlen gerçekleşmekte (sürmekte) olan bir fiili anlatmakta kullanılır.” Ayrıca şimdiki zaman eki, alışkanlıkların anlatılmasında, gelecek zamanın ifade edilmesinde ve olayların aktarılması sırasında da kullanılır. –mak isim-fiil eki ile –da bulunma hâli ekinin birleşmesinden oluşan –makta eki de şimdiki zamanı belirtir.

Demir’e (Tarihsiz, s.384) göre şimdiki zamanda “Eylem ve söz aynı andadır. Eylem yapılırken söz söylenir; önceden başlamış, sözün söylendiği anda devam eden eylemler de bu kiple anlatılır.” Demir (Tarihsiz, s.434-435), şimdiki zaman kipinin geniş zaman, gelecek zaman, belirli geçmiş zaman ve belirsiz geçmiş zaman yerine de kullanıldığını belirtmektedir.

Araştırmacılar şimdiki zaman başlığı altında -yor, -mAktA ve -mAdA eklerini ve -yordur, -mAktADır şekillerini ele almaktadırlar (Korkmaz, 2003, s.611-623; Ergin, 1998, s.295-298; Barın ve Demir, 2008, s.135-138; Ediskun, 1999, s.177-179; Demir, Tarihsiz, s.384-386). Ancak -yormuş gibi şimdiki zamanın rivayeti adı verilen birleşik çekimi, rivayet birleşik zamanı başlığı altında incelerler (Korkmaz, 2003, s.756; Ergin, 1998, s.324; Barın ve Demir, 2008, s.170-171; Ediskun, 1999, s.200-201; Demir, Tarihsiz, s.413-414). Hâlbuki “birleşik zaman” denilen bu

çekimler de şimdiki zamanı bildirebilmektedir. Bu sebeple, -yormuş ekini bu çalışmada “şimdiki zaman” başlığı altında ele almanın daha uygun olacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmada şimdiki zaman ekiyle ilgili olarak tespit edilen işlevler aşağıda açıklanmıştır:

3.2.1. Şimdiki Zaman

-yor: Konuşucunun sözü söylediği anda gerçekleşmekte olan hareketi ifade eder. Hareket bitmemiştir, devam etmektedir.

“Tepelerindeki kellik, yavaş yavaş çıkan tüylerle **kapanıyor.**” (YÖ,50)

“İşte bir haftadan beri her sabah sana mektup yazmak azmiyle **kalkıyorum.**” (YE, 74)

“Reis olmakla bay olduğunu mu **sanıyorsun?**” (OTB, 16)

“Şimdi ikisi birden gülmekten **kırılıyorlar.**”(Ybn, 67)

“İki gündür bahar çiçekleriyle renk renk olmuş çayırlardan **geçiyoruz.**” (GHa, 44)

“Şimdi Sevgi Soysal’ı da o öncesiz sonrasız ayrılıkla içim burkularak **hatırlıyorum.**” (Ha, 260)

“Ölmüş olanları **sayıyorum.**” (GG, 23)

Şimdiki zamanın dört fonksiyonu tespit edilmiştir:

3.2.1.1. Geniş Zaman İşlevi

-yor: Bu işlevde, geçmişte başlayan ve sözün söylendiği anda da devam eden bir süreklilik söz konusudur. Ayrıca alışkanlıklar da süreklilik göstermekte ve bazen –yor ekiyle ifade edilebilmektedir.

“Pazar günleri pikniğe **gidiyorlar**.”

“Buraya işi olmasa da her gün aynı saatte **geliyor**.”

“Günde iki paket sigara **içiyor**.”

“Yazıyı sol eliyle **yazıyor**.”

“Arkadaşları uyarmasına rağmen kumar **oynuyor**.”

3.2.1.2. Nitelikte Devamlılık İşlevi

-yor: Bir niteliğin, bir durumun sürekliliğini ifade eder. Bir varlığın niteliği, durumu hakkında bilgi verirken kullanılabilmektedir.

“Ankara’ya giden yol, bulunduğumuz yerin güneyinden **geçiyor**.”

“İnişte yürümek gibi, yıllar da hızlı **geçiyor**. “ (GG, 18)

“Ve son nefesimizin hangi yaprakla beraber uçacağını **bilmiyoruz**.” (GG, 23)

“Bir göz kırpışta geçen ömür içinde esnemeğe, gerinmeğe, can sıkıntısına ne çok vakit **buluyoruz**.” (GG, 19)

“Yeni bir saz âletine karşı hayranlık, bütün seyirci meraklıları gibi çabuk **geçiyor**.” (GG, 31)

“Nazım yeniliklerinde bu ikisi çok defa birbirine **karışıyor**. “ (GG, 31)

“Yani erkeğin mahiyetini **biliyorum**.” (YÖ, 43)

“Ali İngilizceyi çok iyi **biliyor**.”

3.2.1.3. Geçmişteki Olayları Aktarma İşlevi

-yor ekinden olayların anlatımında da yararlanılmaktadır.

“Atatürk, haberi alır almaz derhal cepheye **hareket ediyor.**”

“Ankara, alınan zafer haberiyle sevinçten **bayram ediyor.**”

Barın ve Demir’in (2008, s. 137) konu ile ilgili verdiği örnekler şunlardır:

“Fısıldar gibi Kur’an okumakta olan Kumral Abdal’ın sesi yükselmiştir. Osman Gazi Hân, Orhan’ın dedesinin göz kapaklarını **kapatıyor.** Ona bir süre **bakıyor.**” (Tarık Buğra, Osmancık)

“Keloğlan’ın yaptıkları, padişahın çok **hoşuna gidiyor.** Hemen onu kızıyla **evlendiriyor.**”

3.2.1.4. Gelecek Zaman İşlevi

Şimdiki zaman eki **–yor**, “biraz sonra, az sonra, yarın, bir ay sonra” gibi gelecek zaman anlamı veren zarflarla kullanıldığında gelecek zaman ifade eder.

“Yarın Almanya’ya **gidiyorum.**”

“Bir ay sonra projeyi **bitiriyoruz.**”

“Az sonra uzun zamandır görmediğim arkadaşımın yanına **gidiyorum.**”

“Merak etme. Biraz sonra **geliyorum.**”

3.2.2. Başlamış ve Devamlılık Gösteren Şimdiki Zaman

-mAktA /-mAdA: Bu eklerle ifade edilen şimdiki zamanda iş, oluş veya hareket mutlaka başlamış ve devam etmektedir. Hâlbuki **-yor** ekiyle ifade edilen fiillerde hareket bazen başlamamış olabilir, yani yakın bir gelecekte gerçekleşecek olan, başlamak üzere olan bir hareket için de **–yor** eki kullanılabilir. Bu iki ek **–yor** ekine göre daha belirli ve daha kesin bir şimdiki zaman ifade eder, çünkü hareket kesinlikle başlamış ve sürmektedir. Kipin kesinlik ifadesi kazanmasında, eklerin yapısında bulunan **–DA** bulunma hâli ekinin fonksiyonu görülmektedir.

Korkmaz (2003, s.621), bu eklerin, ad niteliğinde olduğu için, adları fiilleştiren i- ek fiili ve şahıs ekleri olarak çekime girdiğini, işlev bakımından da başlanmış ve hâlen sürmekte olan bir oluş ve kılışı kesin olarak anlatan bir özellik taşıdığını belirtmektedir. Bu eklerdeki “sürmekte” oluş özelliği, yapılarındaki “içinde bulunma” işlevi taşıyan +DA bulunma hâli ekinden gelmiştir. “-yor şimdiki zaman ekinin zaman çerçevesi daha geniş olduğu hâlde –mAdA ve –mAktA eklerinde zaman çerçevesi daha dardır. Bunlardan –mAdA seyrek kullanılan bir ektir. –mAktA ise yaygın bir kullanışa sahiptir.” (Korkmaz, 2003, s.621)

–mAdA ve –mAktA ekleriyle ilgili olarak tespit edilen örnekler şunlardır:

“Sanki kendi kendine daktilo dersi **vermekte**.” (Yaz, 19)

“Her gece, içine mermer döşeli

Bir soğuk yatakta **büzülmekteyim**.” (ÇL, 177)

“Bir gece, rüyada gördüğüm yeri,

Gözlerim yumulu, **aramaktayım**.” (ÇL, 176)

“Günler kısaldı. Kanlıca’nın ihtiyarları

Bir bir **hatırlamakta** geçen sonbaharları” (KGK, 53)

“Ben sende yaşıyorum,

Sen bende hüküm **sürmekte**sin.” (Seç, 34)

“Ormanların en kuytusunu sende **gezmekteyim**.” (Seç, 33)

Ertuğrul Yaman’ın (1999, s.90-92) konu ile ilgili olarak verdiği örnek cümleler şunlardır:

“Helecanlar, dile gelmiş gibi **ürpermededir**,

Gizli bir el, bütün eşyaya ölüm **sermededir**,
 Topumuz bir geminin yolcusuyuz milletçe,
 Geminin kaptanı sızmıştır, **uyanmakta** gece,
 Dalgalar öyle **kudurmakta**, sular öyle haşın...
 Rehber olsun bize Allâh'ım; inâyet güneşin..."

Mahmut Cevdet Sezer

3.2.3. İhtimalî Şimdiki Zaman

-yordur: Sözün söylendiği anda, tahmin yoluyla bir hareketin devam ettiği ifade edilmektedir. Tahmin anlamının ortaya çıkmasında –Dlr bildirme ekinin yanında “belki, kim bilir” gibi ifadeler ve cümlelerin genel anlamı etkili olmaktadır.

Aşağıdaki ilk üç örnek Ediskun’un (1999, s.343) konu ile ilgili olarak verdiği örnek cümleler arasında yer almaktadır:

“Ne biliyorsun belki ben **yazıyorumdur.**”

“Kim bilir beni ne kadar **ayıphyorsunuzdur?**” (İ.N.Dilmen)

“Şimdi ona ne **söylüyordur** biliyor musun? Ondan kasabaya gitmelerini **istiyordur.**” (Y.Kemal)

“Sana öyle **geliyordur.** “ (Oyn, 46)

“Kim bilir bakarsın zevk **alıyorlardır** ağlamaktan.” (Oyn, 85)

3.2.4. Şimdiki Zamanın Rivayeti

Bu başlık altında “geçmiş zaman” ifade eden şimdiki zamanın rivayeti üzerinde durulmuştur. Şimdiki zamanın rivayetini oluşturan –yormuş ekiyle ilgili

tespit edilen işlevler araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden de yararlanılarak aşağıda açıklanmıştır:

3.2.4.1. Belirsiz (Duyulan) Şimdiki Zaman İşlevi

-yormuş: Araştırmacıların şimdiki zamanın rivayeti adını verdiği bu yapıda –mlş eki rivayet fonksiyonunda kullanılmaktadır. İçinde bulunulan zamanda gerçekleşmekte olan hareket başkasından duyularak aktarılmaktadır.

“Süleyman o günden beri, geceleri yorganın altına büzülüp zari zari ağlamaktan başka bir şey **yapmıyormuş.**” (Ybn, 75)

“Ve babam, benim babam suçluluk **duyuyormuş.**” (KDA, 141)

“Polis arabaları dışarıda vızır vızır **geziniyorlarmış,** kaldırımlar polis doluymuş!...” (Sa, 9)

“Boğaziçi’nde gayet büyük bir mütefekkirin yalısında sık sık **toplanıyorlarmış.**” (YE, 80)

“Melâmîliğe dair bir eser **yazıyormuş.**” (YE, 79)

“Azayı masonluk gibi muayyen devrelerden **geçiriyorlarmış.**” (YE, 80)

3.2.4.2. Sonradan Fark Edilen Şimdiki Zaman İşlevi

-yormuş: Bu işlevde de içinde bulunulan anda devam etmekte olan hareket sonradan fark edilmekte ve bu durum –mlş ekiyle sağlanmaktadır.

“Babası, iki adım geride, arkasında **duruyormuş.**” (Yal, 229)

“Meğer benim arkamdan **konusuyormuş.**”

“Oysa borç almak için beni **arıyormuş.**”

“Hâlbuki beni ne kadar çok **seviyormuş.**”

“Meğerse çalışmalarını burada **sürdürüyormuş**.”

3.3. Geniş Zaman

Araştırmacıların hepsi de “geniş zaman” terimini kullanmakta ve geniş zamanın değişik fonksiyonlarından bahsetmektedirler. Bu sebeple burada ilk olarak bazı araştırmacıların geniş zamana dair görüşlerini nakletmenin faydalı olacağı düşünülmüştür.

Bilgegil (1963, s.268-269), geniş zamanın fonksiyonlarını maddeler hâlinde şu şekilde sıralamıştır:

“a) Geniş zaman, konuşma anıyla ondan önceki ve sonraki zamanlara taştan bir eylemi ihbar eder. b) Gelecek zamana delalet eder. c) Hikâyede veya beklenilmeyen bir eylemin vukuundan bahsedilirken geçmiş zaman anlamında kullanılır. d) Soru şekli, rica anlatımı taşır. e) Dilek veya istek ifade eder. f) Şart cümlelerinde ceza olur. g) Birinci tekil veya çoğul şahsı bir durum veya işe razı oluşu veya bir teklif kabul edişi ifade eder. h) Üçüncü tekil şahsın olumsuzundan sonra olumsuzu getirmek suretiyle, takip kuyumundaki bağ fiili karşılayan bir anlam elde olunur. i) Bir alışkanlık hâli veya bir varlıktan ayrılmayan nitelik de bu kiple ifade edilir. j) Aralıkla tekrarlanan eylemleri ifade eder.”

Ergin (1998, s.291), geniş zamanla ilgili olarak görüşlerini şu şekilde belirtir:

“Geniş zaman, adından da anlaşılacağı gibi, her zamanı içine alan, fiilin her zaman ortaya çıktığını veya çıkacağını ifade eden zamandır. Geniş zaman eklerinin asıl fonksiyonu bu “her zaman”ı ifade etmektedir. Bu her zaman ifadesine dayanılarak geniş zaman ekleri çeşitli zamanlar için kullanılır. Geçmiş zamanda başlayıp şimdiki zamanda devam eden, böylece daimîlik vasfını kazanmış olan hareketler için bu fiil zamanı kullanıldığı gibi, gelecek zamanda olacak veya yapılacak hareketler için de bu çekime başvurulabilir. Demek ki geniş zaman ekleri üç çeşit zaman ifade ederler: 1. her zaman, 2. geçmiş zamanla şimdiki zamanı içine alan bir zaman, 3. gelecek zaman. Bu üç zaman bölümünün ilk ikisinde geniş zaman eklerinin bir daimîlik, bir devamlılık ifade ettikleri görülmektedir. Gelecek zamanı karşılarlarken de böyle bir devamlılık hissi verir gibidirler.”

Ergin (1998, s.291-292), geniş zamanın kesinlik ifade etmediğini, bu yönüyle de tasarlama kiplerine yaklaştığını söyler:

“Geniş zaman eklerinin karşıladıkları geniş zamanla ilgili bir vasıfları da kesinlik ifade etmemeleridir. Diğer zaman ekleri hareketin gösterdikleri zaman içinde kesin olarak ortaya çıktığını veya çıkacağını bildirirler. Geniş zaman eklerinde bu kesinlik yoktur. Hareket geniş bir zamana bağlanmış olduğu için kesin değildir. Bu hareket hep olan veya olacak olan bir hareket değil, aynı zamanda olabilen veya olabilecek olan bir harekettir. Demek ki geniş zaman eklerinde ihtimal ifadesi de vardır. Bu bilhassa gelecek zaman kullanılışında açıkça görülür. Geniş zaman ekleri ile anlatılan gelecek zaman kesin gelecek zaman değil, ihtimali gelecek zamandır. Geniş zaman eklerinin kesin bildirme yerine böyle ihtimal ifade etmeleri geniş zaman çekimini bildirme kipleri arasında tasarlama kiplerine yaklaşan bir kip durumuna sokar.”

Ergin (1998, s.292), geniş zaman eklerinin daha çok gelecek zaman ifade ettiklerini belirtir:

“Geniş zaman ekleri üç zaman içinde en çok gelecek zamanı ifade ederler. Bazen yalnız gelecek zaman için kullanılmaları da bundandır. Biraz da şimdiki zaman anlatırlar. Eskiden şimdiki zaman ifadeleri çok kuvvetli idi. Umumiyetle geçmiş zaman ifadeleri zayıftır. Ancak geçmiş zamanda başlamış bulunan, fakat şimdiki zamanda da devam etmekte olan hareketi karşılarken bir geçmiş zaman anlatırlar. Geçmiş zamanda olup bitmiş bir hareket için kullanılmaz, tek başına geçmiş zaman ifade etmezler. Geniş zaman ekleri ortaya çıkmakta devam eden, ortaya çıkan ve ortaya çıkacak olan hareketler için kullanılan eklerdir.”

Deny (1941, s.367), geniş zaman hakkında şunları söylemektedir:

“Muzari temesi lâhikası ki, (şimdilik temesinde olduğu gibi) söylendiği sıradaki hâlihazır mânası tahdit edilmiş olmadan geniş hâl zamanında yapılan bir hadesi bildirir; başka tabirle söyleyelim, bu teme meselâ ‘Tütün içici misiniz?’ ‘êtes vous fumeur’ yerindeki ‘Tütün içer misiniz?’ ‘fumez-Vous’ fiilinin gösterdiği bir alışılmış hadesi ifade eder.”

Hatiboğlu’na (1982, s.59) göre geniş zaman “Eylemin her zaman yapıldığını veya yapılmakta olduğunu ya da yapılacağını belirten zaman ve kip”tir.

Topaloğlu’na (1992, s.76) göre ise geniş zaman “Fiilin belirttiği kılış veya oluşun her zaman yapıldığını ve yapılabileceğini bildiren zaman”dır.

Korkmaz (1992, s.69) geniş zamanla ilgili olarak “Geçmiş, şimdiki ve gelecek zaman gibi bütün zamanları içine alan, yani fiilin gösterdiği oluş ve kılışın

her zaman yapıldığını veya yapılacağını gösteren zaman “açıklamasını yapar ve geniş zamanın, “bazı kullanılışlarında “gereklilik”, “alışkanlık” ve “süreklilik” de gösterdiğini” ifade eder.

Korkmaz (1992, s.70), geniş zaman kipini “Fiilin sürekli olarak yapıldığını, hâlen yapılmakta olduğunu veya yapılacağını belirten zaman ve kip” olarak açıklamaktadır. Korkmaz (2003, s.637) başka bir çalışmasında, geniş zaman kipinin geçmişten geleceğe uzanan geniş bir zaman kesimindeki oluş ve kılışları içine aldığını belirtmektedir. Bu kip,

“Her üç zaman arasında gidip gelen bir esnekliğe sahiptir. Ekte esas itibarıyla ‘her zamanı’ içine alan bir süreklilik işlevi vardır. Bu işlevi dolayısıyla, sık sık yapılan, alışkanlık ya da âdet hâline gelen veya her zamanı kapsayan ve genellik taşıyan oluş ve kılışlar hep bu kiple anlatılır. Deyim yerinde ise, zaman üstü bir anlatıma sahip olduğu söylenebilir. Bu özelliği dolayısıyla “genel yargılar, kanunlar, kurallar, hikmetler, vecizeler ve atasözleri” ifadesini hep bu kipte bulur....

Ekin zaman sınırındaki bu esneklik ve her zamana kayabilme özelliği onu geniş zamandan geçmiş, şimdiki ve gelecek zamanlara da kaydırabilmiş ve ona bu zamanların işlevlerini de yüklemiştir. Ancak, geniş zaman kipiyle karşılanan geçmişlik, şimdiki ve geleceklik –DI /-DU, -mİş/-mUş ve –AcAk eklerindeki gibi kesin ve belirli değildir. Nispi bir belirsizlik vardır. Çünkü, burada zamanı, cümledeki öznenin dayandığı maksat, öznenin söyleyiş amacı belirlemektedir. Bu da doğrudan doğruya fiildeki görünüş olayı ile ilgilidir ve zaman kaymalarına yol açmaktadır.”

Korkmaz (2003, s.639-646), geniş zaman kipinin oluş ve kılışta süreklilik ve genellik, görülen geçmiş zaman, duyulan geçmiş zaman, şimdiki zaman, gelecek zaman ve emir işlevlerinde kullanıldığını ifade etmektedir.

Aksan başkanlığında hazırlanan Sözcük Türleri (1983, s.234) adlı eserde geniş zaman “Eylemin her zaman yapıldığını ya da yapılabileceğini bildiren zamandır.” şeklinde açıklanır.

Ediskun (1999, s.180), “Geniş zaman, eylemin başlayıp devam ettiğini ve edeceğini gösterir. Geniş zamanda, hiçbir sınırlama ve kesinlik yoktur; geçmiş,

şimdiki ve gelecek zamanları içine alan bir zamandır. Geniş zaman, en çok, gelecek ve şimdiki zamanlar yerine kullanılır.” demektedir.

Ediskun (1999, s.181-182), ayrıca geniş zamanın “özel kullanılışları” üzerinde durur:

“Her zaman gerçek olan eylem ve yargıları anlatır. Alışkanlık anlatır. Gelecek zaman yerine kullanılacak olursa, ihtimal sezdirir. Belirli (bilinen) geçmiş zaman anlamı verir. Soru biçiminde bulunduğu zaman rica ya da inkâr bildirir. Geniş zamanın olumlu ya da olumsuz biçimlerinin tekrarlanması sürerlik, baştan savmak, kızgın bir itiraz, korku ile karışık bir ihtimal, taraflılık gibi anlamlar verir.”

Ediskun (1999, s.340-341), geniş zamanın ayrıca “yeterlik” ve “emir ya da istek anlamı” verdiğini belirtir. Yine –DİR bildirme ekinin geniş zamanın teklik ve çokluk birinci ve ikinci şahıslarına geldiği zaman “güçlü olabilirlik” anlamı verdiğini ifade eder (Ediskun, 1999, s. 343).

Gencan (1979, s.182), geniş zaman kipinin işlevlerini şu şekilde belirtir: “Eylemin her zaman yapıldığını, yapılacağını bildirir. Alışkanlıkları anlatmaya yarar. Geniş zaman kipi genel gerçeklerin anlatımına pek elverişlidir. Atasözlerinin, özdeyiş, genel yargı ve yasal tümcelerin pek çoğunun eylemi geniş zaman kipidir.” Gencan (1979, s.283), geniş zaman kipinin gelecek zaman kipi anlamında da kullanıldığını, geçmiş zaman kipi yerinde kullanılan geniş zaman kiplerinin anlatıma canlılık kattığını ve emir bildirebildiğini söyler.

Aksan’a (1999, s.188-190) göre geniş zamanın temel işlevi “Bir eylemin her zaman gerçekleştiğini, bir işin, oluşun sürekli olarak yinelendiğini anlatmak”tır. Aynı biçim birimi, bir niteliği, bir gerçeği tespit etme, her zaman geçerli olan bir durumu belirleme amacıyla da kullanılır. İçinde bulunulan zamandan önce geçmiş bir olay anlatılırken veya masallarda, tarih kitaplarında aynı biçimbirimden yararlanılır. Konuşan kişinin bir emrini dile getirmesi için de kullanılır; daha ılımlı bir emir olarak görülebilir. Konuşan kişinin bir dileğini, ricasını, bir teklifini saygılı bir biçimde, soru cümleleriyle –ve bazen olumsuz çekimle– dile getirmek üzere aynı biçimbirimden yararlanılır. Bir işin yapılmasından kaçınılacağını soru biçiminde

belirtmek üzere kullanılır. Sık olmamakla birlikte, şimdiki zamanın anlatımında yararlanır. İçinde bulunulan zamandan sonrasını, geleceği anlatmak üzere de kullanılır.

Banguoğlu (1990, s.462) da geniş zaman kipiyle ilgili olarak

“zaman içinde kendiliğinden pek belirli bir yeri olamayıp kullanışa göre değişebilir. Böylece çoğu zaman ‘belirsiz şimdiki’ anlamında, zaman zaman geçmiş, gelecek, gereklik anlamlarında yer alır. Ayrıca alışkanlık, süreklilik ve karakter bildirir. Bu geniş ve âdeta zaman üstü anlatımı sebebiyle geniş zaman kipi genel yargılar, kanunlar, kurallar, hikmetler, vecizeler, atasözleri vb. ifadesine yarar. Ona bu kullanışta ‘yargılık geniş zaman’ adını veririz.”

demektedir.

Uzun (1998, s.118), geniş zaman kipinin zaman aktarma özelliğine şüpheyile yaklaşır:

“Geniş zamanın geçmişte olan, şimdi olmakta olan ve gelecekte de olacak olan olaylara gönderimde bulunması, yani bütün zamanlara gönderimde bulunabilmesi, gerçekte, onun bu üç zamanın hiçbirine doğrudan gönderimde bulunmadığını gösterir. Zaten ilgili örnekler düşünülünce bu zaman ekiyle yapılan işin, bir eylemin zamanının belirtilmesi değil, onun bir alışkanlığı, bir yeteneği, bir yeterliliği vb.ni aktarması olduğu görülür.”

Üçok (1947, s.103), geniş zamanı “Fiilin ifade ettiği işin ve ilâh... geniş bir zaman içerisinde vukua geleceğini veya gelmekte olduğunu gösterir.” şeklinde tarif etmiştir.

Vardar yönetiminde hazırlanan Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü (1998, s.106) adlı eserde geniş zamanın tanımı “Eylemin belirttiği oluş, iş, edim, vb.nin her zaman yapıldığını ve yapılabileceğini belirten kip (bildirme kipi).” olarak verilmektedir.

Özdemir (1968, s.179), geniş zamanı

“Fiilin karşıladığı eylemin bütün zamanlar içerisinde ortaya çıkacağını ya da çıktığını karşılayan bir zaman bölümüdür. Bu yönden geniş zaman çokluk çeşitli zamanlar yerine kullanılır.

Geçmişte başlayıp şimdi de devam eden eylemler için bu zaman kullanıldığı gibi gelecekte ortaya çıkacak durum ve olaylar için de kullanılmaktadır.”

şeklinde açıklar.

Acarlar (1969, s.252), “Geniş zaman bütün zamanları kapsayan, her zaman yapılmakta ve olmakta bulunan eylemleri kesin olarak belirtir. Bundan başka, yalnız geçmiş, yalnız şimdiki, yalnız gelecek zamanlar için de kullanıldığı çok olur.” demektedir ve geniş zamanın şu işlevlerinden bahsetmektedir:

“Eylemin işlenip işlenmeyeceğindeki kesinliği kırmak, sertliği yumuşatmak, sözün gücünü azaltmak amacıyla geniş zaman, gelecek anlamına kaydırılır. “*Yarın geleceğim.*” ile “*Yarın gelirim.*” sözleri arasında bu bakımdan çok belli bir ayrım vardır.

Geniş zamanın ayrıca –di’li geçmişle –miş’li geçmiş arasındaki sınırda, her ikisinin de anlamlarına kayan bir özelliği de vardır. Görülmediği hâlde olmuşluğuna inanılan işlerde geçmiş yerine kullanılır; onun için, tarih olaylarında çoğunlukla bu dile başvurulur. Hikâyelere canlılık katmak, anlatılanların gerçekten olduğu kanısını vermek için de geniş zaman geçmiş anlamına kaydırılır. Kimi kez masallarda da çekici niteliği artırmak için geniş zaman kullanıldığı olur.”

Acarlar (1968, s.511) geniş zamanla ilgili başka bir çalışmasında “geniş zamanın her zaman yerine kullanılışı”nı örneklerle açıklamıştır. Acarlar’a göre geniş zaman “bilimsel kurallar, tabiatın değişmez olayları, gerçekliğine karşı konulmaz bütün kavramlar”ın anlatımında”, ”atasözlerinde” ve “alışkanlık hâline girmiş işlerde ya da herhangi bir işi yapmakta yeterlilik kavramı belirtilmek istendiği”nde kullanılabilir.

Bassarac (1997, s.33), geniş zamanın şimdiki zamana göre sınırsız bir anlamı olduğunu belirtmiştir. Buna göre geniş zamanda hareket tam anlatışın zamanıyla sınırlandırılmayıp uzun süre geçerli kalan durumlar hakkında genel ifadelerde bulunmasına da hizmet edebilir. Bu yüzden atasözlerinde de genellikle geniş zaman kullanılır. Bu özellik, geniş zamanın şimdiki zamana göre daha sınırsız bir anlamı olduğunu göstermektedir.

Emre (1940, s.6), geniş zamanın “her zaman için hakikat olan hükümlerin veya vaktinde tekrarlanan eylemlerin ifadesinde kullanıldığını” ifade etmektedir.

Barın ve Demir’e (2008, s.139-140) göre geniş zaman

“Anlatılan fiilin bütün zamanlarda gerçekleşir nitelikte olduğunu ve/veya bu eylemin gerçekleşmeye devam ettiğini, sürüp gittiğini belirtir. Geniş zaman, bütün zamanları kapsadığı için doğal olarak süreklilik ifade eder. Bu sebeple geniş zaman kipinde çekimlenmiş bir fiil, bu fiili gerçekleştiren öznenin niteliğini belirtir hâle gelmiştir. Çünkü bu kipte çekimlenmiş bir fiil, öznenin hiç değişmeyen bir özelliği durumundadır. Bu sebeple, bu ekle bir kip oluşturan fiiller, zaman anlamından çok varlıkların özelliğini ifade eder.”

Buna göre geniş zaman, “hiç değişmeyen durumlar için” kullanıldığı gibi “alışkanlık” veya “sık yapılan işleri” belirtmede de kullanılabilir. Ayrıca “teklif veya rica etme”nin yanı sıra “gelecek zaman” anlamı da ifade etmektedir.

Demir’e (Tarihsiz, s.389) göre geniş zaman “Eylemin her zaman yapıldığını, yapılacağını bildirir. Eyleme sorulan, ‘ne zaman’ sorusuna ‘her zaman’ cevabı alınır.” Bu kip ayrıca, “Her zaman geçerli olan eylem ve yargıları anlatmak için kullanılır.” Devamlı olarak yapılan, alışkanlık hâline getirilmiş, iş ve hareketler bu kiple anlatılır. Geniş zaman kipinin soru şeklinde yadsıma, rica, istek, saygı gibi anlam incelikleri bulunur. Kipin olumlu, olumsuz ve soru biçimleri tekrarlandığı takdirde sürerlik, kızgınlık, karşı çıkma, ihtimal ve korku gibi anlamlar ortaya çıkar (Demir, Tarihsiz, s.390). Geniş zaman kipi ayrıca, belirli geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zaman, gelecek zaman ve emir kiplerini ifade etmek için de kullanılabilir (Demir, Tarihsiz, s.436).

Araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden hareketle geniş zaman eklerinin geniş bir kullanım alanına sahip olduğunu söylenebilir. Geniş zaman ekleri geçmiş, şimdiki ve gelecek zamana gönderimde bulunabildiği gibi alışkanlık, rica, dilek veya istek, nitelik, aralıklarla tekrarlanan hareket, süreklilik, gereklilik, yeterlilik işlevlerinde de kullanılabilir. Ayrıca “zaman üstü” özelliğine sahip olması sebebiyle, tabiat olayları, vecizeler, atasözleri, genel hükümler, her zaman geçerli olan hakikatler ve kanunlar da geniş zamanla ifade edilmektedir.

Bu bölümde geniş zamanın yukarıda bahsedilen özellikleri yanında birleşik çekimleri üzerinde de durulacaktır. Geniş zamanla ilgili olarak tespit edilen fonksiyonlar şunlardır:

3.3.1. Genel Hüküm Bildiren Geniş Zaman İşlevi

-r, -Ar: Her zaman geçerli olan ve herkesin kabul ettiği gerçeklerin, durumların anlatımında kullanılır. Atasözleri, vecizeler, tabiat olayları, kanunlar ve daha başka genel hükümler ifade edilirken geniş zaman ekleri tercih edilir. Aşağıdaki örneklerde ayrıca zımnen bir “özellik” işlevi de görülmektedir.

“Antalya’da yaz mevsimi sıcak ve kurak, kışlar ılık ve yağışlı **geçer.**”

“Çiğdem ise baharın hemen başında, karlar erimeye başlar başlamaz **açar.**”
(GK, 189)

“Fakat yapmasını çok iyi bilen ve seven şark muhafaza etmesini **bilmez.**”
(BŞ, 193)

“Zaman her şeyi unutturarak her malûmattan yeni cehaletler **doğurur.**”
(FBB, 182)

“Sular yine **akar...** Güneş **doğar, batar,** yine **doğar...**” (Oyn, 256)

“Hayvanlar ancak baharda bol bol ot yiyerek **iyileşir** ve **semizleşir.**” (GK, 20)

“Büyükleri küçükler, zenginleri fakirler, kuvvetlileri zayıflar, güzelleri çirkinler **çekemezler.**” (YÖ, 54)

“Dağ dağa **kavuşmaz,** insan insana **kavuşur.**” (Türk Atasözü)

3.3.2. Özellik Bildiren Geniş Zaman İşlevi

-r, -Ar: Bir varlığın sahip olduğu özelliği bildirirken de bu eklerden yararlanır. Özellik bildiren bu kipte bir süreklilik de söz konusu olmaktadır.

“Mustafa Bey, iki yabancı dil **bilir**.”

“Kâbus ile rüya arasındaki farkı **bilirim**.” (YÖ, 53)

“Matematikten çok iyi **anlarım**.”

“Arkadaşım çok güzel şiir **okur**.”

“Bahsettiğiniz bilim adamı güzel makaleler **yazar**.”

“Orhan böyle toplantılarda güzel **konusur** ve herkesi **mest eder**.”

3.3.3. Alışkanlık Bildiren Geniş Zaman İşlevi

-r, -Ar: Alışkanlıklar ifade edilirken kullanan bu fonksiyonda tabii olarak bir süreklilik ifadesi de vardır. Cümledeki zaman zarfları, alışkanlık ve süreklilik ifadelerinin ortaya çıkmasında etkili olmaktadır.

“Sabahları kahve **içer**.”

“Her hafta spor loto **oynar**.”

“Geceleri bıkıp usanmadan kitap **okur**.”

“Sabahları odadan odaya gezinerek düşünmeyi **severim**.” (GG, 17)

“Otobüste seyahat ederken hep pencere kenarında **oturur**.”

3.3.4. Devamlılık Bildiren Geniş Zaman İşlevi

-r, -Ar: Geniş zaman ekleri devamlılık gösteren durumların ifadesinde de kullanılmaktadır. Genel hüküm, özellik, alışkanlık gösteren geniş zamanlarda da bir

süreklilik olmasına karşılık buradaki devamlılık farklıdır; yani genel hüküm, özellik veya alışkanlık bildirmez. Geniş zamanın bu fonksiyonu işin, hareketin devamlı veya birden çok yapıldığı durumların ifadesinde görülmektedir.

“Her gün bu hikâyenin uyacağı birçok şeyler **görür** veya **işitiriz**.” (GG, 29)

“Günün hemen hiçbir saatinde ışın –kara resim oyunlarının eksildiği **görülmez**.” (GG, 3)

“Eğer akşamdan yorgun değilse, karım bu saatte **kalkar**, kilerden mutfığa **harç verir**.” (GG, 17)

“Arada dikişlerini **bırakır**, pencereden pencereye bağıra bağıra **dedikodu yaparlar**.” (SB, 13)

“Tanrının günü, serhat katarı, Belgrad’a akın, yağma veya baskın haberleri **uçurur**.” (GG, 8)

“Bizi beslemek için muntazam **yumurtlarlar**.” (YÖ, 44)

3.3.5. Geniş Zamanın Rivayeti

Gramer kitaplarında “geniş zamanın rivayeti” (Ergin, 1988, s.324; Ediskun, 1999, s.203; Korkmaz, 1992, s.69-70; Barın ve Demir, 2008, s.173; Gülensoy, 2005, s.418), “gelecek zamanın söylentisi” (Bilgin, 2006, s.392; Bozkurt, 2000, s.78), “geniş zaman kipinin rivayeti” (Korkmaz, 2003, s.761), “geniş zamanın söylentisi” (Banguoğlu, 1990, s.463) gibi terimlerle ifade edilir.

Bozkurt (2000, s.79), bu kipin “geçmişte birçok kez gerçekleşen bir olayın söylenti biçimini yansıttığını” belirtmiştir. Yapılan iş ya birisinden duyulmuş ya da bilinmeden, farkında olunmadan yapılmıştır.

Banguoğlu (1990, s.463), bu kipin, geniş zamanın hikâyesinin “görgüye dayanmayan” bir çeşidi olduğunu ve hikâye anlatmada çok kullanıldığını ifade

etmektedir. Bu kip ayrıca “geniş zamanda dolayılı geçmişin türlü anlatımlarında” da kullanılmaktadır.

Barın ve Demir (2008, s.173), geniş zamanın rivayeti ile ilgili olarak iki işlev tespit etmişlerdir. Bu kipi işlevlerinden birisi geçmişte sık sık yapılan ve alışkanlık hâline gelen durumları başkasına aktarmaktır. Geniş zamanın rivayetinin diğer işlevi, dilek kipinin rivayetiyle kullanıldığında sonucun fark edildiğini yahut başkasından öğrenildiğini ifade etmektir.

Ediskun (1999, s.203), geniş zamanın rivayetinin, “Konuşan kimsenin bir eylemi, her zaman, farkında olmayarak ya da başkasından işitmiş gibi yapar olduğunu anlatma biçimi” olduğunu söylemektedir.

Korkmaz’a (1992, s.69) göre bu kip, “geniş zamanın hikâyesinin bilgiye, görgüye dayanmayan, rivayete dayanan türü”dür. Korkmaz (2003, s.761), ayrıca geniş zamanın rivayetinin “geniş bir zaman kesiminde gerçekleşen oluş ve kılışları duyuma dayanarak anlatan bir birleşik kip” olduğunu da ifade etmektedir.

Demir’e (Tarihsiz, s. 416) göre geniş zamanın rivayeti “eylemin geçmişte sürekli yapıldığının başkalarından duyulduğunu” belirtmektedir.

Çalışmanın bu bölümünde “geniş zaman” ifade eden geniş zamanın rivayeti üzerinde durulmuştur. Geniş zamanın rivayetini oluşturan –Armlş/-rmlş ekiyle ilgili tespit edilen işlevler araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden de yararlanılarak aşağıda açıklanmıştır:

3.3.5.1. Devamlılık Bildiren Hareketin Rivayeti

-rmlş, -Armlş: Bu yapıyla çekimlenmiş fiillerde devam eden, süreklilik gösteren hareket başkasından duyularak aktarılmaktadır. –mİş eki burada rivayet fonksiyonunda kullanılmaktadır. Hareket, içinde bulunulan anda devam etmektedir. Bu yapının kullanıldığı cümlelerde bazen hafife alma, aldırış etmeme, inanmama, inkâr etme gibi anlamlar da görülebilmektedir.

“Bugün bile hasta olan çocuklar, hatta kuzular, bu taşın ortasındaki delikte biriken suya batırılır ve böylece dertlere derman **aranırmış.**” (GHa, 106)

“Karı, kendi eliyle ona yemek pişirip **verirmiştir.**” (Ybn, 74)

“Bu baraj, sıkıntı veya zihin yorgunluğu yüzünden yıkılınca mikroplar beyin zarına **girerlermiş.**” (Yal, 87)

“Naymanlar, Oyratlar, Tatarlar gibi çadırlarda değil de sıvalı yapılar içerisinde **yaşarlarmış.**” (GT, 15)

“Bu yavruları büyükler, bir tehlike karşısında yutarlar; tehlike atlatıldıktan sonra tekrar **kusarlarmış.**” (SS, 16)

“Sonra, derler ki, cins kediler bu çirkinliği gizlemek için تنها yerlerde ölmeğe **giderlermiş.**” (BTR, 112)

“Bahçelerde kuyruk kaldırıp Huriye’ye **bakarmışım!**” (OTB, 46)

3.3.5.2. Sonradan Fark Edilen Süreklilik İşlevi

-rmış, -Armış: Bu yapıdaki fiillerde hareketin devamlı yapıldığı ancak bunun sonradan farkına varıldığı görülmektedir. –miş ekinin, sonradan fark etme fonksiyonunun tespit edilmesine yaradığı, ancak “meğer, meğerse” gibi kelimelerin de bunda etkili olduğu söylenebilir.

“Gözlerimdeki gözlükten meğer onu bu kadar parlak **görülmüşüm;** çıkarınca adeta siliniverdi.” (HBSK, 144)

“Meğer onu ne kadar **severmişim,** ayrılınca anladım.”

“Bizi aldatmak için meğerse ne oyunlara **başvururmuş.**”

“Hâlbülki bize şirin görünmek için neler **yaparmış.**”

“Meğer benimle görüşmeye can **atarmış.**”

3.3.5.3. Meydana Gelebilecek Hareketin Rivayeti

-rmİş, -Armİş: Geleceğe yönelik bir hareketin rivayet edildiği bu yapıdaki fiillerde, bir kesinlik yoktur. Ayrıca bir alaya alma, inanmama, aldırış etmeme, küçümseme anlamı da görülebilmektedir.

“-Yürek bozulması oruç bozar, hey İsmail, cehennemde yanarsın yavrum...

-Ulan o eski işi sen daha unutmadın mı? Cehennemde **yanarmışım...**” (K, 13)

“Karılar elbisemize **bakarlarmış**, bakmayıversinler.” (K, 38)

“Gece gündüz çalışıp **kazanırmış**.”

“Borcunu nasıl olsa **ödermiş**.”

“Bu işi sadece o **yaparmış**.”

3.4. Gelecek Zaman

-AcAk ekiyle yapılan gelecek zaman kipi, şekil olarak bildirme, zaman olarak da henüz gerçekleşmemiş, ancak yapılması tasarlanan, yapılmaya niyet edilen hareketleri ifade eder, yani zaman geleceğe yöneliktir. Niyet edilen veya tasarlanan iş, hareket, oluş, gelecek bir zamanda gerçekleşecektir. Bu kipte bir kesinlik ifadesi vardır. Gelecek zaman sözün söylendiği andan sonra başlar ve sonsuza uzanan bir çizgide devam eder.

Gelecek zamanla ilgili olarak bu çalışmada ulaşılan tespitlere geçmeden önce bazı araştırmacıların görüşlerini vermek yerinde olacaktır.

Bilgegil’e (1963, s.267) göre

“a) Bu kip, eylemin sözün söylenmesinden sonra vuku bulacağını ifade eder. b) Tahmine delalet eder. c) Emir, gereklilik, istek anlamlarında kullanılır. d) Şartlı cümlelere ceza olur. e) Üçüncü

tekil şahsına, ek fiilin geniş zamanının aynı şahsı ilave edilirse anlamı pekiştirilmiş olur.”

Ergin (1998, s.302), gelecek zaman kipini geniş zaman ve şimdiki zamanla karşılaştırmış ve şöyle bir sınır çizmiştir:

“Kısacası, geniş zaman eklerinin karşıladığı gelecek zaman geniş zaman ifadesi içinde bir gelecek zaman, şimdiki zaman ekinin karşıladığı gelecek zaman şimdiki zaman ifadesi içinde bir gelecek zaman, gelecek zaman eklerinin karşıladığı gelecek zaman ise tam bir gelecek zaman ifadesi taşıyan asıl gelecek zamandır.”

Ergin (1998, s.302), “geniş zaman eklerinin bildirdiği gelecek zaman”ın “ihtimalî bir gelecek zaman”, “şimdiki zaman ekinin bildirdiği gelecek zaman”ın “çok yakın bir gelecek zaman” olduğunu, hâlbuki “asıl gelecek zaman eklerinin” ifade ettiği gelecek zamanın ise niyetli, istekli, belirli bir gelecek zaman” bildirdiğini söyler ve “bu gerçek gelecek zamanda ihtimal değil kesinlik” bulunduğunu belirtir.

Deny (1941, s.371), gelecek zaman kipini “niyetli-istikbal” terimiyle ifade eder ve bu kipin, kast ve niyet edilen, gerçekleşmesi muhtemel olan fiiller ile gerçekleşmesi istenen fiilleri ifade etmek üzere kullanıldığını söylemektedir.

Deny (1941, s.383), ayrıca “basit çekimde gelecek zaman anlamının daha baskın olduğunu, niyet anlamının açık bir şekilde ancak birleşik çekimlerde görüldüğünü” ifade etmektedir.

-AcAk ekinin “kesinlik belirten gelecek zaman eylemleri için” kullanıldığını ifade eden Hatiboğlu (1982, s.21), bu ekin “gelecek zaman kavramıyla birlikte bazen de dilek, gereklik, emir, kuvvetli ihtimal, yeterlik kavramları verdiğini” belirtir.

Topaloğlu (1992, s.75)’nin “Fiilin belirttiği kılış veya oluşun içinde bulunulan zamandan sonra yapılacağını bildiren zaman” şeklinde açıkladığı gelecek zaman terimini Korkmaz (1992, s.66) şu şekilde açıklar: “Fiilin gösterdiği hareketin geleceğe bağlı olduğunu belirten zaman” Korkmaz (1992, s.67), -AcAk ekiyle ilgili olarak da “bir oluş ve kılışın gelecekte kesin olarak gerçekleşeceğini gösteren ek” ifadesini kullanır.

Bozkurt’a (2000, s.23) göre “Gelecek zaman eki, eylemin belirttiği iş, oluş, edim vb.nin geleceğe ilişkin olduğunu gösterir.”

Aksan başkanlığında hazırlanan Sözcük Türleri (1983, s.234) adlı eserdeki gelecek zaman tanımlaması da Bozkurt (2000, s.23) ve Korkmaz (1992, s.67)’ın tanımlarıyla aynı doğrultudadır.

Gelecek zamanla ilgili olarak “Eylemin konuşma anından sonra yapılacağını; sonsuzluğa uzanan bir gelecek zamanın herhangi bir anında eylemi yapmaya niyetli oluşu bildirir.” diyen Ediskun (1999, s.179), ayrıca şu fonksiyonlar üzerinde de durmaktadır:

“Gelecek zaman, bazen hareketin gelecekte yapılması gerektiğini bildirir. Olmak mastarının gelecek zamanının üçüncü tekil kişisi çoğunlukla ihtimal anlatır. Üçüncü tekil kişisine –dir eki eklendiğinde çok defa kesinlik anlatır. İkinci tekil ve çoğul kişilerine ulandığı zaman ihtimal ve oranlama anlatır. Gelecek zamandan sonra sanmak, saymak, (addetmek), bilmek (sanmak) gibi kesin yargılara dayanmayan fiillerden biri gelirse, gelecek zaman –eceği sıfat-fiili gibi düşünülmüş olur. Gelecek zamanın olumlu ya da olumsuz biçimlerinin tekrarlanması ısrar bildirir.”

Ediskun (1999, s.340), gelecek zaman kipinin teklik ve çokluk ikinci veya üçüncü şahıslarının bazen emir, istek, gereklilik anlamlarında kullanıldığını da ifade etmektedir.

Gencan (1979, s.374), “Eylem Kiplerinde Anlam Kayması” başlığı altında gelecek zaman kipinin “buyurma ve gereklik” kiplerinin yerine kullanılabildiğini belirtmiştir.

Aksan (1999, s.188) gelecek zaman kipinin asıl işlevi yanında “emir” ve “ihtimal” de ifade edebildiğini söyler ve –AcAk ekinin şu fonksiyonundan da bahseder:

“Bu kullanımlar dışında, bir olayın çok yakında gerçekleşeceğini, gerçekleşmek üzere olduğunu anlatan bir anlatımda [-EcEk] biçim birimi yine yer almakta, görülen geçmiş zaman bildiren [-Dİ] den sonra aynı eylemin gelecek zaman çekimi kullanılmaktadır.”

-AcAk ekinin “yakın gelecek” fonksiyonu üzerinde Hatiboğlu (1981, s.22) da durmuştur: “-acak (-ecek) eki almış sözcüklerle, ‘hemen hemen’, ‘üzere’ kavramı veren ikileme kurulumu: doğdu doğacak (doğmak üzere), koptu kopacak (kopmak üzere)”

Banguoğlu’nun (1990, s.465-466) gelecek zamanla ilgili açıklaması onun diğer araştırmacılarla aynı görüşte olduğunu gösterir: “Geleceğin bildirmesi, henüz gerçekleşmemiş bir kılışı anlatır ve konuşulan zamandan sonraki bir zamanı kapsar. Geniş zamanın gereklik anlatımına karşılık gelecek kipi kesin buyuru anlatımı ile kullanılır.”

Emre (1945, s.494), gelecek zaman kipinin aslında “kılınmaları oranlanmış (muhtemel) eylemler” olduğunu belirtir.

Bassarak’a (1997, s.35) göre gelecek zaman, geçmiş zamandan daha belirtilidir. O, bu tespitini şu sözlerle ifade eder:

“Öyle ise gelecek zamanın anlamının (temiz zamansal) geçmişinkinden gerçekten daha belirtili olduğunu pekiten iki gösterge var. Birinci olarak, -(y)acak’lı kipin pek güçlü olmasa bile sık sık ikinci ve sanki tarz anlamı olan bir anlam bileşeni var; yani istek anlamı, bir harekette bulunma niyeti anlamı var. İkinci olarak, birçok başka dilde gelecek zamanın, meselâ Rusça, İngilizce veya Macarcada olduğu gibi bileşik biçimler bile dâhil olmak üzere geçmiş zamandan daha karmaşık biçimlerle ifade edilmesi de sorumuza olumlu bir yanıt vermeğe yardımcı olabilir. Böylelikle -(y)acak’lı gelecek zamanın geçmiş zamanlardan daha belirtili olduğu sonucu çıkarılabilir.”

Acarlar (1969, s.262), “Gelecek zaman çoğunlukla emir kipine kayar. Herhangi birine kendi isteği dışında da olsa bir iş yaptırabilmek için, bu fiil kipi kullanılır.” demektedir.

Özdemir (1968, s.182), -AcAk ekiyle yapılan gelecek zamanın, “sınırlı” ve “belirli” olduğunu, buna mukabil geniş zamandaki gelecek zaman ifadesinde bir ihtimal, şimdiki zamandaki gelecek zaman ifadesinde ise bir “yakınlık” bulunduğunu söyler.

Emre (1940, s.14), “kesin olarak gelecek zaman fiilleriyle vuku bulacağını bildirdiğimiz eylemler hakikatte, vukuları ihtimal ve imkân dairesinde eylemlerdir.” tespitinde bulunmuştur.

Barın ve Demir’e (2008, s.138-139) göre gelecek zaman

“Fiilin anlatımdan sonra gerçekleşeceğini belirtir. Dilimizde yakın gelecek ve uzak gelecek ifade eden bir kip bulunmadığı için bu belirsizlik zaman zarfıyla giderilir. Yarın, sonra, akşam, sabah, şimdi, öğleyin gibi. Aynı durum geçmiş zaman bildiren kiplerimiz için de geçerlidir. Fiilin ne zaman gerçekleşip bittiğini (vaktini) yine zaman zarflarıyla belirtiriz.”

Bu ek, ayrıca emir vermek için de kullanılabilir.

Korkmaz (2003, s.623-631), gelecek zaman kipinin “henüz gerçekleşmemiş bulunan; ancak, fiilin gösterdiği oluş ve kılışın gelecekteki bir zaman kesiminde mutlaka gerçekleşeceğini bildiren bir kip” olduğunu belirtmiştir.

“Yapılacak iş, niyet hâlinde olsa bile, gerçekleşmesinde kesinlik bulunduğu için bu ekle kurulan gelecek zaman kipinde bir kesinlik vardır. Bu görev ekin asli görevidir.... Kapsamı çok geniş olan gelecek zaman kavramının fiildeki sınırını çizmek için, cümle içinde ayrıca *bu gün, yarın, akşama, geceleyin, daha sonra, iki hafta önce, üç yıl sonra, beş güne kadar, yakında, önümüzdeki günlerde, sonsuza dek* gibi yönlendirici birtakım zarflar da kullanılır.”

Korkmaz (2003, s.626-631), gelecek zaman kipinin işlevlerinden de bahsetmiştir. Buna göre, gelecek zaman, geleceğe yönelmiş bir gerekliliği ifade eder. Ayrıca gelecek zaman bazen de tahmin ve ihtimal bildirebilir. Bu kipin zaman zaman şaşkınlık, sitem, kızgınlık, şüphe, olmazlık, ihtar, tembih, sevinç, böbürlenme, kabullenme gibi değişik işlevlerde kullanıldığı da olmaktadır. Gelecek zamanın, zaman kaymaları yoluyla değişik fonksiyonlarda da kullanıldığını belirten Korkmaz’a (2003, s.631-636) göre bu kip “görülen veya duyulan geçmiş zaman”, “geniş zaman”, “şimdiki zaman” ve “emir veya istek” bildirebilmektedir.

Demir’e (Tarihsiz, s.387) göre gelecek zamanda “Söz önce, eylem sonradır; henüz gerçekleşmemiş bir eylemi anlattığı için amaç anlamı taşır.” –Dİr eki, bu kipin

üçüncü teklik şahsına getirilirse söze kesinlik anlamı katmaktadır. Gelecek zaman kipi, ayrıca emir, gereklik, belirsiz geçmiş zaman anlamını verecek şekilde de kullanılmaktadır (Demir, Tarihsiz, s.436).

Araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden hareketle gelecek zaman kipinin fonksiyonları ve özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

a) Emir, gereklik ve istek bildirebilir.

b) Tahmin ifade edebilir.

c) Şartlı birleşik cümlelerde kullanılır. Bu durumda ana cümledeki fiilin gerçekleşmesi şarta bağlanmaktadır.

ç) Daha belirli ve kesin bir gelecek zaman anlamı vardır.

d) Niyet ve tasarlama bildirir.

e) -Dİr bildirme eki teklik üçüncü şahısla kullanıldığı zaman genellikle kesinlik anlamı verir. Aynı ek, teklik ve çokluk ikinci şahıslara eklendiği zaman ise cümleye tahmin anlamı katar.

Çalışmanın bu bölümünde gelecek zaman, yukarıdaki fonksiyonlardan ve bu çalışmada ulaşılan tespitlerden yola çıkılarak sınıflandırılmaya ve örneklerle açıklanmaya çalışılacaktır.

3.4.1. Belirsiz Gelecek Zaman İşlevi

-AcAk: Zaman ifade eden herhangi bir kavramın bulunmadığı gelecek zamanlı cümlelerde nispi ve belirsiz bir uzak gelecek zaman anlamı görülmektedir. Cümledeki iş, hareket veya oluş, gelecekte herhangi bir zamanda gerçekleşecektir. Böyle cümlelerde hareketin ne zaman gerçekleşeceğine dair bir belirlilik bulunmamaktadır.

“Kaçıklığıma **hükmedecekler.**” (YÖ, 43)

“Yüksek yerlerde açan çiçeğim;

Senin altında doğdum,

Senin dibinde **öleceğim.**” (BBRB, 20)

“Geceler peşinde gölgen,

Saatler nabzın **olacak..**” (BBRB, 25)

Dilekçi’nin (2000, s.7) konu ile ilgili olarak verdiği örnek cümleler şunlardır:

“Orada bir küçük eşek **besleyeceğim.**”

(Yaban, Y.K.Karaosmanoğlu, s.112)

“Ben oyuna **gelmeyeceğim .**“

(Azap Toprakları, E.İşinsu, s.106)

“Dertlere deva, yarelere derman **olacak**”

(Ölmez Otu, Y.Kemal, s.252)

“Zulümler **olmayacak.**”

(Ölmez Otu, Y.Kemal, s.252)

3.4.2. Yakın Gelecek Zaman

Türkiye Türkçesinde yakın gelecek zaman değişik yapılarda ortaya çıkmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir:

a) –DI ... -AcAk: Görülen geçmiş zaman ekiyle gelecek zaman ekinin aynı fiil köküne veya gövdesine arka arkaya gelmesi sonucunda cümlede bir yakın gelecek zaman anlamı ortaya çıkmaktadır. Yalnız bu yapı teklik üçüncü şahıslarda kullanılmakta, diğer şahıslarda görülmemektedir. Bu yapıyla çekimlenmiş fiillerde

hareketin gerçekleşmek üzere olduğu, gerçekleşmesine az bir süre kaldığı anlamı görülür.

““Buyrun bizim bahçeye, kara kirazlarımız bir haftaya kalmaz olur...” dedi, Coz Etem’in kızı, “Dutlarımız bile **ağardı ağaracak...**”” (YK, 98)

“Demek yaz **bitti bitecek.**” (Ha, 19)”

“Ayağındaki kunduralar –Meryem’in ödünç verdiği pabuçlar- **dağıldı dağılacak.**” (K, 189)

“Sular **kesildi kesilecek.**” (Aksan, 1999, s.188)

“Motor **durdu duracak.**” (Aksan, 1999, s.188)

“Evdeki erzak **bitti bitecek**” (Aksan,1999, s.169)

b) ha ... –DI, ha ... –AcAk: Görülen geçmiş zaman ekiyle gelecek zaman ekinin aynı fiile arka arkaya gelmesi ve bu fiillerden önce de “ha” bağlacının kullanılması yine bir yakın gelecek zaman anlamı vermektedir.

“Tren **ha geldi ha gelecek.**” (Aksan, 1999, s.210)

“Süreniz **ha bitti ha bitecek.**”

“Çocuk salıngaçtan **ha düştü ha düşecek.**”

“Kardeşim **ha iyileşti ha iyileşecek.**”

“Meyveler **ha oldu ha olacak.**”

c) –mAk üzere: Bu yapıda çekimlenmiş isim cümlelerinin yüklemelerinde hareketin gerçekleşmek üzere olduğu, yakın bir gelecekte gerçekleşeceği anlamı ortaya çıkmaktadır. Ayrıca –Dİr eki de bu yapıya bir kesinlik anlamı vermektedir.

“Bir tüfeğin burnu havadadır,

Ateş **almak üzredir**, mermisiz.” (MR, 30)

“Korkunç kavga **patlamak üzere** sizin oralarda.” (LİM, 46)

“Gün, karşı tepeden **doğmak üzredir**.” (ÇL, 155)

“Bu aydınlık beni **boğmak üzredir**.” (ÇL, 155)

“Kanmadık gaşyeden bu mâviliğe

Ne yazık! **Geçmek üzredir** bu gece;

Ey gönül fecre az zaman kalıyor!” (KGK, 58)

“Sabır tespihim **kopmak üzredir**.” (Seç, 27)

“YAŞLI KADIN (duvardaki saate bakar): Saat yediye **gelmek üzere**. Topu topu iki saatimiz var. İki saat sonra nöbeti öbürü devralacak. “ (OA, 118)

“Padişahın eski silahtarı ve gözdesi Yusuf Paşa, Hanya fatihi olarak **dönmek üzere** Girit’ten.” (Dİ, 86)

3.4.3. Gereklilik Bildiren Gelecek Zaman İşlevi

-**AcAk**: Gelecek zaman, gereklilik fonksiyonunda da sık sık kullanılmaktadır. Buradaki gerekliliğin asıl gereklilik kipinden farkı, gelecek zaman içinde bir gereklilik ifade etmesidir. Hâlbuki asıl gereklilik kipinde (-malı) belirli bir gelecek zaman, kesin bir gelecek zaman ifadesi yoktur. –malı ile yapılan gereklilik kipinde de bir gelecek zaman söz konusudur, ama asıl gelecek zaman kadar geleceğe çok açık bir gönderimde bulunmaz.

“Katran çamlarının gölgesine kavuşabilmek için, katır sırtı **arayacaksınız**.” (GG, 4)

“Aspendos tiyatrosuna gitmek için kuru hava **bekleyeceksiniz** ve orada küçük bir kulübe çatısı altına sığınamazsınız.” (GG, 5)

“Karının Osmanlısı kocasının yerini bir vakit boş **koymayacak.**” (K, 11)

“Kümesin nizamını bozmak **olmayacak.**” (YÖ, 57)

Yaman’ın (1999, s.100-101) konu ile ilgili olarak verdiği örnek cümleler şunlardır:

“Benim bildiğim, bir adam bir karıya gerçekten tutkunsa, dünya gözelini canı **çekmeyecek.**” (DA, 280)

“Böyle **yürüyeceksin.** (Kibar yürüyüşü yapar...) Her tarafından asaletlik **akacak.**” (SKKK, 26)

“Nermin Tuğuşlu: Ekran başına gelirken sevinç ve üzüntülerinizi vestiyere **bırakacaksınız.**” (T, 13 Mart 1990, 15)

3.4.4. Niyet ve İstek Bildiren Gelecek Zaman İşlevi

-AcAk: Gelecek zamanın ana fonksiyonlarından birisi de tasarlanan, niyet edilen hareketleri bildirmektir. Niyet edilen, istenen veya tasarlanan hareket gelecekte gerçekleşecektir. Aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi böyle cümlelerde bir kesinlik ifadesi bulunmakta ve bir kararlılık sezilmektedir.

“Ödevimi yapmak için kütüphaneye **gideceğim.**”

“Çünkü yıldönümü gecesini bizim evde yakın ahablarla beraber **geçireceğiz.**” (GG, 17)

“Gecelerimi onları düşünerek, sabahlarımı büromda onları tamamlamaya çalışarak **geçireceğim.**” (GG, 26)

“Bir ay kadar seni bu bahar muhitinden, bu rutubetli sıcağın içinden **çıkaracağım.**” (YÖ, 28)

“Camsap gelince **soracağım.**” (YÖ, 32)

3.4.5. Emir Bildiren Gelecek Zaman İşlevi

-AcAk: Gelecek zamanın, emir fonksiyonunda sık kullanıldığı görülmektedir. Bu kullanımda hareketin gelecek zamanda yapılması gerektiği emredilerek bildirilmektedir. Ayrıca bu kullanımda bir istek anlamı da sezilmektedir.

“Ben gidiyorum; geldiğimi Emin’e **söylemeyeceksin**, o kadar.” (Oyn, 189)

“Yol dediğin böyle olmaz, cetvel tahtasını **tutacaksın**, haritanın üzerine yapıştırıp **çekeceksin** çizgiyi.” (YK, 60)

“Bu sabah söylediğimi şimdi **vereceksin**.” (K, 159)

“Baş ağaların önünde Vahit’le **barışacaksın**.” (K, 368)

“Göl **kazılacak** efendi.” (K, 80)

“Beni dinle... Bundan sonra ellerin sözüne **uymayacaksın**.” (K, 299)

“Bankaya **gideceksin**, parayı **alacaksın**. Ona gelince; o, evde **oturacak**.” (Ediskun, 1999, s.340)

3.4.6. Tavsiye, Nasihat, İhtar Bildiren Gelecek Zaman İşlevi

-AcAk: Tespit edilen örneklerde gelecek zamanın tavsiye, nasihat, ihtar gibi fonksiyonlarda kullanıldığı görülmektedir. Bu fonksiyonların tespitinde cümlenin bağlamı etkili olmaktadır.

“Bu işlerde rüzgârdan hile **sezeceksin**.” (K, 66)

“Ama Vahit, dediğim gibi... Duaları **bilmezleneceksin** de yanlış **okuyacaksın!**” (K, 73)

“Eve girdin mi birinin yüzüne **bakmayacaksın**.” (K, 42)

“Evvela baharın tesirini göstermediği soğuk bir yere **gideceksin!**” (YÖ, 28)

Yaman'ın (1999, s.110-111) konu ile ilgili olarak verdiği örnekler şunlardır:

“Sesin apansız yumuşamasından işkillenmiş, babasının bir öğüdünü hatırlamıştı: “Anası bacısı güzelse, akıllı delikanlı, akranı olmayan heriflerin övgülerine **inanmayacak**, hediyelerini hele hiç **almayacak**.” (DA, 19)

“-Yani diyecektim ki, okumayı öğrendiğim ilk cümle, yani o adam güneşimizdir, cümlesiydi.

-Sus, hayır, sakın... **Söylemeyeceksin.**” (ÇB, 34)

“Şişman Polis –Dağılın be. Söyle de dağılsınlar. Trafiği tıkıyorlar. (Düdük çalar.) Toplu yürüyüş kanunu var. Şimdi **zabıt tutacağım**. Laf anlamıyor musunuz?” (KAD, 140)

3.4.7. Ümit, Temenni, Hayal Bildiren Gelecek Zaman İşlevi

-**AcAk**: Gelecek zaman, bazen ümit, temenni, hayal gibi duyguların ifade edilmesinde de kullanılmaktadır. Bu duyguların geleceğe yönelik olması, -AcAk ekinin kullanılmasında etkili olabilir. (Yaman, 1999, s.106).

“Şu oğlan, Murat Ağan gibi **okuyacak**.” (K, 164)

“Şimdi en sevdiğin arkadaşların yanında **olacak**, onlarla **sohbet edeceksin.**”

“Son model bir araban **olacak**, şehrin en işlek caddesinde **gezeceksin.**”

“Gece geç saatlere kadar açık bir kütüphane **olacak** da **çalışacaksın.**”

Yaman'ın (1999, s.106) konu ile ilgili olarak verdiği örnekler şunlardır:

“Su basar on dönüm tarlam **olacak**, fazla değil on dönüm... Yirmişer kilo süt veren iki ineğin. Meyve **yetiştireceksin** arasına yonca **ekeceksin.**” (V. 15 Ocak 1960, 3)

“Şöyle bir sini çeteneli pirinç pilavı **yaptıracaksın...** Katanak katanak beyaz çulluk etini üstüne **yazalayacaksın.**” (H. Mayıs, 1980, 30)

“Zengin **olacaksın**; kışın Adana’da yazın bizim Andırın yaylasında **yaşayacaksın...**” (H. Mayıs 1980, 30)

3.4.8. Kesinlik ve İhtimal Bildiren Gelecek Zaman

-**AcAk** gelecek zaman ekinin -**Dİr** bildirme ekiyle birleşerek meydana getirdiği bu yapıyla ilgili olarak incelenen eserlerde iki fonksiyon tespit edilmiştir.

3.4.8.1. Kesinlik Bildiren Gelecek Zaman İşlevi

-**AcAktır**: Bu yapı kesinlik bildiren gelecek zaman fonksiyonunda kullanılmaktadır. Kesinlik fonksiyonunda -**tİr** bildirme ekinin etkisi olduğu görülmektedir. Gelecek zamanda ihtimal anlamı zaten var olduğu için buradaki -**tİr** eki ihtimalden daha çok kesinlik anlamı kazandırmaktadır. Ancak bazı cümlelerde cümlelerin gelişinden, hatta metnin tamamından hareketle isabetli tespit yapmak mümkün olabilmektedir.

“Zaten siz ne kadar direnirseniz direnin, gerçek kendini **kabul ettirecektir.**” (SSA, 160)

“Bu eseri biraz sonra serhat şehirlerinin kaleleri ile Konya kalesinin tamiri, Kayseri’deki Kubadiye ve Beyşehir’deki Kubâdâbâd köşkleri **takip edecektir.** (BŞ, 91)

“Bunlara gelinlik kız diyenler bana elbette evde kalmış ihtiyar kız gözüyle bakacak, kimse artık çocuk diye **eğlenmeyecektir.**” (Çk, 156)

“Hürriyet ile ne yapacağını **bilmeyecektir** Rus halkı.” (OTB, 83)

“Romancının Dünyası’nı okuyanlar, yazarın yaşamı değerlendirişte olağanüstü tutarlı kaldığını hemen fark **edeceklerdir.**” (Ha, 354)

“Tören 17.30’da hükûmet daireleri kapandıktan yarım saat sonra **başlayacaktır.**” (YBe, 1)

3.4.8.2. İhtimal Bildiren Gelecek Zaman İşlevi

-**AcAktır** eki, teklik ve çokluk ikinci şahıslara eklendiği zaman cümleye tahmin anlamı katar. Bu fonksiyonun tespitinde cümlenin gelişine veya metnin tamamına dikkat etmek gerekir. Ancak ihtimal anlamının ortaya çıkmasında “belki, muhtemelen, kim bilir” gibi cümleye yön veren zarflar da etkili olmaktadır.

“Bu işi fazla beklemeden **yapacaklardır.**”

“Yarın patronla **konusacaklardır.**”

“O kadar yol kat ettiler; onunla da **görüştüklerdir.**”

“Bu kadar beklediğine göre bir gün daha **sabredecektir.**”

“Mutlu olduğuna bakılırsa sınavı **geçeceksindir.**”

3.4.9. Duyulan Gelecek Zaman (Gelecek Zamanın Rivayeti)

Bu başlık altında –AcAkmlş ekinin gelecek zamana dair işlevleri üzerinde durulmuştur. –mlş eki, -AcAkmlş yapısında geçmiş zaman değil rivayet bildirmekte; ayrıca alay etme, reddetme, iş ve oluşa inanmama gibi anlamlar ifade etmektedir. Başka bir deyişle, burada ele alınan –AcAkmlş yapısında –AcAk ekinin ifade ettiği gelecek zaman ön plandadır. İncelenen eserlerde duyulan gelecek zaman kipiyle ilgili olarak üç işlev tespit edilmiştir.

3.4.9.1. Başkasından Duyulan Niyet İşlevi

-**AcAkmlş**: Bu yapıdaki fiillerde niyet edilen, tasarlanan ve gelecekte gerçekleşecek olan bir hareketin başkasından duyularak aktarılması söz konusudur. Buradaki –mlş eki rivayet fonksiyonundadır. –AcAk eki ise asıl fonksiyonu olan niyet, tasarlama veya geleceğe yönelik bir hareket bildirir.

“Kabak mabak yerine buğday, arpa, çavdar gibi şeyler **ekilecekmiş** toprağa.”
(OTB, 89)

“Bugün Hurşit Ağa oğlu için Nazife’yi **isteyecekmiş**, hem anasından hem babasından!” (YK, 278)

“İstanbul beynelmilel **olacakmış**. (YE, 75)

“Tedavim daha bir zaman **devam edecekmiş**.” (KDA, 325)

“Sabih, fayans işinde kendisine yardım eden mühim bir adama **ziyafet verecekmiş**.” (Hu, 289)

“Tercümelere öğleden sonra **getirecekmiş**.” (Yal, 227)

“Sonunda Ayşe’yi **alacakmışsın**.” (K, 296)

“Haber aldığımız doğruysa köyden **savuşacakmışsın** .“ (K, 378)

“Yunanlılar, yakında yeni bir taarruza **geçeceklermiş**.” (Ybn, 111)

3.4.9.2. Gerçekleşecek Harekete İnanmama İşlevi

Aşağıdaki örneklerde gelecekte gerçekleşecek olan harekete inanmama ve onu alaya alma, reddetme anlamı olduğu görülmektedir. Buradaki –miş eki rivayet işlevinde kullanılmamaktadır. Ancak bu ek harekete inanmama, işi alaya alma ve reddetme anlamını vermede etkili olmaktadır.

“Korucu Ali, başağa **olacakmış**. Dünyada hiç mümkün mü?.” (K, 156)

“Neden günah **olacakmış**?” (K, 274)

“Yalan! Neye **sıkılacakmış** bizim canımız.” (K, 262)

3.4.9.3. Geleceğe Yönelik Hayal ve Tasavvur Etme İşlevi

-**AcAkmİş** yapısının aşağıdaki örneklerde tespit edilen bir hayal ve tasavvur etme anlamı vardır. Buradaki -mİş ekinin rivayet veya sonradan farkına varma anlamı olmadığı anlaşıyor. Bu ekin, konuşucunun hayalini, tasavvurunu aktarmasına yardımcı olduğu görülmektedir. Böyle cümlelerde gelecekte meydana gelebilecek veya gelmesi hayal edilen olaylar, niyetler, tasarımlar dile getirilmektedir. -AcAk+-mİş yapısının hayal etme fonksiyonunu tespit etmede cümlelerin gelişi veya metnin tamamı etkili olmaktadır.

“Sanki araya ölüm girmemiş, sanki yaşanmışlık girmemiş; sanki hepsini yeni baştan hiç sona ermeyecekmişçesine gönlümde **hissedecekmişim**.” (Ha, 373)

“Bütün ağaçlarda bir kalp içinde adlarımızı boş yere **arayacakmışım**.” (Ha, 374)

“Bir gün İstanbul’a gece yarısı **gelecekmişiz** ve seni **bulamayacakmışız**. Böyle bir şeyi düşünmek bile istemiyorum.”

“Beklemediğim bir anda onu karşımda **görecekmişim**. Birlikte sinemaya gidecekmişiz, gezip **eğlenecekmişiz**. Ne güzel olurdu, değil mi?”

3.4.10. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Bu başlık altında -AcAktI ekinin gelecek zamana dair işlevleri üzerinde durulmuştur. -tI ekinin -AcAktI yapısında geçmiş zaman fonksiyonunun zayıfladığı görülmektedir. Başka bir deyişle, burada ele alınan -AcAktI yapısında -AcAk ekinin belirttiği gelecek zaman ifadesi baskındır ve ön plandadır. İncelenen eserlerde gelecek zamanın hikâyesi ile ilgili olarak tespit edilen iki işlev aşağıda açıklanmıştır:

3.4.10.1. Niyet veya Tasarlama İşlevi

-**AcAktI**: Bu yapı, aşağıdaki örneklerde de görüleceği gibi bir niyet veya tasarlama fonksiyonunda kullanılabilmektedir. Buradaki -tI ekinin belirli geçmiş zaman anlamından sıyrıldığı görülmektedir.

“Biz de yarın bu mesele için toplanıp karar **verecektik** .” (KA, 159)

“Kuzum Mevsim, sen kendin ne **yiyecektin**.” (KDA, 95)

“Müşteri: İyi günler! Vitrindeki elbisenin fiyatını **soracaktım**.

Tezgâhtar: Elli milyon, efendim.”

“Tuğrul: Aynur Hanım, müdür beyle **görürecektim**. Acaba buradalar mı?

Aynur: Müdür Bey şu anda toplantıda. Bir saat sonra görüşebilirsiniz.”

“Bu kitabı size **hediye edecektim**, kabul eder misiniz?”

3.4.10.2.Hayal Etme İşlevi

-AcAktI: Tespit edilen aşağıdaki örnekte de -AcAktI yapısının hayal etme fonksiyonunda kullanıldığı görülmektedir. Yine burada da -tI ekinin geçmiş zaman anlamından uzaklaştığı ve -AcAk ekinin daha etkili olduğu sezilmektedir.

“Doktorlar da renkli gömlek **giyeceklerdi**, hemşireler de.” (Sa, 60)

3.5. Ek Fiil

İsim cümlesi, yüklemi isim veya isim cinsinden bir kelime yahut kelime grubu olan cümledir. Bu cümleler ek fiil sayesinde bir hüküm ifade eder. “İsim soylu kelimelerle birleşip onları zaman veya tasarlama ifade eder duruma getirerek onların cümlede yüklem olmasını sağlayan ek hâlindeki unsura” ek fiil denilmektedir (Barın ve Demir, 2008, s.153). İsim, sıfat, zarf, zamir, bağlaç, edat, ünlem gibi kelimeler ek fiil olarak isim cümlelerinde yüklem görevinde kullanılabilir. İsim cümlelerini bir hükme bağlayan ek fiilin dört kipi vardır: Şimdiki (geniş) zaman (durum bildiren ek fiil), belirli (bilinen) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ve şart kipleri.

İsim cümleleri aşağıda zaman açısından incelenmeye çalışılacaktır.

3.5.1. Ek Fiilin Geniş Zamanı

Ek fiilin, şimdiki veya geniş zamanı da denilen bu çekimine durum bildiren ek fiil de denilebilir. İyelik ekleriyle çekimlenen bu kipte bir varlığın o andaki durumu, yaşanan, içinde bulunulan andaki durumu ifade edildiği gibi geçmişten o ana kadar olan durumu da söz konusu edilmektedir. Dolayısıyla bir varlıkla, nesneyle, durumla ilgili geniş bir zaman belirtilmektedir.

Banguoğlu (1990, s.477) konuyla ilgili olarak “geniş zaman kipi gerçek fiillerin geniş zaman kapsamında olamaz, yani geleceğe uzanamaz. Ancak gerek dil tarihi yönünden gelişi, gerekse bu günkü anlatımı yönlerinden onu sınırlı şimdiki zaman da sayamayız.” tespitinde bulunmuştur.

Ergin (1998, s.315), ek fiilin geniş zamanını “şimdiki zaman” başlığı altında değerlendirmiştir:

“i- fiilinin şimdiki zamanına geniş zaman da demek mümkündür. Zaten ekleşme geniş zaman üzerinden olmuş, bu ekler geniş zaman çekiminin artıkları olarak kalmıştır. Fakat bugün esas itibariyle şimdiki zamanı ifade etmekte, geniş zaman ifadeleri şimdiki zaman çekiminde bulunan geniş zaman fonksiyonundan ibaret kalmaktadır. Bu ekler birleştikleri ismin şimdiki zamanda fiil hâlinde ortaya çıktığını, çıkmakta devam ettiğini; ismin şimdiki zamanda olmakta bulunduğunu bildirir, haber verirler.”

Bozkurt (2000, s.66), ek fiilin geniş zamanının “durum” belirtmede kullanıldığını ifade etmektedir. Başka bir deyişle bu kip, tam bir geniş zaman kavramı yansıtmamakta; var olan bir durumu, ortamı vurgulamaktadır.

Ediskun (1999, s.188), “ek fiilin şimdiki ya da geniş zamanı” olarak adlandırdığı bu kipin, varlığın ne durumda bulunmakta olduğunu ve sözü bir yargıya bağladığını belirtmektedir.

Demir (Tarihsiz, s.442), “ekeylemin geniş zamanı” dediği bu kipin, “bir varlığın ne durumda olduğunu bildirerek sözü bir yargıya bağladığını, varlığın o anda ne durumda olduğunu bildirdiği için de şimdiki zaman anlamı taşıdığını” ifade etmektedir.

Araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden de hareketle ek fiilin geniş zamanına dair tespit edilen örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Türk halılarında tabiatı taklitten eser **yoktur**.” (Ç, 102)

“Burada tabiatın her türlü **var**.” (GG, 4)

“En çirkin merhamet, **hedefini şaşırandır**.” (Yal, 261)

“Ben Avrupa’nın püriten papazlarıyla rekabet eden ruhiyat büyücülerinden **değilim**.” (BTR, 42)

“Biz **Lüleburgazlıyız**.” (HBSK, 11)

“Akad **titiz bir yazar-sinemacıdır**.” (Ha, 202)

“Eskilerin, “Bartın Deresi, altın deresi” dedikleri bu akarsu, gerçekte **bir dere değil iki koldan oluşan koskoca, iki ayaklı bir ırmaktır**.” (YK, 237)

“Beyaz köknarların araba araba taşındığı kasabaya orman, bir öküz arabası süratiyle **kırk sekiz saattir**.” (SS, 33)

Bu çalışmada tespit edilen ek fiilli bazı yapılar ve fonksiyonları şunlardır:

1. –Ar gibi + şahıs eki: Geniş zaman ekinin “gibi” edatıyla birleşmesi sonucu oluşan bu tür yüklemlerde ihtimalli bir devamlılık anlamı olduğu görülmektedir.

“Bütün bu insanlar, amcası dâhil, tiyatrodaki perdenin açılmasını **bekler gibidir**.” (YBe, 1)

“Şimdi geçip gitmiş o zamanla o kadar barışığım ki, arındığımı, yunduğumu **bilir gibiyim**.” (Ha, 375)

2. –yor gibi+ şahıs eki: İçinde bulunulan anda ihtimalli bir şimdiki zaman ve bir devamlılık anlamı vardır.

“Ben, böyle bir ilk mektubun ağaç üzerine yazıldığını **görüyor gibiyim.**” (HBSK, 80)

“Mühim şeyler **düşünüyor gibiyiz.**” (HBSK, 13)

“Antep yavrularının, top patlayışı arkasından duyulan seslerini **işitiyor gibiyim.**” (GG, 11)

3. – AcAk gibi+ şahıs eki: İhtimalli bir gelecek zaman anlamı vardır. Hareket ileride gerçekleşebilir, ancak kesin değildir.

“Yarın Antalya’ya **gidecek gibiyim.**”

“Hafta sonu pikniğe **gidecek gibiyiz.**”

“Yarışı biz **kazanacak gibiyiz.**”

4. –mİş gibi + şahıs eki: Buradaki –mİş ekinin duyulan geçmiş anlamından sıyrıldığı, bir hareketin sonucunu ifade ettiği görülmektedir. Burada da ihtimalli bir geçmiş zaman söz konusudur.

“Anlattıklarınızı daha önce **duymuş gibiyim.**”

“Bu adamı daha önce **görmüş gibiydi.**”

“Seneler önceki ziyaretinde buraları da **gezmiş gibiydi.** Ama tam olarak hatırlayamadı.”

3.5.2. Ek Fiilin Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zamanı

Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı bir varlığın bilinen bir geçmişteki durumunu verir. Ek fiilin bu çekiminde uzak bir geçmiş zaman ifadesi olduğu görülür. Bu durumu Bozkurt (2000, s.66) şu şekilde açıklamaktadır: “Sözelimi *geldim* ile *öğrenciydim* örneklerinde anlatılan aynı zaman dilimi değildir. Eylem

kullanımında olay bellekte, diri canlı. Oysa ek eylem kullanımında bir öyküleme söz konusu.”

Gencan’ın (1979, s.344-345), ek fiilin “-di’li geçmiş kipi” olarak adlandırdığı bu kip, kesin geçmiş zaman ifade etmekte ve varlığın geçmişteki durumunu bildirmektedir.

Ediskun (1999, s.190) ve Demir (Tarihsiz, s.440), bu kipin, bir varlığın geçmiş zamandaki durumunu kesin olarak bildirdiğini belirtmektedirler.

Banguoğlu (1990, s.477), ek fiilin belirli geçmiş kipi ile ek fiilin belirsiz geçmiş kipi arasında aynen diğer fiil çekimlerinde olduğu gibi bir anlatım farkı bulunduğunu belirtir. Başka bir deyişle, bu kiplerden “biri görgüye ve yakın bilgiye dayanan, öbürü başkasından, sonradan işitmeye dayanan” bir anlam ifade etmektedir.

Araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden de hareketle ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanına dair tespit edilen örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir:

“O gözlerde, beni hatırladığına dair hiçbir belirti **yoktu.**” (Ybn, 133)

“Ben arabada, **tarlanın kıyısında**ydım.” (OTB, 11)

“Behçet Necatigil’in evi **gizli bir devlet kütüphanesi gibiydi.**” (Ha, 141)

“O, **hazzi yanmada bulanlardandı.**” (KDA, 291)

“Çürüme’nin öyküsü **Feyzi’nindi.**” (Ha, 207)

“Turhan’ın babası Kara Memişoğlu Süleyman, **Manisalı idi.**” (Ç, 77)

“Beni Behçet Bey’e yakınlaştıran, **eski edebiyatımıza olan bağlılığımdı.**” (Ha, 139)

“Babam, Avrupa’dan döndüğü zaman **beş yaşında**ydım.” (KDA, 26)

Tespit edilen aşağıdaki örneklerde ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanıyla çekimlenmiş –mAk üzere(y)di yapısı bilinen geçmişte gerçekleşmek üzere olan ancak gerçekleşmediği anlaşılan bir hareket ifade etmektedir. Geçmişte gerçekleşmesine az bir süre kalmış, geçmişteki yakın bir gelecekte gerçekleşecek bir hareketin gerçekleşmediği bildirilmektedir.

“Ayağa kalktığında odanın yüksek, çifte kanatlı pencere camlarında karanlık henüz **silinmek üzereydi**.”(OTB, 197)

“Bir gece, saat üçte veya dörde gelirken, **uyumak üzere idim**.”(BTR, 94)

“Gökyüzü henüz **ağarmak üzereydi**.”(OTB, 67)

“Soba **sönmek üzereydi**.”(K, 284)

“İlkokulu ya bitirmiştin ya da **bitirmek üzereydim**.”(Ha, 173)

“Babam **dönmek üzereydi**.”(KDA, 191)

“Yorgun ve umutsuz asker bozulup **dağılmak üzere idi**.”(GG, 5)

“Güneş batı ufkuna **inmek üzereydi**.”(GT, 7)

“Yeni nahiye müdürü beyle nerede ise **ahbap olmak üzereydim**.”(HBSK, 212)

“Üye eksikliğini **tamamlamak üzereydi**.”(SSA, 36)

3.5.3. Ek Fiilin Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanı

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı, görülmeyen, şahit olunmayan geçmişteki bir durumu rivayet eder. Bu ek kullanılarak bir varlıkla ilgili geçmişteki bir durum başkasından duyulup aktarılmakta veya belirtilen durumun sonradan fark edildiği belirtilmektedir. Varlıkların görülmeyen geçmiş zamandaki durumları,

nitelikleri verilirken ve o varlıklarla ilgili birtakım açıklamalar yapılırken ek fiilin duyulan geçmiş zamanı kullanılır.

Demir (Tarihsiz, 441), “ekeylemin belirsiz (-miş’li) geçmiş zamanı” olarak adlandırdığı bu kipi “Bir varlığın geçmiş zamandaki ya da geçmiş zamandan başlayıp şimdiki zamana kadar sürüp gelen durumunun bir başkasından öğrenildiğini veya sonradan sezildiğini belirtir.” şeklinde açıklamaktadır.

Gencan (1979, s.345-346), “-miş’li geçmiş kipi”nin kesin anlamlı olmadığını, yani anlatılanların başkalarından duyulduğunu, görülmediğini yahut kendisi tarafından farkında olmadan yapıldığını ifade etmektedir. Bu özelliğiyle sanılı geçmiş zaman (-miş’li geçmiş zaman) gibidir.

Ediskun’un (1999, s.190), “ek fiilin –miş’li geçmiş zamanı” olarak isimlendirdiği bu kip, bir varlığın geçmiş zamanda başlayıp biten yahut geçmiş zamandan şimdiki zamana kadar süregelen durumunu başkasından duymuş veya sonradan sezmiş gibi bildirir.

Bozkurt (2000, s.67), bu kipte “Eylem kullanımındaki bilinmeyen geçmiş anlatımı bulunmaz. Söylenti, işitilmişlik, kesin bilmeme, sonradan farkına varma ve değişik tonlamayla inanma, alay anlatımı ağır basar. ‘Başkasından duyulma’ anlam inceliği öne geçer.” demektedir.

Araştırmacıların yukarıdaki görüşlerinden de hareketle ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına dair tespit edilen örneklerden bazıları aşağıda verilmiştir:

“Şöyle yirmi, yirmi beş sene evvel, تنها bir köşkün genç bir kızı **varmış**.” (YÖ, 101)

“Kız dikişçi filân da değilmiş, **bar artisti imiş** bir zamanlar.” (Yal, 23)

“Dağa çıktığı zaman daha **on altı yaşındaymış**.” (YE, 121)

“Kızlarının üçü de güzel olmakla birlikte, en büyükleri Masume Hanım **bir ay parçası imiş**.” (BŞM, 308)

“Teyzemle evlendiklerinden bir süre sonra evlerine girip çıkmaya başladığım eniştem Dr. Talât Akdağ, çok gençliğinden beri kitaba **düşkünmüş**.”(Ha, 30)

“Başında yeşil bir namaz fesi **sarılmış**.”(YE, 123)

“Eğri Ahmet eniştem **dört kuruşluk bir adammış**.”(K, 373)

“Adam **aç ve bitkinmiş**.”(GT, 65)

“İçe dönüklüğüm, çekingenliğim ve korkularım, bir gün babamın boğazına dayanmış, hikâyelerimdeki başarı da yaşıma göre **olağanüstü imiş**.”(KDA, 34)

Bu bölümde netice olarak şunlar söylenebilir: Dil bilgisi öğretimi, dört temel dil becerisinin geliştirilmesinde yardımcı ve destekleyici bir alandır. Yukarıda ayrı ayrı gösterilmeye çalışılan zaman eklerinin fonksiyonları da işte bu amaçla tespit edilmiştir. Zaman eklerinin fonksiyonlarındaki çeşitliliği tam ve doğru olarak kavrayan öğrencilerin anlama ve anlatma becerileri de gelişecektir. Özellikle çocukların kendilerine has üslup edinmelerinde bu fonksiyonların öğrenilmesi yararlı olabilir. Mesela geniş zamanın geçmiş zamanı anlatırken veya şimdiki zamanın geçmiş zamanı ifade ederken kullanılması gibi pek çok fonksiyon, üslubun monotonluktan kurtarılması için kullanılabilir.

Fonksiyondan hareketle yapılan dil bilgisi öğretimi, öğrencilerin işlenen konuyu daha çabuk ve daha iyi kavramalarını sağlayacaktır. Biri önceden öğrenilmiş, diğeri yeni öğrenilecek iki farklı zamana ait örnek cümleler verilerek öğrencilere bunlarla ilgili karşılaştırmalı sorular sorulabilir. Böylece öğrenciler, bu tür sorular yardımıyla iki zaman arasındaki benzerlikleri ve farklılıkları görebilirler. Bu şekilde yeni bilgi ve fonksiyonlar öğrencilere ezberletilmeden kavratılmış olur (Barın ve Demir, 2008, s.225-226). Zaten yukarıda ayrıntılı olarak açıklanmaya çalışılan zaman eklerinin fonksiyonları da tümevarım metoduyla kullanıldığında öğrencinin ezbercilikten uzaklaşmasını sağlamak için en iyi yol olarak görünmektedir.

IV. BÖLÜM

ÖĞRENCİLERİN YAZILI ANLATIMLARINDAKİ ZAMAN EKLERİNE DAİR BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde ilköğretim öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri; isim ve fiil cümlelerindeki durumlarıyla ayrı ayrı ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

4.1. 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri; fiil cümlelerinde, isim cümlelerinde ve her ikisinde olmak üzere ayrıntılı bir şekilde aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

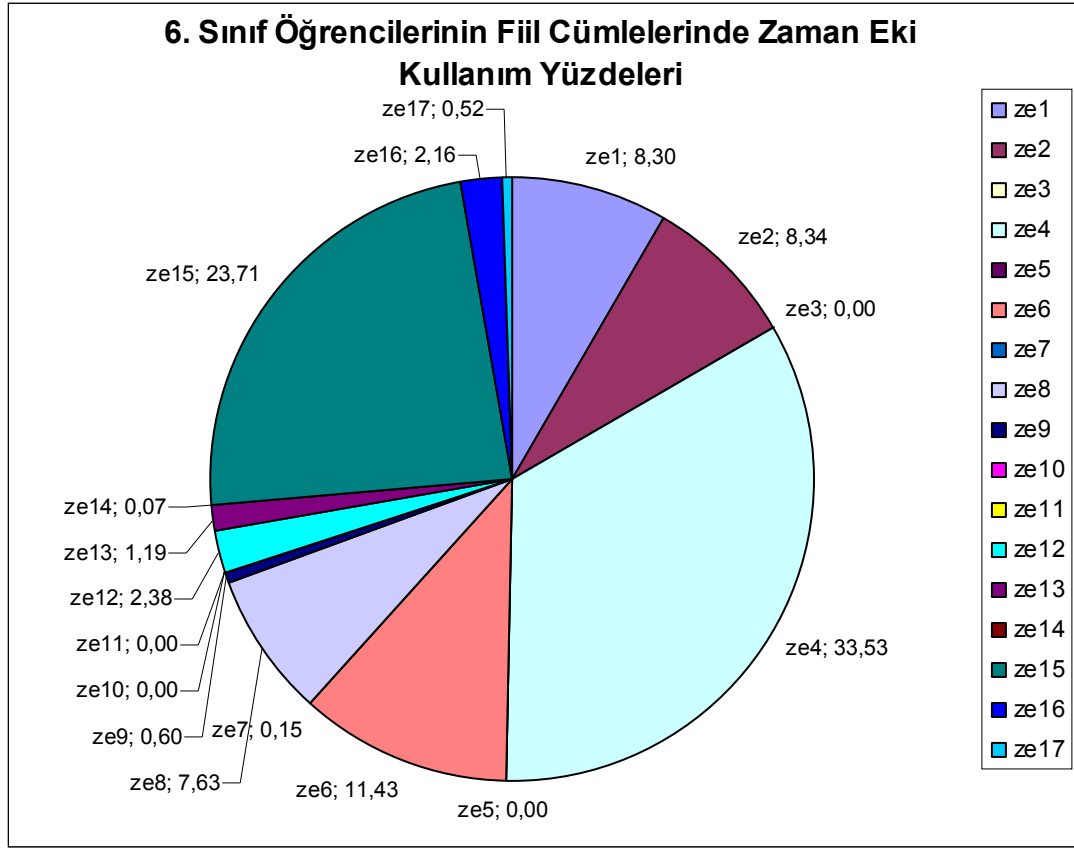
4.1.1. 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Beş farklı ilköğretim okulunda yer alan 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 4.1: 6. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	A6	B6	C6	D6	E6		
ze1	67	90	21	19	26	223	8,30
ze2	44	33	62	45	40	224	8,34
ze3	0	0	0	0	0	0	0,00
ze4	193	152	266	163	127	901	33,53
ze5	0	0	0	0	0	0	0,00
ze6	37	68	41	51	110	307	11,43
ze7	0	1	0	0	3	4	0,15
ze8	52	34	70	24	25	205	7,63
ze9	5	10	0	0	1	16	0,60
ze10	0	0	0	0	0	0	0,00
ze11	0	0	0	0	0	0	0,00
ze12	17	7	12	15	13	64	2,38
ze13	6	4	11	8	3	32	1,19
ze14	0	1	0	1	0	2	0,07
ze15	95	197	89	122	134	637	23,71
ze16	11	16	11	13	7	58	2,16
ze17	10	3	0	0	1	14	0,52
Toplam	537	616	583	461	490	2687	100,00

Grafik 4.1: 6. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencileri fiil cümlelerinde toplam 2687 zaman eki alan çekimli fiil kullanmışlardır. Fiil cümlelerinde yer alan zaman eklerinden en sık kullanılanı belirli (bilinen) geçmiş zaman ekidir. Bu ek 901 sıklıkla kullanılmıştır. Kullanım yüzdesi % 33,53'tür. İkinci sırada %23,71 ile geniş zamanın kullanıldığı görülmektedir. Geniş zaman eki 637 sıklıkla kullanılmıştır. Üçüncü sırada %11,43 kullanım yüzdesi ve 307 kullanım sıklığıyla –yor şimdiki zaman eki yer almaktadır. –yor ile yapılan şimdiki zaman ile –makta/-mada ekleriyle yapılan şimdiki zamanın kullanımı toplam olarak % 11,58 olmaktadır. Bu şekilde bile şimdiki zaman üçüncü sırada kalmaktadır. % 8,34 kullanım yüzdesiyle dördüncü sırada belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi bulunmaktadır. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 224 sıklıkla kullanılmıştır. Beşinci sırada %8,30 kullanım yüzdesi ile belirsiz (duyulan) geçmiş zaman vardır ve öğrenciler bu eke 223 defa yer vermişlerdir. %7,63 kullanım

yüzdesiyle altıncı sırada –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi görülmektedir. Bu ekin kullanım sıklığı 205'tir. 64 kullanım sıklığı ve % 2,38 kullanım yüzdesiyle gelecek zaman yedinci sırada; 58 kullanım sıklığı ve % 2,16 kullanım yüzdesiyle geniş zamanın hikâyesi sekizinci sırada yer almaktadır. Gelecek zamanın hikâyesi 32 sıklıkla kullanılmıştır ve kullanım oranı % 1,19'dur. Bu oranlarla gelecek zaman dokuzuncu sırayı almıştır. –yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetini öğrenciler 16 sıklıkla kullanmışlardır. Bu sıklık % 0,60'a tekabül eder. 14 defa kullanılan geniş zamanın rivayetinin kullanım oranı % 0,52'dir. –makta ve –mada ekleriyle yapılan şimdiki zaman toplam 4 sıklık ve % 0,15 kullanım yüzdesiyle alt sıralarda yer almaktadır. Gelecek zamanın rivayeti 2 sıklıkla kullanılmıştır ve kullanım oranı % 0,07'dir. 6. sınıf öğrencileri, yazılı anlatımlarında belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayetine, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesine, -makta ve –mada ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ile rivayetine hiç yer vermemişlerdir.

Yukarıdaki veriler incelendiğinde 6. sınıf öğrencilerinin daha çok belirli (bilinen) geçmiş zamanı, geniş zamanı, şimdiki zamanı, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesini ve belirsiz geçmiş zamanı kullandıkları görülmektedir.

Öğrencilerin en çok kullandıkları belirli (bilinen) geçmiş zamanla ikinci en çok kullandıkları geniş zaman arasındaki kullanım yüzdesi farkı yaklaşık % 10'dur. İlk iki zaman eki arasındaki bu kullanım farkı, 6. sınıf öğrencilerinin zaman ekleri içinde en çok tahkiyeli anlatım tarzını kullandıklarını göstermektedir. Öğrencilerin en çok kullandıkları dördüncü zaman eki olan belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi ile beşinci sıradaki belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki de ilk sıradaki belirli (bilinen) geçmiş zamanla birlikte “geçmiş zaman” başlığı altında değerlendirilirse öğrencilerin geçmiş zamanı, geniş zaman ve şimdiki zamana göre çok daha fazla kullandıkları görülür. Bu durum, 6. sınıf öğrencilerinin tahkiyeli anlatımı, açıklama ve tasvir gibi diğer anlatım türlerine nazaran çok fazla tercih ettiklerini göstermektedir.

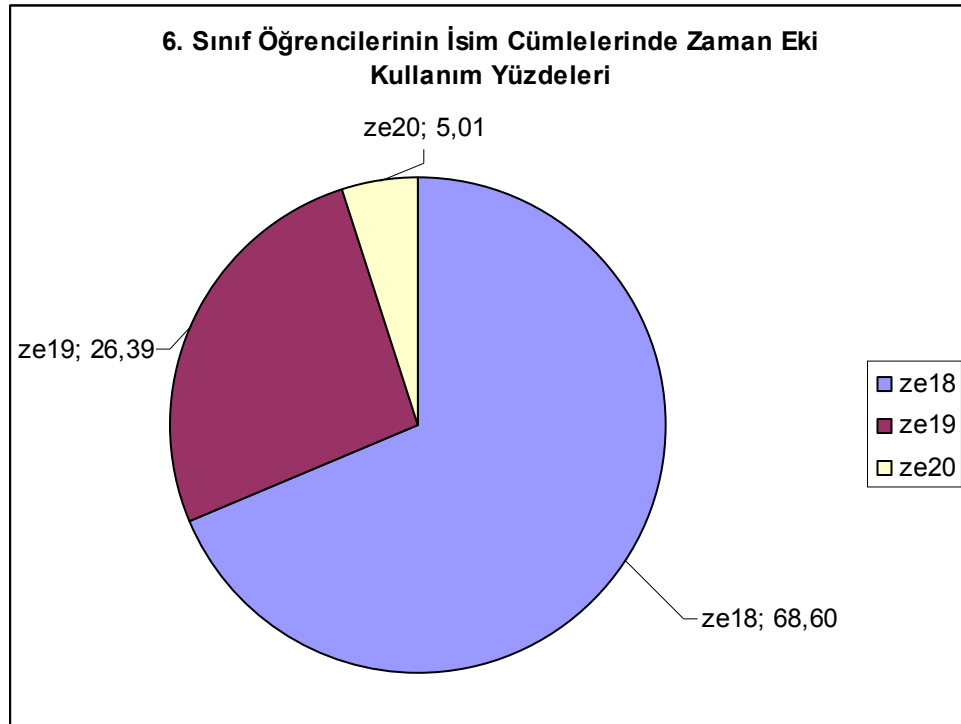
4.1.2. 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 4.2: 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a6	b6	c6	d6	e6		
ze18	73	115	49	114	169	520	68,60
ze19	42	36	68	26	28	200	26,39
ze20	11	22	2	0	3	38	5,01
Toplam	126	173	119	140	200	758	100,00

Grafik 4.2: 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı

6. sınıf öğrencileri isim cümlelerinde toplam 758 zaman eki alan çekimli isim (ek fiil) kullanmışlardır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında 520 sıklıkla ve % 68,60 kullanım yüzdesiyle en çok ek fiilin geniş zamanına yer vermişlerdir. Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı ise 200 sıklık ve % 26,39 ile ikinci sıradadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 38 sıklıkla kullanılmıştır ve kullanım yüzdesi % 5,01'dir. Buradan hareketle, 6. sınıf öğrencilerinin, isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanını tercih ettikleri görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 42,21'e ulaşmaktadır. Bu da isim cümlelerinde geniş zaman kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Tasvir ve açıklama anlatım türlerinin özelliği gereği öğrencilerin ek fiilin geniş zamanını daha fazla tercih ettikleri söylenebilir.

4.1.3. 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Genel Değerlendirilmesi

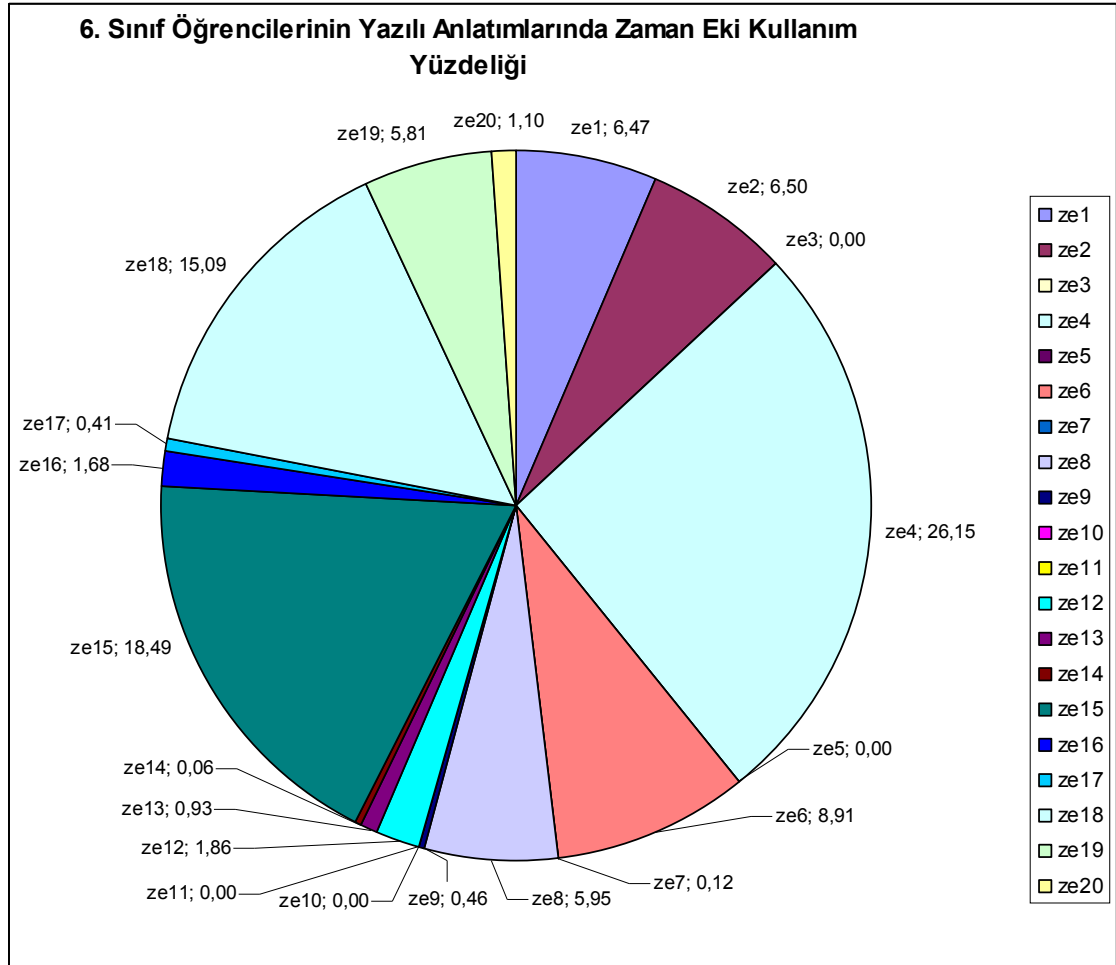
6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil ve isim cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte toplu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.3: 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a6	b6	c6	d6	e6		
ze1	67	90	21	19	26	223	6,47
ze2	44	33	62	45	40	224	6,50
ze3	0	0	0	0	0	0	0,00
ze4	193	152	266	163	127	901	26,15
ze5	0	0	0	0	0	0	0,00
ze6	37	68	41	51	110	307	8,91
ze7	0	1	0	0	3	4	0,12
ze8	52	34	70	24	25	205	5,95
ze9	5	10	0	0	1	16	0,46
ze10	0	0	0	0	0	0	0,00

ze11	0	0	0	0	0	0	0,00
ze12	17	7	12	15	13	64	1,86
ze13	6	4	11	8	3	32	0,93
ze14	0	1	0	1	0	2	0,06
ze15	95	197	89	122	134	637	18,49
ze16	11	16	11	13	7	58	1,68
ze17	10	3	0	0	1	14	0,41
ze18	73	115	49	114	169	520	15,09
ze19	42	36	68	26	28	200	5,81
ze20	11	22	2	0	3	38	1,10
Toplam	663	789	702	601	690	3445	100,00

Grafik 4.3: 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencileri isim ve fiil cümlelerinde toplam 3445 zaman ekine yer vermişlerdir. Öğrencilerin 901 sıklık ve % 26,15 kullanım yüzdesiyle en çok belirli (bilinen) geçmiş zamanı kullandıkları görülmektedir. En çok kullanılan ikinci zaman eki 637 sıklık ve % 18, 49 kullanım yüzdesiyle geniş zamandır. Ek fiilin geniş zamanı 520 sıklık ve % 15, 09 kullanım yüzdesiyle üçüncü sırada yer almıştır. –yor ekiyle yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 307 ve kullanım oranı % 8, 91; belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 224 ve kullanım oranı % 6,50; belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın kullanım sıklığı 223 ve kullanım oranı % 6,47; -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 205 ve kullanım oranı % 5, 95 ; ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 200 ve kullanım oranı % 5, 81’dir. Öğrenciler gelecek zaman ekini 64 sıklık ve % 1, 86 oranında, geniş zamanın hikâyesini 58 sıklık ve % 1, 68 oranında, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanını 38 sıklık ve % 1,10 oranında kullanmışlardır.

6. sınıf öğrencilerinin en az kullandıkları zaman ekleri ise sırasıyla şunlardır: Gelecek zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 32 ve kullanım oranı % 0, 93; -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 16 ve kullanım oranı % 0, 46; geniş zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 14 ve kullanım oranı % 0, 41; -makta ve –mada ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 4 ve kullanım oranı % 0, 12; gelecek zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 2 ve kullanım oranı % 0,06’dır. Yukarıdaki verilerden hareketle denilebilir ki öğrenciler yazılı anlatımlarında rivayet ekini kullanmayı pek tercih etmemişlerdir. Gelecek zamanın hikâyesi ve –makta/-mada ile yapılan şimdiki zaman da öğrenciler tarafından çok az kullanılmıştır. Zaten bu –makta/-mada eklerinin asıl gelecek zaman eki olan –yor’a nispetle çok az kullanıldığı, gramer kitaplarında da ifade edilmektedir. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında da bu durum görülmektedir.

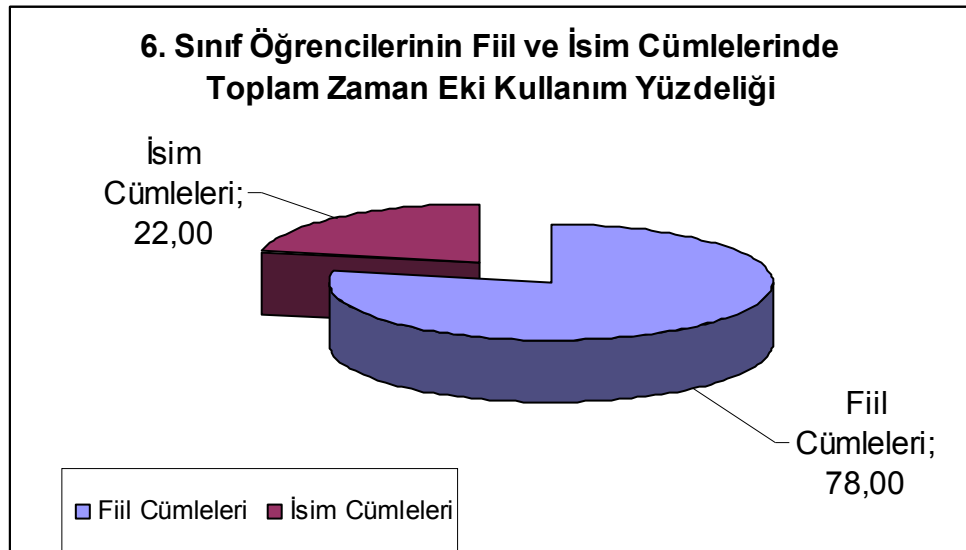
Öğrencilerin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayetini, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesini, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesini ve rivayetini hiç kullanmadıkları görülmüştür. Bu zaman eklerinin günlük hayatta ve yazı dilinde de zaten çok az kullanıldığı bilinmektedir. Burada çıkan sonuç da bunu teyit etmektedir.

Aşağıdaki tablo ve grafikte 6. sınıf öğrencilerinin fiil ve isim cümlelerinde toplam kaç adet zaman eki kullandıkları verilmiştir.

Tablo 4.4: 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a6	b6	c6	d6	e6		
Fiil Cümleleri	537	616	583	461	490	2687	77,9971
İsim Cümleleri	126	173	119	140	200	758	22,0029
Toplam	663	789	702	601	690	3445	100,00

Grafik 4.4: 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 6. sınıf öğrencileri fiil ve isim cümlelerinde toplam 3445 zaman ekine yer vermişlerdir. Bu zaman eklerinin 2687'si fiil cümlelerinde, 758'i isim cümlelerinde kullanılmıştır. Fiil cümlelerindeki zaman

eklerinin kullanım oranı % 77, 99'a tekabül ederken isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 22'ye karşılık gelmektedir. Bu durum 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıklarını, isim cümlelerine daha az yer verdiklerini göstermektedir. Buradan öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini kullanmayı daha çok tercih ettikleri neticesi çıkarılabilir.

4.2. 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Zaman Ekleri

7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri; fiil cümlelerinde, isim cümlelerinde ve her ikisinde olmak üzere ayrıntılı bir şekilde aşağıdaki başlıklarda değerlendirilmiştir.

4.2.1. 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

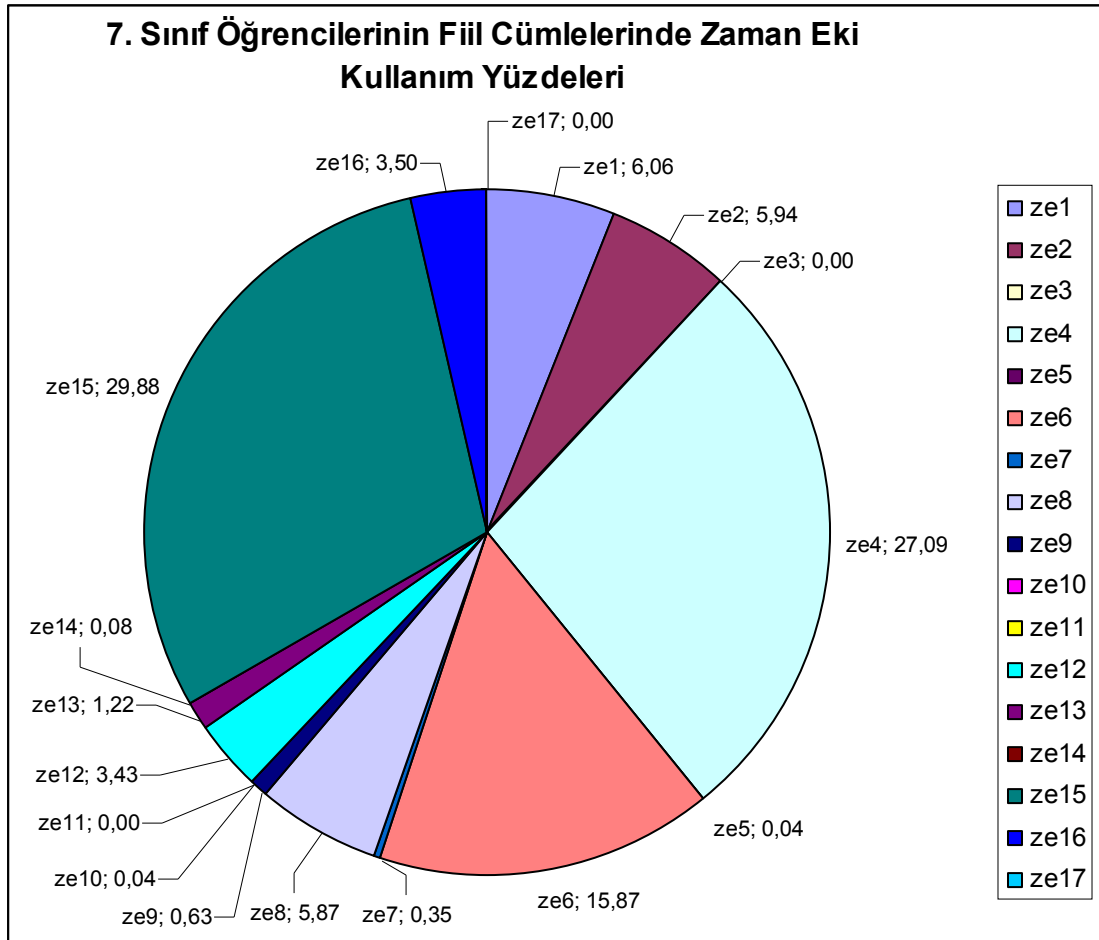
Beş farklı ilköğretim okulunda yer alan 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 4.5: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a7	b7	c7	d7	e7		
ze1	21	69	17	15	32	154	6,06
ze2	39	37	21	41	13	151	5,94
ze3	0	0	0	0	0	0	0,00
ze4	217	171	110	126	64	688	27,09
ze5	1	0	0	0	0	1	0,04
ze6	86	79	65	73	100	403	15,87
ze7	0	3	2	1	3	9	0,35
ze8	60	35	19	28	7	149	5,87
ze9	0	9	2	1	4	16	0,63

ze10	0	1	0	0	0	1	0,04
ze11	0	0	0	0	0	0	0,00
ze12	15	12	12	37	11	87	3,43
ze13	6	10	6	9	0	31	1,22
ze14	1	0	1	0	0	2	0,08
ze15	95	184	130	127	223	759	29,88
ze16	14	23	24	15	13	89	3,50
ze17	0	0	0	0	0	0	0,00
Toplam	555	633	409	473	470	2540	100,00

Grafik 4.5: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

7. sınıf öğrencileri fiil cümlelerinde toplam 2540 zaman eki alan çekimli fiil kullanmışlardır. Öğrencilerin en çok kullandıkları zaman ekleri sırasıyla geniş zaman, belirli (bilinen) geçmiş zaman ve –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Geniş zamanın kullanım sıklığı 759 ve kullanım oranı % 29,88; belirli (bilinen) geçmiş zamanın kullanım sıklığı 688 ve kullanım oranı % 27,09 ve –yor ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı da 403 ve kullanım oranı % 15, 87’dir.

En çok kullanılan yukarıdaki üç zaman eki ile sonraki zaman ekleri arasında sıklık ve kullanım yüzdesi bakımından epey bir fark görülmektedir. Buna göre belirsiz (duyulan) geçmiş zaman 154 sıklık ve % 6,06 oranında, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 151 sıklık ve % 5,94 oranında, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 149 sıklık ve % 5,87 oranında, geniş zamanın hikâyesi 89 sıklık ve % 3, 50 oranında, gelecek zaman 87 sıklık ve % 3, 43 oranında kullanılmıştır.

7. sınıf öğrencileri gelecek zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zaman, gelecek zamanın rivayeti, belirli geçmiş zamanın hikâyesi ve -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesine çok az yer vermişlerdir. Çok az kullanılan bu zaman eklerinin sıklık ve kullanım yüzdeleri sırasıyla şöyledir: Gelecek zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 31 ve kullanım yüzdesi % 1,22; -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 16 ve kullanım yüzdesi % 0,63; -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 9 ve kullanım yüzdesi % 0,35; gelecek zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 2 ve kullanım yüzdesi % 0,08; belirli geçmiş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 1 ve kullanım yüzdesi % 0,04; -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 1 ve kullanım yüzdesi % 0,04’tür.

7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında belirsiz geçmiş zamanın rivayetini, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın rivayetini ve geniş zamanın rivayetini hiç kullanmadıkları görülmüştür. Yukarıdaki tabloda yer alan zaman ekleri en sık kullanılanlardan en az kullanılanlara doğru sıralandığında ilk 9 sırada hiçbir rivayet ekinin bulunmaması dikkat çekicidir. Bu da 7. sınıf öğrencilerinin, fiillerin rivayet çekimlerini ya hiç kullanmadıklarını ya da çok az sıklıkla kullandıklarını göstermektedir.

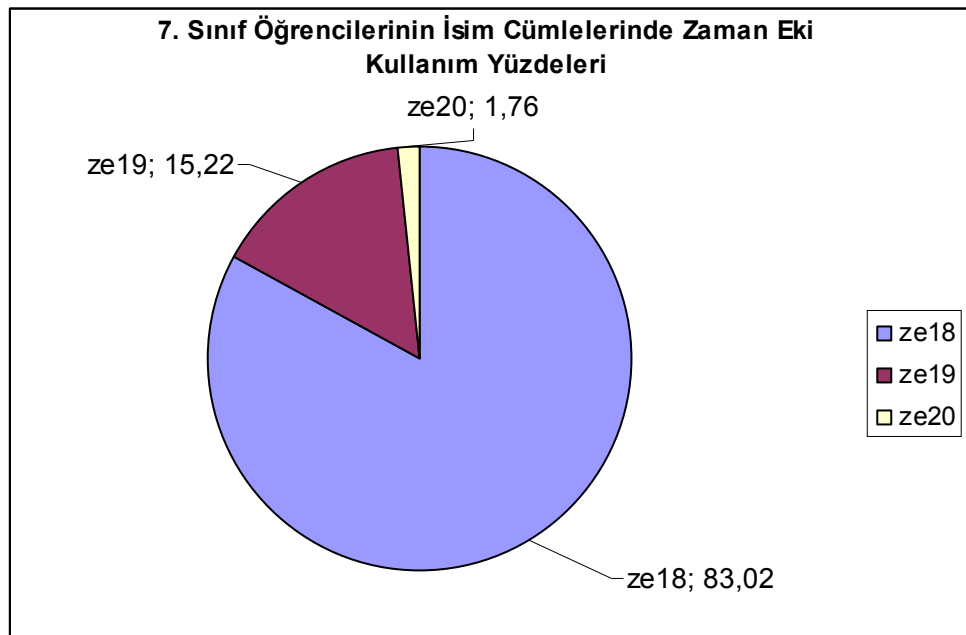
4.2.2. 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 4.6: 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a7	b7	c7	d7	e7		
ze18	112	152	143	189	206	802	83,02
ze19	44	32	22	37	12	147	15,22
ze20	0	2	0	2	13	17	1,76
Toplam	156	186	165	228	231	966	100,00

Grafik 4.6: 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı

7. sınıf öğrencileri isim cümlelerinde toplam 966 zaman eki alan çekimli isim (ek fiil) kullanmışlardır. Buna göre ek fiilin geniş zamanı 802 sıklık ve % 83,02 kullanım yüzdesiyle en başta yer almaktadır. Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 147 ve kullanım oranı % 15,22'dir. Ek fiilin belirsiz geçmiş zamanı ise 17 sıklık ve % 1,76 kullanım yüzdesiyle en az kullanılan zaman eki olmuştur. 7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sırası ile 6. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eki kullanım sırası aynıdır. Sadece eklerin kullanım sıklıkları ile kullanım yüzdeleri değişmektedir.

Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 67,8'dir. Bu da 7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerinde geniş zaman kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Tasvir ve açıklama anlatım türlerinin özelliği gereği öğrencilerin ek fiilin geniş zamanını daha fazla tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

4.2.3. 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Genel Değerlendirilmesi

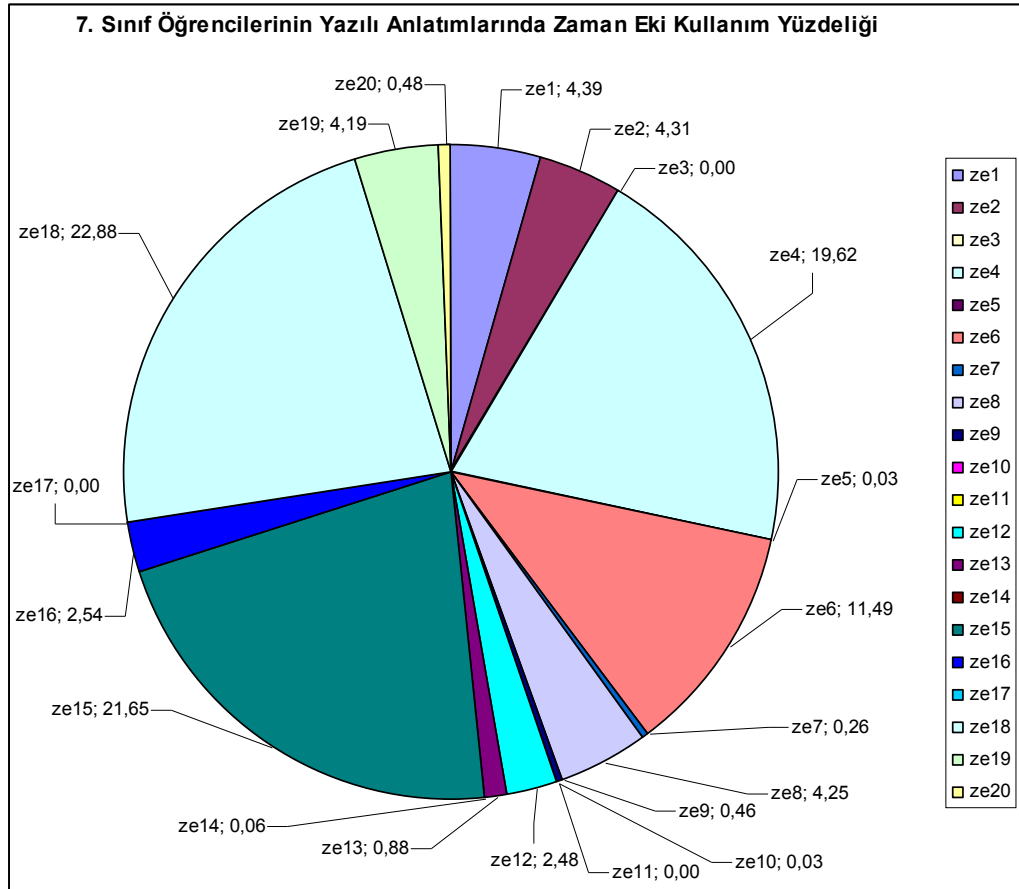
7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil ve isim cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte toplu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.7: 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a7	b7	c7	d7	e7		
ze1	21	69	17	15	32	154	4,39
ze2	39	37	21	41	13	151	4,31
ze3	0	0	0	0	0	0	0,00
ze4	217	171	110	126	64	688	19,62
ze5	1	0	0	0	0	1	0,03
ze6	86	79	65	73	100	403	11,49
ze7	0	3	2	1	3	9	0,26
ze8	60	35	19	28	7	149	4,25

ze9	0	9	2	1	4	16	0,46
ze10	0	1	0	0	0	1	0,03
ze11	0	0	0	0	0	0	0,00
ze12	15	12	12	37	11	87	2,48
ze13	6	10	6	9	0	31	0,88
ze14	1	0	1	0	0	2	0,06
ze15	95	184	130	127	223	759	21,65
ze16	14	23	24	15	13	89	2,54
ze17	0	0	0	0	0	0	0,00
ze18	112	152	143	189	206	802	22,88
ze19	44	32	22	37	12	147	4,19
ze20	0	2	0	2	13	17	0,48
Toplam	711	819	574	701	701	3506	100,00

Grafik 4.7: 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

7. sınıf öğrencileri isim ve fiil cümlelerinde toplam 3506 zaman ekine yer vermişlerdir. Öğrencilerin ağırlıklı olarak kullandıkları dört zaman eki sırasıyla ek fiilin geniş zamanı, geniş zaman, belirli (bilinen) geçmiş zaman ve –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Buna göre ek fiilin geniş zamanı 802 sıklık ve % 22,88 kullanım yüzdesiyle en başta yer almaktadır. Daha sonra 759 sıklık ve % 21,65 kullanım yüzdesiyle geniş zaman gelmektedir. Belirli (bilinen) geçmiş zaman 688 sıklık ve % 19,62 kullanım yüzdesiyle en sık kullanılan üçüncü zaman ekidir. –yor ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 403 ve kullanım oranı % 11,46'dır.

Yukarıdaki ilk dört zaman ekinden sonraki diğer zaman eklerinde kullanım oranının birdenbire düştüğü görülmektedir. Buna göre belirsiz (duyulan) geçmiş zaman 154 sıklık ve % 4,39 oranında, belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi 151 sıklık ve % 4,31 oranında kullanılmıştır. –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinde sıklık 149 ve kullanım yüzdesi % 4,25; ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanında sıklık 147 ve kullanım yüzdesi % 4,19; geniş zamanın hikâyesinde sıklık 89 ve kullanım yüzdesi % 2, 54; gelecek zamanda sıklık 87 ve kullanım yüzdesi % 2,48; gelecek zamanın hikâyesinde sıklık 31 ve kullanım yüzdesi % 0,88'dir. 7. sınıf öğrencileri yazılı anlatımlarında ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına 17 sıklık ve % 0,48 kullanım yüzdesiyle, -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetine 16 sıklık ve % 0,46 kullanım yüzdesiyle, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamana 9 sıklık ve % 0,26 kullanım yüzdesiyle, gelecek zamanın rivayetine 2 sıklık ve % 0,06 kullanım yüzdesiyle, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesine ve belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesine 1 sıklık ve % 0,03 kullanım yüzdesiyle yer vermişlerdir.

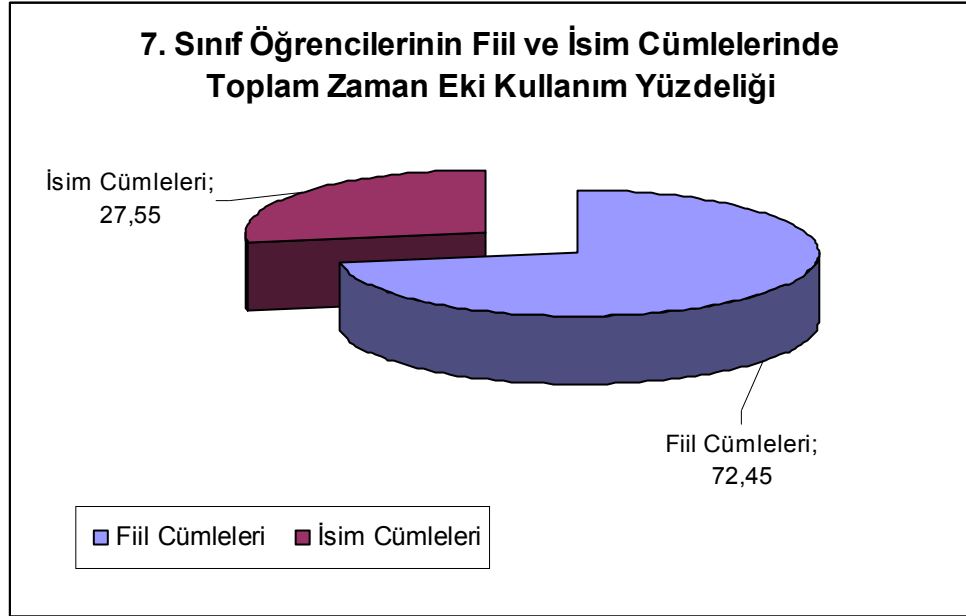
Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayeti ise hiç kullanılmayan zaman ekleridir. Tabloya göz atıldığında öğrencilerin burada da rivayet eklerini ya hiç kullanmadıkları ya da çok nadir kullandıkları görülür. Buna mukabil 7. sınıf öğrencileri yazılı anlatımlarında en çok ek fiilin geniş zamanını, geniş zamanı, belirli geçmiş zamanı ve –yor ile yapılan şimdiki zamanı kullanmışlardır.

Aşağıdaki tablo ve grafikte 7. sınıf öğrencilerinin fiil ve isim cümlelerinde toplam kaç adet zaman eki kullandıkları verilmiştir.

Tablo 4.8: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a7	b7	c7	d7	e7		
Fiil Cümleleri	555	633	409	473	470	2540	72,45
İsim Cümleleri	156	186	165	228	231	966	27,55
Toplam	711	819	574	701	701	3506	100

Grafik 4.8: 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi 7. sınıf öğrencileri fiil ve isim cümlelerinde toplam 3506 zaman ekine yer vermişlerdir. Bu zaman eklerinin 2540'ı fiil cümlelerinde, 966'sı isim cümlelerinde kullanılmıştır. Fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 72,45'e tekabül ederken isim cümlelerindeki zaman

eklerinin kullanım oranı % 27,55'e karşılık gelmektedir. Bu durum 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıklarını, isim cümlelerini ise daha az tercih ettiklerini göstermektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılabilir.

4.3. 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Zaman Ekleri

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri; fiil cümlelerinde, isim cümlelerinde ve her ikisinde olmak üzere ayrıntılı bir şekilde aşağıdaki başlıklarda değerlendirilmiştir.

4.3.1. 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

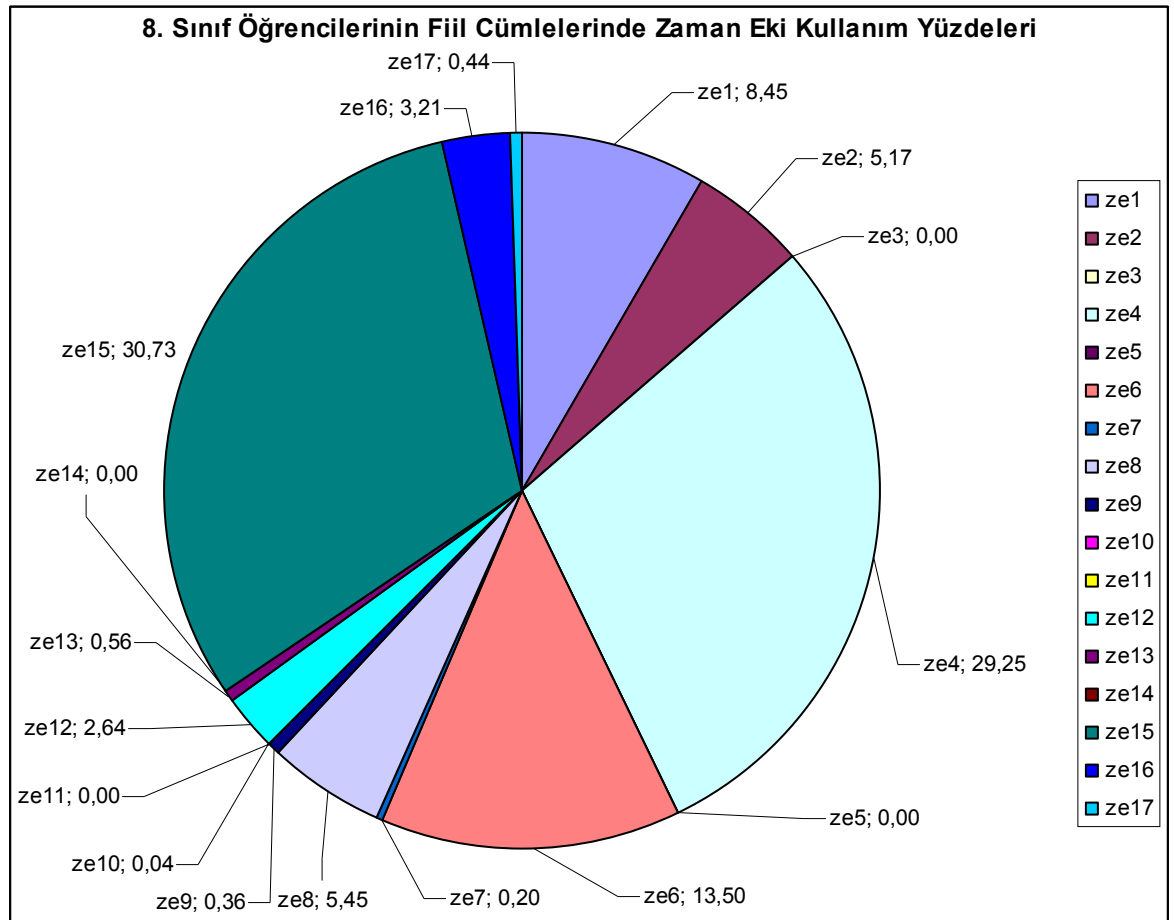
Beş farklı ilköğretim okulunda yer alan 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 4.9: 8. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a8	b8	c8	d8	e8		
ze1	21	43	15	92	40	211	8,45
ze2	26	33	16	31	23	129	5,17
ze3	0	0	0	0	0	0	0,00
ze4	90	303	154	88	95	730	29,25
ze5	0	0	0	0	0	0	0,00
ze6	73	103	64	45	52	337	13,50
ze7	2	0	1	1	1	5	0,20
ze8	13	65	23	20	15	136	5,45
ze9	0	2	1	4	2	9	0,36

ze10	0	1	0	0	0	1	0,04
ze11	0	0	0	0	0	0	0,00
ze12	17	19	10	11	9	66	2,64
ze13	0	1	3	7	3	14	0,56
ze14	0	0	0	0	0	0	0,00
ze15	159	147	136	162	163	767	30,73
ze16	18	33	15	5	9	80	3,21
ze17	0	3	0	8	0	11	0,44
Toplam	419	753	438	474	412	2496	100,00

Grafik 4.9: 8. sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

8. sınıf öğrencileri fiil cümlelerinde toplam 2496 zaman eki alan çekimli fiil kullanmışlardır. En fazla kullanılan iki zaman olan geniş zaman eki ile belirli (bilinen) geçmiş zaman ekinin kullanım oranları birbirine yakındır. Buna göre geniş zamanın kullanım sıklığı 767 ve kullanım oranı % 30,73; belirli (bilinen) geçmiş zamanın kullanım sıklığı ise 730 ve kullanım oranı % 29,25'dir. En çok kullanılan bu iki zaman ekinden sonra üçüncü sırada -yor eki ile yapılan şimdiki zaman gelmektedir. Bu ek, 337 sıklıkla ve % 13,50 oranında kullanılmıştır.

En sık kullanılan yukarıdaki üç zaman ekinden sonraki zaman eklerinin kullanım oranlarında bir düşüş görülmektedir. Öğrenciler belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 211 sıklık ve % 8,45 oranında, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesini 136 sıklık ve % 5,45 oranında, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesini de 129 sıklık ve % 5,17 oranında kullanmışlardır.

Öğrenciler geniş zamanın hikâyesine ve gelecek zamana yukarıdaki zaman eklerinden daha az yer vermiştir. Geniş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 80 ve kullanım oranı % 3,21 iken gelecek zaman 66 sıklık ve % 2,64 kullanım yüzdesinde kalmıştır.

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en az kullanılan zaman ekleri ise 14 sıklık ve % 0,56 kullanım yüzdesiyle gelecek zamanın hikâyesi, 11 sıklık ve % 0,44 kullanım yüzdesiyle geniş zamanın rivayeti, 9 sıklık ve % 0,36 kullanım yüzdesiyle -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, 5 sıklık ve % 0,20 kullanım yüzdesiyle -makta/-mada ile yapılan şimdiki zaman, 1 sıklık ve % 0,04 kullanım yüzdesiyle -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesidir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve gelecek zamanın rivayeti öğrenciler tarafından hiç kullanılmamıştır.

Yukarıdaki yorumlardan da anlaşılacağı üzere 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında rivayetli kullanımlara çok az yer verdikleri yahut bu tür ekleri hiç

kullanmadıkları görülmektedir. Bunun sebebi öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türü ve seçtikleri konu olabilir.

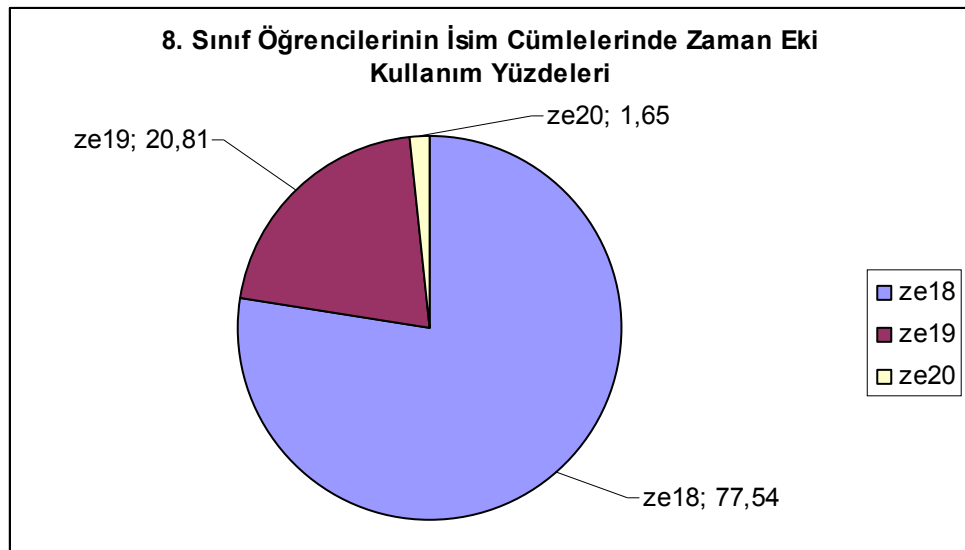
4.3.2. 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 4.10: 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a8	b8	c8	d8	e8		
ze18	98	119	139	123	132	611	77,54
ze19	31	50	41	30	12	164	20,81
ze20	1	6	1	2	3	13	1,65
Toplam	130	175	181	155	147	788	100,00

Grafik 4.10: 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Zaman Eki Kullanımı

8. sınıf öğrencileri isim cümlelerinde toplam 788 zaman eki alan çekimli isim (ek fiil) kullanmışlardır. 6 ve 7. sınıflarda olduğu gibi 8. sınıfta da öğrenciler en sık ek fiilin geniş zamanını, ikinci olarak ek fiilin bilinen geçmiş zamanını, son olarak da ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanını kullanmışlardır. Öğrenciler ek fiilin geniş zamanına 611 sıklık ve % 77,54 oranında, ek fiilin belirli geçmiş zamanına 164 sıklık ve % 20,81 oranında, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına ise 13 sıklık ve % 1,65 oranında yer vermişlerdir.

Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 56,73'tür. Bu da 8. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerinde geniş zaman kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Tasvir ve açıklama anlatım türlerinin özelliği gereği öğrencilerin ek fiilin geniş zamanını daha fazla tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

4.3.3. 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Genel Değerlendirilmesi

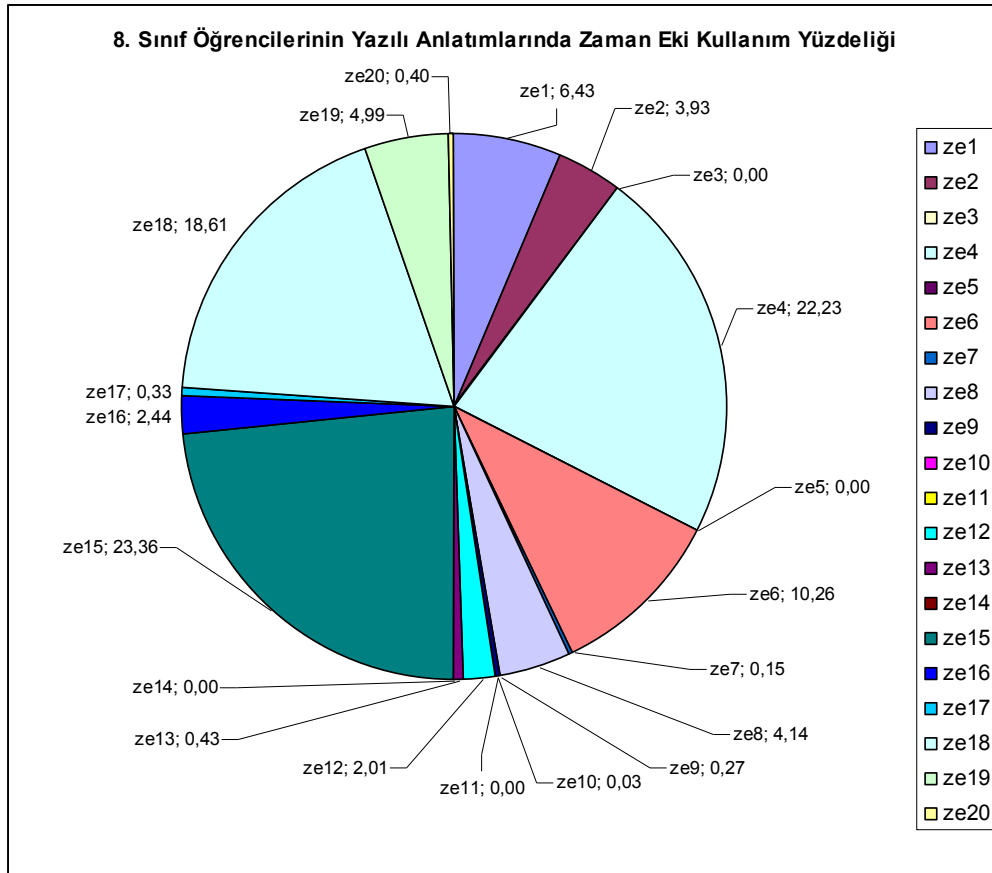
8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil ve isim cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tabloda ve grafikte toplu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 4.11: 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a8	b8	c8	d8	e8		
ze1	21	43	15	92	40	211	6,43
ze2	26	33	16	31	23	129	3,93
ze3	0	0	0	0	0	0	0,00
ze4	90	303	154	88	95	730	22,23
ze5	0	0	0	0	0	0	0,00
ze6	73	103	64	45	52	337	10,26
ze7	2	0	1	1	1	5	0,15
ze8	13	65	23	20	15	136	4,14
ze9	0	2	1	4	2	9	0,27

ze10	0	1	0	0	0	1	0,03
ze11	0	0	0	0	0	0	0,00
ze12	17	19	10	11	9	66	2,01
ze13	0	1	3	7	3	14	0,43
ze14	0	0	0	0	0	0	0,00
ze15	159	147	136	162	163	767	23,36
ze16	18	33	15	5	9	80	2,44
ze17	0	3	0	8	0	11	0,33
ze18	98	119	139	123	132	611	18,61
ze19	31	50	41	30	12	164	4,99
ze20	1	6	1	2	3	13	0,40
Toplam	549	928	619	629	559	3284	100,00

Grafik 4.11: 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

8. sınıf öğrencileri isim ve fiil cümlelerinde toplam 3284 zaman ekine yer vermişlerdir. Öğrencilerin en sık kullandıkları dört zaman eki sırasıyla geniş zaman, belirli (bilinen) geçmiş zaman, ek fiilin geniş zamanı ve –yor ile yapılan şimdiki zamandır. En sık kullanılan geniş zamanın kullanım sıklığı 767 ve kullanım oranı % 23,36'dır. Belirli (bilinen) geçmiş zaman 730 sıklık ve % 22,23 kullanım yüzdesiyle geniş zamandan sonra gelmektedir. Ek fiilin geniş zamanı 611 sıklık ve % 18,61 oranında, -yor ile yapılan şimdiki zaman 337 sıklık ve % 10,26 oranında kullanılmıştır. İlk üç sırada yer alan geniş zaman, belirli geçmiş zaman ve ek fiilin geniş zamanı arasında sıklık ve kullanım yüzdesi bakımından çok yüksek bir fark bulunmamaktadır. Ancak üçüncü sıradaki ek fiilin geniş zamanı ile dördüncü sıradaki –yor ile yapılan şimdiki zaman arasında yaklaşık % 8'lik fark bulunması dikkat çekicidir. Bu durum öğrencilerin şimdiki zamanı, geniş zaman, belirli geçmiş zaman ve ek fiilin geniş zamanına göre az kullandığını göstermektedir. Bunda öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türlerinin ve seçtikleri konunun etkili olduğu düşünülebilir.

Yukarıdaki en sık kullanılan dört zaman ekinden sonra gelen zaman eklerinin kullanım oranları % 10'luk dilimin altında yer almaktadır. Buna göre belirsiz (duyulan) geçmiş zaman 211 sıklık ve % 6,43 oranında, ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı 164 sıklık ve % 4,99 oranında, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 136 sıklık ve % 4,14 oranında kullanılmıştır. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 129 ve kullanım oranı % 3,93; geniş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 80 ve kullanım oranı % 2,44; gelecek zamanın kullanım sıklığı ise 66 sıklık ve kullanım oranı % 2,01'dir.

Gelecek zamanın hikâyesi 14 sıklık ve % 0,43 kullanım yüzdesiyle çok az kullanılan zaman ekleri arasında yer almaktadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 13 sıklık ve % 0,40 oranında, geniş zamanın rivayeti 11 sıklık ve % 0,33 oranında, -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 9 sıklık ve % 0,27 oranında kullanılmıştır. Bu veriler de belirtilen zaman eklerinin çok az kullanılan zaman ekleri arasında olduğunu göstermektedir.

–makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 5 ve kullanım oranı % 0,15; -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı da 1 ve kullanım oranı % 0,03'tür. –makta/-mada eklerinin günlük dilde nadiren kullanıldığı bilindiğine göre çıkan bu sonucu fazla garipsememek gerekir. Zira kullanılan günlük dilin, öğrencilerin yazılı anlatımlarına aksetmemesi mümkün değildir. Böylece asıl şimdiki zaman ekinin –yor eki olduğu bir kere daha ortaya çıkmaktadır. –makta/-mada ekleri ise resmî anlatımlarda, akademik çalışmalarda ve bir üslup özelliği olarak edebî eserlerde kullanılmaktadır. Çalışmanın ilgili bölümünde –yor eki ile –makta/-mada ekleri arasında şimdiki zamanı karşılama bakımından bir fonksiyon farklılığı bulunduğu zaten belirtilmişti. Buna göre –yor ekinin, –makta/-mada eklerine göre daha geniş bir kullanım sahası vardır. –yor eki, şimdiki zamanın yanı sıra geçmiş zaman, geniş zaman ve gelecek zaman da ifade edebilmektedir. –makta/-mada ekleri ise başlamış ve devamlılık ifade eden hareketlerin belirtilmesinde kullanılır. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında –yor ekinin –makta/mada eklerine göre çok kullanılmasının sebebi, bu ekin geniş bir kullanım sahasının bulunmasından olabilir.

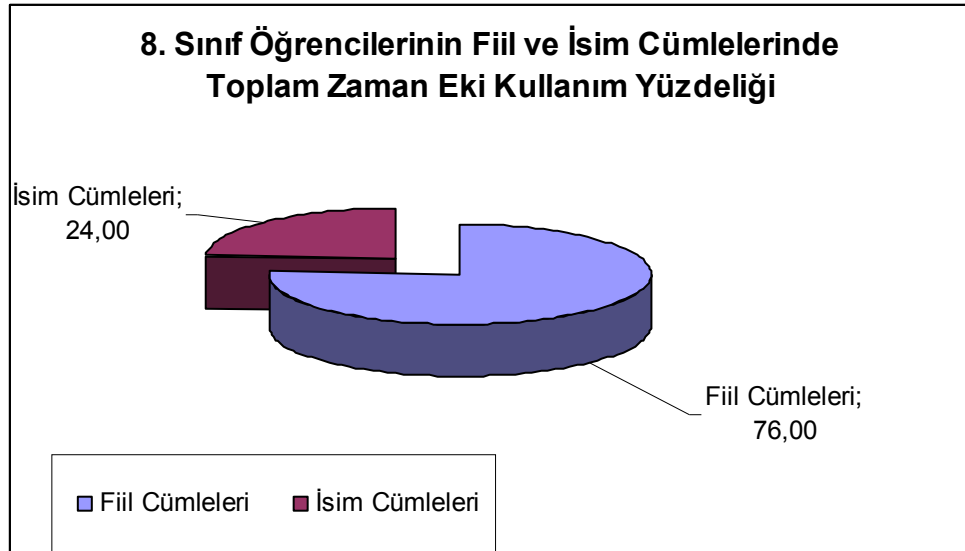
8. sınıf öğrencileri belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve gelecek zamanın rivayetini hiç kullanmamışlardır. Bu sonuç 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin verileriyle benzerlik göstermektedir. Çok az kullanılan –yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, geniş zamanın rivayeti, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı ve belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekleri de dikkate alındığında öğrencilerin rivayetli anlatımları ya hiç kullanmadıkları ya da çok az sıklıkla kullandıkları görülür. Öğrencilerin bu tercihlerinde yine seçtikleri anlatım türü ve konunun etkili olduğu söylenebilir.

Aşağıdaki tablo ve grafikte 8. sınıf öğrencilerinin fiil ve isim cümlelerinde toplam kaç adet zaman eki kullandıkları verilmiştir.

Tablo 4.12: 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	OKULLAR					Toplam	%
	a8	b8	c8	d8	e8		
Fiil Cümleleri	419	753	438	474	412	2496	76,00
İsim Cümleleri	130	175	181	155	147	788	24,00
Toplam	549	928	619	629	559	3284	100

Grafik 4.12: 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

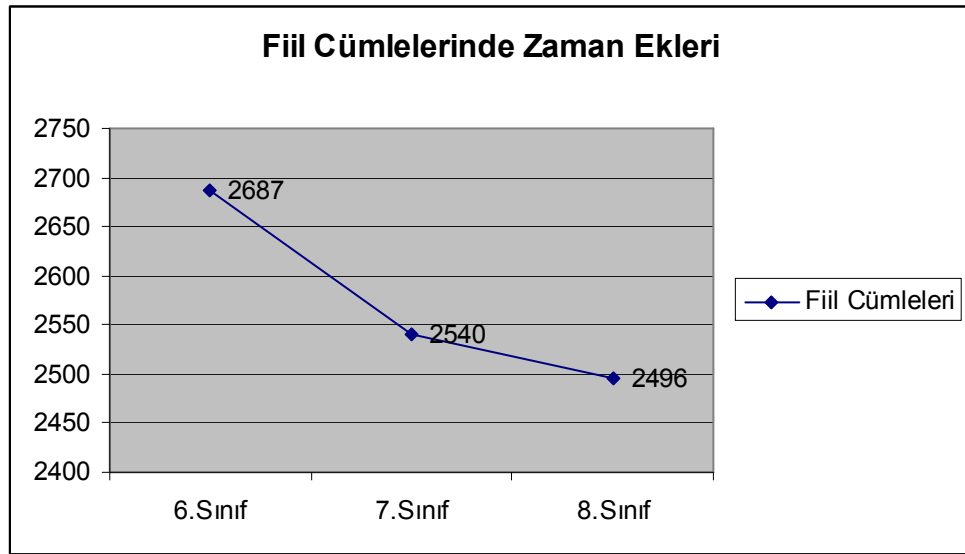
Yukarıdaki tablo ve grafikte de görüldüğü gibi 8. sınıf öğrencileri fiil ve isim cümlelerinde toplam 3284 zaman ekine yer vermişlerdir. Bu zaman eklerinin 2496'sı fiil cümlelerinde, 788'i isim cümlelerinde kullanılmıştır. Fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 76'ya tekabül ederken isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 24'e karşılık gelmektedir. Bu durum 8. sınıf

öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıklarını, isim cümlelerini ise daha az tercih ettiklerini göstermektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılabilir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türü ve seçtikleri konunun etkili olduğu da söylenebilir.

4.4. Zaman Eklerinin Sınıf Seviyeleri Bakımından Karşılaştırılması

6, 7 ve 8. sınıf seviyelerinde kullanılan zaman eklerinin dağılım grafikleri fiil cümleleri, isim cümleleri ve bütün zaman ekleri şeklinde aşağıda gösterilmiştir.

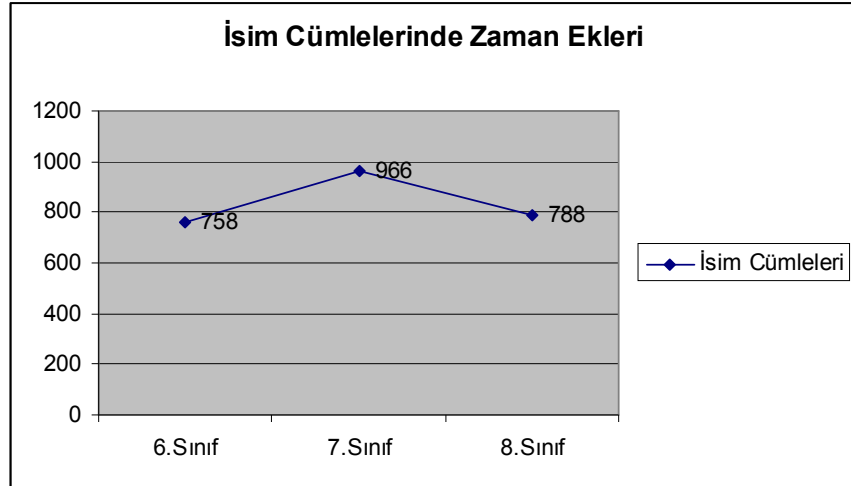
Grafik 4.13: Fiil Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Sayısı

Yukarıdaki grafikte 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman eklerinin sayısı karşılaştırmalı olarak yer almaktadır. Grafikte 6.sınıftan 8. sınıfa doğru bir yükselme beklenirken aksine bir düşüş gözlenmektedir. 6. sınıf öğrencileri 2687, 7. sınıf öğrencileri 2540, 8. sınıf öğrencileri 2496 fiil cümlesinde zaman eki kullanmışlardır. 7 ve 8. sınıftaki düşüşün muhtemel sebeplerinden biri kompozisyon uzunluklarıyla ilgili olabilir. Ancak 8. sınıftaki düşüşle ilgili olarak başarılı öğrencilerin Lise Giriş Sınavlarına hazırlık

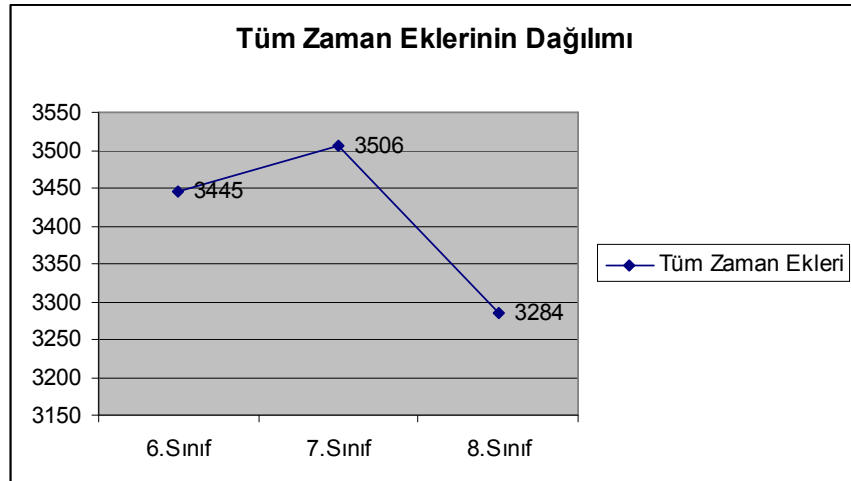
maksadıyla okula gelmemeleri veya gelen öğrencilerin de dersleri ciddiye almamaları başka bir sebep olarak değerlendirilebilir.

Grafik 4.14: İsim Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Sayısı

6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde yer alan zaman eklerinin (ek fiillerin) sayısı yukarıdaki grafikte karşılaştırmalı olarak yer almaktadır. Buna göre 6. sınıf seviyesinde 758, 7. sınıf seviyesinde 966, 8. sınıf seviyesinde 788 ek fiil kullanılmıştır. Grafikte 6. sınıftan 7. sınıfa doğru bir yükseliş görülmektedir. Buna karşılık 8. sınıfta yine bir düşüş söz konusudur. 8. sınıftaki düşüşün muhtemel sebebi yukarıda belirtilmiştir.

Grafik 4.15: Bütün Zaman Eklerinin Dağılımı

Öğrencilerin hem isim hem de fiil cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri yukarıdaki grafikte toplu olarak verilmiştir. Grafiğe göre 6. sınıftan 7. sınıfa doğru bir yükselme varken 8. sınıfta bir düşüş görülmektedir. Buna göre 6. sınıf öğrencileri 3445, 7. sınıf öğrencileri 3506, 8. sınıf öğrencileri de 3284 zaman eki kullanmışlardır. 6. sınıftan 7. sınıfa doğru yükseliş normaldir. 8. sınıftaki düşüşün muhtemel sebebi ise yukarıda açıklanmıştır.

4.4.1. 6-7. Sınıfların Karşılaştırılması

Aşağıdaki grafiklerde ve tablolarda 6.sınıflarla 7. sınıfların yazılı anlatımlarında yer alan isim ve fiil cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

4.4.1.1. Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

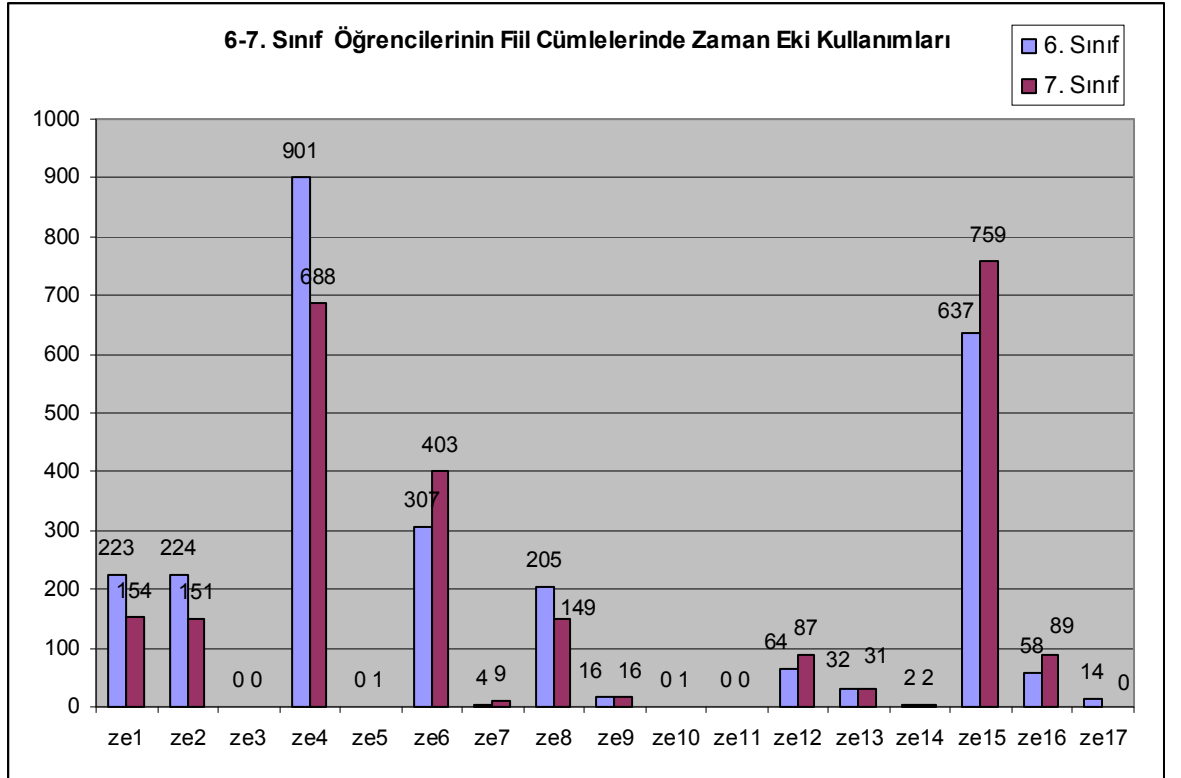
6. sınıflarla 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıda karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.13: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	6. SINIF		7. SINIF	
	S	%	S	%
ze1	223	8,30	154	6,06
ze2	224	8,34	151	5,94
ze3	0	0,00	0	0,00
ze4	901	33,53	688	27,09
ze5	0	0,00	1	0,04
ze6	307	11,43	403	15,87
ze7	4	0,15	9	0,35
ze8	205	7,63	149	5,87
ze9	16	0,60	16	0,63
ze10	0	0,00	1	0,04

ze11	0	0,00	0	0,00
ze12	64	2,38	87	3,43
ze13	32	1,19	31	1,22
ze14	2	0,07	2	0,08
ze15	637	23,71	759	29,88
ze16	58	2,16	89	3,50
ze17	14	0,52	0	0,00
Toplam	2687	100,00	2540	100,00

Grafik 4.16: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencilerinin en çok kullandıkları zaman eki 901 sıklık ve % 33,53 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen) geçmiş zamandır. Buna karşılık 7. sınıf öğrencileri 759 sıklık ve % 29,88 kullanım yüzdesiyle en çok geniş zamanı tercih

etmişlerdir. Geniş zaman 637 sıklık ve % 23,71 kullanım yüzdesiyle 6. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı ikinci zaman ekidir. Belirli geçmiş zaman ise 7. sınıf öğrencileri tarafından 688 sıklık ve % 27,09 oranında kullanılmıştır. Bu durumda belirli geçmiş zaman eki, 7. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı ikinci zaman eki olmaktadır. –yor ekiyle yapılan şimdiki zamanı 6. sınıf öğrencileri 307 sıklık ve % 11,43 oranında kullanmışlardır. Bu ek 6. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı üçüncü zaman ekidir. 7. sınıf öğrencilerinin de en çok kullandıkları üçüncü zaman eki –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Buna göre 7. sınıf öğrencileri –yor ile yapılan şimdiki zamanı 403 sıklık ve % 15,87 oranında kullanmışlardır.

6 ve 7. sınıf öğrencilerinin kullandıkları diğer zaman ekleri % 10'luk dilimin altındadır. Mesela 6. sınıfta duyulan geçmiş zamanın hikâyesi 224 sıklık ve % 8,34 kullanım yüzdesine sahipken duyulan geçmiş zaman 223 sıklıkla ve % 8,30 oranında kullanılmıştır. Bu oranlara bakıldığında sıklık ve kullanım yüzdesi bakımından iki zaman eki arasında pek bir fark olmadığı görülmektedir. 7. sınıfta ise 6. sınıfın tersine duyulan geçmiş zaman, duyulan geçmiş zamanın hikâyesine göre biraz daha fazla kullanılmıştır. Buna göre 7. sınıfta öğrenciler duyulan geçmiş zamanı 154 sıklıkla % 6,06 oranında; duyulan geçmiş zamanın hikâyesini ise 151 sıklıkla ve % 5,94 oranında kullanmışlardır. 7. sınıfta da 6. sınıfta olduğu gibi duyulan geçmiş zaman ile duyulan geçmiş zamanın hikâyesi arasında sıklık ve kullanım yüzdesi açısından büyük bir fark olmadığı görülmektedir.

–yor ile yapılan şimdiki zaman 6 ve 7. sınıflarda en çok kullanılan zaman ekleri sıralamasında altıncı durumdadır. Buna göre bu ekin 6. sınıfta kullanım sıklığı 205 ve kullanım oranı % 7,63; 7. sınıfta ise kullanım sıklığı 149 ve kullanım oranı % 5,87'dir. Kullanım yüzdesi ve sıklık bakımından 6 ve 7. sınıf arasındaki fark dikkat çekicidir.

Her iki sınıf seviyesinde de gelecek zaman, geniş zamanın hikâyesi ve gelecek zamanın hikâyesi % 5'lik dilimin altında yer almışlardır. Buna göre 6. sınıfta gelecek zamanın kullanım sıklığı 64 ve kullanım yüzdesi % 2,38; 7. sınıfta ise kullanım sıklığı 87 ve kullanım oranı % 3,43'tür. 7. sınıf öğrencilerinin gelecek zamanı 6. sınıf öğrencilerine göre daha çok kullandıkları görülmektedir. 6. sınıf

öğrencileri geniş zamanın hikâyesini 58 sıklıkla ve % 2,16 oranında, 7. sınıf öğrencileri ise 89 sıklıkla ve % 3,50 oranında kullanmışlardır. Dolayısıyla 7. sınıf öğrencileri yazılı anlatımlarında 6. sınıf öğrencilerine göre geniş zamanın hikâyesine daha çok yer vermişlerdir.

Gelecek zamanın hikâyesi ile –yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti kullanım sıklığı bakımından yapılan sıralamada 6 ve 7. sınıflarda aynı sıralarda yer almaktadır. Her iki ek de dokuzuncu ve onuncu sıradadır. Gelecek zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 6. sınıfta 32 ve kullanım oranı % 1,19; 7. sınıfta ise kullanım sıklığı 31 ve kullanım oranı % 1,22'dir. Dolayısıyla bu ekin her iki sınıf seviyesinde birbirine yakın oranlarda kullanıldığı görülmektedir. –yor ekiyle yapılan şimdiki zaman rivayeti 6 ve 7. sınıflarda % 1'in altında kullanılmıştır. Bu ekin 6. sınıf seviyesindeki kullanım sıklığı 16 ve kullanım oranı % 0,60; 7. sınıf seviyesinde ise yine kullanım sıklığı 16 ve kullanım yüzdesi % 0,63'tür. Dolayısıyla her iki sınıf seviyesinde de öğrenciler bu eke aynı sıklıkta yer vermişlerdir.

6. sınıfta öğrenciler geniş zamanın rivayetini 14 sıklıkla % 0,52 oranında kullanırken 7. sınıf öğrencileri bu eki hiç kullanmamışlardır. –mAktA ile yapılan şimdiki zamanın 6. sınıftaki kullanım sıklığı 4 ve kullanım oranı % 0,15; 7. sınıfta ise kullanım sıklığı 9 ve kullanım oranı % 0,35'tir. 7. sınıf öğrencilerinin 6. sınıf öğrencilere göre daha çok kullandıkları görülmektedir. Gelecek zamanın rivayeti 6. sınıf seviyesinde 2 sıklıkla ve % 0,07 oranında; 7. sınıf seviyesinde ise yine 2 sıklıkla ve % 0,08 oranında kullanılmıştır. Buna göre her iki sınıf seviyesinde de gelecek zamanın rivayeti aynı sıklıkta kullanılmıştır.

Belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi 6. sınıfta hiç kullanılmamıştır. Buna karşılık 7. sınıfta bu ek 1 sıklıkla ve % 0,04 oranında kullanılmıştır. Bu da gösteriyor ki bu ek yazılı anlatımlarda ya hiç kullanılmamaktadır ya da çok sınırlı bir kullanıma sahiptir.

Duyulan geçmiş zamanın rivayeti 6 ve 7. sınıf seviyelerinde hiç kullanılmamıştır. –mAktA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 6. sınıfta hiç kullanılmazken bu ekin 7. sınıftaki kullanım sıklığı 1 ve kullanım oranı % 0,04'tür.

Bu durum –mAktA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin yazılı anlatımlarda pek de tercih edilmediğini göstermektedir. –mAktA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 6 ve 7. sınıflarda hiç kullanılmamıştır. Zaten tabloya genel olarak bakıldığında da öğrencilerin rivayet eklerini % 1’in altında kullandıkları görülecektir.

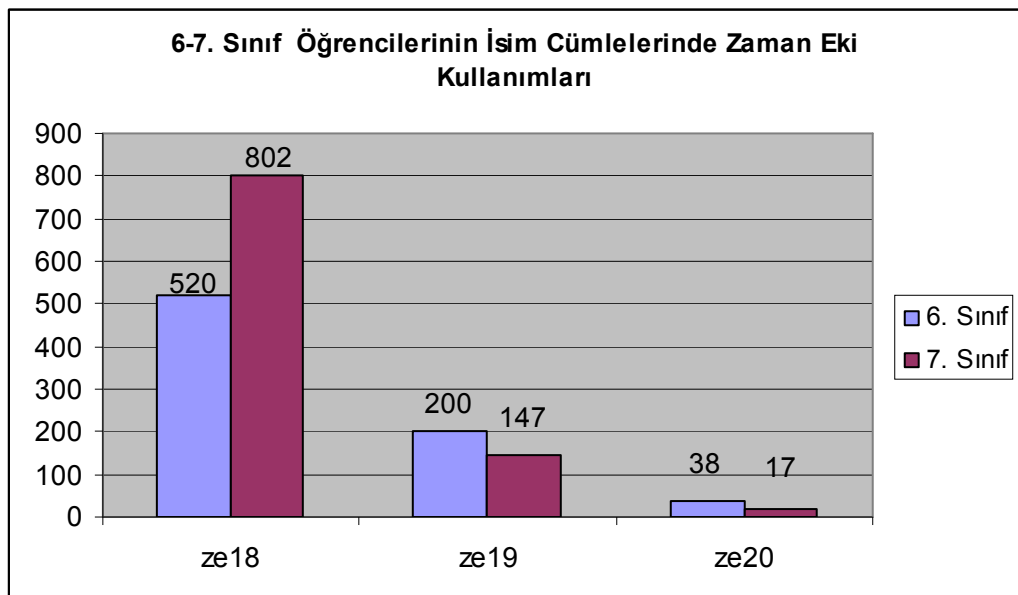
4.4.1.2. İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

6. sınıflarla 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.14: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	6. SINIF		7. SINIF	
	S	%	S	%
ze18	520	68,60	802	83,02
ze19	200	26,39	147	15,22
ze20	38	5,01	17	1,76
Toplam	758	100,00	966	100,00

Grafik 4.17: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencileri ek fiilin geniş zamanını 520 sıklıkla ve % 68,60 oranında; 7. sınıf öğrencileri ise 802 sıklıkla ve % 83,02 oranında kullanmışlardır. Bu durum 6 ve 7. sınıf arasında ek fiilin geniş zamanını kullanma bakımından büyük bir fark olduğunu göstermektedir. Ek fiilin belirli geçmiş zamanının 6. sınıftaki kullanım sıklığı 200 ve kullanım oranı % 26,39; 7. sınıftaki kullanım sıklığı 147 ve kullanım oranı % 15,22'dir. Burada 7. sınıfta bir düşüş gözlenmektedir. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanında da 7. sınıfta bir düşüş söz konusudur. Buna göre ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 6. sınıfta 38 sıklık ve % 5,01 oranında, 7. sınıfta ise 17 sıklık ve % 1,76 oranında kullanılmıştır.

Tabloya genel olarak bakıldığında her iki sınıf seviyesinde de en çok ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ek fiilin belirli geçmiş zamanı ve ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı gelmektedir. Bu durum 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında konu seçimine de bağlı olarak ek fiilin geniş zamanını çok fazla kullandıklarını göstermektedir.

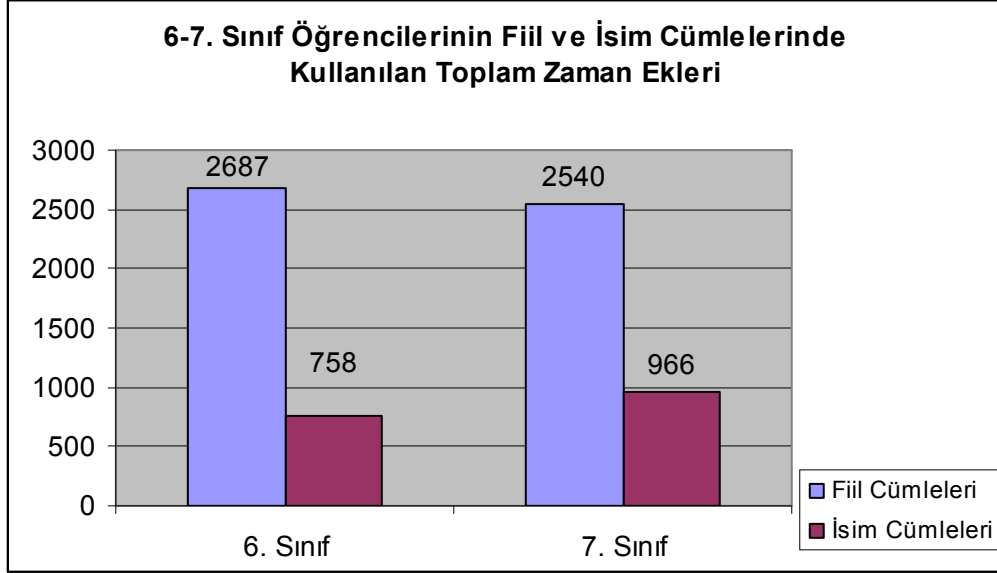
4.4.1.3. Bütün Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

6. sınıflarla 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları isim ve fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.15: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	6. Sınıf		7. Sınıf	
	S	%	S	%
Fiil Cümleleri	2687	78	2540	72,45
İsim Cümleleri	758	22	966	27,55
Toplam	3445	100	3506	100

Grafik 4.18: 6 ve 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Yukarıdaki tablo ve grafikte de görüldüğü gibi 6. sınıf öğrencileri fiil ve isim cümlelerinde toplam 3445 zaman ekine, 7. sınıf öğrencileri ise toplam 3506 zaman ekine yer vermişlerdir. 6. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin sıklığı 2687 ve kullanım oranı % 78'dir. 7. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin sıklığı ise 2540 ve kullanım oranı % 72,45'tir. Buna göre 7. sınıfta fiil cümlelerinde zaman eki kullanımı bakımından 6. sınıfa göre bir düşüş görülmektedir.

6. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 758 ve kullanım oranı % 22'dir. 7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin sıklığı ise 966 ve kullanım oranı % 27,55'tir. Burada isim cümlelerinde zaman eki kullanımı bakımından 7. sınıf seviyesinde bir artış söz konusudur.

Tablo ve grafik genel olarak değerlendirildiğinde 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıkları, isim cümlelerini ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları

sonucuna ulaşılabilir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türü ve seçtikleri konunun etkili olduğu da söylenebilir.

4.4.2. 7-8. Sınıfların Karşılaştırılması

Aşağıdaki grafiklerde ve tablolarda 7.sınıflarla 8. sınıfların yazılı anlatımlarında yer alan isim ve fiil cümlelerinde kullandıkları zaman ekleri karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

4.4.2.1. Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

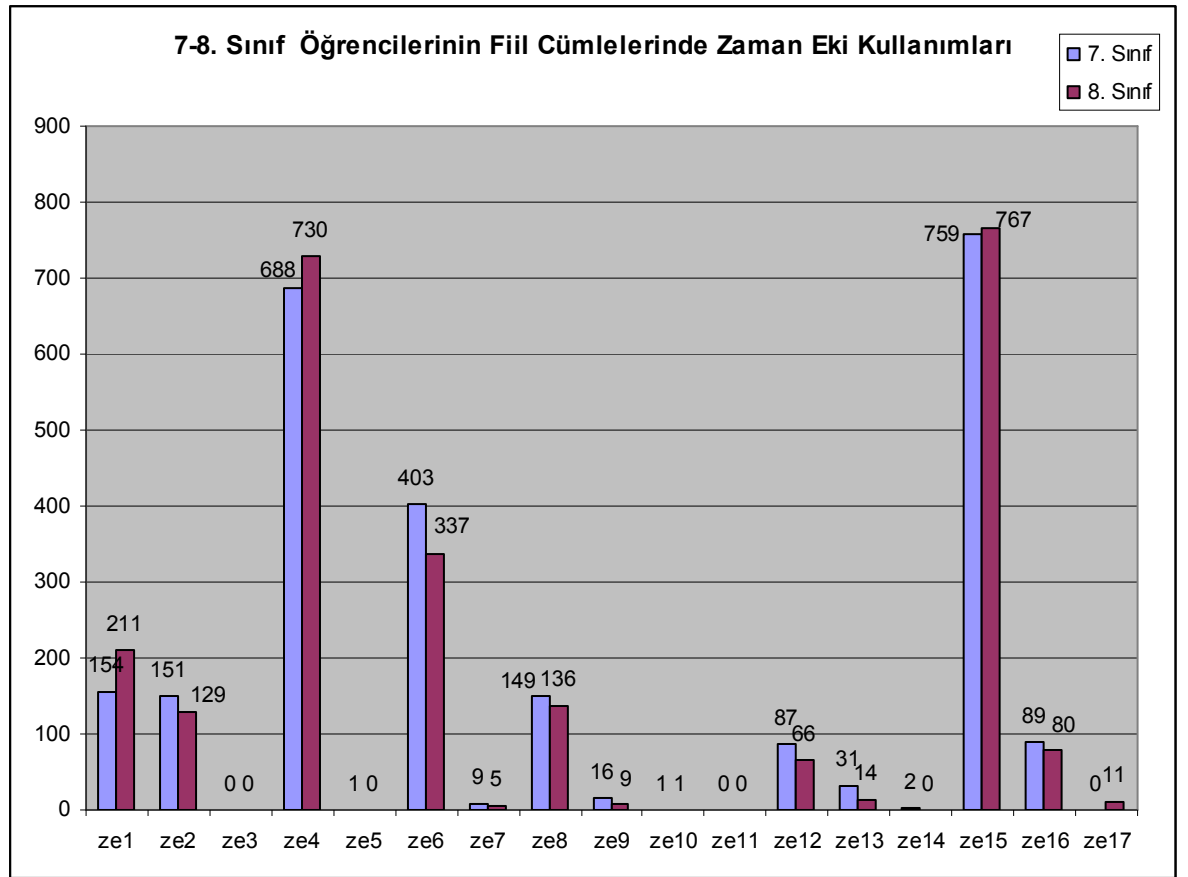
7. sınıflarla 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıda karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.16: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	7. Sınıf		8. Sınıf	
	S	%	S	%
ze1	154	6,06	211	8,45
ze2	151	5,94	129	5,17
ze3	0	0,00	0	0,00
ze4	688	27,09	730	29,25
ze5	1	0,04	0	0,00
ze6	403	15,87	337	13,50
ze7	9	0,35	5	0,20
ze8	149	5,87	136	5,45
ze9	16	0,63	9	0,36
ze10	1	0,04	1	0,04
ze11	0	0,00	0	0,00
ze12	87	3,43	66	2,64
ze13	31	1,22	14	0,56
ze14	2	0,08	0	0,00

ze15	759	29,88	767	30,73
ze16	89	3,50	80	3,21
ze17	0	0,00	11	0,44
Toplam	2540	100,00	2496	100,00

Grafik 4.19: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

7 ve 8. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerinde en çok kullandıkları zaman ekleri sırasıyla geniş zaman, belirli geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve duyulan (belirsiz) geçmiş zamandır. Bu sıralama her iki sınıfta da aynıdır. 7. sınıf öğrencileri geniş zamanı 759 sıklıkla ve % 29,88 oranında, 8. sınıf öğrencileri ise 767 sıklıkla ve % 30,73 oranında kullanmışlardır. Buna göre geniş zaman ekinin

kullanımında 8. sınıfta bir artış görülmektedir. Öğrencilerin en çok kullandıkları ikinci zaman eki olan belirli geçmiş zamanın kullanım sıklığı 7. sınıfta 688 ve kullanım oranı % 27,09'dur. Aynı ek 8. sınıfta 730 sıklıkla ve % 29,25 oranında kullanılmıştır. Bu ekin kullanımında da 8. sınıf seviyesinde bir artış olduğu gözlenmektedir. –yor ile yapılan şimdiki zaman 7. sınıf öğrencileri tarafından 403 sıklıkla ve % 15,87 oranında kullanılmıştır. 8. sınıf öğrencileri aynı eke 337 sıklıkla ve % 13,50 oranında yer vermişlerdir. Bu durumda 7. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerine göre –yor ile yapılan şimdiki zamanı daha çok kullandıkları görülmektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın kullanımı her iki sınıf seviyesinde de % 10'luk dilimin altındadır. Bu ekin 7. sınıftaki kullanım sıklığı 154 ve kullanım oranı % 6,06 iken 8. sınıftaki kullanım sıklığı 211 ve kullanım oranı % 8,45'tir. Bu veriler belirsiz (duyulan) geçmiş zaman kullanımının 8. sınıf seviyesinde daha çok tercih edildiğini göstermektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 7. sınıfta 151 ve kullanım oranı % 5,94'tür. Buna karşılık aynı ek 8 sınıfta 129 sıklık ve % 5,17 oranıyla 7. sınıfa göre daha az kullanılmıştır.

–yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 7. sınıfta 149 ve kullanım oranı % 5,87; 8. sınıfta ise kullanım sıklığı 136 ve kullanım oranı % 5,45'tir. Buna göre bu ekin kullanımında 8. sınıfta bir düşüş görülmektedir.

Geniş zamanın hikâyesi, gelecek zaman ve gelecek zamanın hikâyesi 7 ve 8. sınıf seviyelerinde yapılan kullanım sıklığı ve yüzdesi sıralamasında peş peşe aynı sırada yer almaktadır. Ancak iki sınıf, kullanım sıklığı ve yüzdesi bakımından mukayese edildiğinde farklılıklar ortaya çıkmaktadır. Mesela geniş zamanın hikâyesi 7. sınıfta 89 sıklık ve % 3,50 oranında kullanılmışken aynı ekin 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklığı 80 ve kullanım oranı % 3,21'dir. Dolayısıyla bu ekin 8. sınıfta 7. sınıfa göre daha az tercih edildiği görülmektedir. Gelecek zaman eki de 8. sınıf seviyesinde 7. sınıfa göre daha az kullanılmıştır. Öğrenciler bu zaman ekine 7. sınıfta 87 sıklıkla ve % 3,43 oranında; 8. sınıfta ise 66 sıklıkla % 2,64 oranında yer

vermişlerdir. 8. sınıf öğrencileri gelecek zamanın hikâyesini de 7. sınıf öğrencilerine göre daha az tercih etmişlerdir. Buna göre bu ek 7. sınıfta 31 sıklıkla ve % 1,22 oranında; 8. sınıfta 14 sıklıkla ve % 0,56 oranında kullanılmıştır.

–yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 7. sınıfta 16 ve kullanım oranı % 0,63; 8. sınıfta ise kullanım sıklığı 9 ve kullanım oranı % 0,36'dır. 7. sınıf öğrencileri bu eki 8. sınıf öğrencilerine göre yaklaşık iki kat daha fazla kullanmışlardır.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zaman her iki sınıfta da % 1'in altında kullanılarak en az kullanılan ekler arasında yer almıştır. Buna göre, belirtilen şimdiki zaman ekinin 7. sınıf seviyesindeki kullanım sıklığı 9 ve kullanım oranı % 0,35 iken 8. sınıftaki kullanım sıklığı 5 ve kullanım oranı % 0,20'dir. Bu ekin de 8. sınıfta 7. sınıfa göre daha az kullanıldığı görülmektedir.

Çok az kullanılan eklerden biri olan gelecek zamanın rivayeti 7. sınıfta 2 sıklık ve % 0,08 oranında kullanılırken 8. sınıfta ise hiç kullanılmamıştır. Buna benzer bir durum belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesinde de görülmektedir. Zira bu ek 7. sınıfta 1 sıklık ve % 0,04 oranında kullanılmış, fakat 8. sınıfta hiç kullanılmamıştır.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 7. sınıf seviyesinde 1 sıklık ve % 0,04 oranında kullanılmıştır. Aynı kullanım sıklığı ve yüzdesi 8. sınıf için de geçerlidir. Buna göre -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi çok az kullanılan zaman ekleri arasında değerlendirilebilir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti ile -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 7 ve 8. sınıf seviyelerinde hiç kullanılmamıştır. Geniş zamanın rivayeti 7. sınıfta hiç kullanılmışken 8. sınıfta 11 sıklık ve % 0,44 kullanım yüzdesine sahiptir.

Tabloya genel olarak bakıldığında belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, gelecek zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayeti çok az

kullanılan veya hiç kullanılmayan zaman ekleri arasında yer almaktadır. Bunun yanı sıra -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zaman, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi de yine ya hiç kullanılmayan ya da çok az kullanılan zaman ekleri arasında bulunmaktadır.

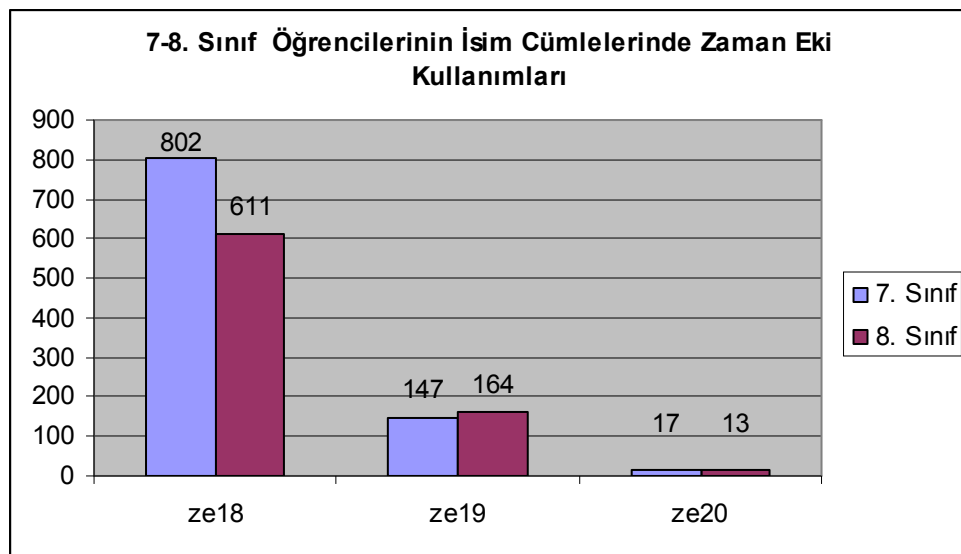
4.4.2.2. İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

7. sınıflarla 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.17: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	7. Sınıf		8. Sınıf	
	S	%	S	%
ze18	802	83,02	611	77,54
ze19	147	15,22	164	20,81
ze20	17	1,76	13	1,65
Toplam	966	100,00	788	100,00

Grafik 4.20: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

7. sınıf öğrencileri ek fiilin geniş zamanını 802 sıklıkla ve % 83,02 oranında; 8. sınıf öğrencileri ise 611 sıklıkla ve % 77,54 oranında kullanmışlardır. Dolayısıyla ek fiilin geniş zamanına 8. sınıf öğrencileri 7. sınıf öğrencilerine göre daha fazla yer vermişlerdir. Ek fiilin belirli geçmiş zamanının kullanım sıklığı 7. sınıfta 147 ve kullanım oranı % 15,22; 8. sınıfta kullanım sıklığı 164 ve kullanım oranı % 20,81'dir. Burada 8. sınıfta bir artış gözlenmektedir. Ek fiilin duyulan geçmiş zamanında ise 8. sınıfta bir düşüş söz konusudur. Buna göre ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 7. sınıfta 17 sıklık ve % 1,76 oranında, 8. sınıfta ise 13 sıklık ve % 1,65 oranında kullanılmıştır.

Tabloya genel olarak bakıldığında her iki sınıf seviyesinde de en çok ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ek fiilin belirli geçmiş zamanı ve ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı gelmektedir. Bu durum 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında konu seçimine de bağlı olarak ek fiilin geniş zamanını çok fazla kullandıklarını göstermektedir.

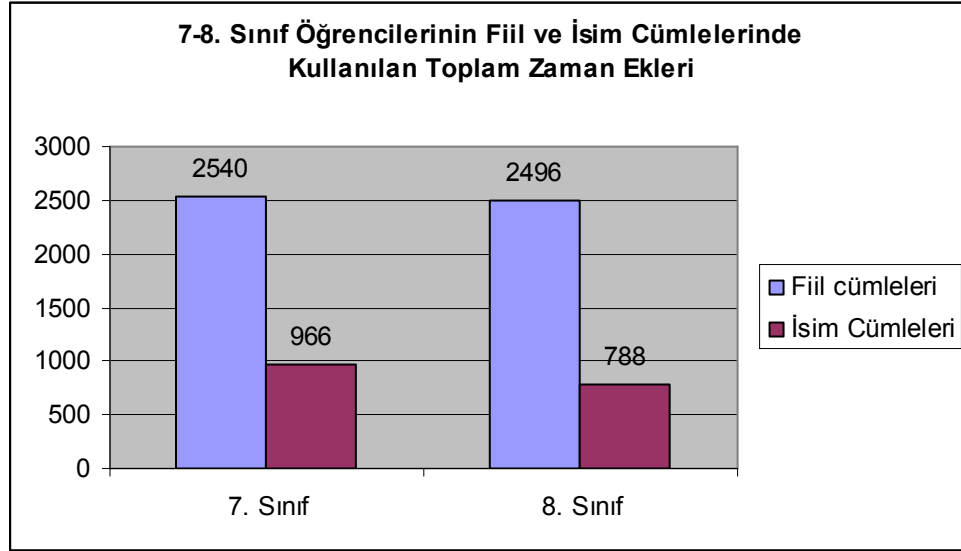
4.4.2.3. Bütün Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

7. sınıflarla 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları isim ve fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.18: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	7. Sınıf		8. Sınıf	
	S	%	S	%
Fiil cümleleri	2540	72,45	2496	76
İsim Cümleleri	966	27,55	788	24
Toplam	3506	100	3284	100

Grafik 4.21: 7 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerinde Toplam Zaman Eki Kullanımı

Yukarıdaki tablo ve grafikte de görüldüğü gibi 7. sınıf öğrencileri fiil ve isim cümlelerinde toplam 3506 zaman ekine, 8. sınıf öğrencileri ise toplam 3284 zaman ekine yer vermişlerdir. Toplam zaman eki kullanımı açısından 8. sınıfın 7. sınıfa göre daha düşük seviyede çıkmasının sebebi, akademik başarısı yüksek öğrencilerin eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Lise Giriş Sınavlarına hazırlanmak amacıyla rapor veya izin almaları olabilir. 7. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 2540 ve kullanım oranı % 72,45'tir. 8. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı ise 2496 ve kullanım oranı % 76'dır. Buna göre 8. sınıfta fiil cümlelerinde zaman eki kullanım yüzdesi bakımından 7. sınıfa göre bir artış görülmektedir.

7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 966 ve kullanım oranı % 27,55'tir. 8. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 788 ve kullanım oranı % 24'tür. Burada isim cümlelerinde zaman eki kullanımı bakımından 8. sınıf seviyesinde 7. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. Bu düşüşün sebebi yukarıda belirtilen durum olabilir.

Tablo ve grafik genel olarak değerlendirildiğinde 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıkları, isim cümlelerini ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki fikirlerini ifade ederken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları düşünülebilir. Böyle bir durumun ortaya çıkmasında öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türü ve seçtikleri konunun etkili olduğunu söylemek de mümkündür.

4.4.3. Zaman Eklerinin Sınıf Seviyelerindeki Kullanımlarına Göre Dağılımları

6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin zaman eklerini kullanım sıklıkları aşağıdaki tabloda toplu olarak gösterilmiştir.

Tablo 4.19: Zaman Eklerinin Sınıf Seviyelerindeki Kullanımlarına Göre Dağılımları

Zaman Ekleri	6.Sınıf	7.Sınıf	8.Sınıf
ze1	223	154	211
ze2	224	151	129
ze3	0	0	0
ze4	901	688	730
ze5	0	1	0
ze6	307	403	337
ze7	4	9	5
ze8	205	149	136
ze9	16	16	9
ze10	0	1	1
ze11	0	0	0
ze12	64	87	66
ze13	32	31	14
ze14	2	2	0

ze15	637	759	767
ze16	58	89	80
ze17	14	0	11
ze18	520	802	611
ze19	200	147	164
ze20	38	17	13
Toplam	3445	3506	3284

Yukarıdaki tabloya göre belirli (bilinen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı ve –yor ile yapılan şimdiki zaman 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok tercih ettikleri ilk dört zaman ekidir. Buna göre 6. sınıf öğrencileri belirli geçmiş zamanı 901 sıklıkla, 7. sınıf öğrencileri 688 sıklıkla, 8. sınıf öğrencileri 703 sıklıkla kullanmışlardır. 6. sınıf öğrencilerinin 637 sıklıkla kullandığı geniş zamanın, 7. sınıf öğrencileri tarafından 759 sıklıkla, 8. sınıf öğrencileri tarafından da 767 sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin en çok kullandıkları zaman eklerinden biri olan ek fiilin geniş zamanı 6. sınıfta 520 sıklıkla kullanılırken 7. sınıfta bu eke 802 sıklıkla, 8. sınıfta ise 611 sıklıkla yer verilmiştir. Geniş zaman eki ile ek fiilin geniş zamanı, ifade ettikleri zaman bakımından birlikte telakki edildiği takdirde her üç sınıf seviyesinde de “geniş zaman”, diğer zaman eklerine nispetle çok büyük bir kullanım sıklığına sahip olmaktadır. Bu şekilde değerlendirilirse 6. sınıfta geniş zaman (ek fiilin geniş zamanıyla birlikte) 1157 kullanım sıklığına, 7. sınıfta 1561 kullanım sıklığına, 8. sınıfta ise 1378 kullanım sıklığına ulaşmaktadır.

6, 7 ve 8. sınıfların en çok kullandıkları zaman eklerinden birisi de –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Bu ek 6. sınıfta 307 sıklıkla, 7. sınıfta 403 sıklıkla, 8. sınıfta ise 337 sıklıkla kullanılmıştır. Bu ekin aşağıda da bahsedileceği üzere –mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamana göre daha fazla tercih edildiği görülmektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesinin 6. sınıf seviyesindeki kullanım sıklığı 224’tür. Buna karşılık 7. sınıfta bu ekin kullanım sıklığı 151; 8. sınıfta 129’dur. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ise 6. sınıf öğrencilerince 223

sıklıkla kullanılmıştır. 7. sınıf öğrencileri yazılı anlatımlarında bu eke 154 sıklıkla, 8. sınıf öğrencileri 211 sıklıkla yer vermişlerdir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 6. sınıfta 205 sıklıkla, 7. sınıfta 149 sıklıkla, 8. sınıfta 136 sıklıkla kullanılmıştır. Kullanım sıklıkları farklı olsa da her üç sınıfta da zaman eklerinin kullanım sıklığı sıralamasında bu ek aynı sırada yer almaktadır. Başka bir ifadeyle her sınıf için ayrı ayrı yapılan bir kullanım sıklığı sıralamasında –yor şimdiki zaman eki 6, 7 ve 8. sınıflarda yedinci sıradadır.

Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 6. sınıfta 200'dür. Aynı ek 7. sınıfta 147 sıklıkla kullanılırken 8. sınıfta 164 sıklıkla kullanılmıştır.

Gelecek zaman eki 6. sınıfta 64 sıklıkla kullanılmıştır. Bu ekin 7. sınıftaki kullanım sıklığı 87'dir. Aynı ek 8. sınıfta 66 sıklıkla kullanılmıştır. Bu verilere bakıldığında gelecek zamanın yukarıdaki eklere göre az kullanıldığı göze çarpmaktadır.

Az kullanılan eklerden birisi de geniş zamanın hikâyesidir. Bu ek 6. sınıfta 58 sıklıkla, 7. sınıfta 89 sıklıkla, 8. sınıfta 80 sıklıkla kullanılmıştır.

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı da az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. Öğrenciler bu eke 6. sınıfta 38 sıklıkla, 7. sınıfta 17 sıklıkla, 8. sınıfta 13 sıklıkla yer vermişlerdir.

Az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilecek eklerden birisi de gelecek zamanın hikâyesidir. Bu ek 6. sınıfta 32 sıklıkla, 7. sınıfta 31 sıklıkla, 8. sınıfta 14 sıklıkla kullanılmıştır.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti çok az kullanılan ekler arasında yer almaktadır. Buna göre bu ek 6. sınıfta 16 sıklıkla, 7. sınıfta 16 sıklıkla, 8. sınıfta ise 9 sıklıkla kullanılmıştır. Bu veriler yukarıda yorumlanan zaman ekleriyle karşılaştırıldığında –yor ile yapılan şimdiki zaman ekinin çok az kullanılan zaman ekleri arasında bulunduğu görülecektir.

Çok az kullanılan zaman ekleri arasında geniş zamanın rivayeti de görülmektedir. Bu ek 6. sınıf seviyesinde 17 sıklıkla kullanılırken 7. sınıf seviyesinde hiç kullanılmamıştır. Aynı ek 8. sınıfta 11 sıklıkla kullanılmıştır.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zaman eki de çok az kullanılan zaman ekleri arasında bulunmaktadır. Bu eklerle yapılan şimdiki zamanın 6. sınıfta 4 sıklıkla, 7. sınıfta 9 sıklıkla, 8. sınıfta 5 sıklıkla kullanıldığı görülmektedir.

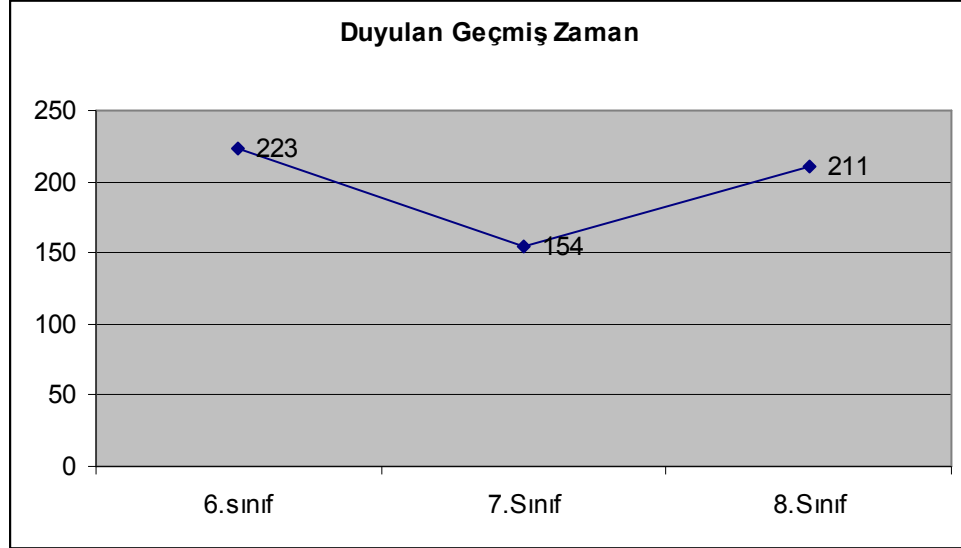
Gelecek zamanın rivayeti 6 ve 7. sınıflarda 2 sıklıkla kullanılırken 8. sınıfta hiç kullanılmamıştır. Bu veriler gelecek zaman ekinin çok az tercih edilen eklerden biri olduğunu göstermektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti 6, 7 ve 8. sınıflarda hiç kullanılmayan ekler arasında yer almaktadır. Belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi 6 ve 8. sınıflarda hiç kullanılmamış; 7. sınıfta ise 1 sıklıkla kullanılmıştır. -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesine öğrenciler 6. sınıfta hiç yer vermemiştir. Bu ek 7 ve 8. sınıflarda 1 sıklıkla kullanılmıştır. -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin 6, 7 ve 8. sınıflarda hiç kullanılmadığı görülmektedir.

Zaman eklerinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyelerindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki başlıklarda ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir.

4.4.3.1. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zaman

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

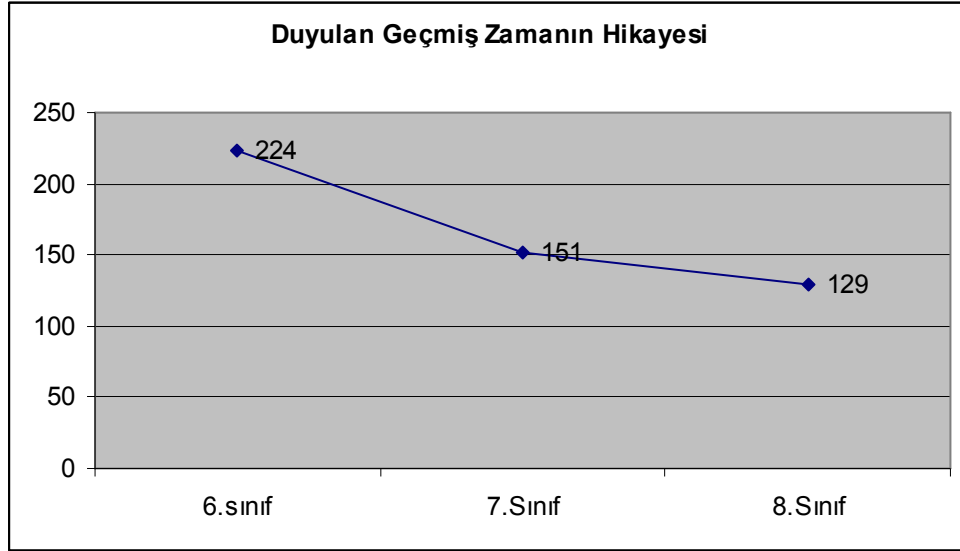
Grafik 4.22: Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı

Yukarıdaki grafiğe göre belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin 223 sıklıkla en çok 6. sınıfta kullanıldığı görülmektedir. Bu da 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında masal ve fıkra gibi türlere diğer anlatım türlerine göre daha fazla yer vermelerinden kaynaklanıyor olabilir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin 7. sınıftaki kullanım sıklığı 6. sınıfa göre düşmüştür. Adı geçen ek 7. sınıfta 154 kullanım sıklığına sahiptir. 8. sınıfta ise 7. sınıfa göre bir yükselme söz konusudur. Son sınıfta belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin kullanım sıklığı 211'dir.

4.4.3.2. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi olarak adlandırılan -mİştİ ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.23: Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı

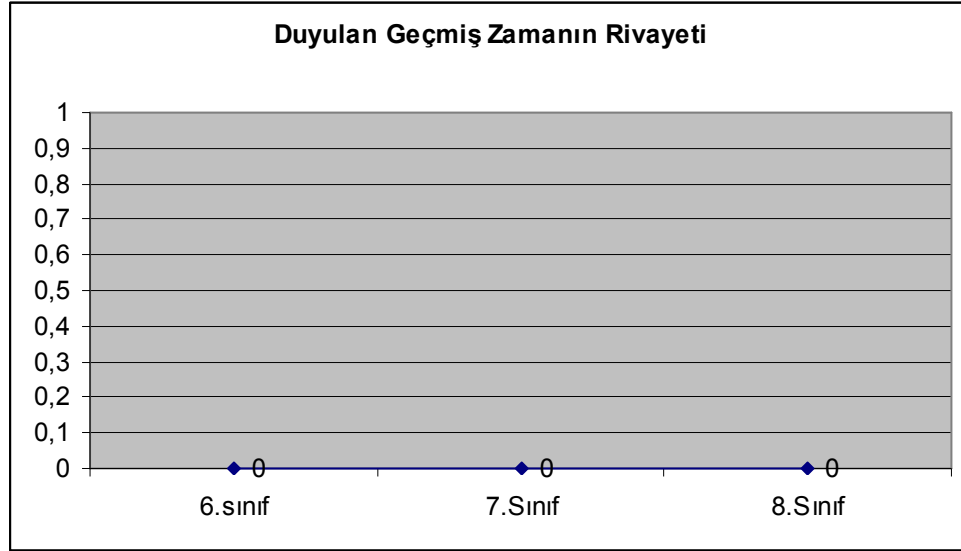

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi en fazla 6. sınıfta kullanılmıştır. Bu ekin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 224'tür. Daha sonra 151 kullanım sıklığı ile 7. sınıf, 129 kullanım sıklığı ile 8. sınıf gelmektedir. Görüldüğü gibi bu ekin kullanımında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir düşüş söz konusudur. Bu durum 6. sınıf öğrencilerinin tahkiyeli anlatım türleri içinde -mİştI ekine daha çok yer verdikleri şeklinde değerlendirilebilir.

4.4.3.3. Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Rivayeti

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti olarak adlandırılan -mİşmİş ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.24: Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı

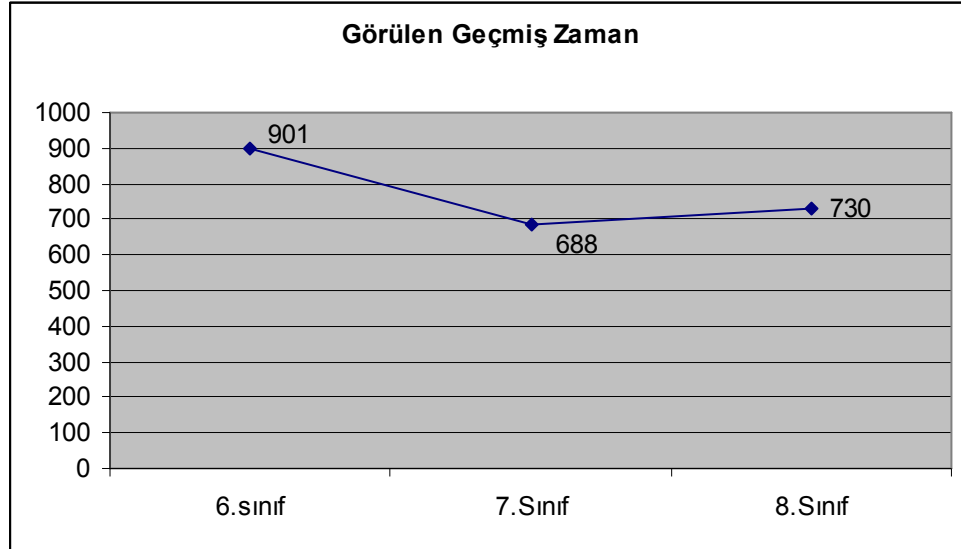

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi 6, 7 ve 8. sınıflarda hiç kullanılmamıştır. Bu ekin günlük konuşma dilinde zaman zaman kullanılsa da standart Türkçede çok fazla tercih edilmediği yukarıdaki grafikte de doğrulanmaktadır. Ancak ekin fonksiyonları öğrencilere kavratıldığı takdirde yeri geldiği zaman bu ekin de yazı dilinde kullanılabileceği düşünülebilir.

4.4.3.4. Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zaman

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman olarak adlandırılan -DI ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.25: Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı

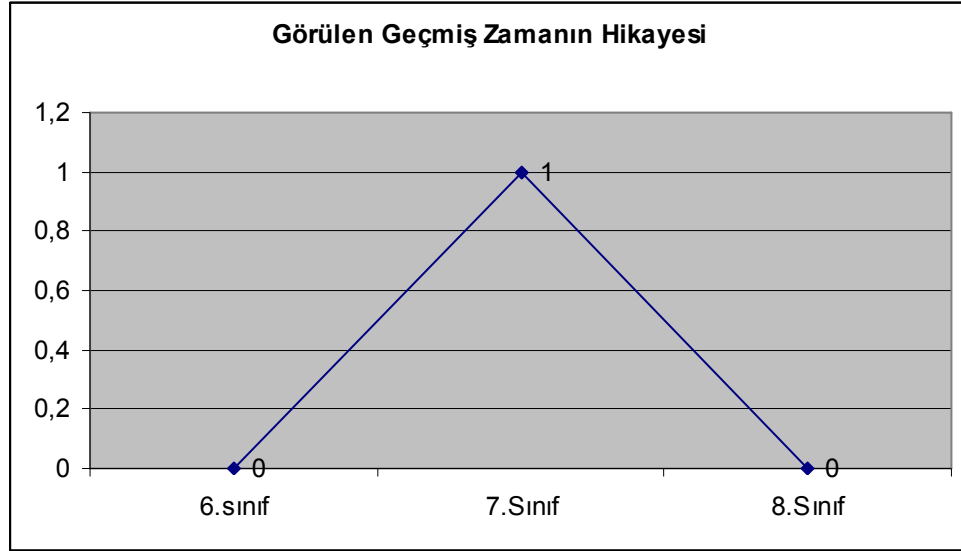

Yukarıdaki grafikte belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinin 6. sınıfta diğer sınıflara göre çok fazla kullanıldığı görülmektedir. Buna göre 6. sınıfta 901 sıklıkla kullanılan bu eke öğrenciler 7. sınıfta 688 sıklıkla, 8. sınıfta 730 sıklıkla yer vermişlerdir. Bu verilerden 6. sınıf öğrencilerinin belirli geçmiş zamana tahkiyeli anlatımlarında çok yer verdikleri sonucu çıkarılabilir. Ekin kullanımında 7. sınıf seviyesinde 6. sınıfa göre bir düşüş gözlenmektedir. Buna karşılık 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir artış söz konusudur. 7 ve 8. sınıflar da bu eki çok kullanmalarına rağmen 6. sınıf kadar yüksek oranda kullanmamışlardır. Bu durum, 6. sınıf öğrencilerinin tahkiyeli anlatımları diğer anlatım türlerine oranla daha çok tercih ettikleri şeklinde de yorumlanabilir.

4.4.3.5. Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zamanın Hikâyesi

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi olarak adlandırılan -Diydi ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

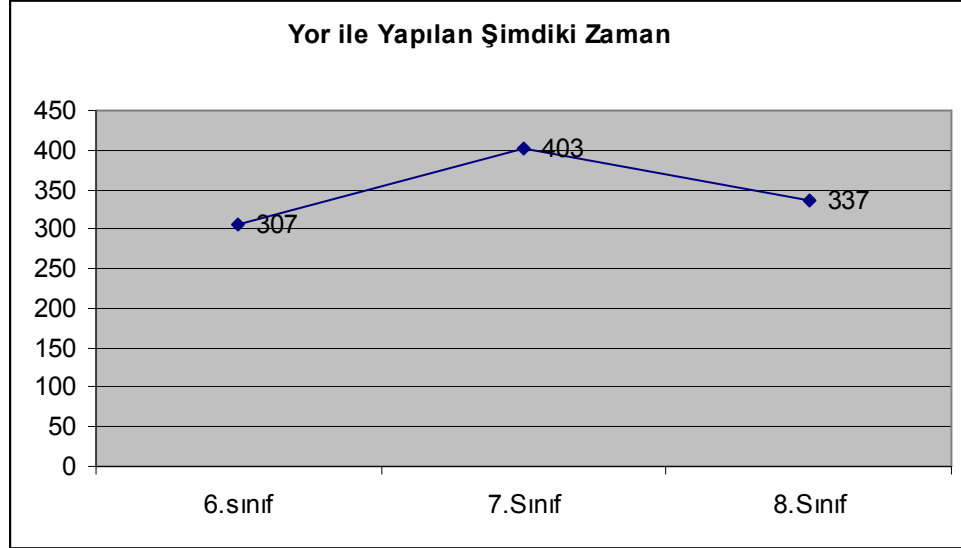
Grafik 4.26: Belirli (Bilinen/Görülen) Geçmiş Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi de belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti gibi pek tercih edilmeyen ekler arasındadır. Bu ek, 6 ve 8. sınıflarda hiç kullanılmamış, 7. sınıfta ise 1 defa kullanılmıştır. Bu ekin, günlük konuşma dilinde belirsiz geçmiş zamanın rivayeti gibi zaman zaman kullanılsa da standart Türkiye Türkçesinde pek fazla tercih edilmediği yukarıdaki grafikte görülmektedir. Ancak ekin fonksiyonları öğrencilere kavratıldığı takdirde yeri geldiği zaman bu ekin de yazı dilinde kullanılabileceği belirtilebilir.

4.4.3.6. -yor ile Yapılan Şimdiki Zaman

-yor ile yapılan şimdiki zaman ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

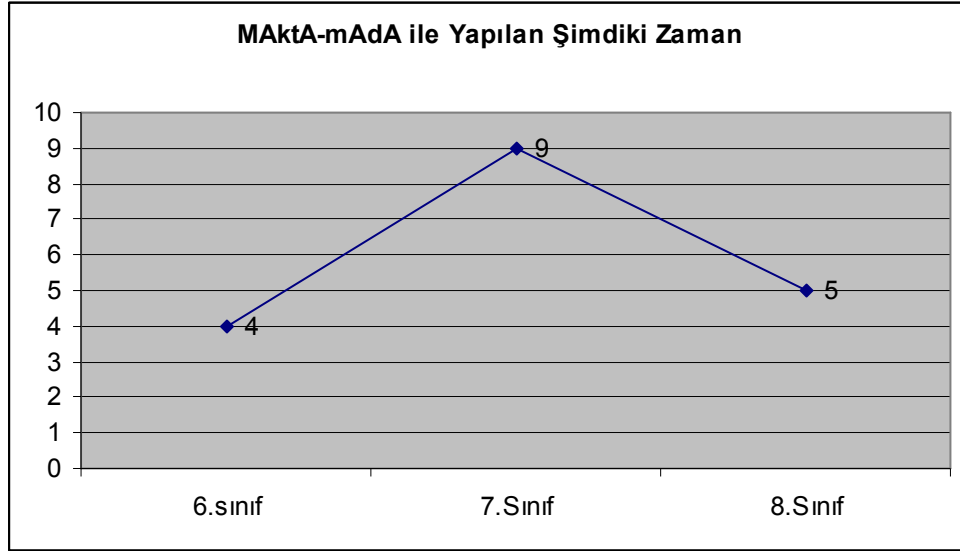
Grafik 4.27: -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Kullanım Sıklığı

Yukarıdaki grafikte -yor ile yapılan şimdiki zaman ekinin her üç sınıf karşılaştırıldığında 307 sıklıkla en az 6. sınıfta kullanıldığı görülmektedir. Bu ek 7. sınıftaki kullanım sıklığı 403'tür. 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. Ekin 8. sınıftaki kullanım sıklığı 337'dir. -yor ekinin değişik fonksiyonları öğrencilere iyi kavratıldığında özellikle 6. sınıf olmak üzere diğer sınıflarda da ekin kullanım oranının artacağı söylenebilir.

4.4.3.7. -mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zaman

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zaman ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.28: –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Kullanım Sıklığı

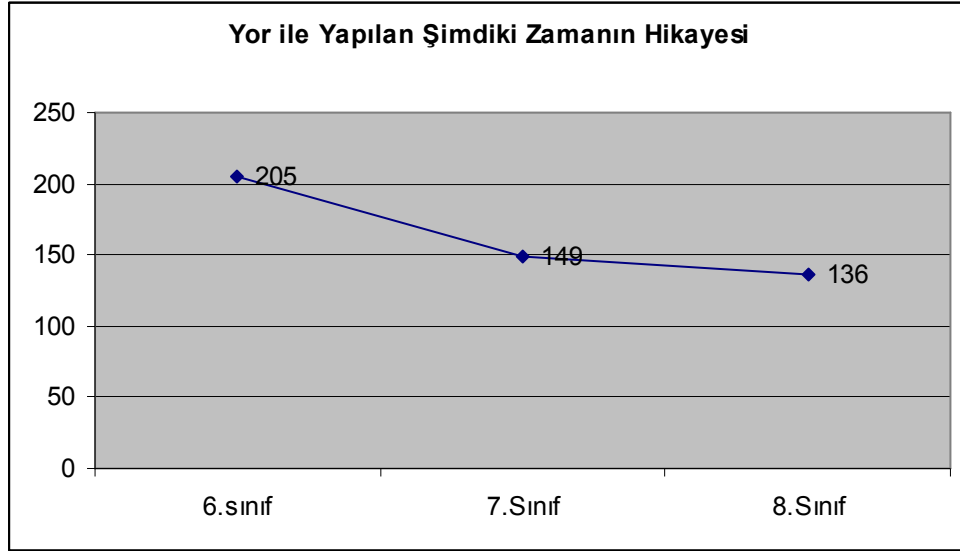

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi bu ekler de çok az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. Adı geçen ekin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 4 iken bu rakam 7. sınıfta biraz artarak 9 olmuştur. Ekin 8. sınıftaki kullanım sıklığı 7. sınıfa göre düşmüştür. Buna göre, belirtilen ekin son sınıftaki kullanım sıklığı 4'tür. Günlük konuşma dilinde de çok az kullanılan bu –mAktA ve –mAdA eklerinin hangi durumlarda kullanıldığı öğrencilere kavratılırsa bu eklerin yazılı anlatımlarda, başka bir ifadeyle yazı dilinde kullanımı artırılabilir. Böylece öğrencilerin üslup bakımından da değişik ifade tarzlarını öğrenmiş olmaları sağlanır.

4.4.3.8. -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesi

-yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.29: -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı

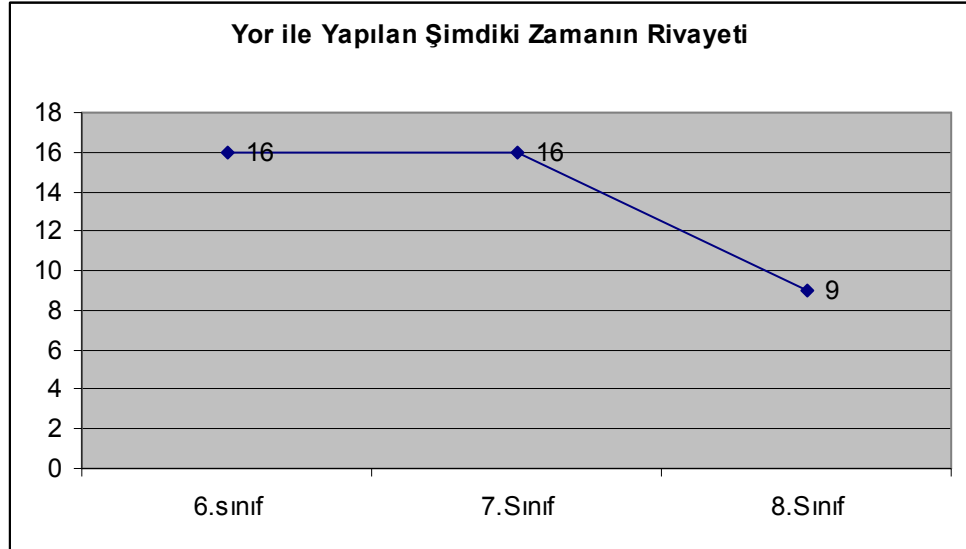

Bu ekin kullanım sıklığının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru düştüğü görülmektedir. Ekin kullanım sıklığı 6. sınıfta 205 iken 7. sınıfta 149 ve 8. sınıfta 136'dır. Çok kullanılan ekler arasında değerlendirilebilecek olan –yordu ekine en çok 6. sınıfta rastlanmıştır. Grafikte kullanım sıklığı bakımından 6. sınıf ile 7 ve 8. sınıflar arasındaki farkın yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum 6. sınıfta öğrencilerin tahkiyeli anlatımlara daha fazla yer verdikleri şeklinde yorumlanabilir. Ancak ekin muhtelif fonksiyonları öğrencilere kavratılırsa kullanım sıklığının ve buna bağlı olarak da kullanımlardaki fonksiyon çeşitliliğinin artacağı söylenebilir.

4.4.3.9. -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayeti

-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.30: -yor ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı

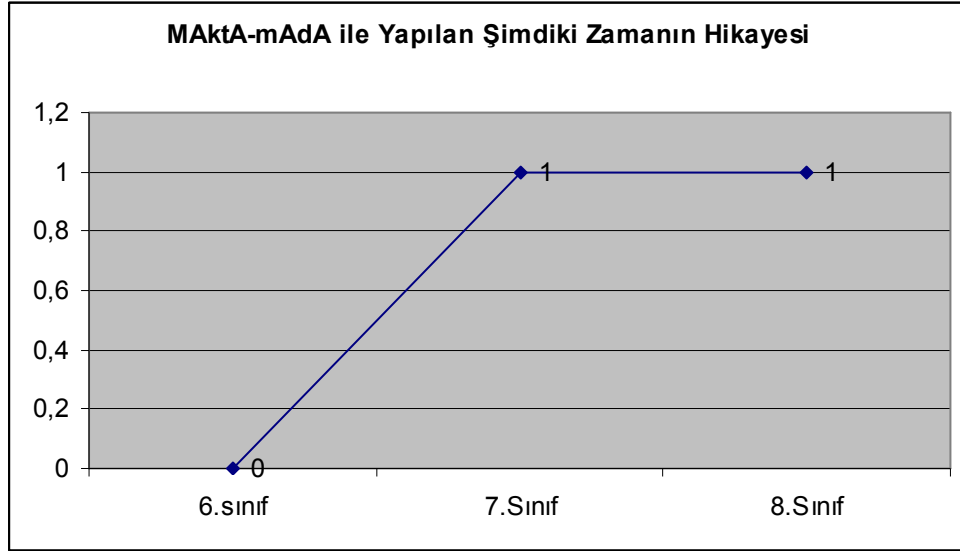

Yukarıdaki grafikte -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesine göre çok az kullanıldığı görülmektedir. Buna göre -yormuş eki 6 ve 7. sınıfta 16 kullanım sıklığına, 8. sınıfta ise 9 kullanım sıklığına sahiptir. 8. sınıftaki kullanım sıklığında 6 ve 7. sınıfa göre düşüş söz konusudur. Bu düşüşün sebebi, akademik başarısı yüksek öğrencilerin Lise Giriş Sınavları için izin veya rapor alarak okula gelmemeleri olabilir. Yukarıdaki bölümlerde 6, 7 ve 8. sınıfların rivayet eklerini çok az kullandığı belirtilmişti. -yormuş ekinin buradaki grafikte çok az kullanıldığı görülmektedir. Yine bu ekin fonksiyonları diğer eklerin sahip olduğu fonksiyonlar gibi öğrencilere kavratılırsa kullanım sıklığının artacağı söylenebilir.

4.4.3.10. -mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesi

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

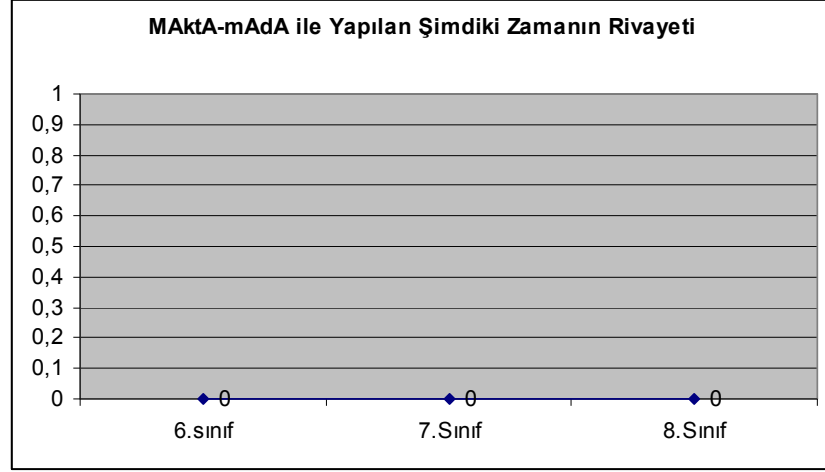
Grafik 4.31: –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı

Yukarıdaki grafikte de görüldüğü gibi bu ek, hiç kullanılmayan veya çok az kullanılan ekler arasında yer almaktadır. Buna göre, –mAktAydI ve –mAdAydI ekleri 6. sınıfta hiç kullanılmamış; 7 ve 8. sınıfta 1'er defa kullanılmıştır. Günlük konuşma dilinde –mAktA ve –mAdA gibi çok az kullanılan –mAktAydI ve –mAdAydI eklerinin işlevleri öğrencilere kavratılırsa bu eklerin yazılı anlatımlardaki kullanımı da artabilir. Bu sayede öğrencilerin üslup açısından da değişik ifade tarzlarını öğrenmeleri sağlanabilir.

4.4.3.11. –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayeti

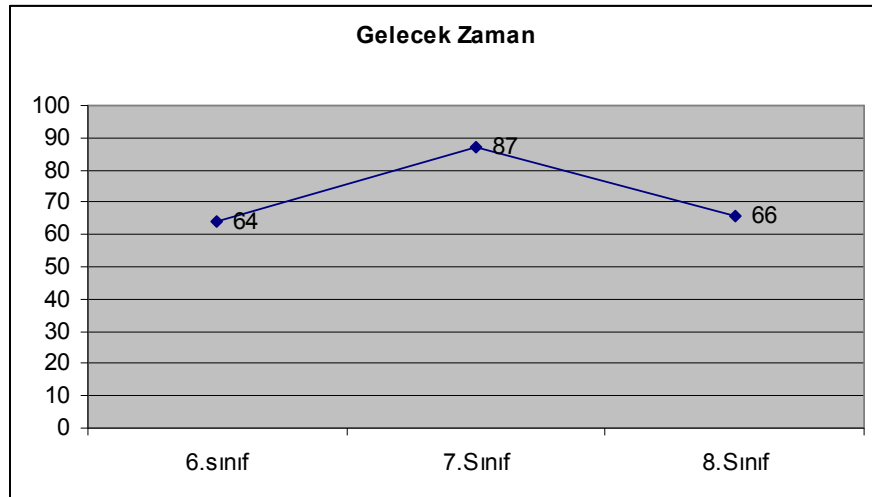
–mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.32: –mAktA/-mAdA ile Yapılan Şimdiki Zamanın Rivayeti

Grafikte de görüldüğü gibi –mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 6. 7 ve 8. sınıfta hiç kullanılmamıştır. –mAktAymış ve –mAdAymış ekleri konuşma dilinde pek kullanılmasa da yazı dilinde zaman zaman kullanılabilir. Bu bakımdan öğrencilere bu eklerin fonksiyonları kavratılarak onların belirtilen ekleri üslup çeşitliliği sağlamak için yazılı anlatımlarında kullanmaları temin edilebilir.

4.4.3.12. Gelecek Zaman

-AcAk gelecek zaman ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

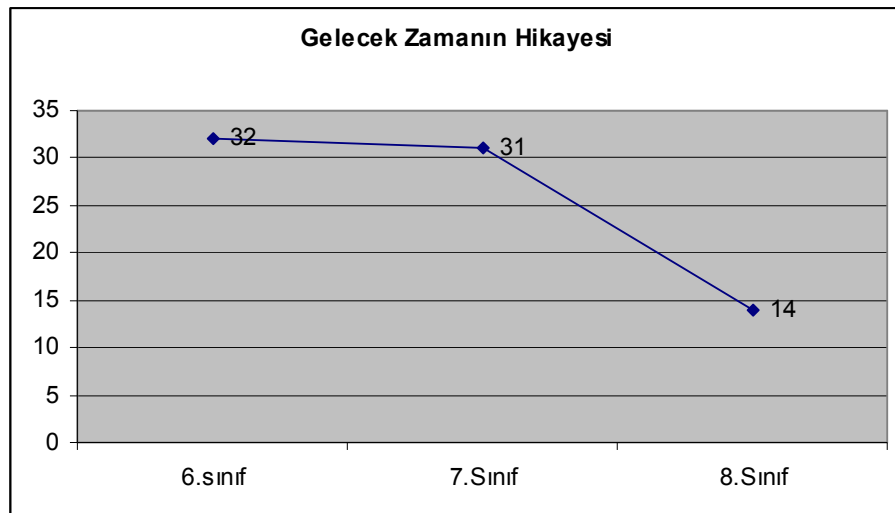
Grafik 4.33: Gelecek Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı gibi eklere göre gelecek zamanın ilgi çekici bir şekilde az kullanıldığı görülmektedir. Buna göre gelecek zaman 6. sınıfta 64 sıklıkla, 7. sınıfta 87 sıklıkla, 8. sınıfta 66 sıklıkla kullanılmıştır. Ekin kullanım sıklığı 6. sınıfa göre 7. sınıfta artmıştır. Buna karşılık 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. Gelecek zamanın belirli geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz geçmiş zaman, belirsiz geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli geçmiş zamanı gibi diğer zaman eklerine nispeten az kullanılması öğrencilerin tercih ettikleri konu ve anlatım türüyle ilgili olabilir. Ancak bu ekin hiç kullanılmayan veya çok az kullanılan eklere göre daha fazla kullanıldığı da belirtilmelidir. Yine bu ekin fonksiyonları üzerinde durularak öğrencilerin yazılı anlatımlarında gelecek zaman ekini işlevlerine uygun olarak daha fazla kullanmaları sağlanabilir.

4.4.3.13. Gelecek Zamanın Hikâyesi

Gelecek zamanın hikâyesi olarak adlandırılan -AcAkDI ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.34: Gelecek Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı

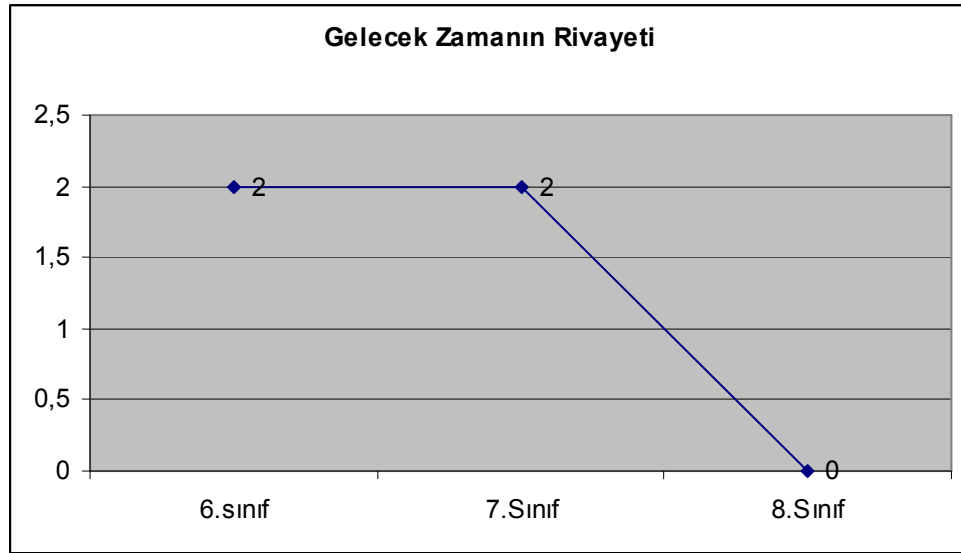

Gelecek zamanın hikâyesinin kullanım sıklığının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru düştüğü görülmektedir. Buna göre –AcAkDI ekinin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 32; 7. sınıftaki kullanım sıklığı 31; 8. sınıftaki kullanım sıklığı 14’tür. Aslında tahkiyeli metinlerde çok kullanılabilecek eklerden birisi olan –AcAkDI ekinin az kullanılan ekler arasında yer alması, öğrencilerin bu ekin fonksiyonlarını yeteri kadar kavrayamadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin kendilerine has üslup oluşturmaları için bu tip eklerin fonksiyonlarının iyi kavratılması gerekmektedir. Bu yapıldığı takdirde öğrencilerin yazılı anlatımlarında akıcılık sağlanacak, üslup monotonluğu giderilmiş olacaktır.

4.4.3.14. Gelecek Zamanın Rivayeti

Gelecek zamanın rivayeti olarak adlandırılan -AcAkmlş ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.35: Gelecek Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı

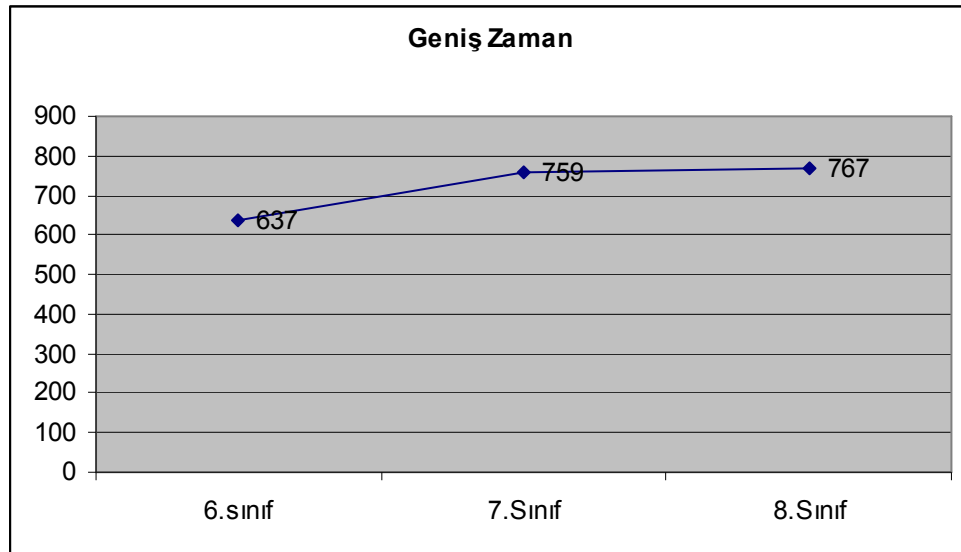
Gelecek zamanın rivayetinin belirli (bilinen /görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı gibi eklere göre çok az kullanıldığı görülmektedir. Bu ek 6 ve 7. sınıfta 2’şer defa kullanılmıştır. 8.

sınıfta ise bu eke hiç yer verilmemiştir. 8. sınıftaki düşüşün sebebi, akademik başarısı yüksek öğrencilerin izin veya rapor alarak okula gelmemeleri olabilir. Ancak ekin kullanımının diğer sınıflarda da düşük çıkması, 8. sınıftaki durumun pek de değişmeyeceği şeklinde yorumlanabilir. Çünkü öğrenciler genel olarak yazılı anlatımlarında diğer rivayet eklerini de çok kullanmamışlardır. –AcAkmış ekinin fonksiyonları öğrencilere kavratılırsa ekin kullanımındaki sıklık da artabilir.

4.4.3.15. Geniş Zaman

Geniş zaman eki –Ar ve –r'nin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.36: Geniş Zaman Ekinin Kullanım Sıklığı

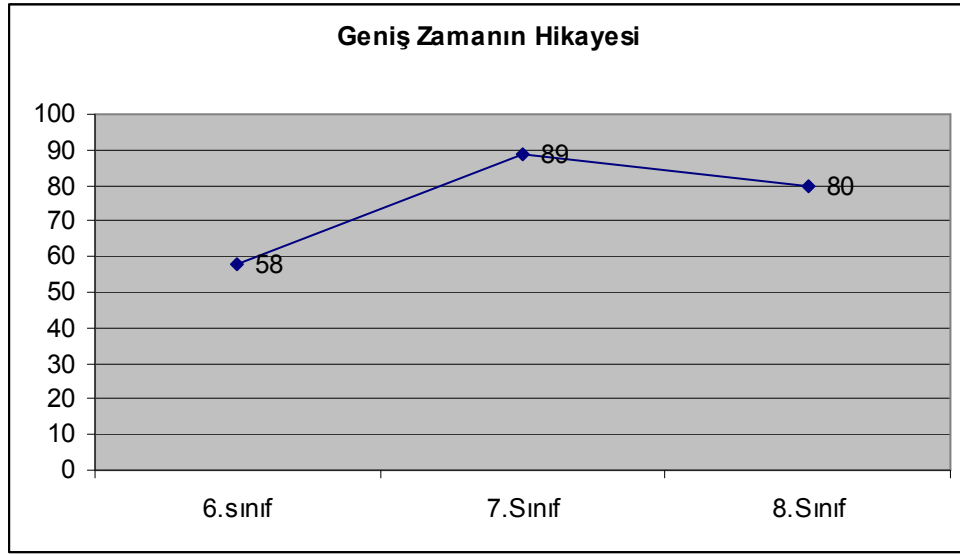
Geniş zaman eki, yukarıda bütün zaman eklerinin toplu olarak verildiği tablo yorumlanırken belirtildiği gibi 6 ve 7. sınıfta en çok kullanılan ikinci zaman eki, 8. sınıfta ise en çok kullanılan birinci zaman ekidir. Yukarıdaki grafiğe göre –Ar/-r ekinin kullanım sıklığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış gözlenmektedir. 6. sınıfta geniş zaman ekinin kullanım sıklığı 637 iken 7. sınıfta 759 ve 8. sınıfta 767'dir. Bu veriler öğrencilerin somut düşünme safhasından soyut düşünme safhasına doğru ilerledikleri şeklinde yorumlanabilir. Çünkü geniş zaman her zaman geçerli olan durumların ifade edilmesinde, ayrıca varlıkların özelliklerinin

belirtmesinde kullanılabilir. Başka bir ifadeyle açıklama ve tasvir anlatım türlerinde bu eke sık sık yer verilir. Ancak bu, geniş zaman ekinin tahkiyeli anlatım türlerinde kullanılmayacağı anlamına da gelmez. Geniş bir kullanım sahası olan geniş zaman ekinin bu fonksiyonları öğrencilere yeteri kadar kavratılırsa onların ifade ve üsluplarında çeşitlilik ve akıcılık sağlanacağı söylenebilir.

4.4.3.16. Geniş Zamanın Hikâyesi

Geniş zamanın hikâyesi olarak adlandırılan –ArdI/-rdI ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.37: Geniş Zamanın Hikâyesinin Kullanım Sıklığı

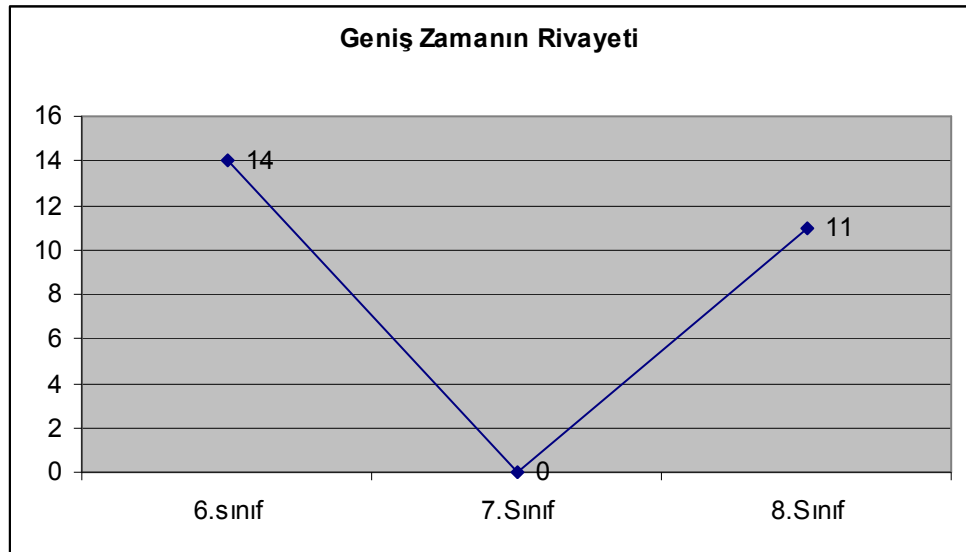
Geniş zamanın hikâyesinin belirli (bilinen /görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı gibi eklere göre çok az kullanıldığı görülmektedir. Grafiğe göre bu ekin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 58; 7. sınıftaki kullanım sıklığı 89; 8. sınıftaki kullanım sıklığı 80'dir. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6. sınıfa göre bir artış söz konusu iken 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir düşüş vardır. Tahkiyeli anlatımları daha fazla tercih eden öğrencilerin bu eke belirli (bilinen /görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile

yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı gibi eklere göre çok daha az yer vermesi dikkat çekicidir. İşlek bir ek olan –ArdI/-rdI ekinin kullanım sıklığı, değişik fonksiyonlarıyla birlikte kavratıldığı takdirde öğrencilerin bu eke yazılı anlatımlarında daha çok yer vermeleri sağlanabilir.

4.4.3.17. Geniş Zamanın Rivayeti

Geniş zamanın rivayeti olarak adlandırılan –ArmIş/-rmIş ekinin 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.38: Geniş Zamanın Rivayetinin Kullanım Sıklığı

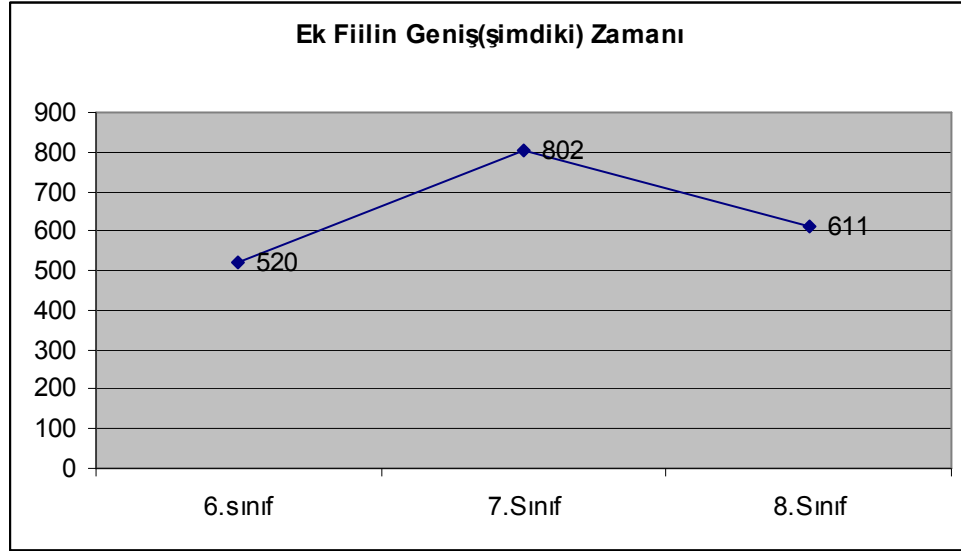
Yukarıdaki tabloya bakıldığında geniş zamanın rivayeti de çok az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. –ArmIş/-rmIş eki, 6. sınıfta 14 sıklıkla, 8. sınıfta 11 sıklıkla kullanılmıştır. Bu ek 7. sınıfta hiç kullanılmamıştır. 6, 7 ve 8. sınıfların rivayet eklerini çok az kullandıkları yukarıda yeri geldikçe belirtilmişti. –ArmIş/-rmIş ekinin öğrenciler tarafından çok az kullanıldığı buradaki grafikte de görülmektedir. Buna göre adı geçen ek en çok 6. sınıfta kullanılmıştır. 8. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş vardır. Tahkiyeli anlatımlarda çok kullanılabilecek bir ek olan –

Armlı/-rmlı ekinin fonksiyonları daha iyi kavratılarak öğrencilerin özellikle bu tür anlatımlarda geniş zamanın rivayetine de yer vermelerini sağlamak mümkündür.

4.4.3.18. Ek Fiilin Geniş (Şimdiki) Zamanı

Ek fiilin geniş zamanının 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.39: Ek Fiilin Geniş Zamanının Kullanım Sıklığı

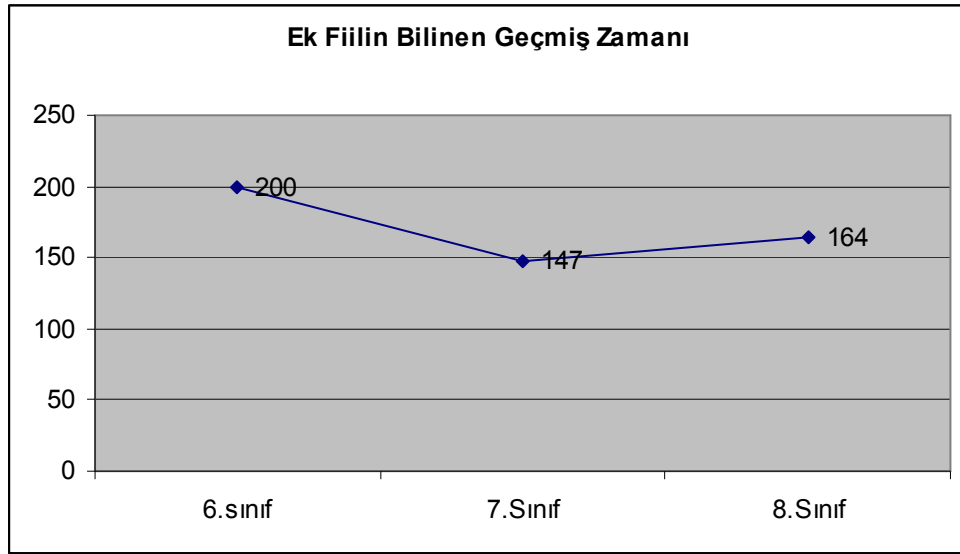

Bu ek, yukarıda bütün eklerin toplu olarak değerlendirildiği bölümde de görüleceği gibi 6. sınıfta en çok kullanılan ekler arasında 520 sıklıkla 4. sırada, 7. sınıfta 802 sıklıkla 1. sırada, 8. sınıfta 611 sıklıkla 3. sırada yer almaktadır. Ekin kullanım sıklığında 7. sınıfta 6. sınıfa göre büyük bir artış görülürken 8. sınıfta 7. sınıfa göre büyük bir düşüş söz konusudur. 8. sınıftaki düşüşün sebebi, daha öncede ifade edildiği gibi başarılı öğrencilerin izin veya rapor alarak okula gelmemeleri olabilir. Ancak verilere bakıldığında genel olarak her üç sınıf seviyesinde de bu ekin yüksek oranda kullanıldığı görülmektedir.

4.4.3.19. Ek Fiilin Belirli (Bilinen) Geçmiş Zamanı

Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanının 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.40: Ek Fiilin Belirli (Bilinen) Geçmiş Zamanının Kullanım Sıklığı

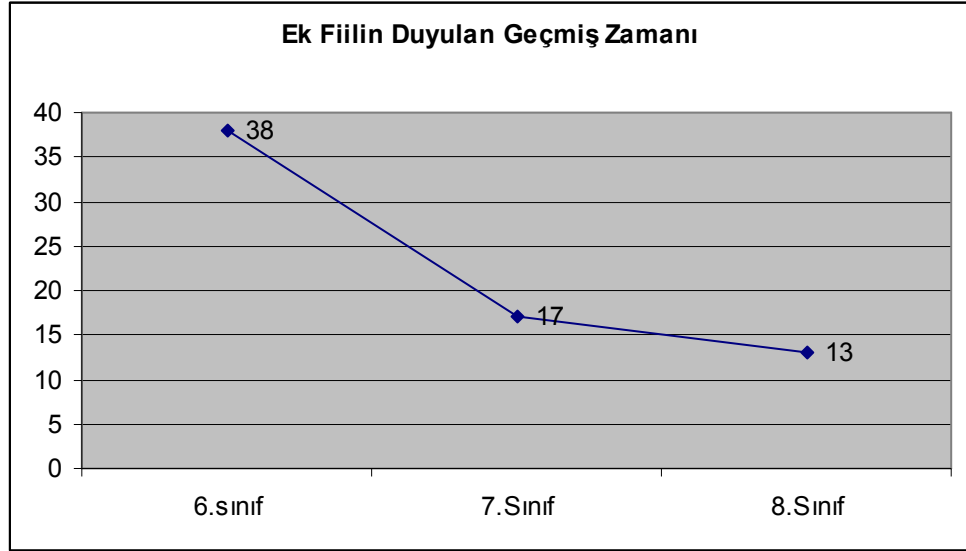

Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı, bütün zaman ekleri içinde en çok kullanılan zaman eklerinden birisidir. 6. sınıftaki kullanım sıklığı 200 olan bu ekin, 7. sınıftaki kullanım sıklığı 147; 8. sınıftaki kullanım sıklığı 164'tür. Ekin çok kullanılmasının sebebi tahkiyeli anlatım türünde de bu ekten yararlanılması olabilir. Ancak bu ekin belirli (bilinen /görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi gibi eklere göre daha az kullanıldığı da ayrıca belirtilmelidir.

4.4.3.20. Ek Fiilin Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanı

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanının 6, 7 ve 8. sınıf seviyesindeki kullanım sıklıkları aşağıdaki grafikte gösterilmiştir.

Grafik 4.41: Ek Fiilin Belirsiz (Duyulan) Geçmiş Zamanının Kullanım Sıklığı

Yukarıdaki tabloya bakıldığında ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı da çok az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. Bu ek, 6. sınıfta 38 sıklıkla, 7. sınıfta 17 sıklıkla, 8. sınıfta 13 sıklıkla kullanılmıştır. Buna göre ekin kullanım sıklığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir düşüş vardır. 6, 7 ve 8. sınıfların rivayet eklerini çok az kullandıkları yukarıda zaman zaman ifade edilmişti. Buradaki grafikte de öğrencilerin, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekini çok az kullandıkları görülmektedir. 6. sınıfa göre 7 ve 8. sınıflardaki düşüş, öğrencilerin artık –miş ekinin çok kullanıldığı masal türünden hikâye tarzı anlatımlara geçtikleri şeklinde yorumlanabilir.

V. BÖLÜM

TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLERDE KULLANILAN ZAMAN EKLERİNE DAİR BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kullanılan zaman ekleri; isim ve fiil cümlelerindeki durumlarıyla ayrı ayrı ve karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

5.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Ekleri

6. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan zaman ekleri; fiil cümlelerinde, isim cümlelerinde ve her ikisinde olmak üzere ayrıntılı bir şekilde aşağıdaki başlıklar altında değerlendirilmiştir.

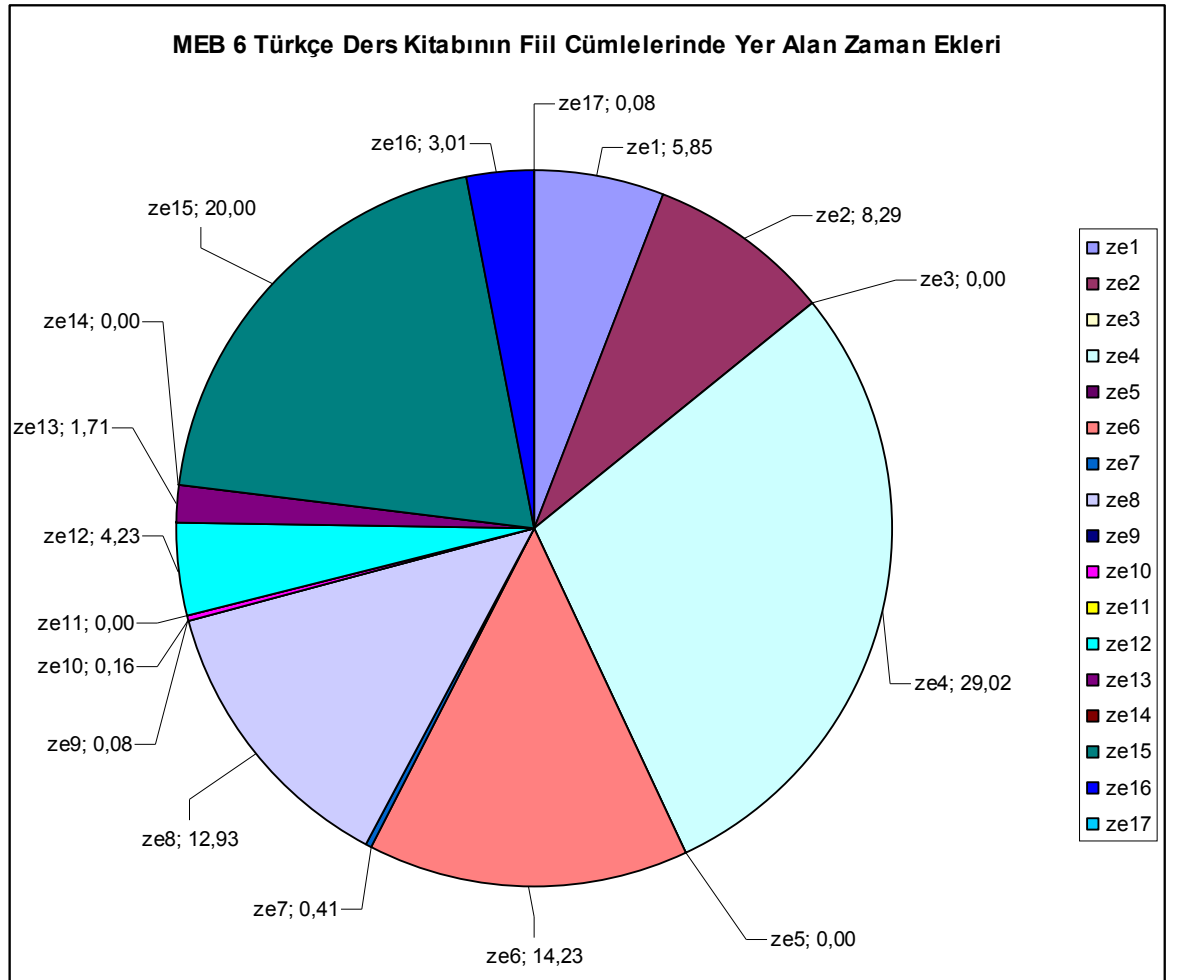
5.1.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil cümlelerinde kullanılan zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 5.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

MEB	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	T
6	72	102	0	357	0	175	5	159	1	2	0	52	21	0	246	37	1	1230
%	5,85	8,3	0	29	0	14	0,4	13	0,1	0,16	0	4,23	1,71	0	20	3,01	0,08	100

Grafik 5.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil cümlelerinde toplam 1230 zaman eki kullanılmıştır. Belirli (bilinen) geçmiş zaman eki 357 sıklık ve % 29

kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Belirli geçmiş zamanı, 246 sıklık ve % 20 kullanım yüzdesiyle geniş zaman takip etmektedir. En fazla kullanılan üçüncü zaman eki, kullanım sıklığı 175 ve kullanım oranı %14 olan –yor ekiyle yapılan şimdiki zamandır. –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 159 sıklık ve % 13 oranında kullanılmıştır. Belirli geçmiş zaman, geniş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin toplam kullanım oranı % 76’dır. Bu sayının yüksek çıkması aşağıda yorumlanacak olan diğer eklerin kullanım sıklığı ve yüzdesi hakkında bir fikir verebilir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 102 sıklıkla ve % 8,3 oranında kullanılmıştır. Belirsiz geçmiş zamanın kullanım sıklığı, belirsiz geçmiş zamanın hikâyesine göre düşüş göstermektedir. Buna göre –miş ekinin kullanım sıklığı 72 ve kullanım oranı % 5,85’tir. Gelecek zaman eki 52 sıklık ve % 4,23 kullanım yüzdesiyle az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. Geniş zamanın hikâyesi de 37 sıklık ve % 3,01 oranıyla gelecek zaman ve belirsiz geçmiş zaman ekleri gibi az kullanılan ekler arasındadır. Gelecek zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 21 ve kullanım oranı % 1,71’dir. –mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zaman ekinin 5 sıklık ve % 0,4 kullanım yüzdesiyle çok az kullanıldığı görülmektedir. –mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 2 sıklık ve % 0,16 oranında, -yor ile yapılan şimdiki zaman rivayeti 1 sıklık ve % 0,1 oranında, geniş zamanın rivayeti 1 sıklık ve % 0,08 oranında kullanılmıştır. Bu veriler, belirtilen eklerin çok az kullanılan ekler arasında yer aldığını göstermektedir.

Belirsiz geçmiş zamanın rivayeti, belirli geçmiş zamanın hikâyesi, -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve gelecek zamanın rivayeti 6. sınıf Türkçe ders kitabında hiç kullanılmamıştır.

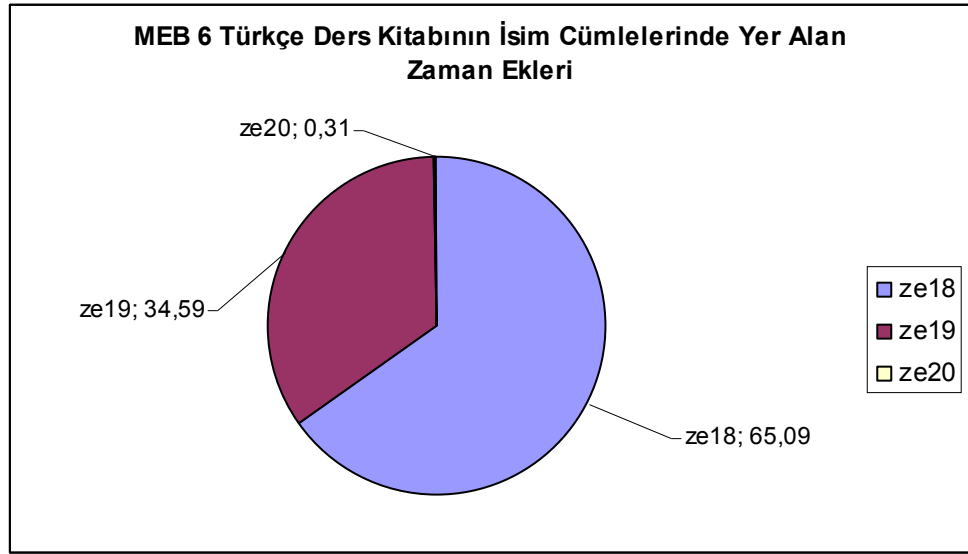
5.1.2. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde kullanılmış zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 5.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

	ze18	ze19	ze20	T
MEB 6	207	110	1	318
	318	318	318	-
%	65,1	35	0,3	100

Grafik 5.2: : 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde toplam 318 zaman eki (ek fiil) kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 207 sıklık ve % 65,1 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. İkinci sırada 110 sıklık ve % 35 kullanım yüzdesiyle ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı yer almaktadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 1 sıklık ve % 0, 03 oranında kullanılmıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 30,1'dir. Bu rakam isim

cümlelerinde ek fiilin geniş zaman kullanımının, ek fiilin belirli geçmiş zamanına göre daha yaygın olduğunu göstermektedir. Kitaptaki anlatım türlerinin özelliği gereği burada ek fiilin geniş zamanının daha fazla kullanıldığı söylenebilir.

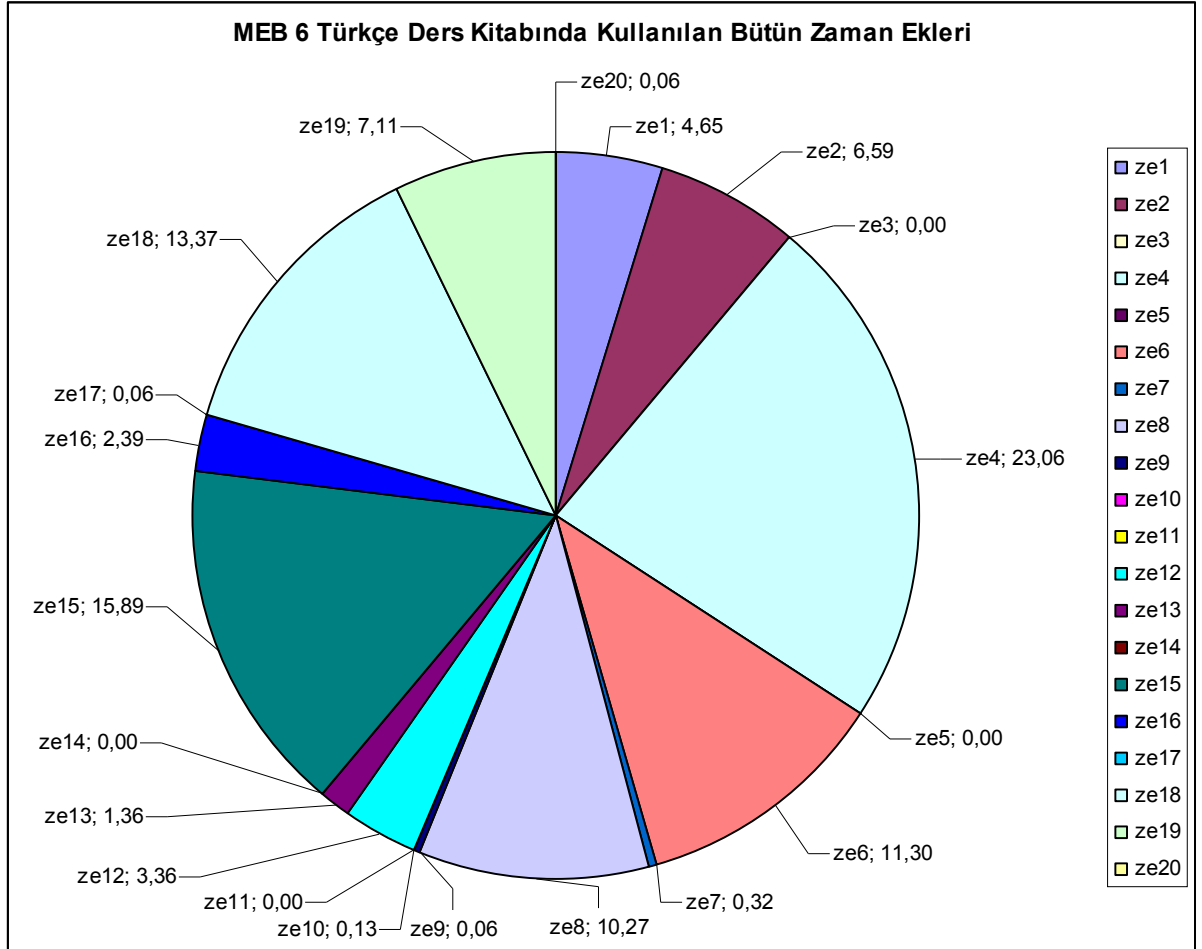
5.1.3. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil ve İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Genel Değerlendirilmesi

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil ve isim cümlelerindeki zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte toplu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 5.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri

MEB	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	ze18	ze19	ze20	T
6	72	102	0	357	0	175	5	159	1	2	0	52	21	0	246	37	1	207	110	1	1548
%	4,65	6,59	0,00	23,06	0,00	11,30	0,32	10,27	0,06	0,13	0,00	3,36	1,36	0,00	15,89	2,39	0,06	13,37	7,11	0,06	100

Grafik 5.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil ve isim cümlelerinde toplam 1548 zaman eki kullanılmıştır. Belirli (bilinen) geçmiş zaman eki 357 sıklık ve % 23,06 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 246 sıklık ve % 15,89 oranıyla ikinci sırada yer almaktadır. Ek fiilin geniş zamanının kullanım sıklığı 207 ve kullanım oranı % 13,37'dir. Geniş zaman ile ek fiilin geniş zamanı bir arada değerlendirilirse kullanım yüzdesi % 29,26 olmaktadır. Bu durumda geniş zaman eki en fazla kullanılan zaman eki olur. –yor ile yapılan şimdiki zaman eki 175 sıklık ve % 11,30 kullanım yüzdesiyle çok kullanılan zaman eklerinden birisidir. 159 sıklıkla ve % 10,27 oranında kullanılmış olan –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi yine çok kullanılan zaman ekleri arasındadır. Burada bahsedilen

beş farklı zaman ekinin toplam kullanım oranı % 73,89'dur. Bu sayı, aşağıda yorumlanacak diğer zaman eklerinin bu eklere göre ne kadar az kullanıldığını göstermektedir.

Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 110 ve kullanım oranı % 7,11 iken belirsiz geçmiş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 102 ve kullanım oranı % 6,59'dur. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki ise bu eklere göre daha az kullanılmıştır. Ders kitabında bu eke 72 sıklık ve % 4,65 oranında yer verilmiştir. Gelecek zaman eki de az kullanılan eklerden birisidir. –AcAk eki 52 sıklık ve % 3,36 oranında kullanılmıştır. Geniş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 37 ve kullanım oranı % 2,39; gelecek zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 21 ve kullanım yüzdesi % 1,36'dır.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zaman, -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, geniş zamanın rivayeti ve ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı % 1'in altında kullanılan eklerdir. -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 5 ve kullanım oranı % 0,36 iken -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 2 ve kullanım oranı % 0,13'tür. Çok az kullanılan -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, geniş zamanın rivayeti ve ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanının 1 sıklık ve % 0,06 kullanım yüzdesi vardır.

Belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve gelecek zamanın rivayeti 6. sınıf Türkçe ders kitabında hiç kullanılmayan zaman ekleridir.

5.2. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Ekleri

7. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan zaman ekleri; fiil cümlelerinde, isim cümlelerinde ve her ikisinde olmak üzere ayrıntılı bir şekilde aşağıdaki başlıklarda değerlendirilmiştir.

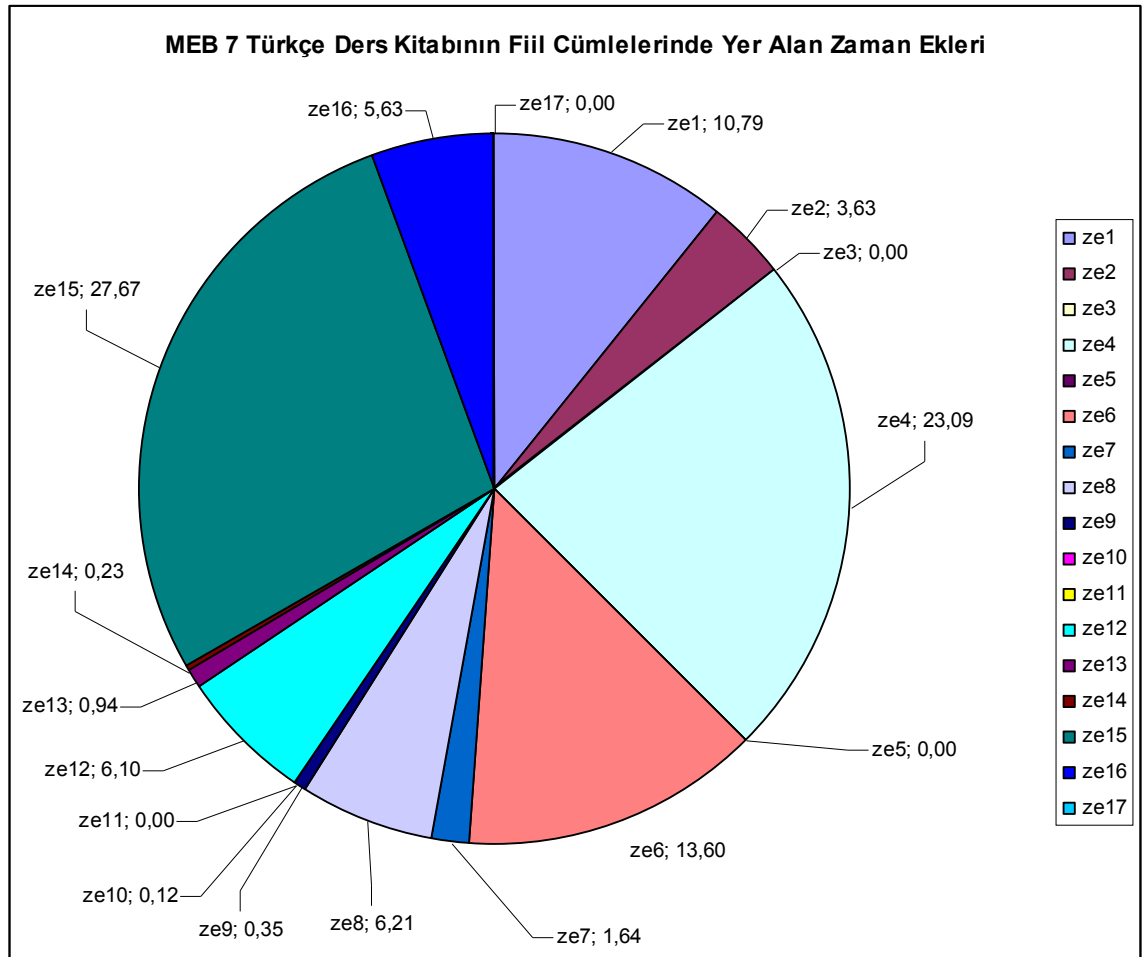
5.2.1. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil cümlelerinde kullanılan zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 5.4: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

MEB	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	T
7	92	31	0	197	0	116	14	53	3	1	0	52	8	2	236	48	0	853
%	11	3,6	0	23,1	0	14	1,6	6,2	0,4	0,12	0	6,1	0,94	0,23	27,7	5,63	0	100

Grafik 5.4: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil cümlelerinde toplam 853 zaman eki kullanılmıştır. Geniş zaman eki 236 sıklık ve % 27,7 kullanım

yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman ekini 197 sıklık ve % 23,1 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen) geçmiş zaman takip etmektedir. En fazla kullanılan üçüncü zaman eki 116 sıklık ve % 14 kullanım yüzdesiyle -yor ile yapılan şimdiki zamandır. Belirsiz geçmiş zaman ekinin kullanım sıklığı 92 ve kullanım oranı % 11'dir. En çok kullanılan geniş zaman, belirli geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eklerinin kullanım yüzdeleri toplandığı takdirde % 75,8 sayısına ulaşılmaktadır. Bu dört zaman ekinin dışındaki diğer zaman eklerinin kullanım yüzdeleri ise toplam olarak % 24,2'dir. Bu durum aşağıda yorumlanacak diğer eklerin, bahsedilen dört zaman ekine göre ne kadar az kullanıldığını göstermektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman ekinin kullanım sıklığı 53 ve kullanım oranı % 6,2 ve gelecek zaman ekinin kullanım sıklığı 52 ve kullanım oranı % 6,1'dir. Her iki zaman ekinin de birbirine yakın oranlarda kullanıldığı görülmektedir. Geniş zamanın hikâyesi 48 sıklık ve % 5,63 oranında, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 31 sıklık ve % 3,6 oranında kullanılmıştır. -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zaman 14 sıklık ve % 1,6 kullanım yüzdesiyle çok az kullanılan zaman ekleri arasındadır. Gelecek zamanın hikâyesi 8 sıklıkla ve % 0,94 oranında kullanılmıştır. -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 3 ve kullanım oranı % 0,4; gelecek zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 2 ve kullanım oranı % 0,23; -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 1 ve kullanım oranı % 0,12'dir.

7. sınıf Türkçe ders kitabında hiç kullanılmayan zaman ekleri de vardır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayetidir. Tablo ve grafikten de anlaşıacağı gibi 7. sınıf ders kitabında rivayetli kullanımlara ya çok az yer verilmiş ya da hiç yer verilmemiştir.

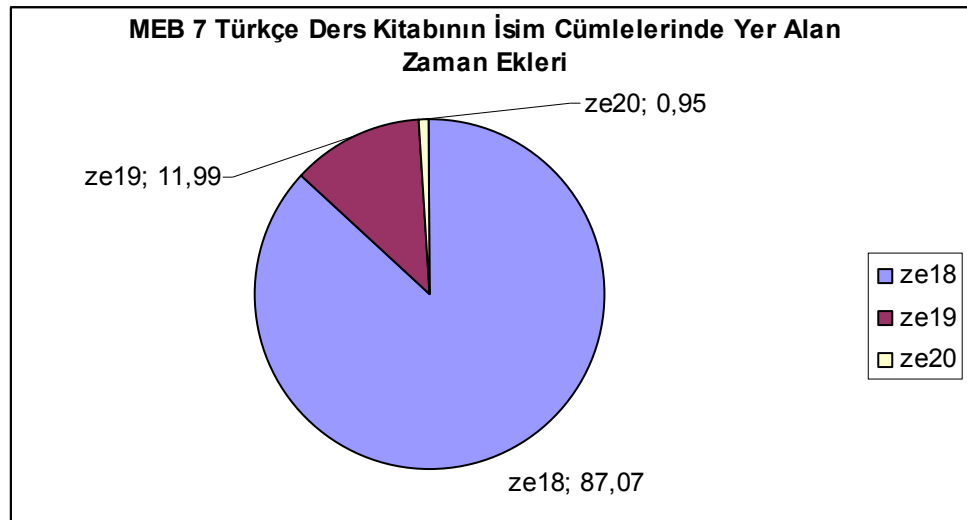
5.2.2. 7. Sınıf Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde kullanılmış zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 5.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

Meb7	ze18	ze19	ze20	T
	276	38	3	317
%	87	12	0,9	100

Grafik 5.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde toplam 317 zaman eki (ek fiil) kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 276 sıklık ve % 87 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. İkinci sırada 38 sıklık ve % 12

kullanım yüzdesiyle ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı yer almaktadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 3 sıklık ve % 0, 9 oranında kullanılmıştır.

Ders kitabındaki isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 75'tir. Bu rakam isim cümlelerinde ek fiilin geniş zaman kullanımının, ek fiilin belirli geçmiş zamanına göre çok fazla olduğunu göstermektedir. Ders kitabındaki metinlerin ve anlatım türlerinin özelliğine bağlı olarak ek fiilin geniş zamanının, ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı ile ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına oranla daha fazla kullanıldığını söylemek mümkündür.

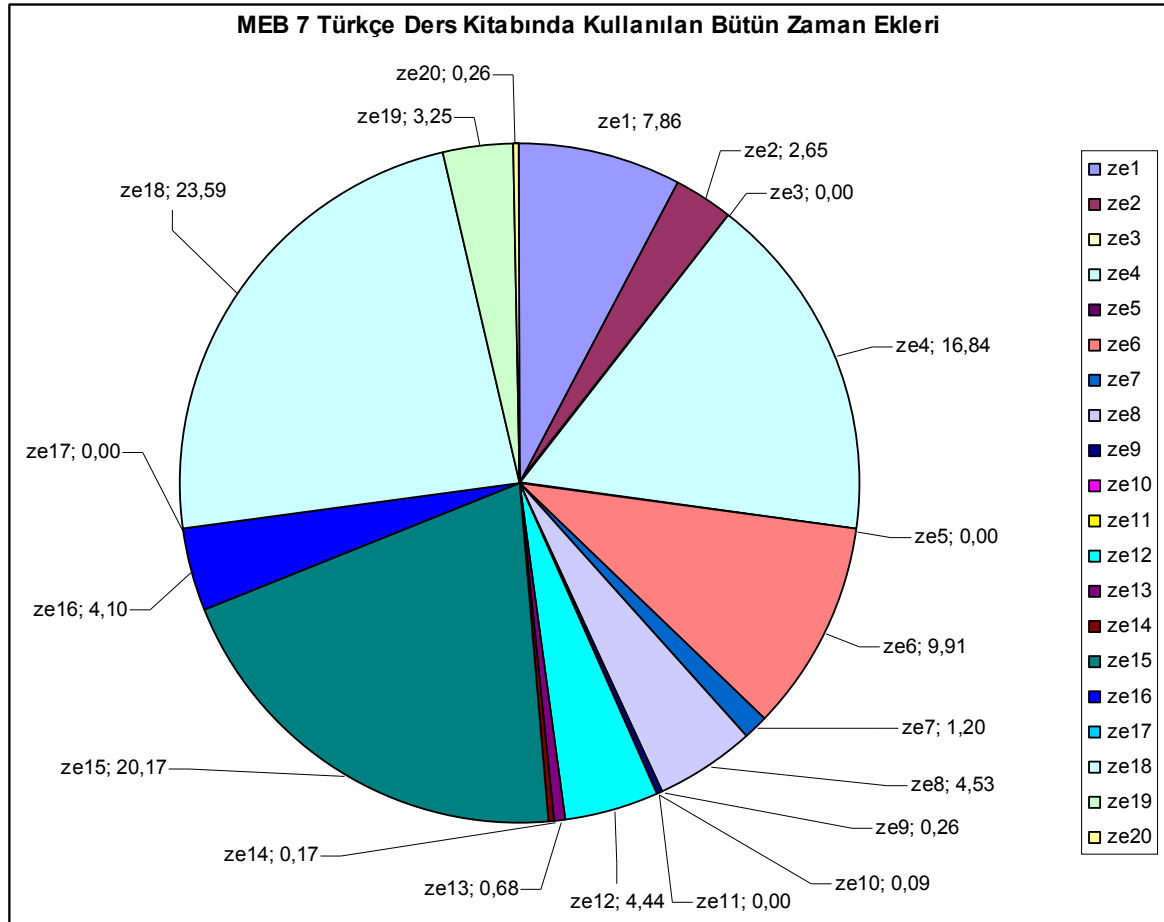
5.2.3. 7. Sınıf Ders Kitabındaki Fiil ve İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Genel Değerlendirilmesi

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil ve isim cümlelerindeki zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte toplu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 5.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri

MEB	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	ze18	ze19	ze20	T
7	92	31	0	197	0	116	14	53	3	1	0	52	8	2	236	48	0	276	38	3	1170
%	7,86	2,65	0,00	16,84	0,00	9,91	1,20	4,53	0,26	0,09	0,00	4,44	0,68	0,17	20,17	4,10	0,00	23,59	3,25	0,26	100

Grafik 5.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil ve isim cümlelerinde toplam 1170 zaman eki kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 276 sıklık ve % 23,59 kullanım yüzdesiyle 7. sınıf ders kitabında en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 236 sıklık ve % 20,17 kullanım yüzdesiyle ek fiili takip etmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile geniş zaman bir arada değerlendirilirse bu iki ekin kullanım yüzdeleri toplam % 43,76 olmaktadır. Bu da geniş zaman ekinin diğer zaman eklerine göre ne kadar fazla kullanıldığını gösterir. En çok kullanılan üçüncü zaman eki 197 sıklık ve % 16,84 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekidir. Bu eki 116 sıklık ve % 9,91 kullanım yüzdesiyle –yor ile yapılan şimdiki zaman takip etmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın kullanım sıklığı 92 ve kullanım oranı % 7,86’dır. Ek fiilin geniş zamanı, geniş zaman, belirli

(bilinen/görülen) geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eklerinin kullanım yüzdeleri toplandığında % 78,37 rakamına ulaşılmaktadır. Bu durumda belirtilen beş zaman ekinin dışındaki diğer zaman eklerinin toplam kullanım oranı % 21,63 olmaktadır. Bu oran ek fiilin geniş zamanı, geniş zaman, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eklerinin dışında kalan diğer zaman eklerinin ne kadar az kullanıldığını göstermektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 53 ve kullanım oranı % 4,53'tür. Bu oran, kullanım sıklığı 1 ve kullanım oranı % 0,09 olan -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ile bir arada değerlendirildiğinde şimdiki zamanın hikâyesinde çok küçük bir artış olmaktadır. Buna göre şimdiki zamanın hikâyesi 54 sıklığa ve % 4,62 kullanım yüzdesine ulaşmaktadır.

7. sınıf Türkçe ders kitabında gelecek zaman ekinin 52 sıklık ve % 4,44 kullanım yüzdesi bulunduğu görülmektedir. Geniş zamanın hikâyesi 48 sıklıkla ve % 4,10 oranında kullanılmıştır. Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 38 ve kullanım oranı % 3,25; belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 31 ve kullanım oranı % 2,65'tir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zaman 14 sıklıkla ve % 1,20 oranında kullanılmıştır. Bu oran 116 sıklık ve % 9,91 oranındaki -yor ile yapılan şimdiki zamanın en çok kullanılan dördüncü zaman eki olma özelliğini değiştirmemektedir. Başka bir ifadeyle her iki zaman ekinin sıklıkları ve kullanım oranları şimdiki zaman adı altında toplandığında 130 sıklık ve %11,11 kullanım oranına ulaşılmaktadır.

7. sınıf ders kitabında çok az kullanılan zaman eklerinden birisi olan gelecek zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 8 ve kullanım oranı % 0,68'dir. -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ile ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 3 sıklıkla ve % 0,26 oranında kullanılmıştır. Gelecek zamanın rivayeti 2 sıklık ve % 0,17 kullanım yüzdesiyle çok az kullanılan zaman ekleri arasındadır. -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 1 sıklık ve % 0,09 kullanım yüzdesiyle yine çok az kullanılan zaman eklerinden birisidir.

7. sınıf Türkçe ders kitabında bazı zaman ekleri hiç kullanılmamıştır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayetidir.

5.3. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Ekleri

8. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan zaman ekleri; fiil cümlelerinde, isim cümlelerinde ve her ikisinde olmak üzere ayrıntılı bir şekilde aşağıdaki başlıklarda değerlendirilmiştir.

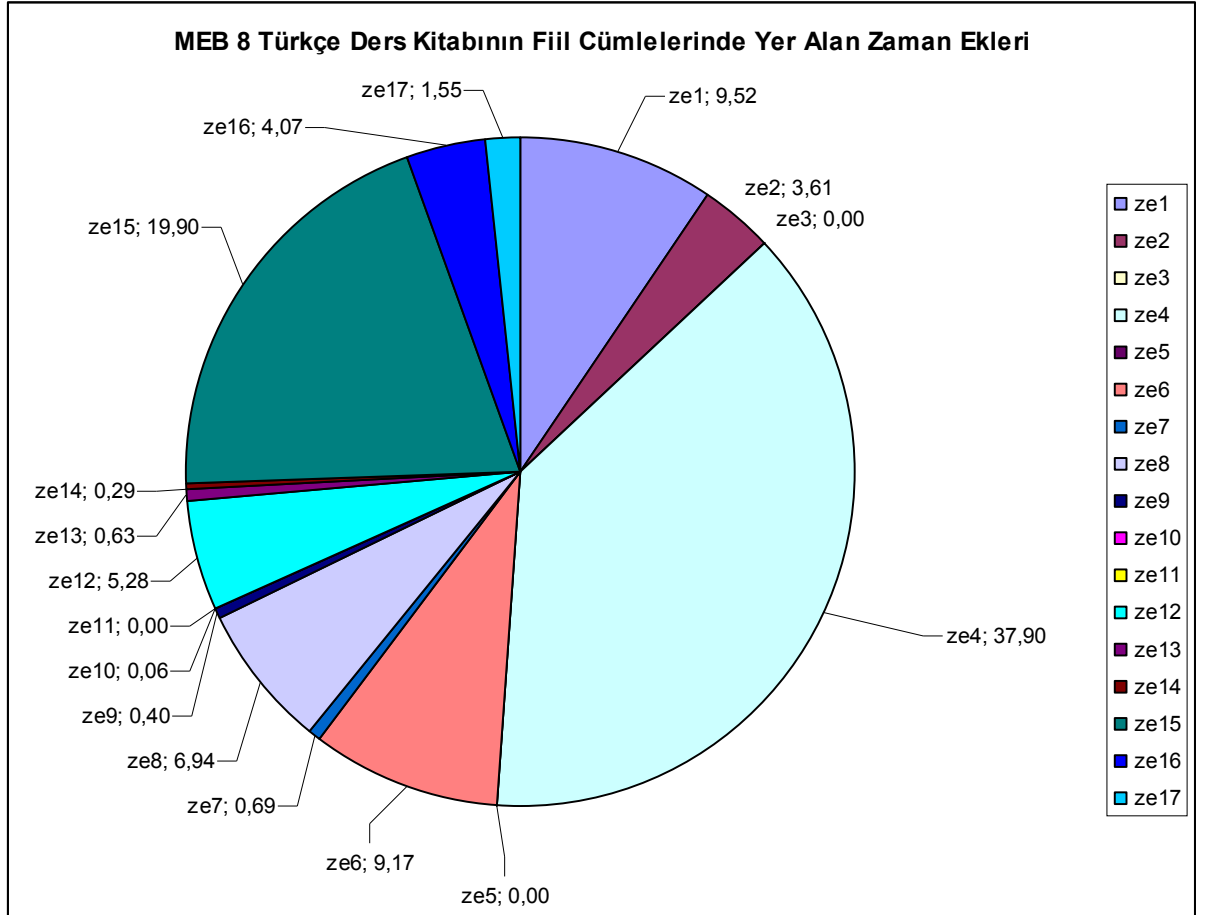
5.3.1. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil cümlelerinde kullanılan zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 5.7: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

MEB	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	T
8	166	63	0	661	0	160	12	121	7	1	0	92	11	5	347	71	27	1744
%	9,52	3,61	0,00	37,90	0,00	9,17	0,69	6,94	0,40	0,06	0,00	5,28	0,63	0,29	19,90	4,07	1,55	100

Grafik 5.7: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil cümlelerinde toplam 1744 zaman eki kullanılmıştır. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki 661 sıklık ve % 37,90 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 347 sıklık ve % 19,90 kullanım yüzdesiyle ikinci sırada yer almaktadır. Ancak belirli geçmiş zaman ekinin geniş zaman ekinden yaklaşık olarak iki kat daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin kullanım sıklığı 166 ve kullanım oranı % 9,52; -yor ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 160 ve kullanım oranı % 9,17'dir. -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 121 sıklıkla ve % 6,94 oranında kullanılmıştır. Bu beş zaman ekinin kullanım yüzdeleri toplamı % 83,43'tür. Dolayısıyla en çok kullanılan belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve –

yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi dışındaki zaman eklerinin toplam olarak % 16,57 oranında kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

8. sınıf Türkçe ders kitabında gelecek zaman ekinin 92 sıklık ve % 5,28 oranında kullanıldığı görülmektedir. Geniş zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 71 ve kullanım oranı % 4,07'dir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 63 sıklıkla ve % 3,61 oranında kullanılmıştır. Geniş zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 17 ve kullanım oranı % 1,55 iken gelecek zamanın hikâyesine 11 sıklık ve % 0,63 oranında yer verilmiştir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zaman 12 sıklık ve % 0,69 oranında kullanılmıştır. Bu oran -yor ile yapılan şimdiki zamana eklendiğinde şimdiki zaman en çok kullanılan ekler içinde üçüncü sıraya yükselmektedir. Buna göre şimdiki zamanın kullanım sıklığı 172 ve kullanım oranı % 9,86 olmaktadır.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 7 sıklık ve % 0,40 kullanım yüzdesiyle çok az kullanılan zaman eklerinden birisidir. Aynı şekilde gelecek zamanın rivayeti de 5 sıklık ve % 0,29 oranıyla çok az kullanılan ekler arasındadır. -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin kullanım sıklığı 1 ve kullanım oranı % 0,06'dır.

8. sınıf ders kitabında bazı eklerin hiç kullanılmadığı görülmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti hiç kullanılmamıştır.

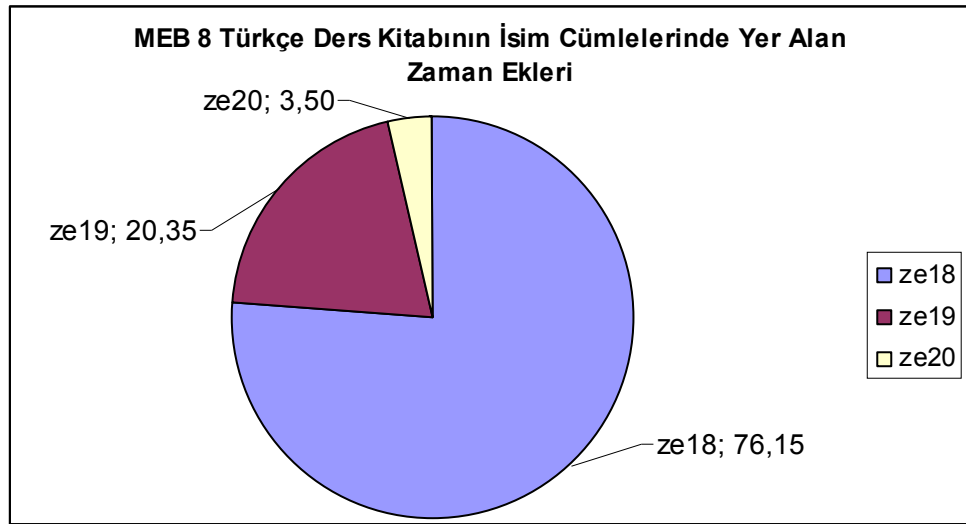
5.3.2. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde kullanılmış zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte gösterilmiştir.

Tablo 5.8: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

MEB 8	ze18	ze19	ze20	T
	348	93	16	457
%	76,15	20,35	3,50	100

Grafik 5.8: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde toplam 457 zaman eki (ek fiil) kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 348 sıklık ve % 76,15 kullanım yüzdesiyle isim cümlelerinde en çok kullanılan zaman ekidir. İkinci sırada 93 sıklık ve % 20,35 kullanım yüzdesiyle ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı yer almaktadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 16 sıklık ve % 3,50 oranında kullanılmıştır.

Ders kitabındaki isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım yüzdesi farkı % 55,8'dir. Bu sayı isim cümlelerinde ek

fiilin geniş zaman kullanımının, ek fiilin belirli geçmiş zamanına göre çok fazla olduğunu göstermektedir. Aynı durum 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitapları için de geçerlidir. Kitaptaki metinlerin ve anlatım türlerinin özelliğine bağlı olarak ek fiilin geniş zamanının, ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı ile ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına oranla daha fazla kullanıldığı söylenebilir.

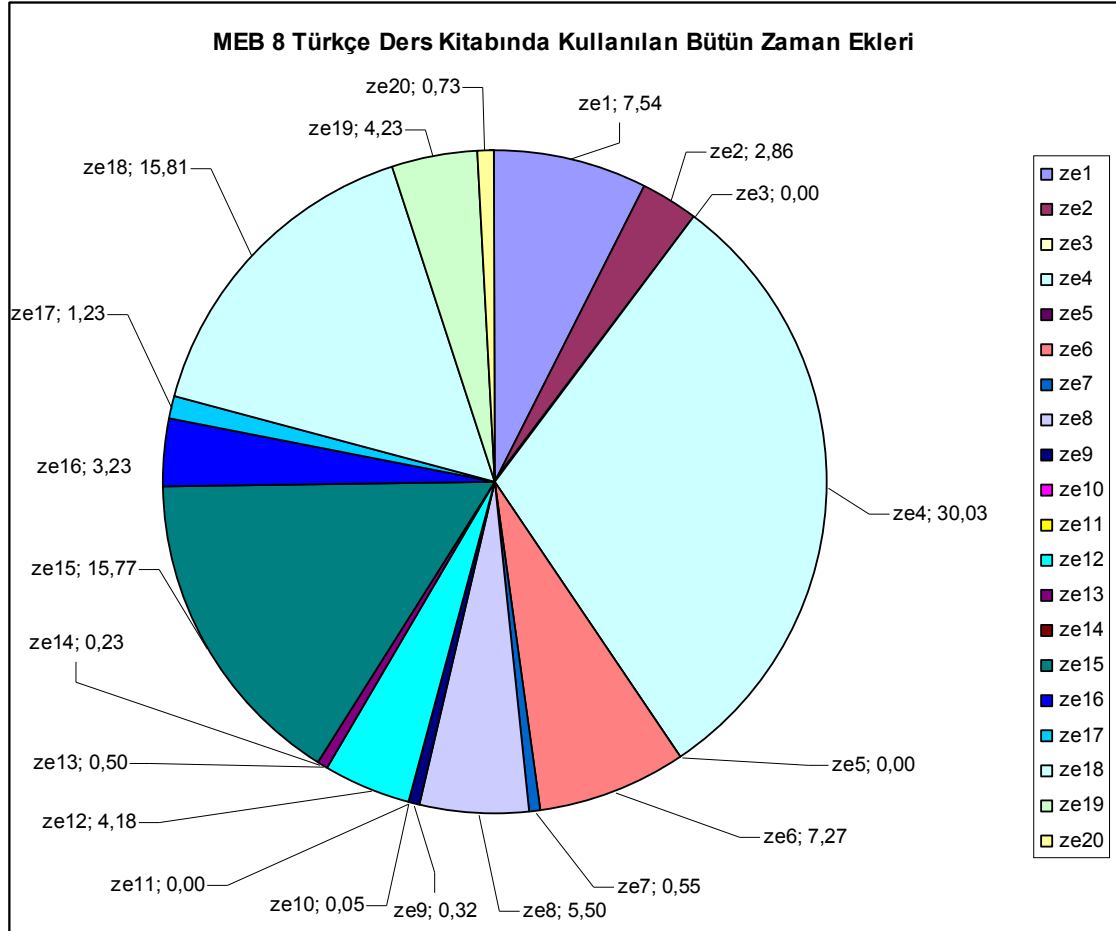
5.3.3. 8. Sınıf Ders Kitabındaki Fiil ve İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Genel Değerlendirilmesi

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil ve isim cümlelerindeki zaman ekleri ve bunların yüzdelik oranları aşağıdaki tablo ve grafikte toplu olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 5.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri

MEB	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	ze18	ze19	ze20	T
8	166	63	0	661	0	160	12	121	7	1	0	92	11	5	347	71	27	348	93	16	2201
%	7,54	2,86	0,00	30,03	0,00	7,27	0,55	5,50	0,32	0,05	0,00	4,18	0,50	0,23	15,77	3,23	1,23	15,81	4,23	0,73	100

Grafik 5.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan fiil ve isim cümlelerinde toplam 2201 zaman eki kullanılmıştır. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki 661 sıklık ve % 30,03 kullanım yüzdesiyle bütün zaman ekleri içinde en çok kullanılan zaman ekidir. Ek fiilin geniş zamanı 348 sıklık ve % 15,81 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamandan sonra gelmektedir. Geniş zaman eki ile ek fiilin geniş zamanı arasında çok az bir fark vardır. Buna göre geniş zaman ekinin kullanım sıklığı 347 ve kullanım oranı % 15,77'dir. Ek fiilin geniş zamanı ile geniş zamanın kullanım yüzdeleri bir arada değerlendirilirse % 31,58'lik kullanım yüzdesine ulaşılır. Bu durumda 8. sınıfta en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin geniş zamanı ile birlikte geniş zaman olur. Yani belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman en çok kullanılan ikinci zaman eki hâline gelir.

Belirsiz geçmiş zaman ekinin kullanım sıklığı 166 ve kullanım oranı % 7,54; -yor ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 160 ve kullanım oranı % 7,27'dir. 121 sıklık ve % 5,50 kullanım oranıyla –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi en çok kullanılan zaman ekleri içinde altıncı sırada yer almaktadır. Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı 93 sıklıkla ve % 4,23 oranında kullanılmıştır. Gelecek zaman ekinin kullanım sıklığının 93 ve kullanım oranının % 4,18 olduğu görülmektedir. Bu oran gelecek zaman eki ile ek fiilin belirli geçmiş zamanı arasında çok az bir kullanım yüzdesi farkı olduğunu göstermektedir.

Geniş zamanın hikâyesi 71 sıklık ve % 3, 23 oranıyla az kullanılan eklerden birisidir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi de 63 sıklık ve % 2,86 oranıyla geniş zamanın hikâyesi gibi az kullanılan ekler arasında yer almaktadır.

Geniş zamanın rivayeti 27 sıklık ve % 1,23 kullanım yüzdesiyle çok az kullanılmıştır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 16 ve kullanım oranı % 0,73 iken –mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamana 12 sıklık ve % 0,55 oranında yer verilmiştir. Gelecek zamanın hikâyesinin 11 sıklıkla ve % 0,50 oranında kullanıldığı görülmektedir. Dolayısıyla bu ek de çok az kullanılan eklerden birisidir.

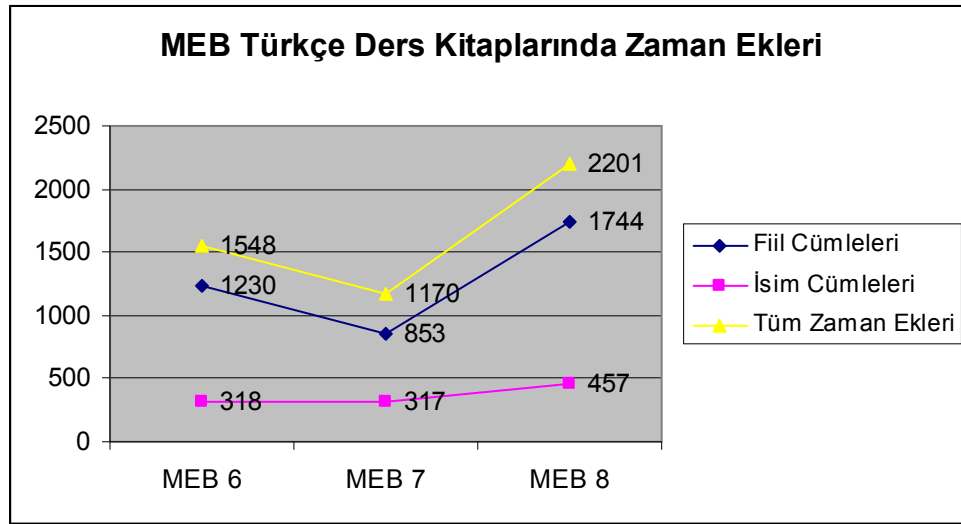
-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 7 ve kullanım oranı % 0,32; gelecek zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 5 ve kullanım oranı % 0,23'tür. -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 1 sıklıkla ve % 0,05 oranında kullanılmıştır. Görüldüğü gibi bu üç ek de çok az kullanılan ekler arasındadır.

8. sınıf ders kitabında bazı eklere hiç yer verilmemiştir. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir.

5.4. 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarının Zaman Ekleri Bakımından Karşılaştırılması

6, 7 ve 8. sınıf MEB Türkçe ders kitaplarında kullanılan zaman eklerinin dağılım grafiği fiil cümleleri, isim cümleleri ve bütün zaman ekleri şeklinde aşağıda gösterilmiştir.

Grafik 5.10: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Zaman Eklerinin Sayısı

Yukarıdaki grafikte MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde toplam 1548 zaman eki, MEB 7. sınıf Türkçe ders kitabında 1170 zaman eki ve MEB 8. sınıf Türkçe ders kitabında 2201 zaman eki kullanıldığı görülmektedir. 7. sınıf ders kitabında 6. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. 8. sınıf ders kitabında ise 6 ve 7. sınıf ders kitabına göre epey bir yükseliş vardır. Buna göre en çok zaman eki 8. sınıfta kullanılmıştır. 8. sınıfa 6. sınıf takip etmektedir. Bu da göstermektedir ki sınıflar arasında kullanılan zaman eki sayısı bakımından kademeli bir artış yoktur.

MEB 6. sınıf ders kitabında 1230 zaman eki kullanılmışken 7. sınıfta bu sayı düşmekte ve 853 olmaktadır. MEB 8. sınıf ders kitabında ise 6 ve 7. sınıfa göre çok büyük bir artış görülmektedir. 8. sınıfta toplam 1744 zaman ekine yer verilmiştir. 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları arasında zaman eki sayısı bakımından kademeli bir artış

burada da söz konusu değildir. Zira 7. sınıftaki zaman eki sayısının 6. sınıftan daha az olduğu görülmektedir.

İsim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin (ek fiillerin) sayısına bakıldığında 6 ve 7. sınıf ders kitaplarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Buna göre 6. sınıf ders kitabında 318, 7. sınıf ders kitabında ise 317 zaman eki kullanılmıştır. MEB 7. sınıf ders kitabında 6. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. 8. sınıf ders kitabında 457 zaman eki kullanılmıştır. Dolayısıyla isim cümlelerinde en çok zaman eki 8. sınıfta kullanılırken en az zaman eki 7. sınıfta kullanılmıştır. Yine burada da isim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin sayısı bakımından kademeli bir artış olmadığı görülmektedir.

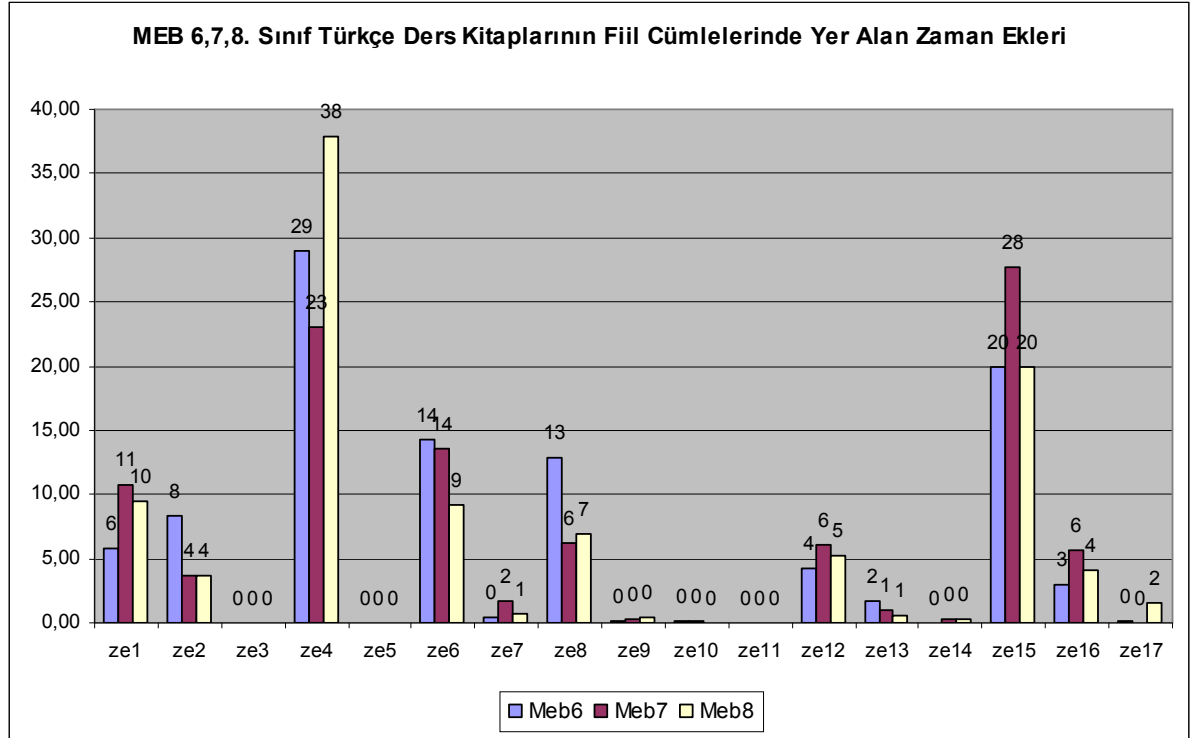
5.4.1. MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 5.10: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

KİTAPLAR	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	T
Meb6	72	102	0	357	0	175	5	159	1	2	0	52	21	0	246	37	1	1230
%	5,85	8,29	0,00	29,02	0,00	14,23	0,41	12,93	0,08	0,16	0,00	4,23	1,71	0,00	20,00	3,01	0,08	100,00
Meb7	92	31	0	197	0	116	14	53	3	1	0	52	8	2	236	48	0	853
%	10,79	3,63	0,00	23,09	0,00	13,60	1,64	6,21	0,35	0,12	0,00	6,10	0,94	0,23	27,67	5,63	0,00	100,00
Meb8	166	63	0	661	0	160	12	121	7	1	0	92	11	5	347	71	27	1744
%	9,52	3,61	0,00	37,90	0,00	9,17	0,69	6,94	0,40	0,06	0,00	5,28	0,63	0,29	19,90	4,07	1,55	100,00

Grafik 5.11: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Fiil Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

6. sınıf ders kitabında en çok kullanılan zaman eki 357 sıklık ve % 29,02 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen) geçmiş zaman ekidir. Bu ekin 661 sıklık ve % 37,90 kullanım yüzdesiyle 8. sınıfta da en çok kullanılan zaman eki olduğu görülmüyor. Aynı ek 7. sınıfta 197 sıklık ve % 23,09 oranıyla en çok kullanılan ikinci zaman ekidir.

Geniş zaman 6. sınıfta 246 sıklık ve % 20 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 6. sınıftaki ikinci en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 7. sınıfta 236 sıklık ve % 27,67 kullanım yüzdesiyle fiil cümlelerindeki zaman ekleri içinde en başta yer almaktadır. 8. sınıfta geniş zaman ekinin kullanım sıklığı 347 ve kullanım oranı % 19,90'dır.

-yor ile yapılan şimdiki zaman 6. sınıfta 175 sıklıkla ve % 14,23 oranında kullanılmıştır. Aynı ekin 7. sınıftaki kullanım sıklığı 116 ve kullanım oranı % 13,60 iken bu eke 8. sınıfta 160 sıklıkla ve % 9,17 oranında yer verilmiştir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 159 sıklıkla ve % 12,93 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 6. sınıfta en çok kullanılan ekler içinde dördüncü sırada yer almaktadır. Aynı 7. sınıfta 53 sıklık ve % 6,21 kullanım yüzdesine, 8. sınıfta 121 sıklık ve % 6,94 kullanım yüzdesine sahiptir. Ekin 6 ve 8. sınıfa göre 7. sınıfta çok daha az kullanıldığı görülmektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 6. sınıfta 102 sıklıkla ve % 8,29 oranında kullanılmıştır. Bu ekin 7. sınıftaki kullanım sıklığı 31 ve kullanım oranı % 3,63'tür. Aynı eke 8. sınıfta 63 sıklıkla ve % 3,61 oranında yer verilmiştir. 7 ve 8. sınıfta ekin kullanımının 6. sınıfa göre bir hayli düştüğü görülmektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki 6. sınıfta 72 sıklık ve % 5,85 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanımı 7. sınıfta artmakta ve kullanım sıklığı 92, kullanım yüzdesi % 10,79 olmaktadır. Bu ek, 166 sıklık ve % 9,52 kullanım yüzdesiyle 8. sınıfta en çok kullanılan zaman ekidir. Ekin kullanım sıklığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış söz konusudur.

Gelecek zaman eki 6 ve 7. sınıfta 52 sıklıkla kullanılmıştır. Ancak kullanım yüzdeleri, her sınıf kendi içinde değerlendirildiği için farklıdır. Dolayısıyla 6. sınıfta gelecek zaman ekinin kullanım yüzdesi % 4,23 iken 7. sınıfta % 6,10'dur. 8. sınıfta gelecek zaman ekinin kullanımı artmıştır. Buna göre adı geçen ek, 8. sınıfta 92 sıklıkla ve % 5,28 oranında kullanılmıştır.

Geniş zaman hikâyesi, 6. sınıfta 37 sıklıkla ve % 3,01 oranında; 7. sınıfta 48 sıklıkla ve % 5,63 oranında; 8. sınıfta 71 sıklıkla ve % 4,07 oranında kullanılmıştır. Bu sayılar, ekin kullanımında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış olduğunu göstermektedir.

Gelecek zamanın hikâyesi az kullanılan eklerden birisidir. 6. sınıfta bu ek 21 sıklık ve % 1,71 oranında; 7. sınıfta 8 sıklık ve % 0,94 oranında; 8. sınıfta 11 sıklık ve % 0,63 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş vardır. 8. sınıfta ise 7. sınıfa göre bir yükselme görülmektedir. Ek, 8. sınıfta 6. sınıfa göre daha az kullanılmıştır.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın kullanım sıklığı 6. sınıfta 5 ve kullanım oranı % 0,41'dir. Aynı ek, 7. sınıfta 14 sıklıkla ve % 1,64 oranında; 8. sınıfta ise 12 sıklıkla ve % 0,69 oranında kullanılmıştır. -mAktA ve -mAdA ekine en az 6. sınıfta, en çok 7. sınıfta yer verilmiştir. Ekin kullanım sıklığı 8. sınıfta düşmektedir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi, 6. sınıfta 2 sıklıkla ve % 0,16 oranında; 7. sınıfta 1 sıklıkla ve % 0,12 oranında; 8. sınıfta yine 1 sıklıkla ve % 0,06 oranında kullanılmıştır. Bu veriler, belirtilen zaman ekinin ders kitaplarında çok az kullanıldığını göstermektedir.

6. sınıf ders kitabında -yor ekiyle yapılan şimdiki zamanın rivayetine 1 sıklıkla ve % 0,08 oranında yer verilmiştir. Bu veriler 7. sınıfta 3 sıklık ve % 0,35 oranına yükselmektedir. Aynı ek, 8. sınıfta 7 sıklıkla ve % 0,40 oranında kullanılmıştır. Kullanım sıklıklarına bakıldığında her üç sınıfta da ekin çok az kullanıldığı görülmektedir. Ancak ekin kullanımının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış gösterdiği de belirtilmelidir.

Geniş zamanın rivayeti az kullanılan eklerden birisidir. Bu ekin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 1 ve kullanım oranı % 0,08'dir. Aynı ek 7. sınıfta hiç kullanılmamıştır. 8. sınıfta bu eke 27 sıklıkla ve % 1,55 oranında yer verilmiştir. Geniş zamanın rivayeti 8. sınıfta birdenbire yükselmektedir. Dolayısıyla ekin kullanımında 6, 7 ve 8. sınıf seviyelerinde sistematik bir artış görülmemektedir. Buna benzer bir durum gelecek zamanın rivayetinde söz konusudur. -AcAkmlş eki 6. sınıfta hiç kullanılmamıştır. Buna karşılık aynı ek 7. sınıfta 2 sıklıkla ve % 0,23 oranında; 8. sınıfta ise 5 sıklıkla ve % 0,29 oranında kullanılmıştır.

6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında hiç kullanılmayan zaman ekleri de vardır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir. Üç sınıfın ders kitabındaki metinlerde bu üç zaman eklerinin hiç bulunmaması dikkat çekicidir.

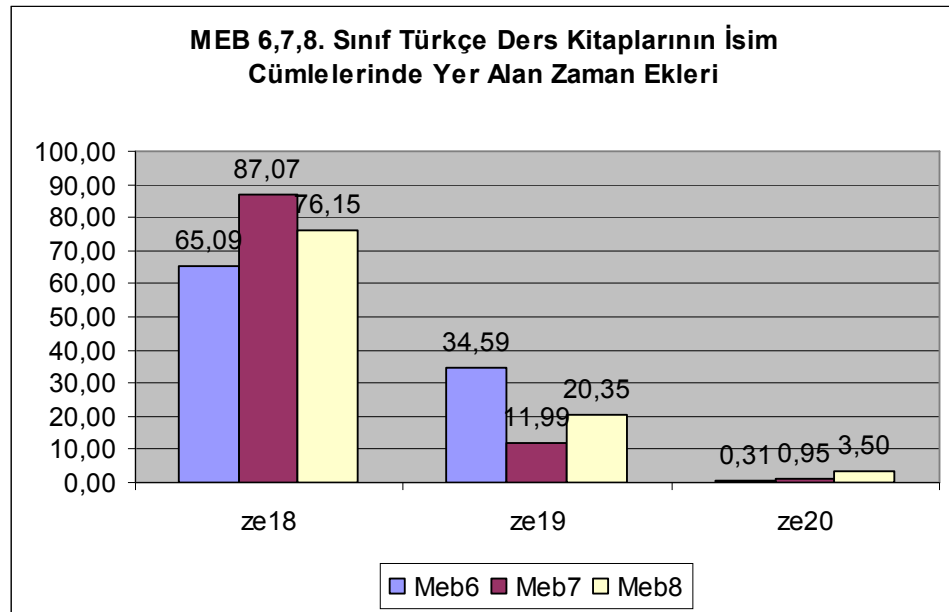
5.4.2. MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri (ek fiiller) aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak verilmiştir.

Tablo 5.11: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

KİTAPLAR	ze18	ze19	ze20	T
Meb6	207	110	1	318
%	65,09	34,59	0,31	100,00
Meb7	276	38	3	317
%	87,07	11,99	0,95	100,00
Meb8	348	93	16	457
%	76,15	20,35	3,50	100,00

Grafik 5.12: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki İsim Cümlelerinde Yer Alan Zaman Ekleri

6. sınıf ders kitabında 318; 7. sınıf ders kitabında 317; 8. sınıf ders kitabında ise 457 ek fiil kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı üç sınıfta da en çok kullanılan ek fiil olma özelliğini taşımaktadır. Buna göre ek fiilin geniş zamanına 6. sınıfta 207 sıklık ve % 65,09 oranında yer verilirken 7. sınıfta aynı ek 276 sıklıkla ve % 87,07 oranında kullanılmıştır. 8. sınıfta ek fiilin geniş zamanının kullanım sıklığı 348 ve kullanım oranı % 76,17'dir. Sayılara bakıldığında ek fiilin geniş zamanındaki kullanım sıklıklarının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru yükseldiği görülmektedir.

Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 6. sınıfta 110 ve kullanım oranı % 34,59; 7. sınıfta kullanım sıklığı 38 ve kullanım oranı % 11,99; 8. sınıfta kullanım sıklığı 93 ve kullanım oranı % 20,35'tir. Ekin kullanım sıklığının 7. sınıfta 6. sınıfa göre düştüğü, 8. sınıfta 7. sınıfa göre arttığı görülmektedir. Ayrıca 7 ve 8. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur.

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı en az kullanılan zaman ekidir. Bu ek 6. sınıfta 1 sıklıkla ve % 0,31 oranında, 7. sınıfta 3 sıklıkla ve % 0,95 oranında, 8. sınıfta 16 sıklıkla ve % 3,50 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım oranları 6. sınıftan 8. sınıfa doğru artmaktadır.

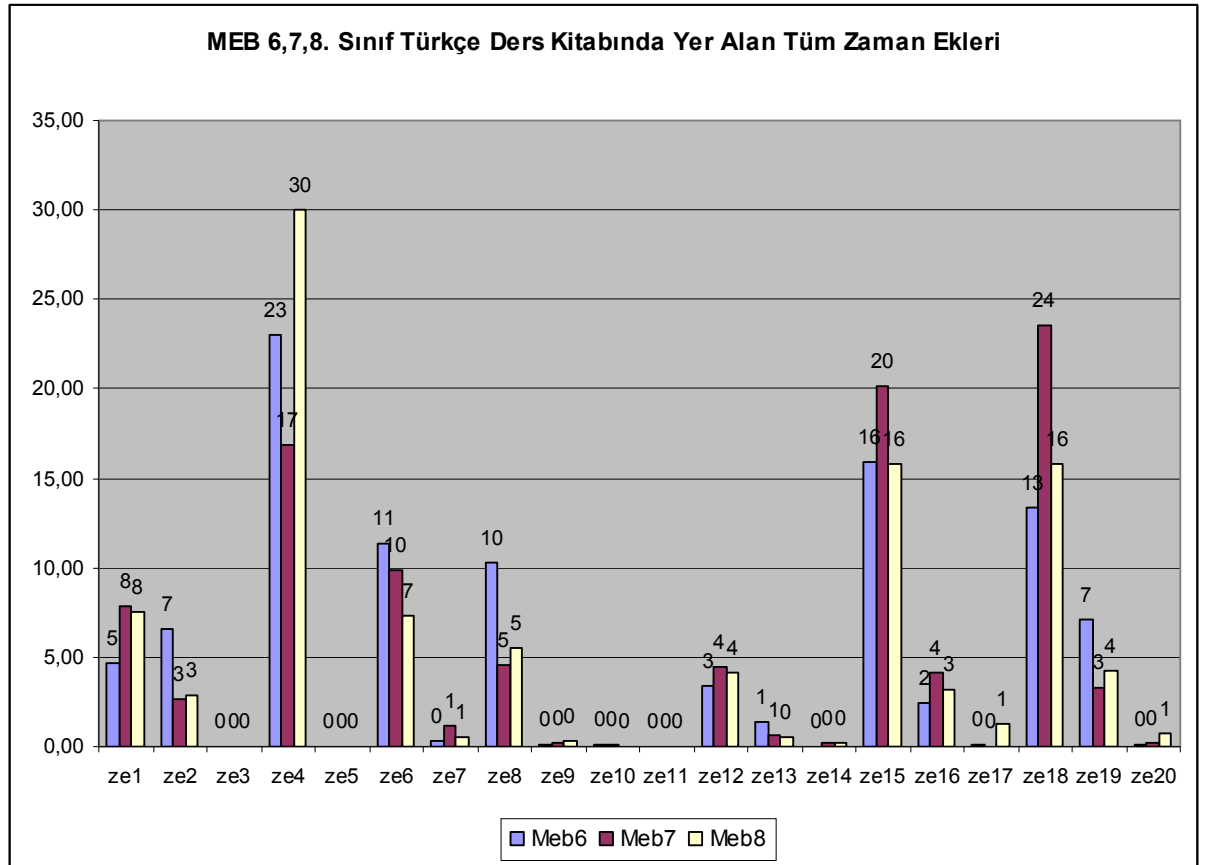
5.4.3. MEB 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bütün Zaman Eklerinin Karşılaştırılması

MEB 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında yer alan isim ve fiil cümlelerindeki bütün zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 5.12: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bütün Zaman Ekleri

KİTAPLAR	ze1	ze2	ze3	ze4	ze5	ze6	ze7	ze8	ze9	ze10	ze11	ze12	ze13	ze14	ze15	ze16	ze17	ze18	ze19	ze20	Toplam
Meb6	72	102	0	357	0	175	5	159	1	2	0	52	21	0	246	37	1	207	110	1	1548
%	4,65	6,59	0,00	23,06	0,00	11,30	0,32	10,27	0,06	0,13	0,00	3,36	1,36	0,00	15,89	2,39	0,06	13,37	7,11	0,06	100,00
Meb7	92	31	0	197	0	116	14	53	3	1	0	52	8	2	236	48	0	276	38	3	1170
%	7,86	2,65	0,00	16,84	0,00	9,91	1,20	4,53	0,26	0,09	0,00	4,44	0,68	0,17	20,17	4,10	0,00	23,59	3,25	0,26	100,00
Meb8	166	63	0	661	0	160	12	121	7	1	0	92	11	5	347	71	27	348	93	16	2201
%	7,54	2,86	0,00	30,03	0,00	7,27	0,55	5,50	0,32	0,05	0,00	4,18	0,50	0,23	15,77	3,23	1,23	15,81	4,23	0,73	100,00

Grafik 5.13: 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Yer Alan Bütün Zaman Ekleri

6 ve 8. sınıf ders kitaplarında en çok kullanılan zaman eki belirli (bilinen) geçmiş zamandır. 6. sınıfta kullanım sıklığı 357 ve kullanım oranı % 23,06 olan bu

ekin 8. sınıfta 661 sıklıkla ve % 30,03 oranında kullanıldığı görülmektedir. Belirli geçmiş zaman eki 7. sınıfta 197 sıklık ve % 16,84 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 7. sınıfta en çok kullanılan üçüncü zaman eki durumundadır. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6 sınıfa göre bir düşüş görülmektedir. 8. sınıfta ise 7. sınıfa göre büyük bir artış söz konusudur. Belirli geçmiş zaman ekinin 8. sınıfta diğer sınıflara göre çok yüksek çıkması ders kitabında tahkiyeli anlatımların çok olduğunu göstermektedir.

Geniş zaman eki 6. sınıfta 246 sıklıkla ve % 15,89 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 6. sınıfta en çok kullanılan belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamandan sonra gelmektedir. Geniş zaman eki 7. sınıfta da en çok kullanılan zaman ekleri arasında ikinci durumdadır. 7. sınıf ders kitabında bu ekin 236 sıklıkla ve % 20,17 oranında kullanıldığı görülmektedir. Aynı ekin 8. sınıftaki kullanım sıklığı 347 ve kullanım oranı % 15,77'dir. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş vardır. 8. sınıfta ise hem 6. sınıfa hem de 7. sınıfa göre bir yükselme söz konusudur.

Ek fiilin geniş zamanı her üç sınıfta da çok kullanılan ekler arasındadır. 6. sınıfta 207 sıklıkla ve % 13,37 oranında kullanılan bu eke 7. sınıfta 276 sıklıkla ve % 23,59 oranında, 8. sınıfta 348 sıklıkla ve % 15,81 oranında yer verilmiştir. Ekin kullanımında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış görülmektedir.

Zaman ekleri arasında çok kullanılanlardan birisi de -yor ile yapılan şimdiki zamandır. Bu ek, 6. sınıfta 175 sıklıkla ve % 11,30 oranında, 7. sınıfta 116 sıklıkla ve % 9,91 oranında, 8. sınıfta ise 160 sıklıkla ve % 7,27 oranında kullanılmıştır. Ekin 7. sınıftaki kullanımında 6. sınıfa göre bir düşüş görülmektedir. 8. sınıfta ise 6 ve 7. sınıfa göre büyük bir artış olduğu gözlenmektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi her üç sınıfta da çok kullanılan ekler arasında yer almaktadır. Bu ekin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 159 ve kullanım oranı % 10,27'dir. Aynı ekin 7. sınıfta 53 sıklıkla ve % 4,53 oranında, 8. sınıfta 121 sıklıkla ve % 5,50 oranında kullanıldığı görülmektedir. Bu verilere göre -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesine en fazla 6. sınıfta yer verilmiştir. 7. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş vardır. 8. sınıfta ise bu ek, 7. sınıftan çok kullanılmasına rağmen 6. sınıftaki kullanıma göre azdır.

Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı 6. sınıfta çok kullanılan eklerden birisidir. Bu ek 6. sınıf ders kitabında 110 sıklıkla ve % 7,11 oranında kullanılmıştır. 7. sınıfta ekin kullanımında 6. sınıfa göre düşüş görülmektedir. Buna göre ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanının kullanım sıklığı 7. sınıfta 38 ve kullanım oranı % 3,25'tir. Ekin kullanımı 8. sınıfta 7. sınıfa göre artmış, ancak 6. sınıfa göre düşmüştür. Belirtilen ek bu sınıf seviyesinde, 93 sıklıkla ve % 4,23 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanımında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış değil düşüş görülmektedir.

6. sınıf ders kitabında çok kullanılan eklerden birisi de belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesidir. Bu ekin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 102 ve kullanım oranı % 6,59'dur. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 7. sınıfta 6. sınıfa göre epey düşmüştür. Bu sınıf seviyesinde adı geçen ek, 31 sıklık ve % 2,65 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanımı 8. sınıfta 7. sınıfa göre artmış, fakat 6. sınıfa göre düşmüştür. Buna belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 8. sınıfta 63 sıklıkla ve % 2,86 oranında kullanılmıştır. Bu veriler ekin kullanımının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru düştüğünü göstermektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın kullanım sıklığı 6. sınıfta 72 ve kullanım oranı % 4,65'tir. Ekin kullanımı 7. sınıfta 6. sınıfa göre artmıştır. Buna aynı ekin 7. sınıfta 92 sıklıkla ve % 7,86 oranında kullanıldığı görülmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki, 8. sınıfta çok kullanılan ekler arasında dördüncü sıradadır. Ekin kullanımında 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir artış vardır. Buna göre adı geçen ek, 8. sınıfta 166 sıklıkla ve % 7,54 oranında kullanılmıştır. Verilerden de anlaşılacağı gibi ekin kullanım sıklığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru artış görülmektedir.

Gelecek zaman ekinin kullanım sıklığı 6. sınıfta 52 ve kullanım oranı % 3,36'dır. Ekin 7. sınıfta da 52 sıklıkla kullanıldığı görülmektedir. Ancak kullanım oranı % 4,44'tür. Gelecek zaman eki 8. sınıfta 92 sıklık ve % 4,18 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım sıklığında 8. sınıfta 6 ve 7. sınıfa göre bir artış söz konusudur.

Geniş zamanın hikâyesinin, diğer eklerle kıyaslandığında 6. sınıfta az kullanılan eklerden biri olduğu görülür. Bu ek 6. sınıfta 37 sıklık ve % 2,39 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım sıklığı 7. sınıfta 6. sınıfa göre artış göstermiştir. Buna göre geniş zamanın hikâyesi 7. sınıfta 48 sıklıkla ve % 4,10 oranında kullanılmıştır. 8. sınıfta ekin kullanım sıklığı 6 ve 7. sınıfa göre artmıştır. Adı geçen eke bu sınıf seviyesinde 71 sıklık ve % 3,23 oranında yer verilmiştir.

Gelecek zamanın hikâyesi her üç sınıfın ders kitabında da çok az kullanılan eklerden birisidir. Bu ekin 6.sınıfta 21 sıklıkla ve % 1,36 oranında; 7. sınıfta 8 sıklıkla ve % 0,68 oranında; 8. sınıfta ise 11 sıklıkla ve % 0,50 oranında kullanıldığı görülmektedir. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6. sınıfa göre düşüş; 8. sınıfta 7. sınıfa göre artış vardır.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zaman ekinin gelecek zamanın hikâyesi gibi her üç sınıfta da çok az kullanılan ekler arasında olduğu görülmektedir. 6. sınıfta 5 sıklık ve % 0,32 oranında kullanılan bu eke 7. sınıfta 14 sıklık ve % 1,20 oranında yer verilmiştir. 8. sınıfta bu ek, 12 sıklık ve % 0,55 oranında kullanılmıştır. Bu ek en çok 7. sınıfta, en az 6. sınıfta kullanılmıştır. Başka bir deyişle ekin kullanımı 7. sınıfta 6. sınıfa göre artmış, 8. sınıfta 7. sınıfa göre düşmüştür.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi yukarıdaki diğer eklerle kıyaslandığında en az kullanılan eklerden biridir. Buna 6. sınıfta 2 sıklıkla ve % 0,13 oranında kullanılan bu eke 7. sınıfta 1 sıklıkla ve % 0,09 oranında yer verilmiştir. Ek, 8. sınıfta 1 sıklıkla ve % 0,05 oranında kullanılmıştır.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 6. sınıfta 1 sıklıkla ve % 0,06 oranında; 7. sınıfta 3 sıklıkla ve % 0,26 oranında; 8. sınıfta 7 sıklıkla ve % 0,32 oranında kullanılmıştır. Bu veriler de ekin ne kadar az kullanıldığını göstermektedir. Ekin kullanım sıklıklarına bakıldığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış olduğu görülmektedir.

Geniş zamanın rivayetinin kullanım sıklığı 6. sınıfta 1 ve kullanım oranı % 0,06'dır. Aynı 7. sınıfta hiç kullanılmamıştır. 8. sınıfta ise ekin 27 sıklıkla ve % 1,23

oranında kullanıldığı görülmektedir. Ekin kullanım sıklığı 8. sınıf ders kitabında 6 ve 7. sınıfa göre büyük bir artış göstermiştir.

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 6. sınıf ders kitabında 1 sıklıkla ve % 0,06 oranında; 7. sınıfta 3 sıklıkla ve % 0,26 oranında; 8. sınıfta 16 sıklıkla ve % 0,73 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım sıklıklarına bakıldığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış görülmektedir.

Gelecek zamanın rivayeti 6. sınıfta hiç kullanılmamıştır. Bu eke 7. sınıfta 2 sıklıkla ve % 0,17 oranında; 8. sınıfta ise 5 sıklıkla ve % 0,23 oranında yer verilmiştir. Bu veriler ekin 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında çok az kullanıldığını göstermektedir.

Türkçe ders kitaplarında hiç kullanılmayan zaman ekleri de vardır. Bunlar belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti ve -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir.

VI. BÖLÜM

6, 7, 8. SINIF TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDAKİ METİNLER İLE 6, 7, 8. SINIF ÖĞRENCİLERİNİN YAZILI ANLATIMLARINDA YER ALAN ZAMAN EKLERİNİN KARŞILAŞTIRILMASINA DAİR BULGULAR VE YORUM

Bu bölümde ilköğretim 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan zaman ekleri ile 6, 7, 8. öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

6.1. Türkçe Ders Kitapları ve Öğrenciler Arasında 6. Sınıf Seviyesinde Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

6. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan zaman ekleri ile 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerindeki Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	6. Sınıf	%	MEB 6	%
Fiil Cümleleri	2687	78,00	1230	79,46
İsim Cümleleri	758	22,00	318	20,54
Bütün Zaman Ekleri	3445	100	1548	100

6. sınıf öğrencileri isim ve fiili cümlelerinde toplam 3445 zaman eki kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında kullanılan toplam zaman eki sayısı 1548'dir. Öğrencilerin kullandığı zaman eki sayısının, ders kitabında kullanılan zaman eki

sayısından fazla çıkması uygulama yapılan öğrenci sayısı ile ilgilidir. 6. sınıfta öğrenciler 2687 fiil cümlesine yer verirken bu sayı 6. sınıf ders kitabında 1230'dur. Fiil cümlelerinin bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 78; Türkçe ders kitabında ise % 79,46'dır. 6. sınıf öğrencilerinin 758 isim cümlesi kullanmasına karşılık 6. sınıf Türkçe ders kitabında bu sayı 318'dir. İsim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin (ek fiillerin) bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 22; ders kitabında ise % 20,54'tür.

6. sınıfta fiil cümleleri isim cümlelerinden daha fazla kullanılmıştır. Bu durum hem öğrencilerin yazılı anlatımları hem de ders kitabı için geçerlidir.

6.1.1. Fiil Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

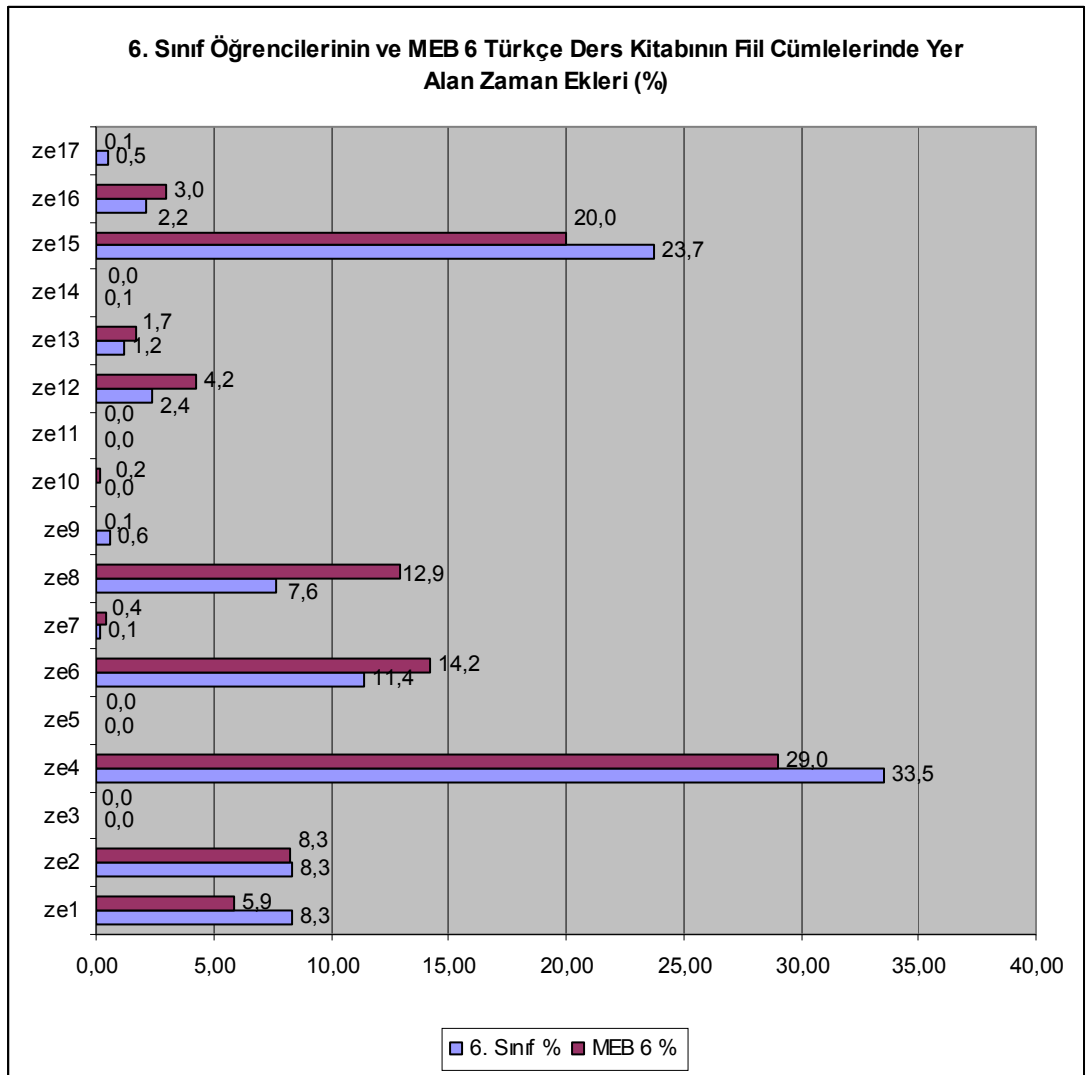
6. sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri ile 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	6. Sınıf %	MEB 6 %
ze1	8,30	5,85
ze2	8,34	8,29
ze3	0,00	0
ze4	33,53	29,02
ze5	0	0
ze6	11,43	14,23
ze7	0,15	0,41
ze8	7,63	12,93
ze9	0,60	0,08
ze10	0,00	0,16
ze11	0,00	0

ze12	2,38	4,23
ze13	1,19	1,71
ze14	0,07	0
ze15	23,71	20
ze16	2,16	3,01
ze17	0,52	0,08
TOPLAM	100	100

Grafik 6.1: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok kullandıkları zaman eki % 33,53 oranıyla belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekidir. Aynı durum 6. sınıf Türkçe ders kitabı için de geçerlidir. Kitapta belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki % 29,02 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman eki özelliği göstermektedir. Ancak ekin kullanım oranının, öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre ders kitabında düşüş gösterdiği görülmektedir. Bu veriler hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde tahkiyeli anlatımların ağırlıkta olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Türkçe ders kitabında ve öğrencilerin yazılı anlatımlarında belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinden sonra en çok kullanılan ikinci ek, geniş zaman ekidir. Bu ek, öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 23,71; ders kitabındaki metinlerde ise % 20 oranında kullanılmıştır. Bu oranlar karşılaştırıldığında ders kitabındaki kullanım oranının öğrencilere göre düşük olduğu görülmektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman da yukarıdaki iki ek gibi çok kullanılan ekler arasında yer almaktadır. -yor eki 6. sınıf öğrencileri tarafından % 11,43 oranında kullanılmıştır. Türkçe ders kitabında bu ekin kullanım oranı % 14,23'tür. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında daha yüksektir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi öğrenciler tarafından % 8,34 oranında kullanılmıştır. Bu oran ders kitabında % 8,29'dur. Bu veriler ekin ders kitabındaki kullanım oranının biraz daha fazla olduğunu göstermektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekini öğrenciler % 8,30 oranında kullanmışlardır. Aynı eke ders kitabında % 5,85 oranında yer verilmiştir. Bu da ekin ders kitabındaki kullanım oranının öğrencilere göre daha düşük seviyede bulunduğu sonucunu ortaya çıkarmaktadır.

-yor eki ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 7,63 oranında, ders kitabında ise % 12,93 oranında kullanılmıştır. Her iki kullanım yüzdesine bakıldığında ders kitabındaki kullanım oranının öğrencilere göre bir hayli yüksek olduğu görülmektedir.

Gelecek zaman eki yukarıdaki eklere göre daha az kullanılmıştır. 6. sınıf öğrencileri bu eki % 2,38 oranında kullanılırken Türkçe ders kitabında bu eke % 4,23 oranında yer verilmiştir. Ekin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında daha yüksektir.

Geniş zamanın hikâyesi öğrenciler tarafından % 2,16 oranında, Türkçe ders kitabında ise % 3, 01 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre artmıştır.

Az kullanılan eklerden birisi de gelecek zamanın hikâyesidir. Öğrenciler bu eke % 1,19 oranında yer verirken aynı ek Türkçe ders kitabında % 1,71 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında daha yüksektir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti öğrenciler tarafından % 0,60 oranında kullanılmıştır. Bu ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 0,08'dir. Bu kullanım yüzdeleri ekin çok az kullanıldığını ve Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesinin öğrencilere göre daha düşük olduğunu göstermektedir.

Geniş zamanın rivayetini öğrenciler % 0,52 oranında kullanmıştır. Aynı eke Türkçe ders kitabında % 0,08 oranında yer verilmiştir. Bu oranlar da geniş zamanın rivayetinin -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti gibi çok az kullanıldığını göstermektedir. Ekin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre daha düşük seviyededir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın öğrenciler tarafından % 0,15 oranında kullanıldığı görülmektedir. Bu ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 0,41'dir. Ekin kullanım oranı Türkçe ders kitabında biraz daha yüksek görünse de yukarıdaki zaman ekleri ile karşılaştırıldığında -mAktA ve -mAdA eklerinin kullanımının çok alt seviyelerde olduğu görülür.

Gelecek zamanın rivayetini öğrenciler % 0,07 oranında kullanmışlardır. 6. Türkçe ders kitabında bu eke hiç yer verilmemiştir. Kullanım yüzdeleri ekin pek fazla tercih edilmediğini göstermektedir.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi öğrenciler tarafından hiç kullanılmamıştır. Bu eke Türkçe ders kitabında % 0,16 oranında yer verilmiştir. Görüldüğü gibi bu ek de fazla tercih edilmeyen eklerden birisidir.

Hem 6. sınıf öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de 6. sınıf Türkçe ders kitabında bazı ekler hiç kullanılmamıştır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir.

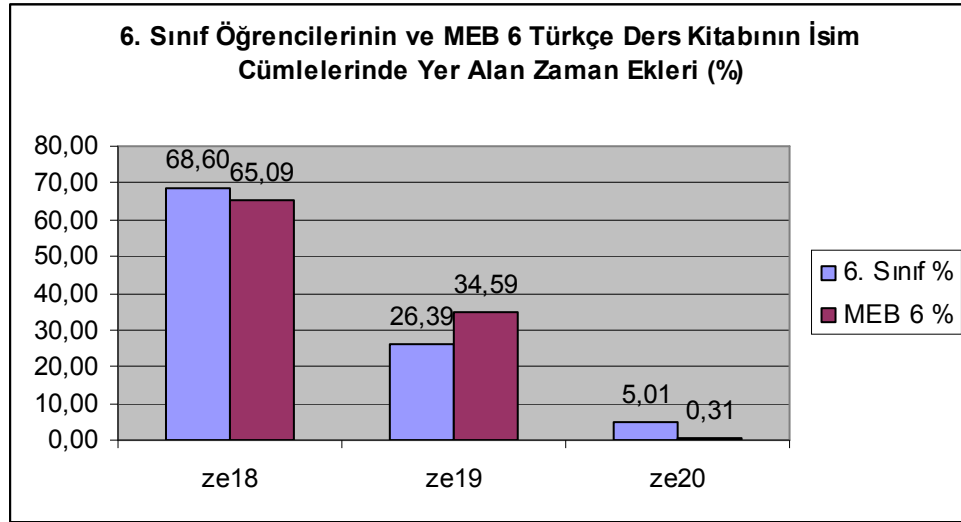
6.1.2. İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri (ek fiiller) ile 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri (ek fiiller) aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	6. Sınıf %	MEB 6 %
ze18	68,60	65,09
ze19	26,39	34,59
ze20	5,01	0,31
TOPLAM	100	100

Grafik 6.2: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 6. sınıf ders kitabındaki metinlerde en fazla kullanılan zaman eki ek fiilin geniş zamanıdır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında ek fiilin geniş zamanına % 68,60 oranında yer vermişlerdir. Ders kitabında bu oran % 65,09'dur. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşüktür.

Ek fiilin geniş zamanından sonra en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin belirli (bilinen/ görülen) geçmiş zamanıdır. Bu eki öğrenciler % 26,39 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında % 34,59'dur. Ekin kullanım yüzdesinin Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre yüksek olduğu görülmektedir.

Hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabında en az tercih edilen zaman eki ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanıdır. Öğrenciler bu eki % 5,01 oranında kullanırken ders kitabında bu eke % 0,31 oranında yer verilmiştir. Kullanım yüzdelere bakıldığında ekin ders kitabındaki kullanım yüzdesinin öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğu görülmektedir.

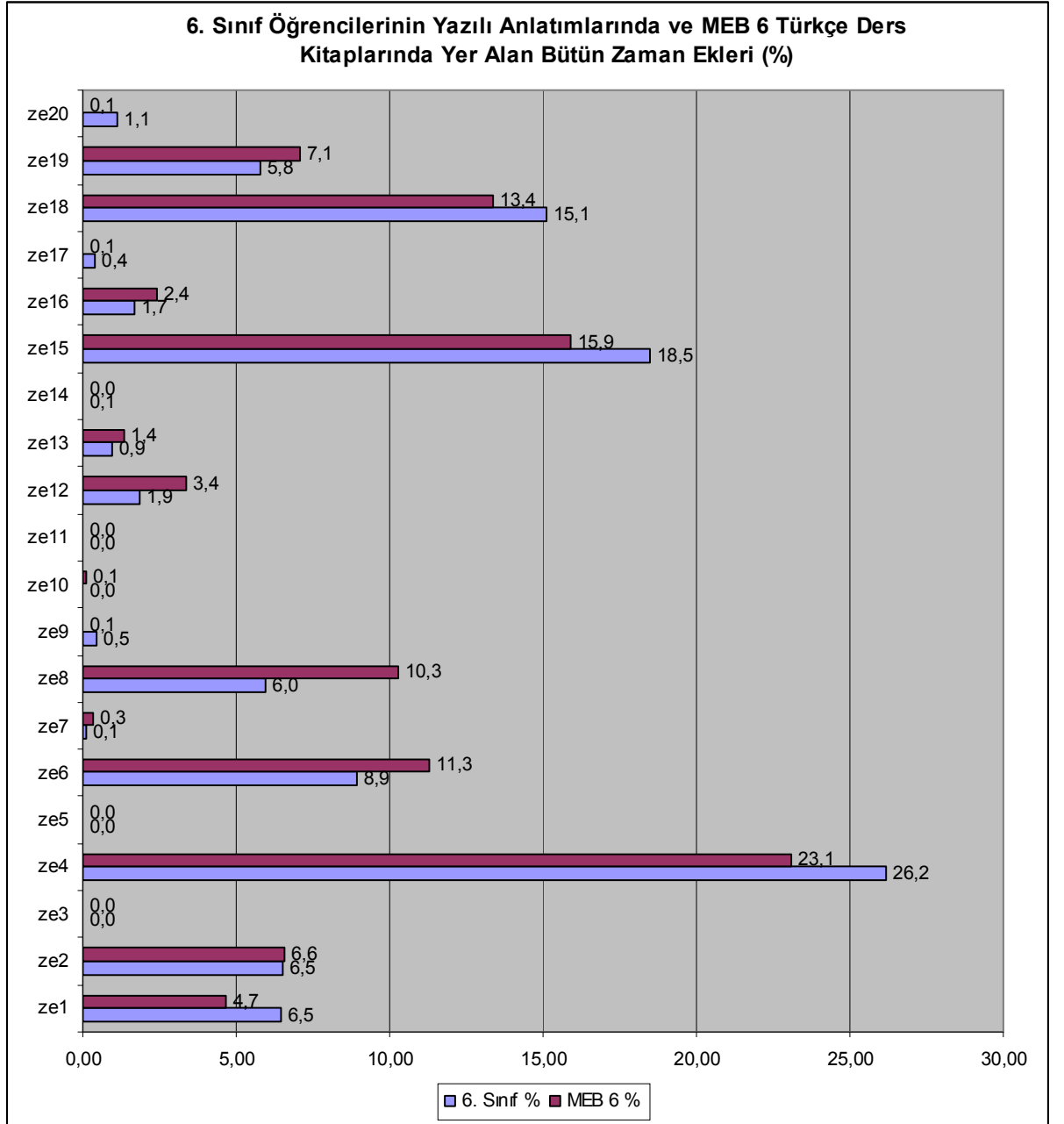
6.1.3. Fiil ve İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Genel Bir Karşılaştırma

İlköğretim 6. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan bütün zaman ekleri ile 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları bütün zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6.4: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	6. Sınıf %	MEB 6 %
ze1	6,47	4,65
ze2	6,50	6,59
ze3	0,00	0,00
ze4	26,15	23,06
ze5	0,00	0,00
ze6	8,91	11,30
ze7	0,12	0,32
ze8	5,95	10,27
ze9	0,46	0,06
ze10	0,00	0,13
ze11	0,00	0,00
ze12	1,86	3,36
ze13	0,93	1,36
ze14	0,06	0,00
ze15	18,49	15,89
ze16	1,68	2,39
ze17	0,41	0,06
ze18	15,09	13,37
ze19	5,81	7,11
ze20	1,10	0,06
Toplam	100,00	100,00

Grafik 6.3: 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 6. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 26,14 kullanım yüzdesiyle en çok belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki kullanılmıştır. Bu ek % 23,06 kullanım yüzdesiyle ders kitabında da en çok kullanılan zaman eki olma özelliği taşımaktadır. Ancak belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinin, öğrencilerin yazılı

anlatımlarına göre ders kitaplarındaki kullanım yüzdesi daha düşüktür. Buradaki kullanım yüzdelere göre hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde tahkiyeli anlatımlara daha fazla yer verildiğini söylemek mümkündür.

Geniş zaman eki öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 18,49 oranında, Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 15,89 oranında kullanılmıştır. Ekin ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilere göre daha düşüktür. Bu ek hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde yer alan bütün zaman ekleri içinde en çok kullanılan ikinci zaman ekidir.

Ek fiilin geniş zamanı 6. sınıf öğrencilerince % 15,09 oranında kullanılmışken bu oran Türkçe ders kitabında % 13,37'dir. Ekin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında daha düşük seviyededir. Bu ek, 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarda ve 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en çok kullanılan üçüncü zaman ekidir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 8,91 oranında, Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 11,30 oranında kullanılmıştır. Ekin ders kitabındaki kullanım yüzdesinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi 6. sınıf öğrencileri tarafından % 6,50 oranında kullanılmıştır. Buna karşılık aynı eke Türkçe ders kitabında % 6,59 oranında yer verilmiştir. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilere göre biraz daha fazladır.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 6,47 oranında kullanılmıştır. Bu eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 4,65 oranında yer verilmiştir. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesinin öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım yüzdesine göre yüksek olduğu görülmektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 6. sınıf öğrencileri tarafından % 5,95 oranında kullanılmışken bu oran Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 10,27'dir.

–yordu eki Türkçe ders kitabındaki metinlerde öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre yaklaşık iki kat fazla kullanılmıştır.

6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki % 5,81 oranında, Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 7,11 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında daha yüksek orandadır.

Gelecek zaman eki 6. sınıf öğrencileri tarafından % 1,86 oranında kullanılmıştır. Aynı ekin Türkçe ders kitabındaki metinlerde kullanım oranı % 3,36'dır. Türkçe ders kitabındaki metinlerde ekin kullanım yüzdesinin yüksek olduğu görülmektedir.

Geniş zamanın hikâyesinin 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranı % 1,68'dir. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı ise % 2,39'dur. Bu kullanım yüzdeleri adı geçen ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesinin, öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre yüksek olduğunu göstermektedir.

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 6. sınıf öğrencilerince % 1,10 oranında kullanılmıştır. Bu ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilere göre daha düşük seviyededir. Buna göre, belirtilen ek Türkçe ders kitabında % 0,06 oranında kullanılmıştır.

Gelecek zamanın hikâyesini 6. sınıf öğrencileri % 0,93 oranında kullanmışlardır. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilere göre yüksektir. Bu eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 1,36 oranında yer verilmiştir.

–yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 6. sınıf öğrencilerince % 0,46 oranında kullanılmıştır. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilerin kullanım yüzdesine göre daha düşüktür. Buna göre –yormuş ekinin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 0,06'dır.

Öğrencilerin, geniş zamanın rivayetini % 0,41 oranında kullandıkları görülmektedir. Bu ekin Türkçe ders kitabındaki metinlerde kullanım oranı %

0,06'dır. Bu veriler ekin kullanım yüzdesinin Türkçe ders kitabında düştüğünü göstermektedir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zaman, 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 0,12 oranında kullanılmıştır. Bu eke Türkçe ders kitabında % 0,32 oranında yer verilmiştir. -mAktA ve -mAdA eki, Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre biraz daha fazla tercih edilmiştir. Kullanım yüzdelerine bakıldığında ekin, hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabındaki metinlerde çok az kullanıldığı görülmektedir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 6. sınıf öğrencileri tarafından hiç kullanılmamıştır. Bu eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 0,13 oranında yer verilmiştir. Görüldüğü gibi -mAktAydI ve -mAdAydI ekleri ya hiç kullanılmamış ya da çok az kullanılmıştır.

Hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmayan ekler vardır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir.

6.2. Türkçe Ders Kitapları ve Öğrenciler Arasında 7. Sınıf Seviyesinde Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

7. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan zaman ekleri ile 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerindeki Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	7. Sınıf	%	MEB 7	%
Fiil Cümleleri	2540	72,45	853	72,91
İsim Cümleleri	966	27,55	317	27,09
Bütün Zaman Ekleri	3506	100	1170	100

7. sınıf öğrencileri isim ve fiili cümlelerinde toplam 3506 zaman eki kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında kullanılan toplam zaman eki sayısı 1170'dir. Öğrencilerin kullandığı zaman eki sayısının, Türkçe ders kitabında kullanılan zaman eki sayısından fazla çıkması daha önce de belirtildiği gibi uygulama yapılan öğrenci sayısı ile ilgilidir. 7. sınıfta öğrenciler 2540 fiil cümlesine yer verirken bu sayı 7. sınıf Türkçe ders kitabında 853'tür. Fiil cümlelerinin bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 72,45; ders kitabında ise % 72,91'dir. 7. sınıf öğrencilerinin 966 isim cümlesi kullanmasına karşılık 7. sınıf Türkçe ders kitabında bu sayı 317'dir. İsim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin (ek fiillerin) bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 27,55; ders kitabında ise % 27,09'dur.

6. sınıfta olduğu gibi 7. sınıfta da fiil cümleleri isim cümlelerinden daha fazla kullanılmıştır. Bu durum hem öğrencilerin yazılı anlatımları hem de ders kitabı için geçerlidir.

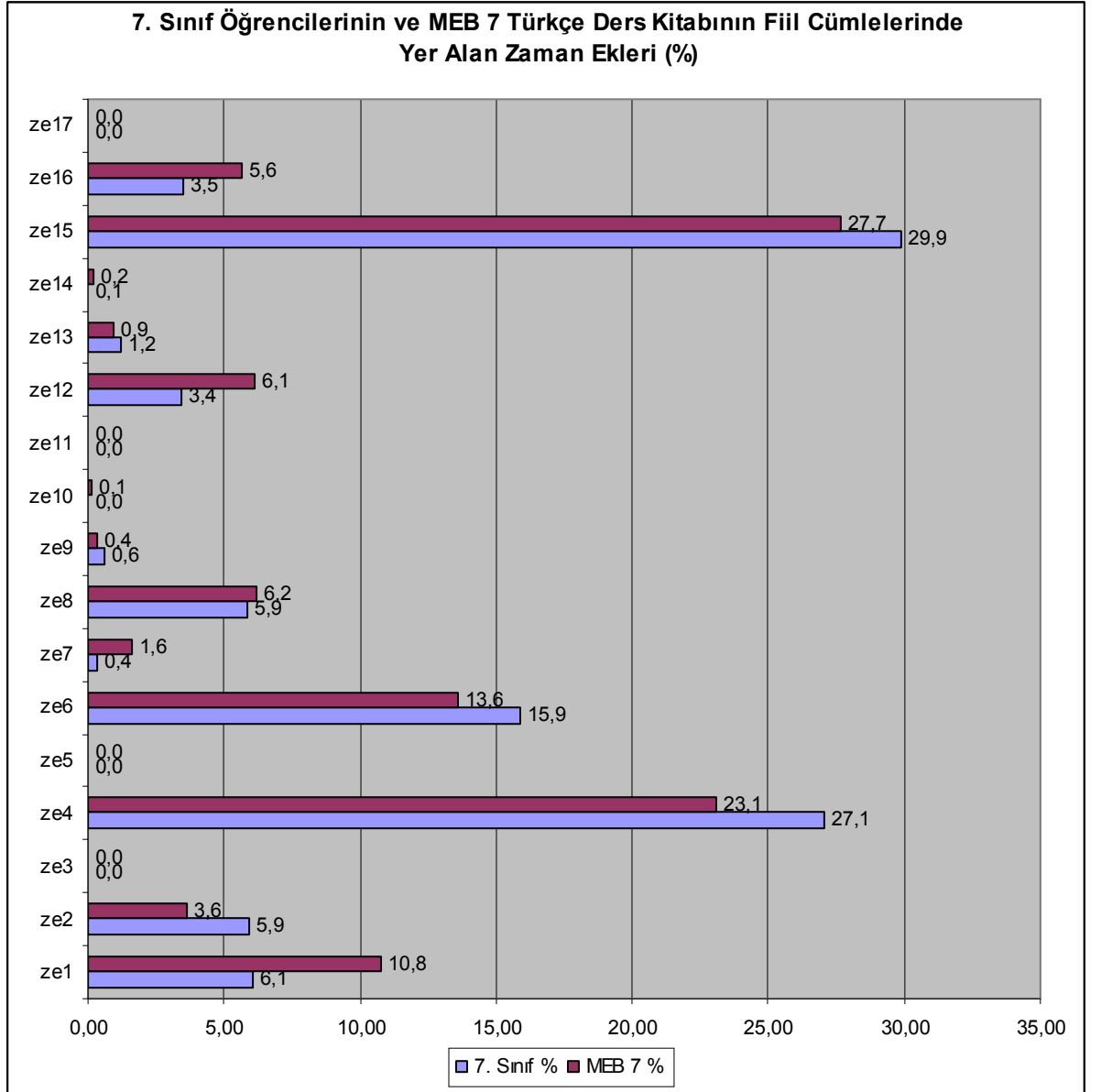
6.2.1. Fiil Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri ile 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	7. Sınıf %	MEB 7 %
ze1	6,06	10,79
ze2	5,94	3,63
ze3	0,00	0,00
ze4	27,09	23,09
ze5	0,04	0,00
ze6	15,87	13,60
ze7	0,35	1,64
ze8	5,87	6,21
ze9	0,63	0,35
ze10	0,04	0,12
ze11	0,00	0,00
ze12	3,43	6,10
ze13	1,22	0,94
ze14	0,08	0,23
ze15	29,88	27,67
ze16	3,50	5,63
ze17	0,00	0,00
Toplam	100	100

Grafik 6.4: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Geniş zaman eki 7. sınıfların hem yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitaplarında en çok kullanılan zaman ekidir. –Ar/-r eki 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 29,88 oranında kullanılmıştır. Bu ekin 7. sınıf ders kitabında % 27,67 oranında kullanıldığı görülmektedir. Geniş zaman ekinin ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilerin kullanım yüzdesinden daha aşağıdadır.

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki de geniş zaman eki gibi hem yazılı anlatımlarda hem de ders kitaplarında en çok kullanılan ikinci ek durumundadır. –DI eki, 7. sınıf öğrencilerince % 27,09 oranında kullanılmıştır. Bu eke Türkçe ders kitabında % 23,09 oranında yer verilmiştir. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinin ders kitabında daha % 4 oranında daha az kullanıldığı görülmektedir. Bu ekin 7. sınıfta, öğrenci ve Türkçe ders kitabı seviyesinde 6. sınıfa göre düşüş göstermesi tahkiyeli anlatımların biraz daha azaldığını göstermektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman % 15,87 kullanım yüzdesiyle öğrencilerin yazılı anlatımlarında çok kullandıkları eklerden birisidir. Bu ek 7. sınıf Türkçe ders kitabında % 13,60 oranında kullanılmıştır. Ders kitabında da bu ek çok kullanılan ekler arasındadır. Ekin kullanım yüzdesi, öğrencilerin yazılı anlatımlarıyla karşılaştırıldığında Türkçe ders kitabında daha düşüktür.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki 7. sınıf öğrencileri tarafından % 6,06 oranında kullanılmıştır. –mİş ekine Türkçe ders kitabında % 10,79 oranında yer verilmiştir. Bu veriler ekin kullanım yüzdesinin Türkçe ders kitabında daha yüksek olduğunu göstermektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesini 7. sınıf öğrencileri % 5,94 oranında kullanmışlardır. –mİştİ ekine 7. sınıf Türkçe ders kitabında % 3,63 oranında yer verilmiştir. Kullanım oranlarına bakıldığında ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesinin, öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım yüzdesine göre düşük olduğu görülmektedir.

-yor ekiyle yapılan şimdiki zamanın hikâyesi öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 5,87 oranında kullanılmıştır. –yordu ekine 7. sınıf Türkçe ders kitabında % 6,21 oranında yer verilmiştir. Ekin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında daha yüksektir.

Geniş zamanın hikâyesine 7. sınıf öğrencileri yazılı anlatımlarında % 3,50 oranında yer vermişlerdir. Türkçe ders kitabındaki metinlerde bu oran % 5,63'tür. Ekin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında daha yüksektir.

Gelecek zaman ekini öğrencilerin % 3,43 oranında kullandığı görülmektedir. Bu ek Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 6,10 oranında kullanılmıştır. –AcAk ekinin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım yüzdesine göre yaklaşık iki kat daha yüksek görünmektedir.

Gelecek zamanın hikâyesini öğrenciler % 1,22 oranında kullanmışlardır. Bu eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 0,94 oranında yer verilmiştir. Bu veriler ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranının daha düşük olduğunu göstermektedir.

-yor şimdiki zamanın rivayeti öğrenciler tarafından % 0,63 oranında kullanılırken Türkçe ders kitabında bu oran % 0,35'tir. Türkçe ders kitabındaki metinlerde bu ekin kullanım yüzdesi daha düşüktür.

-mAkta ve –mAdA ile yapılan şimdiki zaman az kullanılan eklerden birisidir. Buna göre -mAkta ve –mAdA ekini öğrenciler % 0,35 oranında kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında ise bu eke % 1,64 oranında yer verilmiştir. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre yüksektir.

Gelecek zamanın rivayeti öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 0,08 oranında kullanılmıştır. Türkçe ders kitabında bu eke % 0,23 oranında yer verilmiştir. –AcAkmlş ekinin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranının, öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranına göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesine öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 0,04 oranında yer verilmiştir. -DIydI eki Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmamıştır. Bu durum ekin kullanım oranının çok sınırlı olduğunu göstermektedir.

-mAkta ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesini öğrenciler % 0,04 oranında kullanmışlardır. Aynı eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 0,12 oranında yer verilmiştir. Ekin kullanım oranı Türkçe ders kitabında daha yüksektir.

Öğrencilerin yazılı anlatımları ile Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmayan ekler de vardır. Bunlar belirsiz geçmiş zamanın rivayeti, geniş zamanın rivayeti ve -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir.

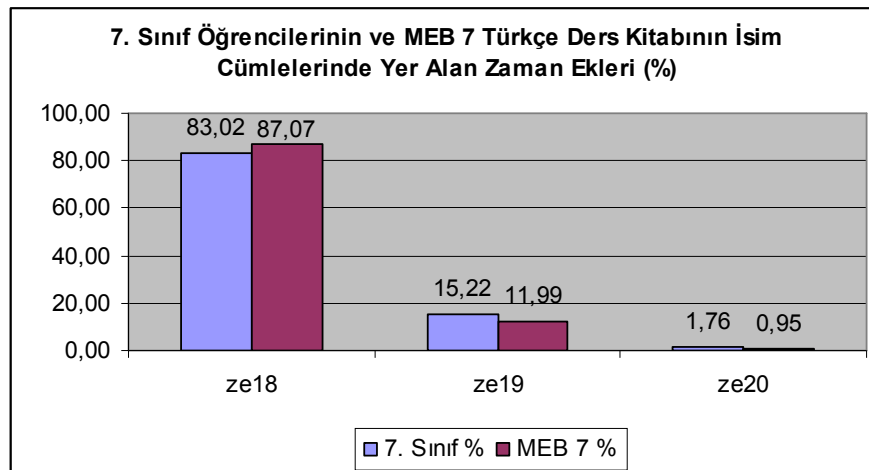
6.2.2. İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

7. sınıf Türkçe ders kitabındaki isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri (ek fiiller) ile 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri (ek fiiller) aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6.7: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	7. Sınıf %	MEB 7 %
ze18	83,02	87,07
ze19	15,22	11,99
ze20	1,76	0,95
Toplam	100	100

Grafik 6.5: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en fazla kullanılan zaman eki ek fiilin geniş zamanıdır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında ek fiilin geniş zamanına % 83,02 oranında yer vermişlerdir. Türkçe ders kitabındaki metinlerde bu oran % 87,07'dir. Ekin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre daha yüksektir.

Ek fiilin geniş zamanından sonra en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin belirli (bilinen/ görülen) geçmiş zamanıdır. Bu eki öğrenciler % 15,22 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında % 11,99'dur. Ekin kullanım yüzdesinin Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşük olduğu görülmektedir.

Hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabında en az tercih edilen zaman eki ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanıdır. Öğrenciler bu eki % 1,76 oranında kullanırken Türkçe ders kitabında bu eke % 0,95 oranında yer verilmiştir. Kullanım yüzdelerine bakıldığında ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım yüzdesinin öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğu görülmektedir.

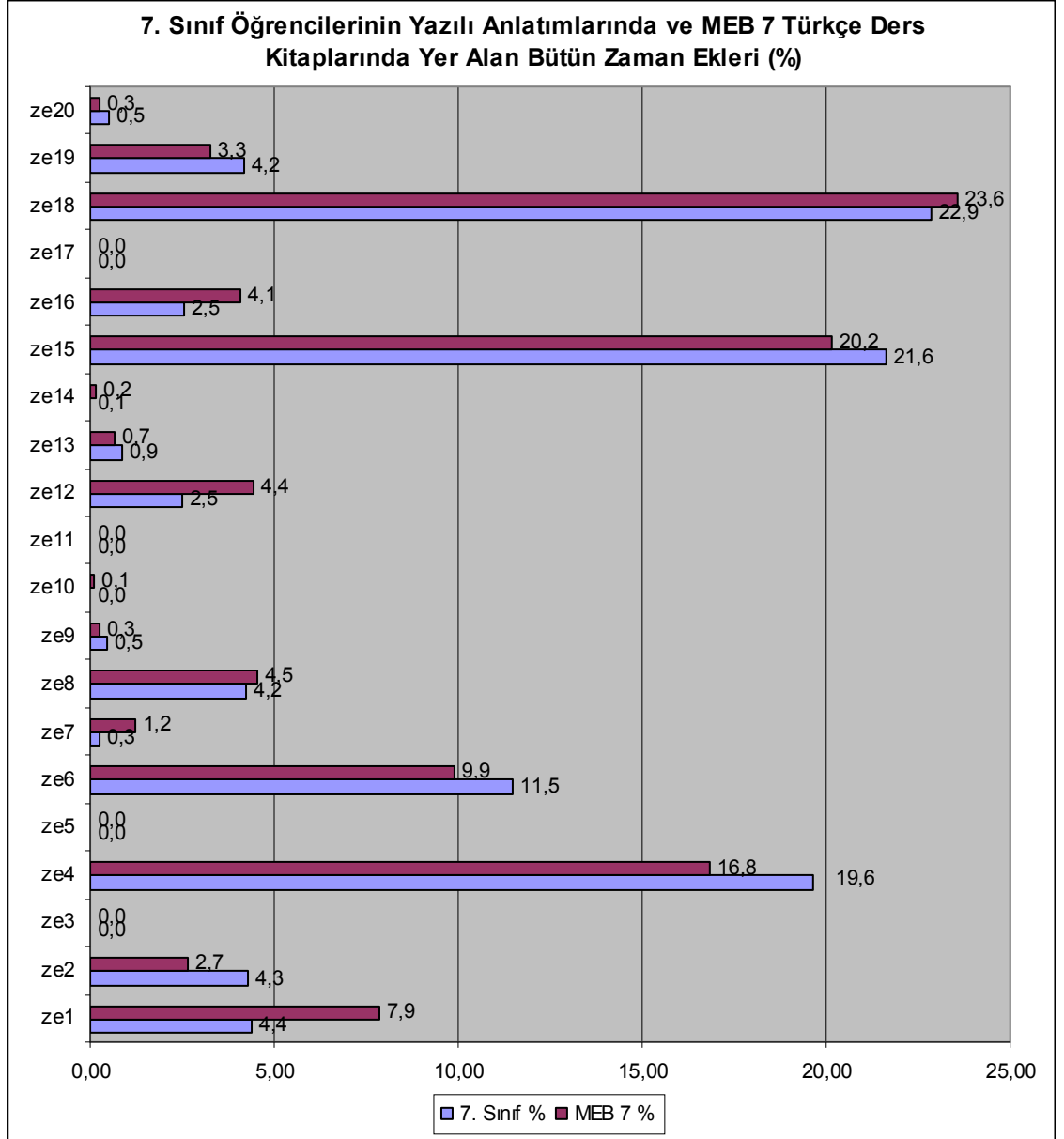
6.2.3. Fiil ve İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Genel Bir Karşılaştırma

İlköğretim 7. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan bütün zaman ekleri ile 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları bütün zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6.8: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	7. Sınıf %	MEB 7 %
ze1	4,39	7,86
ze2	4,31	2,65
ze3	0,00	0,00
ze4	19,62	16,84
ze5	0,03	0,00
ze6	11,49	9,91
ze7	0,26	1,20
ze8	4,25	4,53
ze9	0,46	0,26
ze10	0,03	0,09
ze11	0,00	0,00
ze12	2,48	4,44
ze13	0,88	0,68
ze14	0,06	0,17
ze15	21,65	20,17
ze16	2,54	4,10
ze17	0,00	0,00
ze18	22,88	23,59
ze19	4,19	3,25
ze20	0,48	0,26
Toplam	100,00	100

Grafik 6.6: 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 7. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

7. sınıf öğrencileri ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanını % 22,88 oranında kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında bu oran % 23,59'dur. Kullanım oranının Türkçe ders kitabındaki metinlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı öğrencilerin yazılı anlatımları ile Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde en çok kullanılan zaman ekidir.

Geniş zaman eki de bütün zaman ekleri içinde çok fazla kullanılan eklerden birisidir. Buna göre –Ar/-r eki 7. sınıf öğrencileri tarafından % 21,65 oranında kullanılmıştır. Aynı eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 20,17 oranında yer verilmiştir. Geniş zaman ekinin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabındaki metinlerde biraz daha düşüktür.

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki de çok kullanılan bir ektir. 7. sınıf öğrencilerinin % 19,62 oranında yer verdiği bu ek Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde % 16,84 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım oranının 7. sınıf Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşük olduğu görülmektedir. Bu oranlar tahkiki anlatımların hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabında yüksek oranda kullanıldığını göstermektedir.

-yor ekiyle yapılan şimdiki zaman 7. sınıf öğrencileri tarafından % 11,49 oranında kullanılmıştır. Bu oran Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 9,91’dir. –yor ekinin kullanım oranı 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşüktür.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 4,39 oranında kullanılırken Türkçe ders kitabındaki metinlerde aynı eke % 7,86 oranında yer verilmiştir. –miş ekinin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında düşük seviyededir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesini öğrenciler yazılı anlatımlarında % 4,31 oranında kullanmışlardır. Türkçe ders kitabındaki metinlerde bu ekin kullanım oranı % 2,65’tir. Bu ekin, yazılı anlatımlardaki kullanım oranının daha yüksek olduğu görülmektedir.

-yor ekiyle yapılan şimdiki zamanın hikâyesi öğrenciler tarafından % 4,25 oranında kullanılmıştır. –yordu ekinin Türkçe ders kitabındaki metinlerde kullanım oranı % 4,53’tür. Ekin kullanım oranının Türkçe ders kitabında biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekini öğrencilerin % 4,19 oranında kullandığı görülmektedir. Bu ek Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 3,25 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre Türkçe ders kitabında daha düşüktür.

Geniş zamanın hikâyesini öğrenciler % 2,54 oranında kullanırken aynı eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 4,10 oranında yer verilmiştir. –ArdI/-rdI eki, Türkçe ders kitabındaki metinlerde öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre yüksek oranda kullanılmıştır.

Gelecek zaman ekine öğrenciler % 2,48 oranında yer verirken bu ek Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 4,44 oranında kullanılmıştır. –AcAk ekinin kullanım oranı Türkçe ders kitabında daha yüksektir.

Gelecek zamanın hikâyesi az kullanılan eklerden birisidir. Bu ek, 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 0,88 oranında kullanılırken aynı eke Türkçe ders kitabında % 0,68 oranında yer verildiği görülmektedir. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranından biraz daha düşük seviyededir.

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı da gelecek zamanın hikâyesi gibi az kullanılmış olan bir ektir. 7. sınıf öğrencileri yazılı anlatımlarında bu eki % 0,48 oranında kullanmışlardır. Aynı eke Türkçe ders kitabında % 0,26 oranında yer verilmiştir. Bu veriler ekin kullanım oranının Türkçe ders kitabında daha düşük olduğunu göstermektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetini öğrenciler % 0,46 oranında kullanmışlardır. Bu eke 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 0,26 oranında yer verilmiştir. –yormuş ekinin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında daha yüksektir.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zaman, öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 0,26 oranında kullanılırken bu oran Türkçe ders kitabındaki

metinlerde % 1,20'dir. Ekin kullanım oranının, öğrencilerin yazılı anlatımlarında daha düşük olduğu görülmektedir.

7. sınıf öğrencileri gelecek zamanın rivayetine % 0,06 oranında yer vermişlerdir. Bu oran Türkçe ders kitabında % 0,17'dir. –AcAkmİş ekinin kullanım oranı Türkçe ders kitabında biraz daha yüksektir.

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesini 7. sınıf öğrencileri % 0,03 oranında kullanmışlardır. Aynı eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç yer verilmemiştir. Bu durum ekin, hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabında pek tercih edilmediğini göstermektedir.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi de pek kullanılmayan eklerden birisidir. Bu ek 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 0,03 oranında kullanılmıştır. Aynı ekin 7. sınıf Türkçe ders kitabında % 0,09 oranında kullanıldığı görülmektedir. -mAktAydI ve –mAdAydI ekinin kullanım oranı Türkçe ders kitabında biraz daha yüksek görünmektedir.

7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmayan ekler de vardır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayetidir.

6.3. Türkçe Ders Kitabı ve Öğrenciler Arasında 8. Sınıf Seviyesinde Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

8. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan zaman ekleri ile 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 6.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabı ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil ve İsim Cümlelerindeki Toplam Zaman Eki Kullanımı

Zaman Ekleri	8. Sınıf	%	MEB 8	%
Fiil Cümleleri	2496	76,00	1744	79,24
İsim Cümleleri	788	24,00	457	20,76
Bütün Zaman Ekleri	3284	100	2201	100

8. sınıf öğrencileri isim ve fiili cümlelerinde toplam 3284 zaman eki kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında kullanılan toplam zaman eki sayısı 2201'dir. Öğrencilerin kullandığı zaman eki sayısının, Türkçe ders kitabında kullanılan zaman eki sayısından fazla çıkması daha önce de belirtildiği gibi uygulama yapılan öğrenci sayısı ile ilgilidir. 8. sınıfta öğrenciler 2496 fiil cümlesine yer verirken bu sayı 8. sınıf Türkçe ders kitabında 1744'tür. Fiil cümlelerinin bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 76; Türkçe ders kitabında ise % 79,24'tür. 8. sınıf öğrencilerinin 788 isim cümlesi kullanmasına karşılık Türkçe ders kitabında bu sayı 457'dir. İsim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin (ek fiillerin) bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 24; Türkçe ders kitabında ise % 20,76'dır.

6 ve 7. sınıfta olduğu gibi 8. sınıfta da fiil cümleleri isim cümlelerinden daha fazla kullanılmıştır. Bu durum hem öğrencilerin yazılı anlatımları hem de Türkçe ders kitabı için geçerlidir.

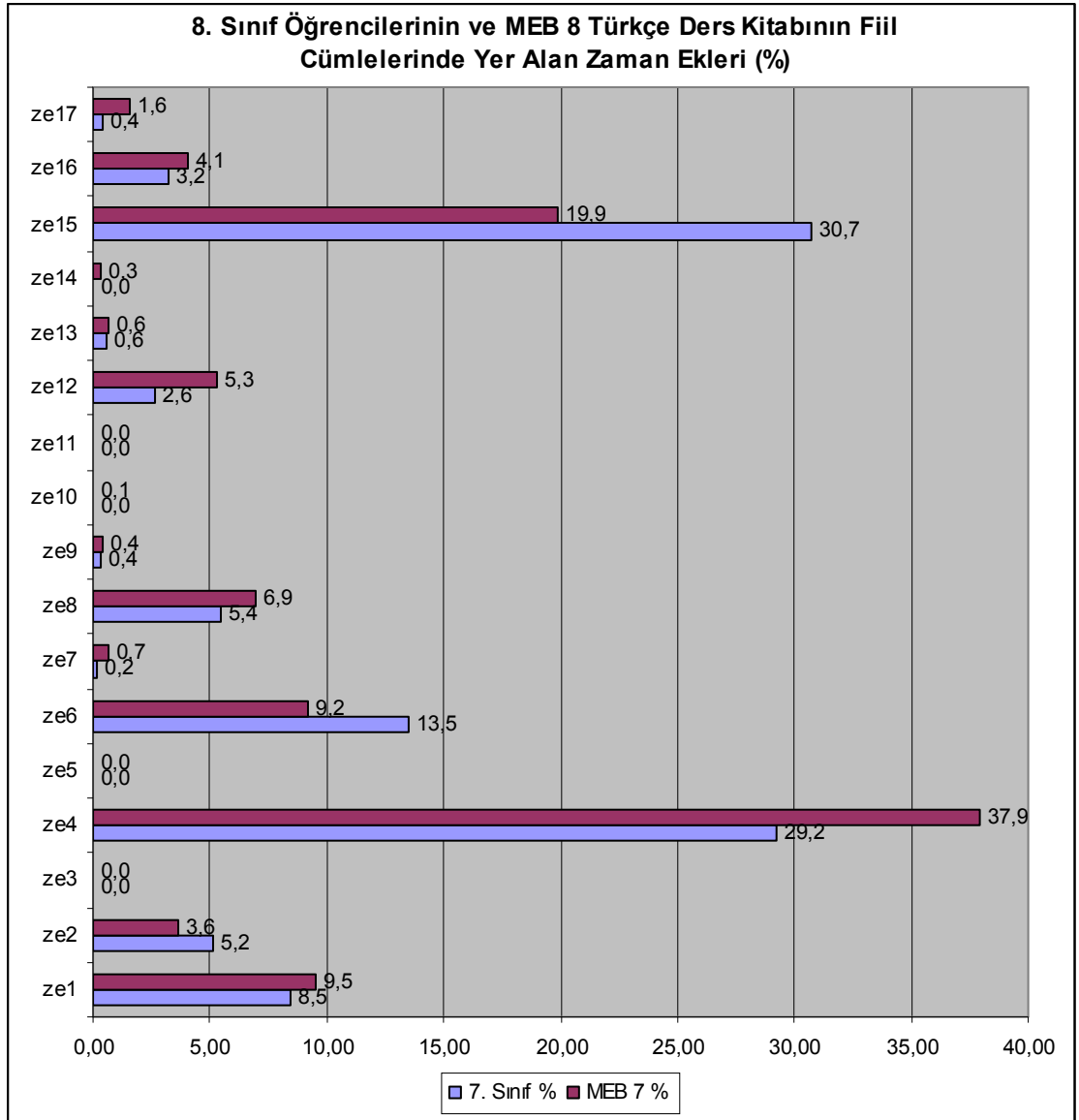
6.3.1. Fiil Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri ile 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6.10: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	8. Sınıf %	MEB 8 %
ze1	8,45	9,52
ze2	5,17	3,61
ze3	0,00	0,00
ze4	29,25	37,90
ze5	0,00	0,00
ze6	13,50	9,17
ze7	0,20	0,69
ze8	5,45	6,94
ze9	0,36	0,40
ze10	0,04	0,06
ze11	0,00	0,00
ze12	2,64	5,28
ze13	0,56	0,63
ze14	0,00	0,29
ze15	30,73	19,90
ze16	3,21	4,07
ze17	0,44	1,55
Toplam	100	100

Grafik 6.7: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Fiil Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

8. sınıfta öğrencilerin yazılı anlatımlarında en fazla kullandıkları ek geniş zaman ekidir. Öğrenciler bu eke % 30,73 oranında yer vermişlerdir. Bu rakam 8. sınıf Türkçe ders kitabında da düşüktür. –Ar/r ekinin ders kitabındaki kullanım oranı % 19,90’dır. Oranlara bakıldığında ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranının,

öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranına göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Çok kullanılan eklerden birisi de belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekidir. –DI ekini öğrenciler % 29,25 oranında kullanırken bu eke Türkçe ders kitabında % 37,90 oranında yer verilmiştir. Görüldüğü gibi ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranına göre bir hayli yüksektir. Bu sayılar, hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabındaki metinlerde tahkiyeli anlatımlara çok yer verildiğini göstermektedir.

–yor ile yapılan şimdiki zamanı öğrenciler % 13,30 oranında kullanmışlardır. Aynı eke Türkçe ders kitabında % 9,17 oranında yer verilmiştir. –yor ekinin kullanım yüzdesi Türkçe ders kitabında daha düşüktür.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki, öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 8,45 oranında kullanılmıştır. Bu oran Türkçe ders kitabında biraz daha yüksektir. Buna göre –mİş eki Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 9,52 oranında kullanılmıştır.

–yor şimdiki zamanın hikâyesini öğrenciler % 5,45 oranında kullanmıştır. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 6,94’tür. Kullanım yüzdeleri –yordu ekinin Türkçe ders kitabında daha yüksek oranda kullanıldığını göstermektedir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesine öğrenciler % 5,17 oranında yer vermişlerdir. Ekin kullanım oranı Türkçe ders kitabında % 3,61’dir. Görüldüğü gibi –mİştİ ekinin kullanım oranı Türkçe ders kitabında daha düşüktür.

Geniş zamanın hikâyesini öğrencilerin % 3,21 oranında kullandığı görülmektedir. Bu ek, Türkçe ders kitabında % 4,07 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre Türkçe ders kitabında yüksektir.

Gelecek zaman ekini 8. sınıf öğrencileri % 2,64 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 5,28’dir. –AcAk ekinin kullanım oranı

Türkçe ders kitabındaki metinlerde öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre daha yüksektir.

Gelecek zamanın hikâyesi az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. Zira ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 0,56; Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde % 0,63'tür. –AcAktI ekinin kullanım oranı Türkçe ders kitabında biraz daha yüksektir.

Geniş zamanın rivayeti de gelecek zamanın hikâyesi gibi az kullanılan eklerden birisidir. Buna göre ek 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 0,44 oranında kullanılmıştır. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 1,55'tir. Dolayısıyla –Armlş/-rmlş ekinin kullanım oranının Türkçe ders kitabında yüksek olduğu görülmektedir.

-yor ekiyle yapılan şimdiki zamanın hikâyesine öğrenciler % 0,36 oranında yer vermişlerdir. Türkçe ders kitabında bu oran % 0,40'tır. Bu veriler ekin kullanım oranının Türkçe ders kitabında biraz daha yüksek olduğunu göstermektedir.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zaman, 8. sınıf öğrencileri tarafından % 0,20 oranında kullanılmıştır. Aynı ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 0,69'dur. Ekin kullanım yüzdesi öğrencilerin yazılı anlatımlarında Türkçe ders kitabındaki metinlere göre daha düşük seviyededir.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesini öğrenciler % 0,04 oranında kullanmışlardır. Bu eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 0,06 oranında yer verilmiştir.

Gelecek zamanın rivayeti öğrencilerin yazılı anlatımlarında hiç kullanılmazken Türkçe ders kitabında bu eke % 0,29 oranında yer verilmiştir.

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmamış olan ekler de vardır. Bunlar -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti ve belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesidir.

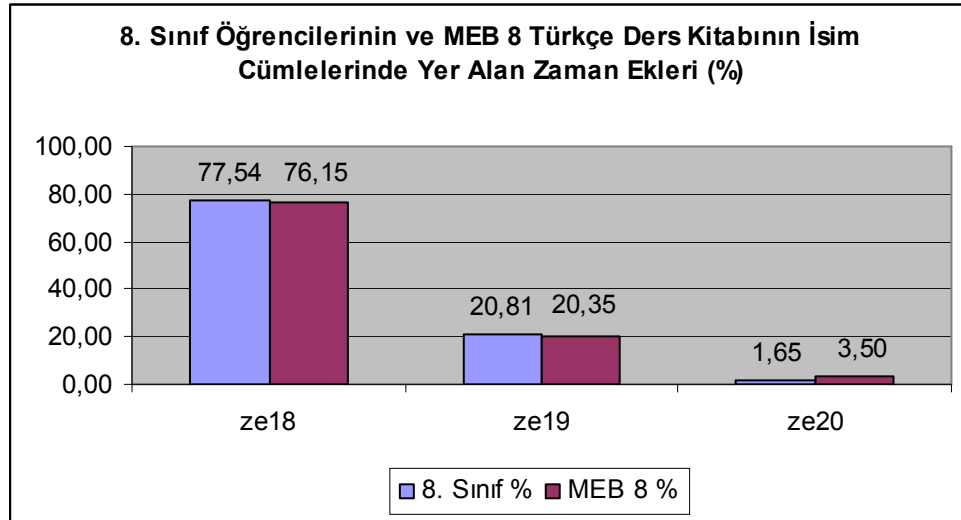
6.3.2. İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Karşılaştırma

8. sınıf Türkçe ders kitabındaki isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri (ek fiiller) ile 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde yer alan zaman ekleri (ek fiiller) aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak gösterilmiştir.

Tablo 6.11: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	8. Sınıf %	MEB 8 %
ze18	77,54	76,1
ze19	20,81	20,4
ze20	1,65	3,5
Toplam	100	100

Grafik 6.8: : 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki İsim Cümlelerinde Kullanılan Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Ekleri

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde en fazla kullanılan zaman eki 6 ve 7. sınıflarda da olduğu gibi ek fiilin geniş zamanıdır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında ek fiilin geniş zamanına % 77,54 oranında yer vermişlerdir. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde bu oran % 76,1'dir. Ekin kullanım oranı Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre daha düşüktür.

Ek fiilin geniş zamanından sonra en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin belirli (bilinen/ görülen) geçmiş zamanıdır. Bu eki öğrenciler % 20,81 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında % 20,4'tür. Ekin kullanım oranının Türkçe ders kitabındaki metinlerde öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşük olduğu görülmektedir.

Hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabında en az tercih edilen zaman eki ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanıdır. Öğrenciler bu eki % 1,65 oranında kullanırken Türkçe ders kitabında bu eke % 3,5 oranında yer verilmiştir. Kullanım yüzdelerine bakıldığında ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranının öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

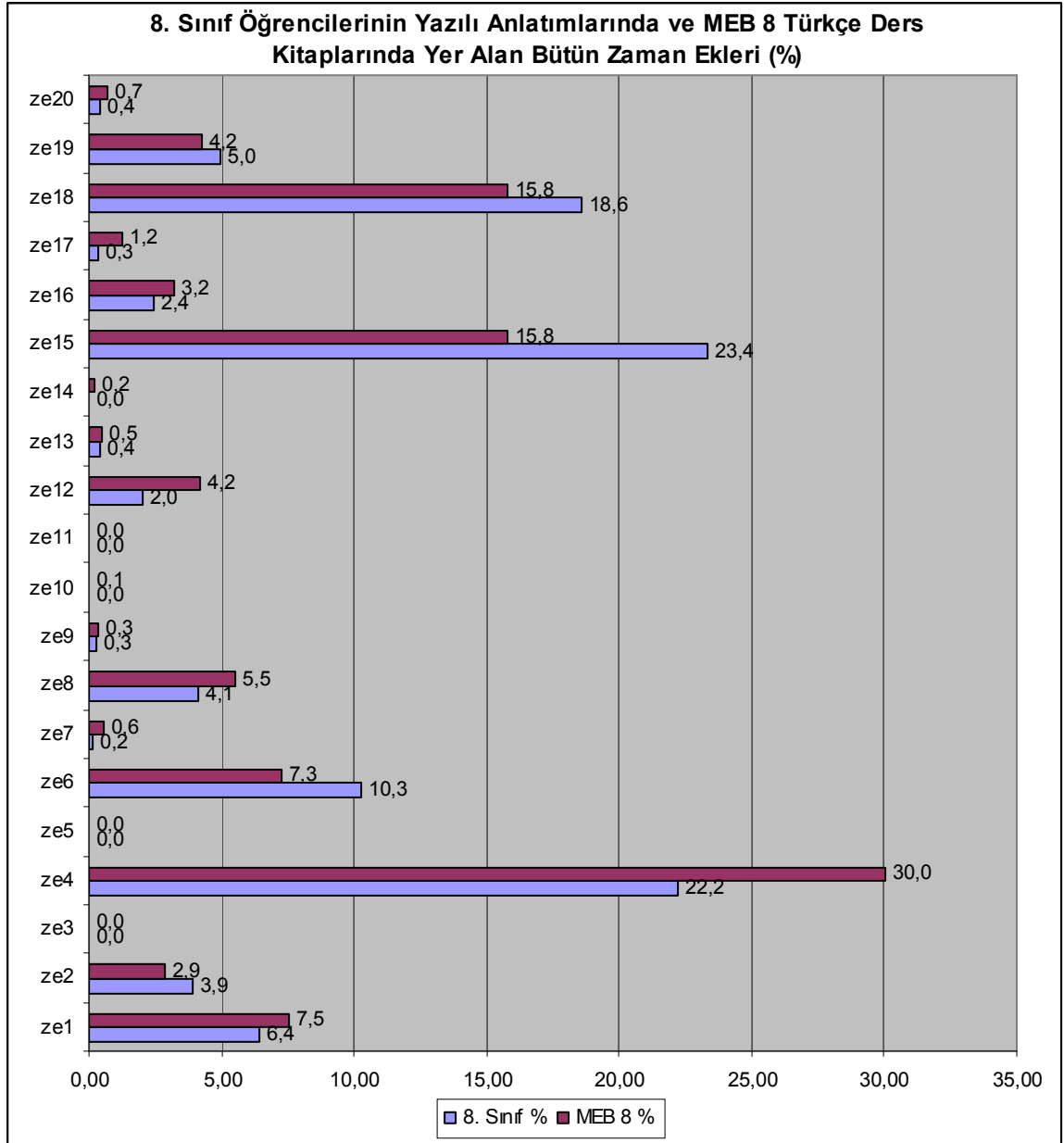
6.3.3. Fiil ve İsim Cümlelerindeki Zaman Ekleri Açısından Genel Bir Karşılaştırma

İlköğretim 8. sınıf Türkçe ders kitabında kullanılan bütün zaman ekleri ile 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları bütün zaman ekleri aşağıdaki tablo ve grafikte karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir.

Tablo 6.12: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

Zaman Ekleri	8. Sınıf %	MEB 8 %
ze1	6,43	7,54
ze2	3,93	2,86
ze3	0,00	0
ze4	22,23	30
ze5	0,00	0
ze6	10,26	7,27
ze7	0,15	0,55
ze8	4,14	5,5
ze9	0,27	0,32
ze10	0,03	0,05
ze11	0,00	0
ze12	2,01	4,18
ze13	0,43	0,5
ze14	0,00	0,23
ze15	23,36	15,8
ze16	2,44	3,23
ze17	0,33	1,23
ze18	18,61	15,8
ze19	4,99	4,23
ze20	0,40	0,73
Toplam	100	100

Grafik 6.9: 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Kullanılan Bütün Zaman Ekleri ile 8. Sınıf Öğrencilerinin Kullandıkları Bütün Zaman Ekleri

İsim ve fiil cümlelerindeki bütün zaman ekleri değerlendirildiğinde 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok geniş zaman ekini kullandıkları görülmektedir. Buna göre –Ar/-r ekini öğrenciler % 23,36 oranında kullanmışlardır. Aynı eke Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 15,8 oranında yer verilmiştir. Ekin

kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre Türkçe ders kitabında daha düşüktür.

Öğrencilerin çok kullandıkları eklerden birisi olan belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki yazılı anlatımlarda % 22,23 oranında kullanılırken bu oran Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 30'dur. Görüldüğü gibi Türkçe ders kitabında da belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki yüksek oranda kullanılmıştır. –DI ekini öğrencilerin kullanma oranı Türkçe ders kitabına göre daha düşük seviyededir. Ancak bu ekin hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabında yüksek oranda kullanılması tahkiyeli metinlere ağırlık verildiğini göstermektedir.

Öğrenciler ek fiilin geniş zamanını % 18,61 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında 15,8'dir. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında ve Türkçe ders kitaplarında çok kullanılan eklerden birisi olan ek fiilin geniş zamanı kullanım oranı bakımından Türkçe ders kitabında daha düşük seviyededir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman ekini öğrencilerin % 10,26 oranında kullandıkları görülmektedir. Bu oran Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 7,27'dir. Ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında daha yüksektir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 6,43 oranında kullanılmıştır. Bu eke Türkçe ders kitabında % 7,54 oranında yer verilmiştir. Ekin kullanım oranının 8. sınıf Türkçe ders kitabında yüksek olduğu görülmektedir.

Öğrenciler ek fiilin belirli geçmiş zamanına % 4,99 oranında yer verirken bu oran Türkçe ders kitabında % 4,23'tür. Bu veriler ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranının, öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşük seviyede olduğunu göstermektedir.

-yor ile şimdiki zamanın hikâyesini öğrencilerin % 4,14 oranında kullandığı görülmektedir. Bu ek, Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 5,5 oranında kullanılmıştır. –yordu ekine öğrencilerin yazılı anlatımlarında Türkçe ders kitabına göre daha düşük oranda yer verilmiştir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesini öğrenciler % 3,93 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında % 2,86'dır. Ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında Türkçe ders kitabına göre yüksektir.

Geniş zamanın hikâyesi öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 2,44 oranında kullanılırken bu oran Türkçe ders kitabındaki metinlerde 3,23'tür. –ArdI/-rdI ekinin kullanım oranı Türkçe ders kitabında daha yüksektir.

Gelecek zaman ekine öğrenciler % 2,01 oranında yer vermişlerdir. Ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 4,18'dir. Buna göre –AcAk eki Türkçe ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre yüksek oranda kullanılmıştır.

Gelecek zamanın hikâyesini öğrenciler % 0,43 oranında kullanmışlardır. Bu oranın Türkçe ders kitabında biraz daha yükselerek % 0,5 olduğu görülmektedir.

Öğrenciler, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına % 0,40 oranında yer verirken ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 0,73'tür. Öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranı Türkçe ders kitabındaki metinlere göre daha düşüktür.

Geniş zamanın rivayeti öğrenciler tarafından % 0,33 oranında kullanılmıştır. Bu oranın Türkçe ders kitabında yükseldiği ve % 1,23 olduğu görülmektedir. –Armlş/-rmlş ekinin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında daha düşük seviyededir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetini öğrenciler % 0,27 oranında kullanırken bu oran Türkçe ders kitabında % 0,32'dir. Ekin kullanım oranının Türkçe ders kitabındaki metinlerde biraz daha yüksek olduğu görülmektedir.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamana öğrenciler % 0,15 oranında yer vermişlerdir. Bu ek Türkçe ders kitabında % 0,55 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında Türkçe ders kitabındaki metinlere göre daha düşüktür.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesini öğrenciler % 0,03 oranında kullanmışlardır. Bu ekin Türkçe ders kitabındaki kullanım oranı % 0,05'tir. -mAktAydI ve –mAdAydI eklerinin, öğrencilerin yazılı anlatımları ile Türkçe ders kitabındaki metinlerde çok kullanılmadığı görülmektedir. Buradaki sayılar ekin kullanım oranının, öğrencilerin yazılı anlatımlarında daha düşük olduğunu göstermektedir.

Gelecek zamanın rivayeti öğrencilerin yazılı anlatımlarında hiç kullanılmayan eklerden birisidir. Bu ek Türkçe ders kitabındaki metinlerde % 0,23 oranında kullanılmıştır. Bu oranlar hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitabındaki metinlerde ekin kullanımının sınırlı olduğunu göstermektedir.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti ve belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın rivayetini öğrenciler hiç kullanmadığı gibi aynı eklerin ders kitaplarında da kullanılmadığı görülmektedir.

VII. BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu bölümde, araştırmada ulaşılan sonuçlara yer verilmiş ve elde edilen bulgulardan hareketle bazı önerilerde bulunulmuştur.

7.1. Sonuç

Bu araştırmada, Türkiye Türkçesindeki zaman ekleri ve fonksiyonları birtakım edebî eserler ve dil bilgisi kitapları taranarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Taranan edebî eserlerin Cumhuriyet Devrinde kaleme alınmış ve Türkçeyi iyi kullandığı düşünülen şair ve yazarlara ait olmasına dikkat edilmiştir. Ayrıca ilköğretim ikinci kademe öğrencilerinin yazılı anlatımları ile ilköğretim ikinci kademe ders kitaplarındaki metinlerde yer alan zaman ekleri tespit edilerek değerlendirilmiş ve elde edilen bulgular karşılaştırılmıştır.

7.1.1. Taranan Eserlerdeki Zaman Ekleri ve Fonksiyonlarına Dair Sonuçlar

Türkiye Türkçesindeki zaman ekleri ve bunların fonksiyonları, bazı edebî eserler ve dil bilgisi kitapları taranarak tespit edilmeye çalışılmıştır. Buradan hareketle elde edilen sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

1. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki –DI’nın belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ve tahmin bildiren geçmiş zaman olmak üzere iki fonksiyonu tespit edilmiştir.

2. Belirsiz geçmiş zaman eki –mİş’in duyulan geçmiş zaman, sonradan farkına varılan ve sonucuna şahit olunan geçmiş zaman, -mİştİr ve –mİş olacak yapılarında ihtimalî geçmiş zaman ve –mİştİr yapısında kesinlik bildiren geçmiş zaman işlevleri bulunmaktadır.

3. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi (-mİştI) ile belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi (-DIydI), belirli uzak geçmiş zaman ifade etmektedir.

4. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti (-mİşmİş), şu işlevlerde kullanılmaktadır: Görülmeyen şüpheli geçmiş zaman, pekiştirmeli belirsiz geçmiş zaman.

5. Şimdiki zamanın hikâyesini ifade eden –yordu ekinin üç fonksiyonu tespit edilmiştir: Belirli geçmişte devam eden hareket işlevi, belirli geçmişte gerçekleşmemiş hareket işlevi, belirli geçmişte bir süre devam edip biten hareket işlevi.

6. Şimdiki zamanın rivayetini ifade eden –yormuş eki iki fonksiyonda kullanılmaktadır: Duyulan geçmişte devam eden hareket işlevi, sonradan farkına varılan ve geçmişte devam eden hareket işlevi.

7. Geniş zamanın hikâyesi (-ArdI/-rdI), dört fonksiyona sahiptir: Belirli geçmişte devamlılık işlevi, belirli geçmişte gerçekleşmesi muhtemel hareket işlevi, belirli geçmişte sürekliliği bitmiş hareket işlevi, varlıkların belirli geçmişteki özelliğini bildirme işlevi.

8. Geniş zamanın rivayeti (-Armlş/-rmlş), duyulan geçmişte devamlılık işlevinde kullanılmaktadır.

9. Gelecek zamanın hikâyesi (-AcAktI) şu fonksiyonlara sahiptir: Belirli geçmişte olumlu niyet işlevi, belirli geçmişte gerçekleşmiş niyet işlevi, belirli geçmişte gerçekleşmemiş niyet işlevi, belirli geçmişte gerçekleşmemiş gereklik işlevi, “-mİş olacaktı ve olacaktı” yapılarında belirli geçmişte gerçekleştiği sanılan hareket işlevi, niyet veya tasarlama işlevi, hayal etme işlevi.

10. Gelecek zamanın rivayeti (-AcAkmİş) şu dört fonksiyonda kullanılmaktadır: Geçmişte gerçekleşmiş hareketin sonradan farkına varma işlevi, duyulan geçmişte gerçekleşmemiş niyet işlevi, duyulan geçmişte niyet işlevi, gerçekleşmekte olan hareketi inkâr, reddetme ve üsteleme işlevi.

11. Şimdiki zaman eki –yor’un sahip olduğu fonksiyonlar şunlardır: Şimdiki zaman işlevi, geniş zaman işlevi, nitelikte devamlılık işlevi, geçmişteki olayları aktarma işlevi, gelecek zaman işlevi, -mAktA/-mAdA eklerinde başlamış ve

devamlılık gösteren şimdiki zaman işlevi, -yordur ekinde ihtimalî şimdiki zaman işlevi.

12. Şimdiki zamanın rivayeti (-yormuş) şu fonksiyonlarda kullanılmaktadır: Duyulan şimdiki zaman, sonradan fark edilen şimdiki zaman.

13. Geniş zaman eki –Ar/-r’nin dört fonksiyonu tespit edilmiştir: Genel hüküm bildiren geniş zaman işlevi, özellik bildiren geniş zaman işlevi, alışkanlık bildiren geniş zaman işlevi, devamlılık bildiren geniş zaman işlevi.

14. Geniş zamanın rivayeti (-yormuş) üç fonksiyona sahiptir: Devamlılık bildiren hareketin rivayeti, sonradan fark edilen süreklilik işlevi, meydana gelebilecek hareketin rivayeti.

15. Geniş zamanın hikâyesi (-ArdI/-rdI) şu iki fonksiyonda kullanılmaktadır: Belirli geçmişte gerçekleşmesi muhtemel devamlılık işlevi, belirli geçmişte gerçekleşmesi muhtemel niyet işlevi.

16. Gelecek zaman eki –AcAk’ın şu fonksiyonlarda kullanıldığı tespit edilmiştir: Belirsiz gelecek zaman işlevi, gereklilik bildiren gelecek zaman işlevi, niyet ve istek bildiren gelecek zaman işlevi, emir bildiren gelecek zaman işlevi, tavsiye, nasihat, ihtar bildiren gelecek zaman işlevi, ümit, temenni, hayal bildiren gelecek zaman işlevi, -DI ...-AcAk, ha ...-Dı ha... -AcAk ve –mAk üzere yapılarında yakın gelecek zaman işlevi, -AcAktır yapısında kesinlik bildiren gelecek zaman işlevi ve yine –AcAktır yapısında ihtimal bildiren gelecek zaman işlevi.

17. Gelecek zamanın rivayeti (-AcAkmIş) ile ilgili olarak üç fonksiyon tespit edilmiştir: Başkasından duyulan niyet işlevi, gerçekleşecek harekete inanmama işlevi, geleceğe yönelik hayal ve tasavvur etme işlevi.

18. Ek fiilin geniş zamanı bir varlığın o andaki durumunu, yaşanan, içinde bulunulan andaki durumunu ifade edildiği gibi o varlığın geçmişten o ana kadar olan durumunu da ifade edebilmektedir.

19. Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı, bir varlığın bilinen bir geçmişteki durumunu ifade eder. Ek fiilin bu çekiminde uzak bir geçmiş zaman ifadesi olduğu görülmektedir.

20. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı; görülmeyen, şahit olunmayan geçmişteki bir durumu rivayet eder. Bu ek kullanılarak bir varlıkla ilgili geçmişteki

bir durum başkasından duyulup aktarılmakta veya belirtilen durumun sonradan fark edildiği belirtilmektedir.

21. Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanıyla çekimlenmiş –mAk üzere(y)di yapısı bilinen geçmişte gerçekleşmek üzere olan ancak gerçekleşmediği anlaşılan bir hareket ifade etmektedir. Bu yapıyla geçmişte gerçekleşmesine az bir süre kalmış, geçmişteki yakın bir gelecekte gerçekleşecek bir hareketin gerçekleşmediği bildirilmektedir.

7.1.2. Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

Bu çalışmada, ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri, bu eklerin kullanım sıklıkları ve kullanım oranları da tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

7.1.2.1. İlköğretim 6. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

1. 6. sınıf öğrencileri toplam 2687 fiil cümlesi kullanmışlardır. Fiil cümlelerindeki zaman eklerinden en sık kullanılanı belirli (bilinen) geçmiş zaman ekidir. Bu ek 901 sıklıkla kullanılmıştır. Kullanım yüzdesi % 33,53'tür. İkinci sırada %23,71 ile geniş zamanın kullanıldığı görülmektedir. Geniş zaman eki 637 sıklıkla kullanılmıştır. Üçüncü sırada %11,43 kullanım yüzdesi ve 307 kullanım sıklığıyla –yor şimdiki zaman eki yer almaktadır. –yor ile yapılan şimdiki zaman ile –mAktA/-mAdA ekleriyle yapılan şimdiki zamanın kullanımı toplam olarak % 11,58 olmaktadır. Bu şekilde bile şimdiki zaman üçüncü sırada kalmaktadır.

2. 6. sınıf öğrencilerinin çok kullandıkları zaman eklerinden biri olan belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi ile belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki, ilk sıradaki belirli (bilinen) geçmiş zamanla birlikte “geçmiş zaman” başlığı altında değerlendirilirse öğrencilerin geçmiş zamanı, geniş zaman ve şimdiki zamana göre çok daha fazla kullandıkları görülür. Bu durum, 6. sınıf öğrencilerinin tahkiyeli

anlatımı, açıklama ve tasvir gibi diğer anlatım türlerine göre çok fazla tercih ettiklerini göstermektedir.

3. 6. sınıf öğrencileri toplam 758 isim cümlesi kullanmışlardır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında 520 sıklıkla ve % 68,60 kullanım yüzdesiyle en çok ek fiilin geniş zamanına yer vermişlerdir. Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı ise 200 sıklık ve % 26,39 ile ikinci sıradadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 38 sıklıkla kullanılmıştır ve % 5,01 kullanım yüzdesine sahiptir. Buradan hareketle, 6. sınıf öğrencilerinin, isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanını tercih ettikleri görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 42,21'e ulaşmaktadır. Bu da isim cümlelerinde geniş zaman kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Tasvir ve açıklama anlatım türlerinin özelliği gereği öğrencilerin ek fiilin geniş zamanını daha fazla tercih ettikleri söylenebilir.

4. 6. sınıf öğrencileri toplam 3445 isim ve fiil cümlesine yer vermişlerdir. Öğrencilerin 901 sıklık ve % 26,15 kullanım yüzdesiyle en çok belirli (bilinen) geçmiş zamanı kullandıkları görülmektedir. En çok kullanılan ikinci zaman eki 637 sıklık ve % 18, 49 kullanım yüzdesiyle geniş zamandır. Ek fiilin geniş zamanı 520 sıklık ve % 15, 09 kullanım yüzdesiyle üçüncü sırada yer almıştır.

5. Öğrencilerin isim ve fiil cümlelerindeki bütün zaman ekleri içinde belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayetini, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesini, -mAktA/-mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesini ve rivayetini hiç kullanmadıkları görülmüştür. Bu zaman eklerinin günlük hayatta ve yazı dilinde de zaten çok az kullanıldığı bilinmektedir. Burada çıkan sonuç da bunu teyit etmektedir.

6. 6. sınıf öğrencilerinin kullandıkları toplam 3445 fiil ve isim cümlesinin 2687'si fiil cümlesi, 758'i isim cümlesidir. Fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 77, 99'a karşılık ederken isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 22'dir. Bu durum 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıklarını, isim cümlelerine daha az yer verdiklerini göstermektedir. Buradan öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki

düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini kullanmayı daha çok tercih ettikleri neticesi çıkarılabilir.

7.1.2.2. İlköğretim 7. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

1. 7. sınıf öğrencileri toplam 2540 fiil cümlesi kullanmışlardır. Öğrencilerin en çok kullandıkları zaman ekleri sırasıyla geniş zaman, belirli (bilinen) geçmiş zaman ve –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Geniş zaman 759 sıklık ve % 29,88 kullanım yüzdesine, belirli (bilinen) geçmiş zaman 688 sıklık ve % 27,09 kullanım yüzdesine ve –yor ile yapılan şimdiki zaman da 403 sıklık ve % 15, 87 kullanım yüzdesine sahiptir.

2. 7. sınıf öğrencileri toplam 966 isim cümlesi kullanmışlardır. Buna göre ek fiilin geniş zamanı 802 sıklık ve % 83,02 kullanım yüzdesiyle en başta yer almaktadır. Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı 147 sıklık ve % 15,22 kullanım yüzdesine sahiptir. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı ise 17 sıklık ve % 1,76 kullanım yüzdesiyle en az kullanılan zaman eki olmuştur. 7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sırası ile 6. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eki kullanım sırası aynıdır. Sadece eklerin kullanım sıklıkları ile kullanım yüzdeleri değişmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 67,8'dir. Bu da 7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerinde geniş zaman kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Tasvir ve açıklama anlatım türlerinin özelliği gereği öğrencilerin ek fiilin geniş zamanını daha fazla tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

3. 7. sınıf öğrencileri toplam 3506 isim ve fiil cümlesine yer vermişlerdir. Öğrencilerin ağırlıklı olarak kullandıkları dört zaman eki sırasıyla ek fiilin geniş zamanı, geniş zaman, belirli (bilinen) geçmiş zaman ve –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Buna göre ek fiilin geniş zamanı 802 sıklık ve % 22,88 kullanım yüzdesiyle en başta yer almaktadır. Daha sonra 759 sıklık ve % 21,65 kullanım yüzdesiyle geniş zaman gelmektedir. Belirli (bilinen) geçmiş zaman 688 sıklık ve %

19,62 kullanım yüzdesiyle en sık kullanılan üçüncü zaman ekidir. –yor ile yapılan şimdiki zaman 403 sıklık ve % 11,46 kullanım yüzdesine sahiptir.

4. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayeti 7. sınıf öğrencilerinin hiç kullanmadıkları zaman ekleridir.

5. 7. sınıf öğrencilerinin kullandıkları toplam 3506 fiil ve isim cümlesinin 2540'ı fiil cümlesi, 966'sı isim cümlesidir. Fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 72,45'e tekabül ederken isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 27,55'e karşılık gelmektedir. Bu durum 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıklarını, isim cümlelerini ise daha az tercih ettiklerini göstermektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılabilir.

7.1.2.3. İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

1. 8. sınıf öğrencileri toplam 2496 fiil cümlesi kullanmışlardır. En fazla kullanılan iki zaman olan geniş zaman eki ile belirli (bilinen) geçmiş zaman ekinin kullanım oranları birbirine yakındır. Buna göre geniş zaman 767 sıklık ve % 30,73 kullanım yüzdesine, belirli (bilinen) geçmiş zaman ise 730 sıklık ve % 29,25 kullanım yüzdesine sahiptir. En çok kullanılan bu iki zaman ekinden sonra üçüncü sırada -yor eki ile yapılan şimdiki zaman gelmektedir. Bu ek, 337 sıklıkla ve % 13,50 oranında kullanılmıştır.

2. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve gelecek zamanın rivayeti öğrenciler tarafından hiç kullanılmamıştır.

3. 8. sınıf öğrencileri toplam 788 isim cümlesi kullanmışlardır. 6 ve 7. sınıflarda olduğu gibi 8. sınıfta da öğrenciler en sık ek fiilin geniş zamanını, ikinci olarak ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanını, son olarak da ek fiilin

belirsiz (duyulan) geçmiş zamanını kullanmışlardır. Öğrenciler ek fiilin geniş zamanına 611 sıklık ve % 77,54 oranında, ek fiilin belirli geçmiş zamanına 164 sıklık ve % 20,81 oranında, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına ise 13 sıklık ve % 1,65 oranında yer vermişlerdir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 56,73'tür. Bu da 8. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerinde geniş zaman kullanımının yaygın olduğunu göstermektedir. Tasvir ve açıklama anlatım türlerinin özelliği gereği öğrencilerin ek fiilin geniş zamanını daha fazla tercih ettiklerini söylemek mümkündür.

4. 8. sınıf öğrencilerinin kullandıkları isim ve fiil cümlelerinin toplamı 3284'tür. Öğrencilerin en sık kullandıkları dört zaman eki sırasıyla geniş zaman, belirli (bilinen) geçmiş zaman, ek fiilin geniş zamanı ve -yor ile yapılan şimdiki zamandır. En sık kullanılan geniş zaman 767 sıklık ve % 23,36 kullanım yüzdesine sahiptir. Belirli (bilinen) geçmiş zaman 730 sıklık ve % 22,23 kullanım yüzdesiyle geniş zamandan sonra gelmektedir. Ek fiilin geniş zamanı 611 sıklık ve % 18,61 oranında, -yor ile yapılan şimdiki zaman 337 sıklık ve % 10,26 oranında kullanılmıştır. İlk üç sırada yer alan geniş zaman, belirli geçmiş zaman ve ek fiilin geniş zamanı arasında sıklık ve kullanım yüzdesi bakımından çok yüksek bir fark bulunmamaktadır. Ancak üçüncü sıradaki ek fiilin geniş zamanı ile dördüncü sıradaki -yor ile yapılan şimdiki zaman arasında yaklaşık % 8'lik fark bulunması dikkat çekicidir. Bu durum öğrencilerin şimdiki zamanı, geniş zaman, belirli geçmiş zaman ve ek fiilin geniş zamanına göre az kullandığını göstermektedir. Bunda öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türlerinin ve seçtikleri konunun etkili olduğu düşünülebilir.

5. 8. sınıf öğrencileri belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi, -makta/-mada ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve gelecek zamanın rivayetini hiç kullanmamışlardır. Bu sonuç 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin verileriyle benzerlik göstermektedir. Çok az kullanılan -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, geniş zamanın rivayeti, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı ve belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekleri de dikkate alındığında öğrencilerin rivayetli anlatımları ya hiç kullanmadıkları ya da çok az sıklıkla

kullandıkları görülür. Öğrencilerin bu tercihlerinde yine seçtikleri anlatım türü ve konunun etkili olduğu söylenebilir.

6. 8. sınıf öğrencilerinin kullandıkları toplam 3284 fiil ve isim cümlesinin 2496'sı fiil cümlesi, 788'i isim cümlesidir. Fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 76'ya tekabül ederken isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım oranı % 24'e karşılık gelmektedir. Bu durum 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıklarını, isim cümlelerini ise daha az tercih ettiklerini göstermektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılabilir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türü ve seçtikleri konunun etkili olduğunu söylemek mümkündür.

7.1.2.4. Öğrencilerin Yazılı Anlatımlarındaki Zaman Eklerinin Sınıf Seviyeleri Bakımından Karşılaştırılmasına Dair Sonuçlar

1. 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki fiil cümlelerinde yer alan zaman eklerinin sayısında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir yükselme beklenirken aksine bir düşüş gözlenmektedir. 6. sınıf öğrencileri 2687, 7. sınıf öğrencileri 2540, 8. sınıf öğrencileri 2496 fiil cümlesinde zaman eki kullanmışlardır. 7 ve 8. sınıftaki düşüşün muhtemel sebeplerinden biri kompozisyon uzunluklarıyla ilgili olabilir. Ancak 8. sınıftaki düşüşle ilgili olarak başarılı öğrencilerin Lise Giriş Sınavlarına hazırlık maksadıyla okula gelmemeleri veya gelen öğrencilerin de dersleri ciddiye almamaları başka bir sebep olarak değerlendirilebilir.

2. 6, 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarındaki isim cümlelerinde yer alan zaman eklerinin (ek fiillerin) sayısı 6. sınıf seviyesinde 758, 7. sınıf seviyesinde 966, 8. sınıf seviyesinde 788'dir. 6. sınıftan 7. sınıfa doğru bir yükseliş görülmektedir. Buna karşılık 8. sınıfta yine bir düşüş söz konusudur. 8. sınıftaki düşüşün muhtemel sebebi yukarıdaki maddede belirtilmiştir.

3. Öğrencilerin hem isim hem de fiil cümlelerinde kullandıkları zaman eklerinde 6. sınıftan 7. sınıfa doğru bir yükselme varken 8. sınıfta bir düşüş

görülmektedir. Buna göre 6. sınıf öğrencileri 3445, 7. sınıf öğrencileri 3506, 8. sınıf öğrencileri de 3284 zaman eki kullanmışlardır. 6. sınıftan 7. sınıfa doğru yükseliş normaldir. 8. sınıftaki düşüşün muhtemel sebebi ise yukarıda açıklanmıştır.

7.1.2.5. 6 ve 7. Sınıfların Karşılaştırılması

1. 6. sınıf öğrencilerinin en çok kullandıkları zaman eki 901 sıklık ve % 33,53 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen) geçmiş zamandır. Buna karşılık 7. sınıf öğrencileri 759 sıklık ve % 29,88 kullanım yüzdesiyle en çok geniş zamanı tercih etmişlerdir. Geniş zaman 637 sıklık ve % 23,71 kullanım yüzdesiyle 6. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı ikinci zaman ekidir. Belirli geçmiş zaman ise 7. sınıf öğrencileri tarafından 688 sıklık ve % 27,09 oranında kullanılmıştır. Bu durumda belirli geçmiş zaman eki, 7. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı ikinci zaman eki olmaktadır. –yor ekiyle yapılan şimdiki zamanı 6. sınıf öğrencileri 307 sıklık ve % 11,43 oranında kullanmışlardır. Bu ek 6. sınıf öğrencilerinin en çok kullandığı üçüncü zaman ekidir. 7. sınıf öğrencilerinin de en çok kullandıkları üçüncü zaman eki –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Buna göre 7. sınıf öğrencileri –yor ile yapılan şimdiki zamanı 403 sıklık ve % 15,87 oranında kullanmışlardır.

2. Belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi 6. sınıfta hiç kullanılmamıştır. Buna karşılık 7. sınıfta bu ek 1 sıklıkla ve % 0,04 oranında kullanılmıştır. Bu da gösteriyor ki bu ek yazılı anlatımlarda ya hiç kullanılmamaktadır ya da çok sınırlı bir kullanıma sahiptir. Duyulan geçmiş zamanın rivayeti 6 ve 7. sınıf seviyelerinde hiç kullanılmamıştır. –mAktA/-mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 6. sınıfta hiç kullanılmazken 7. sınıfta 1 sıklık ve % 0,04 kullanım yüzdesine sahiptir. Bu durum –mAktA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesinin yazılı anlatımlarda pek de tercih edilmediğini göstermektedir. –mAktA/-mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 6 ve 7. sınıflarda hiç kullanılmamıştır.

3. 6. sınıf öğrencileri ek fiilin geniş zamanını 520 sıklıkla ve % 68,60 oranında; 7. sınıf öğrencileri ise 802 sıklıkla ve % 83,02 oranında kullanmışlardır. Bu durum 6 ve 7. sınıf arasında ek fiilin geniş zamanını kullanma bakımından büyük bir fark olduğunu göstermektedir. Ek fiilin belirli geçmiş zamanı 6. sınıfta 200 sıklık ve

% 26,39 kullanım yüzdesine, 7. sınıfta 147 sıklık ve % 15,22 kullanım yüzdesine sahiptir. Burada 7. sınıfta bir düşüş gözlenmektedir. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanında da 7. sınıfta bir düşüş söz konusudur. Buna göre ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 6. sınıfta 38 sıklık ve % 5,01 oranında, 7. sınıfta ise 17 sıklık ve % 1,76 oranında kullanılmıştır.

Her iki sınıf seviyesinde de en çok ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ek fiilin belirli geçmiş zamanı ve ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı gelmektedir. Bu durum 6 ve 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında konu seçimine de bağlı olarak ek fiilin geniş zamanını çok fazla kullandıklarını göstermektedir.

4. 6. sınıf öğrencileri toplam 3445 fiil ve isim cümlesine, 7. sınıf öğrencileri ise toplam 3506 fiil ve isim cümlesine yer vermişlerdir. 6. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin sıklığı 2687 ve kullanım oranı % 78'dir. 7. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin sıklığı ise 2540 ve kullanım oranı % 72,45'tir. Buna göre 7. sınıfta fiil cümlelerinde zaman eki kullanımı bakımından 6. sınıfa göre bir düşüş görülmektedir.

6. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 758 ve kullanım oranı % 22'dir. 7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin sıklığı ise 966 ve kullanım oranı % 27,55'tir. Burada isim cümlelerinde zaman eki kullanımı bakımından 7. sınıf seviyesinde bir artış söz konusudur.

6 ve 7. sınıf öğrencilerinin, yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıkları, isim cümlelerini ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki düşüncelerini anlatırken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları sonucuna ulaşılabilir. Böyle bir sonucun ortaya çıkmasında öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türü ve seçtikleri konunun etkili olduğu da söylenebilir.

7.1.2.6. 7 ve 8. Sınıfların Karşılaştırılması

1. 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerinde en çok kullandıkları zaman ekleri sırasıyla geniş zaman, belirli geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve belirsiz (duyulan) geçmiş zamandır. Bu sıralama her iki sınıfta da aynıdır. 7. sınıf öğrencileri geniş zamanı 759 sıklıkla ve % 29,88 oranında, 8. sınıf öğrencileri ise 767 sıklıkla ve % 30,73 oranında kullanmışlardır. Buna göre geniş zaman ekinin kullanımında 8. sınıfta bir artış görülmektedir. Öğrencilerin en çok kullandıkları ikinci zaman eki olan belirli geçmiş zaman 7. sınıfta 688 sıklık ve % 27,09 kullanım yüzdesine sahiptir. Aynı ek 8. sınıfta 730 sıklıkla ve % 29,25 oranında kullanılmıştır. Bu ekin kullanımında da 8. sınıf seviyesinde bir artış olduğu gözlenmektedir. –yor ile yapılan şimdiki zaman 7. sınıf öğrencileri tarafından 403 sıklıkla ve % 15,87 oranında kullanılmıştır. 8. sınıf öğrencileri aynı eke 337 sıklıkla ve % 13,50 oranında yer vermişlerdir. Bu durumda 7. sınıf öğrencilerinin 8. sınıf öğrencilerine göre –yor ile yapılan şimdiki zamanı daha çok kullandıkları görülmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın kullanımı her iki sınıf seviyesinde de % 10'luk dilimin altındadır. Bu ek 7. sınıfta 154 sıklık ve % 6,06 kullanım yüzdesine sahipken 8. sınıfta 211 sıklık ve % 8,45 oranında kullanılmıştır. Bu veriler belirsiz (duyulan) geçmiş zaman kullanımının 8. sınıf seviyesinde daha çok tercih edildiğini göstermektedir.

2. Çok az kullanılan eklerden biri olan gelecek zamanın rivayeti 7. sınıfta 2 sıklık ve % 0,08 oranında kullanılırken 8. sınıfta hiç kullanılmamıştır. Buna benzer bir durum belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesinde de görülmektedir. Zira bu ek 7. sınıfta 1 sıklık ve % 0,04 oranında kullanılmış, fakat 8. sınıfta hiç kullanılmamıştır.

-mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 7. sınıf seviyesinde 1 sıklık ve % 0,04 oranında kullanılmıştır. Aynı kullanım sıklığı ve yüzdesi 8. sınıf için de geçerlidir. Buna göre -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi çok az kullanılan zaman ekleri arasında değerlendirilebilir.

Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti ile -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 7 ve 8. sınıf seviyelerinde hiç kullanılmamıştır. Geniş

zamanın rivayeti 7. sınıfta hiç kullanılmamışken 8. sınıfta 11 sıklık ve % 0,44 kullanım yüzdesine sahiptir.

3. 7. sınıf öğrencileri ek fiilin geniş zamanını 802 sıklıkla ve % 83,02 oranında; 8. sınıf öğrencileri ise 611 sıklıkla ve % 77,54 oranında kullanmışlardır. Dolayısıyla ek fiilin geniş zamanına 8. sınıf öğrencileri 7. sınıf öğrencilerine göre daha fazla yer vermişlerdir. Ek fiilin belirli geçmiş zamanı 7. sınıfta 147 sıklık ve % 15,22 kullanım yüzdesine, 8. sınıfta 164 sıklık ve % 20,81 kullanım yüzdesine sahiptir. Burada 8. sınıfta bir artış gözlenmektedir. Ek fiilin duyulan geçmiş zamanında ise 8. sınıfta bir düşüş söz konusudur. Buna göre ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 7. sınıfta 17 sıklık ve % 1,76 oranında, 8. sınıfta ise 13 sıklık ve % 1,65 oranında kullanılmıştır.

Her iki sınıf seviyesinde de en çok ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Daha sonra sırasıyla ek fiilin belirli geçmiş zamanı ve ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı gelmektedir. Bu durum 7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında konu seçimine de bağlı olarak ek fiilin geniş zamanını çok fazla kullandıklarını göstermektedir.

4. 7. sınıf öğrencileri toplam 3506 fiil ve isim cümlesine, 8. sınıf öğrencileri ise toplam 3284 fiil ve isim cümlesine yer vermişlerdir. Toplam cümle kullanımı açısından 8. sınıfın 7. sınıfa göre daha düşük seviyede çıkmasının sebebi, akademik başarısı yüksek öğrencilerin eğitim-öğretim yılının ikinci döneminde Lise Giriş Sınavlarına hazırlanmak amacıyla rapor veya izin almaları olabilir. 7. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 2540 ve kullanım oranı % 72,45'tir. 8. sınıf öğrencilerinin fiil cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı ise 2496 ve kullanım oranı % 76'dır. Buna göre 8. sınıfta fiil cümlelerinde zaman eki kullanım yüzdesi bakımından 7. sınıfa göre bir artış görülmektedir.

7. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 966 ve kullanım oranı % 27,55'tir. 8. sınıf öğrencilerinin isim cümlelerindeki zaman eklerinin kullanım sıklığı 788 ve kullanım oranı % 24'tür. Burada isim cümlelerinde

zaman eki kullanımı bakımından 8. sınıf seviyesinde 7. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. Bu düşüşün sebebi yukarıda belirtilen durum olabilir.

7 ve 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok fiil cümlesi kullandıkları, isim cümlelerini ise daha az tercih ettikleri görülmektedir. Buradan hareketle öğrencilerin, bir olayı, bir durumu, bir konu hakkındaki fikirlerini ifade ederken fiil cümlelerini daha çok kullandıkları düşünülebilir. Böyle bir durumun ortaya çıkmasında öğrencilerin tercih ettikleri anlatım türü ve seçtikleri konunun etkili olduğunu söylemek de mümkündür.

7.1.2.7. Zaman Eklerinin Sınıf Seviyelerindeki Kullanımlarına Göre Dağılımları ve Bununla İlgili Sonuçlar

1. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin 223 sıklıkla en çok 6. sınıfta kullanıldığı görülmüştür. Bu da 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında masal ve fıkra gibi türlere diğer anlatım türlerine göre daha fazla yer vermelerinden kaynaklanıyor olabilir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin 7. sınıftaki kullanım sıklığı 6. sınıfa göre düşmüştür. Adı geçen ek 7. sınıfta 154 kullanım sıklığına sahiptir. 8. sınıfta ise 7. sınıfa göre bir yükselme söz konusudur. Son sınıfta belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekinin kullanım sıklığı 211'dir.

2. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi en fazla 6. sınıfta kullanılmıştır. Bu ekin 6. sınıftaki kullanım sıklığı 224'tür. Daha sonra 151 kullanım sıklığı ile 7. sınıf, 129 kullanım sıklığı ile 8. sınıf gelmektedir. Görüldüğü gibi bu ekin kullanımında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir düşüş söz konusudur. Bu durum 6. sınıf öğrencilerinin tahkiyeli anlatım türleri içinde -mİştI ekine daha çok yer verdikleri şeklinde değerlendirilebilir.

3. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, 6, 7 ve 8. sınıflarda hiç kullanılmamıştır. Böylece bu ekin günlük konuşma dilinde zaman zaman kullanılsa da standart Türkçede çok fazla tercih edilmediği doğrulanmış olmaktadır. Ancak ekin fonksiyonları öğrencilere kavratıldığı takdirde yeri geldiği zaman bu ekin de yazı dilinde kullanılabileceği düşünülebilir.

4. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinin 6. sınıfta diğer sınıflara göre çok fazla kullanıldığı görülmektedir. Buna göre 6. sınıfta 901 sıklıkla kullanılan bu eke öğrenciler 7. sınıfta 688 sıklıkla, 8. sınıfta 730 sıklıkla yer vermişlerdir. Bu verilerden 6. sınıf öğrencilerinin belirli geçmiş zamana tahkiyeli anlatımlarında çok yer verdikleri sonucu çıkarılabilir. Ekin kullanımında 7. sınıf seviyesinde 6. sınıfa göre bir düşüş gözlenmektedir. Buna karşılık 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir artış söz konusudur. 7 ve 8. sınıflar da bu eki çok kullanmalarına rağmen 6. sınıf kadar yüksek oranda kullanmamışlardır. Bu durum, 6. sınıf öğrencilerinin tahkiyeli anlatımları diğer anlatım türlerine oranla daha çok tercih ettikleri şeklinde de yorumlanabilir.

5. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi de belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti gibi pek tercih edilmeyen ekler arasındadır. Bu ek, 6 ve 8. sınıflarda hiç kullanılmamış, 7. sınıfta ise 1 defa kullanılmıştır. Bu ekin, günlük konuşma dilinde belirsiz geçmiş zamanın rivayeti gibi zaman zaman kullanılsa da standart Türkiye Türkçesinde pek fazla tercih edilmediği görülmektedir. Ancak ekin fonksiyonları öğrencilere kavratıldığı takdirde yeri geldiği zaman bu ekin de yazı dilinde kullanılabileceği belirtilebilir.

6. -yor ile yapılan şimdiki zaman ekinin her üç sınıf karşılaştırıldığında 307 sıklıkla en az 6. sınıfta kullanıldığı görülmektedir. Bu ek 7. sınıfta 403 sıklığa sahiptir. 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. Ekin 8. sınıftaki kullanım sıklığı 337'dir. -yor ekinin değişik fonksiyonları öğrencilere iyi kavratıldığında özellikle 6. sınıf olmak üzere diğer sınıflarda da ekin kullanım oranının artacağı söylenebilir.

7. -mAktA ve -mAdA ekleri çok az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. Adı geçen ekler, 6. sınıfta 4 kullanım sıklığına sahipken bu rakam 7. sınıfta biraz artarak 9 olmuştur. Ekin 8. sınıftaki kullanım sıklığı 7. sınıfa göre düşmüştür. Buna göre, belirtilen ekin son sınıftaki kullanım sıklığı 4'tür. Günlük konuşma dilinde de çok az kullanılan bu -mAktA ve -mAdA eklerinin hangi durumlarda kullanıldığı öğrencilere kavratılırsa bu eklerin yazılı anlatımlarda, başka bir ifadeyle yazı dilinde kullanımı artırılabilir. Böylece öğrencilerin üslup bakımından da değişik ifade tarzlarını öğrenmiş olmaları sağlanır.

8. –yordu ekinin kullanım sıklığının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru düştüğü görülmektedir. Ekin kullanım sıklığı 6. sınıfta 205 iken 7. sınıfta 149 ve 8. sınıfta 136’dır. Çok kullanılan ekler arasında değerlendirilebilecek olan –yordu ekine en çok 6. sınıfta rastlanmıştır. Ekin kullanım sıklığı bakımından 6. sınıf ile 7 ve 8. sınıflar arasındaki farkın yüksek olduğu görülmektedir. Bu durum 6. sınıfta öğrencilerin tahkiyeli anlatımlara daha fazla yer verdikleri şeklinde yorumlanabilir. Ancak ekin muhtelif fonksiyonları öğrencilere kavratılırsa kullanım sıklığının ve buna bağlı olarak da kullanımlardaki fonksiyon çeşitliliğinin artacağı söylenebilir.

9. -yor ile yapılan şimdiki zamanın rivayetinin, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesine göre çok az kullanıldığı görülmektedir. Buna göre –yormuş eki 6 ve 7. sınıfta 16 kullanım sıklığına, 8. sınıfta ise 9 kullanım sıklığına sahiptir. 8. sınıftaki kullanım sıklığında 6 ve 7. sınıfa göre düşüş söz konusudur. Bu düşüşün sebebi, akademik başarısı yüksek öğrencilerin Lise Giriş Sınavları için izin veya rapor alarak okula gelmemeleri olabilir. –yormuş ekinin çok az kullanıldığı görülmektedir. Yine bu ekin fonksiyonları diğer eklerin sahip olduğu fonksiyonlar gibi öğrencilere kavratılırsa kullanım sıklığının artacağı söylenebilir.

10. –mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi, hiç kullanılmayan veya çok az kullanılan ekler arasında yer almaktadır. Buna göre, –mAktAydI ve –mAdAydI ekleri 6. sınıfta hiç kullanılmamış; 7 ve 8. sınıfta 1’er defa kullanılmıştır. Günlük konuşma dilinde –mAktA ve –mAdA gibi çok az kullanılan –mAktAydI ve –mAdAydI eklerinin işlevleri öğrencilere kavratılırsa bu eklerin yazılı anlatımlardaki kullanımı da artabilir. Bu sayede öğrencilerin üslup açısından da değişik ifade tarzlarını öğrenmeleri sağlanabilir.

11. –mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti 6. 7 ve 8. sınıfta hiç kullanılmamıştır. –mAktAymIş ve –mAdAymIş ekleri konuşma dilinde pek kullanılmasa da yazı dilinde zaman zaman kullanılabilir. Bu bakımdan öğrencilere bu eklerin fonksiyonları kavratılarak onların belirtilen ekleri üslup çeşitliliği sağlamak için yazılı anlatımlarında kullanmaları temin edilebilir.

12. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı gibi eklere göre gelecek zamanın ilgi çekici bir şekilde az kullanıldığı görülmektedir. Buna göre gelecek zaman 6. sınıfta 64 sıklıkla, 7. sınıfta 87 sıklıkla, 8. sınıfta 66 sıklıkla kullanılmıştır. Ekin kullanım sıklığı 6. sınıfa göre 7. sınıfta artmıştır. Buna karşılık 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. Gelecek zamanın, belirtilen zaman eklerine oranla az kullanılması öğrencilerin tercih ettikleri konu ve anlatım türüyle ilgili olabilir. Ancak bu ekin hiç kullanılmayan veya çok az kullanılan eklere göre daha fazla kullanıldığı da belirtilmelidir. Yine bu ekin fonksiyonları üzerinde durularak öğrencilerin yazılı anlatımlarında gelecek zaman ekini işlevlerine uygun olarak daha fazla kullanmaları sağlanabilir.

13. Gelecek zamanın hikâyesi olarak adlandırılan –AcAktI ekinin kullanım sıklığının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru düştüğü görülmektedir. Buna göre –AcAktI eki 6. sınıfta 32 kullanım sıklığına, 7. sınıfta 31 kullanım sıklığına, 8. sınıfta 14 kullanım sıklığına sahiptir. Aslında tahkiyeli metinlerde çok kullanılabilecek eklerden birisi olan –AcAktI ekinin az kullanılan ekler arasında yer alması, öğrencilerin bu ekin fonksiyonlarını yeteri kadar kavrayamadıklarını göstermektedir. Öğrencilerin kendilerine has üslup oluşturmaları için bu tip eklerin fonksiyonlarının iyi kavratılması gerekmektedir. Bu yapıldığı takdirde öğrencilerin yazılı anlatımlarında akıcılık sağlanacak, üslup monotonluğu giderilmiş olacaktır.

14. Gelecek zamanın rivayetinin belirli (bilinen /görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı gibi eklere göre çok az kullanıldığı görülmektedir. Bu ek 6 ve 7. sınıfta 2’şer defa kullanılmıştır. 8. sınıfta ise bu eke hiç yer verilmemiştir. 8. sınıftaki düşüşün sebebi, akademik başarısı yüksek öğrencilerin izin veya rapor alarak okula gelmemeleri olabilir. Ancak ekin kullanımının diğer sınıflarda da düşük çıkması, 8. sınıftaki

durumun pek de değişmeyeceği şeklinde yorumlanabilir. Çünkü öğrenciler genel olarak yazılı anlatımlarında diğer rivayet eklerini de çok kullanmamışlardır. –AcAkmış ekinin fonksiyonları öğrencilere kavratılırsa ekin kullanımındaki sıklık da artabilir.

15. Geniş zaman eki, 6 ve 7. sınıfta en çok kullanılan ikinci zaman eki, 8. sınıfta ise en çok kullanılan birinci zaman ekidir. –Ar/-r ekinin kullanım sıklığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış gözlenmektedir. 6. sınıfta geniş zaman ekinin kullanım sıklığı 637 iken 7. sınıfta 759 ve 8. sınıfta 767’dir. Bu veriler öğrencilerin somut düşünme safhasından soyut düşünme safhasına doğru ilerledikleri şeklinde yorumlanabilir. Çünkü geniş zaman her zaman geçerli olan durumların ifade edilmesinde, ayrıca varlıkların özelliklerinin belirtilmesinde kullanılabilir. Başka bir ifadeyle açıklama ve tasvir anlatım türlerinde bu eke sık sık yer verilir. Ancak bu, geniş zaman ekinin tahkiyeli anlatım türlerinde kullanılmayacağı anlamına da gelmez. Geniş bir kullanım sahası olan geniş zaman ekinin bu fonksiyonları öğrencilere yeteri kadar kavratılırsa onların ifade ve üsluplarında çeşitlilik ve akıcılık sağlanacağı söylenebilir.

16. Geniş zamanın hikâyesinin belirli (bilinen /görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi ve ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı gibi eklere göre çok az kullanıldığı görülmektedir. Bu ek, 6. sınıfta 58 kullanım sıklığına, 7. sınıfta 89 kullanım sıklığına, 8. sınıfta 80 kullanım sıklığına sahiptir. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6. sınıfa göre bir artış söz konusu iken 8. sınıfta 7. sınıfa göre bir düşüş vardır. Tahkiyeli anlatımları daha fazla tercih eden öğrencilerin bu eki belirtilen eklere göre çok daha az kullanması dikkat çekicidir. İşlek bir ek olan –ArdI/-rdI ekinin kullanım sıklığı, değişik fonksiyonlarıyla birlikte kavratıldığı takdirde öğrencilerin bu eke yazılı anlatımlarında daha çok yer vermeleri sağlanabilir.

17. Geniş zamanın rivayeti çok az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. –Armış/-rmış eki, 6. sınıfta 14 sıklıkla, 8. sınıfta 11 sıklıkla kullanılmıştır. Bu ek 7. sınıfta hiç kullanılmamıştır. –Armış/-rmış ekinin öğrenciler

tarafından çok az kullanıldığı görülmüştür. Buna göre adı geçen ek en çok 6. sınıfta kullanılmıştır. 8. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş vardır. Tahkiyeli anlatımlarda çok kullanılabilecek bir ek olan –Armış/-rmış ekinin fonksiyonları daha iyi kavratılarak öğrencilerin özellikle bu tür anlatımlarda geniş zamanın rivayetine de yer vermelerini sağlamak mümkündür.

18. Ek fiilin geniş zamanı, 6. sınıfta en çok kullanılan ekler arasında 520 sıklıkla 4. sırada, 7. sınıfta 802 sıklıkla 1. sırada, 8. sınıfta 611 sıklıkla 3. sırada yer almaktadır. Ekin kullanım sıklığında 7. sınıfta 6. sınıfa göre büyük bir artış görülürken 8. sınıfta 7. sınıfa göre büyük bir düşüş söz konusudur. 8. sınıftaki düşüşün sebebi, daha öncede ifade edildiği gibi başarılı öğrencilerin izin veya rapor alarak okula gelmemeleri olabilir. Ancak verilere bakıldığında genel olarak her üç sınıf seviyesinde de bu ekin yüksek oranda kullanıldığı görülmektedir.

19. Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı, bütün zaman ekleri içinde en çok kullanılan zaman eklerinden birisidir. 6. sınıfta 200 kullanım sıklığına sahip olan bu ek, 7. sınıfta 147 kullanım sıklığına, 8. sınıfta 164 kullanım sıklığına sahiptir. Ekin çok kullanılmasının sebebi tahkiyeli anlatım türünde de bu ekten yararlanılması olabilir. Ancak bu ekin belirli (bilinen /görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, ek fiilin geniş zamanı, -yor ile yapılan şimdiki zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi gibi eklere göre daha az kullanıldığı da ayrıca belirtilmelidir.

20. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı çok az kullanılan ekler arasında değerlendirilebilir. Bu ek, 6. sınıfta 38 sıklıkla, 7. sınıfta 17 sıklıkla, 8. sınıfta 13 sıklıkla kullanılmıştır. Buna göre ekin kullanım sıklığında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir düşüş vardır. Öğrencilerin, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zaman ekini çok az kullandıkları görülmüştür. 6. sınıfa göre 7 ve 8. sınıflardaki düşüş, öğrencilerin artık –mış ekinin çok kullanıldığı masal türünden hikâye tarzı anlatımlara geçtikleri şeklinde yorumlanabilir.

7.1.3. Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

Bu çalışmada, ilköğretim 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerde kullanılan zaman ekleri, bu eklerin kullanım sıklıkları ve kullanım oranları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır.

7.1.3.1. İlköğretim 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

1. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde yer alan toplam 1230 fiil cümlesi kullanılmıştır. Belirli (bilinen) geçmiş zaman eki 357 sıklık ve % 29 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Belirli geçmiş zamanı, 246 sıklık ve % 20 kullanım yüzdesiyle geniş zaman takip etmektedir. En fazla kullanılan üçüncü zaman eki 175 sıklık ve %14 kullanım yüzdesine sahip olan –yor ekiyle yapılan şimdiki zamandır. –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 159 sıklık ve % 13 oranında kullanılmıştır. Belirli geçmiş zaman, geniş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi toplam % 76’lık kullanım yüzdesine sahiptir. Bu sayının yüksek çıkması, diğer zaman eklerinin ne kadar az kullanıldığını göstermektedir.

2. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, -mAktA ve –MAAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve gelecek zamanın rivayeti 6. sınıf Türkçe ders kitabında hiç kullanılmamıştır.

3. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 318 isim cümlesi kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 207 sıklık ve % 65,1 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. İkinci sırada 110 sıklık ve % 35 kullanım yüzdesiyle ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı yer almaktadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 1 sıklık ve % 0, 03 oranında kullanılmıştır.

6. sınıf Türkçe ders kitabındaki isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli

(bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 30,1'dir. Bu sayı isim cümlelerinde ek fiilin geniş zaman kullanımının, ek fiilin belirli geçmiş zamanına göre daha yaygın olduğunu göstermektedir. Kitaptaki anlatım türlerinin özelliği gereği burada ek fiilin geniş zamanının daha fazla kullanıldığı söylenebilir.

4. 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 1548 fiil ve isim cümlesi kullanılmıştır. Belirli (bilinen) geçmiş zaman eki 357 sıklık ve % 23,06 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 246 sıklık ve % 15,89 oranıyla ikinci sırada yer almaktadır. Ek fiilin geniş zamanı 207 sıklık ve % 13,37 kullanım yüzdesine sahiptir. Geniş zaman ile ek fiilin geniş zamanı bir arada değerlendirilirse kullanım yüzdesi % 29,26 olmaktadır. Bu durumda geniş zaman eki en fazla kullanılan zaman eki olur. –yor ile yapılan şimdiki zaman eki 175 sıklık ve % 11,30 kullanım yüzdesiyle çok kullanılan zaman eklerinden birisidir. 159 sıklıkla ve % 10,27 oranında kullanılmış olan –yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi yine çok kullanılan zaman ekleri arasındadır. Burada bahsedilen beş farklı zaman ekinin toplam kullanım oranı % 73,89'dur. Bu sayı, diğer zaman eklerinin bu eklere göre az kullanıldığı göstermektedir.

7.1.3.2. İlköğretim 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

1. 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 853 fiil cümlesi kullanılmıştır. Geniş zaman eki 236 sıklık ve % 27,7 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman ekini 197 sıklık ve % 23,1 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen) geçmiş zaman takip etmektedir. En fazla kullanılan üçüncü zaman eki 116 sıklık ve % 14 kullanım yüzdesiyle -yor ile yapılan şimdiki zamandır. Belirsiz geçmiş zaman eki 92 sıklık ve % 11 kullanım yüzdesine sahiptir. En çok kullanılan geniş zaman, belirli geçmiş zaman, –yor ile yapılan şimdiki zaman ve belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eklerinin kullanım yüzdeleri toplandığı takdirde % 75,8 rakamına ulaşmaktadır. Bu dört zaman ekinin dışındaki diğer zaman eklerinin kullanım yüzdeleri ise toplam olarak % 24,2'dir. Bu durum diğer zaman eklerinin, bahsedilen dört zaman ekine göre az kullanıldığını göstermektedir.

2. 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 317 isim cümlesi kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 276 sıklık ve % 87 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. İkinci sırada 38 sıklık ve % 12 kullanım yüzdesiyle ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı yer almaktadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 3 sıklık ve % 0,9 oranında kullanılmıştır.

Ders kitabındaki isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım farkı % 75'tir. Bu rakam isim cümlelerinde ek fiilin geniş zaman kullanımının, ek fiilin belirli geçmiş zamanına göre çok fazla olduğunu göstermektedir. Ders kitabındaki metinlerin ve anlatım türlerinin özelliğine bağlı olarak ek fiilin geniş zamanının, ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı ile ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına oranla daha fazla kullanıldığını söylemek mümkündür.

3. 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 1170 fiil ve isim cümlesi kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 276 sıklık ve % 23,59 kullanım yüzdesiyle 7. sınıf ders kitabında en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 236 sıklık ve % 20,17 kullanım yüzdesiyle ek fiili takip etmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile geniş zaman bir arada değerlendirilirse bu iki ekin kullanım yüzdeleri toplam % 43,76 olmaktadır. Bu da geniş zamanın diğer ekler içinde ne kadar fazla kullanıldığını gösterir. En çok kullanılan üçüncü zaman eki 197 sıklık ve % 16,84 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekidir. Bu eki 116 sıklık ve % 9,91 kullanım yüzdesiyle -yor ile yapılan şimdiki zaman takip etmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman 92 sıklık ve % 7,86 kullanım yüzdesine sahiptir. Ek fiilin geniş zamanı, geniş zaman, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eklerinin kullanım yüzdeleri toplandığında % 78,37 rakamına ulaşılmaktadır. Bu durumda belirtilen beş zaman ekinin dışındaki diğer zaman eklerinin toplam kullanım oranı % 21,63 olmaktadır. Bu oran yukarıdaki beş zaman ekinin dışında kalan diğer zaman eklerinin az kullanıldığını göstermektedir.

4. 7. sınıf Türkçe ders kitabında bazı zaman ekleri hiç kullanılmamıştır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayetidir.

7.1.3.3. İlköğretim 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerine Dair Sonuçlar

1. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 1744 fiil cümlesi kullanılmıştır. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki 661 sıklık ve % 37,90 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 347 sıklık ve % 19,90 kullanım yüzdesiyle ikinci sırada yer almaktadır. Ancak belirli geçmiş zaman ekinin geniş zaman ekinden yaklaşık olarak iki kat daha fazla kullanıldığı görülmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zaman eki 166 sıklık ve % 9,52 kullanım yüzdesine, -yor ile yapılan şimdiki zaman 160 sıklık ve % 9,17 kullanım yüzdesine sahiptir. -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 121 sıklıkla ve % 6,94 oranında kullanılmıştır. Bu beş zaman ekinin kullanım yüzdeleri toplamı % 83,43'tür. Dolayısıyla en çok kullanılan belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman, geniş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, -yor ile yapılan şimdiki zaman ve -yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi dışındaki zaman eklerinin toplam olarak % 16,57 oranında kullanıldığı ortaya çıkmaktadır.

2. 8. sınıf ders kitabında bazı eklerin hiç kullanılmadığı görülmektedir. Belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti hiç kullanılmamıştır.

3. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 457 isim cümlesi kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı 348 sıklık ve % 76,15 kullanım yüzdesiyle isim cümlelerinde en çok kullanılan zaman ekidir. İkinci sırada 93 sıklık ve % 20,35 kullanım yüzdesiyle ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı yer almaktadır. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı 16 sıklık ve % 3,50 oranında kullanılmıştır.

Ders kitabındaki isim cümlelerinde en fazla ek fiilin geniş zamanının tercih edildiği görülmektedir. Ek fiilin geniş zamanı ile ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı arasındaki kullanım yüzdesi farkı % 55,8'dir. Bu sayı isim cümlelerinde ek fiilin geniş zaman kullanımının, ek fiilin belirli geçmiş zamanına göre çok fazla olduğunu göstermektedir. Aynı durum 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitapları için de geçerlidir. Kitaptaki metinlerin ve anlatım türlerinin özelliğine bağlı olarak ek fiilin geniş zamanının, ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı ile ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanına oranla daha fazla kullanıldığı söylenebilir.

4. 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde toplam 2201 fiil ve isim cümlesi kullanılmıştır. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki 661 sıklık ve % 30,03 kullanım yüzdesiyle bütün zaman ekleri içinde en çok kullanılan zaman ekidir. Ek fiilin geniş zamanı 348 sıklık ve % 15,81 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamandan sonra gelmektedir. Geniş zaman eki ile ek fiilin geniş zamanı arasında çok az bir fark vardır. Buna göre geniş zaman eki 347 sıklık ve % 15,77 kullanım yüzdesine sahiptir. Ek fiilin geniş zamanı ile geniş zamanın kullanım yüzdeleri bir arada değerlendirilirse % 31,58'lik kullanım yüzdesine ulaşılır. Bu durumda 8. sınıfta en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin geniş zamanı ile birlikte geniş zaman olur. Yani belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman en çok kullanılan ikinci zaman eki hâline gelir.

7.1.3.4. İlköğretim 6, 7 ve 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarındaki Metinlerde Yer Alan Zaman Eklerinin Sınıf Seviyeleri Bakımından Karşılaştırılmasına Dair Sonuçlar

1. MEB 6. sınıf Türkçe ders kitabında yer alan metinlerde toplam 1548 zaman eki, MEB 7. sınıf Türkçe ders kitabında 1170 zaman eki ve MEB 8. sınıf Türkçe ders kitabında 2201 zaman eki kullanıldığı görülmektedir. 7. sınıf ders kitabında 6. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. 8. sınıf ders kitabında ise 6 ve 7. sınıf ders kitabına göre epey bir yükseliş vardır. Buna göre en çok zaman eki 8. sınıfta kullanılmıştır. 8. sınıfı 6. sınıf takip etmektedir. Bu da göstermektedir ki sınıflar arasında zaman eki sayısı bakımından kademeli bir artış yoktur.

2. MEB 6. Türkçe sınıf ders kitabında 1230 zaman eki kullanılmışken 7. sınıfta bu sayı düşmekte ve 853 olmaktadır. MEB 8. sınıf ders kitabında ise 6 ve 7. sınıfa göre çok büyük bir artış görülmektedir. 8. sınıfta toplam 1744 zaman ekine yer verilmiştir. 6, 7 ve 8. sınıf ders kitapları arasında zaman eki sayısı bakımından kademeli bir artış burada da söz konusu değildir. Zira 7. sınıftaki zaman eki sayısının 6. sınıftan daha az olduğu görülmektedir.

3. İsim cümlelerinin sayısına bakıldığında 6 ve 7. sınıf Türkçe ders kitaplarının birbirine çok yakın olduğu görülmektedir. Buna göre 6. sınıf ders kitabında 318, 7. sınıf ders kitabında ise 317 zaman eki kullanılmıştır. MEB 7. sınıf ders kitabında 6. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur. 8. sınıf Türkçe ders kitabında 457 zaman eki kullanılmıştır. Dolayısıyla isim cümlelerinde en çok zaman eki 8. sınıfta kullanılırken en az zaman eki 7. sınıfta kullanılmıştır. Yine burada da isim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin sayısı bakımından kademeli bir artış olmadığı görülmektedir.

4. 6. sınıf ders kitabında en çok kullanılan zaman eki 357 sıklık ve % 29,02 kullanım yüzdesiyle belirli (bilinen) geçmiş zaman ekidir. Bu ekin 661 sıklık ve % 37,90 kullanım yüzdesiyle 8. sınıfta da en çok kullanılan zaman eki olduğu görülüyor. Aynı ek 7. sınıfta 197 sıklık ve % 23,09 oranıyla en çok kullanılan ikinci zaman ekidir.

Geniş zaman 6. sınıfta 246 sıklık ve % 20 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 6. sınıftaki ikinci en çok kullanılan zaman ekidir. Geniş zaman eki 7. sınıfta 236 sıklık ve % 27,67 kullanım yüzdesiyle fiil cümlelerindeki zaman ekleri içinde en başta yer almaktadır. 8. sınıfta geniş zaman ekinin 347 sıklık ve % 19,90 kullanım yüzdesine sahip olduğu görülmektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman 6. sınıfta 175 sıklıkla ve % 14,23 oranında kullanılmıştır. Aynı ek, 7. sınıfta 116 sıklık ve % 13,60 kullanım yüzdesine sahipken bu eke 8. sınıfta 160 sıklıkla ve % 9,17 oranında yer verilmiştir.

-yor ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 159 sıklıkla ve % 12,93 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 6. sınıfta en çok kullanılan ekler içinde dördüncü sırada yer almaktadır. Aynı 7. sınıfta 53 sıklık ve % 6,21 kullanım yüzdesine, 8. sınıfta 121 sıklık ve % 6,94 kullanım yüzdesine sahiptir. Ekin 6 ve 8. sınıfa göre 7. sınıfta çok daha az kullanıldığı görülmektedir.

5. 6, 7 ve 8. sınıf ders kitaplarında hiç kullanılmayan zaman ekleri de vardır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi ve –mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir. Üç sınıfın ders kitabındaki metinlerde bu üç zaman eklerinin hiç bulunmaması dikkat çekicidir.

6. 6. sınıf ders kitabında 318; 7. sınıf ders kitabında 317; 8. sınıf ders kitabında ise 457 ek fiil kullanılmıştır. Ek fiilin geniş zamanı üç sınıfta da en çok kullanılan ek fiil olma özelliğini taşımaktadır. Buna göre ek fiilin geniş zamanına 6. sınıfta 207 sıklık ve % 65,09 oranında yer verilirken 7. sınıfta aynı ek 276 sıklıkla ve % 87,07 oranında kullanılmıştır. 8. sınıfta ek fiilin geniş zamanı 348 sıklık ve % 76,17 kullanım yüzdesine sahiptir. Sayılara bakıldığında ek fiilin geniş zamanındaki kullanım sıklıklarının 6. sınıftan 8. sınıfa doğru yükseldiği görülmektedir.

Ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı 6. sınıfta 110 sıklık ve % 34,59 kullanım yüzdesine; 7. sınıfta 38 sıklık ve % 11,99 kullanım yüzdesine; 8. sınıfta 93 sıklık ve % 20,35 kullanım yüzdesine sahiptir. Ekin kullanım sıklığının 7. sınıfta 6. sınıfa göre düştüğü, 8. sınıfta 7. sınıfa göre arttığı görülmektedir. Ayrıca 7 ve 8. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş söz konusudur.

Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı en az kullanılan zaman ekidir. Bu ek 6. sınıfta 1 sıklıkla ve % 0,31 oranında, 7. sınıfta 3 sıklıkla ve % 0,95 oranında, 8. sınıfta 16 sıklıkla ve % 3,50 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım oranları 6. sınıftan 8. sınıfa doğru artmaktadır.

7. 6 ve 8. sınıf ders kitaplarında en çok kullanılan zaman eki belirli (bilinen) geçmiş zamandır. 6. sınıfta 357 sıklık ve % 23,06 kullanım yüzdesine sahip olan bu ekin 8. sınıfta 661 sıklıkla ve % 30,03 oranında kullanıldığı görülmektedir. Belirli

geçmiş zaman eki 7. sınıfta 197 sıklık ve % 16,84 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 7. sınıfta en çok kullanılan üçüncü zaman eki durumundadır. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6 sınıfa göre bir düşüş görülmektedir. 8. sınıfta ise 7. sınıfa göre büyük bir artış söz konusudur. Belirli geçmiş zaman ekinin 8. sınıfta diğer sınıflara göre çok yüksek çıkması ders kitabında tahkiyeli anlatımların çok olduğunu göstermektedir.

Geniş zaman eki 6. sınıfta 246 sıklıkla ve % 15,89 oranında kullanılmıştır. Bu ek, 6. sınıfta en çok kullanılan belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamandan sonra gelmektedir. Geniş zaman eki 7. sınıfta da en çok kullanılan zaman ekleri arasında ikinci durumdadır. 7. sınıf ders kitabında bu ekin 236 sıklıkla ve % 20,17 oranında kullanıldığı görülmektedir. Aynı ek, 8. sınıfta 347 sıklık ve % 15,77 kullanım yüzdesine sahiptir. Ekin kullanımında 7. sınıfta 6. sınıfa göre bir düşüş vardır. 8. sınıfta ise hem 6. sınıfa hem de 7. sınıfa göre bir yükselme söz konusudur.

Ek fiilin geniş zamanı her üç sınıfta da çok kullanılan ekler arasındadır. 6. sınıfta 207 sıklıkla ve % 13,37 oranında kullanılan bu eke 7. sınıfta 276 sıklıkla ve % 23,59 oranında, 8. sınıfta 348 sıklıkla ve % 15,81 oranında yer verilmiştir. Ekin kullanımında 6. sınıftan 8. sınıfa doğru bir artış görülmektedir.

Zaman ekleri arasında çok kullanılanlardan birisi de –yor ile yapılan şimdiki zamandır. Bu ek, 6. sınıfta 175 sıklıkla ve % 11,30 oranında, 7. sınıfta 116 sıklıkla ve % 9,91 oranında, 8. sınıfta ise 160 sıklıkla ve % 7,27 oranında kullanılmıştır. Ekin 7. sınıftaki kullanımında 6. sınıfa göre bir düşüş görülmektedir. 8. sınıfta ise 6 ve 7. sınıfa göre büyük bir artış olduğu gözlenmektedir.

8. Geniş zamanın rivayeti 6. sınıfta 1 sıklık ve % 0,06 kullanım yüzdesine sahiptir. Aynı 7. sınıfta hiç kullanılmamıştır. 8. sınıfta ise ekin 27 sıklıkla ve % 1,23 oranında kullanıldığı görülmektedir. Ekin kullanım sıklığı 8. sınıf ders kitabında 6 ve 7. sınıfa göre büyük bir artış göstermiştir.

Gelecek zamanın rivayeti 6. sınıfta hiç kullanılmamıştır. Bu eke 7. sınıfta 2 sıklıkla ve % 0,17 oranında; 8. sınıfta ise 5 sıklıkla ve % 0,23 oranında yer

verilmiştir. Bu veriler ekin 6, 7 ve 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında çok az kullanıldığını göstermektedir.

7.1.4. İlköğretim 6, 7, 8. Sınıf Türkçe Ders Kitaplarında Kullanılan Zaman Ekleri ile 6, 7, 8. Öğrencilerinin Yazılı Anlatımlarında Kullandıkları Zaman Eklerinin Karşılaştırılmasına Dair Sonuçlar

Bu araştırmada ilköğretim 6, 7, 8. sınıf Türkçe ders kitaplarında kullanılan zaman ekleri ile 6, 7, 8. öğrencilerinin yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman ekleri karşılaştırmalı olarak değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgulardan hareketle ulaşılan sonuçlar aşağıda sıralanmıştır:

7.1.4.1. 6. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 6. Sınıf Öğrencileri Arasında Zaman Ekleri Açısından Yapılan Karşılaştırmaya Dair Sonuçlar

1. 6. sınıf öğrencileri toplam 3445 isim ve fiili cümlesi kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında kullanılan toplam zaman eki sayısı 1548'dir. Öğrencilerin kullandığı zaman eki sayısının, ders kitabında kullanılan zaman eki sayısından fazla çıkması uygulama yapılan öğrenci sayısı ile ilgilidir. 6. sınıfta öğrenciler 2687 fiil cümlesine yer verirken bu sayı 6. sınıf ders kitabında 1230'dur. Fiil cümlelerinin bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 78; ders kitabında ise % 79,46'dır. 6. sınıf öğrencilerinin 758 isim cümlesi kullanmasına karşılık ders kitabında bu sayı 318'dir. İsim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin (ek fiillerin) bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 22; ders kitabında ise % 20,54'tür. 6. sınıfta fiil cümleleri isim cümlelerinden daha fazla kullanılmıştır. Bu durum hem öğrencilerin yazılı anlatımları hem de ders kitabı için geçerlidir.

2. 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok kullandıkları zaman eki % 33,53 oranıyla belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekidir. Aynı durum 6. sınıf Türkçe ders kitabı için de geçerlidir. Kitapta belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki % 29,02 kullanım yüzdesiyle en çok kullanılan zaman eki özelliği göstermektedir. Ancak ekin kullanım oranının, öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre ders kitabında düşüş gösterdiği görülmektedir. Bu veriler hem öğrencilerin yazılı

anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde tahkiyeli anlatımların ağırlıkta olduğu şeklinde yorumlanabilir.

Türkçe ders kitabında ve öğrencilerin yazılı anlatımlarda belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinden sonra en çok kullanılan ikinci ek, geniş zaman ekidir. Bu ek, öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 23,71; ders kitabındaki metinlerde ise % 20 oranında kullanılmıştır. Bu oranlar karşılaştırıldığında ders kitabındaki kullanım oranının öğrencilere göre düşük olduğu görülmektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman da yukarıdaki iki ek gibi çok kullanılan ekler arasında yer almaktadır. -yor eki 6. sınıf öğrencileri tarafından % 11,43 oranında kullanılmıştır. Ders kitabında bu ekin kullanım oranı % 14 23'tür. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında daha yüksektir.

3. Gelecek zamanın rivayetini öğrenciler % 0,07 oranında kullanmışlardır. 6. Türkçe ders kitabında bu eke hiç yer verilmemiştir. Kullanım yüzdeleri ekin pek fazla tercih edilmediğini göstermektedir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi öğrenciler tarafından hiç kullanılmamıştır. Bu eke ders kitabında % 0,16 oranında yer verilmiştir. Görüldüğü gibi bu ek de fazla tercih edilmeyen eklerden birisidir.

Hem 6. sınıf öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de 6. sınıf Türkçe ders kitabında bazı ekler hiç kullanılmamıştır. Bunlar belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi ve -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir.

4. 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 6. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde en fazla kullanılan zaman eki ek fiilin geniş zamanıdır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında ek fiilin geniş zamanına % 68,60 oranında yer vermişlerdir. Ders kitabında bu oran % 65,09'dur. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşüktür.

Ek fiilin geniş zamanından sonra en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin belirli (bilinen/ görülen) geçmiş zamanıdır. Bu eki öğrenciler % 26,39 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında % 34,59'dur. Ekin kullanım yüzdesinin ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre yüksek olduğu görülmektedir.

Hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabında en az tercih edilen zaman eki ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanıdır. Öğrenciler bu eki % 5,01 oranında kullanırken ders kitabında bu eke % 0,31 oranında yer verilmiştir. Kullanım yüzdelerine bakıldığında ekin ders kitabındaki kullanım yüzdesinin öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğu görülmektedir.

5. 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 26,14 kullanım yüzdesiyle en çok belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki kullanılmıştır. Bu ek % 23,06 kullanım yüzdesiyle ders kitabında da en çok kullanılan zaman eki olma özelliği taşımaktadır. Ancak belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinin, öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre ders kitaplarındaki kullanım yüzdesi daha düşüktür. Buradaki kullanım yüzdelerine göre hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde tahkiyeli anlatımlara daha fazla yer verildiğini söylemek mümkündür.

Geniş zaman eki öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 18,49 oranında, ders kitabındaki metinlerde % 15,89 oranında kullanılmıştır. Ekin ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilere göre daha düşüktür. Bu ek hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde yer alan bütün zaman ekleri içinde en çok kullanılan ikinci zaman ekidir.

Ek fiilin geniş zamanı 6. sınıf öğrencilerince % 15,09 oranında kullanılmışken bu oran Türkçe ders kitabında % 13,37'dir. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında daha düşük seviyededir. Bu ek, 6. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarda ve 6. sınıf ders kitabındaki metinlerde en çok kullanılan üçüncü zaman ekidir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 8,91 oranında, ders kitabındaki metinlerde % 11,30 oranında kullanılmıştır. Ekin ders kitabındaki kullanım yüzdesinin daha yüksek olduğu görülmektedir.

6. -mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi 6. sınıf öğrencileri tarafından hiç kullanılmamıştır. Bu eke ders kitabındaki metinlerde % 0,13 oranında yer verilmiştir. Görüldüğü gibi -mAktAydI ve -mAdAydI ekleri ya hiç kullanılmamış ya da çok az kullanılmıştır.

7.1.4.2. 7. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 7. Sınıf Öğrencileri Arasında Zaman Ekleri Açısından Yapılan Karşılaştırmaya Dair Sonuçlar

1. 7. sınıf öğrencileri toplam 3506 isim ve fiili cümlesi kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında kullanılan toplam zaman eki sayısı 1170'dir. Öğrencilerin kullandığı zaman eki sayısının, Türkçe ders kitabında kullanılan zaman eki sayısından fazla çıkması daha önce de belirtildiği gibi uygulama yapılan öğrenci sayısı ile ilgilidir. 7. sınıfta öğrenciler 2540 fiil cümlesine yer verirken bu sayı 7. sınıf Türkçe ders kitabında 853'tür. Fiil cümlelerinin bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 72,45; ders kitabında ise % 72,91'dir. 7. sınıf öğrencilerinin 966 isim cümlesi kullanmasına karşılık ders kitabında bu sayı 317'dir. İsim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin (ek fiillerin) bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 27,55; ders kitabında ise % 27,09'dur. 6. sınıfta olduğu gibi 7. sınıfta da fiil cümleleri isim cümlelerinden daha fazla kullanılmıştır. Bu durum hem öğrencilerin yazılı anlatımları hem de ders kitabı için geçerlidir.

2. Geniş zaman eki 7. sınıfların hem yazılı anlatımlarında hem de Türkçe ders kitaplarında en çok kullanılan zaman ekidir. -Ar/-r eki 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 29,88 oranında kullanılmıştır. Bu ekin 7. sınıf ders kitabında % 27,67 oranında kullanıldığı görülmektedir. Geniş zaman ekinin ders kitabındaki kullanım yüzdesi öğrencilerin kullanım yüzdesinden daha aşağıdadır.

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki de geniş zaman eki gibi hem yazılı anlatımlarda hem de ders kitaplarında en çok kullanılan ikinci ek durumundadır. -DI

eki, 7. sınıf öğrencilerince % 27,09 oranında kullanılmıştır. Bu eke Türkçe ders kitabında % 23,09 oranında yer verilmiştir. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekinin ders kitabında daha % 4 oranında daha az kullanıldığı görülmektedir. Bu ekin 7. sınıfta, öğrenci ve ders kitabı seviyesinde 6. sınıfa göre düşüş göstermesi tahkiyeli anlatımların biraz daha azaldığını göstermektedir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman % 15,87 kullanım yüzdesiyle öğrencilerin yazılı anlatımlarında çok kullandıkları eklerden birisidir. Bu ek 7. sınıf ders kitabında % 13,60 oranında kullanılmıştır. Türkçe ders kitabında da bu ek çok kullanılan ekler arasındadır. Ekin kullanım yüzdesi, öğrencilerin yazılı anlatımlarıyla karşılaştırıldığında Türkçe ders kitabında daha düşüktür.

3. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesine öğrencilerin yazılı anlatımlarında % 0,04 oranında yer verilmiştir. -DIydI eki ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmamıştır. Bu durum ekin kullanım oranının çok sınırlı olduğunu göstermektedir.

Öğrencilerin yazılı anlatımları ile 7. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmayan ekler de vardır. Bunlar belirsiz geçmiş zamanın rivayeti, geniş zamanın rivayeti ve -mAktA ve -mAAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayetidir.

4. 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 7. sınıf ders kitabındaki metinlerde en fazla kullanılan zaman eki ek fiilin geniş zamanıdır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında ek fiilin geniş zamanına % 83,02 oranında yer vermişlerdir. Ders kitabındaki metinlerde bu oran % 87,07'dir. Ekin kullanım yüzdesi ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre daha yüksektir.

Ek fiilin geniş zamanından sonra en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin belirli (bilinen/ görülen) geçmiş zamanıdır. Bu eki öğrenciler % 15,22 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında % 11,99'dur. Ekin kullanım yüzdesinin ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşük olduğu görülmektedir.

Hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabında en az tercih edilen zaman eki ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanıdır. Öğrenciler bu eki % 1,76 oranında kullanırken ders kitabında bu eke % 0,95 oranında yer verilmiştir. Kullanım yüzdelerine bakıldığında ekin ders kitabındaki kullanım yüzdesinin öğrencilere göre daha düşük seviyede olduğu görülmektedir.

5. 7. sınıf öğrencileri ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanını % 22,88 oranında kullanmışlardır. Ders kitabında bu oran % 23,59'dur. Kullanım oranının ders kitabındaki metinlerde daha yüksek olduğu görülmektedir. Ek fiilin belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanı öğrencilerin yazılı anlatımları ile ders kitaplarındaki metinlerde en çok kullanılan zaman ekidir.

Geniş zaman eki de bütün zaman ekleri içinde çok fazla kullanılan eklerden birisidir. Buna göre –Ar/-r eki 7. sınıf öğrencileri tarafından % 21,65 oranında kullanılmıştır. Aynı eke ders kitabındaki metinlerde % 20,17 oranında yer verilmiştir. Geniş zaman ekinin kullanım yüzdesi ders kitabındaki metinlerde biraz daha düşüktür.

Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki de çok kullanılan bir ektir. 7. sınıf öğrencilerinin % 19,62 oranında yer verdiği bu ek ders kitaplarındaki metinlerde % 16,84 oranında kullanılmıştır. Ekin kullanım oranının 7. sınıf ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşük olduğu görülmektedir. Bu oranlar tahkiyeli anlatımların hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitaplarında yüksek oranda kullanıldığını göstermektedir.

-yor ekiyle yapılan şimdiki zaman 7. sınıf öğrencileri tarafından % 11,49 oranında kullanılmıştır. Bu oran ders kitabındaki metinlerde % 9,91'dir. –yor ekinin kullanım oranı 7. sınıf ders kitabındaki metinlerde öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşüktür.

6. Belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesini 7. sınıf öğrencileri % 0,03 oranında kullanmışlardır. Aynı eke ders kitabındaki metinlerde hiç yer

verilmemiştir. Bu durum ekin, hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabında pek tercih edilmediğini göstermektedir.

-mAktA ve -mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi de pek kullanılmayan eklerden birisidir. Bu ek 7. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında % 0,03 oranında kullanılmıştır. Aynı ekin 7. sınıf ders kitabında % 0,09 oranında kullanıldığı görülmektedir. -mAktAydI ve -mAdAydI ekinin kullanım oranı ders kitabında biraz daha yüksek görünmektedir.

7.1.4.3. 8. Sınıf Türkçe Ders Kitapları ile 8. Sınıf Öğrencileri Arasında Zaman Ekleri Açısından Yapılan Karşılaştırmaya Dair Sonuçlar

1. 8. sınıf öğrencileri toplam 3284 isim ve fiili cümlesi kullanmışlardır. Türkçe ders kitabında kullanılan toplam zaman eki sayısı 2201'dir. Öğrencilerin kullandığı zaman eki sayısının, ders kitabında kullanılan zaman eki sayısından fazla çıkması daha önce de belirtildiği gibi uygulama yapılan öğrenci sayısı ile ilgilidir. 8. sınıfta öğrenciler 2496 fiil cümlesine yer verirken bu sayı 8. sınıf Türkçe ders kitabında 1744'tür. Fiil cümlelerinin bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 76; ders kitabında ise % 79,24'tür. 8. sınıf öğrencilerinin 788 isim cümlesi kullanmasına karşılık ders kitabında bu sayı 457'dir. İsim cümlelerinde kullanılan zaman eklerinin (ek fiillerin) bütün zaman ekleri içindeki oranı öğrencilerde % 24; ders kitabında ise % 20,76'dır. 6 ve 7. sınıfta olduğu gibi 8. sınıfta da fiil cümleleri isim cümlelerinden daha fazla kullanılmıştır. Bu durum hem öğrencilerin yazılı anlatımları hem de ders kitabı için geçerlidir.

2. 8. sınıfta öğrencilerin yazılı anlatımlarında en fazla kullandıkları ek geniş zaman ekidir. Öğrenciler bu eke % 30,73 oranında yer vermişlerdir. Bu rakam 8. sınıf ders kitabında da düşüktür. -Ar/r ekinin ders kitabındaki kullanım oranı % 19,90'dır. Oranlara bakıldığında ekin ders kitabındaki kullanım oranının, öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranına göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Çok kullanılan eklerden birisi de belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman ekidir. –DI ekini öğrenciler % 29,25 oranında kullanırken bu eke ders kitabında % 37,90 oranında yer verilmiştir. Görüldüğü gibi ekin ders kitabındaki kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarındaki kullanım oranına göre bir hayli yüksektir. Bu sayılar, hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde tahkiyeli anlatımlara çok yer verildiğini göstermektedir.

–yor ile yapılan şimdiki zamanı öğrenciler % 13,30 oranında kullanmışlardır. Aynı eke Türkçe ders kitabında % 9,17 oranında yer verilmiştir. –yor ekinin kullanım yüzdesi ders kitabında daha düşüktür.

3. Gelecek zamanın rivayeti öğrencilerin yazılı anlatımlarında hiç kullanılmazken ders kitabında bu eke % 0,29 oranında yer verilmiştir.

8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 8. sınıf Türkçe ders kitabındaki metinlerde hiç kullanılmamış olan ekler de vardır. Bunlar -mAktA ve –mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti ve belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesidir.

4. 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımları ile 8. sınıf ders kitabındaki metinlerde yer alan isim cümlelerinde en fazla kullanılan zaman eki 6 ve 7. sınıflarda da olduğu gibi ek fiilin geniş zamanıdır. Öğrenciler yazılı anlatımlarında ek fiilin geniş zamanına % 77,54 oranında yer vermişlerdir. Ders kitabındaki metinlerde bu oran % 76,1’dir. Ekin kullanım oranı ders kitabında öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre daha düşüktür.

Ek fiilin geniş zamanından sonra en çok kullanılan zaman eki, ek fiilin belirli (bilinen/ görülen) geçmiş zamanıdır. Bu eki öğrenciler % 20,81 oranında kullanmışlardır. Bu oran Türkçe ders kitabında % 20,4’tür. Ekin kullanım oranının ders kitabındaki metinlerde öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre düşük olduğu görülmektedir.

Hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabında en az tercih edilen zaman eki ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanıdır. Öğrenciler bu eki %

1,65 oranında kullanırken ders kitabında bu eke % 3,5 oranında yer verilmiştir. Kullanım yüzdelerine bakıldığında ekin ders kitabındaki kullanım oranının öğrencilere göre daha yüksek olduğu görülmektedir.

5. İsim ve fiil cümlelerindeki bütün zaman ekleri değerlendirildiğinde 8. sınıf öğrencilerinin yazılı anlatımlarında en çok geniş zaman ekini kullandıkları görülmektedir. Buna göre –Ar/-r ekini öğrenciler % 23,36 oranında kullanmışlardır. Aynı eke ders kitabındaki metinlerde % 15,8 oranında yer verilmiştir. Ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarına göre ders kitabında daha düşüktür.

Öğrencilerin çok kullandıkları eklerden birisi olan belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki yazılı anlatımlarda % 22,23 oranında kullanılırken bu oran ders kitabındaki metinlerde % 30’dur. Görüldüğü gibi Türkçe ders kitabında da belirli (bilinen/görülen) geçmiş zaman eki yüksek oranda kullanılmıştır. –DI ekini öğrencilerin kullanma oranı Türkçe ders kitabına göre daha düşük seviyededir. Ancak bu ekin hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitaplarında yüksek oranda kullanılması tahkiyeli metinlere ağırlık verildiğini göstermektedir.

Öğrenciler ek fiilin geniş zamanını % 18,61 oranında kullanmışlardır. Bu oran ders kitabında 15,8’dir. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında ve ders kitaplarında çok kullanılan eklerden birisi olan ek fiilin geniş zamanı kullanım oranı bakımından ders kitabında daha düşük seviyededir.

-yor ile yapılan şimdiki zaman ekini öğrencilerin % 10,26 oranında kullandıkları görülmektedir. Bu oran ders kitabındaki metinlerde % 7,27’dir. Ekin kullanım oranı öğrencilerin yazılı anlatımlarında daha yüksektir.

6. Gelecek zamanın rivayeti öğrencilerin yazılı anlatımlarında hiç kullanılmayan eklerden birisidir. Bu ek ders kitabındaki metinlerde % 0,23 oranında kullanılmıştır. Bu oranlar hem öğrencilerin yazılı anlatımlarında hem de ders kitabındaki metinlerde ekin kullanımının sınırlı olduğunu göstermektedir.

7.2. Öneriler

Bu bölümde, çalışmada elde edilen sonuçlardan hareketle ilköğretim ikinci kademe öğrencilerine zaman eklerinin kavratılması için eğitim öğretim sürecinde neler yapılabileceği hakkında önerilere yer verilmiştir.

1. Türkçedeki –DI ekinin en önemli işlevlerinden birisi belirli yakın bir geçmiş zamanı ifade etmektir. –DI eki öğrencilere kavratılırken ekin bu özelliği vurgulanmalıdır.

2. -mİştI ve -DIydI ekleri belirli uzak bir geçmiş zamanı bildirmede kullanıldığı için bu ekler de öğrencilere kavratılırken fonksiyondan hareket edilmelidir. Başka bir deyişle öğrencilere bu eklerin “uzak geçmiş zaman” bildirdiği belirtilmelidir.

3. Gelecek zamandan bahsedilirken –AcAk ekinin niyet ve istek, emir, kesinlik, ihtimal vs. fonksiyonlarının yanı sıra “belirsiz uzak bir gelecek zaman” işlevinde de kullanıldığı metinlerden alınan örnek cümleler yoluyla öğrencilere kavratılabilir.

4. Türkçede “yakın gelecek zaman”ın da bulunduğu belirtilmelidir. “-DI ...-AcAk, ha...-DI, ha ... -AcAk, -mAk üzere” yapılarının yakın gelecek zamanı ifade etmede kullanıldığı yine metinlerden alınan örnek cümleler yoluyla öğrencilere sezdirilmelidir.

5. İki kip veya zaman ekinin art arda gelmesiyle oluşturulan zamanlara “birleşik zamanlı fiiller” denilmemelidir. Çünkü bir iş, hareket veya oluş ancak tek bir zaman dilimi içinde gerçekleşir. Bir hareket birden fazla zaman dilimi içinde gerçekleşmez. Bu yapıdaki fiil çekimlerinde bazen ilk, bazen de ikinci ek baskın çıkmaktadır. Dolayısıyla bu tür fiil çekimlerini adlandırırken fonksiyondan hareket edilmelidir. Bu durumda öğrencilerin iki zaman ekinden meydana gelen fiil çekimlerini kavramaları daha kolay olabilir. Mesela –mİştI ekine “öğrenilen geçmiş zamanın hikâyesi” demek yerine “belirli uzak geçmiş zaman” veya –AcAktI ekine “gelecek zamanın hikâyesi” demek yerine “belirli geçmişte gerçekleşmemiş niyet kipi” denilebilir.

6. –mİş, -yor, -DI, -Ar/-r gibi tek zaman ekinin kullanıldığı basit kiplerde de yine fonksiyondan hareket edilerek öğrencilere bu eklerin işlevleri kavratılabilir.

7. Zaman ekleri kavratılırken eğitim sürecinde kullanılacak terimlerin anlaşılır olması önem kazanmaktadır. –ArdI ekine geniş zamanın hikâyesi yerine belirli geçmişte devamlılık kipi, -yordu ekine şimdiki zamanın hikâyesi yerine belirli geçmişte devam eden hareket kipi, -Armlş ekine geniş zamanın rivayeti yerine duyulan geçmişte devamlılık kipi denilebilir. Bu gibi adlandırmalar yapılırken ekin baskın fonksiyonundan hareket edilmelidir.

8. –Dİr bildirme ekinin –AcAktİr, -mİştİr, -yordur gibi yapılarda kesinlik veya tahmin bildirdiği metinlerden alınacak örnek cümlelerle öğrencilere sezdirilmelidir.

9. Öğrencilere zaman eklerinin bütün fonksiyonları kavratılmaya çalışılmalıdır. Onların, meramlarını doğru ve düzgün anlatabilmesinde zaman ekleri ve bu eklerin fonksiyonlarının önemli bir yeri olduğu unutulmamalıdır. Özellikle yazılı anlatım becerilerinin geliştirilmesinde, onların üslup edinmelerinde zaman ekleri ve fonksiyonlarının büyük bir rolü vardır. Öğrenciler bir konu hakkındaki duygu ve düşüncelerini veya bir olayı anlatırken monoton bir anlatım tarzı kullanmak yerine zaman eklerinin çeşitli fonksiyonlarından da hareketle bir üslup geliştirebilirler.

10. Öğrencilerin yazılı anlatımlarında çok yer verdiği belirli (bilinen) geçmiş zaman, geniş zaman, şimdiki zaman, ek fiilin geniş zamanı, belirsiz (duyulan) geçmiş zaman, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, şimdiki zamanın hikâyesi, ek fiilin belirli geçmiş zamanı, geniş zamanın hikâyesi, gelecek zaman gibi zaman ekleri, onların bu zaman eklerinin bütün fonksiyonlarını bildiği anlamına gelmez. Dolayısıyla bu zaman eklerinin de bütün işlevleri öğrencilere metinlerden alınan örnek cümleler yoluyla sezdirilerek kavratılmalıdır.

11. Ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı, gelecek zamanın hikâyesi, şimdiki zamanın rivayeti, geniş zamanın rivayeti, -mAktA/-mAdA ile yapılan şimdiki zaman, gelecek zamanın rivayeti, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın rivayeti, belirli (bilinen/görülen) geçmiş zamanın hikâyesi, -mAktA/-mAdA ile yapılan şimdiki zamanın hikâyesi, -mAktA/-mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti gibi diğer zaman eklerine göre az kullanılan veya hiç kullanılmayan zaman eklerinin üzerinde daha fazla durulabilir.

12. Ek fiilin hikâyesi ve ek fiilin rivayeti gibi terimler yerine ek fiilin belirli (bilinen) geçmiş zamanı, ek fiilin belirsiz (duyulan) geçmiş zamanı gibi terimlerin kullanılması, bu eklerin işlevlerini yansıtmaması bakımından daha doğru görünmektedir. Böyle bir adlandırma öğrencilerin ek fiili kavramalarında onlara yardımcı olabilir.

13. Türkçe ders kitabına alınacak metinler seçilirken öğrencilere kavratılacak zaman eklerinin ve fonksiyonlarının bu metinlerde bulunmasına dikkat edilmelidir. Çünkü Türkçe ders kitaplarında belirli (bilinen) geçmiş zamanın hikâyesi, belirsiz (duyulan) geçmiş zamanın hikâyesi, -mAktA/-mAdA ile yapılan şimdiki zamanın rivayeti, gelecek zamanın rivayeti ve geniş zamanın rivayetinin hiç kullanılmadığı görülmektedir. Belirtilen zaman eklerinin metinlerde yer alması, öğrencilerin, zaman eklerinin kullanıldığı yeri görmesi bakımından önemlidir.

14. Yine Türkçe ders kitaplarına alınacak metinlerde zaman ekleri ve bunların fonksiyonlarının kademeli bir şekilde yer almasına dikkat edilmelidir. Bu amaçla, hangi zaman ekinin ve fonksiyonunun hangi sınıf seviyesindeki metinlerde yer alacağı önceden tespit edilmelidir.

15. Cümlede belirtilen zamanın tespit edilmesinde zaman ekinin yanı sıra birtakım yönverenlerin ve zaman zarflarının da etkili olduğu, öğretim sürecinde örnekler yoluyla öğrencilere fark ettirilebilir. Sözelimi “Yarın İstanbul’a gidiyor.” cümlesi ile “Şimdi İstanbul’a gidiyor.” cümlesinde yer alan –yor eklerinden birinin gelecek zamanı, diğerinin de şimdiki zamanı ifade ettiği öğrencilere örnek cümleler kullanılarak sezdirilebilir.

16. Öğrencilere zaman eklerini kavratmak için masal, fıkra veya tarihî bir olay anlatırılabilir gibi öğretmence de anlatılabilir. Mesela anlatılan bir masal yoluyla -mİş ekinin, gerçekleştiği görülmeyen, ancak başkasından duyulan veya sonradan fark edilen olayların anlatımında kullanıldığı sezdirilebilir.

17. Zaman eklerinin fonksiyonları kavratılırken reklam, kullanma kılavuzu, tanıtım broşürü gibi güncel materyallerin yanı sıra öğrencilerin ilgisini çekebilecek karikatürlerden ve resimlerden yararlanılabilir. Öğretmen sınıfa getireceği bazı resimleri öğrencilere göstererek onların resimde gördüklerini anlatmalarını ister. Sonra da öğrencilerin zaman eklerini nerelerde, nasıl, hangi durumlarda kullandıklarını fark etmeleri sağlanabilir.

18. Zaman eklerinin öğretimine yönelik olarak hazırlanmış şarkı kasetleri de eğitim sürecinde kullanılabilir. Bu tür kasetlerdeki şarkı sözlerinde öğrencilere kavratılacak –yor, -Ar/-r, -mİş, -AcAktI, -yormuş gibi zaman eklerinin ve bu eklerin değişik fonksiyonlarının bulunmasına dikkat edilmelidir.

19. Zaman ekleri kavratılırken filmlerden de yararlanmak mümkündür. İçinde öğrencilere –ArdI, -yordu, -mİştI, -yormuş gibi kavratılacak zaman eklerinin geçtiği diyaloglar bulunan bir film öğrencilerin zaman eklerini kavramalarında etkili bir yol olabilir. Ayrıca öğretmen, öğrencilere kavratacağı zaman ekleriyle ilgili kısa senaryolar yazarak bunları öğrencilere oynatabilir. Çünkü öğrenciler oyuna kendileri de katılarak eğlenceli bir şekilde zaman eklerini daha iyi kavrayabilirler.

20. Zaman eklerinin fonksiyonları öğrencilere karşılaştırmalar yapılarak da kavratılabilir. İki zaman ekine dair örnek cümleler metinlerden alınarak bu eklerin hangi zamanı ifade ettiği, hangi durumlarda kullanıldığı öğrencilere sorular yardımıyla buldurulmaya çalışılabilir. Mesela öğrencilerin daha önce öğrendikleri –mİş eki ile yeni öğrenecekleri –DI eki böyle bir karşılaştırmayla öğrencilere kavratılabilir. Böyle bir karşılaştırmada öğrencilere sorulacak sorular yoluyla iki ek arasındaki benzerlik ve farklılıklar ortaya çıkarılır. Öğrenciler öğrenecekleri yeni ekle ilgili tespitlerini belirtirler. Bu şekilde yeni konuya dair bilgi ve işlevler öğrencilere ezberletilmeden, onların kendi kural çıkarımlarıyla öğretilmiş olacaktır (Barın ve Demir, 2008, s.225-226).

21. Zaman eklerinin öğrencilere kavratılmasında karikatürler de yararlı olabilir. Sözelimi –DI ve –AcAk eklerinin birbiriyle sohbet eden iki insan hüviyetinde çizildiği karikatürlerde eklerin fonksiyonları öğrencilere sezdirilerek kavratılabilir.

22. Zaman eklerinin kavratılmasında, soru-cevap tekniğinden de yararlanmak mümkündür. Mesela geniş zaman anlatılırken öğrencilere sorulan sorulara verilen cevaplardan hareketle bu ekin genel geçer durumları, alışkanlıkları, hareketin devamlılığını, varlıkların özelliklerini belirtmede kullanıldığı hissettirilmiş olur. Yine geniş zaman eki soru cevap tekniğinin yanı sıra öğrencilere oyun şeklinde de kavratılabilir. Bu durumda önce sınıftaki öğrencilerden bir arkadaşlarının genel özelliklerini ve o arkadaşlarının adını bir kâğıda yazmaları istenir. Sonra kâğıtlar toplanarak içlerinden biri seçilir ve sınıfa okunur. “Çok konuşur, dersi dinlemez, her

şeye itiraz eder.” “Bu kimdir?” sorusu sorularak öğrencilerden sözü edilen kişinin kim olduğunu bulmaları istenir (Barın ve Demir, 2008, s.226-228). Geniş zaman ekinin genel hüküm, alışkanlık, hareketin devamlılığı gibi fonksiyonlarını da başka oyunlarla öğrencilere kavratmak mümkündür.

23. Çalışma kâğıtları hazırlayarak öğrencilerin zaman eklerini pekiştirmeleri de sağlanabilir. Mesela masal, hikâye, fıkra, hatıra gibi değişik türde metinlerden boşluk doldurma kâğıtları hazırlanıp öğrencilerin boş bırakılan zaman eklerini uygun bir şekilde doldurmaları istenebilir. Böylece öğrencilerin bilgileri daha kalıcı hâle gelebilir.

KAYNAKÇA

1. Taranan Edebî Eserler

ADIVAR, H. E. (1971). **Sinekli Bakkal**. (29. Baskı). İstanbul: Atlas Kitabevi.

AĞAOĞLU, A. (1999). **Yazsonu**. (4. Baskı). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

ASENA, O. (1983). **Tanrılar ve İnsanlar, Korku, Alemdar Mustafa Paşa**.
İstanbul: Adam Yayıncılık A.Ş.

ASYA, A. N. (1967). **Bir Bayrak Rüzgâr Bekliyor**. (3. Baskı). İstanbul: Yağmur Yayınları.

ATAY, F. R. (1970). **Gezerek Gördüklerim**. (1. Baskı). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

BİRSEL, S. (1980). **Boğaziçi Şıngır Mıngır**. (2. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

BUĞRA, T. (1979). **Küçük Ağa**. (5. Baskı). İstanbul: Yol Yayınları.

BUĞRA, T. (1992). **Yağmur Beklerken**. (2. Baskı). Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

ÇAMLIBEL, F. N. (1969). **Han Duvarları**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

ÇEVİKSOY, O. (1999). **Sana Seni Anlatmak**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

DAĞCI, C. (1966). **O Topraklar Bizimdi**. İstanbul: Kağan Kitabevi.

DAĞCI, C. (1969). **Genç Temuçin**. İstanbul: Ötüken Yayınevi.

DIRANAS, A. M. (1977). **Oyunlar**. Ankara: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.

- FAİK, S. (1999). **Havuz Başı Son Kuşlar**. (16. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- FAİK, S. (1999). **Semaver Sarnıç**. (17. Baskı). Ankara: Bilgi Yayınevi.
- GÜNTEKİN, R. N. (1970). **Çalikuşu**. (16. Baskı). İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- HİSAR, A. Ş. (1978). **Fahim Bey ve Biz**. (5. Baskı). İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- ILGAZ, R. (1996). **Yıldız Karayel**. (6. Basım). İstanbul: Çınar Yayınları.
- IŞINSU, E. (1994). **Sancı**. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.
- IŞINSU, E. (1988). **Kaf Dağı'nın Ardında**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- İLERİ, S. (1985). **Hatırlıyorum**. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- KAPLAN, M. (1993). **Kültür ve Dil**. (8. Baskı). İstanbul: Dergâh Yayınları.
- KARAKOÇ, S. (1998). **Şiirler IX Monna Rosa**. (3. Baskı). İstanbul: Diriliş Yayınları.
- KARAKOÇ, S. (1980). **Şiirler VI Leylâ ile Mecnun**. İstanbul: Diriliş Yayınları.
- KARAOŞMANOĞLU, Y. K. (1997). **Yaban**. (31. Baskı). Haz. Atilla Özkırımlı, İstanbul: İletişim Yayınları.
- KEMAL, Y. (1969). **Kendi Gök Kubbemiz**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- KISAKÜREK, N. F. (1979). **Çile**. (7. Baskı). İstanbul: Büyük Doğu Yayınları.
- MÜFTÜOĞLU, A. H. (1971). **Çağlayanlar**. (1. Basılış). Haz. Fethi Tevetoğlu. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.
- MÜFTÜOĞLU, A. H. (1971). **Gönül Hanım**. (1. Basılış). Haz. Fethi Tevetoğlu. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

OFLAZOĞLU, A. T. (1983). **Deli İbrahim**. İstanbul: Adam Yayıncılık A.Ş.

SAFA, P. (1971). **Yalnızız**. (1. Baskı). İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

SAFA, P. (1968). **Bir Tereddüdün Romanı**. (2. Baskı). İstanbul: Ötüken Yayınevi.

SEYFETTİN, Ö. (1998). **Yalnız Efe**. Ankara: Bilgi Yayınevi.

SEYFETTİN, Ö. (1998). **Yüksek Ökçeler**. (5. Basım). Ankara: Bilgi Yayınevi.

TAHİR, K. (1995). **Körduman**. İstanbul: Adam Yayınları.

TANPINAR, A. H. (1969). **Beş Şehir**. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

TANPINAR, A. H. (Tarihsiz). **Huzur**. İstanbul: Tercüman 1001 Temel Eser.

TARANCI, C. S. (1971). **Seçmeler**. (1. Baskı). Haz. Gültekin Samanoğlu. İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

TURAL, S. K. (1982). **Zamanın Elinden Tutmak**. İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

2. Bilimsel Yayınlar

ACARLAR, K. (1968). Türkçede Geniş Zaman (Muzarî). **Türk Dili**, (203), 509-513.

ACARLAR, K. (1969). Fiil Kiplerindeki Anlam Kaymalarının Nedenleri. **Türk Dili**, (213), 250-254.

ADALI, O. (1979). **Türkiye Türkçesinde Biçimbirimler**. Ankara: TDK Yayınları.

ADIGÜZEL, M. S. (2001), Yabancılar Türkçe Öğretimi ve Gramer-Tercüme Metodu. **Bilig (Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi)**, (16), 25-43.

AHUNDOV, A. A. (2004). Türk Dillərində Zaman və Sıra Kateqoriyalarının Qarşılıqlı Əlaqəsi Haqqında. **Zeynep Korkmaz Armağanı**. Ankara: TDK Yayınları, 46-50.

- AXUNDOV, A. (2004). Bir Daha Türk Dillerinde Sıra Kategoriyası Üzerine. **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, 20-26 Eylül. Ankara: TDK Yayınları.
- AKASLAN, T. (1999). Sözceleme İşlemleri Kuramı Açısından “Şimdiki Zaman”. **Dil Dergisi**, (83), 37-49.
- AKÇATAŞ, A. (2004). Cümlede Zaman. **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, 20-26 Eylül. Ankara: TDK Yayınları.
- AKOĞLU, A. (2000). Zamanın Oku. **Bilim ve Teknik**, (391), 24-27.
- AKSAN, D. (1998). **Her Yönüyle Dil Ana Çizgileriyle Dilbilim**. Ankara: TDK Yayınları.
- AKSAN, D. (1999). **Anlambilim**. Ankara: Engin Yayınevi.
- AKSAN, D. (2004), **Dilbilim ve Türkçe Yazıları**, İstanbul: Multilingual.
- AKTAN, G. (1998). 4. ve 5. Sınıf Almanca ve Türkçe Kitaplarının Karşılaştırılması. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- ALAYLIOĞLU, R., Oğuzkan A. F. (1976). **Ansiklopedik Eğitim Sözlüğü**. (2. Baskı). İstanbul: İnkılâp ve Aka Kitabevleri.
- ALTINTAŞ, Z. (1975). Geçmiş Zaman Kiplerinin Adlandırılması. **Türk Dili**, (289), 577-580.
- ANA BRITANNICA. (Tarihsiz). Kip Maddesi. XIX, 97-98.
- ANA BRITANNICA. (Tarihsiz). Zaman Maddesi. XXII, 527-528.
- ATABAY, N., Kutluk İ. ve Özel S. (1982). **Sözcük Türleri**. Aksan, D. (Ed.) Ankara: TDK Yayınları.

- AYDIN, İ. (2009). Anadili Dersinin Etkinlik Alanları ve Dilbilgisi. **Millî Eğitim**, 37(181), 20-52.
- AYDIN, Ö. (1999). Orta Okullarda Dilbilgisi Öğretimi Üzerine Öğretmen Görüşleri. **Dil Dergisi**, (81), 23-29.
- BACANLI, E. (2008). Türkiye Türkçesindeki –miş Ekinin Dolaylılık ve Dolaylılık-Dışı Kullanımlarında Zamansal Atıf. **Bilig Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi**, (44), 1-24.
- BALAMİR, A. (1998). Amerika ve Türkiye’de Okutulan 3. Sınıf Ana Dili Kitaplarının Karşılaştırılması. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- BANGUOĞLU, T. (1990). **Türkçenin Grameri**, Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- BARIN, E., Demir, C. (2008). **Türk Dil Bilgisi 2: Biçim Bilgisi**. (1. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- BASSARAK, A. (1997). Türkçe Zaman Kiplerinin Doğallık Dereceleri. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1995**, 31-36.
- BAŞARAN, F. (1998). Japonca Ana Dili Kitaplarının İncelenmesi. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- BAŞKAN, Ö. (2006). **Yabancı Dil Öğretimi-İlkeler ve Çözümler**. İstanbul: Multilingual.
- BAŞTÜRK, M. (1999). Türkçede Zamansal Eklerin Yeniden Sistemleştirilmesi (Deneme), **Dil Dergisi**, (80), 5-18.
- BİLGEGİL, M. K. (1963). **Türkçe Dilbilgisi**. Ankara: Güzel İstanbul Matbaası.

- BİLGİN, M. (2006). **Anlamdan Anlatıma Türkçemiz**. (2. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- BOZKURT, F. (2000). **Türkiye Türkçesi**. (2. Baskı). Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- BÖREKÇİ, M. (1997). Türk Dilinin En Büyük Sorunlarından Biri: Dilbilimin Dil Öğretimine Yansımamış Olması. **Dil Dergisi**, (56), 12-17.
- BÖREKÇİ, M. (1999). Türkçe Öğretiminin Yüzeysel Yapıyı Esas Alan Yaklaşımı ve Bunun Sonuçları. **Dil Dergisi**, (77), 27-35.
- CANBULAT, M. (2004). Dil Bilimi Açısından Zaman ve Dil. **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, 20-26 Eylül. Ankara: TDK Yayınları.
- CEMİLOĞLU, İ. (1990). Ortaöğretimdeki Türkçe-Edebiyat Dersleri ve Düşündürdükleri. **Millî Eğitim**, (104), 56-58.
- CEMİLOĞLU, İ. (2001). **Cümle Bilgisi**. Ankara: Bizim Büro Basımevi.
- CEMİLOĞLU, M. (2001). **İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. İstanbul: Alfa Yayınları.
- CEVİZCİ, A. (1997). **Felsefe Sözlüğü**. (2. Basım). Ankara: Ekin Yayınları.
- ÇAKIR, A. (1992). Türkçede Kiplik. **Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi**, 8 (3), 383-392.
- DEMİR, N., Yılmaz, E. (2005). **Türk Dili El Kitabı**. (2. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- DEMİR, T. (Tarihsiz). **Türkçe Dilbilgisi**. Ankara: Kurmay Basım Yayın Dağıtım.
- DEMİRCAN, Ö. (1977). **Türkiye Türkçesinde Kök-Ek Bileşmeleri**. Ankara: TDK Yayınları.

- DEMİREL, Ö. (2002). **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi**. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- DENY, J. (1941). **Türk Dili Grameri (Osmanlı Lehçesi)**. Çeviren: Ali Ulvi ELÖVE, İstanbul: Maarif Matbabası.
- DİLÂÇAR, A. (1961). Gramer Öğretiminde Metot. **Türk Dili**, (116), 516-518.
- DİLÂÇAR, A. (1974). Türk Fiilinde “Kılınış”la “Görünüş” ve Dilbilgisi Kitaplarımız. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1973–1974**, 160–171.
- DİLÂÇAR, A. (1989). Gramer: Tanımı, Adı, Kapsamı, Türleri, Yöntemi, Eğitimdeki Yeri ve Tarihçesi. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1971**. Ankara: TDK Yayınları. (2. Baskı). 83-145.
- DİLEKÇİ, A. (2000). Türkçede Zaman. Yayınlanmamış Mezuniyet Tezi. Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitimi Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Eğitimi Bölümü.
- DOĞRUEL, S., Kurter, S. ve Gündoğdu, M. (2006). **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 7**. (Üçüncü Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- DUMAN, A. (1998). Neden Türkçe Eğitimi?. **Türk Dili**, (557), 413-415.
- DURAK, E. (1998). İlkokul 2. Sınıf Türkçe ve Almanca Ana Dili Kitaplarının Karşılaştırılması. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- EDİSKUN, H. (1999). **Türk Dilbilgisi**. (7. Basım). İstanbul: Remzi Kitabevi.
- EKER, S. (2005). **Çağdaş Türk Dili**. (3. Baskı). Ankara: Grafiker Yayınları.
- EMRE, A. C. (1940). Ondördüncü Asırda Bizde Türkçe Fiğillerin Kip (Sıyga) ve Zamanları. **Türk Dili Belleten**. 2 (1-2), 3-22.

- EMRE, A. C. (1945). **Türk Dilbilgisi**. İstanbul: Cumhuriyet Matbaası.
- EMRE, A. C. (1988). Türkçede Cümle: II. İsim Cümlesi. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1955**. (2. Baskı). 23-58.
- ERASLAN, K. (1980). **Eski Türkçe’de İsim-Fiiller**. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları.
- ERCİLASUN, A. B. (1983). Geniş Zaman Ekine Dair Bazı Düşünceler. **Türk Kültürü Araştırmaları, Prof. Dr. Faruk Kadri Timurtaş’ın Hatırasına Armağan**, 115-119.
- ERCİLASUN, A. B. (1984). **Kutadgu Bilig Grameri-Fiil-**. Ankara: Gazi Üniversitesi Yayınları.
- ERCİLASUN, A. B. (1994). Türkçede Emir ve İstek Kipi Üzerine. **Türk Dili**, (505), 3-9.
- ERGİN, M. (1976). **Türk Dili Dersleri I**, İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Devlet Kitapları.
- ERGİN, M. (1998). **Türk Dil Bilgisi**. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- ERKMAN-AKERSON, F. (2000). **Dile Genel Bir Bakış**. İstanbul: Multilingual.
- EROL, A., Altan A., Arhan S., Başar, S., Gülbahar, B., Kansu S., Kazancıoğlu, Z. G., Özaykut, S., Öztürker, G., Serin, A., Yılmaz, D., Yurt, M. ve Yüksel Y. (2006). **İlköğretim Türkçe 6**. (Birinci Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- FİRENGİZ, M. (1988). Türkçe Eğitim ve Öğretiminde Önemli Dört İlke. **Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı (1-3 Ekim 1986)**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.

- GABAIN, A. Von. (1995). **Eski Türkçenin Grameri**. (2. Baskı). Çeviren: Mehmet AKALIN. Ankara: TDK Yayınları.
- GELİŞİM HACHETTE. (1983). Zaman Maddesi. XII, 4821-4823.
- GENCAN, T. N. (1974). Geniş Zaman Kipi. **Türk Dili**, (268), 325-330.
- GENCAN, T. N. (1979). **Dilbilgisi**. (4. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- GÖĞÜŞ, B. (1978). **Orta Dereceli Okullarımızda Türkçe ve Yazın Eğitimi**. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- GÖĞÜŞ, B. (1998). **Anlatım Terimleri Sözlüğü**. Ankara: Kurtuluş Ofset Basımevi.
- GÖKDEMİR, A. (1998). İngiltere’de Kullanılan 4. ve 5. Sınıf Ana Dili Kitaplarında Dört Temel Dil Becerisinin İşlenişi ve Türkiye’deki Ana Dili Kitaplarıyla Karşılaştırılması. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- GÖZKAN, E. A. (1998). Rus ve Türk İlkokullarında Ana Dili Eğitimi ve Öğretimi. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- GÜLENSOY, T. (2005). **Türkçe El Kitabı**. (2. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- GÜLSEVİN, G. (2000). Türkiye Türkçesindeki Zaman ve Kip Çekimlerinde Birleşik Yapılar Üzerine. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1997**. Ankara: TDK Yayınları. 215-224.
- GÜLSEVİN, G. (2004). Türkçede “Sıra Dışı Ekler ve Eklerin Tasnif-Tanımlama Sorunu Üzerine. **V. Uluslararası Türk Dili Kurultayı Bildirileri I**, 20-26 Eylül. Ankara: TDK Yayınları.

- GÜNGÖR, Ö. (1998). İlkokul 3. Sınıf Fransızca ve Türkçe Ana Dili Kitaplarının Karşılaştırılması. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- GÜRELİK, H. (1998). Amerika ve Türkiye’deki İlkokul 4. Sınıf Ana Dili Kitaplarının Karşılaştırılması. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- GÜZ, N., Huber, E., Senemoğlu O. ve Öztokat E. (1998). **Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü**. (2. Baskı). Vardar, B. (Ed.). İstanbul.
- GÜZEL, A. (1989). Eğitimde Türkçenin Öğretilmesi. **Belgelerle Türk Tarihi Dergisi**, (47), 42-45.
- GÜZEL, A. (2003). Eğitim Fakültelerinde Türkçe Öğretmenliği Bölümünün Kuruluş ve Hedefleri-I. **Türklük Bilimi Araştırmaları**, (13), 7-17.
- HATİBOĞLU, V. (1981). **Türkçenin Ekleri**. (2. Baskı). Ankara: TDK Yayınları.
- HATİBOĞLU, V. (1982). **Dilbilgisi Terimleri Sözlüğü**. (4. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- HATİBOĞLU, V. (1982). **Türkçenin Sözdizimi**. (2. Baskı). Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.
- İSLAM ANSİKLOPEDİSİ. (1986). Zaman Maddesi. XII, 460-462.
- KARABABA, Z. C. (2001). Türkçe ve İngilizce Anadili Ders Kitaplarında Hedef Davranışların Kazandırılmasında İzlenen Yol ve Dilbilgisi Öğretimi. **Dil Dergisi**, (99), 7-22.
- KARABABA, Z. C. (2002). İlköğretim 3. ve 5. Sınıf Türkçe ve İngilizce Anadili Ders Kitaplarının Temel Nitelikleri. **Dil Dergisi**, (113), 33-39.

- KARABABA, Z. C. (2005). Avrupa’da Anadili Öğretimi Türkçe ve İngilizce Anadili Ders Kitaplarının İncelenmesi ve Karşılaştırılması (Kuzey İrlanda, İskoçya ve İngiltere Örneği). **Millî Eğitim**, (167), 281-307.
- KARABAĞ, İ. (2000). Türkçede Kip ve Kiplik Olgusu. **Türk Dili**, (585), 275-278.
- KARAHAN, L. (1994). -sa/-se Eki Hakkında. **Türk Dili**, (516), 471-474.
- KARAHAN, L. (1995). **Türkçede Söz Dizimi**. (3. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- KARAHAN, L. (2005). **Türkçede Söz Dizimi**. (9. Baskı). Ankara: Akçağ Yayınları.
- KAVCAR, C, Oğuzkan F. ve Sever, S. (1995). **Türkçe ve Sınıf Öğretmenleri İçin Türkçe Öğretimi**, Ankara: Engin Yayınevi.
- KAVCAR, C. (1998), Türkçe Eğitimi ve Sorunlar. **Dil Dergisi**, (65), 5-18.
- KOCAMAN, A. (1983). Türkçede Kip Olgusu Üzerine Görüşler. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1980- 1981**, 81-85.
- KOÇ, N. (1996). **Yeni Dilbilgisi**. (3. Baskı). İstanbul: İnkılâp Kitabevi.
- KOÇ, N. (1998). -makta/-mekte Üzerine. **Türk Dili**, (558), 490-496.
- KORKMAZ, Z. (1959). Türkçe’de -acak / -ecek Gelecek Zaman (Futurum) Ekinin Yapısı Üzerine. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**. XVII (1-2), 159-168.
- KORKMAZ, Z. (1992). **Gramer Terimleri Sözlüğü**. Ankara: TDK Yayınları.
- KORKMAZ, Z. (2003). **Türkiye Türkçesi Grameri (Şekil Bilgisi)**. Ankara: TDK Yayınları.
- LEVEND, A. S. (1973). **Dil Üstüne**. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

LYONS, J. (1983). **Kuramsal Dilbilime Giriş**. Çeviren: Ahmet KOCAMAN. Ankara: TDK Yayınları.

MANSUROĞLU, M. (1953). Türkçede –miş Ekinin Fonksionları. **Fuat Köprülü Armağanı**, 345-350.

MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (1982). **Temel Eğitim Programı (1. Türkçe Eğitimi, 2. Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi)**, İstanbul: Millî Eğitim Basımevi.

MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2005). **İlköğretim Türkçe Dersi (1-5. Sınıflar) Öğretim Programı ve Kılavuzu**. Ankara: Devlet Kitapları Müdürlüğü Basımevi

MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2006). **İlköğretim Türkçe Dersi (6, 7, 8. Sınıflar) Öğretim Programı**, Ankara: MEB Devlet Kitapları Müdürlüğü.

MEMOĞLU-SÜLEYMANOĞLU, H. (2006). **Türkçenin Ters Sıklık Sözlüğü**. Ankara: Kurmay Kitap Yayın Dağıtım.

MEYDAN LAROUSSE. (1990). Fiil Maddesi. IV, 650–651.

MEYDAN LAROUSSE. (1990). Kip Maddesi. VII, 321.

MEYDAN LAROUSSE. (1990). Zaman Maddesi. XII, 897-899.

ONAN, B. (2005). İlköğretim İkinci Kademe Türkçe Öğretiminde Dil Yapılarının Anlama Becerilerini (Okuma/Dinleme) Geliştirmedeki Rolü. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Türkçe Eğitimi Ana Bilim Dalı, Ankara.

OSAM, N. (1995). Türkçe Dilbilgisi Kitaplarında Kip Olgusu. **Dil Dergisi**, (38), 48-51.

ÖNCÜL, R. (2000). **Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü**. İstanbul: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.

- ÖZ, M. F. (2001). **Uygulamalı Türkçe Öğretimi**. Ankara: Anı Yayıncılık.
- ÖZBAY, M. (2003). **Öğretmen Görüşlerine Göre İlköğretim Okullarında Türkçe Öğretimi**. (1. Baskı). Ankara: Gölge Ofset Matbaacılık.
- ÖZBAY, M. (2008). **Türkçe Öğretimi Kaynakçası**. (1. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- ÖZBAY, M. (2006). **Türkçe Özel Öğretim Yöntemleri II**. (1. Baskı). Ankara: Öncü Kitap.
- ÖZDEMİR, E. (1968). Türkçede Fiillerin Çekimlenişine Toplu Bir Bakış. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1967**, 177–203.
- PIACENTINI, M. (1998). İtalya’da Eğitim Sistemi. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- SAGIR, M. (2002). **İlköğretim Okullarında Türkçe Dil Bilgisi Öğretimi**. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- SARAÇOĞLU, A., Çimen, C. ve Güzel, Y. (2006). **İlköğretim Türkçe Ders Kitabı 8**. (Üçüncü Baskı). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- SEBZECİOĞLU, T. (2004). Türkçede Kip Kategorisi ve –yor Biçimbiriminin Kipsel Değeri. **Dil Dergisi**, (124), 18-33.
- SERTKAYA, O. F. (1996). Türkçede Kelime Çekimlenmesi Üzerine İki Eser. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1994**. Ankara: TDK Yayınları. 307-310.
- SEZER, A. (1988). Türkçe Öğretiminde Dilbilimin Yeri. **Türk Dilinin Öğretimi Toplantısı (1-3 Ekim 1986)**, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, Ankara.

SEZER, A., Oğuzkan, F., Özdemir, E. ve Göğüş B. (1991), **Türk Dili ve Edebiyatı Öğretimi**. Özer, B. (Ed.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.

SİNANOĞLU, S. (1958). Dilbilgisinin Önemi. **Türk Dili**, (81), 438-440.

ŞAHİN, H. (2004). Birleşik Çekimli Fiillerin Zaman ve Anlam Açısından Gösterdiği Çeşitlilikler. **Zeynep Korkmaz Armağanı**. Ankara: TDK Yayınları, 381-392.

ŞAHİN, H. (1997). Kutadgu Bilig’de Şimdiki Zaman. **Türk Dili**, (545), 464-471.

ŞAHİN, S. (1998). İngiltere’de Ana Dili Eğitimi. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.

ŞIKLAR, A. (1998). İspanyol Eğitim Sistemi. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.

TDK (Türk Dil Kurumu). (1967). **Dilbilgisi Sorunları I**. Ankara: TDK Yayınları.

TEKİN, T. (1988). A.N. Kononov, Grammatika sovremennogo turetskogo literaturnogo yazıka, Moskva-Leningrad, 1956. 569 s. (Akademiya Nauk SSSR. Institut vostokovedeniya). **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1959**. Ankara: TDK Yayınları. (2. Baskı). 333-378.

TOMPKINS, G. E. (1998). **Language Arts: Content and Teaching Strategies**. (4th Edition). New Jersey: Prentice-Hall. Inc.

TOPALOĞLU, A. (1988). **Dil Bilgisi Terimleri Sözlüğü**. (1. Basım). İstanbul: Ötüken Neşriyat A.Ş.

TURAN, O. (1941). **Oniki Hayvanlı Türk Takvimi**. İstanbul: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

- TÜRK, V. (1999). Türkçede Şimdiki Zaman Kavramı, Çekimleri ve Ekleri. **Türk Dili Araştırmaları Yıllığı Belleten 1996**. Ankara: TDK Yayınları. 291-340.
- TÜRK ANSİKLOPEDİSİ. (1949). Aspekt Maddesi. III, 474-477.
- TÜRK ANSİKLOPEDİSİ. (1983). Türkiye Türkçesi Maddesi. XXXII, 393-426.
- TÜRK DİL KURUMU. (2005). **Türkçe Sözlük**. (10. Baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.
- TÜRKYILMAZ, F. (1999). **Tasarlama Kiplerinin İşlevleri**. Ankara: TDK Yayınları.
- UĞURLU, M. (2003). Türkiye Türkçesinde “Bakış” (“Aspektotempora”). **Türkbilig**, (5), 124-133.
- UYSAL, A. E. (1956). Bazı Eski Edebiyatlarda Zaman Telâkkileri. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, XXVII (1-2), 173-208.
- UYSAL, A. E. (1956). Türk Edebiyatında Zaman Anlayışları Üzerine Bir Deneme. **Türk Dili**, VII (8), 381-391.
- UYSAL, A. E. (1964). Edebiyat Açısından Doğu ve Batı Mistisizminde Zaman Düşüncesi. **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi**, XXII (1-2), 71-99.
- UZUN, N. E. (1998). **Dilbilgisinin Temel Kavramları**. Ankara.
- UZUN, N. E. (1998). Türkçede Görünüş/Kip/Zaman Üçlüsü. **Dil Dergisi**, (68), 5-22.
- ÜÇÖK, N. (1947). **Genel Dilbilim (Lengüistik)**. Ankara: Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Yayınları.

- ÜLKEN, H. Z. (1968). **Varlık ve Oluş**. Ankara: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları.
- ÜNLÜ, F. (1998). World of Language 2. **Türkiye’de ve Dünyada Ana Dili Eğitimi Sempozyumu-Bildiriler**, Ankara Üniversitesi TÖMER Dil Öğretim Merkezi, Ankara.
- YALÇIN, A. (2002). **Türkçe Öğretim Yöntemleri-Yeni Yaklaşımlar**. Ankara: Akçağ Yayınları.
- YAMAN, E. (1999). **Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları**. Ankara: TDK. Yayınları.
- YAMAN, E. (1992). Türkçede “Kip” ve “Zaman” Kavramları. **Dil Dergisi**, (6), 55-63.
- YAMAN, E. (1994). Türkiye Türkçesinde Zaman Kaymaları ve Fonksiyon Değişmeleri. **Dil Dergisi**, (18), 43-51.
- YAVUZ, K., Yetiş K. ve Birinci N. (1997). **Üniversite Türk Dili ve Kompozisyon Dersleri**. İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım.
- ZÜLFİKAR, H. (1980). **Yabancılar İçin Türkçe Dilbilgisi**. Ankara: Ankara Üniversitesi Türkçe Kursu Yayınları.

EKLER

Ek-1/A 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
17	#kavga çıkarmış (çıkma)	1	15	anlaşırlar	1
17	dinlemezmiş	1	15	barışırız	1
17	düşürür(müş)	1	15	benzemez	1
17	gelirmiş	1	15	bilemez	1
17	kaçarmış	1	15	çalışır	1
17	kızdırırmış	1	15	çalışırım	1
17	oluşturmuş	1	15	danışır(ım)	1
17	takar(mış)	1	15	değer verirler	1
17	yaparmış	1	15	düşer(sin)	1
17	yaramaz(mış)	1	15	düşersin	1
16	giderdik (gitmek)	2	15	gelemezsin	1
16	atlardık	1	15	gelmez	1
16	eğlenirdik	1	15	getiremem	1
16	giderdi (gitmek)	1	15	gidemezsin	1
16	kalırdı	1	15	gider	1
16	koyar(dık)	1	15	gireriz	1
16	oynardık	1	15	görürler	1
16	sevmeydi	1	15	gülerim	1
16	yakardık	1	15	hak kazanır	1
16	yerdik	1	15	ihtiyacı duyarım	1
15	severim	6	15	ihtiyacı duyarlar	1
15	bilir	3	15	karıymış olur	1
15	olur	3	15	karşılayabilir	1
15	diyemem	2	15	kaybetmem	1
15	gerekir	2	15	kazandırır	1
15	gideriz	2	15	kırar mı	1
15	olabilir	2	15	kollar	1
15	paylaşırız	2	15	korkar	1
15	sever	2	15	korkarım	1
15	severiz	2	15	korur	1
15	sevmez	2	15	koruruz	1
15	sinirlenir	2	15	kullanmaz	1
15	verir	2	15	kurulur	1
15	#işe yarar	1	15	öğretir	1
15	#rolü oynar	1	15	ölürsün	1
15	#sahip çıkarız	1	15	sanırız	1
15	#sözünden çıkmaz	1	15	satın alabilirler	1
15	#şaka yapar	1	15	sever mi	1
15	#tuzağa düşebiliriz	1	15	sürer	1
15	#yediğimiz içtiğimiz ayrı gitmez	1	15	tanıyamam	1
15	&bilir	1	15	telefonlaşabilirsin	1
15	&bilmez	1	15	titrerim	1
15	agresif olur	1	15	umarım	1
15	alırım	1	15	unutmam	1
15	alışırsın	1	15	üzer mi	1
15	anlaşamazlar	1	15	verirler	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	yaparız	1	8	gidiyorduk	1
15	yardım eder	1	8	gidiyordum	1
15	yaşamam	1	8	götüremiyordu	1
15	yener	1	8	gözüküyordu	1
13	geçecektik	1	8	içmiyordu	1
13	geçmeyecektim	1	8	iniyorduk	1
13	gidecektim	1	8	katlanıyordu	1
13	götüreceklerdi	1	8	koşamıyorduk	1
13	ısıracaktı	1	8	sarıyordu	1
13	kaçırılacaktım	1	8	seviyordu	1
12	atacağız	2	8	üzülüyordu	1
12	anlatacağım	1	8	yapıyordum	1
12	bakacağım	1	8	yaratmıyor(du)	1
12	belirleyeceğiz	1	8	yaratmıyordu	1
12	besleyeceğiz	1	6	gidiyoruz	2
12	çalışacaksın	1	6	unutamıyorum	2
12	geleceğiz	1	6	#elimden geleni yapıyorum	1
12	gideceksin	1	6	#vakit geçiriyorum	1
12	kaybetmeyeceğim	1	6	ayrılmıyor	1
12	olacak	1	6	bıraktıramıyorum	1
12	oturmayacak	1	6	biliyor	1
12	paylaşacak	1	6	biliyor musunuz	1
12	sececeğiz	1	6	biliyoruz	1
12	seveceğim	1	6	çekiyorum	1
12	tutunacaksın	1	6	çıkartamıyorum	1
12	unutmayacağım	1	6	diyorum	1
9	geliyormuş	2	6	düşünmüyor	1
9	arıyormuş	1	6	düşünmüyorum	1
9	çıkartıyormuş	1	6	geliyor	1
9	kaçırıyorlarmış	1	6	gerekiyor	1
8	istiyordum	4	6	gidiyor	1
8	götürüyorduk	3	6	havlamıyor	1
8	içiyordu	3	6	ilgileniyorlar	1
8	oturuyordu	3	6	istiyorum	1
8	yazıyordu	3	6	iyileşiyor	1
8	duruyordu	2	6	kalıyorum	1
8	#sözünü dinliyordu	1	6	kaşınıyor	1
8	ağlıyordum	1	6	kırılıyor	1
8	ağrıyordu	1	6	korkuyoruz	1
8	arıyordu	1	6	okuyoruz	1
8	arıyorduk	1	6	ölüyor	1
8	ayırmıyordu	1	6	seviyorum	1
8	bakıyordu	1	6	seviyoruz	1
8	bekliyorduk	1	6	telefonlaşıyoruz	1
8	binliyordum	1	6	uçamıyorsun	1
8	çarpınıyordu	1	6	üzülüyor	1
8	duruyordum	1	6	üzüyor	1
8	emekliyorduk	1	6	veriyor	1
8	geçiniyor(du)	1	6	yumurtluyor	1
8	geçiriyordum	1	4	dedi	10
8	geçiriyorlardı	1	4	geldi	7
8	geçiyordu	1	4	oldu	7
8	geçiyorduk	1	4	gittim	5
8	geçiyordum	1	4	gördüm	5
8	geliyordum	1	4	çıktı	4
8	gerekiyordu	1	4	geçti	4

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	öldü	4	4	evlendiler	1
4	çarptı	3	4	geçtim	1
4	gitti	3	4	geldim	1
4	gittik	3	4	gelmedi	1
4	aldı	2	4	getirdiler	1
4	aldık	2	4	gösterdi	1
4	aldım	2	4	götürdü	1
4	attılar	2	4	götürdük	1
4	bağırdım	2	4	hastalandı	1
4	baktı	2	4	hazırladı	1
4	baktım	2	4	içti	1
4	başladı	2	4	indirdik	1
4	bıraktılar	2	4	istedi	1
4	bulamadık	2	4	istedim	1
4	buldum	2	4	ittim	1
4	büyüdü	2	4	iyileşti	1
4	dedim	2	4	iyileştim	1
4	döktüler	2	4	izledim	1
4	döndü	2	4	izleyebildik	1
4	eğlendim	2	4	kaldı	1
4	gezdik	2	4	kapıştılar	1
4	girdi	2	4	karar verdik	1
4	götürdüler	2	4	karşılaştık	1
4	kaçtı	2	4	karşılaştım	1
4	koydu	2	4	kavuştu	1
4	koydum	2	4	kırıldı	1
4	öldürdü	2	4	kırmadı	1
4	üzüldüm	2	4	konuştum	1
4	yaptık	2	4	koştum	1
4	yazdım	2	4	kurtuldum	1
4	#evlat edindi	1	4	nişanlandılar	1
4	aksatmadım	1	4	oldum	1
4	anıldı	1	4	oturdum	1
4	aradı	1	4	oynadım	1
4	atmaya başladı	1	4	ölmedi	1
4	attı	1	4	özledim	1
4	bindirdik	1	4	park ettik	1
4	bulamadılar	1	4	patladı	1
4	buldun	1	4	sevindi	1
4	canlandı	1	4	son verdi	1
4	çaldı	1	4	söyledi	1
4	çalıştı	1	4	taburcu ettiler	1
4	çarptık	1	4	tanıştım	1
4	çıkamadık	1	4	uyuyamadım	1
4	çıkarttı	1	4	uyuz oldu	1
4	çıkttık	1	4	ünlü oldu	1
4	dinlemedi	1	4	vardık	1
4	dinletemedim	1	4	verdi	1
4	durakladı	1	4	vurdu	1
4	durmadı	1	4	yamuldu	1
4	duydum	1	4	yansıdı	1
4	duymadım	1	4	yapıştı	1
4	düştüm	1	4	yapıştırdım	1
4	düşündüm	1	4	yaptı	1
4	eğlendik	1	4	yaptım	1
4	ettim	1	4	yaptın	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	yaptırdık	1	/	çıkılmış	2
4	yazdı	1	/	demişler	2
4	yedim	1	/	olmuş	2
4	yedirdiler	1	/	üzülmüş	2
2	gitmişti	3	/	#cezasını çekmiş	1
2	korkmuştuk	3	/	#çenesini tutamamış	1
2	olmamıştı	3	/	#özür dilemiş	1
2	olmuştu	3	/	#sözünü tutmamış	1
2	almıştı	2	/	#yola çıkmışlar	1
2	almıştık	2	/	#yola koyulmuşlar	1
2	gelmişti	2	/	ağlamış	1
2	#haber vermişti	1	/	almış	1
2	alçıya almışlardı	1	/	almışlar	1
2	başlamıştık	1	/	anlatmış	1
2	çıkılmışım	1	/	bakmış	1
2	demiştım	1	/	başlamış	1
2	dikkatimi çekmişti	1	/	başlamışlar	1
2	eğlenmişim	1	/	dolmuş	1
2	geçememiştik	1	/	gelmiş	1
2	geçmişim	1	/	girmiş	1
2	girmişti	1	/	gitmemiş	1
2	gitmiştik	1	/	gitmişler	1
2	gitmişim	1	/	gülmüş	1
2	kaçmıştı	1	/	karar vermiş	1
2	kalkmışım	1	/	kaybolmuş	1
2	kalmışım	1	/	kırmış	1
2	koşmuştu	1	/	konusmuş	1
2	lanetlemişti	1	/	küçülmüş	1
2	lanetlenmişti	1	/	onaylamış	1
2	oynamışım	1	/	ölmemiştir	1
2	öğrenmişti	1	/	ölmüş	1
2	saldırmıştı	1	/	seslenmiş	1
2	sevinmişti	1	/	söylemiş	1
2	utanmamıştı	1	/	taşınmış	1
2	vermişti	1	/	unutmuş	1
2	yakalamıştı	1	/	utanmış	1
2	yamulmuştu	1	/	uyarmışlar	1
/	demiş	12	/	yapmış	1
/	sormuş	4	/	yatmışlar	1
/	gitmiş	3			
/	görmüş	3			
/	beğenmişler	2			

Ek-1/B 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
17	&kalırmış	1	15	#hayrı dokunmaz	1
17	istemiş	1	15	#hoşuma gider	1
17	oynarmış	1	15	#ortaya çıkar	1
16	isterdim	2	15	#örnek alırım	1
16	anlatırdım	1	15	#peşine takılır	1
16	dağıtırdım	1	15	#yer alır	1
16	dururdum	1	15	#yolunu tutarlar	1
16	giderdik (gitmek)	1	15	&belli olur	1
16	giderdim (gitmek)	1	15	açmaz	1
16	hissederdim	1	15	ağlar	1
16	kaçardım	1	15	anlar	1
16	kesilirdi	1	15	anlatırım	1
16	olurdu	1	15	anlayamayız	1
16	severdi	1	15	arkadaş olunmaz	1
16	severdim	1	15	atar	1
16	verirdim	1	15	banyo yapar	1
16	yapardı	1	15	barışır	1
16	yarar	1	15	barışırız	1
15	gelir	7	15	bekler	1
15	severim	6	15	benzer	1
15	gider	5	15	bırakır	1
15	olur	5	15	bırakmaz	1
15	der	4	15	bilgi edinirler	1
15	bağırır	3	15	bitmez	1
15	başlar	3	15	bulur	1
15	girer	3	15	büyür	1
15	okur	3	15	cevaplar	1
15	sever	3	15	çağırır	1
15	sorar	3	15	çalar	1
15	söyler	3	15	çakar	1
15	anlaşırlar	2	15	çakarlar	1
15	anlatır	2	15	çözeriz	1
15	değer verir	2	15	darılır	1
15	düşünürler	2	15	değer veririm	1
15	giyer	2	15	derler	1
15	istemem	2	15	ders çalışırız	1
15	istemez	2	15	dilerim	1
15	kavga ederiz	2	15	diyebilirim	1
15	konuşur	2	15	doğar	1
15	küser	2	15	doğurabilir	1
15	olmaz	2	15	döker	1
15	olursun	2	15	duyarlar	1
15	oluruz	2	15	duyulur	1
15	oturur	2	15	düşersin	1
15	yardım eder	2	15	düşünebilirler	1
15	#aklı onda kalır	1	15	emir verir	1
15	#aklıma gelir	1	15	geçinilir	1
15	#ayağa kalkar	1	15	gelebilir	1
15	#ayak uydurabilir	1	15	gelmez	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	gezer	1	15	verirler	1
15	gezeriz	1	15	yapar	1
15	gezerler	1	15	yararlar	1
15	gezmez	1	15	yararlı olur	1
15	gideriz	1	15	yaşayamaz	1
15	gömerler	1	15	yazar	1
15	gönderir	1	15	yer	1
15	gösterir	1	15	yöneltir	1
15	götür(ür)ler	1	15	yutar	1
15	güler	1	15	zarar gelmez	1
15	hisseder	1	14	gidecekmiş	1
15	ilgi duyar	1	13	açıl(a)caktı	1
15	ilgilenirim	1	13	açılacaktı	1
15	incitmez	1	13	bit(e)cekti	1
15	ister	1	13	boğulacaktım	1
15	isterim	1	12	arkadaş olacaklar	1
15	isteriz	1	12	devam edeceğim	1
15	iyileşir	1	12	okuyacaksın	1
15	kalem çekmez	1	12	olacaklardır	1
15	kalmaz	1	12	öleceğiz	1
15	kapılır(ız)	1	12	seveceğim	1
15	karar verirler	1	12	unutmayacağım	1
15	kayabilir miyim	1	9	#geri dönüyormuş	1
15	keşfederler	1	9	açılıyormuş	1
15	kırılır	1	9	bakıyormuş	1
15	kıskanır	1	9	diyorlarmış	1
15	kıskanırım	1	9	geliyormuş	1
15	kıskanmam	1	9	kapanıyormuş	1
15	konuşurlar	1	9	merak ediyormuş	1
15	kopya çekmez	1	9	olmuyormuş	1
15	kurabiliriz	1	9	söylüyormuş	1
15	kusur etmez	1	9	yaşıyormuş	1
15	okumaz	1	8	bilmiyordum	2
15	okuyamaz	1	8	oynuyordu	2
15	oldurmaz	1	8	anlaşıyorduk	1
15	oynar mısın	1	8	arıyorlardı	1
15	oynayabilir miyim	1	8	bağırıyordum	1
15	öğretir	1	8	bekliyorum	1
15	öğüt verir	1	8	çalışıyorduk	1
15	sağlarlar	1	8	çalışıyorlardı	1
15	sağlayabilir	1	8	davranıyordu	1
15	sarırlılar	1	8	davranmıyordu	1
15	seslenir	1	8	davranmıyorlardı	1
15	sevemez miyiz	1	8	diyordu	1
15	severiz	1	8	diyordum	1
15	severler	1	8	gerekiyordu	1
15	sürer	1	8	geziyor(du)	1
15	şahlandırır	1	8	gidiyorduk	1
15	şaşıır	1	8	gidiyordum	1
15	taşınırlar	1	8	gölüyorlardı	1
15	telaşlanır	1	8	hitap ediyordu	1
15	tepetaklak eder	1	8	içiyor(du)	1
15	unutamam	1	8	ilerliyordum	1
15	unutmam	1	8	konusamıyordum	1
15	uzanır	1	8	konusuyordu	1
15	üzülürüm	1	8	koşturuyorduk	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
8	koyuyordu	1	4	geldi	7
8	oynamıyordu	1	4	dedi	5
8	savaşıyorduk	1	4	başladı	3
8	seyrediyordu	1	4	dedim	3
8	sıkılıyordu	1	4	geçti	3
8	yağıyordu	1	4	gittim	3
8	yapıyorduk	1	4	sevdim	3
8	yardım ediyordu	1	4	#söz verdim	2
7	sevilmetedir	1	4	#yola çıktık	2
6	seviyorum	11	4	büyüdü	2
6	istiyorum	5	4	çaldı	2
6	gülüyor	3	4	devam etti	2
6	özlüyor	3	4	doğdu	2
6	gidiyor	2	4	düştüm	2
6	oluyor	2	4	gittik	2
6	seviyor	2	4	indim	2
6	iyor	2	4	kazandı	2
6	#sinir oluyorum	1	4	oynadık	2
6	#söz veriyorum	1	4	sordum	2
6	anlaşıyorum	1	4	#aramız bozuldu	1
6	bekliyorum	1	4	#ateş etti	1
6	besliyorum	1	4	#içine aldı	1
6	biliyor	1	4	#iyi oldu	1
6	bulamıyorum	1	4	#örnek aldım	1
6	çıkıyor	1	4	#sevinçten havalara uçtum	1
6	çökmüyor	1	4	#yer etti	1
6	değişiyor	1	4	açtı	1
6	demiyorum	1	4	aldık	1
6	devam ediyor	1	4	aldılar	1
6	dinliyor	1	4	almadılar	1
6	diyorum	1	4	başladılar	1
6	eğleniyorum	1	4	berbat oldu	1
6	geçiniyorum	1	4	bindi	1
6	geçiyor	1	4	bindik	1
6	geliştiriyorum	1	4	bindirdi	1
6	gidiyorum	1	4	çağırdılar	1
6	görüyo(r)	1	4	çektim	1
6	gözüküyo(r)	1	4	çıkmadı	1
6	inanıyorum	1	4	çıktık	1
6	istiyor	1	4	çıktım	1
6	kahvaltı yapıyorlar	1	4	çökmedi	1
6	kırılmıyor	1	4	değdirdim	1
6	okumuyoruz	1	4	değindim	1
6	okuyoruz	1	4	değiştirdim	1
6	seviyo(r)	1	4	dinledim	1
6	sevmiyo(r)	1	4	döndük	1
6	soruyorum	1	4	döndüm	1
6	tanıyor	1	4	durdu	1
6	tanıyorum	1	4	durduk	1
6	uyuyor	1	4	duydum	1
6	üzülmüyorum	1	4	düşünemedim	1
6	üzülüyorum	1	4	düzenledi	1
6	üzüyor	1	4	fark ettim	1
6	yapıyorum	1	4	geçirdik	1
6	zor geliyor	1	4	geçirdim	1
4	başladım	8	4	geçtim	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	getirdik	1	2	olmuştu	4
4	girdim	1	2	#buz tutmuştu	1
4	gitti	1	2	#haber verememişim	1
4	gördü	1	2	#işi bitmişti	1
4	gördüm	1	2	#yola çıkmıştım	1
4	göremedim	1	2	almıştım	1
4	götürdüler	1	2	bulmuşlardı	1
4	istedim	1	2	çağırılmışlardı	1
4	istemedim	1	2	çıkılmıştım	1
4	kaçmadım	1	2	dalmıştım	1
4	kaldı	1	2	gelişmişti	1
4	kayboldu	1	2	gelmişlerdi	1
4	kaybolmadım	1	2	gelmişti	1
4	kaynaştık	1	2	gelmiştik	1
4	kazandık	1	2	gelmiştim	1
4	kazıdım	1	2	gitmiştim	1
4	kırıldı	1	2	kesilmişti	1
4	koydu	1	2	korkmuştum	1
4	koyduk	1	2	merak etmiş(lerdi)	1
4	koydum	1	2	olmuştum	1
4	kurtardı	1	2	ölmüştü	1
4	merak ettim	1	2	söylemişlerdi	1
4	moral verdik	1	2	süslenmişti	1
4	mutlu olduk	1	2	taşınmıştık	1
4	oldu	1	2	telaşlanmışlardı	1
4	olduk	1	2	toplanmış(tı)	1
4	oldun	1	2	utanmıştım	1
4	olmadı	1	2	vurulmuştu	1
4	oturduk	1	2	vurulmuştuk	1
4	oturdum	1	2	yemiştik	1
4	öğrendim	1	1	gitmiş	6
4	öldü	1	1	olmuş	4
4	patladılar	1	1	ölmüş	4
4	patlamadı	1	1	başlamış	3
4	patlattık	1	1	açılmış	2
4	paylaştım	1	1	anlatmış	2
4	sahip olduk	1	1	çıkmış	2
4	sakinleştirdiler	1	1	düşünmüş	2
4	sandılar	1	1	girmiş	2
4	seçildik	1	1	görmüş	2
4	sonu geldi	1	1	kaçmış	2
4	sordu	1	1	söylemiş	2
4	sordular	1	1	üzülmüş	2
4	tanıştık	1	1	#aklına gelmiş	1
4	taşındılar	1	1	#buz tutmuş	1
4	tuttu	1	1	#canı pasta çekmiş	1
4	ulaştık	1	1	#eceli gelmiş	1
4	utandım	1	1	#ermiş muradına	1
4	uzandım	1	1	#hakkını helal etmiş	1
4	verdi	1	1	#hayretler içinde kalmış	1
4	verdik	1	1	#özür dilemiş	1
4	vurdular	1	1	#yola çıkmış	1
4	yapıştım	1	1	almış	1
4	yardım etti	1	1	anlamış	1
4	yaşadık	1	1	asmışlar	1
4	yıkıldı	1	1	batmış	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
/	çağırmiş	1	/	öğrenmiş	1
/	damlamış	1	/	öldürmüşler	1
/	demiş	1	/	saklanmış	1
/	dertleşmişler	1	/	saymış	1
/	dinlenmiş	1	/	sevindirmiş	1
/	evlenmiş	1	/	sevinmiş	1
/	geçmiş	1	/	sinirlenmiş	1
/	gelmiş	1	/	solmuş	1
/	gömmüş	1	/	tekrarlanmış	1
/	götürmüş	1	/	tutmuştur	1
/	hazırlamış	1	/	unutmuş	1
/	hazırlamışlar	1	/	vermiş	1
/	hoşlanmış	1	/	vermiştir	1
/	istemmiş	1	/	yapıştırmış	1
/	izlemiş	1	/	yaratmış	1
/	konusmuşlar	1	/	yaşlanmış	1
/	kovmuş	1	/	yatalak olmuş	1
/	koymuş	1	/	yatmış	1
/	koyulmuş	1	/	yerleşmiş	1
/	merak etmiş	1	/	yönelmiş	1
/	olmuştur	1	/	yüklemiş	1

Ek-1/C 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	olmazdı	2	15	gezer	1
16	ağlardım	1	15	göremem	1
16	bulurdum	1	15	göremez	1
16	gelirdi	1	15	güler(siniz)	1
16	isterdim	1	15	hafifletir	1
16	olabilirdi	1	15	hatırını sorarsın	1
16	tırmanamazdım	1	15	icat yapar	1
16	üzülür(düm)	1	15	istemem	1
16	üzülürdüm	1	15	ister	1
16	yapardı	1	15	isteriz	1
15	olur	6	15	kapsar	1
15	çalışırım	3	15	kazanırsın	1
15	anlarız	2	15	kolay edinilmez	1
15	benzer	2	15	kullanır	1
15	çözersiniz	2	15	kurarlar	1
15	gerekir	2	15	mutlu eder	1
15	gider	2	15	mümkün olur	1
15	gitmez	2	15	olursunuz	1
15	sanırım	2	15	oluruz	1
15	seversiniz	2	15	oynar(sınız)	1
15	uğrar	2	15	paylaşır	1
15	#berabere kalırlar	1	15	paylaşırsınız	1
15	#iyi gitmez	1	15	reddeder	1
15	&belli olur	1	15	sahip olur	1
15	&bilir	1	15	sorar	1
15	&bilmez	1	15	sorguya çeker	1
15	&kalkar	1	15	söylemezsin	1
15	anlarım	1	15	tanır(sınız)	1
15	anlarlar	1	15	telefon eder	1
15	arar	1	15	telefon edersin	1
15	arttırır	1	15	teselli eder	1
15	aşar	1	15	unutmaz	1
15	bakarsınız	1	15	yapar	1
15	başarılı (oluruz)	1	15	yaparlar	1
15	bilirsiniz	1	15	yananamam	1
15	bulamaz	1	15	yazar	1
15	çıkabilir miyim	1	15	yazarsın	1
15	çıkarsın	1	15	yoksun olursun	1
15	dikkatli olurum	1	15	zeki (oluruz)	1
15	dilerim	1	13	gidecektik	4
15	dokunur	1	13	ameliyatı olacaktım	1
15	dururum	1	13	bitecekti	1
15	düşünmezler	1	13	düşecektik	1
15	gelir	1	13	gelecekti	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
13	girecektik	1	8	kaynaklanıyordu	1
13	kurtulacak mıydım	1	8	korkutuyordu	1
13	ölecek miydim	1	8	korkuyordu	1
12	yazacağım	2	8	kurtarıyordu	1
12	gideceğim	1	8	merak ediyordum	1
12	girecekler	1	8	nöbet tutuyorduk	1
12	götürecekler	1	8	okuyordu	1
12	kalacağım	1	8	oturuyorlardı	1
12	kalacağız	1	8	oyalıyordu	1
12	kalacaklar	1	8	sallıyordu	1
12	olacağız	1	8	sanıyordu	1
12	uyuyacaksın	1	8	sanıyordum	1
12	yapacağım	1	8	sıkılıyordu	1
12	yiyeceksin	1	8	söndürüyordu	1
8	oynuyorduk	3	8	tutuyordu	1
8	acıyordu	2	8	yakıyorduk	1
8	başlıyordu	2	8	yapıyordu	1
8	diyordu	2	8	yükseliyor(du)	1
8	dolaşıyordum	2	8	yükseliyordu	1
8	gidiyorduk	2	8	yürüyordum	1
8	gidiyordum	2	6	koşuyoruz	3
8	gülümsüyordu	2	6	oluyor	3
8	kanıyordu	2	6	diyorum	2
8	kızıyordu	2	6	seviyorum	2
8	korkuyordum	2	6	#sinir oluyorum	1
8	sabırsızlanıyordum	2	6	ağlıyoruz	1
8	titriyordum	2	6	arıyorum	1
8	#ödüm patlıyordu	1	6	azalıyor	1
8	ağlıyordu	1	6	başlıyor	1
8	akıyordu	1	6	çatıyor	1
8	bağırıyordu	1	6	davranıyor	1
8	basmıyordu	1	6	demiyorlar mı	1
8	bekliyorduk	1	6	deniliyor	1
8	benziyordu	1	6	dikkat ediyorsunuz	1
8	biliyordum	1	6	duyuyoruz	1
8	bilmiyordum	1	6	eleştiriyor	1
8	cevaplıyorduk	1	6	eriyor	1
8	çalışıyorduk	1	6	gidiyorsun	1
8	çıkıyordu	1	6	gösteriyorsun	1
8	çıkıyorduk	1	6	hatırlamıyorum	1
8	çıkıyordu	1	6	kızıyor	1
8	dikkat etmiyordum	1	6	korkuyoruz	1
8	duruyordu	1	6	koşuyorum	1
8	düşüyordum	1	6	oynayamıyoruz	1
8	geliyordu	1	6	seviliyor	1
8	girişiyorduk	1	6	şımarıyorum	1
8	göremiyorduk	1	6	takdir ediyorum	1
8	götürüyorlardı	1	6	tetikte bekliyoruz	1
8	gülüyordu	1	6	titriyorum	1
8	kayıyordu	1	6	ulaşıyorum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
6	üzülüyorum	1	4	anlattı	1
6	vuruyoruz	1	4	anlattık	1
6	yok oluyor	1	4	anlayamadı	1
6	yüzmüyor(uz)	1	4	aradı	1
6	yüzüyoruz	1	4	arttı	1
4	geldi	14	4	attı	1
4	dedi	9	4	bağırmadım	1
4	gittik	7	4	baktım	1
4	çıkttım	6	4	bastım	1
4	başladı	5	4	başladık	1
4	başladım	5	4	başladılar	1
4	gitti	5	4	beğendi	1
4	gittim	5	4	beğendi mi	1
4	geldik	4	4	beğenmedi	1
4	girdik	4	4	bekledim	1
4	#yola çıktık	3	4	belirlendi	1
4	anlattım	3	4	bıçakladı	1
4	çıkttık	3	4	bıaktı	1
4	kızdı	3	4	bıaktık	1
4	oldu	3	4	bıaktım	1
4	söyledi	3	4	bindim	1
4	tuttu	3	4	bulamadım	1
4	bulduk	2	4	buldum	1
4	çıkardı (çıkarmak)	2	4	çağırdı	1
4	dayandı	2	4	çalıştık	1
4	dolaştım	2	4	çarptı	1
4	düştüm	2	4	çarptım	1
4	girdim	2	4	çattı	1
4	girmedik	2	4	çektim	1
4	istedi	2	4	çıkabildi	1
4	kaçtı	2	4	çıkardık (çıkarmak)	1
4	katıldım	2	4	çıkardım (çıkarmak)	1
4	kurtuldum	2	4	çıktı	1
4	oturdum	2	4	dediler	1
4	sordum	2	4	dedim	1
4	tutmadım	2	4	dinlendik	1
4	vardık	2	4	dokunamadı	1
4	#bir oldu	1	4	dolaştı	1
4	#boşa mı gitti	1	4	dolaştık	1
4	#dilim tutuldu	1	4	döndü	1
4	#sevinçten havalara uçtum	1	4	döndük	1
4	açıldım	1	4	durduk	1
4	açtı	1	4	duydum	1
4	alçıya aldılar	1	4	düştü	1
4	aldı	1	4	düşündüm	1
4	aldık	1	4	evlendi	1
4	aldım	1	4	fark edemedim	1
4	anladı	1	4	fark ettim	1
4	anlamadık	1	4	fren tutmadı	1
4	anlamadım	1	4	geçirdik	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	geçti	1	4	seyrettim	1
4	geçtik	1	4	sıktı	1
4	getirdi	1	4	sıktılar	1
4	gezdirdiler	1	4	söndü	1
4	girdi	1	4	söyledim	1
4	girmede	1	4	sürdü	1
4	gördüm	1	4	şımardı	1
4	görmedi	1	4	şikayet ettik	1
4	göründü	1	4	şok etti	1
4	götürdü	1	4	taktık	1
4	güldük	1	4	tamamladım	1
4	hazırladık	1	4	tanıdı	1
4	içirdi	1	4	tırmandım	1
4	iğneyi yaptı	1	4	tutuştı	1
4	istedim	1	4	uçtum	1
4	itti	1	4	uyudu	1
4	ittim	1	4	uyuduk	1
4	izin verdiler	1	4	uyudum	1
4	kabul ettim	1	4	ütüledi	1
4	kahvaltımı yaptım	1	4	üzüldüm	1
4	kaldı	1	4	verdiler	1
4	kaldık	1	4	verdim	1
4	kalktım	1	4	yaklaşamadım	1
4	kanadı	1	4	yaklaştık	1
4	kapandı	1	4	yaktım	1
4	kapattım	1	4	yamuldu	1
4	karar verdik	1	4	yapıştı	1
4	karar verdim	1	4	yapıştım	1
4	kaydı	1	4	yarıldı	1
4	kaynaştı	1	4	yaşadık	1
4	kızdılar	1	4	yatırdı	1
4	konuştı	1	4	yattık	1
4	korudu	1	4	yedik	1
4	kovaladı	1	4	yedirtmediler	1
4	koydu	1	4	yerleştirdi	1
4	koyduk	1	4	yerleştirdik	1
4	kullandım	1	4	yürüdük	1
4	merak ettim	1	4	ziyaret ettik	1
4	nasip olmadı	1	2	gelmişti	4
4	olduk	1	2	gitmiştik	4
4	oldum	1	2	olmuştu	4
4	ödedi	1	2	korkmuştum	2
4	öğrendim	1	2	#geri dönmüştü	1
4	öldü	1	2	#hoşuna gitmişti	1
4	öldüm	1	2	almıştı	1
4	saçtı	1	2	atlamış(tı)	1
4	sakinleşmedi	1	2	başlamıştı	1
4	salladım	1	2	beğenmiştim	1
4	sarıldı	1	2	bitmişti	1
4	seslendi	1	2	bozulmuştu	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
2	buluşmuş(tuk)	1	2	planlamıştık	1
2	çağırmişti	1	2	söylemişti	1
2	çalışmıştı	1	2	şaşırmıştım	1
2	çıkılmış(tık)	1	2	tanımamıştı	1
2	çıkılmışım	1	2	üzülmüştük	1
2	demişti	1	2	yapışmıştı	1
2	deşilmiş(ti)	1	2	yapıştırmıştı	1
2	doğmamıştı	1	2	yığmıştı	1
2	duymuştu	1	2	yola çıkmıştık	1
2	düşmemişti	1	2	yorulmuşum	1
2	fren patlamıştı	1	1	sormuş	2
2	geçmiştim	1	1	almış	1
2	gelmiş(ti)	1	1	basmışım	1
2	gelmiştik	1	1	dalmışım	1
2	gitmişti	1	1	demiş	1
2	gülmüştü	1	1	gelmiş	1
2	gülmüştük	1	1	gelmişim	1
2	kaçmıştı	1	1	getirmişim	1
2	kalmıştı	1	1	girmiş	1
2	kalmıştık	1	1	görmüş	1
2	kanamıştı	1	1	kalmamış	1
2	kapanmıştı	1	1	kazanmışsındır	1
2	kaybetmişti	1	1	merak etmişler	1
2	kaybolmuştu	1	1	olmuş	1
2	kızmıştı	1	1	olmuştur	1
2	kurtarmıştı	1	1	oynamıştır	1
2	merak etmişti	1	1	ölmüştür	1
2	merak etmiştim	1	1	utanmış	1
2	olmamıştı	1	1	yanmış	1
2	ölmemişti	1	1	yazmışsın	1

Ek-1/D 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	olmazdı	4	15	davranır	1
16	olurdu	2	15	davranmayız	1
16	bulurdu	1	15	demem	1
16	isterdim	1	15	dışlanır	1
16	kurardım	1	15	diyemezsin	1
16	olur muydu	1	15	düşersin	1
16	önem verirdi	1	15	düşünülemez	1
16	önem verirdim	1	15	düşünebilir	1
16	severdim	1	15	emanet edersin	1
15	gerekir	4	15	erir	1
15	isteriz	3	15	geçebilir	1
15	olabilir	3	15	gelemez	1
15	oluruz	3	15	gelir	1
15	&fayda etmez	2	15	geliriz	1
15	anlatır	2	15	geliştirir	1
15	olur	2	15	getirebilirsin	1
15	umarım	2	15	gezebiliriz	1
15	yaşayabilir	2	15	gezer	1
15	#boynunu büker	1	15	gezeriz	1
15	#ders çıkarırsınız	1	15	gezmez	1
15	#dersler çıkarırız	1	15	gidemez	1
15	#devreye girer(ler)	1	15	gider	1
15	#yola koyulur	1	15	gireriz	1
15	#yüzüstü bırakmaz	1	15	gitmez	1
15	&bilir	1	15	görebiliriz	1
15	ağlar	1	15	hatırlamam	1
15	alabiliriz	1	15	hisseder	1
15	anlarlar	1	15	içerim	1
15	anlatamam	1	15	ihanet etmez	1
15	anlatırız	1	15	ihtiyaç duyarız	1
15	arar	1	15	iter	1
15	arkadaşlık eder	1	15	kalabilir	1
15	artar	1	15	kazanır	1
15	bağlanır	1	15	kemirir	1
15	bakarız	1	15	kollarız	1
15	başlar	1	15	konusur(uz)	1
15	beslenirler	1	15	kullanmaz	1
15	bulur	1	15	kurabilirsiniz	1
15	bulur(sunuz)	1	15	kuramayız	1
15	cevap verir	1	15	kurtarabilir	1
15	çabalarlar	1	15	kurtarabiliriz	1
15	çalışırım	1	15	kurulabilir	1
15	çıkamaz	1	15	kurulur	1
15	çimlenmez	1	15	kurur	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
15	mutlu olursunuz	1
15	ne olabilir	1
15	ne olur	1
15	okursunuz	1
15	olurlar	1
15	öğrenemez	1
15	öğrenir	1
15	öğreniriz	1
15	öğretir	1
15	önem veririm	1
15	paylaşabilirsin	1
15	paylaşır	1
15	sabretmez	1
15	sağlar	1
15	seversiniz	1
15	sevmez	1
15	solar	1
15	sorarsınız	1
15	söyler	1
15	söyleyemez	1
15	söyleyemezler	1
15	temeli atılır	1
15	unutamayız	1
15	verir	1
15	yardım ederler	1
15	yardımcı olur	1
15	yaşayamazlar	1
15	yıpranır	1
15	yok olur	1
14	gidecekmişsin	1
13	#ceza kesecekti	1
13	çalışacaktım	1
13	davranmayacaktı	1
13	görecektim	1
13	göremeyecekti	1
13	hatırlayacak mıydı	1
13	olacaktık	1
13	uğrayacaktık	1
12	#dışarı çıkmayacağım	1
12	alacağım	1
12	anlatacağım	1
12	bulacaktır	1
12	çalışacağım	1
12	esirgemeyecek	1
12	gidecektir	1
12	gitmeyeceğim	1
12	kırılacak	1
12	küsecekseniz	1
12	öğretecek	1
12	temizleyeceğim	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
12	yapacağım	1
12	yemeyeceksin	1
12	yol alacaktır	1
8	gidiyordum	2
8	ağlamıyordum	1
8	ağlıyordu	1
8	alkışlıyordu	1
8	atlıyordum	1
8	bakıyordu	1
8	bekliyordu	1
8	çıkıyorduk	1
8	çıkıyordum	1
8	davranmıyorduk	1
8	diyordu	1
8	fark edemiyordum	1
8	geçiyordu	1
8	geliyorlardı	1
8	görüyordum	1
8	korkuyordum	1
8	koşuyordu	1
8	koşuyordum	1
8	oluyorlardı	1
8	oturuyorduk	1
8	tanımıyorduk	1
8	yiymiyordum	1
8	yiyor(du)	1
6	sanıyorsunuz	3
6	konuşmuyorum	2
6	okunmuyor	2
6	oluyor	2
6	seviyorum	2
6	soyuyorlar	2
6	#altını üstüne getiriyoruz	1
6	#baş vurabiliyorlar	1
6	#ortaya çıkarmıyor mu	1
6	#önüne geçilemiyor	1
6	#yardımı dokunuyor	1
6	anlayabiliyor musunuz	1
6	ayrılıyor	1
6	biliyor	1
6	biliyor	1
6	biliyorum	1
6	çağırıyor	1
6	çıkartıyor	1
6	dertleşiyoruz	1
6	düşünemiyorum	1
6	görüştüyoruz	1
6	görüyorum	1
6	hatırlamıyorum	1
6	hissediyorum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
6	imreniyorum	1
6	istemiyorum	1
6	istiyorum	1
6	kanıyor	1
6	kaynaklanıyor	1
6	korkuyorum	1
6	koruyoruz	1
6	nefret ediyorum	1
6	okuyamıyor	1
6	okuyorsunuzdur	1
6	oluşuyor	1
6	öğreniyor	1
6	söylüyor	1
6	taşınıyorsunuz	1
6	uyarıyorum	1
6	uyuşuyor	1
6	üzülüyor	1
6	vakit geçiriyoruz	1
6	yapılıyor	1
6	yaşıyoruz	1
4	dedi	12
4	geldi	9
4	başladı	6
4	gittik	6
4	dedim	5
4	çağırıldı	4
4	geçti	4
4	anladım	3
4	girdi	3
4	gittim	3
4	olduk	3
4	aldı	2
4	aradı	2
4	bağlandık	2
4	çattı	2
4	düştüm	2
4	geçtim	2
4	girdik	2
4	götürdü	2
4	kutladık	2
4	oynadım	2
4	yapıldı	2
4	yedim	2
4	#özür diledim	1
4	açıkladım	1
4	aldım	1
4	anladık	1
4	atmadılar	1
4	bakmadı	1
4	baktı	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	başladık	1
4	başladım	1
4	besledik	1
4	bitiremedik	1
4	bulamadık	1
4	buldu	1
4	büyüttü	1
4	çaldı	1
4	çarptım	1
4	çıkardım (çıkarmak)	1
4	çıktı	1
4	çözdü	1
4	dağıldı	1
4	davet etti	1
4	dedik	1
4	diktim	1
4	doğdun	1
4	durdu	1
4	durdurdu	1
4	düşmedim	1
4	esirgemedi	1
4	geldiler	1
4	geldim	1
4	gelmedi mi	1
4	getirdi	1
4	girdim	1
4	gitti	1
4	gördük	1
4	gördün mü	1
4	görmedim	1
4	harcandı	1
4	hazırlandık	1
4	içirdi	1
4	inanmadı	1
4	istendi	1
4	iyileştim	1
4	kahvaltı ettim	1
4	kaldım	1
4	kalktım	1
4	kanamadı	1
4	karşılaştım	1
4	kaydı	1
4	kaza yaptık	1
4	kırıldı	1
4	kızdı	1
4	koştum	1
4	kovaladım	1
4	koydu	1
4	koydum	1
4	okuduk	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	olmadı	1
4	oturduk	1
4	öğretti	1
4	öptü	1
4	pansuman yaptı	1
4	paylaştık	1
4	sardı	1
4	sevdim	1
4	sordu	1
4	sordum	1
4	söyledi	1
4	tanıştık	1
4	tanıttık	1
4	tebrik etti	1
4	uyandım	1
4	uyuduk	1
4	verdi	1
4	vurdu	1
4	yaptım	1
4	yaratmadım	1
4	yardım etti	1
4	yaşadık	1
4	yattım	1
4	yerleşti	1
2	gelmişti	3
2	almıştım	2
2	başlamıştım	2
2	korkmuştum	2
2	acımişti	1
2	akmıştı	1
2	anlamamıştım	1
2	anlamıştım	1
2	bırakmış(tım)	1
2	çağırmiştık	1
2	çalışmamıştım	1
2	çıkmiştık	1
2	çökmüştü	1
2	demişti	1
2	dinlememişim	1
2	ezilmişti	1
2	gezdirmiştim	1
2	girmişti	1
2	girmiştim	1
2	gitmiştık	1
2	görememişim	1
2	götürmüştüm	1
2	hazırlanmıştı	1
2	kanamıştı	1
2	kavga bile etmiştık	1
2	kızmıştım	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
2	koymuşlardı	1
2	kurtulabilmişti	1
2	olmuştum	1
2	örtülmüştü	1
2	söylemişim	1
2	şaşırmıştım	1
2	uğraşmıştım	1
2	unutmuştu	1
2	üzümüştü	1
2	üzülmüş(tüm)	1
2	üzülmüşüm	1
2	yaklaşmıştık	1
2	yaklaşmıştım	1
2	yapmışım	1
1	önem vermiştir	2
1	#sırt çevirmemiştir	1
1	anlamışsınızdır	1
1	çürümüş	1
1	demiş	1
1	demişler	1
1	getirmiş	1
1	gitmiştir	1
1	istenmiştir	1
1	olmuştur	1
1	öğrenmiştir	1
1	ölmüş	1
1	unutmuşum	1
1	üşütmüşüm	1
1	yapılmış	1
1	yaşamıştır	1
1	yazmamışlar mıdır	1
1	yemişsin	1

Ek-1/E 6. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
17	yaşarmış	1	15	dikkatini çekebiliriz	1
16	artardı	1	15	düşer	1
16	başlamazdı	1	15	düşünülemez	1
16	çıkardı (çıkma)	1	15	düzeltilir	1
16	kalmazdı	1	15	eğlenemez	1
16	olurdu	1	15	etkileyebilir	1
16	severdik	1	15	fark edilir	1
16	yapardık	1	15	faydalı olur	1
15	gerekir	7	15	geliştirir	1
15	olur	7	15	genişletir	1
15	yaşayamaz	6	15	getiremeyiz	1
15	olabilir	4	15	gideriz	1
15	gelir	3	15	girer	1
15	olmaz	3	15	gösterir	1
15	#işe yarar	2	15	gülerim	1
15	#ne olur	2	15	harcar	1
15	&bilir	2	15	hareket ederiz	1
15	bilir	2	15	hayat olmaz mı	1
15	büyütürler	2	15	hissettiririm	1
15	isterim	2	15	ihanet edebilir	1
15	okuruz	2	15	istemez	1
15	öğretir	2	15	isteyebilirler	1
15	#aklımdan çıkmaz	1	15	kabul ederler	1
15	#can atarız	1	15	kalmaz	1
15	&bilmez	1	15	karışır	1
15	&söyler	1	15	kazandırır	1
15	anlarız	1	15	kazanır	1
15	anlarsınız	1	15	korurlar	1
15	anlayamayız	1	15	koşarım	1
15	azaltır(ız)	1	15	koyar	1
15	belli olur	1	15	kullanılabilir	1
15	beslenir	1	15	kullanılır	1
15	bilemez	1	15	küseriz	1
15	bilgilendirir	1	15	merak etmez miyiz	1
15	bilmem	1	15	mutlu olabilir	1
15	bilmez mi	1	15	mutlu olur	1
15	bulunabilir	1	15	mutlu olursun	1
15	bulunur	1	15	neden olur	1
15	bulur	1	15	okurum	1
15	buluruz	1	15	oluruz	1
15	büyür	1	15	oluşur	1
15	büyürüz	1	15	öğreniriz	1
15	çalışırım	1	15	ölçer	1
15	çoğaltırız	1	15	paylaşır	1
15	çözebiliriz	1	15	sağlar	1
15	davranır	1	15	severim	1
15	denilir	1	15	sürükleyebilir	1
15	denir	1	15	şımarırız	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	tercih ederim	1	8	seviyordum	1
15	ulaştırır	1	8	şımarıyorduk	1
15	unutabiliriz	1	8	vuruyordu	1
15	unutmam	1	8	yakıyorlardı	1
15	unuturuz	1	7	anlatılmaktadır	1
15	üzerler	1	7	kullanılmaktadır	1
15	üzülürüm	1	7	yok olmakta	1
15	verebilir	1	6	geliyor	4
15	verir	1	6	yok oluyor	4
15	vermeyebilir	1	6	biliyor	3
15	yapar	1	6	gerekiyor	3
15	yapmayız	1	6	bozuluyor	2
15	yaşar	1	6	çıkıyor	2
15	yaşayamayız	1	6	gidiyor	2
13	götürecekti	1	6	seviyor	2
13	sürpriz yapacaktı	1	6	soruyorum	2
13	yanacaktı	1	6	yapıyorum	2
12	#gayret göstereceklerdir	1	6	yaşıyoruz	2
12	anlatacağım	1	6	yazıyorlar	2
12	bahsedeceğim	1	6	#farkına hiç kimse varmıyor	1
12	koruyacaktır	1	6	#karşı çıkıyorlar	1
12	mahvolacak	1	6	#kin tutuyoruz	1
12	mutlu olacağım	1	6	#sahip çıkmıyoruz	1
12	mutlu olacaksınız	1	6	#yoldan çıkıyor	1
12	olacağım	1	6	affetmiyoruz	1
12	oynayacağız	1	6	anlamıyor	1
12	oynayacaksınız	1	6	anlatılamıyor	1
12	seçeceksiniz	1	6	anlatıyor muyuz	1
12	vereceğim	1	6	arıyorlar	1
12	vermeyecekler	1	6	barışıyoruz	1
9	saldırıyormuş	1	6	bekliyorlar	1
8	dans ediyordu	2	6	besleniyoruz	1
8	geliyordu	2	6	biliyor musunuz	1
8	#gözü hiç doymuyordu	1	6	biliyor muyuz	1
8	#gözümün önünden gitmiyordu	1	6	biliyorsunuz	1
8	anlatıyordu	1	6	bilmiyorlar	1
8	bağırıyordum	1	6	bulunamıyor	1
8	bakıyordu	1	6	buluyorlar	1
8	çalışıyordular	1	6	büyüyoruz	1
8	diyordu	1	6	çalışıyor	1
8	düşünüyorduk	1	6	çalışıyorlar	1
8	eğleniyordu	1	6	çarpmıyor	1
8	gidiyordu	1	6	davranıyor	1
8	gidiyorduk	1	6	değiştiriyoruz	1
8	istiyordum	1	6	deniliyor	1
8	kalkıyordu	1	6	devam ediyor	1
8	konusuyordu	1	6	doluyor	1
8	konusuyorlardı	1	6	dua etmiyoruz	1
8	oturuyorduk	1	6	düşünemiyor	1
8	oynuyorduk	1	6	düşünüyorlar	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
6	fark etmiyorsunuz	1	4	oldu	6
6	geliyorlar	1	4	dedi	5
6	gidiyorlar	1	4	başladım	4
6	görüyor	1	4	gitti	4
6	görüyoruz	1	4	gittik	4
6	götürüyor	1	4	başladı	3
6	istemiyorum	1	4	geldik	3
6	istiyorum	1	4	aldı	2
6	kesiyorlar	1	4	aldım	2
6	konusabiliyor	1	4	dedik	2
6	korkuyorlar	1	4	girdi	2
6	koşuyor	1	4	indim	2
6	kullanılıyor	1	4	kaldı	2
6	kullanılmıyor	1	4	olduk	2
6	küsüyoruz	1	4	öğrendim	2
6	merak da ediyorlar	1	4	sordum	2
6	nankörlük ediyoruz	1	4	yaşadım	2
6	oluyor	1	4	#tadı tuzu benim için kalmadı	1
6	öldürülüyor	1	4	#yola çıktık	1
6	öldürüyorlar	1	4	aldık	1
6	önlüyorlar	1	4	anladım	1
6	özeniyorum	1	4	anlamadım	1
6	seviyorlar	1	4	atıldı	1
6	seviyorum	1	4	baktı	1
6	seviyoruz	1	4	baktım	1
6	sevmiyor	1	4	başladık	1
6	soruyorlar	1	4	başladılar	1
6	söyleyebiliyor	1	4	beklediler	1
6	söylüyor	1	4	bıraktı	1
6	şımaramıyoruz	1	4	bindik	1
6	tercih ediyorlar	1	4	bitti	1
6	uğraşıyorlar	1	4	çağırıldı	1
6	üretiyor	1	4	çaldı	1
6	üzmüyor	1	4	çalıştım	1
6	üzülüyorum	1	4	çekildik	1
6	üzüyoruz	1	4	çekildim	1
6	veriyor	1	4	çıkardı (çıkarmak)	1
6	yanılıyorlar	1	4	çıktı	1
6	yanıyor	1	4	dayanamadı	1
6	yapabiliyor	1	4	dönmedi	1
6	yapamıyorum	1	4	fark ettim	1
6	yapıyorlar	1	4	feda ettiler	1
6	yaşıyor	1	4	geçtik	1
6	yaşıyorum	1	4	gezdik	1
6	yazıyor	1	4	gittim	1
6	yetiştiriyorum	1	4	giydim	1
6	yürüyor	1	4	gördüm	1
6	zarar veriyoruz	1	4	görebildik	1
6	ziyaret ediyoruz	1	4	götürdü	1
4	geldi	6	4	içirdi	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	içtik	1	2	etkilenmişim	1
4	izin aldım	1	2	girmiş(ti)	1
4	izledim	1	2	gitmişti	1
4	kaçtılar	1	2	görmüştü	1
4	kaldılar	1	2	kalmıştık	1
4	kanamadı	1	2	kalmıştım	1
4	kapandı	1	2	kazanmıştık	1
4	karar verdik	1	2	kızmıştı	1
4	kestik	1	2	korkmuştum	1
4	korktu	1	2	oynatmıştı	1
4	koştum	1	2	öldürmüşlerdi	1
4	mahvoldu	1	2	patlamıştı	1
4	not aldım	1	2	seçmişti	1
4	oldum	1	2	seçmiştik	1
4	oynadım	1	2	sevinmişim	1
4	öksüz kaldılar	1	2	söylemişti	1
4	öldürdüler	1	2	söylemişim	1
4	sakladılar	1	2	unutmuş(tuk)	1
4	saldırdı	1	2	unutmuştum	1
4	sandım	1	2	yaklaşmıştık	1
4	seçtim	1	2	yapmıştı	1
4	sevdim	1	2	yaşamıştım	1
4	söyledi	1	2	yaşayamamıştı	1
4	şaşırdık	1	2	yazılmıştı	1
4	tamamladılar	1	2	yenmişim	1
4	tanıştım	1	2	yorulmuştum	1
4	telaşlandık	1	1	koymuşlar	2
4	teşekkür etti	1	1	akmış	1
4	uyandı	1	1	almış	1
4	uyandık	1	1	almışlar	1
4	uyandılar	1	1	başlamış	1
4	verdi	1	1	büyümüş	1
4	vurdum	1	1	çağırılmış	1
4	yaklaştı	1	1	çekmişiz	1
4	yaptım	1	1	gürlenmiş	1
4	yardım ettik	1	1	istemişimdir	1
4	yedik	1	1	kalmış	1
4	yedim	1	1	kalmışlardır	1
4	zannettim	1	1	katılmışlardır	1
2	olmuştu	3	1	katılmıştır	1
2	tebrik etmişti	2	1	konusmuşlar	1
2	#dilim tutulmuştu	1	1	oluşmuştur	1
2	almıştım	1	1	sanmış	1
2	anlaşılmıştı	1	1	sararmış (sararmak)	1
2	anlatmıştı	1	1	sevmemişler	1
2	anlayabilirsiniz	1	1	sevmişler	1
2	atmıştı	1	1	sohbet etmişler	1
2	başlamıştı	1	1	solmuş	1
2	bitmiş(ti)	1	1	sulamışlar	1
2	çıkartmıştı	1	1	tükenmiş	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>I</i>	vermiştir	1

Ek-2/A 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*varmış	5	18	*almaktır	1
20	*arkadaşmış	1	18	*anıl akındır	1
20	*gevezeymiş	1	18	*arkadaş	1
20	*haylazmış	1	18	*arkadaşım	1
20	*kaplumbağaymış	1	18	*arkadaşımdır	1
20	*mutlu değilmiş	1	18	*beraberlik	1
20	*ördek(miş)	1	18	*birisi	1
19	*vardı	14	18	*birliktir	1
19	*arkadaştı	2	18	*bol	1
19	*güzeldi	2	18	*didemdir	1
19	*yoktu	2	18	*düşkünüm	1
19	*arkadaş değildim	1	18	*gelmesidir	1
19	*aylıktı	1	18	*gibi	1
19	*çocuktı	1	18	*gibidir	1
19	*harry potterdi	1	18	*güzel	1
19	*hogwards idi	1	18	*insandır	1
19	*ilerimdeydi	1	18	*iyi	1
19	*iyiydi	1	18	*kardeşliktir	1
19	*kalabalıktı	1	18	*kıskanç değildir	1
19	*karlıydı	1	18	*kişi	1
19	*kış günüydü	1	18	*korkak	1
19	*köpekti	1	18	*nedir	1
19	*köyüydü	1	18	*nerede	1
19	*küçüktü	1	18	*oğuzhan	1
19	*okuldaydı	1	18	*olması	1
19	*oradaydı	1	18	*on dördtür	1
19	*perşembeydi	1	18	*ortadır	1
19	*sarhoştı	1	18	*paylaşımcıdır	1
19	*şanslıydım	1	18	*pişmanım	1
19	*woldemorddu	1	18	*remzi	1
19	*yaz tatiliydi	1	18	*sevgidir	1
19	*yoktu	1	18	*şakacıdır	1
19	*yokuştı	1	18	*şey	1
18	*kızdır	4	18	*şeydir	1
18	*var	4	18	*teki	1
18	*güzeldir	3	18	*tekrarlamamaktır	1
18	*kız	3	18	*utangaç	1
18	*vardır	3	18	*var mı	1
18	*arkadaşıdır	2	18	*yara	1
18	*arkadaşız	2	18	*yaşlıdır	1
18	*arkadaştır	2	18	*yer	1
18	*biridir	2	18	*yok	1
18	*yararlıdır	2	18	*yok mu	1
18	*#üstüne yoktur	1	18	*yoktur	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*zeynep	1

Ek-2/B 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*varmış	11	18	*biridir	2
20	*dedikoducuymuş	1	18	*çalışkandır	2
20	*evliymiş	1	18	*güzel	2
20	*fazlaymış	1	18	*önemli	2
20	*güzelmış	1	18	*saklı	2
20	*kardeşiymiş	1	18	*yok	2
20	*kırmızı başlıklı kızmış	1	18	*#iyi kalplidir	1
20	*kişilikmiş	1	18	*#ne çare	1
20	*minnettarmış	1	18	*acımasızdır	1
20	*mutlu değilmiş	1	18	*açık	1
20	*mutluymuş	1	18	*akıllı usludur	1
20	*şirinmiş	1	18	*anlamaktır	1
19	*vardı	8	18	*arkadaşımdır	1
19	*andı	3	18	*arkadaştır	1
19	*yoktu	3	18	*az	1
19	*anımdı	1	18	*başarılı	1
19	*anıydı	1	18	*bilgi edinmek(tir)	1
19	*biri idi	1	18	*bir tanedir	1
19	*biriydi	1	18	*biriyim	1
19	*candı	1	18	*bu	1
19	*evdeydim	1	18	*büyüktür	1
19	*feyza idi	1	18	*doğum günün	1
19	*gibiydik	1	18	*dost	1
19	*günlerdi	1	18	*dostudur	1
19	*hazır değildi	1	18	*dostuz	1
19	*hey(e)canlıydım	1	18	*dört dörtlük değil	1
19	*komutanımdı	1	18	*duygudur	1
19	*küçüktü	1	18	*duygusaldır	1
19	*mankendi	1	18	*esmer	1
19	*mustafaydı	1	18	*esmerdir	1
19	*mutluydum	1	18	*ezgi	1
19	*nükleer enerjikti	1	18	*gariptir	1
19	*saatti	1	18	*geliştirmektedir	1
19	*sevinçliydim	1	18	*gözlü	1
19	*sıcak(tı)	1	18	*güldür	1
19	*soğuktu	1	18	*güzel mi	1
19	*yirmibeşti	1	18	*hastalıktır	1
18	*var	9	18	*haydardır	1
18	*vardır	8	18	*hoştur	1
18	*arkadaşım	6	18	*için	1
18	*büyük	3	18	*iyidir	1
18	*güzeldir	3	18	*iyiler	1
18	*kızdır	3	18	*iyisidir	1
18	*önemlidir	3	18	*kankam	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*kanunudur	1	18	*saçlı	1
18	*kavgalardır	1	18	*saçma	1
18	*kayboluşum	1	18	*sivilcelidir	1
18	*kıskaçtır	1	18	*sonsuzdur	1
18	*kıvırcık	1	18	*sosyal	1
18	*kız	1	18	*süslüdür	1
18	*kübra	1	18	*şirin mi	1
18	*meraksız	1	18	*utangaç değildir	1
18	*miray	1	18	*vermektir	1
18	*mutluyum	1	18	*yaşında	1
18	*öğrencisiyim	1	18	*yaşta	1
18	*öğretmenim	1	18	*yedi	1
18	*öyle mi	1	18	*zeki(dir)	1
18	*öyleyim	1	18	*zevk almak	1
18	*özlem	1	18	*zor	1

Ek-2/C 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*kızmışım	1	19	*üstündeydim	1
20	*yetimhanedenmiş	1	19	*üzgündük	1
19	*vardı	15	19	*vakitleriydi	1
19	*komikti	4	19	*yarıştı	1
19	*yoktu	4	18	*yok	8
19	*filmdi	2	18	*arkadaş değildir	2
19	*küçüktüm	2	18	*biri	2
19	*yaşındaydım	2	18	*var	2
19	*abdiydi	1	18	*vardır	2
19	*altınıyıldız idi	1	18	*#ömrümün törpüsü	1
19	*anımdı	1	18	*arkadaşlarımdan	1
19	*anımızdı	1	18	*arkadaşlık değildir	1
19	*boldu	1	18	*başımızayız	1
19	*borçluydu	1	18	*belli değil	1
19	*büyüktü	1	18	*bunalımdadır	1
19	*dalgalıydı	1	18	*dost değildir	1
19	*doluydu	1	18	*farklı	1
19	*geçerliydi	1	18	*gerek	1
19	*gündü	1	18	*gibidir	1
19	*günleriydi	1	18	*gidecek değil	1
19	*günü idi	1	18	*güzel	1
19	*günümdü	1	18	*için değildir	1
19	*günüydü	1	18	*insandır	1
19	*güzel değildi	1	18	*kavramdır	1
19	*güzeldi	1	18	*kim	1
19	*haklıydı	1	18	*kişiyiz	1
19	*heyecanlı idim	1	18	*köpek değil	1
19	*heyecanlıydı	1	18	*marifeti	1
19	*heyecanlıydım	1	18	*mutlu	1
19	*içindi	1	18	*ne mutlu	1
19	*kanlı nigardı	1	18	*oyundur	1
19	*kaya balığıydı	1	18	*özeldir	1
19	*köydü	1	18	*tehlikede	1
19	*memnundu	1	18	*uygun mu	1
19	*mutluydum	1	18	*ülke miyiz	1
19	*mümkün değildi	1	18	*var mı	1
19	*neşe idi	1	18	*yerdeyim	1
19	*olmasıydı	1	18	*yetersiz	1
19	*önceydi	1	18	*yok mu	1
19	*parkeydi	1	18	*yüzücüyüm	1
19	*seyretmekti	1	18	*zor	1
19	*taşlıktı	1	18	*zordur	1
19	*uçurumdu	1			

Ek-2/D 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S			
19	*vardı	8	18	*bağlıdır	1
19	*arkamdaydı	1	18	*bende	1
19	*beraber değildik	1	18	*beraberiz	1
19	*boştu	1	18	*berkan	1
19	*civarındaydı	1	18	*bilgisizdir	1
19	*gibiydi	1	18	*bilincinde	1
19	*günüydü	1	18	*biri	1
19	*heyecanlıydım	1	18	*biridir	1
19	*içindeydi	1	18	*birşeydir	1
19	*kolay(dı)	1	18	*biziz	1
19	*kolaydı	1	18	*burak	1
19	*mutluydu	1	18	*cahildir	1
19	*mutluydum	1	18	*can dostudur	1
19	*oydu	1	18	*çektur	1
19	*öğlenci(ydi)	1	18	*dahıyz	1
19	*pazartesi idi	1	18	*değerlidir	1
19	*sabahçıydık	1	18	*demektir	1
19	*yaramazdım	1	18	*dostudur	1
19	*zordu	1	18	*dostumuzdur	1
18	*vardır	7	18	*dostundur	1
18	*dosttur	4	18	*duygudur	1
18	*gibidir	3	18	*düz	1
18	*mirastır	3	18	*eminim	1
18	*önemlidir	3	18	*engeldir	1
18	*var	3	18	*görmektir	1
18	*annem	2	18	*güzeli	1
18	*arkadaşım	2	18	*iyi	1
18	*arkadaşlıktır	2	18	*kavramdır	1
18	*güzel	2	18	*kim	1
18	*insan	2	18	*köpek	1
18	*kaynaklarımızdır	2	18	*kurtarmaktır	1
18	*kitaplardır	2	18	*kültürüdür	1
18	*nedir	2	18	*lazım	1
18	*şeydir	2	18	*mevcut değil	1
18	*uzun	2	18	*neredesin	1
18	*yanımda	2	18	*olanıdır	1
18	*yok	2	18	*olay	1
18	*#destek çıkandır	1	18	*olduğu değildir	1
18	*#hatır sormaktır	1	18	*olmasıdır	1
18	*açık sözlü	1	18	*önemli	1
18	*alçak gönüllü	1	18	*örnektir	1
18	*arkadaşıdır	1	18	*öyledir	1
18	*arkadaşız	1	18	*sabırsızlıktır	1
18	*arkadaşlık	1	18	*saklı	1
			18	*saklıdır	1

18	*selam vermektir	1	18	*uzundur	1
18	*sevecen	1	18	*vazgeçilmezleri(dir)	1
18	*sevgisi	1	18	*yanındadır	1
18	*sevgisidir	1	18	*yarısıdır	1
18	*spider-man	1	18	*yaşlarındayım	1
18	*şanslıyım	1	18	*yoktur	1
18	*şart değildir	1	18	*zorundasınız	1
18	*şey değil mi	1			

Ek-2/E 6. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S			
20	*benzinli imiş	1	18	*(zor) değildir	1
20	*tüplü (imiş)	1	18	*alışkanlıktır	1
20	*varmış	1	18	*ana dilimizdir	1
19	*vardı	5	18	*anneleridir	1
19	*gündü	3	18	*araçtır	1
19	*yoktu	3	18	*arkadaşı	1
19	*korkunçtu	2	18	*arkadaşıdır	1
19	*akşamdı	1	18	*arkadaşımız	1
19	*çözüm yolu	1	18	*arkadaştır	1
19	*gruptaydı	1	18	*basılmasıdır	1
19	*güçsüzdü	1	18	*başındadır	1
19	*günüydü	1	18	*bilinçsiziz	1
19	*güzeldi	1	18	*biri	1
19	*hamileydi	1	18	*bizde	1
19	*heyecanlıydım	1	18	*biziz	1
19	*kaçmaktı	1	18	*böyle değil	1
19	*mutluyduk	1	18	*bu	1
19	*sevinçli(ydik)	1	18	*bütün	1
19	*üç kırkbeş idi	1	18	*değer vermesidir	1
19	*üzgündük	1	18	*dildir	1
19	*yakındı	1	18	*doğal afettir	1
19	*yakındık	1	18	*doğam	1
18	*vardır	14	18	*doğru	1
18	*şeydir	9	18	*dolu	1
18	*var	5	18	*doludur	1
18	*güzeldir	4	18	*dostumuz	1
18	*önemlidir	4	18	*dostumuzdur	1
18	*türkçe	4	18	*durumdur	1
18	*belge	3	18	*duygu	1
18	*kaynağıdır	3	18	*elinde	1
18	*demektir	2	18	*farkında bile değiliz	1
18	*duygudur	2	18	*farkında değiliz	1
18	*hayatımız	2	18	*farkındadır	1
18	*için	2	18	*fazlası	1
18	*insanlarız	2	18	*fıkrin(dir)	1
18	*kitaptır	2	18	*fılmıdır	1
18	*ne	2	18	*geldiğidir	1
18	*nedir	2	18	*gerektir	1
18	*onlardır	2	18	*gezme	1
18	*önemli	2	18	*güler yüzlü	1
18	*sevgidir	2	18	*güzeli	1
18	*şehitlerimiz	2	18	*hakkıdır	1
18	*var mı	2	18	*hayatımızdır	1
18	*yok	2	18	*hayırdır	1
			18	*hoş değil	1

18	*huzurdur	1	18	*oyunlar	1
18	*insandır	1	18	*öğrenciyiz	1
18	*insanlar	1	18	*öyle değil	1
18	*iyi	1	18	*saygılıdır	1
18	*kadar	1	18	*sevecen	1
18	*kalbimizdedir	1	18	*sevmesi(dir)	1
18	*karşıyım	1	18	*söz konusu	1
18	*kaynağı	1	18	*şehitleri değil	1
18	*kaynağımızdır	1	18	*şekilde	1
18	*kaynaktır	1	18	*şey	1
18	*kız	1	18	*şeyimiz	1
18	*kist	1	18	*şeyler	1
18	*kitap	1	18	*şımarıktır	1
18	*kitaplardadır	1	18	*türk değil miyiz	1
18	*kolay değil	1	18	*türküz	1
18	*komik	1	18	*üzerine	1
18	*korkmak değil	1	18	*varlıktır	1
18	*küçüğüz	1	18	*yabancı	1
18	*lazım	1	18	*yanımızda	1
18	*mutluluk	1	18	*yanımızda değil	1
18	*mutluyum	1	18	*yer	1
18	*mümkün değildir	1	18	*yoktur	1
18	*ne mutlu	1	18	*zamanı	1
18	*olaydır	1	18	*zevklidir	1
18	*olmasıdır	1	18	*zordur	1

Ek-3/A 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	isterdim	2	15	bırakır	1
16	#ses çıkmazdı	1	15	binersin	1
16	atardı	1	15	bulunmaz	1
16	çıkardık (çıkma)	1	15	bulunur	1
16	gezerdik	1	15	çıkabiliriz	1
16	giderdik (gitmek)	1	15	çıkartmam	1
16	girebilirdi	1	15	değer veririm	1
16	oynardık	1	15	değişmem	1
16	oynardım	1	15	dönüşür	1
16	sürerdim	1	15	eğleniriz	1
16	yatardık	1	15	fark eder	1
16	yatardım	1	15	gerçekleşir	1
16	yerdik	1	15	giderim	1
15	der	4	15	görürler	1
15	gerekir	4	15	görürsün	1
15	söyler	4	15	incitmez	1
15	ister	3	15	istemez	1
15	sever	3	15	isterim	1
15	artar	2	15	kalır	1
15	bilir	2	15	karşılık verir	1
15	çalışırım	2	15	korur	1
15	değer verir	2	15	koyar	1
15	dinler	2	15	kurar(ız)	1
15	konusur	2	15	kurarlar	1
15	sorar	2	15	kurulur	1
15	#kapıyı açmam	1	15	merak ederler	1
15	#özen gösterir	1	15	olamayız	1
15	#ses çıkmaz	1	15	olmaz	1
15	#söz verir	1	15	olur	1
15	#yüzüne vurur	1	15	sevmez	1
15	ağlar mı	1	15	söylemez	1
15	alır	1	15	tavsiye eder	1
15	anlatır	1	15	tekrar eder	1
15	anlatırsın	1	15	tembihler	1
15	aramaz	1	15	toplanırız	1
15	arar	1	15	uğraşır	1
15	ararlar	1	15	üsteler	1
15	arkadaşlık yapmaz	1	15	üzülür	1
15	atar	1	15	vazgeçmez	1
15	atılır	1	15	yakışmaz	1
15	bağlar	1	15	yanıtlar	1
15	belli olur	1	15	yapmam	1
15	benimser	1	15	yardımcı olur	1
15	benzer	1	15	yutar	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
14	geçirecekmiş	1	8	götürüyordu	1
13	alacaktı	1	8	gölüyorduk	1
13	boğulacaktım	1	8	hatırlamıyordum	1
13	danışacaktım	1	8	hissediordu	1
13	gelecekti	1	8	içiyordum	1
13	olmayacaktım	1	8	istiyor(dum)	1
13	patlayacaktı	1	8	kaçıyorduk	1
12	unutmayacağım	3	8	kalıyordu	1
12	alacağım	1	8	kanıyordu	1
12	ameliyat olacağım	1	8	katlediyordu	1
12	ameliyat olacaksın	1	8	konuşmuyor(du)	1
12	dokunulmayacak	1	8	kullanıyordu	1
12	düzelecek	1	8	oluyordu	1
12	kalacak	1	8	oturuyordu	1
12	kalacaksın	1	8	oturuyorduk	1
12	ölecek miyim	1	8	oturuyorlardı	1
12	ölecektir	1	8	oynuyorlardı	1
12	özetleyeceğim	1	8	öldürüyorlardı	1
12	seveceğim	1	8	ölüyorduk	1
12	tanıtacağım	1	8	ölüyordum	1
8	boğuluyordum	2	8	tanımıyorduk	1
8	gerekiyordu	2	8	uyuyordu	1
8	izliyorduk	2	8	veriyordu	1
8	oynuyorduk	2	8	yatıyordum	1
8	acımıyordu	1	8	yiyordum	1
8	acıyordu	1	8	yükseliyor(du)	1
8	ağlıyordu	1	6	seviyorum	10
8	alamıyordum	1	6	istiyorum	5
8	bağırıyor(dum)	1	6	geliyor	4
8	bağırıyordu	1	6	değer veriyorum	3
8	bakıyordu	1	6	başlıyorlar	2
8	bekliyorlardı	1	6	beğeniyorum	2
8	benziyor(du)	1	6	gerekiyor	2
8	bilmiyordu	1	6	oluyor	2
8	bilmiyordum	1	6	#ateş ediyor	1
8	bir dediğim iki olmuyordu	1	6	#cezasını da çekiyorum	1
8	çalışıyordum	1	6	#hoşuna gidiyor	1
8	çıkıyor(du)	1	6	#ortaya koyuyor	1
8	çitliyordu	1	6	#örnek alıyorum	1
8	çitliyordum	1	6	#zorunda kalıyor	1
8	damlatıyordu	1	6	anlaşıyoruz	1
8	devam ediyordu	1	6	anlaşıyoruzdur	1
8	diyordu	1	6	anlatıyorum	1
8	dönüyordu	1	6	anlayabiliyor	1
8	dönüyorduk	1	6	bağlanıyor	1
8	dönüyordum	1	6	başlatıyor	1
8	duruyordu	1	6	başlıyor	1
8	düşünüyorduk	1	6	biliyorum	1
8	geziyorduk	1	6	bilmiyor	1
8	gidiyorduk	1	6	çağırıyor	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
6	çalışıyorum	1	4	geçti	3
6	çekmiyor	1	4	girdim	3
6	ders çalışıyor	1	4	oldu	3
6	ders çalışıyorsun	1	4	oynadık	3
6	diyor	1	4	sordum	3
6	duyamıyor	1	4	söyledim	3
6	düşünüyorum	1	4	anladım	2
6	düzenleniyor	1	4	başladım	2
6	emanet edebiliyorum	1	4	çalıştım	2
6	fark ediyorlar	1	4	düştüm	2
6	gidiyor	1	4	girdi	2
6	giriyor	1	4	girdik	2
6	görüyorum	1	4	gittim	2
6	gösteriyorsunuzdur	1	4	gördüm	2
6	gösteriyorum	1	4	götürdü	2
6	güveniyorum	1	4	götürdüler	2
6	hatırlamıyorum	1	4	kaldım	2
6	istiyor	1	4	kurtardı	2
6	kazanamıyor	1	4	olmadı	2
6	konusamıyor	1	4	yatırdılar	2
6	koyuyorlar	1	4	#gülmekten kırıldık	1
6	kurtarıyor	1	4	#haber verdi	1
6	kurtuluyorlar	1	4	#hoşuma gitti	1
6	mutlu ediyor	1	4	#kapıyı açtım	1
6	not tutmuyorum	1	4	#örnek aldım	1
6	not tutuyor	1	4	#yola çıktık	1
6	notlar alıyor	1	4	acıdı	1
6	olmuyor	1	4	acımadı	1
6	oynuyoruz	1	4	açıkladı	1
6	öneriyorum	1	4	açıldı	1
6	patlatıyorlar	1	4	ağladım	1
6	saygı duyuyoruz	1	4	aldık	1
6	seviyor(um)	1	4	aldılar	1
6	seviyordur	1	4	ameliyat geçirdim	1
6	söylüyor	1	4	anlattım	1
6	söylüyorum	1	4	aradı	1
6	tanıyamıyorlar	1	4	atlattım	1
6	tavsiye ediyorum	1	4	bağırđı	1
6	yanıyor	1	4	bağırđım	1
6	yarışıyor	1	4	bakamadı	1
5	bayılttıları	1	4	bakmadı	1
4	dedi	13	4	baktı	1
4	gittik	9	4	barıştım	1
4	dedim	8	4	battı	1
4	geldi	7	4	bekledik	1
4	başladı	6	4	belli etmedim	1
4	bindik	5	4	bindim	1
4	gitti	4	4	bindin	1
4	döndük	3	4	binmedim	1
4	düştü	3	4	bulamadım	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	cevabı verdi	1	4	oturdu	1
4	çaldı	1	4	oynadım	1
4	çektim	1	4	öğrendim	1
4	çevirdim	1	4	öldü	1
4	çıkardı (çıkarmak)	1	4	patladı	1
4	çıkardık (çıkarmak)	1	4	sandık	1
4	çıkarttılar	1	4	sandım	1
4	çıktık	1	4	saydım	1
4	çıktım	1	4	sevdi	1
4	çöktü	1	4	sordular	1
4	danışmadın	1	4	söyledi	1
4	davet ettiler	1	4	takıldı	1
4	dedik	1	4	tanıştım	1
4	dediler	1	4	test çözdüm	1
4	değiştirdi	1	4	teşekkür ettim	1
4	doyurdum	1	4	tuttu	1
4	döndü	1	4	uğraştım	1
4	durdu	1	4	unuttum	1
4	duydu	1	4	utandı	1
4	egzersiz yaptım	1	4	uzandım	1
4	eğlendik	1	4	verdiler	1
4	fişkırdı	1	4	vurdular	1
4	geldik	1	4	yaklaştık	1
4	gerçekleştiremedim	1	4	yaptım	1
4	getirdiler	1	4	yardım ettim	1
4	getirdim	1	4	yedim	1
4	gezdik	1	4	yediniz	1
4	gördüler	1	4	yemedim	1
4	ikna oldum	1	4	yendim	1
4	istedi	1	4	yoruldum	1
4	istedik	1	4	yuvarlandık	1
4	istedim	1	4	yüzdü	1
4	istememedim	1	4	yüzemedi	1
4	izledim	1	2	gitmiştik	3
4	izlemedim	1	2	gelmişlerdi	2
4	kaçtık	1	2	kalmıştı	2
4	kaldı	1	2	korkmuştum	2
4	kapandı	1	2	#ayağa kaldırmıştı	1
4	kararımızı verdik	1	2	almıştım	1
4	kavga ettim	1	2	anlamamıştım	1
4	kayboldun	1	2	anlamıştım	1
4	kırıldım	1	2	atlatmıştı	1
4	korktum	1	2	batmıştı	1
4	kucakladı	1	2	bir olmuştu	1
4	kurtuldu	1	2	buz tutmuştu	1
4	küstüm	1	2	çıkılmıştı	1
4	okşadı	1	2	demiştım	1
4	okudum	1	2	dikiş atılmıştı	1
4	okundu	1	2	dönmüştü	1
4	olduk	1	2	etkilenmişim	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
2	geçirmiştim	1	1	atmış	1
2	getirmişlerdi	1	1	bulmuş(uz)	1
2	gidememiştim	1	1	büyümüş	1
2	girmişti	1	1	çevrilmiş	1
2	götürmüştü	1	1	데미ş	1
2	izlemiştim	1	1	düzelmişim	1
2	korkmuşlardı	1	1	fırlamışım	1
2	koymuşlardı	1	1	kalmış	1
2	olmuştu	1	1	kanamış	1
2	olmuştum	1	1	sapmışım	1
2	sarsılmıştı	1	1	serbest bırakmışlar	1
2	sıkışmıştı	1	1	sokmuşlar	1
2	tanışmıştık	1	1	takılmış	1
2	uyuyamamıştım	1	1	takla atmış	1
2	ürpermiştim	1	1	yatmışım	1
2	yanmıştı	1			
2	yapmıştı	1			
1	fırlamış	2			
1	#buz tutmuş	1			
1	acıkmıştır	1			
1	almışlar	1			
1	arkadaş olmuşuz	1			

Ek-3/B 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	bilirdi	2	15	#canı sıkılmaz	1
16	sanırdım	2	15	#evlat edinir	1
16	#iğne atsan yere düşmezdi	1	15	#hak eder	1
16	alırdım	1	15	#kin gütmaz	1
16	dalaşırdık	1	15	#ortaya çıkar	1
16	dayak atardı	1	15	#yola çıkar	1
16	dayak yerlerdi	1	15	#yola çıkarlar	1
16	gelişirdi	1	15	#yüz çevirmez	1
16	götürürler(di)	1	15	açar	1
16	hoşlanmazdım	1	15	ağlar	1
16	isterdim	1	15	anlar	1
16	karışır(dı)	1	15	anlaşırsız	1
16	kavga ederdi	1	15	arkadaş olunmaz	1
16	kavgayı o zamanlar çok ederdi	1	15	arkadaşlık yapılmaz	1
16	olurdum	1	15	atar	1
16	otururduk	1	15	başlarlar	1
16	severdim	1	15	başlarsın	1
16	sıkılırdım	1	15	bilemem	1
16	yapardık	1	15	büyür	1
16	yardım etmezlerdi	1	15	çağırır	1
16	yaşar(dı)	1	15	çalışır	1
15	başlar	5	15	çıkır	1
15	geçer	5	15	çıkırır	1
15	gelir	5	15	çıkırılar	1
15	sever	5	15	değer verirler	1
15	giderler	4	15	değişir	1
15	bakar	3	15	der	1
15	geliştirir	3	15	devam ederler	1
15	gerekir	3	15	dostluklar kuramaz	1
15	gider	3	15	döker	1
15	girerler	3	15	düşerler	1
15	alır	2	15	düşünür	1
15	anlatır	2	15	evlenmem	1
15	bitmez	2	15	fark etmez	1
15	çalışırlar	2	15	geçirir	1
15	devam eder	2	15	geçiririm	1
15	eğleniriz	2	15	geçiririz	1
15	hoşlanır	2	15	geçirirler	1
15	ister	2	15	geçirirsin	1
15	kaçar	2	15	gelirler	1
15	kalır	2	15	gelişir	1
15	karar verirler	2	15	gezerler	1
15	severim	2	15	gideriz	1
15	yardımcı olur	2	15	giremezler	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	giremezsin	1	15	şaşıırır	1
15	girer	1	15	şikayet eder	1
15	girerim	1	15	taşır	1
15	görüürsün	1	15	tükürür	1
15	gösterir	1	15	umarım	1
15	götürürler	1	15	uysallaşır	1
15	hasta olur	1	15	uyurlar	1
15	hitap eder	1	15	uyuşmazsın	1
15	hoşlanırım	1	15	uyuşursun	1
15	huzur bulurum	1	15	üzülür	1
15	içmez	1	15	verir	1
15	istemezsin	1	15	veririm	1
15	isterler	1	15	vermez	1
15	kalmaz	1	15	yakalar	1
15	kapsar	1	15	yapamazlar	1
15	karşılarlar	1	15	yapar	1
15	korkar	1	15	yarışılır	1
15	koyar	1	15	yaşarız	1
15	kurtulur	1	15	yaşarlar	1
15	kükreir	1	15	yaşayamayız	1
15	okunur	1	15	yaşayamaz	1
15	olmam	1	15	yaşayamazlar	1
15	olmaz	1	15	yenerim	1
15	olur	1	15	zannederler	1
15	olurlar	1	15	zevk almayız	1
15	olursun	1	13	ağlayacaktım	1
15	oluşur	1	13	çıkacaktık	1
15	oturur	1	13	çıkacaktım	1
15	oynar mısın	1	13	içecektik	1
15	oynarlar	1	13	okuyacaktık	1
15	önemi verirler	1	13	olacaktı	1
15	paylaşamaz	1	13	ölecekti	1
15	paylaşırsın	1	13	takacaktık	1
15	peşlerine takılır	1	13	yıkayacaktık	1
15	rahatlarım	1	13	yiyecektik	1
15	sahip olur	1	12	#geri dönecektir	1
15	saldırırım	1	12	alacak	1
15	saldırırlar	1	12	alacaksın	1
15	savaşırım	1	12	diyecek	1
15	seçer	1	12	görecek	1
15	seslenirler	1	12	olacağım	1
15	severiz	1	12	olacaklar	1
15	sevmez	1	12	öğretilmeyecek	1
15	sıkar	1	12	ölçecek	1
15	sıkılırız	1	12	yapacağım	1
15	sıra olurlar	1	12	yapacaklardır	1
15	soyarlar	1	12	yardım edeceğim	1
15	söylerler	1	10	yaşamaktaydı	1
15	söyleyebilir	1	9	evleniyorlarmış	2
15	sunar	1	9	çıkılmıyormuş	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
9	harcıyorlarmış	1	6	anlıyorlar	1
9	kaçıyormuş	1	6	anlıyoruz	1
9	otlatıyormuş	1	6	arıyoruz	1
9	oturuyormuş	1	6	başarıyor	1
9	öldürüyormuş	1	6	bilemiyoruz	1
9	saçıyormuş	1	6	biliyor	1
8	ağlıyordum	3	6	biliyor musun	1
8	geliyordu	2	6	biliyor muyuz	1
8	oturuyorduk	2	6	biliyorum	1
8	#kulak misafiri oluyordum	1	6	biliyoruz	1
8	#yiyip bitiriyordu	1	6	bilmiyor	1
8	ağlıyordu	1	6	bilmiyorlar	1
8	bekliyordu	1	6	bulamıyor	1
8	çağırıyordu	1	6	çağırıştırıyor	1
8	çalışıyorlardı	1	6	çalışıyor	1
8	devam ediyordum	1	6	çalışıyoruz	1
8	dönüyorduk	1	6	dalıyor	1
8	eğleniyorduk	1	6	devam ediyor	1
8	ferahlatıyordu	1	6	devam ediyorum	1
8	geliyor(du)	1	6	diyor	1
8	gidiyordu	1	6	diyordur	1
8	gözüküyordu	1	6	düşünüyorum	1
8	hazırlanıyorlardı	1	6	gerekiyor	1
8	konusuyor(du)	1	6	gidiyorlar	1
8	korkuyor(dum)	1	6	götürüyor	1
8	korkuyordum	1	6	hatırlıyorum	1
8	koruyordu	1	6	hazırlıyor	1
8	koşuyor(dum)	1	6	ifade ediyor	1
8	koşuyordum	1	6	ifade ediyoruz	1
8	koşuyorlardı	1	6	ilerliyor	1
8	miyavlıyordu	1	6	istiyor	1
8	oturuyordu	1	6	karar veriyor	1
8	oynuyordu	1	6	kazandırmıyor	1
8	uyanıyordu	1	6	oturuyor	1
8	uyuyamıyordum	1	6	öğreniyor	1
8	yapıyordu	1	6	önemsemiyor	1
8	yürüyorlardı	1	6	sahneye çıkıyor	1
7	çalışmaktadırlar	1	6	savaş açıyor	1
7	olmaktadır	1	6	sayılıyor	1
7	yapmaktadırlar	1	6	sayıyor	1
6	gidiyor	5	6	seviyorum	1
6	oluyor	5	6	sona eriyor	1
6	anlatıyor	3	6	tadıyoruz	1
6	düşüyor	2	6	tanışıyoruz	1
6	geliyor	2	6	tanıyorum	1
6	gidiyoruz	2	6	tavsiye ediyorum	1
6	gösteriyor	2	6	tedavi edilebiliyoruz	1
6	#dile geliyoruz	1	6	veriyoruz	1
6	ağlıyor	1	6	yapıyorlar	1
6	anlıyor	1	6	yararlanabiliyoruz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
6	yararlanamıyor	1
6	yararlanamıyorlar	1
6	yetişemiyor	1
6	zannediyor	1
6	zarar veriyoruz	1
4	dedi	8
4	aldı	6
4	başladık	6
4	oldu	6
4	geldi	5
4	gittik	5
4	açtı	3
4	baktı	3
4	girdim	3
4	açıldı	2
4	başladı	2
4	başladılar	2
4	bindik	2
4	çıktık	2
4	durdu	2
4	geldik	2
4	gitti	2
4	ilerledi	2
4	kazandı	2
4	koştum	2
4	oturdu	2
4	oynadık	2
4	sinirlendi	2
4	sordum	2
4	söyledi	2
4	yaklaştı	2
4	yaptık	2
4	yarıştı	2
4	#aklımdan çıktı	1
4	#baş edemediler	1
4	#özen gösterdim	1
4	#sevinçten havalara uçtuk	1
4	#yola çıktık	1
4	açtık	1
4	aldık	1
4	aldılar	1
4	aldım	1
4	alıştı	1
4	alıştım	1
4	anladık	1
4	anladım	1
4	anlattım	1
4	aradık	1
4	ayrılmadık	1
4	azaldı	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	bağırды	1
4	bağırдылар	1
4	başladım	1
4	bıraktı	1
4	bıraktık	1
4	bıraktım	1
4	cevap verdim	1
4	çağırды	1
4	çaldı	1
4	çıkardı (çıkarmak)	1
4	çıkmadı	1
4	çıktım	1
4	dedim	1
4	devam ettiler	1
4	dinlemedik	1
4	doğdu	1
4	dokundu	1
4	durduk	1
4	fırlattım	1
4	getirdi	1
4	getirdim	1
4	gezdim	1
4	girdik	1
4	gittim	1
4	gördüm	1
4	gösterdi	1
4	götürdü	1
4	götürdüm	1
4	içti	1
4	ikram etti	1
4	indim	1
4	izledik	1
4	kabul ettim	1
4	kaçtılar	1
4	kaldım	1
4	kalktılar	1
4	kapandı	1
4	kapattı	1
4	kapı çaldı	1
4	karar verdik	1
4	karşıladi	1
4	karşıladiılar	1
4	kavga ettiler	1
4	konuştular	1
4	korktu	1
4	kovdu	1
4	koydum	1
4	kuruladım	1
4	kutladık	1
4	okudu	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	okumadı	1	2	toplamıştım	1
4	oturttular	1	2	uçurmuştu	1
4	oynadım	1	2	uzaklaşmıştım	1
4	sakinleştirdi	1	2	üşümüştü	1
4	sarıldım	1	1	demiş	12
4	sevdi	1	1	çıkılmış	3
4	sıkıştı	1	1	evlenmiş	3
4	söyledim	1	1	gelmiş	3
4	tanıştık	1	1	koşmuş	3
4	tuttular	1	1	gitmişler	2
4	unutamadım	1	1	#haber vermiş	1
4	unuttum	1	1	#yola çıkmışlar	1
4	uyandı	1	1	ağlamış	1
4	üzüldüm	1	1	aramışlar	1
4	verdi	1	1	aşık olmuş	1
4	vurdu	1	1	aşık olmuştur	1
4	yakaladı	1	1	bağlamışlar	1
4	yakıldı	1	1	bayılmış	1
4	yattım	1	1	bulmuşlar	1
4	yürüttük	1	1	çağırılmış	1
4	zevk alamadım	1	1	davet etmişler	1
2	gitmiştik	3	1	demişler	1
2	görememişim	2	1	doğmuş	1
2	kalmıştı	2	1	dost olmuşlar	1
2	#paniğe kapılmıştım	1	1	duymuş	1
2	açmıştık	1	1	geçmiştir	1
2	alışmıştı	1	1	girmiş	1
2	başlamıştı	1	1	gitmiş	1
2	bırakmamışlardı	1	1	görmüş	1
2	bırakmıştım	1	1	kavga etmiş	1
2	bitmişti	1	1	konulmuş(tur)	1
2	bozulmuştu	1	1	kurtarmış	1
2	gitmişlerdi	1	1	mutlu olmuşlar	1
2	gitmişti	1	1	okumuştur	1
2	gitmiştim	1	1	olmuş	1
2	götürmüştü	1	1	püskürtmüş	1
2	kalkmışlardı	1	1	saklanmışlar	1
2	kalkmıştım	1	1	satmıştır	1
2	kalmamıştı	1	1	sokmuş	1
2	kandırmıştı	1	1	sormuş	1
2	korkmuşlardı	1	1	süregelmiştir	1
2	korkmuştuk	1	1	uyumuşlar	1
2	kovalamıştı	1	1	uyuyakalmış	1
2	mutlu olmuştum	1	1	yanmış	1
2	sevinmiştim	1	1	yapmış	1
2	sormuştum	1	1	yapmışlar	1
2	şışmişti	1	1	yaptırmıştır	1
2	takla atmıştı	1	1	yaşamışlar	1
2	taşımıştır	1	1	yaşanmamıştır	1
2	tembihlemişti	1	1	yazılmıştır	1

Tür	Kelime (Grubu)	S		Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>I</i>	yemek yemişler	1		<i>I</i>	yutmuş	1
<i>I</i>	yetişmiş	1				

Ek-3/C 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	isterdim	3	15	anlayabiliriz	1
16	#tadını çıkaramazdım	1	15	ayırt etmezdir	1
16	anlardı	1	15	bağırır	1
16	atlar(dık)	1	15	basite alır	1
16	ayrılmazdık	1	15	başlar	1
16	becerirdi	1	15	benzetirim	1
16	çıkardım (çıkma)	1	15	bırakırız	1
16	eleştirirdi	1	15	bırakmaz	1
16	gelir(di)	1	15	bırakmazlar	1
16	gülerdi	1	15	bilemez	1
16	gülerdim	1	15	bilgi edinirler	1
16	gülmezdi	1	15	bilmezler	1
16	içerdi (içmek)	1	15	bulunur	1
16	oynar(di)	1	15	canlandırır(ız)	1
16	oynardık	1	15	çağırır	1
16	sever(di)	1	15	çalışır	1
16	severdik	1	15	dayanır	1
16	söylemez(di)	1	15	demem	1
16	söyledim	1	15	demez	1
16	yapar(di)	1	15	dengelenir	1
16	yapardım	1	15	deriz	1
16	yardım etmezdi	1	15	dinlemez	1
15	&belli olur	5	15	dinler	1
15	olur	5	15	dolaştırır	1
15	anlatır	4	15	düşünülemez	1
15	olabilir	4	15	düşünür	1
15	bilir	3	15	gelemez	1
15	götürür	3	15	gelmeyebilir	1
15	olmaz	3	15	gezdirir	1
15	oynar	3	15	gezer	1
15	geliştirir	2	15	gidebilir miyiz	1
15	gideriz	2	15	giderler	1
15	görür	2	15	görünür	1
15	isterim	2	15	görürüm	1
15	mutlu eder	2	15	görürüz	1
15	tutmaz	2	15	görüştürüz	1
15	umarım	2	15	gösterir	1
15	#canı sıkılır	1	15	güler	1
15	&bilir	1	15	güvenemem	1
15	aldanırız	1	15	halledemeyiz	1
15	anlamam	1	15	hissederim	1
15	anlaşırız	1	15	iletir	1
15	anlatamam	1	15	inanır	1
15	anlatırım	1	15	istemem	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	istemez	1	12	öğrenecek	1
15	ister	1	12	tanıtacağım	1
15	kapatır	1	9	devam ediyormuş	1
15	kazanır	1	9	kontrol ediyormuş	1
15	kuvvetlenir	1	8	#iple çekiyordum	1
15	müdahale ederler	1	8	#tadını çıkarıyordu(k)	1
15	nefret ederim	1	8	anlattırıyordum	1
15	okur	1	8	bırakıyorduk	1
15	okuruz	1	8	geliyordu	1
15	olabilir mi	1	8	gidiyordu	1
15	olamaz	1	8	gidiyordum	1
15	öğrenir	1	8	ilerliyordum	1
15	ölürüz	1	8	istiyorduk	1
15	önerir	1	8	istiyordum	1
15	paylaşabilirim	1	8	kaçıyorduk	1
15	rahatlatır	1	8	katiyordu	1
15	sever	1	8	koruyordu	1
15	severim	1	8	oturuyorduk	1
15	severiz	1	8	söyleyemiyordum	1
15	sevmez	1	8	suluyordu	1
15	söylemez	1	8	uçuyordum	1
15	söyleyebilirim	1	8	vazgeçemiyordum	1
15	taşrlar	1	8	yapamıyordum	1
15	tavsiye ederim	1	7	bulunmaktadır	1
15	tutar	1	7	içermektedir	1
15	ulaşamayız	1	6	yaşiyor	7
15	unutmayız	1	6	ağlıyor	3
15	unutmaz	1	6	istiyorum	3
15	yapar	1	6	diyorlar	2
15	yaşarım	1	6	sanıyorlar	2
15	yazar	1	6	seviyorum	2
15	yeter	1	6	uyguluyorlar	2
15	yetmez	1	6	#ayrı gitmiyor	1
15	yöneltir	1	6	#yerinde duramıyor	1
15	zevk verir	1	6	anlatamıyor	1
14	döveceklermiş	1	6	anlatıyor	1
13	çalacaklardı	1	6	aramıyor	1
13	düzenleyecektim	1	6	atlıyor	1
13	gidecektik	1	6	bağırıyor	1
13	olacaktı	1	6	bakıyor	1
13	oynayacaktım	1	6	bayılıyorum	1
13	taratacaktı	1	6	bekliyorum	1
12	bahsedeceğim	3	6	bulaşıyorsun	1
12	anlatacağım	1	6	çalışıyor	1
12	bilemeyecek	1	6	düşünüyorum	1
12	gideceğim	1	6	eğleniyorum	1
12	gideceksin	1	6	geçiyor	1
12	götürecek	1	6	gidiyorum	1
12	kalacak(sın)	1	6	gidiyoruz	1
12	mutlu olacağız	1	6	görebiliyorum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
6	göremiyorum	1	4	bıraktık	1
6	gururlanıyor	1	4	bilemedi	1
6	hatırlamıyorum	1	4	buldu	1
6	ifade ediyor	1	4	çağırdım	1
6	istemiyorum	1	4	çağrıldım	1
6	izliyor	1	4	çalışmadım	1
6	kaynaklanıyor	1	4	çıkamadım	1
6	korkuyorum	1	4	çıktım	1
6	nefret ediyor	1	4	dedik	1
6	okuyor	1	4	değişti	1
6	oluyor	1	4	devam ettim	1
6	oluyoruz	1	4	dizdim	1
6	oturuyor	1	4	emanet etti	1
6	peşime düşüyor	1	4	fırladım	1
6	saldırıyor	1	4	geçirdim	1
6	seviniyor	1	4	geldim	1
6	soruyor	1	4	gelmedi	1
6	takıyor	1	4	girdim	1
6	tanımıyorum	1	4	gitti	1
6	taşıyordur	1	4	gördün mü	1
6	ulaşıyoruz	1	4	gördünüz mü	1
6	unutmuyoruz	1	4	götürdü	1
6	uyuyor(um)	1	4	havalandım	1
6	üzülüyor	1	4	istedi	1
6	yakışıyor	1	4	iyileşti	1
6	yazıyor	1	4	iyileştim	1
4	dedi	8	4	kaçmadım	1
4	geldi	7	4	kaldırttım	1
4	dedim	4	4	karar verdik	1
4	geçti	4	4	karar verdim	1
4	oldu	4	4	konuştı	1
4	başladım	3	4	kucakladı	1
4	gittik	3	4	merak ettik	1
4	gördüm	3	4	neden oldu	1
4	olmadı	3	4	olmadılar	1
4	ölmedi	3	4	oynadı(k)	1
4	anladım	2	4	öldü	1
4	başladı	2	4	öldürttüm	1
4	çağırdı	2	4	özledim	1
4	#el koydular	1	4	pansuman yaptık	1
4	#yola çıktık	1	4	seçilemedim	1
4	açtım	1	4	taradılar	1
4	aldı	1	4	topladım	1
4	anlatabildim	1	4	tuvaletimizi ettik	1
4	attık	1	4	uyardı (uyarmak)	1
4	ayrıldılar	1	4	uzaklaştım	1
4	bahsettim	1	4	üzülmedim	1
4	başardım	1	4	vardık	1
4	bırakmadı	1	4	yakaladı	1
4	bıraktı	1	4	yaptılar	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	yaşadı	1
2	ağlamıştım	1
2	anlayamamış(tım)	1
2	artmıştı	1
2	ayrılmış(tık)	1
2	başlamıştım	1
2	bırakmıştı	1
2	bozulmuştu	1
2	bulmuştuk	1
2	dönmüştük	1
2	geçmiş(ti)	1
2	geçmişti	1
2	gelmişti	1
2	gitmemişti	1
2	gitmiştim	1
2	görmüştüm	1
2	istemişlerdi	1
2	kaçmıştık	1
2	kapanmıştı	1
2	olmuştu	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
2	olmuştum	1
2	sıkılmıştı	1
1	#etten duvar örmüşler	1
1	atmışım	1
1	bağlanmış	1
1	bağlanmışlardır	1
1	belli olmuştur	1
1	fedakarlık yapmıştır	1
1	hastalanmış	1
1	koymuşlar	1
1	merak etmiş	1
1	olmuştur	1
1	ölmüş	1
1	parçalanmış	1
1	rehin alınmış	1
1	tanıtabilmişimdir	1
1	tercih etmiş	1
1	uyuyakalmışım	1
1	yakmışlar	1

Ek-3/D 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür Kelime (Grubu)	S	Tür Kelime (Grubu)	S
16 ağlardım	1	15 belirler	1
16 bağlardı	1	15 bıkmaz	1
16 belirirdi	1	15 bilgi edinirler	1
16 bırakırdım	1	15 bilir	1
16 bilemezdi	1	15 biter	1
16 bilmezdi	1	15 bulaşır	1
16 çalıştırdınız	1	15 bulunmaz	1
16 çıkardı (çıkma)	1	15 bulur	1
16 düşündürdük	1	15 çevirirler	1
16 gezerdi	1	15 çıkar	1
16 kalamazdım	1	15 çoğalır	1
16 konuşmazdım	1	15 değişmez	1
16 olurdu	1	15 denilebilir	1
16 yapardım	1	15 dersin	1
16 yürürdüm	1	15 desteklerler	1
15 der	4	15 dolduramaz	1
15 benzer	3	15 doldurur	1
15 olmaz	3	15 dövmez	1
15 yapar	3	15 düşünülemez	1
15 açar	2	15 geçinir	1
15 ağlatır	2	15 gelemes	1
15 deriz	2	15 geliştirir	1
15 gerekir	2	15 gerçekleştirir	1
15 güvenemez	2	15 gider	1
15 hissedersin	2	15 giderirsiniz	1
15 içersin	2	15 güldürür	1
15 kalır	2	15 hareket eder	1
15 mutlu eder	2	15 hissederim	1
15 olur	2	15 hissetmezsiniz	1
15 #aldırış etmez	1	15 huzursuz olmaz mıyız	1
15 #ant içerim	1	15 imrenirim	1
15 #düşman kesilirler	1	15 ister	1
15 #göklere çıkarır	1	15 istersin	1
15 #içine kapanır	1	15 iyilik yapar	1
15 #kan ağlar	1	15 kaldırır	1
15 #rahata erişiriz	1	15 karartır	1
15 #sözünden hiç çıkmaz	1	15 karışmaz	1
15 açarlar	1	15 karıştırırlar	1
15 açarsın	1	15 kavga etmez	1
15 anlatabiliriz	1	15 keyif alırlar	1
15 anlatamam	1	15 kıyamam	1
15 aydınlatır	1	15 kızmaz	1
15 ayıramaz	1	15 kirletirsin	1
15 ayrılır	1	15 kopar	1
15 ayrımı yapar	1	15 küfür etmez	1
15 bakar	1	15 küser	1

Tür Kelime (Grubu)**S**

15 mutluluk verir	1
15 olabilir	1
15 olunabilir	1
15 öğrenir(iz)	1
15 öğrenirler	1
15 ölürüm	1
15 paylaşır	1
15 paylaşırsınız	1
15 rahatlar	1
15 sağlarız	1
15 sarar	1
15 seçer	1
15 sevilir	1
15 sevinirsin	1
15 sığmaz	1
15 sinirlendirir	1
15 sokar	1
15 söyler	1
15 umut verir	1
15 unutamam	1
15 unutamazsınız	1
15 unutulur	1
15 vakit geçirirler	1
15 veririm	1
15 vermez	1
15 yaparım	1
15 yapmaz	1
15 yaşar	1
15 yaşayamam	1
15 yaşayamayız	1
15 yürürüm	1
13 gelecekti	2
13 taşınacaktık	2
13 alacaktım	1
13 çıkacaktım	1
13 doğuracaktı	1
13 içemeyecektin	1
13 ölecektin	1
12 düşecek	2
12 olacak	2
12 seveceğim	2
12 tanıtacağım	2
12 unutmayacağım	2
12 ağlayamayacağım	1
12 atacağım	1
12 bahsedeceğim	1
12 bırakmayacağım	1
12 boğacağım	1
12 boğulacağım	1
12 bulacağım	1
12 bulacak	1
12 buluşacağım	1

Tür Kelime (Grubu)**S**

12 dinleyeceğim	1
12 gideceğim	1
12 göreceğim	1
12 göremeyeceğim	1
12 hissettirmeyeceğim	1
12 kalmayacağım	1
12 kuracağım	1
12 kuracağız	1
12 muhtaç kalmayacağım	1
12 mutlu olacaktır	1
12 mutluluk verecek	1
12 oynayacağım	1
12 ürkecek	1
12 üzmeyeceğim	1
12 yapacağım	1
12 yaptıracağım	1
12 yazacağım	1
12 yazacak	1
9 çakılıyormuşuz	1
8 diyordum	2
8 geçiriyordum	2
8 gidiyorduk	2
8 istiyordum	2
8 #kulak veriyordum	1
8 ağlıyordu	1
8 ayırıyordum	1
8 bakıyordum	1
8 binebiliyordu	1
8 çalışıyordu	1
8 dinlenmiyordum	1
8 dolaşıyorduk	1
8 düşünüyorduk	1
8 eğleniyorduk	1
8 geçmiyordu	1
8 hatırlamıyordum	1
8 hazırlanıyordu	1
8 kabul etmiyordu	1
8 konuşuyordu	1
8 konuşuyorduk	1
8 konuşuyordum	1
8 koşuyordu	1
8 okuyordum	1
8 seyreliyordum	1
7 düşmekte	1
6 seviyorum	4
6 biliyorum	3
6 özlüyorum	3
6 bakıyorum	2
6 gerekiyor	2
6 hissediyorum	2
6 olabiliyor	2
6 #hak etmiyor	1

Tür Kelime (Grubu)	S	Tür Kelime (Grubu)	S
6 #yediğiniz içtiğiniz ayrı gitmiyor	1	6 yaşıyor(sun)	1
6 #yiyip bitiriyor	1	6 yatıyorsun	1
6 acıtıyor	1	4 dedi	5
6 aç kalmıyor	1	4 oldu	5
6 ağlıyorum	1	4 baktım	3
6 anlamıyor	1	4 geldi	3
6 anlayamıyor	1	4 anladım	2
6 arkadaş oluyor	1	4 bastık	2
6 bakıyor	1	4 kaçtık	2
6 başlıyoruz	1	4 kazandı	2
6 bilemiyorum	1	4 koştı	2
6 bilgilendiriyor	1	4 yakalandı	2
6 biliyordur	1	4 #aklıma geldi	1
6 bulamıyorum	1	4 #aklıma hector geldi	1
6 buluyorsun	1	4 #aklımda kaldı	1
6 büyülüyor	1	4 #bastık gaza	1
6 çalıyor	1	4 #canımız sıkıldı	1
6 çıkageliyor	1	4 #dünyaya getirdi	1
6 çıkıyor	1	4 #düştü peşimize	1
6 destek oluyor	1	4 #haber verdik	1
6 diyorsunuz	1	4 #hoşumuza gitti	1
6 diyorum	1	4 #peşimize düştü	1
6 diyoruz	1	4 #tel çekildi	1
6 dolduruyor	1	4 #tokat yedi	1
6 geliyor	1	4 #uykun geldi	1
6 gerekmiyor	1	4 #yola koyulduk	1
6 getiremiyor	1	4 acıttı	1
6 giriyor	1	4 açtı	1
6 giriyorsun	1	4 açtık	1
6 görünüyor	1	4 ağladık	1
6 görüşüyoruz	1	4 ağladım	1
6 gülüyorsun	1	4 aldı	1
6 hatırlamıyorum	1	4 aldık	1
6 hatırlatıyor	1	4 aldım	1
6 inanıyorsun	1	4 alıştı	1
6 istiyor	1	4 anlaştık	1
6 istiyorum	1	4 anlattı	1
6 iyilik yapıyor	1	4 aradı	1
6 korkuyorum	1	4 attı	1
6 koruyorsun	1	4 ayrıldım	1
6 merak ediyorsunuzdur	1	4 bağladı	1
6 oluyor	1	4 başladı	1
6 ölüyor	1	4 başladılar	1
6 paylaşıyorsunuz	1	4 başladım	1
6 söylüyorum	1	4 bıraktı	1
6 tahminlerde bulunuyorsunuz	1	4 bıraktım	1
6 teşekkür ediyorsunuz	1	4 bindik	1
6 tüylerim ürperiyor	1	4 bitirdim	1
6 uyuyorum	1	4 boğdu	1
6 yakalıyor	1	4 bulamadı	1
6 yapıyor	1	4 büyüdüm	1
6 yapıyorum	1	4 çarptı	1

Tür Kelime (Grubu)**S**

4 dedik	1
4 dedim	1
4 devam ettik	1
4 dolaştık	1
4 düşürdük	1
4 elendi	1
4 geldim	1
4 getirdim	1
4 gezdim	1
4 girdi	1
4 girdik	1
4 gitti	1
4 gördün	1
4 götürdüm	1
4 güldük	1
4 hareket ettirdik	1
4 havale geçirdin	1
4 ihanet etti	1
4 indim	1
4 irkildik	1
4 istedim	1
4 kahvaltımı yaptım	1
4 kaldık	1
4 kaldım	1
4 kalktım	1
4 kapandı	1
4 karar verdim	1
4 katıldı	1
4 kaybettim	1
4 koştum	1
4 koydu	1
4 kurtardım	1
4 kurtardın	1
4 neden oldu	1
4 okudum	1
4 olduk	1
4 oldum	1
4 oldun	1
4 öldü	1
4 özledim	1
4 seçtim	1
4 söyledim	1
4 şaşırdı	1
4 şaşırdım	1
4 tanıştık	1
4 tanıştırdı	1
4 taşındık	1
4 tayini çıktı	1
4 topladım	1
4 üzüldüm	1
4 verdi	1
4 yapmadım	1

Tür Kelime (Grubu)**S**

4 yardım etti	1
4 yazdım	1
4 yemin ettik	1
4 yetişti	1
4 yordu	1
4 yöneldim	1
2 gelmişti	4
2 olmuştu	4
2 ağlamıştım	2
2 kalmıştı	2
2 #dünyam başıma yıkılmıştı	1
2 #nasihat çekmiştim	1
2 anlamamıştım	1
2 aramıştı	1
2 basmıştık	1
2 büyümüşüm	1
2 çağırmıştım	1
2 çıkmış(tık)	1
2 çıkmıştı	1
2 demişti	1
2 dikiş atılmıştı	1
2 dindirmişti	1
2 dövmüş(tüm)	1
2 duygulanmış(tı)	1
2 düşmüş(tü)	1
2 geçirmişti	1
2 gelmiştik	1
2 girmiştik	1
2 gitmiştik	1
2 hızlanmıştı	1
2 ısınmıştım	1
2 kalmıştık	1
2 korkmuştum	1
2 mutlu olmuştum	1
2 oturmuş(tum)	1
2 söylemişim	1
2 şaşırmış(tı)	1
2 tayini çıkmıştı	1
2 yüklemiştik	1
1 gelmiş	2
1 #emek vermiş	1
1 &demiş	1
1 &koymuşlar	1
1 büyütmüş	1
1 dememiş	1
1 doğmuşum	1
1 girmiş	1
1 kaçmış	1
1 koymuş	1
1 sarılmıştır	1
1 unutmuş	1
1 var olmuşlardır	1

Tür Kelime (Grubu)
I yapmışım

S
1

Tür Kelime (Grubu)

S

Ek-3/E 7. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür Kelime (Grubu)	S	Tür Kelime (Grubu)	S
16 kalmazdı	2	15 #keyif alır	1
16 çıkardı (çıkma)	1	15 #özür dilerim	1
16 geçer(di)	1	15 #özür dilerler	1
16 giderdi (gitmek)	1	15 #yer alabilir	1
16 isterdi	1	15 #yer alır	1
16 kavga ederlerdi	1	15 #zevk alamaz	1
16 konuşurlardı	1	15 acırsın	1
16 mutlu olamazdık	1	15 açılmış oluruz	1
16 olamazdık	1	15 affeder	1
16 olmazdı	1	15 ağlarsın	1
16 olurduk	1	15 anlarız	1
16 ölmezdi	1	15 anlatırız	1
15 olmaz	6	15 arkadaş olabilirler	1
15 olur	6	15 arkadaş oluruz	1
15 anlatır	4	15 arkadaşlık edebilir	1
15 gelir	4	15 artabilir	1
15 gelişir	4	15 ayrılır	1
15 gerekir	4	15 bakabilirler	1
15 &bilir	3	15 başlar	1
15 devam eder	3	15 başlarız	1
15 öğrenir	3	15 belli olur	1
15 öğretir	3	15 bilgi edinir	1
15 #ortaya çıkar	2	15 bilirim	1
15 &bilmez	2	15 bilirler	1
15 artar	2	15 bilmem	1
15 bırakmazlar	2	15 bilmez	1
15 bilgi edinemez	2	15 bilmezler	1
15 bilir	2	15 bitirmezler	1
15 denir	2	15 bitmez	1
15 dost olurlar	2	15 bozulur	1
15 görür	2	15 bulabiliriz	1
15 kalır	2	15 bulabilirler	1
15 küsmez	2	15 bulamaz	1
15 olabilir	2	15 çıkar	1
15 paylaşır	2	15 çoğalır	1
15 taşır	2	15 davranırlar	1
15 yapar	2	15 değer veririm	1
15 yaşarlar	2	15 değer verirler	1
15 #akla birbirinden kopamayan insanlar gelir	1	15 değiştirir	1
15 #aklımıza gelir	1	15 denmez	1
15 #elde edilemez	1	15 dışlanırsın	1
15 #hor görülür(üz)	1	15 dikkat eder	1
15 #iyi olamaz	1	15 dinletebilir	1
15 #kalbini kırmaz	1	15 diyebilirsin	1
15 #katkıda bulunabiliriz	1	15 duyar	1
		15 düşünülemez	1

Tür Kelime (Grubu)	S	Tür Kelime (Grubu)	S
15 düşünür müsünüz	1	15 okuyabilir	1
15 düşünürüm	1	15 okuyamayız	1
15 eğlenebilirsin	1	15 olabilirler	1
15 engelleyemez	1	15 olamayız	1
15 gelişmiş (olur)	1	15 olmayabilir	1
15 geliştirir	1	15 olursun	1
15 genişler	1	15 oluruz	1
15 gerekebilir	1	15 oynarız	1
15 getirir	1	15 oynayamayız	1
15 gezerler	1	15 öğrenebiliriz	1
15 gider	1	15 öğrenemez	1
15 giderler	1	15 öğreniriz	1
15 gitmezler	1	15 ölmez	1
15 gösterirler	1	15 rahatlatır	1
15 götürür	1	15 rahatlayamaz	1
15 güler	1	15 sahip olur	1
15 güler(sin)	1	15 saklamazlar	1
15 harcarlar	1	15 sayarlar	1
15 hızlanır	1	15 sayılmaz	1
15 hisseder	1	15 sever	1
15 ihtiyaç duyarlar	1	15 sever(ler)	1
15 inanırız	1	15 sevmezler	1
15 incelenir	1	15 söylemez	1
15 inebilir	1	15 söyler	1
15 istemez	1	15 sürdürür	1
15 ister	1	15 sürdürürler	1
15 isterim	1	15 tanıştırır	1
15 kabul etmez	1	15 unuturlar	1
15 kalırlar	1	15 üzülürsün	1
15 kalmaz	1	15 vazgeçer	1
15 karşılanmaz	1	15 vazgeçiremez	1
15 karşılaşılabılır	1	15 verebilir	1
15 kavga ederiz	1	15 verebiliriz	1
15 kavrar	1	15 veremez	1
15 kavrarız	1	15 verir	1
15 kıskanırlar	1	15 yansıtır	1
15 kızarsın	1	15 yapmazlar	1
15 konuşmaz	1	15 yaptırılır	1
15 konuşur	1	15 yardımlaşırılar	1
15 konuşuruz	1	15 yaşar	1
15 kopamazlar	1	15 yaşarsın	1
15 korkar	1	15 yaşayamaz	1
15 kötülük etmez	1	15 yatıştır	1
15 kuramaz	1	15 yeriz	1
15 kuramazlar	1	15 yerler	1
15 kurarlar	1	15 yönlendirir	1
15 küsebilir	1	12 #iyi olacak	1
15 küsemem	1	12 bulacaklar	1
15 küsemeyiz	1	12 çekeceğiz	1
15 küsmezler	1	12 çıkacak	1
15 mutlu olur	1	12 duracaktır	1
15 okur(uz)	1	12 gelecek	1

Tür Kelime (Grubu)

12 gidecek	1
12 konuşacağım	1
12 olacaktır	1
12 yazık olacak	1
12 yoksun kalacaktır	1
9 geliyormuş	2
9 çekiyormuş	1
9 topluyormuş	1
8 bakıyordu	1
8 gidiyordu	1
8 gidiyordum	1
8 oynuyordu	1
8 seçiyordu	1
8 seviyordum	1
8 yapıyordum	1
7 azalmaktadır	1
7 kaybetmektedir	1
7 yaşanmaktadır	1
6 seviyorum	4
6 yapıyorlar	3
6 besliyor	2
6 biliyor	2
6 gidiyor	2
6 istiyorum	2
6 korkuyorlar	2
6 oluyor	2
6 öldürüyor	2
6 #ders çıkartıyor	1
6 #elinden geleni yapıyor	1
6 #geliyor aklımıza	1
6 #kolay geliyor	1
6 #lafı arkadaşına açıyor	1
6 #yüzüne bakmıyorum	1
6 adet etmiyorlar	1
6 aktarılıyor	1
6 anlatıyor	1
6 anlıyorsunuz	1
6 aramıyor	1
6 araştırılıyor	1
6 bakıyorsun	1
6 başvurabiliyorlar	1
6 beğeniyorum	1
6 biliyor musunuz	1
6 biliyorum	1
6 bozuyorlar	1
6 bulamıyoruz	1
6 çıkıyor	1
6 çözülüyor	1
6 dağıtıyor	1
6 davranıyor	1
6 dayanamıyor	1
6 değiştiriyor	1

Tür Kelime (Grubu)

6 diyorlar	1
6 diyorum	1
6 dönüşüyor	1
6 düşünüyorum	1
6 elinize geçiyor	1
6 gerekiyor	1
6 gidiyorlar	1
6 görünüyor	1
6 görüyordur	1
6 görüyorum	1
6 görüyoruz	1
6 güvenilebiliyorsun	1
6 heves ediyorlar	1
6 ihanet ediyor	1
6 inanmıyorum	1
6 indiriliyor	1
6 kazanıyoruz	1
6 kesiyorsunuz	1
6 korkmuyor	1
6 korkuyor	1
6 koşuyorlar	1
6 kullanıyor	1
6 kullanmıyor	1
6 kullanmıyorlar	1
6 kurcalıyor	1
6 küsüyor	1
6 mümkün olmuyor	1
6 okumuyorlar	1
6 okuyamıyor	1
6 oynuyor(lar)	1
6 oynuyorlar	1
6 öğrenemiyorlar	1
6 öğreniyorum	1
6 öğreniyoruz	1
6 öldürülüyor	1
6 sebep oluyorlar	1
6 sesleniyorum	1
6 seviyor	1
6 sormuyor	1
6 söylüyor	1
6 söylüyorum	1
6 teslim ediyorlar	1
6 teşekkür ediyorum	1
6 uyuşmuyor	1
6 veriyorum	1
6 yakalıyor	1
6 yapmıyor	1
6 yaşıyor	1
6 yemek yiyor	1
6 yıkıyor	1
6 yiyor	1
6 yobazlaştırıyorlar	1

Tür Kelime (Grubu)

6 yozlaşıyor	1
6 yönlendiriyor	1
4 geldi	4
4 yaptık	4
4 dedi	3
4 çıktı	2
4 edindim	2
4 geldik	2
4 oldu	2
4 öğrendim	2
4 sordular	2
4 #ara verildi	1
4 #yola çıktık	1
4 aldı	1
4 aldık	1
4 almadık	1
4 anladılar	1
4 anladım	1
4 araştırdık	1
4 ayırdı	1
4 ayrıldık	1
4 baktım	1
4 buldum	1
4 çıktılar	1
4 dedim	1
4 dikkat ettim	1
4 doyurduk	1
4 eğlendik	1
4 eğlendim	1
4 geçti	1
4 gezdik	1
4 gezdirdi	1
4 girdik	1
4 gitti	1
4 gittik	1
4 gördü	1
4 götürdü	1
4 ihanet etti	1
4 karardı	1
4 kazandı	1
4 okudum	1
4 sordum	1
4 taktım	1
4 tanıttı	1
4 tartışık	1

S**Tür Kelime (Grubu)**

4 taşındı	1
4 tozduk (tozmak)	1
4 unutmadım	1
4 verdik	1
4 yanıt veremedi	1
4 yaptım	1
4 yöneldik	1
2 anlamışlardı	1
2 etkilenmişim	1
2 götürmüştü	1
2 hazırlıklar yapılmıştı	1
2 istememişim	1
2 kazanmıştık	1
2 olmuştu	1
2 olmuştum	1
2 söylemişim	1
2 toplanmış(tı)	1
2 tutmuşum	1
2 vermişlerdi	1
2 yorulmuşum	1
1 gitmiş	4
1 almış	2
1 demiş	2
1 demişler	2
1 oturmuş	2
1 #özür dilemiş	1
1 #uykusu gelmiş	1
1 acıkmış	1
1 bakmış	1
1 çıkmış	1
1 gelmiştir	1
1 girmemiştir	1
1 gitmişler	1
1 görmüş	1
1 içmiş	1
1 ilerlemiş	1
1 kaçmış	1
1 kurmuştur	1
1 olmuş	1
1 oturmuşlar	1
1 püskürtülmüştür	1
1 unutmuş	1
1 uyanmış	1
1 uyumuş	1
1 yararlanmışızdır	1

S

Ek-4/A 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
19	*vardı	14	18	*zor	2
19	*güzeldi	2	18	*ablam	1
19	*aletti	1	18	*ailem	1
19	*anlamındaydı	1	18	*annemdir	1
19	*belli idi	1	18	*arkadaşım(dır)	1
19	*bendeydi	1	18	*arkadaşlardır	1
19	*gibiydim	1	18	*arkadaşlıktır	1
19	*gündü	1	18	*aydır	1
19	*günleriydi	1	18	*ayıp	1
19	*günüydü	1	18	*ayıp değil	1
19	*haklıydı	1	18	*babamdır	1
19	*içindeydi	1	18	*baykuşuyumdur	1
19	*iki metre onbeş cm idi	1	18	*biridir	1
19	*imam idi	1	18	*böyle değil	1
19	*kalabalıktı	1	18	*buse	1
19	*kapalıydı	1	18	*büyük	1
19	*karlıydı	1	18	*büyüktür	1
19	*küçüktük	1	18	*cesurdur	1
19	*küçüktüm	1	18	*değerlidirler	1
19	*mehpareydi	1	18	*demek	1
19	*olaydı	1	18	*derin	1
19	*orta boylu idi	1	18	*doğrudur	1
19	*sıkıcı değildi	1	18	*durum	1
19	*sıkıcıydı	1	18	*duygu	1
19	*soğuk(tu)	1	18	*gerek	1
19	*tatil değildi	1	18	*gıcık	1
19	*vardık	1	18	*gibidir	1
19	*yaşlarındaydım	1	18	*güler yüzlüdür	1
19	*yoktu	1	18	*gülmek	1
19	*yorucuydu	1	18	*insan	1
18	*vardır	9	18	*iyi	1
18	*var	7	18	*iyi niyetlidir	1
18	*arkadaşımdır	5	18	*kapisli	1
18	*birisi	3	18	*kapisliyim	1
18	*birisidir	3	18	*kavram	1
18	*insandır	3	18	*kıskanmamasıdır	1
18	*kız	3	18	*kıymetlidir	1
18	*arkadaşım	2	18	*kızdır	1
18	*arkadaşız	2	18	*kişi	1
18	*gözlü	2	18	*kişiliktir	1
18	*güzel	2	18	*kitaplarımızdır	1
18	*kişidir	2	18	*kötüdür	1
18	*uzun boylu	2	18	*kuzenimdir	1
18	*yok	2	18	*mutluyum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>18</i>	*o	1
<i>18</i>	*olaydır	1
<i>18</i>	*öyleyim	1
<i>18</i>	*platin	1
<i>18</i>	*saçlı	1
<i>18</i>	*sıradan	1
<i>18</i>	*sırdaşımdır	1
<i>18</i>	*şımarık(ım)	1
<i>18</i>	*şımarıktır	1
<i>18</i>	*teki	1
<i>18</i>	*temmuz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>18</i>	*tenli	1
<i>18</i>	*tipim	1
<i>18</i>	*toplu	1
<i>18</i>	*uzun boyludur	1
<i>18</i>	*üzücü	1
<i>18</i>	*verici	1
<i>18</i>	*yakışıklıdır	1
<i>18</i>	*zaman geçirmektir	1
<i>18</i>	*zayıf	1

Ek-4/B 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*necatiymiş	1	18	*yoktur	2
20	*varmış	1	18	*zorundadır	2
19	*filmdi	2	18	*#hayat arkadaşıdır	1
19	*güzeldi	2	18	*aralıktır	1
19	*vardı	2	18	*arkadaş değildir	1
19	*açtı	1	18	*arkadaşım	1
19	*anneannemdi	1	18	*arkadaşımdır	1
19	*aşağıda değil(di)	1	18	*arkadaştır	1
19	*bendeydi	1	18	*bağlılıktır	1
19	*beraberdik	1	18	*bankasıdır	1
19	*birisi değildi	1	18	*başaktır	1
19	*doluydu	1	18	*başka	1
19	*dünya tatlısıydı	1	18	*ben(im)	1
19	*gibiydi	1	18	*beşiktaşlıdır	1
19	*güzeldi	1	18	*bilincinde değildir	1
19	*heyecanlıydım	1	18	*biri	1
19	*küçüklerdi	1	18	*birdir	1
19	*küçüktü	1	18	*birisidir	1
19	*mutlu değildi	1	18	*birşey	1
19	*oradaydık	1	18	*boyundadır	1
19	*oyundu	1	18	*böyledir	1
19	*perişandı	1	18	*bunlardır	1
19	*sabahıydı	1	18	*çağdayız	1
19	*soğuktu	1	18	*çalışkan	1
19	*yağmurluydu	1	18	*çocuklar	1
19	*yaşındaydım	1	18	*değer vermektir	1
19	*yavruydu	1	18	*değerlidir	1
19	*yemyeşil(di)	1	18	*deposudur	1
19	*yerdeydi	1	18	*destek olmaktır	1
19	*yoktu	1	18	*doğru	1
19	*zorundaydık	1	18	*doğumlu	1
18	*vardır	9	18	*doludur	1
18	*var	8	18	*dosttur	1
18	*iyidir	3	18	*duygu	1
18	*yok	3	18	*duygudur	1
18	*demektir	2	18	*düşünmek	1
18	*gibidir	2	18	*eğitimidir	1
18	*kim	2	18	*eminim	1
18	*kitap	2	18	*ev hanımıdır	1
18	*lazım	2	18	*farklıdır	1
18	*nedir	2	18	*fasülye	1
18	*nerede	2	18	*fazla	1
18	*sahibiz	2	18	*filozofudur	1
18	*şeyim	2	18	*gibi	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*güzel	1	18	*öyle mi	1
18	*hazinedir	1	18	*patatestir	1
18	*hiçim	1	18	*patlıcan	1
18	*hiçsiniz	1	18	*paylaşmasıdır	1
18	*içindeyim	1	18	*pilav	1
18	*içindir	1	18	*polis	1
18	*iş	1	18	*polis memuru	1
18	*iş değil	1	18	*sahiptir	1
18	*iyi	1	18	*saygıdır	1
18	*kahverengi	1	18	*sevgidir	1
18	*kahverengidir	1	18	*sevmek(tir)	1
18	*kardeşler	1	18	*soğuk	1
18	*kardeşlerimizdir	1	18	*şarttır	1
18	*kavramdır	1	18	*şevvaldir	1
18	*kaynağıdır	1	18	*şeydir	1
18	*kayserililer	1	18	*takdir etmek(tir)	1
18	*kısa	1	18	*takımındayım	1
18	*kız	1	18	*tekbanktır	1
18	*kızdır	1	18	*tembel	1
18	*kilo	1	18	*türkan	1
18	*konudur	1	18	*unutkandır	1
18	*kumral	1	18	*uyarmaktır	1
18	*kübra	1	18	*uyuşmasıdır	1
18	*mehmet	1	18	*varım	1
18	*model	1	18	*yakındır	1
18	*modeldir	1	18	*yanındadır	1
18	*mustafadır	1	18	*yaşında	1
18	*okul	1	18	*yaşındadır	1
18	*orta boylu	1	18	*yüzme	1
18	*otuzaltıdır	1	18	*zor	1
18	*önemli	1	18	*zordur	1
18	*önemlidir	1	18	*zorundasın	1
18	*öyle değil	1			

Ek-4/C 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
19	*mutluydum	3	18	*böyledir	1
19	*vardı	3	18	*bu kadar	1
19	*ameleydim	1	18	*cemre	1
19	*ana sınıfındaydık	1	18	*cesurluk(tur)	1
19	*arkadaşımdı	1	18	*çalışkan	1
19	*beraberdik	1	18	*çözümü değildir	1
19	*berrak idi	1	18	*demek	1
19	*günleriydi	1	18	*doğaldır	1
19	*kardeşim(di)	1	18	*dost	1
19	*kızdı	1	18	*dostudur	1
19	*köpeğimdi	1	18	*dürüsttür	1
19	*küçüktüm	1	18	*ela	1
19	*nerelerdeydin	1	18	*fakir	1
19	*oğluydu	1	18	*fakirdir	1
19	*sırdaştı	1	18	*fazladır	1
19	*tatilimdi	1	18	*fedakarlıklar	1
19	*trabzonluydu	1	18	*fener	1
19	*yıllarıydı	1	18	*filmdir	1
18	*var	9	18	*filmidir	1
18	*vardır	9	18	*fulya	1
18	*biri	5	18	*geneldir	1
18	*kavramdır	5	18	*geniş	1
18	*biridir	4	18	*gerek	1
18	*arkadaşım	3	18	*gibi	1
18	*kız	3	18	*gibiyiz	1
18	*kızıdır	3	18	*gözlüdür	1
18	*annem	2	18	*gül	1
18	*arkadaşımdır	2	18	*güzel	1
18	*insan	2	18	*hocadır	1
18	*insandır	2	18	*içinde	1
18	*kişidir	2	18	*ilginç	1
18	*uzun boylu	2	18	*inatçıdır	1
18	*yok	2	18	*iyi	1
18	*#iyi kalpli	1	18	*iyisi	1
18	*#peşinde koşmasıdır	1	18	*karakoldayım	1
18	*ağabeyim	1	18	*karizmatiğim	1
18	*arkadaş değildir	1	18	*kartal	1
18	*arkadaştır	1	18	*kavram	1
18	*bağlı	1	18	*kepçe kulaklı	1
18	*benimsin	1	18	*kim	1
18	*beş	1	18	*kişilerdir	1
18	*bilmektir	1	18	*köpektir	1
18	*birisidir	1	18	*lale	1
18	*boyunda	1	18	*manyak mısın	1

Tür	Kelime (Grubu)	S		Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*mavi gözlü	1		18	*satması	1
18	*melektir	1		18	*seven	1
18	*muhtaçtır	1		18	*sırdaşım	1
18	*mücadele etmesi	1		18	*şairliktir	1
18	*ne mutlu	1		18	*şey	1
18	*nedir	1		18	*şöyle	1
18	*olgun	1		18	*tezgahçılarındandır	1
18	*otoban	1		18	*vardı(r)	1
18	*öğrenci	1		18	*yakın	1
18	*öğrenmektir	1		18	*yılı	1
18	*öğretmenlik(tir)	1		18	*yiğitliktir	1
18	*önemlidir	1		18	*yüzdür	1
18	*öyle değildir	1		18	*zayıf	1
18	*özel	1		18	*zengin	1
18	*saçlı	1		18	*zenginsin	1
18	*sahtedir	1		18	*zor	1
18	*sarı	1				

Ek-4/D 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*dostuymuş	1	18	*gerek	2
20	*varmış	1	18	*gibi	2
19	*vardı	4	18	*gibidir	2
19	*o idi	3	18	*ne mutlu	2
19	*sendin	2	18	*zordur	2
19	*yoktu	2	18	*akıllı	1
19	*açıktı	1	18	*almak(tır)	1
19	*adamdı	1	18	*ankara(dayım)	1
19	*ankarada idik	1	18	*annem	1
19	*arkadaştaydı	1	18	*arasındadır	1
19	*arkadaştın	1	18	*arkadaş	1
19	*dost idi	1	18	*arkadaşım	1
19	*dostu idi	1	18	*arkadaşımdır	1
19	*dostumdu	1	18	*arkadaştır	1
19	*elleriydi	1	18	*arkamda	1
19	*erzincandaydım	1	18	*arkasında	1
19	*ev hanımı(ydı)	1	18	*armağansın	1
19	*gibiydi	1	18	*arzu	1
19	*gibiydim	1	18	*asabi(dir)	1
19	*güneşimdi	1	18	*aslı	1
19	*güvendeydik	1	18	*babam	1
19	*haklıydın	1	18	*bambaşka	1
19	*hectordu	1	18	*benim	1
19	*hızlıydık	1	18	*biri değil	1
19	*okulda değildim	1	18	*birlikteyiz	1
19	*öğretmendi	1	18	*böyledir	1
19	*önemliydi	1	18	*budur	1
19	*ötesindeydi	1	18	*bursada	1
19	*salıncaktı	1	18	*çalışkan	1
19	*vardık	1	18	*dansçı	1
19	*yalnızdım	1	18	*davranıştır	1
19	*yaşıdaydım	1	18	*detaysız(dır)	1
18	*var	11	18	*doğaldır	1
18	*iyi	6	18	*doğum günü	1
18	*yok	5	18	*doğuş	1
18	*biri	4	18	*duygudur	1
18	*demektir	4	18	*elinizde	1
18	*biridir	3	18	*engel olması	1
18	*güzeldir	3	18	*esmer	1
18	*insan	3	18	*fazladır	1
18	*vardır	3	18	*furkan	1
18	*birisidir	2	18	*furkan eryılmazdır	1
18	*birisiniz	2	18	*gibidirler	1
18	*dosttur	2	18	*gibiler	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*gizli	1	18	*önemlidir	1
18	*görmek(tir)	1	18	*önünde	1
18	*güler yüzlü	1	18	*öyle	1
18	*güzel	1	18	*öyle değil mi	1
18	*güzel değil mi	1	18	*özge nur	1
18	*hakkım	1	18	*pazartesi	1
18	*hareketli	1	18	*peşimizde	1
18	*harika	1	18	*rahatsız	1
18	*hayaldir	1	18	*saçlı	1
18	*hobisidir	1	18	*sahip	1
18	*hoşlanmaları(dır)	1	18	*seninleyiz	1
18	*huzursuz	1	18	*sert(tir)	1
18	*içtendir	1	18	*siyah saçlı	1
18	*iliklidir	1	18	*sözcük	1
18	*insandır	1	18	*sözcükler değil mi	1
18	*iyidir	1	18	*şeker	1
18	*kafadar olması(dır)	1	18	*şekilde	1
18	*kahverengi	1	18	*şey değildir	1
18	*kardeşim	1	18	*şeydir	1
18	*kavramdır	1	18	*tanışmaktır	1
18	*kavramlardır	1	18	*tatlı	1
18	*keyif almalarıdır	1	18	*temelidir	1
18	*kısa	1	18	*tenli	1
18	*kız	1	18	*turdendir	1
18	*kim	1	18	*türkiye cumhuriyeti	1
18	*koşanıyım	1	18	*uykusundasın	1
18	*köksüzdür	1	18	*uzun	1
18	*kötüyüm	1	18	*uzun değil	1
18	*kutsal	1	18	*varlıktır	1
18	*lazımdır	1	18	*varsın	1
18	*meleksin	1	18	*voleybolcu	1
18	*milletimindir	1	18	*yanımdasın	1
18	*muhallebi	1	18	*yanınızdadır	1
18	*mutluyum	1	18	*yaramazdır	1
18	*mümkün değil	1	18	*yaşlarında	1
18	*ne ala	1	18	*yazarım (muarrir)	1
18	*ne mutlu	1	18	*yazık	1
18	*nedir	1	18	*yok mu	1
18	*odur	1	18	*yok mudur	1
18	*oktur	1	18	*yoksun	1
18	*olanıdır	1	18	*yoktur	1
18	*olaydır	1	18	*yokuz	1
18	*orta boylu	1	18	*yönlendirmesidir	1
18	*öksüzüm	1	18	*yüzünden	1
18	*önde	1	18	*zeki	1
18	*önemli	1	18	*zekidir	1

Ek-4/E 7. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*büyükmiş	2	18	*olmasıdır	2
20	*sertmiş	2	18	*şey	2
20	*tuzlu(ymuş)	2	18	*tatlı	2
20	*varmış	2	18	*zordur	2
20	*lezzetliymiş	1	18	*#ne fayda	1
20	*neymiş	1	18	*alandır	1
20	*yumuşakmış	1	18	*aracıdır	1
20	*yüksek(miş)	1	18	*arkadaşım	1
20	*yükselmekmiş	1	18	*arkadaşımızdır	1
19	*vardı	5	18	*arkadaşındır	1
19	*mutluydum	2	18	*arkadaşlar	1
19	*almaktı	1	18	*arkadaştırlar	1
19	*askerdeydi	1	18	*atasözüdür	1
19	*birincisiydim	1	18	*aynıdır	1
19	*emindiler	1	18	*azdır	1
19	*insanoğlu değil miydi	1	18	*bağ(dır)	1
18	*vardır	14	18	*bağıntıdır	1
18	*var	13	18	*bağlı	1
18	*yoktur	5	18	*bağlı olması(dır)	1
18	*duygudur	4	18	*bağlıdır	1
18	*kitaptır	4	18	*bırakmamak(tır)	1
18	*önemlidir	4	18	*bir gelecektir	1
18	*arkadaştır	3	18	*birliktelerdir	1
18	*gibidir	3	18	*bizimledir	1
18	*ilişkidir	3	18	*bizleriz	1
18	*iyidir	3	18	*boğazdır	1
18	*kitaplardır	3	18	*böyledir	1
18	*şeydir	3	18	*bu değildir	1
18	*üzere	3	18	*bunlar değildir	1
18	*yok	3	18	*bütünüz	1
18	*arkadaşıdır	2	18	*cadı	1
18	*arkadaşlıktır	2	18	*canlılar	1
18	*birisidir	2	18	*cömerttir	1
18	*dostumuzdur	2	18	*değerlidir	1
18	*güzel(dir)	2	18	*demektir	1
18	*güzeldir	2	18	*deposudur	1
18	*ihanet etmemektir	2	18	*doludur	1
18	*iyi	2	18	*dostudur	1
18	*kavramdır	2	18	*dostumdur	1
18	*kaynağıdır	2	18	*durumdadır	1
18	*kaynağımızdır	2	18	*durumdalar	1
18	*kişidir	2	18	*duygu	1
18	*mutludur	2	18	*duygu değildir	1
18	*ne mutlu	2	18	*duygusudur	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*dünyasıdır	1
18	*eğlenmek değil	1
18	*elimizde	1
18	*eminim	1
18	*esprili	1
18	*farklıdır	1
18	*fedakarlık(tır)	1
18	*geleceğidir	1
18	*gereklidir	1
18	*gezmehtir	1
18	*gibi değildir	1
18	*gibiler	1
18	*gizem	1
18	*gonca	1
18	*görevimizdir	1
18	*gururdur	1
18	*güzel	1
18	*harikasıdır	1
18	*heyecanlı(dır)	1
18	*histir	1
18	*iftira atmamak(tır)	1
18	*ihanet etmemek(tır)	1
18	*insan	1
18	*insanlar	1
18	*insanlardır	1
18	*kardeşler	1
18	*kişiler	1
18	*kötüdür	1
18	*lazım	1
18	*mutsuzlardır	1
18	*nedir	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*neşeli	1
18	*onlar	1
18	*onlardır	1
18	*ortada	1
18	*oynamak(tır)	1
18	*öyle	1
18	*öyle değil	1
18	*öyle değildir	1
18	*öyledir	1
18	*parçasıdır	1
18	*paylaşmak değildir	1
18	*pişmanım	1
18	*sağkolumuzdur	1
18	*sahip değildir	1
18	*sahip değilsin	1
18	*saygı göstermektir	1
18	*sıcacık	1
18	*sonucudur	1
18	*söylememek(tır)	1
18	*şarttır	1
18	*türküz	1
18	*yanımda	1
18	*yanındadır	1
18	*yararlı	1
18	*yaratan değil mi	1
18	*yarayışlıdır	1
18	*yardıma koşması(dır)	1
18	*yardımcıdır	1
18	*yok değil	1
18	*yönlendirendir	1
18	*yüzde altıdır	1

Ek-5/A 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	severdi	3	15	#iyi olur	1
16	#dalga geçerdi	1	15	#özür diler	1
16	değer verirdi	1	15	&bilir	1
16	döverdi	1	15	açığını kapatırız	1
16	geçinirdik	1	15	alır	1
16	laf ettirmezdik	1	15	anlarız	1
16	olamazdı	1	15	anlaşamaz	1
16	olmazdık	1	15	anlatır	1
16	severdik	1	15	anlatırım	1
16	severdim	1	15	anlatmaz	1
16	sinirlendirirdi	1	15	başlar	1
16	sorardım	1	15	bilemez	1
16	verirdi	1	15	bilemezsiniz	1
16	yapardık	1	15	bilmez	1
16	yapmazdı	1	15	binebilir miyim	1
16	yardım eder(di)	1	15	bulurum	1
15	olur	7	15	çıkamaz	1
15	bilir	5	15	davranır	1
15	gelir	5	15	değerlendiremez	1
15	atar	4	15	değişmem	1
15	yapar	4	15	denmez	1
15	gelişir	3	15	derler	1
15	olmaz	3	15	dilerim	1
15	öğrenir	3	15	duramaz	1
15	sever	3	15	düşünmem	1
15	tutar	3	15	düşünmezler	1
15	bulur	2	15	ekler(iz)	1
15	çalışır	2	15	esirgemez	1
15	çıkır	2	15	fark etmezler	1
15	denir	2	15	geçer	1
15	der	2	15	gelemez	1
15	etkiler	2	15	geliştirir	1
15	feda ederim	2	15	genişletiriz	1
15	istemez	2	15	gerekir	1
15	isterim	2	15	giderler	1
15	kalkınır	2	15	gidersiniz	1
15	olabilir	2	15	görür	1
15	paylaşır	2	15	gurur yaparız	1
15	paylaşırım	2	15	hazırlar	1
15	söylemez	2	15	ısrar etmem	1
15	tutmaz	2	15	ilgilenir	1
15	yardım eder	2	15	ister	1
15	#haber verilir mi	1	15	kalkınamaz	1
15	#hoşuna gider	1	15	kavuştururlar	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	kıskanır	1	12	önereceğim	1
15	kıyamam	1	12	sevdireceğim	1
15	kızar	1	12	söylemeyeceğim	1
15	kolaylaştırır	1	12	unutmayacağım	1
15	konuşmam	1	12	vazgeçmeyeceğim	1
15	konuşmaz	1	8	gidiyordum	2
15	konuşurum	1	8	#göz gözü görmüyordu	1
15	korkarım	1	8	duyuluyordu	1
15	kusur etmez	1	8	göremiyordum	1
15	kuvvetlenir	1	8	kanamıyordu	1
15	küser	1	8	kanıyordu	1
15	küserim	1	8	korkuyordum	1
15	merak eder	1	8	seviniyordum	1
15	mutlu olurum	1	8	sinirlenmiyordum	1
15	nefret eder	1	8	yapıyorlardı	1
15	olur mu	1	8	yaşanıyordu	1
15	olurum	1	8	yürüyemiyordum	1
15	ödenmez	1	7	gerekmektedir	2
15	öğrenemez	1	6	seviyorum	14
15	öğreniriz	1	6	gidiyor	3
15	öğretir	1	6	oluyor	3
15	sanırsınız	1	6	barışıyoruz	2
15	savunur	1	6	unutamıyorum	2
15	sayılabilir	1	6	yapıyor	2
15	sayılır	1	6	#elinden geleni ardına koymuyor	1
15	severim	1	6	#iyi oluyor	1
15	sevmez	1	6	#kuyruk sallıyor	1
15	sinir eder	1	6	anlaşıyoruz	1
15	söyler	1	6	anlatılıyor	1
15	sürer	1	6	anlıyorum	1
15	tercih ederim	1	6	başarıyor	1
15	teslim eder	1	6	besliyorum	1
15	uyur	1	6	çabalıyor	1
15	uyuşmaz	1	6	çalışıyor	1
15	veririm	1	6	davranıyorum	1
15	yakarım	1	6	değer veriyordur	1
15	yaparım	1	6	duruyor	1
15	yardımcı olur	1	6	duyuyorum	1
15	yaşar	1	6	düşünemiyorum	1
15	yeter	1	6	düşünüyorum	1
15	zevk almaz	1	6	düşünüyoruz	1
12	seveceğim	3	6	espri yapıyor	1
12	yapacağım	2	6	geçiyor	1
12	alacağım	1	6	geliyor	1
12	anlatacağım	1	6	gerekiyor	1
12	çabalayacağım	1	6	gidiyoruz	1
12	çalışacağım	1	6	görüyorlardır	1
12	devam edeceğim	1	6	götürülüyor	1
12	mutlu olacağız	1	6	hissediyor	1
12	olacak	1	6	hissetmiyorum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
6	istemiyorum	1	4	düştüm	1
6	istiyor	1	4	düşündünüz mü	1
6	istiyorum	1	4	erteledi	1
6	kahkaha atıyor	1	4	geçti	1
6	karar veriyor	1	4	giderdim (gidermek)	1
6	kavga da ediyoruz	1	4	gittik	1
6	kıskanıyorum	1	4	gittim	1
6	merak ediyor	1	4	giydim	1
6	notlar alıyorum	1	4	göndermedi	1
6	oturuyor	1	4	gördük	1
6	özlüyorum	1	4	görmedim	1
6	rahatlıyor	1	4	götürdü	1
6	sallanıyor	1	4	istedi	1
6	seviyoruz	1	4	istedim	1
6	soruyor	1	4	itekledim	1
6	söylüyoruz	1	4	kaldı	1
6	tutuluyor	1	4	kaldım	1
6	unutuyorlar	1	4	kalktım	1
6	veriliyor	1	4	kesildim	1
6	yakalanıyor	1	4	kırdı	1
6	yetiştiriyor	1	4	koptu	1
4	oldu	5	4	koydular	1
4	düştü	4	4	morardı	1
4	geldi	4	4	olduk	1
4	dedi	3	4	oldum	1
4	açtım	2	4	oynadık	1
4	anladım	2	4	öldü	1
4	geçtik	2	4	rahat etti	1
4	geldim	2	4	sandım	1
4	gitti	2	4	sevdi	1
4	#döktüm derdimi	1	4	sevdim	1
4	#hak verdim	1	4	sinirlendik	1
4	#yola çıktım	1	4	sinirlendim	1
4	ağladım	1	4	söyledi	1
4	aldatıldım	1	4	tuttu	1
4	anlatmadın	1	4	uyudunuz	1
4	anlayamadım	1	4	üzüldük	1
4	attı	1	4	vazgeçtim	1
4	bastırdı	1	4	verdi	1
4	başladım	1	4	verdim	1
4	bıktım	1	4	vurdu	1
4	bıraktı	1	4	yaptılar	1
4	buldum	1	4	yatırdı	1
4	çağırđı	1	4	yıkıldık	1
4	çağırđık	1	2	kalmıştı	2
4	çektiler	1	2	sevmiştim	2
4	çktı	1	2	yapmıştık	2
4	dedim	1	2	acımıştı	1
4	döküldük	1	2	anlamıştım	1
4	duymadım	1	2	arayamamıştım	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
2	bağlanmışım	1	1	aramış	2
2	bayılmışım	1	1	#haber vermiş	1
2	boşanmıştı	1	1	#hak etmişlerdir	1
2	durmuştu	1	1	#işe girmişler	1
2	geçememişim	1	1	çağırılmış	1
2	gelmişti	1	1	çarpmış	1
2	gelmiştik	1	1	düşmüş	1
2	gitmiştik	1	1	fark etmişsinizdir	1
2	götürmüşlerdi	1	1	istemiştir	1
2	hazırlanmışım	1	1	kalmış	1
2	korkmuştum	1	1	ölmüş	1
2	lakabını takmıştı	1	1	paylaşmışımdır	1
2	olmuştuk	1	1	paylaşmıştır	1
2	olmuştum	1	1	seçmişimdir	1
2	rica etmişim	1	1	sevdirmiş	1
2	ulaşmıştı	1	1	yetişmiş	1
2	varmışım	1	1	yükselmiş	1
1	olmuştur	3			

Ek-5/B 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
17	#gitmezmiş	1	15	öper	2
17	götürürmüş	1	15	sağlar	2
17	izlermiş	1	15	sever	2
16	duyardım	3	15	sürükler	2
16	götürdüm	3	15	üzülür	2
16	korkardım	2	15	yaşar	2
16	#işe yaramazdı	1	15	#çılıgına döner	1
16	ağlardım	1	15	#fark etmez	1
16	ayrılmazdık	1	15	#hak edemez	1
16	bakar(dı)	1	15	#içine alır	1
16	bırakamazdı	1	15	#yola çıkar	1
16	bilemezdim	1	15	&belli olur	1
16	çağırırdım	1	15	açıklayamaz	1
16	gelirdi	1	15	ağlar	1
16	gelirlerdi	1	15	alabilir misin	1
16	girerdim	1	15	alışkanlıklar edinir	1
16	hissederdim	1	15	anlar	1
16	isterdim	1	15	anlatabilirim	1
16	kandırırđı	1	15	anlatırız	1
16	kurardı	1	15	atlar	1
16	mutlu olurlardı	1	15	atlayabilir miyiz	1
16	olmazdı	1	15	ayakta kalabilir	1
16	olurdu	1	15	başlar	1
16	oturturlardı	1	15	bayılır	1
16	otururdu	1	15	bırakabilir misin	1
16	sanır(lardı)	1	15	bilirler	1
16	seyrederdi	1	15	çalışır	1
16	söyleyemezdik	1	15	çıkır	1
16	tekrar ederdim	1	15	çıkırır (çıkarmak)	1
16	uyurdum	1	15	çoğalır	1
16	yapardık	1	15	dayanır	1
15	der	24	15	denir	1
15	gelir	5	15	devam eder	1
15	gerekir	4	15	doğar	1
15	gezerler	3	15	durdurur	1
15	gider	3	15	düzelir	1
15	olur	3	15	edinir	1
15	oluşturur	3	15	eğilir	1
15	açar	2	15	gezerim	1
15	alır	2	15	gideriz	1
15	anlatır	2	15	götürürler	1
15	geçer	2	15	güvenir	1
15	isterim	2	15	güvenirim	1
15	ölür	2	15	içerim	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	işkence ederler	1	12	öleceğim	1
15	kaçırırlar	1	12	öleceğiz	1
15	kaldıramaz	1	12	ölecek	1
15	kalır	1	12	unutamayacağım	1
15	kapsar	1	12	unutmayacağım	1
15	kaybolur	1	12	vereceğiz	1
15	kırılır	1	12	yeneceğiz	1
15	koklar	1	12	yenileceğiz	1
15	mutlu eder	1	10	görülmemekteydi	1
15	mutsuz oluruz	1	9	geliyormuş	1
15	okur	1	9	söyleniyormuş	1
15	olamaz	1	8	bakıyordu	3
15	oluştururlar	1	8	geliyordu	3
15	ölebilir	1	8	çalıyordu	2
15	örnek verebiliriz	1	8	diyordum	2
15	parçalayamaz	1	8	istiyordum	2
15	paylaşabilirler	1	8	soruyorlardı	2
15	paylaşırım	1	8	#dalga geçiyorduk	1
15	sahip olurlar	1	8	araştırıyordum	1
15	söylenmez	1	8	arıyorduk	1
15	söyler	1	8	artıyordu	1
15	söyleyebilir	1	8	ayırmıyordu	1
15	söyleyebilirler	1	8	azalıyordu	1
15	suç olabilir	1	8	bakıyorduk	1
15	tanırlar	1	8	çalışıyorduk	1
15	tutuklarlar	1	8	çıkıyorduk	1
15	uyurlar	1	8	çıkıyordum	1
15	uzandırır	1	8	çırpmıyordu	1
15	üzülürüm	1	8	değişiyordu	1
15	yalnız (oluruz)	1	8	diyor(du)	1
15	yaparım	1	8	diyorduk	1
15	yardımcı olur	1	8	dolaşıyordum	1
15	yaşayabilirim	1	8	geçıştiryordu	1
15	yatarız	1	8	geçiyordu	1
15	yazılır	1	8	geliyordum	1
15	yer	1	8	geziyorduk	1
15	yerim	1	8	gidiyorlardı	1
15	yetiştirir	1	8	girişiyorduk	1
15	yetmez	1	8	gözüküyordu	1
15	yıkar	1	8	gurur duyuyordu	1
13	oynayacaktık	1	8	hissedişiyorduk	1
12	olacak	3	8	inanmıyordum	1
12	alacağım	1	8	izliyordu	1
12	anlatacağım	1	8	kanıyordu	1
12	atlayacağım	1	8	katlanıyordu	1
12	bela olacak	1	8	kavga ediyorduk	1
12	bırakacağım	1	8	konusuyorduk	1
12	göreceksiniz	1	8	korkmuyordum	1
12	oynayacağız	1	8	korkuyordu	1
12	öldüreceğim	1	8	korkuyorduk	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
8	koşmuyordu	1	6	çalışıyor	1
8	koşuyordu	1	6	çekiyorum	1
8	nefes alıyorduk	1	6	devam ediyor	1
8	oturuyordu	1	6	diyor	1
8	oturuyorduk	1	6	duyuruyor	1
8	oynuyordu	1	6	düşünüyorum	1
8	oynuyorlardı	1	6	gidiyorlar	1
8	prova yapıyorlardı	1	6	gidiyoruz	1
8	sevmiyordum	1	6	güveniyor	1
8	seyrediyordu	1	6	hissediyorum	1
8	seyrediyorduk	1	6	hissediyoruz	1
8	soruyordu	1	6	hoşlanmıyor	1
8	söylüyordu	1	6	inanmıyorum	1
8	tamir ediyordu	1	6	istiyorsunuz	1
8	yatıyor(du)	1	6	kalıyor	1
8	yatıyorduk	1	6	katıyor	1
8	yatmıyor(du)	1	6	kaynaklanıyor	1
8	yiyeceğim	1	6	kırılıyor	1
6	#hoşuma gitmiyor	4	6	konusmuyor	1
6	yapıyor	4	6	korkuyorum	1
6	geliyor	3	6	kovalıyor	1
6	gidiyor	3	6	kurtarıyor	1
6	istemiyorum	3	6	kurtuluyor	1
6	oluyor	3	6	numarası yapıyor	1
6	seviyorum	3	6	olabiliyor	1
6	yaratıyor	3	6	oynuyorum	1
6	#söz veriyor	2	6	öğreniyorlar	1
6	atıyorum	2	6	ölüyor	1
6	düşünüyoruz	2	6	paylaşıyor	1
6	geçiyor	2	6	paylaşıyoruz	1
6	görüyoruz	2	6	sanıyor	1
6	istiyor	2	6	seviyoruz	1
6	istiyoruz	2	6	sinir ediyor	1
6	öldürtüyor	2	6	soğuyorum	1
6	paylaşabiliyorum	2	6	tanıyorum	1
6	veriyor	2	6	tekrarlıyor	1
6	#açığa vurabiliyor	1	6	tırmanıyorsun	1
6	#hoşuma gidiyor	1	6	tutuyorum	1
6	#öyle geliyor	1	6	unutamıyorum	1
6	#söz konusu oluyor	1	6	yapıyorsun	1
6	aklıma geliyor	1	6	yapıyorum	1
6	alıyor	1	6	yapıyoruz	1
6	alıyoruz	1	6	yapmıyorum	1
6	anlaşıyoruz	1	4	dedi	15
6	atılıyor	1	4	oldu	15
6	atlıyorsun	1	4	dedim	9
6	bakıyor	1	4	başladı	7
6	basıyor	1	4	geldi	7
6	biliyor	1	4	girdik	7
6	bilmiyordur	1	4	gittik	6

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	atladı	5	4	anlaştık	1
4	baktım	5	4	anlattık	1
4	gittim	5	4	anlattım	1
4	başladık	4	4	aradı	1
4	başladım	4	4	arttı	1
4	çıktık	4	4	aşık mı oldun	1
4	dedik	4	4	aşık oldu	1
4	sordu	4	4	aşık oldum	1
4	baktı	3	4	atlayamadı	1
4	çıktı	3	4	attık	1
4	çıktım	3	4	ayrıldı	1
4	döndüm	3	4	bağladım	1
4	kazandık	3	4	bakakaldık	1
4	yırtıldı	3	4	baktık	1
4	#yola çıktık	2	4	bastırdı	1
4	atladık	2	4	bıaktılar	1
4	attı	2	4	bıaktım	1
4	çağırıldı	2	4	bindik	1
4	çektı	2	4	buldu	1
4	çıkardık (çıkarmak)	2	4	buluştuk	1
4	düştüm	2	4	büyüdük	1
4	geçti	2	4	cesaretlendirdik	1
4	gördüm	2	4	coştuk	1
4	gördün mü	2	4	çağırdık	1
4	götürdü	2	4	çalıştılar	1
4	içtik	2	4	çektim	1
4	kaldırdım	2	4	çıkamadı	1
4	korktu	2	4	çıkardım (çıkarmak)	1
4	oturdu	2	4	değıştirdim	1
4	oturduk	2	4	ders çalıştım	1
4	öldü	2	4	devam ettik	1
4	söyledi	2	4	dikiş attı	1
4	tanıştık	2	4	dindi	1
4	yattık	2	4	diyemedik	1
4	yattım	2	4	doğdu	1
4	yedik	2	4	doladım	1
4	yemin ettim	2	4	durdu	1
4	zorladık	2	4	duyduk	1
4	#ayağa kaldırdı	1	4	duydum	1
4	#ayağa kalktım	1	4	düştü	1
4	#geri döndük	1	4	düştük	1
4	#hal hatır soruldu	1	4	düşündük	1
4	#hoş bulduk	1	4	eğlendik	1
4	#hoş geldiniz	1	4	endişe yaptık	1
4	#karşı koyamadılar	1	4	evlendi	1
4	#yola çıktım	1	4	geçirdim	1
4	açtım	1	4	geldim	1
4	aldı	1	4	gelişti	1
4	anladık	1	4	gezdik	1
4	anlaşabildik	1	4	girmedik	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	girmedim	1	4	taktım	1
4	giydim	1	4	tanıştım	1
4	gördük	1	4	taşındık	1
4	görmedim	1	4	tebrik ettik	1
4	götürdük	1	4	tırmandım	1
4	götürdüler	1	4	toparladık	1
4	hak kazandık	1	4	tuttum	1
4	içtin	1	4	ulaştık	1
4	ikna ettik	1	4	unutamadım	1
4	ikna oldu	1	4	uyudum	1
4	indi	1	4	uyumadık	1
4	istedi	1	4	uzattı	1
4	istedim	1	4	vurdular	1
4	izledim	1	4	vuruldu	1
4	kalktık	1	4	yakınlaştık	1
4	kalktım	1	4	yapamadı	1
4	kalmadı	1	4	yaptı	1
4	karar verdik	1	4	yaşadı	1
4	karar verdim	1	4	yaşandı	1
4	kaybetmedik	1	4	yemek yedirdiler	1
4	kaybettik	1	4	yendim	1
4	kaydı	1	4	yetmedi	1
4	kaynaştık	1	4	yıkadık	1
4	kıstım	1	4	zorunda kaldık	1
4	korktum	1	2	gelmişti	2
4	koştu	1	2	gitmiştik	2
4	koştuk	1	2	korkmuştum	2
4	koştum	1	2	#ilgimi çok çekmişti	1
4	koydum	1	2	açmıştık	1
4	kucaklaştı	1	2	ağlamamıştım	1
4	kurduk	1	2	antrenman yapmıştık	1
4	kurtardık	1	2	artmıştı	1
4	kurtuldum	1	2	başlamıştı	1
4	maç yaptım	1	2	bıkmıştım	1
4	mola aldı	1	2	bitmişti	1
4	okudum	1	2	bozulmuştu	1
4	olduk	1	2	çıkamamıştı	1
4	oldular	1	2	çıkmiştık	1
4	öpüştü	1	2	gelmiştik	1
4	pansuman yapıldı	1	2	gitmişti	1
4	patladı	1	2	izlemiştik	1
4	rahatladım	1	2	izlemiştım	1
4	sahne oldu	1	2	kalmıştı	1
4	saklandık	1	2	kaybolmuştu	1
4	sallandık	1	2	olmuştu	1
4	samimi olduk	1	2	rahatsız olmuştum	1
4	sona erdi	1	2	sevinmiştik	1
4	söyledim	1	2	sıkılmıştım	1
4	şaşırdım	1	2	şaşırmıştı	1
4	taktı	1	2	şaşırmıştık	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
2	tükenmişti	1
2	vermişti	1
2	yakalamışlardı	1
2	yenmiştik	1
1	sormuş	4
1	görmüş	3
1	#söz vermiştir	2
1	geçmiştir	2
1	girmiş	2
1	gitmiş	2
1	yaşamışlardır	2
1	#hakkını yemişim	1
1	(sebepe) olmuştur	1
1	açıklanmıştır	1
1	almamışlar	1
1	almış	1
1	başlamışlardır	1
1	başlamıştır	1
1	bulmuştur	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
1	çıkarmış (çıkarmak)	1
1	çıkılmış	1
1	demişler	1
1	duymuşuzdur	1
1	getirmiş	1
1	ısırmış	1
1	kaçmışlardır	1
1	kurtulmuştur	1
1	olmuş	1
1	olmuşlardır	1
1	olmuştur	1
1	önemsememiştir	1
1	peşine biri takılmış	1
1	seçmiştir	1
1	şışmış	1
1	yapmışlar	1
1	yarmış	1
1	yemiş	1

Ek-5/C 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	olurdu	2	15	başlarım	1
16	severdi	2	15	benzetirim	1
16	bitmezdi	1	15	bıkarız	1
16	çıkarmazdı	1	15	bilmem	1
16	derdi	1	15	bitmez	1
16	dinlerdi	1	15	boş konuşmaz	1
16	dinlerdim	1	15	bulabilir	1
16	giderdi (gitmek)	1	15	bulurum	1
16	görmezdi	1	15	buluveririm	1
16	kefil olabilirdim	1	15	büyür	1
16	okurdum	1	15	çıkartır	1
16	varılamazdı	1	15	değer veririm	1
16	yaşardı	1	15	derler	1
15	olur	9	15	devam eder	1
15	bilir	6	15	devam ederiz	1
15	gerekir	6	15	dinlenemezsiniz	1
15	atarız	3	15	doğar	1
15	katılır	3	15	dost olursunuz	1
15	#yol gösterir	2	15	dönüşür	1
15	&bilir	2	15	düşünebiliriz	1
15	&bilmez	2	15	düşünürsünüz	1
15	anlatamam	2	15	emin olabiliriz	1
15	bilemez	2	15	geçer	1
15	bilirler	2	15	gelişir	1
15	bilmez	2	15	gerçekleştiririm	1
15	diyebilirsiniz	2	15	getirir	1
15	gelebilir	2	15	gider	1
15	gelir	2	15	görünür	1
15	kurtarır	2	15	görürsünüz	1
15	olabilir	2	15	göstermez mi	1
15	sıkılırız	2	15	gülersiniz	1
15	vazgeçmem	2	15	güvenirsin	1
15	#aklında kalır	1	15	hallederiz	1
15	#içini döker	1	15	hoşlanır	1
15	#sıkıntı çekeriz	1	15	inanırsın	1
15	#sır tutar	1	15	istemeyiz	1
15	#sırt çevirirsiniz	1	15	ister	1
15	#sırt çevirmez	1	15	istersin	1
15	&çorap söküşü gibi gelir	1	15	katılırsınız	1
15	ağlırsınız	1	15	kazanır	1
15	anlamazsınız	1	15	kurtulur	1
15	anlatır	1	15	kurtulurum	1
15	artar	1	15	mutlu olurum	1
15	bakabilir	1	15	olmaz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
15	olurlar	1
15	öğrenir	1
15	öğrenirler	1
15	öğüt verir	1
15	paylaşır(ız)	1
15	rahatlatır	1
15	seçerim	1
15	sever	1
15	severim	1
15	sevmez	1
15	söyler	1
15	söylerler	1
15	tanişır	1
15	taşınırlar	1
15	temsil eder	1
15	terk etmezler	1
15	umarım	1
15	unuturum	1
15	üretebilir	1
15	yaratır	1
15	yardım eder	1
15	yaşar	1
15	yazabilir	1
15	yazılır	1
15	yürümez	1
13	atlayacaktım	1
13	gidecektik	1
13	takla atacaktım	1
12	anlatacağım	3
12	çıkacak	1
12	edineceğiz	1
12	göstereceğim	1
12	ısmarlayacağım	1
12	kuvvetlenmiş olacaktır	1
12	olacağım	1
12	olacaklar	1
9	istiyormuş	1
8	izliyorduk	2
8	ağrıyordu	1
8	artıyordu	1
8	beklemiyordum	1
8	bekliyorduk	1
8	biliyordum	1
8	bilmiyorduk	1
8	devam ediyorduk	1
8	doğruyor(du)	1
8	duramıyordum	1
8	geçiyordu	1
8	görüyordum	1
8	güveniyordum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
8	izliyordu	1
8	kaçıyordu	1
8	kalıyordu	1
8	oynuyorlardı	1
8	piknik yapıyorlardı	1
8	yapılıyordu	1
8	yapıyordu	1
8	yaşıyordu	1
8	iyorlardı	1
7	oturmaktadır	1
6	seviyorum	5
6	geliyor	3
6	istiyorum	3
6	#yol alıyorum	2
6	düşünüyorum	2
6	gidiyoruz	2
6	#in cin top oynuyor	1
6	#yerine koyuyorum	1
6	#yükü çekiyor	1
6	alamıyorum	1
6	anlamıyor	1
6	anlatılıyor	1
6	biliyor	1
6	biliyor musunuz	1
6	bilmiyor	1
6	boğuşuyorlar	1
6	bulamıyoruz	1
6	büyütüyorum	1
6	çabalıyorlar	1
6	çalışıyorlar	1
6	diyorum	1
6	diyoruz	1
6	erteleniyor	1
6	erteliyor	1
6	fark ediyor	1
6	fark ediyorum	1
6	geçiyor	1
6	gelmiyor	1
6	gidiyorlar	1
6	gidiyorsun	1
6	ilerliyorum	1
6	istemiyorum	1
6	istiyor	1
6	kabulleniyor	1
6	kalmıyor	1
6	kapsıyor	1
6	katılıyorlar	1
6	kızıyor	1
6	korkutuyor	1
6	koşturup duruyor	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
6	merak ediyorum	1
6	neden oluyor	1
6	oluyorlar	1
6	paylaşıyor	1
6	paylaşıyorum	1
6	seviyorlar	1
6	sevmiyor	1
6	söyleyemiyorum	1
6	üşüyorum	1
6	yağıyor	1
6	yakıyorlar	1
6	yaşıyorum	1
6	yürüyorum	1
4	dedi	11
4	geldi	6
4	başladı	4
4	dedim	4
4	söyledi	4
4	duydum	3
4	gördüm	3
4	koştum	3
4	başladım	2
4	eğlendik	2
4	gittik	2
4	istedi	2
4	kaldı	2
4	kırıldı	2
4	kurtardı	2
4	oldu	2
4	öldü	2
4	söyledim	2
4	vardık	2
4	#geri döndük	1
4	#geri döndüm	1
4	#koyulduk yola	1
4	#laf işittik	1
4	#söz aldı	1
4	#sözleri tuttu	1
4	#yola çıktık	1
4	#yola koyulduk	1
4	aldık	1
4	anladık	1
4	anladım	1
4	anlamadık	1
4	anlaştık	1
4	aradı	1
4	aradım	1
4	atladım	1
4	bakmadım	1
4	başladık	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	bıraktım	1
4	bitmedi	1
4	çağırıldı	1
4	ç çıktık	1
4	ç çıktılar	1
4	ç çıktım	1
4	dedik	1
4	dediler	1
4	değişti	1
4	devam ettik	1
4	doğrudum	1
4	doğrulttular	1
4	doldurdum	1
4	doluştuk	1
4	döndük	1
4	duydu	1
4	düştü	1
4	düştüm	1
4	geçirdim	1
4	geçti	1
4	geldik	1
4	gelemedim	1
4	gezdik	1
4	girdik	1
4	girdim	1
4	gitmedik	1
4	gittim	1
4	giyindik	1
4	gördük	1
4	götürdü	1
4	götürdüler	1
4	hissettim	1
4	inceledim	1
4	iyileşti	1
4	izledik	1
4	kaldık	1
4	karar verdik	1
4	kariştırdım	1
4	kaybettim	1
4	kaydı	1
4	korktum	1
4	koştuk	1
4	kovaladı	1
4	kurtuldu	1
4	mezun oldum	1
4	neden oldu	1
4	oldun	1
4	oynadık	1
4	öldürdü	1
4	sarıldık	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	sebeep oldu	1	2	benimsemişti	1
4	sırdaş olduk	1	2	çıkılmış(tık)	1
4	sürdü	1	2	dönmüştü	1
4	süzüldüm	1	2	geçirmiştim	1
4	takıldı	1	2	gitmiştik	1
4	telefon ettim	1	2	inmiştik	1
4	terledim	1	2	sıkılmıştı	1
4	ulaşamadım	1	2	sıkılmıştık	1
4	uzandı	1	2	şaşırmıştı	1
4	üşüdüm	1	2	şaşırmıştım	1
4	üzüldüm	1	2	tapmıştı	1
4	vazgeçmedik	1	2	uyumuştuk	1
4	verdik	1	2	yavrulamıştı	1
4	veremedim	1	1	#ortaya çıkarmış (çıkır-)	1
4	vurdu	1	1	almış	1
4	yaptı	1	1	anlamışsınızdır	1
4	yaptık	1	1	bakmışsınız	1
4	yaptım	1	1	başlamış	1
4	yardım ettiler	1	1	çözmüş	1
4	yaslandım	1	1	gelmişim	1
4	yaşadılar	1	1	görevlendirmiş	1
4	yattı	1	1	istememiş	1
4	yedi	1	1	olmuşsunuz	1
4	yedik	1	1	oluvermişsiniz	1
4	yerleştik	1	1	öğrenmiş	1
4	yuvarlandım	1	1	söylemişler	1
2	#yarı yolda bırakmışlardı	1	1	uğraşmış	1
2	anlamıştı	1	1	yollamıştır	1
2	belli etmemişti	1			

Ek-5/D 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
17	yaşarmış	2	15	bakarız	1
17	#canı sıkılırmış	1	15	basar	1
17	açarmış	1	15	başlarız	1
17	gidermiş (gitmek)	1	15	belli eder	1
17	istemiş	1	15	bilemez	1
17	izin vermezmiş	1	15	bilirler	1
17	meyve verir(miş)	1	15	bilmez	1
16	beğenilirdi	1	15	birikir	1
16	bulunurdu	1	15	biter	1
16	girerdi	1	15	büyür	1
16	isterdim	1	15	canlanabilir	1
16	izlerdim	1	15	çalışırsınız	1
15	bilir	7	15	çıkabilir	1
15	öğrenir	5	15	çıkabilir	1
15	&bilir	4	15	çıkartır	1
15	alır	4	15	davranır	1
15	başlar	4	15	derler	1
15	olmaz	4	15	doğar	1
15	olur	4	15	düşer	1
15	bulunur	3	15	düşünebilirler	1
15	&söyler	2	15	düşünmez	1
15	aşık olur	2	15	düşünür	1
15	beklenmez	2	15	düşünürsünüz	1
15	bilebilir	2	15	eleştirebilir	1
15	değişir	2	15	engeller	1
15	geçer	2	15	evlenir	1
15	gelir	2	15	fark eder	1
15	gerekir	2	15	geçebilir	1
15	görünür	2	15	geçerler	1
15	istemem	2	15	geliştirirler	1
15	istersiniz	2	15	getirir	1
15	olabilir	2	15	gider	1
15	yaratır	2	15	gideririz	1
15	#arkamızdan da vurabilir	1	15	giremez	1
15	#özen gösterirler	1	15	girmezler	1
15	&bilmez	1	15	göremezsiz	1
15	&kararır	1	15	görür	1
15	&yanar	1	15	görürüz	1
15	açmaz	1	15	gösterir	1
15	anlarız	1	15	hatırlarım	1
15	aranır	1	15	hatırlatır	1
15	artar	1	15	hissedersiniz	1
15	aşamaz	1	15	ihtiyaç duyulur	1
15	bakar(sınız)	1	15	ister(siniz)	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	itebilir	1	13	uçacaktı	1
15	kaçar	1	13	verilecekti	1
15	kapılamaz	1	12	olacak	2
15	karar verir	1	12	ayrılacağız	1
15	kavga ederiz	1	12	ayrılmayacağız	1
15	kırılmaz	1	12	ayrılmayacak	1
15	kollarlar	1	12	çıkacaktır	1
15	koparırım	1	12	devam edecektir	1
15	kuramazsın	1	12	doğacaktır	1
15	kurtaramaz	1	12	gelecektir	1
15	mutlu olur	1	12	tanıtacağım	1
15	nasip olmaz	1	12	vakit geçireceğim	1
15	olabilirler	1	9	ağlıyormuş	1
15	olursunuz	1	9	izin veriyormuş	1
15	olurum	1	9	yardım edemiyormuş	1
15	oluruz	1	9	yaşıyormuş	1
15	öğrenirler	1	8	biliyorduk	2
15	ölür	1	8	arıyordu	1
15	paylaşırız	1	8	bahsediyordu	1
15	sanırlar	1	8	benziyordu	1
15	sever	1	8	biliyorlardı	1
15	severim	1	8	bilmiyordum	1
15	söyler	1	8	çalışıyordu	1
15	toplanır	1	8	duruyordu	1
15	uyar	1	8	etkiliyordu	1
15	üzer	1	8	geliyorlardı	1
15	üzülür	1	8	gidiyorlardı	1
15	vazgeçmez	1	8	görüyoruz	1
15	vurulur	1	8	kaçıyordu	1
15	vurur	1	8	korkmuyorlardı	1
15	yapabilir	1	8	oturuyorduk	1
15	yapabilirim	1	8	sanmıyorlardı	1
15	yapamaz	1	8	seviyordu	1
15	yapar	1	8	seviyorduk	1
15	yaparız	1	8	uçuyordu	1
15	yapmaz	1	7	gelmektedir	1
15	yardım ederler	1	6	başlıyor	4
15	yaşar	1	6	devam ediyor	3
15	yaşarım	1	6	anlaşıyorum	1
15	yer	1	6	anlıyor	1
15	yol alırlar	1	6	bahsediyor	1
15	yorumlarınız	1	6	beceriyoruz	1
15	yön verir	1	6	bitiriyorum	1
15	yürüyemez	1	6	davranılıyor	1
15	zannederler	1	6	devam ettiriyorum	1
15	zarar vermez	1	6	dinlemiyorsunuz	1
13	bulacaktık	2	6	diyemiyorlar	1
13	giremeyecektik	1	6	diyorlar	1
13	hissetmeyecektik	1	6	düşünüyor	1
13	ölecekti	1	6	fark ediyor	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
6	geliyor	1
6	gerekiyor	1
6	görüyor	1
6	göstermiyordur	1
6	hatırlayamıyorum	1
6	hoşlanmıyorum	1
6	inanıyorum	1
6	istemiyorum	1
6	istiyor	1
6	kalkıyor	1
6	katıyor	1
6	kızdırıyor	1
6	korkuyor	1
6	nefret ediyorum	1
6	oluyor	1
6	öğreniyoruz	1
6	sanıyorum	1
6	seviyorum	1
6	sinirleniyor	1
6	söylüyor	1
6	söylüyorum	1
6	şenleniyor	1
6	tanımlıyor	1
6	vuruyor	1
6	yaşıyor	1
6	yazamıyorum	1
4	başladı	4
4	dedi	3
4	başladık	2
4	dedim	2
4	düştü	2
4	geldi	2
4	getirdi	2
4	gittik	2
4	görmedim	2
4	indi	2
4	öğrendim	2
4	#azar işittik	1
4	#geri döndü	1
4	#tadına beraber vardık	1
4	#zorunda kaldım	1
4	açtım	1
4	ağladık	1
4	aldı	1
4	arttı	1
4	aydınlattı	1
4	baktı	1
4	baktım	1
4	başladım	1
4	bırakmadık	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	bindik	1
4	bulamadık	1
4	büyüdü	1
4	büyüdük	1
4	çekmedim	1
4	çıktı	1
4	çıktık	1
4	devrildi	1
4	duyduk	1
4	düşündü	1
4	etkiledi	1
4	geldim	1
4	girmedik	1
4	hayran kaldım	1
4	hissettim	1
4	izledim	1
4	kaçtılar	1
4	kalkışmadım	1
4	kalktım	1
4	kandırdım	1
4	kaplandı	1
4	karar verdi	1
4	karar verdim	1
4	karar verildi	1
4	kayboldu	1
4	korudu	1
4	kurtulamadım	1
4	okuduk	1
4	oldu	1
4	olgunlaştırdı	1
4	olmadı	1
4	oluştı	1
4	oluverdi	1
4	oturduk	1
4	paylaştık	1
4	sağladı	1
4	sıkıldım	1
4	sordu	1
4	söylediler	1
4	tanıştık	1
4	tanıştım	1
4	utandım	1
4	uyuyamadım	1
4	uzaklaştım	1
4	vermedi	1
4	yardım etti	1
4	yaşadık	1
4	yedi	1
4	yollandı	1
4	yöneltti	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
2	gelmişti	3	1	aşık olmuş	1
2	başlamıştı	2	1	bağırılmış	1
2	#ele almıştı	1	1	bastırılmış	1
2	#gelip çatmıştı	1	1	başlamış	1
2	ağlamıştık	1	1	bestelenmiştir	1
2	atlatmıştık	1	1	bırakmış	1
2	atmışlardı	1	1	bırakmıştır	1
2	cesaretlenmişler	1	1	dikmişler	1
2	demiştım	1	1	diyememişler	1
2	ermiş(ti)	1	1	dökülmüştür	1
2	etkilemişti	1	1	düşünmüş	1
2	etkilenmişim	1	1	erimemiş	1
2	geçememişti	1	1	gazi olmuş	1
2	gitmemişti	1	1	geçmiş	1
2	gitmişti	1	1	gezmiş	1
2	hayal kurmuştuk	1	1	gezmiştir	1
2	hazırlamıştı	1	1	girmiştir	1
2	kızmışlardı	1	1	gitmiş	1
2	korkmuştum	1	1	görmüş	1
2	korkutmuştu	1	1	görmüştür	1
2	kurtarmıştı	1	1	görmüşüm	1
2	olmuştu	1	1	götürmüş	1
2	paylaşmıştık	1	1	hazırlatmış	1
2	sevinmişlerdi	1	1	kalmamış	1
2	sormuştu	1	1	kalmış	1
2	söylemişti	1	1	kalmıştır	1
2	tercih etmişti	1	1	kapatmışlar	1
2	yatmış(tı)	1	1	kaybetmiş	1
1	demiş	4	1	kazımıştır	1
1	istemiş	4	1	koymuşlar	1
1	başlamıştır	2	1	küsmüşüzdür	1
1	demişler	2	1	merak etmiş	1
1	erimiş	2	1	olmuş	1
1	geçmiştir	2	1	olmuştur	1
1	gelmiş	2	1	oynamışlar	1
1	getirmiş	2	1	ödüllendirilmişler	1
1	inmiş	2	1	öğrenememişlerdir	1
1	istememiş	2	1	ölmüş	1
1	öğrenmiştir	2	1	ördürmüş	1
1	#bir köşeye atmışlar	1	1	sabitlenmiştir	1
1	#çığına dönmüş	1	1	sanmışlar	1
1	#elinden geleni yapmışlar	1	1	sinirlenmiş	1
1	#eser kalmamıştır	1	1	soğumuş	1
1	#iş işten geçmiş	1	1	söylemişlerdir	1
1	#oralı olmamış	1	1	sürüklemiştir	1
1	#su gibi akmıştır	1	1	şaşırmışlar	1
1	#uykuya dalmışım	1	1	tatmamıştır	1
1	açmış	1	1	tekrarlanmış	1
1	almış	1	1	uyanmış	1
1	anlamış	1	1	vazgeçmiş	1

Tür	Kelime (Grubu)	S		Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>I</i>	yağmış	1		<i>I</i>	yemiş	1
<i>I</i>	yaşamıştır	1		<i>I</i>	yetinmemiş	1
<i>I</i>	yazılmıştır	1				

Ek-5/E 8. Sınıf Öğrencilerinin Fiil Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür Kelime (Grubu)	S	Tür Kelime (Grubu)	S
16 bilgi edinemezdik	2	15 anlatmazsın	1
16 olurdu	2	15 araştırır	1
16 bırakırdım	1	15 arkadaş edinirsin	1
16 bilemezlerdi	1	15 arkadaş olabilirler	1
16 olmazdı	1	15 azalır	1
16 olurlardı	1	15 başlar	1
16 yazamazlardı	1	15 bilebilirdi	1
15 olur	7	15 bilemeyiz	1
15 paylaşır	5	15 bilemez	1
15 gerekir	4	15 bilgi asla edinemeyiz	1
15 ararlar	3	15 bilgi edinemez	1
15 bilmez	3	15 bilgilendirir	1
15 geliştirir	3	15 bilmezler	1
15 ister	3	15 biter	1
15 kalamaz	3	15 bozamaz	1
15 olmaz	3	15 bulurlar	1
15 yaşayamaz	3	15 çalışırsın	1
15 &belli olur	2	15 çevirirsin	1
15 anlatırsın	2	15 dağılır	1
15 anlayabilir	2	15 denmez	1
15 belli olur	2	15 diyebiliriz	1
15 bilir	2	15 dost da olabilirsin	1
15 bulamaz	2	15 dost edinemezsin	1
15 denir	2	15 dost olur	1
15 derler	2	15 dönüşebilir	1
15 hisseder	2	15 duramaz	1
15 kalır	2	15 etkiler	1
15 verir	2	15 farkında bile değiliz	1
15 yapmazlar	2	15 geçmezler	1
15 yaşar	2	15 gelir	1
15 #aklınızda kalır	1	15 gelişmez	1
15 #aklında kalır	1	15 geliştiremeyiz	1
15 #cahil kalırsınız	1	15 gerekmez mi	1
15 #canımız çok sıkılır	1	15 gerektirir	1
15 #canımız hiç sıkılmaz	1	15 girebilir	1
15 #canımızı hiç sıkılmaz	1	15 gülerler	1
15 #haberi olmaz	1	15 heves eder	1
15 #hayatın tadı gezerek görerek çıkar	1	15 hissetmez	1
15 #kına yakarlar	1	15 istemeyiz	1
15 #sır tutmazlar	1	15 istemez	1
15 #zaman alabilir	1	15 isterler	1
15 &bilir	1	15 kalmaz	1
15 &bilmez	1	15 karşılaşırız	1
15 alıştırırlar	1	15 kazanırız	1
15 anlamaz	1	15 kullanırlar	1
15 anlatabilir	1	15 kurulur	1

Tür Kelime (Grubu)	S	Tür Kelime (Grubu)	S
15 mutlu olurum	1	8 gidiyorduk	2
15 okumazlar	1	8 ağılıyordum	1
15 okurlar	1	8 geçiriyordum	1
15 okursun	1	8 geliyordu	1
15 okurum	1	8 geliyorduk	1
15 okuyamaz	1	8 kavuşuyordum	1
15 olamayız	1	8 oturuyordu	1
15 olmazlar	1	8 oturuyordum	1
15 olur(lar)	1	8 özlüyordum	1
15 olurlar	1	8 veda ediyorlardı	1
15 olursunuz	1	8 yaptırıyordu	1
15 olurum	1	8 yüklüyorlardı	1
15 oynarsın	1	7 yaşanmaktadır	1
15 öğrenir	1	6 düşünüyorum	3
15 paylaşmaz	1	6 #ihtiyaç duyuyoruz	2
15 saklar	1	6 çalışıyorlar	2
15 sallanırsın	1	6 geliyor	2
15 savunurlar	1	6 istiyorum	2
15 sever	1	6 olabiliyor	2
15 söyler	1	6 #iyi olmayabiliyor	1
15 sürebilir	1	6 #kin güdüyor	1
15 tanımlar	1	6 #yeri geliyor	1
15 taşınmaz	1	6 açıklıyor	1
15 taşırılar	1	6 affetmiyor	1
15 tercih ederler	1	6 anlayabiliyorlar	1
15 uğraşır	1	6 anlıyor	1
15 unutmam	1	6 anlıyorsunuz	1
15 uyuyakalırız	1	6 benziyor	1
15 üretir	1	6 biliyorlardır	1
15 veremez	1	6 cesaret edemiyoruz	1
15 vermem	1	6 cevabını veriyor	1
15 vurgular	1	6 ders oluyor	1
15 yanıtlayabiliriz	1	6 devam ediyor	1
15 yapamayız	1	6 durabiliyor	1
15 yaparlar	1	6 gerekiyor	1
15 yapılır	1	6 giriyor	1
15 yararlandırır	1	6 görebiliyor	1
15 yaşatılır	1	6 görüyorum	1
13 gideceklerdi	1	6 ihanet ediyorlar	1
13 özleyecektim	1	6 kalıyorum	1
13 taşınacaklardı	1	6 katılıyorum	1
12 kalacaktır	2	6 korkuyoruz	1
12 başlayacağım	1	6 kullanılıyor	1
12 bırakmayacak	1	6 kurban ediyorum	1
12 çağıracağım	1	6 okunabiliyor	1
12 diyeceksiniz	1	6 olabiliyorlar	1
12 geçmeyecek	1	6 olmuyor	1
12 geçmeyecektir	1	6 olmuyorlar	1
12 olacaksın	1	6 oluyor	1
9 anlaşıyorlarmış	1	6 özlüyorum	1
9 biliyormuş	1	6 salıyor	1
8 ağılıyordu	2	6 sayıyorum	1

Tür Kelime (Grubu)**S**

6 sesleniyorum	1
6 seviyorum	1
6 sevmiyorum	1
6 sığdırılıyor	1
6 veriyor	1
6 yapmıyor	1
4 dedi	6
4 oldu	5
4 dedim	4
4 geçti	4
4 başladı	2
4 geldi	2
4 gittik	2
4 gittiler	2
4 oturdular	2
4 salladım	2
4 sinirlendim	2
4 vazgeçmedi	2
4 yuvarlandı	2
4 #eksik çıktı	1
4 #haberi olmadı	1
4 #kan döktük	1
4 #kına yaktı	1
4 affettim	1
4 aldı	1
4 aldık	1
4 aldılar	1
4 aldım	1
4 alıştım	1
4 anladım	1
4 anlattı	1
4 arkadaş edindim	1
4 attı	1
4 batırdı	1
4 bayıldı	1
4 bekledik	1
4 bindik	1
4 cevap veremedim	1
4 davrandım	1
4 dövdü	1
4 durdu	1
4 düştü	1
4 fark etti	1
4 feda ettim	1
4 geçirdik	1
4 geçmedi	1
4 geldik	1
4 geldiler	1
4 görmedim	1
4 kaldırdı	1
4 kalktı	1
4 karşılaştım	1

Tür Kelime (Grubu)**S**

4 kavuştuk	1
4 kaybettik	1
4 kazandık	1
4 kırıldı	1
4 kırmadı	1
4 kızdı	1
4 koptu	1
4 koydu	1
4 koymadım	1
4 merak etti	1
4 oturdu	1
4 savaştılar	1
4 seslendim	1
4 sordu	1
4 söyledi	1
4 söyledim	1
4 şehit verdik	1
4 üzmedim	1
4 üzülüm	1
4 verdik	1
4 vurdu	1
4 yaktı	1
4 yaptık	1
4 yedi	1
4 yerleştirdi	1
2 almıştı	2
2 atmıştım	1
2 bitmişti	1
2 bulmuştuk	1
2 gelmişti	1
2 gelmiştik	1
2 gitmemiş(tim)	1
2 gitmiştik	1
2 görmüştü	1
2 içmişlerdi	1
2 istememiştım	1
2 izlemiştim	1
2 kaçırmıştım	1
2 karartmıştı	1
2 kızmıştı	1
2 korkmuştum	1
2 kurmuştum	1
2 parçalanmıştı	1
2 sallamıştım	1
2 sevinmişlerdi	1
2 unutmuştu	1
2 vermişti	1
1 demiştir	3
1 geliştirmiştir	3
1 geçmemiştir	2
1 söylemiş	2
1 yazılmıştır	2

Tür Kelime (Grubu)	S	Tür Kelime (Grubu)	S
/ #gözüyle görmüştür	1	/ gitmişler	1
/ #kan dökmüşlerdir	1	/ göndermiştir	1
/ almış(lar)	1	/ içirmiş	1
/ belirtmiştir	1	/ içmiş	1
/ bulunmuş	1	/ olmuş	1
/ çağırmış	1	/ olmuşlar	1
/ çalmışlar	1	/ öğrenmiş	1
/ çıkmıştır	1	/ savaşmıştır	1
/ demiş	1	/ savaşmışlardır	1
/ gelmiş	1	/ sulanmıştır	1
/ gelmişlerdir	1	/ şımartmışlar	1
/ gerçekleştirebilmiştir	1	/ vermişlerdir	1
/ gezmiş	1	/ yaşamıştır	1
/ gitmiş	1	/ yazmış	1

Ek-6/A 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*yazılıymışız	1	18	*anlayışlıdır	1
19	*vardı	4	18	*arkadaş	1
19	*gündü	3	18	*arkadaşlık değil	1
19	*güzeldi	2	18	*aynıdır	1
19	*yaşındaydım	2	18	*ayşedir	1
19	*apaydıncı	1	18	*baba	1
19	*arife günüydü	1	18	*biçimidir	1
19	*birisiydi	1	18	*bir tanedir	1
19	*biriydi	1	18	*böyle	1
19	*değerdi	1	18	*büyüktür	1
19	*ertesi günü(ydü)	1	18	*cimri değildir	1
19	*günümdü	1	18	*demokrasidir	1
19	*hoca(ydı)	1	18	*diyalogdur	1
19	*hocaydı	1	18	*doğrudur	1
19	*kadriyeydi	1	18	*dostum	1
19	*küçüktüm	1	18	*dostum(dur)	1
19	*mertti	1	18	*düşmanımdır	1
19	*sabahtı	1	18	*eliftir	1
19	*sinirliydi	1	18	*geçici	1
19	*sisliydi	1	18	*gibiyizdir	1
19	*soğuktu	1	18	*güzel	1
19	*uzak değildi	1	18	*güzeldir	1
19	*üzgündüm	1	18	*hakkıdır	1
19	*yarmamdı	1	18	*hasta	1
19	*yoktu	1	18	*helal değildir	1
18	*vardır	5	18	*insan	1
18	*ablamdır	3	18	*insandır	1
18	*arkadaşım	3	18	*iyi huylu	1
18	*biridir	3	18	*iyidir	1
18	*birisi	3	18	*kandırmaktır	1
18	*insandır	3	18	*kesindir	1
18	*var	3	18	*kızım olmadan asladır	1
18	*başarılıdır	2	18	*kızlardan değildir	1
18	*biri	2	18	*kişi	1
18	*birisidir	2	18	*kitaptır	1
18	*eminim	2	18	*o	1
18	*iyi	2	18	*olay	1
18	*kızdır	2	18	*öğleden sonra	1
18	*önemlidir	2	18	*ölümlü	1
18	*yoktur	2	18	*ölümüdür	1
18	*#kafa dengiyiz	1	18	*önemli	1
18	*aklımda	1	18	*önemli değildir	1
18	*altındadır	1	18	*saniyedir	1
18	*amcamdır	1	18	*sürmesi değil	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>18</i>	*sürmesidir	1
<i>18</i>	*şarttır	1
<i>18</i>	*şeyidir	1
<i>18</i>	*varsın	1
<i>18</i>	*yakın dostlarıdır	1
<i>18</i>	*yakındır	1
<i>18</i>	*yalnız değiliz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>18</i>	*yararlanmasıdır	1
<i>18</i>	*yazılısınız	1
<i>18</i>	*yerdir	1
<i>18</i>	*yok	1

Ek-6/B 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*varmış	3	18	*birisi	2
20	*evliymiş	1	18	*büyük	2
20	*gölgesiymiş	1	18	*duygudur	2
20	*kuduz değilmiş	1	18	*insandır	2
19	*vardı	11	18	*kavramdır	2
19	*çocuklardı	2	18	*kızıdır	2
19	*heyecanlıydık	2	18	*mutluyum	2
19	*önemliydi	2	18	*ne	2
19	*sevinçliydik	2	18	*olmaktır	2
19	*yoktu	2	18	*önemlidir	2
19	*aliydi	1	18	*şey	2
19	*anlardı (lahza)	1	18	&dostu değil (dir)	1
19	*arkadaştı	1	18	*#dert ortağıdır	1
19	*aşıkı	1	18	*açıktır	1
19	*çocuktum	1	18	*arkadaşıdır	1
19	*gerideydi	1	18	*arkadaşımdır	1
19	*günlerimizdi	1	18	*arkadaşımız	1
19	*günüydü	1	18	*arkadaşımızdır	1
19	*halindeydi	1	18	*arkadaşız	1
19	*ilginçti	1	18	*arkadaşlık değildir	1
19	*karanlıktı	1	18	*aykırıyız	1
19	*kişiydik	1	18	*aynı	1
19	*komikti	1	18	*ayrı	1
19	*kötüydü	1	18	*bağ	1
19	*kulisteydi	1	18	*bağdır	1
19	*olandı	1	18	*bağlıdır	1
19	*öndeydik	1	18	*bilgilidirler	1
19	*rastlantıydı	1	18	*birlikteyiz	1
19	*sesiydi	1	18	*buz	1
19	*sıkıntılıydım	1	18	*büyüğüm	1
19	*sinirliydim	1	18	*cimri	1
19	*sürelî değildi	1	18	*demektir	1
19	*tamdı	1	18	*dışarıda	1
19	*üzgündü	1	18	*dolu	1
19	*yakındı	1	18	*dostudur	1
19	*yakışıklıydı	1	18	*duygu	1
19	*yaşıdaydım	1	18	*eğlenceli	1
19	*yaşlarındaydım	1	18	*eseridir	1
19	*yüksekti	1	18	*esmer	1
18	*var	7	18	*ezel	1
18	*vardır	5	18	*filmi	1
18	*gibi	3	18	*geniştir	1
18	*insan	3	18	*gerek	1
18	*biri	2	18	*gibi değil	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*gülnur	1	18	*olmalarıdır	1
18	*güzel	1	18	*önemli	1
18	*haberdar değil miyiz	1	18	*öyle değil	1
18	*haberdardır	1	18	*rahat	1
18	*haticedir	1	18	*sahibiz	1
18	*hayranıyım	1	18	*sahiptir	1
18	*illet	1	18	*sessiz	1
18	*insanımdır	1	18	*söylememesi	1
18	*kağıttır	1	18	*şey değildir	1
18	*kar	1	18	*şöyle	1
18	*kaynağıdır	1	18	*takım	1
18	*kısa	1	18	*tanımıdır	1
18	*kişidir	1	18	*temizdir	1
18	*komikler	1	18	*türküler	1
18	*kötü değil	1	18	*voleybolcuyum	1
18	*kötüdür	1	18	*yakışıklı	1
18	*kritik	1	18	*yakışıklısı	1
18	*kurmasıdır	1	18	*yaşındadır	1
18	*maçıdır	1	18	*yaşı	1
18	*muhtaçtır	1	18	*yok	1
18	*o kadar değil	1	18	*yoktur	1
18	*olanaksızdır	1	18	*yorgunum	1

Ek-6/C 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*hırsıymış	1	18	*duygudur	2
19	*vardı	5	18	*gibi mi	2
19	*yoktu	2	18	*kutsal	2
19	*binmek(ti)	1	18	*olmaktır	2
19	*boştu	1	18	*olmasıdır	2
19	*çamurluydu	1	18	*önemlidir	2
19	*çocuktum	1	18	*sevgidir	2
19	*dersindeydik	1	18	*şeydir	2
19	*dışarıdaydı	1	18	*#dert ortağıdır	1
19	*dosttu	1	18	*ağır değil mi	1
19	*farklı(ydı)	1	18	*ahmet	1
19	*gelip geçiciydi	1	18	*ankaradayım	1
19	*gerekti	1	18	*anneleri(dir)	1
19	*gönüllüydü	1	18	*arkadaş	1
19	*günüydü	1	18	*arkadaşıdır	1
19	*güzeldi	1	18	*arkadaşım	1
19	*iş-teknikti	1	18	*arkadaşlardır	1
19	*kızdı	1	18	*arkadaştır	1
19	*kötüydü	1	18	*bağlanmasıdır	1
19	*küçüktük	1	18	*bağlı	1
19	*olaydı	1	18	*balıkesirdeler	1
19	*ondu	1	18	*bizimkiler	1
19	*onlardandı	1	18	*borcudur	1
19	*oradaydılar	1	18	*bu	1
19	*oynamaktı	1	18	*bu mu	1
19	*önceydi	1	18	*canavarıdır	1
19	*öyle değil miydi	1	18	*cihan	1
19	*peşindeydiler	1	18	*dedeleri(dir)	1
19	*senaryosuydu	1	18	*demek	1
19	*sınıftaydım	1	18	*demektirler	1
19	*şanslıydılar	1	18	*dertleşebilmen	1
19	*tanıdıktı	1	18	*doludur	1
19	*yabancıydı	1	18	*dostlardır	1
19	*yapmaktı	1	18	*dostlarım	1
19	*yoğundu	1	18	*faktör	1
19	*yorgunduk	1	18	*fark etmemesidir	1
19	*zorundaydık	1	18	*fatih sultan mehmet	1
18	*var	10	18	*gerektiği	1
18	*vardır	10	18	*gibidir	1
18	*yok	5	18	*gitmek	1
18	*varlıktır	4	18	*göstergemizdir	1
18	*arkadaşımızdır	3	18	*göstergesi değil mi	1
18	*yoktur	3	18	*gün	1
18	*büyük	2	18	*güvendir	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*hazır	1	18	*öyle	1
18	*hazinesidir	1	18	*özveridir	1
18	*hemşirelerdir	1	18	*sahip olmak	1
18	*hırslıdır	1	18	*sakat	1
18	*insan değil(dir)	1	18	*samimiyiz	1
18	*insandır	1	18	*seçebilmek(tir)	1
18	*insanlarız	1	18	*sekizi	1
18	*kadın	1	18	*sevdirmek	1
18	*karatoprakta	1	18	*sevmesidir	1
18	*kavramdır	1	18	*soğuk	1
18	*kelime	1	18	*sorandır	1
18	*keyiflidir	1	18	*şey	1
18	*kim	1	18	*şeylerdir	1
18	*kişiler	1	18	*tatlılar	1
18	*konu	1	18	*tek değildir	1
18	*kötü	1	18	*temelidir	1
18	*meleklerim	1	18	*tutmasıdır	1
18	*memnunum	1	18	*ulusal parkındayız	1
18	*muhafızlarımızdır	1	18	*varlığıdır	1
18	*mutluluktur	1	18	*verici	1
18	*odur	1	18	*yalnızım	1
18	*olmam	1	18	*yaşayabilmektir	1
18	*olmanız	1	18	*yeteneklidir	1
18	*onlardan değil	1	18	*zordur	1
18	*önemli değildir	1	18	*zorundadır	1

Ek-6/D 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*mutluymuş	1	18	*benim	1
20	*varmış	1	18	*benimki	1
19	*vardı	7	18	*biçimidir	1
19	*korkuydu	2	18	*biri değilim	1
19	*altıncı his idi	1	18	*böyle	1
19	*arkadaştık	1	18	*bu değildir	1
19	*azdı	1	18	*cana yakın	1
19	*bir anlıktı	1	18	*cennettir	1
19	*bizdeydi	1	18	*çiçek(tir)	1
19	*borusuydu	1	18	*çocuktur	1
19	*dalgalıydı	1	18	*değerlidir	1
19	*evimizdeydik	1	18	*düz(dür)	1
19	*film değildi	1	18	*emin misin	1
19	*filmdi	1	18	*eminim	1
19	*filmiydi	1	18	*fidan(dır)	1
19	*ışığıydı	1	18	*geçinmesidir	1
19	*içindeydi	1	18	*gibiyiz	1
19	*kahramandı	1	18	*gölgesidir	1
19	*kurutmaktı	1	18	*görmesi	1
19	*marştı	1	18	*gözlüdür	1
19	*sesiydi	1	18	*güler yüzlü	1
19	*sevgisiydi	1	18	*güvendir	1
19	*şairlerindendi	1	18	*içinde	1
19	*yakuttandı	1	18	*ifadedir	1
19	*yoktu	1	18	*ince(dir)	1
18	*vardır	8	18	*insanlardan değilim	1
18	*var	5	18	*ismidir	1
18	*bilenindir	3	18	*iyidirler	1
18	*böyledir	3	18	*kafa dengim	1
18	*gibidir	3	18	*kararlısınızdır	1
18	*güzeldir	3	18	*kaynağıdır	1
18	*bağlıdır	2	18	*kesiktir	1
18	*biridir	2	18	*kır çiçeğidir	1
18	*dost	2	18	*kişilerdir	1
18	*kaynağımızdır	2	18	*kolay değildir	1
18	*kişidir	2	18	*köşesindedir	1
18	*şudur	2	18	*kulesidir	1
18	*annemizdir	1	18	*mahsustur	1
18	*arkadaş	1	18	*marşıdır	1
18	*arkadaşlardır	1	18	*mehtap	1
18	*arkadaşlık değildir	1	18	*meşaledir	1
18	*aşıktır	1	18	*mükemmel değil	1
18	*bambaşkadır	1	18	*nedir	1
18	*bellidir	1	18	*nerededir	1

Tür	Kelime (Grubu)	S		Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*orta boylu(dur)	1		18	*şey değildir	1
18	*ortada	1		18	*toz pembedir	1
18	*önemli değil	1		18	*tuğçe	1
18	*önemli değildir	1		18	*tuğlalarıdır	1
18	*önemlidir	1		18	*uzun(dur)	1
18	*öyle değildir	1		18	*üzgündür	1
18	*öyle mi	1		18	*vericidir	1
18	*parçasıdır	1		18	*yanlış	1
18	*raflardadır	1		18	*yasaktır	1
18	*rüzgardır	1		18	*yaşlıdır	1
18	*saçma	1		18	*yok	1
18	*saçmalık	1		18	*yoktur	1
18	*sahip	1		18	*yoludur	1
18	*sarışın	1		18	*yorgunum	1
18	*sevenindir	1		18	*yönde	1
18	*sevgisidir	1		18	*zorunda	1
18	*söylemdir	1		18	*zorunda da değil	1
18	*suçum değil	1				

Ek-6/E 8. Sınıf Öğrencilerinin İsim Cümlelerinde Kullandıkları Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*varmış	2	18	*birisidir	1
20	*arkadaşımış	1	18	*bitici midir	1
19	*vardı	4	18	*böyle	1
19	*bisikletimdi	1	18	*budur	1
19	*büyüktü	1	18	*bulamaman(dır)	1
19	*engebeliydi	1	18	*büşradır	1
19	*heyecanlıydım	1	18	*dedem	1
19	*içindeydi	1	18	*değerli değildir	1
19	*taşlık(tı)	1	18	*demek değildir	1
19	*usluydu	1	18	*destek olmaktır	1
19	*zamanıydı	1	18	*doğruluk(tur)	1
18	*vardır	16	18	*doludur	1
18	*var	6	18	*dost değil(dir)	1
18	*bağdır	4	18	*dosttur	1
18	*dostudur	4	18	*dürüstlüktür	1
18	*demektir	3	18	*düşmandır	1
18	*gibidir	3	18	*düşmemektir	1
18	*kaynağıdır	3	18	*eminim	1
18	*önemlidir	3	18	*gerektir	1
18	*parçasıdır	3	18	*gezmesi(dir)	1
18	*şeydir	3	18	*güzeldir	1
18	*yoktur	3	18	*güzelleştirmesidir	1
18	*zordur	3	18	*hakkılar	1
18	*arkadaştır	2	18	*hazırım	1
18	*bağıdır	2	18	*hazinesidir	1
18	*kitaptır	2	18	*hissedebilmektir	1
18	*ne	2	18	*içmeleridir	1
18	*odur	2	18	*iyi	1
18	*şey	2	18	*iyiler	1
18	*var mı	2	18	*kabul etmektir	1
18	*#söz konusu değildir	1	18	*kardeşim	1
18	*anlatamamandır	1	18	*kaynağımızdır	1
18	*annem	1	18	*kazandırma	1
18	*annendir	1	18	*kişidir	1
18	*arkadaş değildir	1	18	*kolaylıktır	1
18	*arkadaşıdır	1	18	*kötülüktür	1
18	*arkadaşlık değildir	1	18	*lazım	1
18	*arkadaşıktır	1	18	*memnun değilim	1
18	*babaannemdir	1	18	*ne mutlu	1
18	*babam	1	18	*olandır	1
18	*başlangıcıdır	1	18	*olmak(tır)	1
18	*benzemektir	1	18	*oynaması(dır)	1
18	*bilgilendirmesi(dir)	1	18	*öğretmen(dir)	1
18	*bir mi	1	18	*sırdır	1

Tür	Kelime (Grubu)	S		Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>18</i>	*şunlardır	1		<i>18</i>	*yok mu	1
<i>18</i>	*yabancı	1		<i>18</i>	*yönleridir	1
<i>18</i>	*yok	1		<i>18</i>	*zevktir	1

Ek-7 MEB 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Fiil Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
17	giderlermiş	1	15	hisseder	2
16	olurdu	3	15	kalır	2
16	#demir atardım	1	15	okunur	2
16	#içi kararırđı	1	15	okur	2
16	#kendinden geçerdi	1	15	olur mu	2
16	alabilirlerdi	1	15	oturur	2
16	alınamazdı	1	15	sağlar	2
16	alır(dı)	1	15	teşekkür ederiz	2
16	anlayamazdı	1	15	tutar	2
16	başaramazdı	1	15	yarar	2
16	bilir miydiniz	1	15	yerleşir	2
16	çevirir(di)	1	15	yeter	2
16	çıkardım (çıkmağı)	1	15	#dile gelir	1
16	derdi	1	15	#düşerim yollara	1
16	duramazdım	1	15	#elinden gelir	1
16	duyardı	1	15	#faydası dokunur	1
16	duymazdı	1	15	#hor görür	1
16	düşünürdü	1	15	#ışık tutar	1
16	eda ederdi	1	15	#içine bakarlar	1
16	giderdi	1	15	#işler içinize	1
16	göremezdim	1	15	#iyi gelir	1
16	görölür müydü	1	15	#kendini gösterir	1
16	görürdüm	1	15	#özür dilerim	1
16	hastalanabilirdi	1	15	#sıkıntı verir	1
16	istemezdim	1	15	#vakit geçirir	1
16	isterdi	1	15	#yanılgıya düşerler	1
16	kapanırdı	1	15	#zevk alır	1
16	kapar(dım) (kapamağı)	1	15	açarlar	1
16	konuşmazdı	1	15	açıklar mısınız	1
16	okunurdu	1	15	affedersiniz	1
16	okuyamazdı	1	15	akar	1
16	olabilirdi	1	15	akıllandırır	1
16	öğrenebilirdi	1	15	alırlar	1
16	sağır olurdu	1	15	anlar	1
16	sever miydiniz	1	15	anlınız	1
16	üzölürdü	1	15	arar	1
15	olur	4	15	arttırırsın	1
15	gider	3	15	arz ederim	1
15	giderim	3	15	atlatabiliriz	1
15	konuşur	3	15	ayağa kalkar	1
15	yapar	3	15	bakamaz	1
15	#söz alır	2	15	bakarsınız	1
15	açar	2	15	başarırlar	1
15	bakarım	2	15	başlatır	1
15	başlar	2	15	beslenir	1
15	benzer	2	15	bildiririm	1
15	bilemezsiniz	2	15	bilgi verir	1
15	çıkarağım	2	15	bilir	1
15	devam eder	2	15	bilirim	1
15	emreder misiniz	2	15	bilmez	1
15	gezer	2	15	bitmez	1
15	girer	2	15	bulabilirsiniz	1
15	götürür	2	15	bulamaz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	bulunabilir	1	15	güzelleşir	1
15	bulunmaz mı	1	15	halleşir(im)	1
15	bulunur	1	15	hasret kalırsın	1
15	cevap mı verir	1	15	hazmeder	1
15	cevap verir	1	15	hissedersiniz	1
15	çekemez	1	15	hora teper	1
15	çeker	1	15	hüküm verebilirler	1
15	çevirir	1	15	ihtiyaç duyar	1
15	çıkamaz	1	15	inanırım	1
15	çıkartır	1	15	isterim	1
15	çırpınırsınız	1	15	işler	1
15	değer	1	15	kalamaz	1
15	derinleştirir	1	15	kaldırabilir	1
15	dersiniz	1	15	kalkar	1
15	dikkatli kılar	1	15	kalkarlar	1
15	dinlenirim	1	15	kalmayabilir	1
15	doğar	1	15	kapanır	1
15	doğrulur	1	15	karşılaştırırsın	1
15	dokunur	1	15	kavrayamaz	1
15	dokunurum	1	15	kavrulur	1
15	dolar	1	15	kazanılabilir	1
15	donanır	1	15	kırılır	1
15	dönüşür	1	15	kıtlık olur	1
15	dururum	1	15	konuşabilir	1
15	düğün yapar	1	15	konuşamaz	1
15	düşündürebilir	1	15	konuşmaz	1
15	düşündürür	1	15	konuşurum	1
15	düşünmem	1	15	konuşuruz	1
15	düşünür	1	15	korkarız	1
15	düşünürler	1	15	korkutamazsın	1
15	düzenler	1	15	kovalar	1
15	eğlendirir	1	15	koyamazsınız	1
15	eğleşir(im)	1	15	kurtulamaz	1
15	farkına varmazsınız	1	15	kurur	1
15	faýdalanırlar	1	15	mahiyet alır	1
15	faýdalı olabilirler	1	15	mümkün olabilir	1
15	geçerim	1	15	nasıl olur	1
15	geçilir	1	15	ne çıkar	1
15	geçinir	1	15	okuyabilir	1
15	geçmez	1	15	olmaz	1
15	gelir	1	15	olurlar	1
15	gelirler	1	15	öğretmez	1
15	gerekir	1	15	ören olur	1
15	gerekmez	1	15	övünebilir	1
15	gerekmez mi	1	15	sanırım	1
15	geveler	1	15	sevinirim	1
15	gezemez	1	15	sıkar	1
15	gezersiniz	1	15	sıkılır	1
15	gider(im)	1	15	sınırlanmaz	1
15	girerim	1	15	söyler misin	1
15	görür(sünüz)	1	15	sulak (olurlar)	1
15	görürsünüz	1	15	sürer	1
15	görürüm	1	15	tamamlanır	1
15	gösterilmez mi	1	15	tamamlar	1
15	gösterir	1	15	taşınır	1
15	güldürebilir	1	15	tekrar eder(im)	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	teslim olurlar	1	12	bırakacak	1
15	teşekkür ederim	1	12	bilgilendireceğiz	1
15	tırmanır(ım)	1	12	bilmeyecek	1
15	tura çıkarım	1	12	bozacağım	1
15	uçururuz	1	12	cevap verecek	1
15	ulaştırır	1	12	çıkacağım	1
15	umarız	1	12	çoraklaştıracaktır	1
15	ustalaştırır	1	12	diyecek	1
15	uyanır(ım)	1	12	diyecekler	1
15	uyumaz	1	12	doğacak	1
15	uyur(um)	1	12	geçmiş olacaktır	1
15	uyursunuz	1	12	geleceğim	1
15	verir	1	12	gerçekleştirmiş olacaktır	1
15	veririm	1	12	getireceksiniz	1
15	vermeyiz	1	12	getirmiş olacaktır	1
15	viran (olur)	1	12	giderecek(tir)	1
15	vurulursun	1	12	göçüp gidecekler	1
15	yanar	1	12	görecek	1
15	yapabilirler	1	12	göreceksiniz	1
15	yapılır	1	12	göstereceksiniz	1
15	yaptırır	1	12	hızlanacak	1
15	yaşar	1	12	ısınacaksınız	1
15	yaşarız	1	12	kalacaksın	1
15	yavan olur	1	12	kazacağım	1
15	yerine getirir	1	12	kıvranacaklardır	1
15	yetebilir	1	12	kurtaracaktır	1
15	yeter de artar	1	12	kutlayacağız	1
15	yutar	1	12	kuvvet bulacaktır	1
15	zararlı olur	1	12	mal olacak	1
13	gidecekti	2	12	okutulacak	1
13	açılmış olacaktı	1	12	okuyacak	1
13	başaracaktı	1	12	okuyamayacak mıyım	1
13	binecektim	1	12	olacaktır	1
13	bulacak(tı)	1	12	oluşturacağım	1
13	çıkacaktı	1	12	öleceğim	1
13	çıkılmış olacaktı	1	12	söyleyeceğim	1
13	dönecekti	1	12	tanıştıracaksınız	1
13	geçecekti	1	12	uyanacağım	1
13	geleceklerdi	1	12	yaşayacaksınız	1
13	gerçekleşecek(ti)	1	12	yazacağım	1
13	getireceklerdi	1	10	olmaktaydı	1
13	görev yapacaktı	1	10	söz edilmemekteydi	1
13	konuşacak(tı)	1	9	çıkamıyormuş	1
13	konuşacaktı	1	8	gerekiyordu	4
13	olacaktı	1	8	istiyordu	4
13	sağlayacaktı	1	8	biliyordu	3
13	sanılacaktı	1	8	akıyordu	2
13	uğratacaktı	1	8	çalışıyordu	2
13	yapacaklardı	1	8	devam ediyordu	2
12	olacak	5	8	diyordu	2
12	soracağım	2	8	duruyor(dum)	2
12	anlatacağız	1	8	düşünüyordu	2
12	anlatmayacağım	1	8	gayret ediyordu	2
12	ayrılacağım	1	8	geçiriyordu	2
12	bakacaklar	1	8	gidiyor(du)	2
12	başlanacak	1	8	hissediordu	2

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
8	koşuyordu	2	8	gölüyordu	1
8	parlatıyordu	2	8	heyecanını duyuyordum	1
8	yazıyordu	2	8	hızlanıyor(du)	1
8	yollanıyordu	2	8	ıslanıyor(du)	1
8	#belini büküyordu	1	8	ihmal etmiyordu	1
8	#gelmiyordu	1	8	ilerliyor(du)	1
8	#hoşuna gitmiyordu	1	8	ilerliyorlardı	1
8	abdest alıyor(du)	1	8	iniyor(du)	1
8	akıyor(du)	1	8	iniyordu	1
8	alçalıyorlar(dı)	1	8	istemiyordu	1
8	alıyor(du)	1	8	işliyordu	1
8	alıyordu	1	8	kaçıyorlar(dı)	1
8	almaya çalışıyordu	1	8	kararıyor(du)	1
8	anlatılıyordu	1	8	kayboluyordu	1
8	artıyor(du)	1	8	kazanamıyordu	1
8	artıyordu	1	8	konusuyordum	1
8	atılıyordu	1	8	konuyorlar(dı)	1
8	bağırıp duruyordu	1	8	koşuyordum	1
8	bağrışıyorlardı	1	8	koymaya çalışıyordu	1
8	bakıyordu	1	8	kubbeleşiyordu	1
8	bakıyorlardı	1	8	mani oluyordu	1
8	başlıyordu	1	8	mutसuz ediyordu	1
8	bekleşiyorlardı	1	8	mücadele ediyor(du)	1
8	bekletiliyordu	1	8	namaz kılıyor(du)	1
8	beliriyor(du)	1	8	not alıyordu	1
8	bilmiyordu	1	8	okuyor(du)	1
8	bol geliyor(du)	1	8	oluyordu	1
8	buluyor(du)	1	8	oynaşıyorlardı	1
8	çıkartıyor(du)	1	8	öğreniyordu	1
8	çıkıyor(dum)	1	8	öğretiyordu	1
8	çınlatıyordu	1	8	parlıyordu	1
8	çoğalıyor(du)	1	8	planlıyorlardı	1
8	deniyordu	1	8	sağlıyordu	1
8	devam ediyorlardı	1	8	sallıyordu	1
8	dikkati çekiyordu	1	8	saniyordum	1
8	dinleniyordum	1	8	seriyordu	1
8	diyordum	1	8	sıklaşıyordu	1
8	dönüp duruyordu	1	8	söylüyordu	1
8	dönüyordu	1	8	sürtüyordu	1
8	dua edebiliyordu	1	8	şükrediyordu	1
8	duramıyordu	1	8	taarruz ediyor(du)	1
8	duyuyordu	1	8	taşıyordu	1
8	düşünüp duruyordu	1	8	temizliyordum	1
8	düşüyor(du)	1	8	titriyordu	1
8	düzeltmeye çalışıyordu	1	8	uçuyorlar(dı)	1
8	geçindiriyordu	1	8	uyanıyor	1
8	geçiyor(du)	1	8	uyduruyor(dum)	1
8	geliyordu	1	8	uzuyor(du)	1
8	genişliyor(du)	1	8	üzülüyor(du)	1
8	geziniyorlar(dı)	1	8	üzüyordu	1
8	görünmüyordu	1	8	veriyordu	1
8	görüyordu	1	8	vızıldaşıyorlar(dı)	1
8	gösteriyor(du)	1	8	vuruyordu	1
8	gösteriyordu	1	8	yağlıyordu	1
8	gözüküyordu	1	8	yağmıyor(du)	1
8	gözüküyorlardı	1	8	yakınıyordu	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
8	yaşıyorlardı	1	6	biliyoruz	1
8	yapılmıyor mu idi	1	6	bilmiyorum	1
8	yapıyorlardı	1	6	buluyoruz	1
8	yaşıyor muydu	1	6	cevap vermiş olmuyor mu	1
8	yayıliyordu	1	6	çalışıyor	1
8	yeterli olmuyordu	1	6	çıkıyor	1
8	yırtıyordu	1	6	çıkıyorum	1
8	yoruluyordu	1	6	çıkıyorsunuz	1
8	yükseliyorlar(dı)	1	6	değmiyor	1
8	yürümeye çalışıyordu	1	6	devam ediyor	1
8	yürüyordu	1	6	devam mı ediyor	1
8	yüzüyordu	1	6	dinliyorum	1
7	bulunmaktadır	1	6	dökülüyor	1
7	dayanmaktadır	1	6	dönüyorum	1
7	gitmektedir	1	6	dua ediyor	1
7	okumaktadır	1	6	duruyor	1
7	yaşamaktadır	1	6	duruyorlar	1
6	istiyorum	5	6	duyuyor	1
6	çekiliyor	3	6	düşünmüyorum	1
6	dinliyoruz	3	6	düşünüyorsun	1
6	diyor	3	6	düşünüyorum	1
6	geliyorlar	3	6	emrediyorum	1
6	söylüyor	3	6	emretmiyorum	1
6	yapıyor	3	6	endişe ediliyor	1
6	bakıyorum	2	6	fark edebiliyor	1
6	biliyor musunuz	2	6	geçiyor	1
6	dolaşıyorum	2	6	geliyor	1
6	geziyorum	2	6	geliyorum	1
6	görüyorsunuz	2	6	gezebiliyor	1
6	uyuyor(sunuz)	2	6	geziniyor	1
6	yanılıyorsun	2	6	gidilebiliyor	1
6	yapıyorlar	2	6	gidiyorsunuz	1
6	#boy atıyor	1	6	giriyorum	1
6	#dile getiriyor	1	6	gönderiyorlar	1
6	#para getirmiyor	1	6	göremiyorsunuz	1
6	#söz veriyoruz	1	6	göremiyoruz	1
6	#vakit geçiriyorum	1	6	görülüyor	1
6	#zevk duymuyor mu	1	6	görünmüyor	1
6	açılıyor	1	6	görünmüyorlar	1
6	açıyor	1	6	görüyorum	1
6	akıp gidiyor	1	6	görüyoruz	1
6	akıyor	1	6	göstermiyorsunuz	1
6	alıyorum	1	6	gülüp duruyor	1
6	anlatıyor	1	6	gülüyorsunuz	1
6	anlatıyorlar	1	6	gülüyoruz	1
6	arıyor	1	6	harcıyorlar	1
6	bekleşmeye başlıyor	1	6	hazırlıyorsunuz	1
6	bekliyordur	1	6	hazırlıyoruz	1
6	bekliyorlar	1	6	içilmiyor	1
6	bekliyorum	1	6	ifade ediyor	1
6	bekliyoruz	1	6	inanıyorum	1
6	bırakıyorum	1	6	iniyor	1
6	bırakmıyorlar	1	6	inliyor	1
6	bilemiyor	1	6	istiyor musunuz	1
6	biliyorsunuz	1	6	istiyorlar	1
6	biliyorum	1	6	istiyoruz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
6	izin vermiyor	1	4	dedi	24
6	kalkışıyorsunuz	1	4	baktı	8
6	kapanıyor	1	4	geldi	6
6	kararıyor	1	4	oldu	6
6	katılıyor(um)	1	4	açtı	5
6	konusabiliyor	1	4	aldı	4
6	korkuyorsunuz	1	4	uyandı	4
6	korkuyorum	1	4	adı verildi	3
6	kuruluyor	1	4	bağırđı	3
6	kutlanıyor	1	4	başladı	3
6	noluyor	1	4	çıktı	3
6	okumuyor mu	1	4	kaldı	3
6	okuyor	1	4	kalmadı	3
6	olgunlaşmıyor	1	4	koştu	3
6	oluyor	1	4	koydular	3
6	oluyorum	1	4	yaptı	3
6	oturuyorlar	1	4	anladı	2
6	ölüyor	1	4	anladık	2
6	övünüyorlar	1	4	anladım	2
6	pekiştiriyorsunuz	1	4	bağırđılar	2
6	razı olmuyor	1	4	baktım	2
6	sahip olabiliyor	1	4	başardı	2
6	serpiliyor	1	4	beğenildi	2
6	seviyorsunuz	1	4	bildirdi	2
6	seyrediyor	1	4	bildirildi	2
6	seyrediyorum	1	4	boyandı	2
6	sezmişler	1	4	çevirdi	2
6	sığabiliyor	1	4	çıkardı (çıkarmak)	2
6	sıralıyor	1	4	çöktü	2
6	sormuş oluyorsunuz	1	4	daldı	2
6	soruyor	1	4	dikildi	2
6	söylemiyor	1	4	doğruldu	2
6	söylüyorsun	1	4	döndü	2
6	suluyor	1	4	durdu	2
6	sunuyor	1	4	durduruldu	2
6	sürdürölüyor	1	4	düştü	2
6	sürüyor	1	4	geçti	2
6	şekil veriyor	1	4	gerindi	2
6	tattırıyorlar	1	4	getirildi	2
6	temsil ediyorum	1	4	girdi	2
6	teşekkür ediyorum	1	4	girdiler	2
6	tutuyorsunuz	1	4	göç etti	2
6	uçuyor	1	4	istedi	2
6	uçuyorum	1	4	kararını verdi	2
6	uyuyor	1	4	kavuştu	2
6	uzaklaşıyorlar	1	4	kaydedildi	2
6	veriyor	1	4	kazandı	2
6	yanılıyorsunuz	1	4	konuştı	2
6	yankılanıyor	1	4	kurudu	2
6	yapıyor(um)	1	4	öpmeye başladı	2
6	yaşıyoruz	1	4	sordular	2
6	yatıp duruyor	1	4	söyledi	2
6	yatırıyor	1	4	sürdürdü	2
6	yetişmiyor	1	4	uçup gitti	2
6	yitiriyor	1	4	uzattı	2
6	yok oluyor	1	4	yürüdü	2

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	#adım attı	1	4	devam etti	1
4	#bağı çözüldü	1	4	devam ettirdi	1
4	#dikkat kesildi	1	4	dikkat etti	1
4	#dikkatimi çekti	1	4	dikti	1
4	#farkına bile varmadılar	1	4	dinledi	1
4	#gözlerine inanamadı	1	4	dinlenmeye başladı	1
4	#imza atıldı	1	4	doğdu	1
4	#söze karıştı	1	4	doğdum	1
4	#sözünü kesti	1	4	doldurmaya başladı	1
4	#şüphesine düştü	1	4	durmadı	1
4	#yola koyuldum	1	4	düşündü	1
4	#yolunu tuttum	1	4	düşündüler	1
4	açılmaya başladı	1	4	düşündünüz mü	1
4	açtılar	1	4	emredildi	1
4	almaya başladı	1	4	eritemedi	1
4	almaz oldu	1	4	eskidi	1
4	anımsadı	1	4	eskimedim	1
4	anlatıp durdu	1	4	etkiledi	1
4	anlatmaya başladı	1	4	faýdalandık	1
4	anlayamadım	1	4	geçirdiler	1
4	aradı	1	4	gelmeye başladı	1
4	atladım	1	4	getirtti	1
4	attılar	1	4	gezindi	1
4	bağladı	1	4	gider oldum	1
4	bağrıışmaya başladılar	1	4	gitti	1
4	bağrııştılar	1	4	gördüm	1
4	başladılar	1	4	gördünüz	1
4	başladım	1	4	görünümünü aldı	1
4	başlandı	1	4	göstermiş oldu	1
4	başlattı	1	4	hediye etti	1
4	beklediler	1	4	heyecanlandı	1
4	belirlediler	1	4	ııındık	1
4	belirlendi	1	4	ısırdı	1
4	benimsendi	1	4	ııslattı	1
4	boyanmaya başladı	1	4	ııcap etti	1
4	buldu	1	4	ııçtiler	1
4	çalışmaya başladı	1	4	ııfade ettiler	1
4	çalıştı	1	4	ıılan etti	1
4	çarpmaya başladı	1	4	ıınceledi	1
4	çatırdadı	1	4	ııkabul etmedi	1
4	çattılar	1	4	ııkaçıştılar	1
4	çekildi	1	4	ııkaldık	1
4	çekiışmeye başladılar	1	4	ııkaldırdı	1
4	çekti	1	4	ııkapadı	1
4	çevrildim	1	4	ııkarar verdi	1
4	çıkardılar (çıkarmak)	1	4	ııkarar verdiler	1
4	çıkardın (çıkarmak)	1	4	ııkarar verildi	1
4	çürüdü	1	4	ııkarardık	1
4	dadandı	1	4	ııkarıştı	1
4	davrandı	1	4	ııkaybetti	1
4	dediler	1	4	ııkaydoldu	1
4	dedim	1	4	ııkazanıldı	1
4	dediniz	1	4	ııkazıldılar	1
4	değişti	1	4	ııkesmedi	1
4	değiştirdiler	1	4	ııkırıldı	1
4	demedi	1	4	ııkoptu	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	koydu	1
4	köpüklendi	1
4	kurtardı	1
4	küflendi	1
4	mayası tutmadı	1
4	merak ettim	1
4	mırıldandı	1
4	nakışlandı	1
4	oğdu	1
4	okudu	1
4	okudum	1
4	okumadı	1
4	olmadı	1
4	olmaya başladı	1
4	olmaya başladılar	1
4	ödedi	1
4	öğrendik	1
4	öksürdü	1
4	sağladı	1
4	sandınız	1
4	sarardı (sararmak)	1
4	sardı	1
4	sarıldı	1
4	serbest bıraktı	1
4	seslendi	1
4	sevildim	1
4	sevindi	1
4	sevindim	1
4	sığındık	1
4	sıvadı	1
4	sıvadılar	1
4	sokuldu	1
4	sordu	1
4	sordum	1
4	söyledin	1
4	sözleştiler	1
4	sürmedi	1
4	süzüldü	1
4	şaşırdı	1
4	tamamladı	1
4	tanıdı	1
4	tanındı	1
4	taradı	1
4	taradık	1
4	taramaya başladı	1
4	taşıdı	1
4	taşındı	1
4	teklifte bulundu	1
4	temizledi	1
4	temizlediler	1
4	tırmanmaya başladım	1
4	tükendi	1
4	uçmaya başladı	1
4	uçurdular	1
4	ulaştık	1
4	uyuyamadım	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	uzandı	1
4	üzüldü	1
4	vardılar	1
4	verdi	1
4	verdiler	1
4	verilmeye başladı	1
4	vermeye başladı	1
4	vurdu	1
4	yansıdı	1
4	yapıldı	1
4	yaptım	1
4	yardım etmeye başladı	1
4	yarıştım	1
4	yaşadı	1
4	yazdı	1
4	yazdırdı	1
4	yemyeşil etti	1
4	yerleştiler	1
4	yeşillendi	1
4	yetmedi	1
4	yitirdi	1
4	yitirdik	1
4	yuttu	1
4	yürümeye başladı	1
4	zorunda kaldı	1
2	almıştı	4
2	gelmişti	4
2	olmuştu	3
2	şaşırmıştı	3
2	doğmuştu	2
2	geri çevrilmişti	2
2	kabul edilmişti	2
2	kalkmışlardı	2
2	#eline düşmüştü	1
2	#hoş olmuştum	1
2	#zayıf düşürmüştü	1
2	alışmıştı	1
2	almış(tı)	1
2	ayırılmış(tınız)	1
2	ayrılmıştı	1
2	bakmış(tım)	1
2	bakmıştım	1
2	başarmıştı	1
2	başlamış(tı)	1
2	başlamış(tım)	1
2	başlamışlardı	1
2	başlamıştı	1
2	bayılmıştı	1
2	berbat etmişti	1
2	boğmuş(tu)	1
2	çağırılmış(tı)	1
2	çevrilmişti	1
2	çıkarmış(tı)	1
2	çıkarmışlardı	1
2	çökmüştü	1
2	dalmıştım	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
2	dinlemişti	1
2	dinmemişti	1
2	doğurmuştu	1
2	dolaşmıştı	1
2	dönmüştü	1
2	dönmüştüm	1
2	duygulanmıştı	1
2	düzenlemiştim	1
2	evlenmiş(ti)	1
2	geçmemiş(ti)	1
2	geçmiş(ti)	1
2	geçmişti	1
2	gerilmiş(ti)	1
2	girmişti	1
2	gitmiş(ti)	1
2	görmeye başlamıştı	1
2	görmüş(tüm)	1
2	göstermişti	1
2	hayret etmişti	1
2	ihtarında bulunmuşlardı	1
2	ilerlemişti	1
2	inanmıştı	1
2	istemişti	1
2	istemiştim	1
2	kabul etmemiştiniz	1
2	kalkmış(tı)	1
2	kalmamıştı	1
2	kalmıştı	1
2	karar vermişler(di)	1
2	kararmış(tı)	1
2	karşılığı vermişti	1
2	kaybetmiş(ti)	1
2	korkmuştu	1
2	kurulmuştu	1
2	nüfuz etmiş(ti)	1
2	olmuş(tu)	1
2	öfkelenmişti	1
2	parlatmıştı	1
2	pişman olmuştu	1
2	sağlanmıştı	1
2	satmışlardı	1
2	sevinmişlerdi	1
2	sevmiştim	1
2	sıkılmaya başlamıştı	1
2	silinmemişti	1
2	susmuştu	1
2	uğramıştı	1
2	ulaşmışım	1
2	ürkmüş(tüm)	1
2	üşüşmüştü	1
2	üzülmüş(lerdi)	1
2	yağmıştı	1
2	yapmışlar(dı)	1
2	yapmıştı	1
2	yayılmıştı	1
2	yıkamış(tı)	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
2	yükselmışti	1
1	almışlar	2
1	demiş	2
1	demişler	2
1	göstermiştir	2
1	kurmuştur	2
1	#dikkat çekmiştir	1
1	#eser kalmamış	1
1	#söz vermiş	1
1	açmış	1
1	bağırmıştır	1
1	başarabilmiştir	1
1	başlatmıştır	1
1	belirtmiştir	1
1	benimsemiştir(tir)	1
1	bıkmış	1
1	çekmeye başlamış	1
1	çevirmişler	1
1	çiçeklenmeye başlamıştır	1
1	demiştir	1
1	dokunmuş(tur)	1
1	dolanmış	1
1	dolmuştur	1
1	düşürmüş	1
1	eğmiş	1
1	etkilemiş(tir)	1
1	faydalı olmuştur	1
1	geçmiştir	1
1	gelmemişsinizdir	1
1	gelmiş	1
1	gitmiş	1
1	görölmüş müdür	1
1	götürmüşlerdir	1
1	ıslatmış	1
1	ifade etmiştir	1
1	ispat edilmiştir	1
1	istemiştir	1
1	işlemiştir	1
1	kabul görmüştür	1
1	kaçırmış	1
1	kaçmışlar	1
1	kalmamıştır	1
1	kapamışlar	1
1	kazanmıştır	1
1	kırılıvermiş	1
1	kısaltılmışsın	1
1	kurmuşlardır	1
1	olmuştur	1
1	oturmuş	1
1	önderlik etmiş(tir)	1
1	savunmuştur	1
1	sermiş	1
1	serpilmiş(tir)	1
1	sığınmışlar	1
1	söylemiş	1
1	şaşırmış	1

Tür	Kelime (Grubu)	S		Tür	Kelime (Grubu)	S
<i>/</i>	talep etmemiştir	1		<i>/</i>	varmıştır	1
<i>/</i>	talimatı vermiştir	1		<i>/</i>	yapmışsınız	1
<i>/</i>	tespit edilmiştir	1		<i>/</i>	yapmıştır	1
<i>/</i>	tutunmuş	1		<i>/</i>	yaratmışsın	1
<i>/</i>	uçmaya başlamışlar	1		<i>/</i>	yayılmıştır	1
<i>/</i>	usanmış	1		<i>/</i>	yeşertmiş	1

Ek-8 MEB 6. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan İsim Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*küçükmüş	1	19	*insandı	1
19	*vardı	14	19	*kadardı	1
19	*yoktu	3	19	*kadındı	1
19	*dünya idi	2	19	*kapalı (idi)	1
19	*emindi	2	19	*kaptan mıydın	1
19	*güzeldi	2	19	*kavuşmaktı	1
19	*memnun(du)	2	19	*kimdi	1
19	*uygundu	2	19	*kitaptı	1
19	*yaşında idi	2	19	*koku idi	1
19	*#dillere destandı	1	19	*kokusu (idi)	1
19	*atmaktı	1	19	*kokusu idi	1
19	*bağdı	1	19	*korkar gibi idim	1
19	*balıkçı idi	1	19	*köprü idi	1
19	*başkası değildi	1	19	*kuyruklu idi	1
19	*bembeyazdı	1	19	*mavi idi	1
19	*betondan(dı)	1	19	*memnundu	1
19	*biriydi	1	19	*meslek değildi	1
19	*böyleydi	1	19	*mıhlı değildi	1
19	*buradaydın	1	19	*minoru honda idi	1
19	*çelikten(di)	1	19	*mümkün değildi	1
19	*çiftçiydi	1	19	*nemliydi	1
19	*çocuğu değil(di)	1	19	*okulundaydı	1
19	*çocuktı	1	19	*öğrencilerdi	1
19	*damlası idi	1	19	*öğrencileri değildi	1
19	*değiştirmekti	1	19	*puslu idi	1
19	*demekti	1	19	*rengindeydi	1
19	*dosttu	1	19	*ruhu(ydu)	1
19	*dümdüzdü	1	19	*rüya değildi	1
19	*evladı idi	1	19	*sapsarı idi	1
19	*forsasıydı	1	19	*serbest bırakmak değil(di)	1
19	*gemicilerdendi	1	19	*sesti	1
19	*gemileriydi	1	19	*siyahtı	1
19	*geniş(ti)	1	19	*söylev değil(di)	1
19	*gerekliydi	1	19	*tamamdı	1
19	*gibi idi	1	19	*tehlikedeydi	1
19	*gibiydi	1	19	*uyanıktı	1
19	*göklerde idi	1	19	*üstündeydi	1
19	*gönüllüydü	1	19	*üzgündü	1
19	*göre değildi	1	19	*yaşlı idi	1
19	*gücü idi	1	19	*yerinde idi	1
19	*gündü	1	19	*yok mu idi	1
19	*günü idi	1	18	*vardır	11
19	*gürültüsü değildi	1	18	*var	9
19	*güzel(idi)	1	18	*yok	9
19	*hıçkırıktı	1	18	*hani	6
19	*hoştu	1	18	*nedir	6
19	*ışıl ışıldı	1	18	*sevgidir	3
19	*iç açıcı değildi	1	18	*yoktur	3
19	*ilgili idi	1	18	*benim	2

Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*budur	2
18	*demektir	2
18	*lazım	2
18	*lazımdır	2
18	*mustafa	2
18	*nasılsın	2
18	*türküm	2
18	*acı	1
18	*ağaçlıktır	1
18	*alevi değil	1
18	*anıt mı	1
18	*anlatır gibi	1
18	*arkadaşımdır	1
18	*arkadaşlarım	1
18	*aşına	1
18	*ayarlıdır	1
18	*az	1
18	*azdır	1
18	*bağlı(dır)	1
18	*bağlık	1
18	*bar	1
18	*basit	1
18	*bazıları	1
18	*belli değil	1
18	*bende mi	1
18	*bilgeliktir	1
18	*bin dokuz yüz on altı	1
18	*biri(dir)	1
18	*biridir	1
18	*boz(dur)	1
18	*bölük bölük	1
18	*cennetidir	1
18	*cıvıl cıvıl	1
18	*cinsten değil	1
18	*çalışmalar	1
18	*çelimsiz	1
18	*dar	1
18	*derstedirler	1
18	*doğru değil mi	1
18	*dolabı	1
18	*doludur	1
18	*dostuyum	1
18	*döşeği	1
18	*duyar gibiyim	1
18	*dünyalıyım	1
18	*edremitli	1
18	*emanetidir	1
18	*engel değildir	1
18	*esirsin	1
18	*eşek	1
18	*fark etmektir	1
18	*filozofum	1
18	*gayrettir	1
18	*geçerli	1
18	*gerekli	1
18	*geveze	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*gösteriş(tir)	1
18	*güzel değil mi	1
18	*hacıkadın deresidir	1
18	*haklısın	1
18	*hasretim	1
18	*hayrandır	1
18	*hazır mı	1
18	*hazırız	1
18	*hırçın	1
18	*hun devletidir	1
18	*için mi	1
18	*için midir	1
18	*ihtiyarsın	1
18	*imkansız değil	1
18	*incelemek(tir)	1
18	*iyi midir	1
18	*iyidir	1
18	*kar	1
18	*kara memiş	1
18	*kara memiş misin	1
18	*kararsız	1
18	*kazanmasıdır	1
18	*kendisidir	1
18	*kırlarda	1
18	*kıymet değildir	1
18	*kitabıym	1
18	*kitap	1
18	*kitap değilsin	1
18	*komik değil	1
18	*kötüdür	1
18	*kuşağı	1
18	*kuvvetlidir	1
18	*kuytudur	1
18	*küçük hasan	1
18	*masaldır	1
18	*mavi	1
18	*mavisidir	1
18	*meşgul	1
18	*meşhur	1
18	*milletiz	1
18	*mucizedir	1
18	*mühimdir	1
18	*mümkün	1
18	*mümkün mü	1
18	*nasıl	1
18	*nasrettin hocadır	1
18	*ne	1
18	*nerede	1
18	*neredeler	1
18	*nerelisin	1
18	*oğlunum	1
18	*olmasıdır	1
18	*onun	1
18	*onun için değil midir	1
18	*öğretmenim	1
18	*ömrünüzdür	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*önem	1
18	*önemlidir	1
18	*övünge	1
18	*övünmektir	1
18	*öyle değil mi	1
18	*pırıl pırıldır	1
18	*sahiptir	1
18	*sarı	1
18	*sen misin	1
18	*sensin	1
18	*seviyesinde	1
18	*sıcak	1
18	*sıcak değil	1
18	*sıcaklığıdır	1
18	*sıkıntılı	1
18	*sonuncusudur	1
18	*sorunudur	1
18	*şey	1
18	*şeydir	1
18	*şeyler	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*tacı	1
18	*tarih kurumudur	1
18	*tarihtir	1
18	*tarlalarında	1
18	*tatlı mı	1
18	*topluluğudur	1
18	*turgut musun	1
18	*tüylerinde değil	1
18	*ukalalıktır	1
18	*uzak	1
18	*üstünde	1
18	*yaymaktır	1
18	*yer değil midir	1
18	*yeşil	1
18	*yeşildir	1
18	*yok mu	1
18	*yüksek	1
18	*yüreğimizdedir	1
18	*zor	1

Ek-9 MEB 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Fiil Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
16	gelir(di)	2	15	olur	4
16	istemezdim	2	15	tartar	4
16	sorardı	2	15	anlatır	3
16	#kokusu çıkardı	1	15	ne olur	3
16	#üstün tutardım	1	15	vurur	3
16	beğenmezdi	1	15	alır	2
16	beklerdik	1	15	bakar	2
16	belli olurdu	1	15	bilirler	2
16	bulaşmazdı	1	15	çıkarc	2
16	bulaştırabilirdim	1	15	döner	2
16	derdi	1	15	gider	2
16	derdim	1	15	hatırlarız	2
16	dinlerdim	1	15	hızlandırırılar	2
16	dizilir(di)	1	15	isterim	2
16	dolaşırdım	1	15	işler	2
16	duyardık	1	15	kapsar	2
16	geçirirdim	1	15	meler	2
16	gelirdi	1	15	olmaz	2
16	gelmemiş olurlar	1	15	öğrenirim	2
16	gider(di) (gitmek)	1	15	sağlar	2
16	giderdik (gitmek)	1	15	verir	2
16	giderlerdi	1	15	yükselir	2
16	girerdi	1	15	#ağırdan alır	1
16	görürdük	1	15	#boy ölçüşebilir	1
16	gülerdi	1	15	#canı sıkılır	1
16	ilgilenirdi	1	15	#gönlümü alır(sın)	1
16	isterdim	1	15	#haklı bulurum	1
16	korkardı	1	15	#içinden çıkılmaz	1
16	kurabilirdim	1	15	#içine alır	1
16	okşar(dı)	1	15	#meydana çıkarır	1
16	okşardı	1	15	#ortaya koyar	1
16	olurdu	1	15	#sıkıntı çekmez	1
16	otururduk	1	15	#ters düşmez	1
16	oyanırđı	1	15	#ümit kesilmez	1
16	oynardık	1	15	#yolunu tutar	1
16	özenirdik	1	15	#zevk verir	1
16	razı olur(du)	1	15	&baktırır	1
16	sanırdık	1	15	&kalkmaz	1
16	seslenirdim	1	15	&olur	1
16	sever(di)	1	15	&yaktırır	1
16	sıkar(dı)	1	15	acele etmez	1
16	tembihte bulunurdu	1	15	açar	1
16	tüteri	1	15	akar	1
16	yaşardı (yaşamak)	1	15	alabilir miyiz	1
16	yemezdi	1	15	alay etmezler	1
15	gelir	6	15	almaz mısın	1
15	geçer	5	15	anlamam	1
15	ister	5	15	anlamazlar	1
15	kalkar	4	15	anlarım	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	anlatmaz	1	15	ilişir	1
15	aşarım	1	15	istenir	1
15	azaltmaz	1	15	istersin	1
15	bakarım	1	15	işi görür	1
15	basar	1	15	iyi olur	1
15	bayılırım	1	15	kalırım	1
15	belirtebiliriz	1	15	kapılırım	1
15	belirtir	1	15	karşılaşır	1
15	bırakır	1	15	kayar	1
15	bildirmez	1	15	kaynaklanır	1
15	bilerim	1	15	kazanabilir	1
15	bilir	1	15	kazandırır	1
15	bilirsiniz	1	15	kazanılmaz	1
15	cesaret edemez	1	15	kımıldamam	1
15	çekebilirsiniz	1	15	kımıldar	1
15	çıkarcır	1	15	konusabilirim	1
15	çıkarmış olursunuz	1	15	konusuruz	1
15	çiğner(im)	1	15	kullanılır	1
15	çizebilir misin	1	15	kurabilir	1
15	çizerim	1	15	kurtulur(sun)	1
15	davranmış olur	1	15	merak etmezler	1
15	değişmez	1	15	olgunlaştırır	1
15	denir	1	15	olur mu	1
15	derim	1	15	olurum	1
15	deriz	1	15	oluşmaz	1
15	diner	1	15	oluşturur	1
15	doğar	1	15	oluşur	1
15	dokursunuz	1	15	ödemez	1
15	dokurum	1	15	öğrenim görür	1
15	dokuruz	1	15	öğrenir	1
15	dolar	1	15	öksürür	1
15	dolaşır	1	15	ölçülemez	1
15	dolmaz	1	15	ölür	1
15	doyar	1	15	örmeye başlar	1
15	dua edersin	1	15	rahat eder	1
15	durur	1	15	rahat etmez	1
15	düşürebilirim	1	15	razi ederiz	1
15	düzenler	1	15	razi olurlar mı	1
15	eleştiririm	1	15	sahip olamaz	1
15	emin olabilirsiniz	1	15	sallar	1
15	faydalı olamaz	1	15	sanırım	1
15	fena olmaz	1	15	savrulur	1
15	geçer mi	1	15	sayar	1
15	geçerler	1	15	sayarım	1
15	gerekir	1	15	seslenir	1
15	gerektirir	1	15	severim	1
15	getirilebilir	1	15	sevinir	1
15	getirir	1	15	sığmam	1
15	girer	1	15	söyler	1
15	gizlemezler	1	15	söylersin	1
15	görebilirim	1	15	sürüklenir	1
15	görürsünüz	1	15	şaşarım	1
15	gösterir	1	15	taşarım	1
15	güçlendirir	1	15	taşır	1
15	güler	1	15	tedirgin eder	1
15	hizmet eder	1	15	teşekkür ederim	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	tükenir	1	12	gelecekler	1
15	ulaştırır	1	12	gelmeyecektir	1
15	unuturum	1	12	gideceğiz	1
15	uyar mı	1	12	giyilecektir	1
15	ürer	1	12	göreceksin	1
15	varabilir	1	12	göreceksiniz	1
15	vermezler mi	1	12	göstermeyeceksin	1
15	yad olmaz	1	12	işlenecek(tır)	1
15	yadsınamaz	1	12	kabul edilecek	1
15	yaklaştırır	1	12	kalacak	1
15	yansıtırlar	1	12	kalıp gidecek	1
15	yapabilirsiniz	1	12	kalkacak(tır)	1
15	yapılmaz	1	12	kalkacaktır	1
15	yaralar	1	12	olmayacaksınız	1
15	yaramaz	1	12	öğreteceğim	1
15	yardımcı olur	1	12	rahatsız olacaksın	1
15	yardımcı olurlar	1	12	soracağım	1
15	yaşar	1	12	sormuş olacaklar	1
15	yaşarım	1	12	usanmış olacak	1
15	yaşarlar	1	12	vereceğim	1
15	yayar	1	12	yansıtacaktır	1
15	yazarsınız	1	12	yapılacaktır	1
15	yeter	1	12	yaşatacaktır	1
15	yeterli olur	1	12	yaşayacaktır	1
15	yırtarım	1	12	zahmet olacak	1
15	yürür	1	12	zenginleşecektir	1
14	#zincir vuracakmış	1	10	inanmaktaydı	1
14	gelecekmiş	1	9	biliyormuş	1
13	anlatmaya başlayacaktı	1	9	diyorlarmış	1
13	diyecektim	1	9	tutuyormuş	1
13	dönecekti	1	8	diyordu	3
13	gelmeyecekti	1	8	bakıyordu	2
13	lazım gelecekti	1	8	dolaşıyordu	2
13	olacaktı	1	8	düşünüyordu	2
13	sürmeyecekti	1	8	izin verilmiyordu	2
13	yakalayıverecekti	1	8	oturuyor(du)	2
12	olacaktır	3	8	#fır dönüyordu	1
12	gelecek	2	8	#fotoğraf çekiyordu	1
12	ne olacak	2	8	#içini çekiyor(du)	1
12	söyleyeceğim	2	8	ağlıyordu	1
12	yaşayacağız	2	8	ağlıyordum	1
12	#aklım erecek	1	8	anlıyordum	1
12	akmayacak	1	8	atıyor(dum)	1
12	arayacaklar	1	8	bahsediyordu	1
12	başlamayacak mısın	1	8	bakıyor(du)	1
12	başlayacağım	1	8	bekliyordu	1
12	beceremeyeceksin	1	8	bilemiyordu	1
12	bekleyecekti	1	8	biliyorlardı	1
12	bırakacaksınız	1	8	bilmiyorlardı	1
12	bileceksin	1	8	büküyordum	1
12	çalacağız	1	8	cevaplar veriyordu	1
12	çıkacaksın	1	8	çıkıyordu	1
12	dağıtacaklar	1	8	çıkmiyordu	1
12	doyacağım	1	8	değiştiriordum	1
12	geçemeyecektir	1	8	diyordum	1
12	geçirilmiş olacaktır	1	8	dolaşıyordum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
8	duruyordu	1	6	anlıyorum	1
8	gelmeye başlıyordu	1	6	atıyorum	1
8	götürebiliyordu	1	6	azalıyor	1
8	istemiyordum	1	6	bakıyorum	1
8	kızarmaya (başlıyordu)	1	6	bildiriyor	1
8	kızıyordu	1	6	biliyorsunuzdur	1
8	okşatıyordu	1	6	bilmiyorlar	1
8	okşuyordum	1	6	bilmiyorum	1
8	okuyordu	1	6	bitiremiyoruz	1
8	ötüyor(du)	1	6	bitmiyor	1
8	sıkılıyordum	1	6	bulunuyor	1
8	sıkıyor(dum)	1	6	bulunuyorum	1
8	soruyordum	1	6	çalmıyor	1
8	söylüyordu	1	6	çekiyor	1
8	utanıyordum	1	6	çeviriyor	1
8	uzatıyor(dum)	1	6	çıkıyor	1
8	veriyor(dum)	1	6	dayanamıyorum	1
8	yaklaşıyorlardı	1	6	devam ediyoruz	1
8	yapılıyordu	1	6	diyorsunuz	1
8	yükseliyordu	1	6	doğuyor	1
7	anlatılmaktadır	2	6	dokuyorlar	1
7	almaktadır	1	6	dolduruyor	1
7	atmakta	1	6	doyum olmuyor	1
7	büyümede	1	6	düşüyor	1
7	çalışmaktadırlar	1	6	esmiyor	1
7	endişe etmektedir	1	6	eşiyor	1
7	görmekteyiz	1	6	etken oluyor	1
7	oturmaktadır	1	6	geliştiriyorum	1
7	örmektedir	1	6	geliyor	1
7	sunulmaktadır	1	6	gelmiş bulunuyor	1
7	uzamada	1	6	gelmiyor	1
7	üzülmektedir	1	6	gerçek oluyor	1
7	yapmaktadır	1	6	getiriyorum	1
6	diyorum	7	6	gidiyorum	1
6	diyor	4	6	görüştüyor	1
6	istiyorum	4	6	gösteriyor	1
6	başlıyorum	3	6	güzelleşiyor	1
6	görüyorum	3	6	hakaret ediyorlar	1
6	örüyorlar	3	6	ışıldıyor	1
6	belirtiyorlar	2	6	ışıyor	1
6	güveniyorum	2	6	inanıyorum	1
6	hatırlıyorum	2	6	istemiyorlar	1
6	olmuyor	2	6	istiyorsunuz	1
6	yerleştirilebiliyor	2	6	kapanıyor	1
6	#açığa çıkıyor	1	6	kemirmiyor	1
6	#ağırdan alıyor	1	6	kuşanıyorum	1
6	#çok oluyorsun	1	6	kuşatıyor	1
6	#dilin dönmüyor	1	6	ne oluyor	1
6	#dolaştırıyor	1	6	okuyorum	1
6	#haz alıyor	1	6	oluyor	1
6	#içini çekiyor	1	6	öksürüyor	1
6	#sabrım tükeniyor	1	6	patlatılıyor	1
6	#yol açıyor	1	6	sağlıyor	1
6	alınabiliyor	1	6	sanıyorlar	1
6	alıyoruz	1	6	sanıyorum	1
6	anlatmıyor mu	1	6	söylüyor	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
6	söylüyorlar	1	4	çıkardım (çıkarmak)	1
6	taniyorum	1	4	çıktı	1
6	taşıyor	1	4	çıktınız	1
6	uyuyor	1	4	çizdi	1
6	uzanıyor	1	4	dayanmaz oldu	1
6	veriyorlar	1	4	dedik	1
6	veriyorsunuz	1	4	dediler	1
6	veriyorum	1	4	demedim mi	1
6	veriyoruz	1	4	demedin mi	1
6	yaklaşıyor	1	4	devam etti	1
6	yerleşiyor	1	4	devam ettim	1
6	yetiyor	1	4	doğdu	1
6	zannediyorum	1	4	dolandım	1
6	zenginleşiyor	1	4	dolaştı	1
4	dedi	20	4	doldu	1
4	sordu	6	4	dost oldum	1
4	dedim	4	4	dönüşmeye başladı	1
4	oldu	4	4	durakladın	1
4	baktı	3	4	duydum	1
4	geçtiler	3	4	düşmeye başladı	1
4	geldi	3	4	ekledim	1
4	olmadı	3	4	esenledim	1
4	#selam durdu	2	4	esmeye başladı	1
4	açıldı	2	4	fark ettim	1
4	açtı	2	4	fırladı	1
4	aldı	2	4	geçti	1
4	anladın mı	2	4	geliştirdiler	1
4	düştü	2	4	gerçekleşti	1
4	geldim	2	4	getirdiler mi	1
4	girdi	2	4	getirildi	1
4	gitti	2	4	getirmediler	1
4	gördük	2	4	gittik	1
4	görüştük	2	4	gördü	1
4	istedi	2	4	gördün mü	1
4	yaklaştı	2	4	gülümsedi	1
4	#aleyhinde bulundular	1	4	harcadım	1
4	#gerek görmedi	1	4	hazırladı	1
4	#sözünü kesti	1	4	hazırladılar	1
4	#ümidini kesti	1	4	ısıttık	1
4	#yolunu tuttu	1	4	indi	1
4	açtı	1	4	indim	1
4	ağlamaya başladı	1	4	işaret etti	1
4	anladım	1	4	izledi	1
4	anlaşıldı	1	4	kalakaldık	1
4	ayrıldım	1	4	kaldım	1
4	baktık	1	4	kalktı	1
4	baktım	1	4	kalmadı	1
4	başardı	1	4	kalmadım	1
4	başladı	1	4	kapadı	1
4	bekledi	1	4	kapadım	1
4	bildiniz	1	4	karşıladı	1
4	cevap verdi	1	4	kesildi	1
4	çaldın	1	4	kımıldadı	1
4	çekti	1	4	kıpırdadı	1
4	çektim	1	4	kiraladım	1
4	çıkardı (çıkarmak)	1	4	koydum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
4	kurtardı	1	2	anlar olmuştuk	1
4	küstün mü	1	2	benimsemişti	1
4	okudum	1	2	bulaşmıştı	1
4	oldum	1	2	dağılmış(tı)	1
4	ovuşturmaya başladım	1	2	dikmiş(ti)	1
4	öldü	1	2	doldurmuştu	1
4	öptüm	1	2	geçmişti	1
4	rastladı	1	2	gitmişti	1
4	sağlandı	1	2	kalmamıştı	1
4	salladı	1	2	kaplamıştı	1
4	sarıldılar	1	2	konusmaya başlamıştı	1
4	sarıldım	1	2	olmuştuk	1
4	seslendim	1	2	sıkıştırmıştım	1
4	sevindiler	1	2	söylemiştim	1
4	sevindirdi	1	2	söyletmiştim	1
4	sezdi	1	2	şaşırmışlardı	1
4	sildi	1	2	tanımıştı	1
4	silkindi	1	2	uyanmıştı	1
4	soktular	1	2	yakalanmıştım	1
4	sordum	1	2	yayılmıştı	1
4	söndü	1	1	belirtmiştir	4
4	söyledi	1	1	öncülük etmiştir	3
4	söyledik	1	1	#ortaya koymuştur	2
4	sustu	1	1	getirmiştir	2
4	sürdü	1	1	istemiştir	2
4	sürgülediler	1	1	konmuş	2
4	şehit oldu	1	1	yaratmış	2
4	tanıdı	1	1	#bir araya getirmiş(ler)	1
4	taşımadık	1	1	#değer vermiştir	1
4	uğradı	1	1	#göz koymuştur	1
4	uyandı	1	1	#kabahat işlemiş	1
4	vardı	1	1	#rol almıştır	1
4	verdi	1	1	#sefere çıkmış	1
4	verdim	1	1	#silip süpürmüş	1
4	vermeye başladık	1	1	#üstün tutmuş	1
4	yaladı	1	1	acıkmış	1
4	yanıştı	1	1	açıklamıştır	1
4	yapmadı	1	1	aldatmışsınız	1
4	yardım	1	1	avutmuş	1
4	yaşadım	1	1	başlamıştır	1
4	yatırdım	1	1	beklemiş	1
4	yayımladı	1	1	belirtilmiş	1
4	yırttım	1	1	bellemiş	1
4	yok etti	1	1	benimsemiş	1
4	yoruldum	1	1	bırakmıştır	1
4	yuttu	1	1	boşaltmışsın	1
4	yükseldi	1	1	bulamaz olmuşlardır	1
4	yürüdüm	1	1	bulunmuş(tur)	1
2	dolmuştu	2	1	büyümüş	1
2	gelmişti	2	1	desteklenmiştir	1
2	olmuştu	2	1	doğmuş	1
2	#hoşuna gitmemişti	1	1	doğmuş(tur)	1
2	acıkmıştı	1	1	doğmuştur	1
2	ağlamış(tı)	1	1	duymuşumdur	1
2	ağlamıştım	1	1	evlenmiş	1
2	alışmıştık	1	1	gelmiştir	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
/	gereğini duymuştur	1
/	girememiştir	1
/	girmiş	1
/	gitmiştir	1
/	görmüştür	1
/	görölmüş müdür	1
/	gösterilmiştir	1
/	istemişlerdir	1
/	izlemiş	1
/	kabul etmiştir	1
/	kaçmıştır	1
/	kalmıştır	1
/	karıymış(tır)	1
/	karşılaştırmalar yapmıştır	1
/	kaynaşmıştır	1
/	korkmuş	1
/	kullanmıştır	1
/	olmuş	1
/	oluvermiş	1
/	ölmüştür	1
/	önem vermiştir	1
/	övmüş	1
/	özendirilmiş(tir)	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
/	özümsemiş	1
/	sağlamıştır	1
/	sahibi olmuş	1
/	sarılmış	1
/	saymış	1
/	sevmişim	1
/	sokulmamış	1
/	söylemiş	1
/	söylemişler	1
/	söylemiştir	1
/	söylenmemiş	1
/	sürüp gelmiş	1
/	temizlemiştir	1
/	toplanmıştır	1
/	ulaştırmışlar(dır)	1
/	var etmiş(tir)	1
/	vermişiz	1
/	yaşamış(tır)	1
/	yaşatmıştır	1
/	yazdırmış(tır)	1
/	yazılmamış	1
/	yeşermiş	1
/	yetiştirmişler	1

Ek-10 MEB 7. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan İsim Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*benmişim	1	18	*bir şeydir	2
20	*kimmiş	1	18	*bu	2
20	*varmış	1	18	*çoktur	2
19	*vardı	5	18	*demektir	2
19	*neydi	2	18	*gibi	2
19	*arkadaşımdı	1	18	*güzel	2
19	*arkadaşıydım	1	18	*hazır	2
19	*bendim	1	18	*hazinedir	2
19	*bizim değildi	1	18	*ilgilidir	2
19	*dar(dı)	1	18	*iyi	2
19	*demir değil(di)	1	18	*kişilerdir	2
19	*doğru idi	1	18	*naçar	2
19	*duman değildi	1	18	*ottur	2
19	*elimde değildi	1	18	*sanadır	2
19	*eyüp hoca idi	1	18	*sevgi	2
19	*gençti	1	18	*#vücuda getirmektir	1
19	*gibiydi	1	18	*adam	1
19	*ihtiyardı	1	18	*adamsın	1
19	*kalabalıktı	1	18	*ağacı(dır)	1
19	*kasvetli(ydi)	1	18	*ağacı değildir	1
19	*kaygılarıydı	1	18	*ağaç mı	1
19	*kibirliydi	1	18	*akşehirdedir	1
19	*kollarıydı	1	18	*anlardır	1
19	*küçüktü	1	18	*anlaşılır olmasıdır	1
19	*mosmor(du)	1	18	*aşık	1
19	*ne haldi	1	18	*ay parçası	1
19	*ne idi	1	18	*ayaktadır	1
19	*o idi	1	18	*ayaz	1
19	*rollerindeydi	1	18	*aynasıdır	1
19	*sevinçliydim	1	18	*aynıdır	1
19	*tehlikeliydim	1	18	*az	1
19	*yalnız değildim	1	18	*bağlıdır	1
19	*yaşında idim	1	18	*bahçesidir	1
19	*yaşlarında idim	1	18	*başında mı	1
19	*yok değildi	1	18	*başöğretmeniyim	1
19	*yoktu	1	18	*belirtmektir	1
18	*var	19	18	*belli	1
18	*vardır	10	18	*belli değildir	1
18	*yok	8	18	*biçimidir	1
18	*yoktur	6	18	*bildirmek(tir)	1
18	*topraktır	5	18	*bildirmektir	1
18	*kişidir	4	18	*bir	1
18	*berrak	3	18	*boş	1
18	*biridir	3	18	*bu yüzdendir	1
18	*içindir	3	18	*burcu burcu	1
18	*sahiptir	3	18	*can damarı(dır)	1
18	*şu	3	18	*cennetidir	1
18	*ağacıdır	2	18	*çalmak üzere	1
18	*arasındadır	2	18	*çeki düzen vermektir	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*çekicidir	1	18	*karmakarışık	1
18	*çeşitlidir	1	18	*kaynağıdır	1
18	*çiçektedir	1	18	*kepazelikdir	1
18	*çocuğudur	1	18	*kız	1
18	*çocuk değil	1	18	*kimdir	1
18	*çocuklarıyız	1	18	*kimsiniz	1
18	*çok mu	1	18	*kitaplardır	1
18	*çorap	1	18	*kolay	1
18	*dağ yolunda(dır)	1	18	*kolay mı	1
18	*dayalıdır	1	18	*köprü	1
18	*değerlerdir	1	18	*kurmaktır	1
18	*değerlidir	1	18	*kurulmasıdır	1
18	*delikanlı	1	18	*kusursuzdur	1
18	*demek	1	18	*kuş mu	1
18	*deposudur	1	18	*kutsaldır	1
18	*doludur	1	18	*kuyumcu musun	1
18	*dört yoldur	1	18	*kültürdür	1
18	*duran alıç	1	18	*lazım	1
18	*durumda	1	18	*lazımdır	1
18	*düzendir	1	18	*marangozum	1
18	*elçidir	1	18	*masmavi	1
18	*eski	1	18	*mevcut	1
18	*evrendir	1	18	*ne iştir	1
18	*ferah	1	18	*neredesin	1
18	*gereçlerdir	1	18	*niteliğinde değildir	1
18	*gibidir	1	18	*niteliğindedir	1
18	*gibiyim	1	18	*oluşlarıdır	1
18	*görevimizdir	1	18	*oyuncak mı	1
18	*gülüm	1	18	*ögedir	1
18	*gülündedir	1	18	*öğretmendir	1
18	*güzel değildir	1	18	*öğüt vermek(tir)	1
18	*güzelliştir	1	18	*önemlidir	1
18	*hazır mı	1	18	*öyle	1
18	*hazır mısın	1	18	*öyledir	1
18	*hazırım	1	18	*öz su	1
18	*hesap	1	18	*özlü sözlerdir	1
18	*ırmak	1	18	*pırıl pırıl	1
18	*içindedir	1	18	*rahat	1
18	*içindedirler	1	18	*sağlıktır	1
18	*içindeyim	1	18	*sahip değildir	1
18	*iftira	1	18	*sanattır	1
18	*ilgi çekicidir	1	18	*sarmaş dolaş	1
18	*ilimdir	1	18	*sayısızdır	1
18	*inancındayım	1	18	*sınırlarında	1
18	*incidir	1	18	*sırası (değil)	1
18	*insandır	1	18	*sizindir	1
18	*iş mi	1	18	*soğuk	1
18	*işareti(dir)	1	18	*söz konusu değildir	1
18	*iyidir	1	18	*sözcük	1
18	*kaç	1	18	*sözlerdir	1
18	*kadınlardır	1	18	*sözü değildir	1
18	*kapalı	1	18	*şehittir	1
18	*kara gündür	1	18	*şey değil	1
18	*karanfil	1	18	*tamdır	1
18	*karanlık	1	18	*tanımaktır	1
18	*kardaşı	1	18	*tarihimizdedir	1

Tür	Kelime (Grubu)	S		Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*taş	1		18	*yanında mı	1
18	*tetiktedir	1		18	*yansımasıdır	1
18	*topalım	1		18	*yasemin	1
18	*topluluklardır	1		18	*yazılıdır	1
18	*topraklarımızdadır	1		18	*yeni	1
18	*turfanda	1		18	*yeri değil	1
18	*ulustur	1		18	*yerler	1
18	*unsurudur	1		18	*yeterli değildir	1
18	*uzaklıkta	1		18	*yirmi dolar	1
18	*uzunluğundadır	1		18	*yol göstermek(tir)	1
18	*üzerinde	1		18	*yoldaşı	1
18	*var	1		18	*yurdumdadır	1
18	*var mı	1		18	*yüzsüzlüktür	1
18	*vaziyettedirler	1		18	*zenginlerindendir	1
18	*vermemiz	1				

Ek-11 MEB 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan Fiil Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
17	söyler(miş)	2	16	düşünemezdi	1
17	#benzi solar(mış)	1	16	gelirler(di)	1
17	#cirit atabilirmiş	1	16	giderlerdi	1
17	#el açar(mış)	1	16	görebilirdi	1
17	#titrer(miş)	1	16	görmezdi	1
17	#titrermiş	1	16	görünürdü	1
17	boynu bükülürmüş	1	16	görür(dü)	1
17	çıkarmış (çıkarmak)	1	16	görüldüm	1
17	der(miş)	1	16	görüldünüz	1
17	derman olamazmış	1	16	içerlerdi	1
17	dermiş	1	16	kaldırır(dı)	1
17	diker(miş)	1	16	karışmazdı	1
17	duyurmuş	1	16	kaynaşırdı	1
17	eker(miş)	1	16	kesilirdi	1
17	gösterir(miş)	1	16	kırpar(dı)	1
17	gücenmezmiş	1	16	kısdı	1
17	küsermiş	1	16	konarlardı	1
17	olmazmış	1	16	konusmaz(dı)	1
17	oynarlarmış	1	16	kovalar(dı)	1
17	oynayabilir(miş)	1	16	koyardı	1
17	saklarmış	1	16	kurtlanırdı	1
17	satarmış	1	16	otururlardı	1
17	tanırmış	1	16	oynarlar(dı)	1
17	yalvarırmış	1	16	öterlerdi	1
17	yaşayıp gidermiş	1	16	parçalanırdı	1
17	yazarlarmış	1	16	sertleşir(di)	1
16	alırdı	2	16	seslenirdi	1
16	derlerdi	2	16	severdi	1
16	düşünürdüm	2	16	toplardı	1
16	olur muydu	2	16	toplarlar(dı)	1
16	olurdu	2	16	tutturur(lardı)	1
16	verirdim	2	16	uğrardı	1
16	#ad komazlardı	1	16	uğrarlardı	1
16	#bal akardı	1	16	varır(lardı)	1
16	alıverirdi	1	16	veremezdi	1
16	bağlarlardı	1	16	veremezsiniz	1
16	bakar(dı)	1	16	yapılır(dı)	1
16	bakardı	1	16	yapılırdı	1
16	başlar(dı)	1	16	yaşardı	1
16	bekleşirler(di)	1	16	yiyebilirdik	1
16	bırakırlar(dı)	1	16	yollarlardı	1
16	bilirdim	1	16	yürürlerdi	1
16	boğarlar(dı)	1	15	olur	14
16	bulur(du)	1	15	der	6
16	cız ederdi	1	15	bilmem	5
16	çağırır(dı)	1	15	gelir	5
16	çakar(dı)	1	15	akar	4
16	davranırlardı	1	15	anlatır	4
16	dinlerdi	1	15	gerekir	4

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
15	bakar	3	15	akışır	1
15	benzer	3	15	aldatamazsın	1
15	dayanamaz	3	15	alır	1
15	derler	3	15	alır mısın	1
15	dilerim	3	15	alırım	1
15	sanırım	3	15	anlarsın	1
15	yetmez	3	15	anlarsınız	1
15	&kalır	2	15	anlatırlar	1
15	acırlar	2	15	anlayışlı kılar	1
15	anlar	2	15	atar	1
15	çıkır	2	15	atılır	1
15	dalgaları	2	15	atışır	1
15	dayanır	2	15	ayrılır	1
15	derdi	2	15	bahsederler	1
15	doğar	2	15	bahsedilir	1
15	donanır	2	15	bakamam	1
15	dökülür	2	15	bakamaz mıyım	1
15	geçer	2	15	bakar mı	1
15	gider	2	15	bakıp dururlar	1
15	kalır	2	15	bakışır	1
15	koşar	2	15	başlar	1
15	kurtulur	2	15	batar	1
15	söyler	2	15	bırakmaz	1
15	söylerler	2	15	bilir	1
15	teşekkür ederim	2	15	bilirsiniz	1
15	tüter	2	15	bilmez	1
15	verir	2	15	bilmezler	1
15	yapar	2	15	biterler	1
15	yeter	2	15	bölüşülür	1
15	yükselir	2	15	bulaşır	1
15	yürür	2	15	bulunabilirler	1
15	#aklı erer	1	15	bulunur	1
15	#aklım almaz	1	15	bulursun	1
15	#başa gelebilir	1	15	buyurur	1
15	#el atar	1	15	büyür	1
15	#fırsatı kaçırmaz	1	15	canlanır	1
15	#geçmez	1	15	çağlar	1
15	#gönlün açılır	1	15	çalışırım	1
15	#gözümde tüter	1	15	çalmazsınız	1
15	#gücünüze gider	1	15	çeker	1
15	#ışık tutar	1	15	çiçeklenir	1
15	#kusura bakmam	1	15	dağıtılmış (olabilir)	1
15	#pençesine düşer	1	15	dayanamam	1
15	#sözünü keser	1	15	demez	1
15	#üstün tutar	1	15	derim	1
15	#zorunda kalır	1	15	devinir	1
15	&bulamaz	1	15	dinlerim	1
15	&dönmez	1	15	dokunur	1
15	&eğilir	1	15	dönerim	1
15	&işitir	1	15	dönersin	1
15	&katlanır	1	15	dövünürler	1
15	&olmaz	1	15	durur	1
15	&uçar	1	15	durur mu	1
15	&yer	1	15	düşmüş olabilir	1
15	acı	1	15	düşünmem	1
15	açılır	1	15	düşünürsünüz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
15	düşünürüm	1
15	edinir	1
15	elde edilemez	1
15	emreder	1
15	eser	1
15	esmez	1
15	fişkırpı durur	1
15	gelir misiniz	1
15	gelirler	1
15	gençleşir	1
15	gevşersin	1
15	giderim	1
15	gideriz	1
15	gidersiniz	1
15	girilmiş (olabilir)	1
15	gönerir	1
15	göremeyiz	1
15	göremezsiz	1
15	görünür	1
15	görür	1
15	görsün	1
15	gösterir	1
15	göstermez	1
15	götürür	1
15	götürür müsün	1
15	göyünür	1
15	gözükür	1
15	hatırlamam	1
15	hatırlarım	1
15	iletmiş olur	1
15	inanılmaz	1
15	inanır	1
15	inlerim	1
15	istemem	1
15	istemez misin	1
15	ister	1
15	ister misiniz	1
15	isterim	1
15	işgal edilmiş olabilir	1
15	işlerim	1
15	izleyemez	1
15	kalkar	1
15	kalmış olursunuz	1
15	kanat ederim	1
15	kanatlanır	1
15	karalar	1
15	karışılmaz	1
15	katılır	1
15	katlanamazsınız	1
15	kaybedersiniz	1
15	kaybolur	1
15	kazanılabilir	1
15	keser	1
15	kesilir	1
15	kımıldanır	1
15	kokar	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
15	komam	1
15	konusur	1
15	koparır	1
15	kor	1
15	koyar	1
15	koyarım	1
15	kurban olmaz	1
15	kurtarır	1
15	kurtarırlar	1
15	kurtuluruz	1
15	mutlu oluruz	1
15	müjdelerler	1
15	ne çıkar	1
15	okur	1
15	okur(um)	1
15	olabilir	1
15	olabilirler	1
15	olamaz	1
15	olmaz	1
15	olur mu	1
15	oluşturur	1
15	oturamaz	1
15	oturmaz	1
15	otururlar	1
15	oynar	1
15	öldürmezsiniz	1
15	öperler	1
15	öter	1
15	ötüşür	1
15	pişman olur	1
15	rahatsız etmezsiniz	1
15	razı olmazsın	1
15	sağlar	1
15	sağlarlar	1
15	sallanırlar	1
15	sayılır	1
15	sayılmaz	1
15	sevinir	1
15	sıgınırlar	1
15	sıkırlar	1
15	silinir	1
15	sindiremezsiniz	1
15	son bulur mu	1
15	sorar	1
15	sökülür	1
15	söndürür	1
15	söner	1
15	söylenir	1
15	söyleyemezsiniz	1
15	sözü mü olur	1
15	sunar	1
15	sürer	1
15	şart koşar	1
15	şaşılr mı	1
15	şavkır	1
15	takılmaz	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
15	tanımaz	1
15	tanımazlar	1
15	tanır	1
15	tarar	1
15	tasarlar	1
15	tedavi görür	1
15	terk eder	1
15	teşekkür ederiz	1
15	tevhit edebilirler	1
15	tezahür edebilir	1
15	tutulur	1
15	uçabilir mi	1
15	uluşur	1
15	unutabilir miyim	1
15	unutabilir miyiz	1
15	uyanırsınız	1
15	uyursunuz	1
15	üşümez mi	1
15	üşür	1
15	üzülürler	1
15	verir misin	1
15	yağar	1
15	yakar	1
15	yakışır	1
15	yaklaşırsın	1
15	yalvarır	1
15	yanar	1
15	yandırır	1
15	yansıtır	1
15	yaparım	1
15	yaramaz	1
15	yaşatır	1
15	yatar	1
15	yavaşlarsın	1
15	yedirirsiniz	1
15	yıkanır	1
15	yıkışır	1
15	yok edemezler	1
15	yorulur(sun)	1
15	yüceltir	1
15	zapt edilmiş (olabilir)	1
15	zorlar	1
15	zorunda kalmaz	1
14	uçacakmış	2
14	bırakmayacakmış	1
14	geçecek(miş)	1
14	havalanacakmış	1
13	#etini yiyecekti	1
13	diyecekti	1
13	geçecektim	1
13	gidecekti	1
13	kaybolacaktı	1
13	kızacak(tı)	1
13	koşacak(tım)	1
13	mümkün olabilecekti	1
13	oynayacak(tım)	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
13	takacaktı	1
13	toplayacaktım	1
12	olacak	5
12	çıkaracağız	4
12	yapmayacaksınız	3
12	çalışacağım	2
12	çalışacağız	2
12	gidecektir	2
12	göremeyeceksiniz	2
12	koyacaksınız	2
12	kötü olacak	2
12	olacaktır	2
12	sahip kılacağız	2
12	toplanacağız	2
12	ağartacağız	1
12	ameliyat olacağım	1
12	anlayacaksınız	1
12	artıracaktır	1
12	başaracağız	1
12	besleyeceksin	1
12	bildireceksiniz	1
12	bitecektir	1
12	bulacağız	1
12	büyüteceğiz	1
12	çalışacaksınız	1
12	çıkacaksın	1
12	çıkmayacaktır	1
12	dayanmış olacaktır	1
12	değişecek	1
12	doğacaktır	1
12	doyuracaktır	1
12	dürtecek	1
12	düşüneceksiniz	1
12	düşünecektir	1
12	düşünmeyeceksin	1
12	erişebilecek	1
12	eskiyecek	1
12	faydası olacak	1
12	geçirilecek	1
12	geleceğim	1
12	gelecek	1
12	geleceksin	1
12	göreceğiz	1
12	götüreceğim	1
12	hallediceğiz	1
12	hayal edeceksiniz	1
12	kalacaksın	1
12	kapacaktır	1
12	karişacak	1
12	karişacaktır	1
12	kurtulacaksın	1
12	muvaaffak kılacaktır	1
12	okutacağız	1
12	okuyacak	1
12	olacaksın	1
12	oturacaktır	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
12	ödeyeceğiz	1
12	öleceğim	1
12	ölecek	1
12	serilecek	1
12	silkineceksiniz	1
12	sürecek	1
12	şenleteceğiz	1
12	tadamayacaklar	1
12	takip edecektir	1
12	tanıyacaktır	1
12	tükenecek	1
12	usanacaksın	1
12	vereceksin	1
12	yalvaracak(sın)	1
12	yapacağız	1
12	yapılacak	1
12	yeterli olacaktır	1
12	yetinmeyeceksiniz	1
12	yıkacağım	1
12	yürüyeceğim	1
10	üleşmekte idi	1
9	kazanıyormuş	2
9	çıkıyormuş	1
9	meşgul oluyormuş	1
9	oluyormuş	1
9	satıyormuş	1
9	taşıyormuş	1
8	istiyordu	4
8	benziyordu	3
8	bakıyordum	2
8	başlıyordu	2
8	bekliyordu	2
8	çeviriyordu	2
8	düşünüyordum	2
8	hazırlanıyordu	2
8	okuyordu	2
8	sallıyordu	2
8	taşıyorduk	2
8	uçuyordu	2
8	#acı duyuyordum	1
8	#ağır geliyordu	1
8	#ortaya çıkıyordu	1
8	ağarıyor(du)	1
8	ağlıyordu	1
8	ağlıyordum	1
8	akıp gidiyordum	1
8	akıyordu	1
8	alçalıyordu	1
8	anlaşıyor(du)	1
8	aydınlatıyordu	1
8	ayrılıyorduk	1
8	bağırıyordu	1
8	bağlıyordu	1
8	bekliyordum	1
8	bekliyorlardı	1
8	belli oluyordu	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
8	bilemiyordu	1
8	bilemiyordum	1
8	biliyordum	1
8	biriktiriyordu	1
8	coşuyordu	1
8	çalışıyor(du)	1
8	çalışıyordu	1
8	çalışıyordum	1
8	çarpıntı veriyordu	1
8	çıkıyordu	1
8	dalgalanıyor(du)	1
8	dalgalanıyordu	1
8	değişiyor(du)	1
8	dertleşiyor(du)	1
8	dinliyor(du)	1
8	diyor(du)	1
8	diyordu	1
8	diyordum	1
8	diyorlardı	1
8	dönüyordu	1
8	duramıyordu	1
8	duyulmuyordu	1
8	düşünmüyor(du)	1
8	eşeliyor(du)	1
8	geçiyordum	1
8	getiriyorduk	1
8	getiriyorlardı	1
8	gideriyordu	1
8	gidiyordu	1
8	gösteriyordu	1
8	gösteriyorlardı	1
8	gülüyor(du)	1
8	hissediordu	1
8	huysuzlanıyordu	1
8	ıslanıyordu	1
8	ısrar ediyordu	1
8	içiyordu	1
8	inanıyordu	1
8	istiyor(du)	1
8	istiyorlardı	1
8	kaçıyordu	1
8	kaçmıyordu	1
8	karşılıyor(du)	1
8	kavgası ediyordu	1
8	kıvraniyor(dum)	1
8	kızıyor(dum)	1
8	konusuyor(duk)	1
8	konusuyor(lardı)	1
8	korku (veriyordu)	1
8	koşuşuyordu	1
8	kutluyordu	1
8	küçülüyor(du)	1
8	merak ediyorlardı	1
8	mırıldanıyordu	1
8	okunuyordu	1
8	oluyordum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
8	oturuyordu	1
8	parlıyordu	1
8	satıyor(du)	1
8	soluyor(du)	1
8	son olmuyordu	1
8	söylüyor(du)	1
8	söylüyorlardı	1
8	tahammül edemiyordum	1
8	temsil ediyordu	1
8	uğruyorduk	1
8	uyandırıyor	1
8	uyukluyordu	1
8	uyuyordu	1
8	uzaklaşıyor(du)	1
8	uzanıyordu	1
8	yağıyor(du)	1
8	yakarıyor	1
8	yapıyordu	1
8	yapıyorlardı	1
8	yoğruluyordu	1
8	yürüyordu	1
7	anlatılmaktadır	2
7	#ortaya çıkmaktadır	1
7	#ortaya koymakta(dır)	1
7	anlatmaktadır	1
7	belirtmektedir	1
7	çoğalmakta	1
7	gitmektedir	1
7	göstermektedir	1
7	muhafaza edilmektedir	1
7	sona ermektedir	1
7	yatmakta	1
6	geliyor	5
6	istiyorum	4
6	oluyor	4
6	çekiyor	3
6	göremiyorum	3
6	yapıyor	3
6	bakıyor	2
6	biliyorum	2
6	biliyoruz	2
6	bilmiyorum	2
6	diyor	2
6	diyorum	2
6	gelmiyorlar	2
6	uçuyor	2
6	veriyorum	2
6	#doyuyor	1
6	#efkar basıyor	1
6	#farkına varmıyorum	1
6	#güç geliyor	1
6	#içi gülüyor	1
6	#içim yanıyor	1
6	#iş tutuyor mu	1
6	#kanım donuyor	1
6	acımıyor musun	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
6	ağlıyorsun	1
6	alamıyor	1
6	aleyhinde oluyor	1
6	alıyorum	1
6	anlatamıyorum	1
6	arayıp duruyorum	1
6	atmıyor	1
6	aydınlatıyor	1
6	bağlıyor	1
6	bakıyorsun	1
6	bakıyorum	1
6	başlıyor	1
6	beklemiyor mu	1
6	bekliyor	1
6	benzemiyor	1
6	biliyor	1
6	bilmiyor musun	1
6	boşalıyor	1
6	bozuyor	1
6	bulamıyorum	1
6	bulmuyor	1
6	büküyor	1
6	çalışıyoruz	1
6	çıkıyorum	1
6	dağıtıyor	1
6	dalgalanıyor	1
6	değişiyor	1
6	dırlanıp duruyorsun	1
6	diliyor	1
6	dokunmuyorlar	1
6	dökülüyor	1
6	döküyor	1
6	duyuyorum	1
6	düşündürüyor	1
6	düşünüyorum	1
6	düşüyorum	1
6	eriyorlar	1
6	geliyorlar	1
6	gelmiyor	1
6	gerekiyor	1
6	gidiyor	1
6	gidiyorlar	1
6	gidiyoruz	1
6	girişiyorum	1
6	giriyoruz	1
6	gitmiyorsun	1
6	gönderiyorlar	1
6	gönderiyorum	1
6	gönderiyoruz	1
6	görüyoruz	1
6	gözetmiyor musun	1
6	hazır oluyor	1
6	hissediyorum	1
6	içinde kalıyor	1
6	içiyorum	1
6	inanamıyorum	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
6	istemiyor	1
6	istiyor	1
6	kaçıyorum	1
6	kalıyor	1
6	kalkıyor	1
6	kalkıyoruz	1
6	kapıyor	1
6	kariştiriyorsun	1
6	kaydediyorum	1
6	kokuyor	1
6	konusuyor	1
6	konusuyoruz	1
6	korkuyorum	1
6	koşamıyorum	1
6	koymuyorsunuz	1
6	kullanılmıyor	1
6	kuruyor	1
6	mani oluyor	1
6	nefes alıyor(um)	1
6	okuyor	1
6	oturuyorsun	1
6	para etmiyor	1
6	sarsıyorlar	1
6	satıyor	1
6	satıyorum	1
6	seçemiyorlar	1
6	seviniyor	1
6	seviniyorsun	1
6	sığdırılıyor	1
6	sıkıyor	1
6	sinirleniyor	1
6	söylüyorum	1
6	söz ediyor	1
6	sunmuyor mu	1
6	tanıyor musun	1
6	tutuyor	1
6	tükenmiyor	1
6	ulaşmıyor	1
6	umuyorum	1
6	uyukluyor	1
6	uyuyor musunuz	1
6	uzanıyor	1
6	uzatıyor	1
6	veriyor	1
6	yağıyor	1
6	yalvarıyor	1
6	yanıyor	1
6	yapılıyor	1
6	yapıyorsun	1
6	yapıyorsunuz	1
6	yapmıyorsunuz	1
6	yatıyor	1
6	yuyor	1
6	yüzüyor	1
6	zevk buluyor	1
4	dedi	47

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	oldu	17
4	geldi	16
4	dedim	11
4	aldı	10
4	başladı	9
4	dediler	9
4	aldılar	7
4	çıktı	7
4	gitti	7
4	anladım	6
4	anlattı	6
4	gördü	6
4	gördüm	6
4	okudu	6
4	sordu	6
4	söyledi	6
4	verdi	6
4	girdi	5
4	çağırıldı	4
4	döndü	4
4	durdu	4
4	geçti	4
4	getirdi	4
4	gönderdi	4
4	göründü	4
4	götürdü	4
4	kaldı	4
4	kalmadı	4
4	verdim	4
4	yaptı	4
4	ayrıldı	3
4	çalıştı	3
4	doğurdu	3
4	düştü	3
4	kaldım	3
4	öldü	3
4	sevindi	3
4	yürüdü	3
4	#başından gitti	2
4	#tuttu	2
4	aldım	2
4	anladı	2
4	baktı	2
4	başladık	2
4	başladılar	2
4	beğendi	2
4	buldular	2
4	büyüttü	2
4	çıkmadı	2
4	çıktık	2
4	dedik	2
4	dinledi	2
4	doğdu	2
4	döküldü	2
4	döndüler	2
4	düştüm	2

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	geldim	2
4	girdik	2
4	gittim	2
4	gördüler	2
4	götürdün	2
4	güldü	2
4	haykırdı	2
4	icat etti	2
4	ilişti	2
4	indirdi	2
4	istedim	2
4	istedin	2
4	kesti	2
4	konukladı	2
4	koştı	2
4	kurdu	2
4	olmadı	2
4	oturdu	2
4	öğrendim	2
4	sardı	2
4	sevdi	2
4	sürdü	2
4	tamamladı	2
4	topladı	2
4	tuttu	2
4	uzattı	2
4	vardık	2
4	verdiler	2
4	yanıtladı	2
4	yapıldı	2
4	yetiştirdi	2
4	yitirdim	2
4	#aldık	1
4	#ava çıktı	1
4	#baş eğdi	1
4	#boşa gitti	1
4	#çok gördü	1
4	#darda kaldım	1
4	#döktü	1
4	#el sürmedim	1
4	#göz attık	1
4	#gözüme ilişti	1
4	#hayran kaldı	1
4	#hışmına uğradı	1
4	#inanamadım	1
4	#kan döktü	1
4	#kanadım kırıldı	1
4	#kılıç çaldı	1
4	#od düştü	1
4	#öne düştü	1
4	#önlerine düştü	1
4	#parmağını ısırıldı	1
4	#saygı gösterdi	1
4	#yandı içim	1
4	#yere çaldı	1
4	#yol aldılar	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	#yola çıkardı (çıkarmak)	1
4	#yola koyuldu	1
4	açıkladı	1
4	açıldı	1
4	açtı	1
4	ad kodu	1
4	adını koydular	1
4	adını verdiler	1
4	ağardı (ağarmak)	1
4	ağlattım	1
4	aktı	1
4	alamadık	1
4	aldın	1
4	aldırmadı	1
4	alıkoydu	1
4	alkışladılar	1
4	anmadı	1
4	armağan etti	1
4	arttı	1
4	aşıldı	1
4	atıldı	1
4	atladı	1
4	atladık	1
4	atlandı	1
4	attı	1
4	attım	1
4	avına çıktı	1
4	azaldı	1
4	bağırдық	1
4	bağırıcılar	1
4	bakakaldı	1
4	bakıştık	1
4	baktım	1
4	bastı	1
4	beğendim	1
4	bekledim	1
4	bıraktı	1
4	bıraktım	1
4	bilemediler	1
4	bilmedim	1
4	bindi	1
4	bindim	1
4	bitirdi	1
4	bitti	1
4	bittim	1
4	bozuldu	1
4	buldu	1
4	bulduk	1
4	buldum	1
4	buyruk verdi	1
4	bürüdü	1
4	büyüdü	1
4	canlanıverdi	1
4	çağırdım	1
4	çağırttı	1
4	çalındı	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	çarptı	1
4	çekildiler	1
4	çevirdi	1
4	çevrildi	1
4	çıkardı (çıkarmak)	1
4	çıkardım (çıkarmak)	1
4	çıkarmadı (çıkarmak)	1
4	çıkmaya başladı	1
4	çıktılar	1
4	çırpındılar	1
4	darıldım	1
4	demedi	1
4	dersleri verdi	1
4	dert edindim	1
4	devam etti	1
4	diktirdi	1
4	dindirebildi	1
4	dokundum	1
4	dolaştık	1
4	doydum	1
4	dua ettiler	1
4	durdum	1
4	durdurdu	1
4	duydum	1
4	duyuldu	1
4	düştük	1
4	düştüler	1
4	düştün	1
4	düşündü	1
4	düşündüm	1
4	düzeltti	1
4	eda ettim	1
4	eğildim	1
4	eğlendik	1
4	ele geçiremedik	1
4	emdi	1
4	emmedi	1
4	eridi	1
4	erişemedi	1
4	geçirdik	1
4	geçti mi	1
4	geldiler	1
4	gelişti	1
4	geliştirdi	1
4	gerildi	1
4	getirdiler	1
4	girdiler	1
4	giydım	1
4	gönül vermedi	1
4	gördük	1
4	göremedi	1
4	göremedik	1
4	göründün	1
4	görünmedi	1
4	götürdüler	1
4	götürdüm	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	güçlendi	1
4	güldürdüm	1
4	güldürdünüz	1
4	güldürebildim	1
4	haber aldı	1
4	hareket etti	1
4	hayran olmadı	1
4	hazırlandık	1
4	hop etti	1
4	içerledi	1
4	içmez oldu	1
4	içti	1
4	içtik	1
4	ihtiyacını duyduk	1
4	ilikledi	1
4	iliştim	1
4	indi	1
4	indiler	1
4	indim	1
4	istedi	1
4	işitmedim	1
4	işittin	1
4	işledin	1
4	kabul etti	1
4	kakılıp kaldı	1
4	kaldırdı	1
4	kaldırdık	1
4	kaldırdılar	1
4	kaldırdım	1
4	kalmadım	1
4	kamçıladi	1
4	kandırdım	1
4	kapattı	1
4	kapladı	1
4	kar etti	1
4	karar verdi	1
4	karşıladi	1
4	karşılandı	1
4	karşılaştım	1
4	kattı	1
4	kayboldu	1
4	kesildi	1
4	kocadım	1
4	koydu	1
4	koyuldu	1
4	koyulduk	1
4	kullandı	1
4	kurdurdu	1
4	kurtardı	1
4	mal etmedim	1
4	memnun etti	1
4	meraklandırđın	1
4	muzaffer kıldım	1
4	nefes aldı	1
4	neşeleniverdi	1
4	noldu	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	okşadım	1
4	okudum	1
4	oldu mu	1
4	oluşturdu	1
4	oturttu	1
4	oturttular	1
4	oyalandık	1
4	oynadı	1
4	öfkelendi	1
4	öğrendi	1
4	öğrenemedin mi	1
4	ölçtü	1
4	öldürdü	1
4	öptüler	1
4	örttüler	1
4	övdü	1
4	parça etti	1
4	pay etti	1
4	razı olmadı	1
4	saklandı	1
4	salladı	1
4	salladım	1
4	sandı	1
4	sandım	1
4	saptım	1
4	sarıldı	1
4	satılmadı	1
4	sattı	1
4	savaş eyledi	1
4	saygı gösterdi	1
4	serpti	1
4	seslendi	1
4	sevindik	1
4	seyrettik	1
4	seyrettim	1
4	sildi	1
4	sindirdiniz	1
4	soktum	1
4	son verdi	1
4	söylemedi	1
4	söylendi	1
4	söz ettim	1
4	söz verdi	1
4	sundu	1
4	sustu	1
4	süzdü	1
4	şaştım	1
4	şehit oldu	1
4	takdim ettim	1
4	taktı	1
4	tanıdım	1
4	tanıttı	1
4	toplattı	1
4	tutsak oldu	1
4	tutuldu	1
4	tükendi	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
4	uçtu	1
4	uğramadım	1
4	uğurladı	1
4	ulaştı	1
4	unuttun	1
4	usandık	1
4	uyanabildi	1
4	uyandı	1
4	uyandırdı	1
4	uzandı	1
4	uzandın	1
4	uzatıldım	1
4	ürperdi	1
4	üstün geldi	1
4	üşendik	1
4	üşüştü	1
4	vardılar	1
4	vazgeçmedi	1
4	veda etti	1
4	vefat etti	1
4	vuruştı	1
4	yağmaladı	1
4	yağmaladılar	1
4	yaktın	1
4	yanaştı	1
4	yandı	1
4	yapıştı	1
4	yaptık	1
4	yaptılar	1
4	yaptırdım	1
4	yardım etti	1
4	yaşadı	1
4	yaşadım	1
4	yatırdılar	1
4	yatmadım	1
4	yaydı	1
4	yayıldı	1
4	yendi	1
4	yer etti	1
4	yerleştirdiler	1
4	yırttı	1
4	yola düştü	1
4	yolladı	1
4	yorumladı	1
4	yükseldiler	1
4	yürüdüler	1
4	zorunda kaldı	1
4	zorunda kaldım	1
2	anlamıştı	2
2	gelmişti	2
2	gitmişti	2
2	söylemişti	2
2	#canım sıkılmıştı	1
2	#kulağımıza çalınmıştı	1
2	almıştı	1
2	azalmıştı	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
2	başlamıştı	1
2	beklemişti	1
2	bırakıvermiş(ti)	1
2	bırakmışım	1
2	bindirmişti	1
2	birikmiş(ti)	1
2	bitmemişti	1
2	bulmuştu	1
2	cevabını vermişti	1
2	çıkarmış(tı) (çıkarmak)	1
2	değişmişti	1
2	demişdi	1
2	doğmuştu	1
2	dökülmüş(tü)	1
2	duyamamıştı	1
2	düzenlemişti	1
2	geçmemişti	1
2	geçmiş(ti)	1
2	gelmişdik	1
2	gerilmişti	1
2	girememişdi	1
2	gitmiş(ti)	1
2	gitmişdik	1
2	görememişdi	1
2	görünmüş(tü)	1
2	gülümsememişdi	1
2	kararmıştı	1
2	karışmıştı	1
2	kaybolmuştu	1
2	kesilmişti	1
2	kızarmış(tı)	1
2	konmuşlardı	1
2	koymuş(tu)	1
2	meydana gelmişti	1
2	oturmuş(tu)	1
2	öpememişdi	1
2	saklamışlardı	1
2	sarsmamıştı	1
2	sindirememişti	1
2	sokmuştu	1
2	sürmüştü	1
2	tamamlamıştı	1
2	toplanmıştı	1
2	tutsak olmuştuk	1
2	uyumamış(tı)	1
2	uzanmışlardı	1
2	uzatmamışlardı	1
2	verememiş(ti)	1
2	yan vermişdik	1
2	yanmıştı	1
2	yetiştirmişti	1
1	demiş	13
1	olmuş	8
1	yazmış	7
1	alınmıştır	3
1	geçmiş	3

Tür	Kelime (Grubu)	S
1	olmuştur	3
1	vermiş	3
1	#el atmış	2
1	almış	2
1	başlamış	2
1	çıkılmış	2
1	dememiş	2
1	dikilmiş	2
1	dokunmuş	2
1	gelmiş	2
1	kavuşturmuş	2
1	kızarmış (kızarmak)	2
1	sormuş	2
1	yapmış	2
1	yaptırmış	2
1	#ağzında kalmış	1
1	#aklına yatmış	1
1	#dili tutulmuş	1
1	#gam bağlamış	1
1	#kan ağlamış	1
1	#şart koşulmuş	1
1	#titremiş	1
1	açıklanmıştır	1
1	adımını atmamış	1
1	alışmıştır	1
1	almıştır	1
1	anlatılmıştır	1
1	asmış	1
1	ayırmıştır	1
1	ayırtmışlar	1
1	bakmış	1
1	başlamışlardır	1
1	bayram eylemiş	1
1	belirtmiş	1
1	belirtmiştir	1
1	bırakmışlardır	1
1	bilmiştir	1
1	birikmiştir	1
1	bölmüş	1
1	bulabilmiş(tir)	1
1	bulmamış	1
1	bulunamamıştır	1
1	buluvermiş	1
1	bükmüş	1
1	büyümüş	1
1	çağırılmış	1
1	çevirmiş(tir)	1
1	çıkarmıştır (çıkarmak)	1
1	değişmiş	1
1	değmemiş	1
1	dersi vermiştir	1
1	dikkat etmişsinizdir	1
1	dikmiş	1
1	dikte etmiştir	1
1	duymuştur	1
1	eğilmiş	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
/	etmiş	1
/	geliştirebilmiştir	1
/	gerçekleştirebilmiştir	1
/	girmiş	1
/	gitmiş	1
/	giydirmiş	1
/	göndermiş	1
/	görmemiştir	1
/	görmüş	1
/	görmüşler	1
/	görünmüş	1
/	göstermiş(tir)	1
/	hazırlamış	1
/	hedef tutmuştur	1
/	islamlamış	1
/	kalmamıştır	1
/	kalmış	1
/	kapamış(tır)	1
/	kapılmışsın	1
/	kaybolmuştur	1
/	kazandırmıştır	1
/	kırıp geçirmiş	1
/	korumuş	1
/	kurulmuş	1
/	kuşatmış	1
/	kuşatmışlar	1
/	kutsal olmuş	1
/	meydana gelmiştir	1
/	muratlarına ermişler	1
/	okunmuştur	1

Tür	Kelime (Grubu)	S
/	oturmuş	1
/	öfkelenmiş	1
/	ölmüş	1
/	öpmüş	1
/	özetlenmiştir	1
/	sallamış	1
/	sarılmış	1
/	saymışlar	1
/	seyran eylemiş	1
/	şadımanlık etmişler	1
/	şahit olmuşumdur	1
/	takdim etmiştir	1
/	tapmışlar	1
/	tespit etmiştir	1
/	toplamıştır	1
/	unutmamış	1
/	uzatmışım	1
/	vermemiş	1
/	vurmuş	1
/	yalvarıp yakarmış	1
/	yalvarmış	1
/	yapmışlar	1
/	yaratamamıştır	1
/	yaşamış	1
/	yazmış(tır)	1
/	yedirmiş	1
/	yemiş	1
/	yok olmuş	1
/	yükselmemiş midir	1

Ek-12 MEB 8. Sınıf Türkçe Ders Kitabında Yer Alan İsim Cümlelerindeki Zaman Eklerinin Türleri ve Sıklıkları Listesi

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
20	*varmış	3	19	*kara saçlı(idi)	1
20	*aşında(ymış)	1	19	*kıyametti	1
20	*bakırmış	1	19	*koşuşanlar değildi	1
20	*böyle imiş	1	19	*mahluktı	1
20	*böyleymiş	1	19	*mahşerdi	1
20	*delisi değil(miş)	1	19	*manzara idi	1
20	*demir(miş)	1	19	*musikisiydi	1
20	*işinde(ymış)	1	19	*mutluydu	1
20	*iyisi imiş	1	19	*neşeli idim	1
20	*küfesiymiş	1	19	*oğlu idi	1
20	*mustafa necati imiş	1	19	*ovada idi	1
20	*serabıymış	1	19	*oydu	1
20	*taşında(ymış)	1	19	*parlaktı	1
20	*toprağında(ymış)	1	19	*pişmandım	1
19	*vardı	26	19	*rahatsızdım	1
19	*adamdı	3	19	*sağlıklı idim	1
19	*gibiydi	3	19	*satacak değildik	1
19	*güzeldi	3	19	*sıcaktı	1
19	*yoktu	3	19	*sonra idi	1
19	*soğuktu	2	19	*şairimdi	1
19	*adeti değildi	1	19	*şeydi	1
19	*ağızlı idi	1	19	*şirketiydi	1
19	*ala gözlü(idi)	1	19	*tuzluydu	1
19	*alçak gönüllüydü	1	19	*tüccarıydı	1
19	*aşığıydı	1	19	*uluğ türk idi	1
19	*aşıklısı değildi	1	19	*ustaydı	1
19	*ayakta(idim)	1	19	*uzmandı	1
19	*başhakemdi	1	19	*yapıdaydı	1
19	*biriydi	1	19	*yaşındaydı	1
19	*bomboştu	1	18	*var	25
19	*çırılçıplaktı	1	18	*vardır	13
19	*çocukları idi	1	18	*yok	10
19	*çocuktu	1	18	*yerdir	6
19	*danışmanıydı	1	18	*yoktur	6
19	*durgundu	1	18	*demektir	4
19	*gerek idi	1	18	*ne	4
19	*gerekli değildi	1	18	*ne mutlu	4
19	*gibiydik	1	18	*var mı	4
19	*gibiydiler	1	18	*budur	3
19	*günü idi	1	18	*gerek	3
19	*günüydü	1	18	*hani	3
19	*içindeydi	1	18	*şey	3
19	*insandı	1	18	*yok mu	3
19	*kara kaşlı(idi)	1	18	*beyaz	2

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*çöl	2	18	*civarındadır	1
18	*doğrusun	2	18	*çabasıdır	1
18	*dolu	2	18	*çalışkandır	1
18	*gemi	2	18	*çalışmalarıdır	1
18	*gibidir	2	18	*çekinmek değildir	1
18	*ilimdir	2	18	*çıkarmak	1
18	*nerde	2	18	*çocuktur	1
18	*nerede	2	18	*dede	1
18	*toprakta	2	18	*deli değil	1
18	*&bileziktir	1	18	*demek	1
18	*&boş	1	18	*demek değildir	1
18	*&hoş	1	18	*deniz	1
18	*&muhtaçtır	1	18	*devayım	1
18	*&zarardır	1	18	*dinleyicidir	1
18	*açık	1	18	*doğrudur	1
18	*ahmet çelebidir	1	18	*doludur	1
18	*akta	1	18	*duru	1
18	*aldan al	1	18	*eğitici	1
18	*almaktır	1	18	*eğiticisidir	1
18	*ardıçlar	1	18	*eğitimdir	1
18	*arı	1	18	*eğlendirici(dir)	1
18	*armağan	1	18	*eğlendiricisi(dir)	1
18	*artuktur	1	18	*elimizde (değil)	1
18	*aşıklısı değildir	1	18	*elmas	1
18	*aşkın	1	18	*elmasıdır	1
18	*avucumuzda değil	1	18	*elverişlidir	1
18	*ayakta	1	18	*eseridir	1
18	*ayasofya kütüphanesindedir	1	18	*eski	1
18	*ayıp	1	18	*evinizdesiniz	1
18	*ayıp mı	1	18	*falan değilsin	1
18	*azmindeyiz	1	18	*gereklidir	1
18	*bahtiyarım	1	18	*gereklinin	1
18	*bakanlarımızdandır	1	18	*gibi	1
18	*başarıdır	1	18	*gibisin	1
18	*bayramdır	1	18	*gizli	1
18	*bebek misin	1	18	*görüş(tür)	1
18	*belli	1	18	*göstermektir	1
18	*benim	1	18	*gücüdür	1
18	*beraberdır	1	18	*güçtür	1
18	*biçarelerdir	1	18	*gül	1
18	*biçim	1	18	*gün	1
18	*biçimidir	1	18	*günah mı	1
18	*bilmesidir	1	18	*güneşi(dir)	1
18	*biri	1	18	*gürgenler	1
18	*biridir	1	18	*güzel(dir)	1
18	*bitişik	1	18	*haldeyiz	1
18	*borçluyuz	1	18	*harekettir	1
18	*böyledir	1	18	*hasan	1
18	*bu	1	18	*hasta mı	1
18	*büyüklüğündedir	1	18	*hazırım	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*hazırız	1	18	*meydanda	1
18	*hazinendir	1	18	*mor menevşe	1
18	*hezarfendir	1	18	*mosmordur	1
18	*hududu	1	18	*mucizedir	1
18	*ıssız	1	18	*muhakkak	1
18	*ıstıraptır	1	18	*müdafaa etmektir	1
18	*ışıktır	1	18	*mümkündür	1
18	*içinde	1	18	*nafile	1
18	*içindeyim	1	18	*neden	1
18	*içindir	1	18	*nedir	1
18	*ikidir	1	18	*neresinde	1
18	*iklimdir	1	18	*niteliklerdendir	1
18	*ilerlemesi(dir)	1	18	*o kadar da değil	1
18	*ilgilidir	1	18	*oğlumdur	1
18	*insandır	1	18	*oğlun mudur	1
18	*insansın	1	18	*onun için değil	1
18	*insansınız	1	18	*orada	1
18	*iş	1	18	*öğretmenim	1
18	*işaretidir	1	18	*önemlidir	1
18	*iyisi mi	1	18	*önümde	1
18	*kahramanısın	1	18	*örneğidir	1
18	*kale	1	18	*parasıdır	1
18	*kar	1	18	*parasıyla değil mi	1
18	*kayıp	1	18	*peşimizedir	1
18	*kırmızı	1	18	*pul	1
18	*kırmızıda	1	18	*rahatsızdır	1
18	*kız	1	18	*rüstem	1
18	*kim	1	18	*rüzgar değil	1
18	*kimdir	1	18	*saati değil	1
18	*kimin	1	18	*sağlamsın	1
18	*kimsin	1	18	*sahibi etmek	1
18	*kimsiniz	1	18	*sarhoştur	1
18	*kişidir	1	18	*seccade	1
18	*kitaptır	1	18	*sel değildir	1
18	*kolay değildir	1	18	*sensin	1
18	*konforlu	1	18	*serap değil	1
18	*konuşma değil(dir)	1	18	*serap mı	1
18	*köydür	1	18	*serindir	1
18	*kurtarmaktır	1	18	*sesidir	1
18	*küçük	1	18	*sevmek(tir)	1
18	*küfedir	1	18	*sırası değil	1
18	*mahsustur	1	18	*sizinki	1
18	*mahzun mu	1	18	*soğuktur	1
18	*malzemedir	1	18	*solgun mu	1
18	*mecburiyetinde(yız)	1	18	*söylemesidir	1
18	*mektebidir	1	18	*şairsiniz	1
18	*mektuptadır	1	18	*şerefidir	1
18	*memede	1	18	*şey mi	1
18	*meraklısın	1	18	*şifayım	1
18	*mevcuttur	1	18	*şirin	1

Tür	Kelime (Grubu)	S	Tür	Kelime (Grubu)	S
18	*şöyle	1	18	*virandır	1
18	*tadı	1	18	*yadigarı	1
18	*tasmalı güvercinim	1	18	*yakın	1
18	*tek	1	18	*yakışığı	1
18	*tekin değil	1	18	*yaştır	1
18	*temmuz	1	18	*yazdır	1
18	*tepedir	1	18	*yeğdir	1
18	*tok	1	18	*yılındayız	1
18	*tutmaktır	1	18	*yiğididir	1
18	*türkiye cumhuriyetidir	1	18	*yok muyum	1
18	*umudu(dur)	1	18	*yollar	1
18	*umurunda	1	18	*yorgun mu	1
18	*uygarlaştırılmasıdır	1	18	*yurdumdur	1
18	*uygun	1	18	*yüksekliğindedir	1
18	*uzak	1	18	*yüksektir	1
18	*uzakta	1	18	*yükselmektir	1
18	*uzun değil	1	18	*yükseltilmesi(dir)	1
18	*uzun mu	1	18	*yüzümdür	1
18	*ülkümüzdür	1	18	*yüzündendir	1
18	*ünlüdür	1	18	*zabittir	1
18	*üzüntülü	1	18	*zekidir	1
18	*var mıdır	1	18	*zemzem	1
18	*vericidir	1	18	*zevktir	1

Ek-13 Uygulama Formu Örneği

Değerli meslektaşım,

Akademik bir araştırmaya yapacağınız katkılardan dolayı size öncelikle çok teşekkür ediyorum. Sizden kendi sınıfınızda bir yazılı anlatım çalışması yaptırmanızı istiyorum. Öğrencilerinize yaptıracağınız yazılı anlatım çalışmaları, onların yazılı anlatımlarında kullandıkları zaman eklerini, bu eklerin fonksiyonlarını ve kullanım sıklıklarını Türkçe ders kitaplarıyla karşılaştırmalı olarak inceleyeceğimiz doktora tezimize kaynaklık edecektir. Hazırlayacağımız doktora tezinden, ders kitaplarına alınacak metinlerin tespitinde ve yazılmasında yararlanılabilecek ve böylece metinler ders kitaplarına belli bir sistem dâhilinde yerleştirilebilecektir. Ayrıca öğrencilerin zaman konusunu daha ayrıntılı ve sistematik olarak kavramaları kolaylaşacaktır. Çalışmamız bu bakımdan önem taşımaktadır.

Değerli meslektaşım,

Elinizdeki uygulama formu, anket ve yazılı anlatım konularının bulunduğu iki bölümden oluşmaktadır. Öğrencilerinizin anket bölümünde isimlerini yazmalarına gerek yoktur. Okulun adını ve sınıflarını yazıp diğer kısımları işaretlemeleri yeterlidir.

Uygulama formunun ikinci bölümü, yazılı anlatım konularının yer aldığı sekiz maddeden oluşmaktadır. İlk yedi maddede tarafımdan belirlenmiş konular bulunmaktadır. Son madde öğrencilere serbest yazma imkânı sağlamak amacıyla verilmiştir. Her öğrenci istediği konuda sadece bir yazılı anlatım çalışması yapabilir.

Arş. Gör. Salih Kürşad DOLUNAY
Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi
Türkçe Eğitimi Bölümü

İLKÖĞRETİM 6, 7, 8. SINIF UYGULAMA FORMU

Lütfen aşağıdaki soruları cevaplayınız.

Okulunuzun adı:	Sınıfınız:
Cinsiyetiniz: Kız () Erkek ()	
Yaşınız:	
Kaç kardeşsiniz: 1 () 2 () 3 () 4 () 5 veya daha fazla ()	
Babanızın mesleği: İşçi () Esnaf () Çiftçi () Memur () Çalışmıyor () Diğer (belirtiniz).....	
Annenizin mesleği: İşçi () Esnaf () Çiftçi () Memur () Çalışmıyor () Diğer (belirtiniz).....	

Lütfen aşağıdaki konulardan sadece birisini seçerek kâğıdın arka yüzüne bir yazı yazınız.

1. Başınızdan geçen ve hiç unutmadığınız bir olayı anlatınız.
2. Seyrettiğiniz bir filmi veya tiyatroyu anlatınız.
3. Sevdiğiniz bir arkadaşınızı veya değer verdiğiniz bir insanı her yönüyle tanıtınız.
4. Beğendiğiniz bir masal, hikâye veya romanı anlatınız.
5. Arkadaşlığın ne olduğunu ve nasıl olması gerektiğini anlatınız.
6. “Çok yaşayan bilmez, çok gezen bilir.” sözünü açıklayınız.
7. “Kitap” kavramı hakkındaki düşüncelerinizi yazınız.
8. Yukarıdakilerin dışında istediğiniz herhangi bir konuda bir kompozisyon yazabilirsiniz.

Ek-14 Öğrencilere Ait Yazılı Anlatım Örnekleri

EN İYİ DOST

Kitap, bizi gitmediğimiz yerlere götüren, hayal dünyamızı zenginleştiren, yolumuzu paylayan bir dosttur. Kitap bizimle konuşamaz dersense, kitap bütün sorularımıza cevap verir.

Bazı insanlar kitap okumayı sevmeyiz. Bir okusalar ne kadar güzel olduğunu anlarlar. Bence her kitabın ayrı bir güzelliği vardır. Kitaplardan dersler çıkarırız. Kitabı sadece okumak için okumamalıyız. Kitabı seyerek ve orda geçen olayları zihnimize betimleyerek okumalıyız.

Arkadaşlarımızdan yanlış şeyler öğreniriz. Ama kitap, her zaman doğruyu öğretir. Kitap okumak bir toplamanıdır. Türkiye'de fazla kitap okunmuyor. Bu da ülkenizin gelişmesine engeldir. Bir kitabı seymeerek okursa o kitabı okumamış oluruz.

Sonuç olarak kitap en iyi dosttur. Ve okudukça dostlarımız artar.

23 NİSAN GÜNÜ

Bir 23 Nisan günü idi. Sabah erkenden kalktım. Elini yüzümü yıkayıp, kahvaltımı yaptım. Çok heyecanlı idim.

Elden çıkıp. İtfafına baka baka yürüyordum. Nereye gittiğine dikkat etmiyordum. Sonra iki köpeğin olduğu yere gelmişim. Tabii balz rını yok. Her balde yanlışlıkla köpeğin ayağına basmışım. Köpek diye rum ama öyle küçük köpek değil. Has Sivas kangalı. Köpek beni kovaladı. Tam ayağımdan tutacağı sırada köpeğin Sahibi beni görmüş hemen köpeği çağırdı. Köpek pesimi bıraktı. Ben titri titri yürüyordum. Korkudan öldüm adeta.

Sonra eve gittim. Olanları anneme anlattım. Annem bana çok kırdı. Bir daha o köpeğe yaklaşımadım.

Herkes Kitap Okusa

Bence kitap okumak güzel bir duygudur. Okudukça daha çok keyfimize kapılır ve hiç bitmesin isteriz. Zile bu güzel duyguyu keske herkes tutsa, keske herkes kitap okusa, ne güzel olurdu.

Birde kitabın okuyucuda ne duygular hissettireceği de önemli. Mesela o kitap okuyucunun sevmadığı bir kitap olursa o kitabın kapağını bile açmaz. O kitaba karşı kötü duygular hisseder. Kitabı okuma isteği kalmaz. Eğer sevdiği bir kitap olsa bu sefer o kitabın bitmesini ister. Kitaba karşı ilgi duyar. Kitabı yeniden yeniden okur.

Ülkemizde çeşit çeşit, her yaşa hitap eden kitaplar var. Ülkemizde bu kadar zenginlik varken hala niye kitap okumuyoruz.

UNUTULMAZ HİKAYE

Yaz tatiline girmistik. Tatile Fethiye'ye gitmeyi düşünüyorduk. Annemin, okulda sınavları olduğu için Ankara'da idik. Zamanımı genellikle arkadaşlarımla dışarda oynayarak geçiriyordum.

Dışarı çıkacaktım. Kardeşim sıkıldığı için onuda yanıma alacaktım. Ofluya puf'luya onu da yanıma çağırmıştım. Annem en geç sekize kadar evde olun demisti. Oyuna daldığım için zamanım nasıl su gibi geçtiğini anlamamıştım. Bir yandan saatin sekiz olduğuna bakıyordum, diğer yandan arkadaşımın "Hadi gel salıncağa binelim." sözüne kulak veriyordum. Büyük bir salıncakti. İki birden fazla kişi binebiliyordu. Ben de "Bes on dakika geç gitsem bir şey olmaz herhalde" diye içimden geçiriyordum. Kardeşim mızızlanınca onu da yanıma almak zorunda kaldım. Sonunda arkadaşlarla bindik. Yavaşta hızla doğru hareket ettirdik. En sonunda bayagi hızlanmıştı. Kızlarla şarkılar söyleyip eğleniyorduk. Salıncağın havaya doğru geldi. Yere iniyorken sanki fazla yere geliyor diye düşünürken, aslında yere şaklıyormuşuz. Başım taslarcın üzerine getikten, kolumla başımı kurtardım. Hemen kardeşime yöneldim. O düşünmüş salıncağın biraz ötesindeydi. Elini başına koydu ve eline gelen o kırmızı leke, benim neredeyse kalp krizi geçirmeme neden oldu. Kalbim yerinden fırlıyacak gibiydi. Gerredetiler bize yardım etti ve arkadaşımın babası bizi hastaneye götürmek için arabaya attı. Anneme haber verdik, annem heyecandan ne yapacağını şaşırmiş ev kıyafetleriyle dışarı çıkmıştı. Hatta eve geldiğimizde televizyon açıktı. Sonuç olarak kardeşim kafasına ağ dikiş atılmıştı. Her salıncağın gördüğünde bu olay aklıma geliyordu.

♥
CANIM ANNEM ♥

Benim hayatta ki kahramanın annem. Çünkü kahraman bir durumda gösterilen cesurluk yiğitliktir. Benim kahraman hayattaki en iyi arkadaşım annem. Çünkü beni büyütürken bir çok fedakarlık yapmış yemeyip yedirmiş, giymeyip giydirmiştek insanın annem olduğunu düşünüyorum.

Annemin gözleri elb saçları sarı. 1-65 boyları da mükemmel bir insan. Annem çocuklarına zaman ayırmayı seven, hep doğruları söyleyen bir insandır.

Annem yalan söylemeyi ve yalanı söyleyeni sevmeyen insanları uyarmayı yardım etmeyi çok sever. Her zaman kitap okur ve okuduğu kitapların iyi ve kötü yanlarını anlatır. Kitabı beğenmişse o kitabı önerir. Annemin bu yönüne bayılıyorum. Annem hayatı boyunca fedakarlık yapmıştır. Hiçbir zaman off demez. Her hayatın güzelliklerini görür. Kötülüklerin üstünü kapatır. Ben de annem gibi olmak istiyorum. Güzel, dürüst, fedakar ve cömert. Annem karatsız

bir melektir. Bir biri gelip anneme karat takip annemi getirecek diye çok korkuyorum. İnsan sevdiıklarını hiç kaybetmek istemez ya bende bende annemi bırakmak istemiyorum. Onunla birlikte olmak onunla daha çok şey paylaşmak. Ona mutluluklarını iznilerini anlatmak istiyorum. Annemsiz bir hayat düşünemez bence. Annem Annem Canım ANNEM. Sen Hep Benimsiz Benim Kalacak ve Hep Mutlu Olacağız

CANIM ANNEM!!!

İLK OKUMA

Çok iyi hatırlıyorum o günü, evet çok iyi. Herkes kadar ben de heyecanlıydım. O gün biz okuyacaktık, o gün kırmızı kurdelayı uka - mıza takacaktık.

Muzaffer öğretmen herkesi sıra sıra çağırıyordu. Nazlı, Ömer, Burak sıra bendeydi annem sıkı sıkı tembihlemişti. "Önce içinden oku, sonra öğretmene söyle." Yalnız ben korkuyordum ya kurdelayı alamazsam, ya ağabeyim gibi olamazsam... Sorular ah şu sorular, yiyip bitiriyordu beni. Sıradan çıktığım vakit her şeyi geride bıraktım ve öğretmenin yanına gittim. Öğretmen sadece bir cümle gösterdi, yalnız ben o anda hemen cevap verdim. Dedğim gibi her şeyi geride bıraktım, annemin tembihini de. Sonra öğretmen bir bana baktı, bir de sınıfa. Sonra o önemli baş harfi söyledi "doğru" evet, evet ayağın böyle oldu. Eve geldiğimde annem beni dış kapıda bekliyordu. Öğretmen haberi çoktan anneme ulaşmıştı. Annem direkt beni kucağına aldı ve sevdi. Her şey o kadar güzeldi ki. Artık benim için bir çağ kapanıp yeni bir çağ başlamıştı...

UNUTULMAZLAR

Yaz tatillerini çok severim. Kışın soğukunda, yağışında kaybolmuşken benim için bir nefes, heyecan, bütün bir senenin stresini attığım yeni bir dünya gibidir.

Elbette bu kadar övdüğüm yaz tatillerinde de bir çok unutulmaz anı yaşıyorum. Bunlardan birini anlatıyorum size;

3-4 sene önce çok sevdiğim arkadaşlarım ile denizde bota bindik. Hepimiz bota binmeyi çok seviyorduk. O günde deniz çok dalgalıydı. Biz de deniz yıldızlarına bakmak için derinlere gittik; fakat deniz çok dalgalı olduğu için bot devrildi. Çok korkmuştum. O zaman da yüzmeye bilmiyordum. Şansımıza yanımızda bir abla vardı. O beni kurtarmıştı. Daha sonra kendi ailem olayı öğrendince bana biraz kızmışlardı.

Bu olaydan sonra bilmediğim bir şeyin başıma ne kadar büyük felaketlere yol açabileceğini öğrendim. Bu olaydan sonra bilmediğim birşeye kalkışmadım.

KONU: MEVSİMLERİN İNSANLARA ETKİSİ

YAĞMURUN GETİRDİKLERİ

Tık, tık, tık...

Yağmur yağmaya başladı. Üşüyorum, hava soğuk, dışarıda hayat yok sanki. Yerimden yavaşca doğruldum, mutluğa doğru yol alıyorum. Elime geçen ilk büyük kardağa kahveni doldurdum. Dedemden bana kalan kırmızı kumru kaplamalı, büyük ve yumuşak koltuğa doğru süzüldüm ve kendimi koltuğun kollarına bıraktım.

Hala yağmur yağıyor. Ya, hayır; çatıdan damlayan yağmur dambları hab yağmur yağdırmış gibi görünmesine neden oluyor. Ne kadar sıkıcı bir gün. Dışarıda hiç kimse yok. İn cin top oynuyor.

Off... çok terledim. Üşüdüm diye üzerime aldığım battaniyeyi bir kenarı fırlatıp, yastıklarımı giymek, köpeğimi de alıp sahilde koşup oynayan kumdan kaleler yapan çocukları seğretmek istiyorum.

Tık, tık, tık---

Yağmurun başlamasıyla beraber, cama vuran damlalar o güzel hayatımdan uyanmamı neden oldu. Yine sıkıntılarımı geri aldım. Belki biraz kitap okumaya başlarsam kafandaki bulutlarla beraber, havanın bana getirdiği dentlerden de kurtulurum.

Gezmek mi?, Yaşamak mı?

Her insan azda olsa, çokda olsa yaşar. Ama bazıları kendinden bile haberdar olmadan, bazılarıda "hayat zaten kısa en iyi, en verimli nasıl yaşayabilirim" diye yaşar.

Birçok kişiden duymuşuzdur, 100-120 yaşına kadar yaşadığı diye, bazılarından da 40 yaşında daha gençken ölüğü diye, O 100 yaşına kadar yaşayanlar belki birşey bilmiyorlar. Herkezin bildiği bilgilere sahiptir ama bazıları öyle değil. Merak duydukları, resimlerde gördükleri yerleri gezeler ve birçok kişiden daha fazla bilgiye sahip olurlar.

Bir örnek vereyim ev hanımlarının, hepsi değil ama birçoğu çok gezeler ve çoğu şeyi salıson bayonbra göre daha çok bilirler. Bunun nedeni bir yere gidiyorlar bir şey öğreniyorlar başka bir yere gidip başka bir şey öğreniyorlar. Ama bu öğrendikleri pasta, bûrek tarifleri yada dedikodu oluyor. Sosyal bir hayatı olan insanlar etraflarında olan bitenlerden biraz daha haberdardır. Çünkü dış dünyaya daha açıktır.

80 yaşına kadar yaşamış ama dış dünyaya pek alakası yoksa, 40 yaşına kadar yaşamış ama ömrünü kitap okumayla, merak ettiği yerleri, tarihi yerleri gezmeyle geçirmiş biri kadar olmaz. İş adamları iş için de olsa bir çok yeni gezeler ve daha bilgilidirler. Ama gezip görmek biraz da maddiyata bağlıdır. Uzak, yakın fark etmez biraz da para olması gerek.

Ama ne olursa olsun ömrünü gezip görmeyle yeni bir şeyler öğrenmek için geçirmeli, nasıl olsa bir gün öleceğiz düşünmesi olmamalı.

Ek-15 Resmî Belgeler

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme
SAYI : B.B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/ 364
KONU : Araştırma İzni
(Salih Kürşat DOLUNAY)

24/04/2007

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
(Eğitim Bilimleri Enstitüsü)

İLGİ : a) 09.04.2007 tarih ve 00/2661 sayılı yazınız.
b) 20.04.2007 tarih ve 354 sayılı Valilik Oluru.

Üniversiteniz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora öğrencisi Salih Kürşat DOLUNAY'ın, ilgi (a) yazınız ekinde alınan tez çalışması ilgi (b) Valilik Oluru ile uygun görülmüş olup, konu hakkında araştırmanın yapılacağı Müdürlüğümüz İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine bilgi verilmiştir.

Mühürlü anket örneği (1 Sayfa, 14 sorudan oluşan) ve uygulanacak okulların listesi yazımız ekinde gönderilmiş olup, uygulama yapılacak sayıda çoğaltılması ve çalışmanın bitiminde iki örneğinin (CD/disket) Müdürlüğümüz Strateji Geliştirme Bölümüne gönderilmesi hususunda bilgilerinizi ve gereğini rica ederim.

Murat Bey BALTA
Vali a.
Milli Eğitim Müdürü

EKLER :

- 1 : Onaylı Okul Listesi (1 Sayfa)
- 2 : Valilik Oluru (1 sayfa)
- 3 : Onaylı Anket Örneği (1 sayfa)

T.C.
ANKARA VALİLİĞİ
Milli Eğitim Müdürlüğü

BÖLÜM : Strateji Geliştirme
SAYI : B B.08.4.MEM.4.06.00.04-312/
KONU : Salih Kürşat DOLUNAY

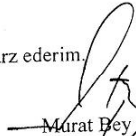
204
.../.../2007

VALİLİK MAKAMINA
ANKARA

İLGİ : a) M.E.B. Bağlı Okul ve Kurumlarda Yapılacak Araştırma ve Araştırma Desteğine Yönelik İzin ve Uygulama Yönergesi.
b) Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü 09.04.2007 tarih ve 00/2661 sayılı yazısı.

Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Türkçe Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Türkçe Öğretmenliği Bilim Dalı Doktora öğrencisi Salih Kürşat DOLUNAY'ın, "**İlköğretim İkinci Kademe Zaman Ekleri ve Fonksiyonlarının Öğretimi**" konulu araştırması ilgi (a) yönerge doğrultusunda Müdürlüğümüz Değerlendirme Komisyonu tarafından incelenmiş olup, (1 Sayfa, 14 sorudan oluşan) anketin gönüllülük esasına dayalı olarak ek listedeki ilimiz okullarında uygulanması Müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Makamlarınızca da uygun görüldüğü takdirde Olurlarınıza arz ederim.

Murat Bey BALTA
Milli Eğitim Müdürü

OLUR
18.../.../2007
Mehmet KURDOĞLU
Vali Yardımcısı

EKLER :
EK-1 : Anket Formu (1 Sayfa)

UYGULAMA YAPILACAK OKULLAR LİSTESİ

1. Atakent İlköğretim Okulu (Yenimahalle)
2. Harzemşahlar İlköğretim Okulu (Yenimahalle)
3. Ergazi İlköğretim Okulu (Yenimahalle)
4. Abdi İpekçi İlköğretim Okulu (Yenimahalle)
5. Metehan İlköğretim Okulu (Mamak)
6. Yahya Kemal İlköğretim Okulu (Mamak)
7. Refet Bele İlköğretim Okulu (Mamak)
8. Eryaman Bahar İlköğretim Okulu (Etimesgut)
9. Gülpınar İlköğretim Okulu (Altındağ)
10. İnönü İlköğretim Okulu (Gölbaşı)

